

Nordiska rådet

43:e sessionen

1993

Mariehamn

Smegraf, Smedjebacken 1994

Redaktion: Svenolof Karlsson
Viveca Wiklund
Charlotta Friborg

ISBN 91 88112 29-2
Smegraf, Smedjebacken 1994

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker	26
Översikt över sessionen	31
Protokoll	35
Saker m.m.	251
Medlemsförslag (A-saker)	253
Ministerrådsförslag (B-saker)	472
Meddelanden (D-saker)	698
Skriftliga frågor (E-saker)	738
Dokument 1 (Regler för sessionens genomförande)	748
Dokument 2 (Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse)	750
Beslut	757
Rekommendationer	759
Övriga beslut	778
Presidium, arbetsutskott, särskilt inbjudna, sekretariat, sakkunniga m. m.	781
Register	793
Översikt över sakernas behandling	795
Personregister	800
Ämnesregister	816
Plan över sessionssalen	821

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Härmed meddelas att Nordiska rådet den 4 mars 1993 har beslutat att rådets 43:e session kommer att hållas i Mariehamn den 8 - 10 november 1993.

Stockholm den 15 mars 1993

Jan P. Syse
President

Jostein Osnes
Presidiesekretær

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § i arbetsordningen och godkänd vid mötet den 8 november 1993 med ändringar vid möten den 8-10 november 1993.)

Regeringsrepresentanter - Hallitusten edustajat¹

Bolig Emil Abelsen	Toimi Kankaanniemi
Esko Aho	Åse Kleveland
Svend Auken	Grete Knudsen
Gunnar Berge	Flemming Kofod-Svendsen
Svend Bergstein	Seppo Kääriäinen
Thorbjørn Berntsen	Bo Könberg
Carl Bildt	Harriet Lindeman
Gro Harlem Brundtland	Roger Nordlund
Werner Christie	Ole Norrback
Davið Oddsson	Mats Odell
Inger Davidson	Ólafur G. Einarsson
Anders Eriksson	Ove Rosing Olsen
Karl-Göran Eriksson	Niels Helveg Petersen
Ragnar Erlandsson	Marita Petersen
Friðrik Sophusson	Sirpa Pietikäinen
Birgit Friggebo	Henriette Rasmussen
Bjørn Tore Godal	Poul Nyrup Rasmussen
Guðmundur Árni Stefánsson	Elisabeth Rehn
Heikki Haavisto	Sighvatur Björgvinsson
Gudmund Hernes	Jann Sjursen
Jytte Hilden	Jens Stoltenberg
Johan Jørgen Holst	Görel Thurdin
Jorma Huuhtanen	Margaretha af Ugglas
Börje Hörnlund	Per Unckel
Bergur Jacobsen	Riitta Uosukainen
Marianne Jelved	Iiro Viinanen
Marianne Jensen	Per Westerberg
Olof Johansson	Anne Wibble
Sigbjørn Johnsen	Lasse Wiklöf

¹ Betr. tidpunkt för regeringsrepresentanternas närvaro vid sessionen hänvisas till Nordiska rådets nationella sekretariat.

Valda medlemmar - Valitut jäsenet

Niels Ahlmann-Ohlsen	Elver Jonsson
John Alvheim	Timo Järvilahti
Arne Andersson	Anneli Jätteenmäki
Marianne Andersson	Anker Jørgensen
Sten Andersson	Inger Koch
Peter Angelsen	Wiggo Komstedt
Árni M. Mathiesen	Kristín Einarsdóttir
Børge Bakholt	Berit Brørby Larsen
Hugo Bergdahl	Markku Laukkanen
Mariann Fischer Boel	Karin Lian
Kjell Magne Bondevik	Anna-Kaarina Louvo
Aage Brusgaard	Kjellbjørg Lunde
Paul Chaffey	Lauri Metsämäki
Birgitta Dahl	Eeva-Liisa Moilanen
John Dale	Jonathan Motzfeldt
Erik Dalheim	Dorit Myltoft
Anneliese Dørum	Anders Mølgaard
Hans Engell	Håkan Nordman
Knud Enggaard	Mats Nyby
Eirin Faldet	Hans Nyhage
Kaci Kullmann Five	Ingrid Näslund
May Flodin	Outi Ojala
Jan Fransson	Inger Stilling Pedersen
Ranveig Frøiland	Virpa Puisto
Lars P Gammelgaard	Rannveig Guðmundsdóttir
Geir H. Haarde	Heikki Riihijärvi
Hans Gustafsson	Markku Rossi
Ulf Guttormsen	Riitta Saastamoinen
Ragnhild Queseth Haarstad	Olof Salmén
Halldór Ásgrímsson	Sigríður A. Þórðardóttir
Ilse Hansen	Solveig Sollie
J.K. Hansen	Otto Steenholdt
Søren Hansen	Siri Frost Sterri
Satu Hassi	Jógvan Sundstein
Mats Hellström	Ilkka Suominen
Hjörleifur Guttormsson	Sten Svensson
Sinikka Hurskainen	Anders Svärd
Birgitte Husmark	Birthe Sörestedt
Per Olof Håkansson	Anders Talleraas
Thorbjørn Jagland	Erkki Tuomioja
Johan J. Jakobsen	Eeva Turunen
Hans Jørgen Jensen	Lars Werner
Jógvan Adolf Johannessen	Lena Öhrsvik

Ändring den 8 november

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Riitta Saastamoinen av *Kimmo Sasi*.

Ändringar den 9 november

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Peter Angel-
sen av *Anne Enger Lahnstein* och Ingrid Näslund av *Liisa Rulander*.

Ändringar den 10 november

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag May Flodin av
Olof Erland, Arne Andersson av *Filip Fridolfsson* och Wiggo Komstedt av
Göte Knutsson.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämför suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av regeringen 1993)

Rasmussen, Poul Nyrup, f. 43.

Statsminister (S)

Auken, Svend, f. 43.

Miljøminister (S)

Jelved., Marianne, f. 43.

Økonomiminister (RV)

Kofod-Svendsen, Flemming, f. 44.

Boligminister og minister for nord.
samarbejde (KRF)

Hilden, Jytte, f. 42.

Kulturminister (S)

Petersen, Niels Helveg, f. 39.

Udenrigsminister (RV)

Sjursen, Jann, f. 63.

Energiminister (KRF)

Bergstein, Svend, f. 41.

Minister for teknologiudvikling og
anvendt forskning (CD)

Valda medlemmar

(Utsedda av Folketinget den 6 oktober 1993 med ändringar
den 14 och 26 oktober 1993)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Bennedsen, Dorte, f. 38.

Fhv. minister

Hansen, J.K., f. 26.

Fhv. minister

Hansen, Søren, f. 42.

Sølvsmed

Jensen, Hans Jørgen, f. 29.

Forbundsformand

Jørgensen, Anker, f. 22.

Fhv. statsminister

Nielson, Poul, f. 43.

Fhv. minister

Suppleanter

Andersen, Hanne, f. 39.

Kontorassistent

Rosing, Hans Pavia, f. 48.

Fhv. landsstyremedlem

Simonsen, Ole Løvig, f. 35.

Ungdomsskoleinspektør

Bakholt, Børge, f. 35.

Faglærer

Hansen, Ilse, f. 54.

Faglig sekretær

Glerup, Martin, f. 43.

Skoleleder

Erenbjerg, Hans, f. 31.

Skoleinspektør

Det Konservative Folkeparti (KF)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Ahlmann-Olsen, Niels, f. 53.</i> Landssekretær	<i>Rechendorff, Torben, f. 37.</i> Fhv. minister
<i>Engell, Hans, f. 48.</i> Fhv. minister.	<i>Kirk, Kent, f. 48.</i> Fhv. minister.
<i>Gammelgaard, Lars P., f. 45.</i> Fhv. minister	<i>Jørgensen, Jens, f. 42</i> Rektor

Venstre - Danmarks Liberale Parti (V)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Enggaard, Knud, f. 29.</i> Fhv. minister	<i>Sønderby, Peder, f. 32.</i> Gårdejer
<i>Boel, Mariann Fischer, f. 1943.</i> Godsejer (tillfällig suppleant för Svend Erik Hovmand i samband med 43:e sessionen)	<i>Mejdahl, Christian, f. 39.</i> Gårdejer
<i>Mølgaard, Anders, f. 58.</i> Lærer	<i>Pedersen, Thor, f. 45.</i> Fhv. minister

Socialistisk Folkeparti (SF)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Husmark Birgitte, f. 45.</i> Cand. psych.	<i>Frahm, Pernille, f. 51.</i> Lærer

Fremskridtspartiet (FP)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Brusgaard, Aage, f. 47.</i> Mekaniker	<i>Kjærsgaard, Pia, f. 47.</i> Husmoder

Det Radikale Venstre (RV)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Myltoft, Dorit, f. 43.</i> Cand. pæd. psyk.	<i>(Erenbjerg, Hans (S))</i>

Kristeligt Folkeparti (KRF)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Pedersen, Inger Stilling, f. 29.</i> Overlærer	<i>Jensen, Merethe Due, f. 43.</i> Lærer

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av Finlands regering den 28 oktober 1993)

Aho, Esko, f. 54.

Statsminister (Kesk.)

Norrback, Ole, f. 41.

Trafikminister samt nordisk
samarbetsminister (SFP)

Rehn, Elisabeth, f. 35.

Försvarsminister (SFP)

Viinanen, Iiro, f. 44.

Finansminister (Kok.)

Uosukainen, Riitta, f. 42.

Undervisningsminister (Kok.)

Pietikäinen, Sirpa, f. 59.

Miljöminister (Kok.)

Kankaanniemi, Toimi, f. 50.

Biståndsminister (SKL)

Huhtanen, Jorma, f. 45.

Social- och hälsovårdsminister
(Kesk.)

Haavisto, Heikki, f. 35.

Utrikesminister (Kesk.)

Kääriäinen, Seppo, f. 48

Handels- och industriminister
(Kesk.)

Valda medlemmar

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 16 februari 1993 med ändringar den 14 maj 1993)

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (Kesk.)

Medlemmar (jäsenet)

Björkenheim, Rose-Marie, f. 38.

Jordbrukare.

Järvilähti, Timo, f. 43.

Agronom

Jäätteenmäki, Anneli, f. 55.

Jur.kand.

Laukkanen, Markku, f. 50.

TV-redaktör.

Rossi, Markku, f. 56.

Redaktör

Suppleanter (varajäsenet)

Pelttari, Seppo, f. 41.

Vicehäradshövding

Liikkanen, Raimo, f. 42.

Kommundirektör

Korkeaaja, Juha, f. 50.

Agronom

Suhola, Aino, f. 50.

Fil. mag., redaktör

(*Riihijärvi, Heikki*, (SR))

Aula, Maria Kaisa, f. 62.

Pol. kand.

**Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
(Finlands Socialdemokratiska Parti) (SDP)**

<i>Medlemmar (jäsenet)</i>	<i>Suppleanter (varajäsenet)</i>
<i>Hurskainen, Sinikka, f. 51.</i>	<i>Alho, Arja, f. 54.</i>
Planerare	Sjuksköterska
<i>Metsämäki, Lauri, f. 34.</i>	<i>(Wahlström, Jarmo (Vas.)) /</i>
Försäkringsinspektör	<i>Vehkaoja, Marjatta, f. 58.</i>
<i>Nyby, Mats, f. 46.</i>	Stadsveterinär
Studiehandledare	<i>Kekkonen, Antero, f. 46.</i>
<i>Puisto, Virpa, f. 47.</i>	TV-redaktör
Spec. sjuksköterska	<i>Kautto, Tarja, f. 49.</i>
<i>Tuomioja, Erkki, f. 46.</i>	Informatör
Pol. lic. ekonom	

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (Kok.)

<i>Medlemmar (jäsenet)</i>	<i>Suppleanter (varajäsenet)</i>
<i>Louvo, Anna-Kaarina, f. 37.</i>	<i>Perho-Santala, Maija f. 48.</i>
Specialtandläkare	Direktör /
<i>Saastamoinen, Riitta, f. 40.</i>	<i>Sasi, Kimmo, f. 52</i>
Jur.kand.	Jur.kand.
<i>Suominen, Ilkka, f. 39.</i>	<i>Lehtinen, Leila, f. 66.</i>
Pol. mag.	Ekonomistuderande
<i>Turunen, Eeva, f. 33.</i>	<i>Ihamäki, Timo, f. 39.</i>
Lärare	Med. dr

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (Vas.)

<i>Medlem (jäsen)</i>	<i>Suppleanter (varajäsenet)</i>
<i>Andersson, Claes, f. 37.</i>	<i>Ojala, Outi, f. 46.</i>
Psykiater, författare.	Specialsjuksköterska
	<i>Wahlström, Jarmo, f. 38.</i>
	Lärare

Svenska Folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (SFP)

Medlem (jäsen)
 Donner, Jörn, f. 33.
 Fil. mag., författare.

Suppleant (varajäsen)
 Nordman, Håkan, f. 44.
 Avd.chef

Vihreä Liitto (Gröna Förbundet) (Vihr.)

Medlem (jäsen)
 Hassi, Satu, f. 51.
 Tekn. lic., författare

(Aula, Maria Kaisa, (Kesk.))

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands Kristliga Förbund) (SKL)

Medlem (jäsen)
 Moilanen, Eeva-Liisa, f. 43.
 Jur.kand.

Suppleant (varajäsen)
 Kallis, Bjarne, f. 45.
 Pol. kand.

Suomalainen Rintama (Finsk Front) (SR)

Suppleant (varajäsen)
 Riihijärvi, Heikki, f. 37.
 Kyrkoherde

Färöarnas delegation***Regeringsrepresentanter m.fl.**

(Utsedda av Færøyas Landsstyre 1993)

Petersen, Marita, f. 40.
 Lagmand (Jvf)

Jacobsen, Bergur, f. 47
 Landsstyresmand (St)

*) Ingår i Danmarks kvot

Valda medlemmar

(Utsedda av Færøyas Lagting den 30 april 1993)

Fólkaflokkurin (Fkfl)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Sundstein, Jógvan, f. 33.</i> Statsaut. revisor	<i>Kallsberg, Anfinn, f. 47.</i> Bogholder

Javnaðarflokkurin (Jvfl)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Johannessen, Jógvan A., f. 36.</i> Lærer	<i>(Nielsen, Hergeir (Tøfl))</i>

Tjóðveldisflokkurin (Tvfl)

	<i>Suppleant</i>
	<i>Nielsen, Hergeir, f. 49.</i> Folkskolelærer

Grønlands delegation*

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av Grønlands Landsstyre 1993)

<p><i>Jensen, Marianne, f. 49.</i> Landsstyremedlem for kultur, uddannelse, arbejdsmarked og kirken (Si)</p> <p><i>Rasmussen, Henriette, f. 50</i> Landsstyremedlem for sociale anliggender og arbejdsmarked (IA)</p>	<p><i>Abelsen, Emil, f. 43.</i> Landsstyremedlem for økonomiske anliggender og boliger (Si)</p> <p><i>Olsen, Ove Rosing f. 50.</i> Landsstyremedlem for sundhed, miljø, handel og industri(Si)</p>
---	--

*) Ingår i Danmarks kvot

Valda medlemmar

(Utsedda av Grønlands Landsting)

Siumut (Si)

Medlem
Motzfeldt, Jonathan, f. 38.
 Dr. jur. h. c.

Suppleant
(Lyngø, Aqqaluk, (IA))

Atássut (At)

Medlem
Steenholdt, Otto, f. 36.
 Lærer

Suppleant
Ostermann, Peter, f. 39.
 Politiasistent

Inuit Ataqtigiit (IA)

Suppleant
Lyngø, Aqqaluk, f. 47.
 Landstingsmedlem

Islands delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

(Utsedda av regeringen 1993)

Davíð Oddsson, f. 48.
 Statsminister (Sj)
Friðrik Sophusson, f. 43
 Finansminister (Sj)
Guðmundur Árni Stefánsson, f. 55.
 Sundheds- og forsikringsminister
 (A)

Ólafur G. Einarsson, f. 32.
 Undervisnings- og
 kulturminister (Sj)
Sighvatur Björgvinsson, f. 42.
 Helse- og forsikringsminister (A)

Valda medlemmar

Alþingi (Alltinget)*(Utsedda av alltinget den 3 november 1992)***Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)**

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Árni M. Mathiesen, f. 58.	Árni Johnsen, f. 44.
Dýralæknir (dyrlæge)	Blaðamaður (journalist)
Geir H. Haarde, f. 51.	Sturla Böðvarsson, f. 45.
Alþingismaður (altingsmedlem)	Tæknifræðingur (ingeniør)
Sigríður Anna Þórðardóttir, f. 46.	Ingi Björn Albertsson, f. 52.
Alþingismaður (altingsmedlem)	Skipulagsstjóri (adm. direktør)

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

<i>Medlemmer</i>	<i>Suppleanter</i>
Halldór Ásgrímsson, f. 47.	Valgerður Sverrisdóttir, f. 50.
Alþingismaður (altingsmedlem)	Húsmóðir og kennari (husmor og lærer)

Alþýðubandalagið (Folkealliansen) (Aþ)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Hjörleifur Guttormsson, f. 35.	Svavar Gestsson, f. 44.
Fyrrv. ráðherra, líffræðingur (fhv. minister, biolog)	Fyrrv. ráðherra (fhv. minister)

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Rannveig Guðmundsdóttir, f. 40.	Karl Steinar Guðnason, f. 39.
Deildarstjóri (departementssekretær)	Alþingismaður (altingsmedlem)

Samtök um kvennalista (Organisation for kvindeliste) (Kv)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
Kristín Einarsdóttir, f. 49.	Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, f. 54.
Lífefnafræðingur (fysiolog)	Alþingismaður (altingsmedlem)

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 20 oktober 1993)

Brundtland, Gro Harlem, f. 39.

Statsminister (A)

Holst, Johan Jørgen, f. 37

Utenriksminister (A)

Stoltenberg, Jens, f. 59

Nærings- og energiminister (A)

Berge, Gunnar, f. 40.

Kommunalminister og nordisk
samarbeidsminister (A)

Kleveland, Åse, f. 49.

Kulturminister (A)

Johnsen, Sigbjørn, f. 50.

Finansminister (A)

Berntsen, Thorbjørn, f. 35

Miljøvernminister (A)

Hernes, Gudmund, f. 41

Kirke-, forsknings- og
utdanningsminister (A)

Godal, Bjørn Tore, f. 45

Handelsminister (A)

Knudsen, Grete, f. 40

Sosialminister (A)

Christie, Werner, f. 49

Helseminister (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 25 oktober 1993)

Det norske Arbeiderparti (A)

Medlemmer

Larsen, Berit Brørby, f. 50.

Stortingsrepresentant

Jagland, Thorbjørn.

Stortingsrepresentant

Frøiland, Ranveig, f. 45.

Stortingsrepresentant

Dalheim, Erik, f. 40.

Stortingsrepresentant

Lian, Karin, f. 42.

Stortingsrepresentant

Faldet, Eirin, f. 44.

Stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Jørgensen, Ragna Berget, f. 41.

Stortingsrepresentant

Halvorsen, Gunnar, 45.

Stortingsrepresentant

Tveiten, Rita, f. 54.

Stortingsrepresentant

Sætre, Magnar, f. 40.

Stortingsrepresentant

Engseth, William, f. 33.

Stortingsrepresentant

Barland, Ragnhild, f. 34.

Stortingsrepresentant

Dørum, Anneliese, f. 39.
Stortingsrepresentant
Guttormsen, Ulf, f. 42.
Stortingsrepresentant

Kristiansen, Rune, f. 48.
Stortingsrepresentant
Nyland, Johan M., f. 31.
Stortingsrepresentant

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer
Jakobsen, Johan J. f. 37.
Stortingsrepresentant
Haarstad, Ragnhild Queseth, f. 39.
Stortingsrepresentant
Angelsen, Peter, f. 35.
Stortingsrepresentant
Dale, John, f. 40.
Stortingsrepresentant

Varamedlemmer
Lahnstein, Anne Enger, f. 49.
Stortingsrepresentant
Tingelstad, Marit, f. 38.
Stortingsrepresentant
Sandkjær, Terje, f. 44.
Stortingsrepresentant
Gaup, Johanne, f. 50.
Stortingsrepresentant

Høyre (H)

Medlemmer
Talleraas, Anders, f. 46.
Stortingsrepresentant
Syse, Jan P., f. 30.
Lagtingspresident
Sterri, Siri Frost, f. 44.
Stortingsrepresentant

Varamedlemmer
Five, Kaci Kullman, f. 51.
Stortingsrepresentant
Liltved, Tore A., f. 39.
Stortingsrepresentant
Thomassen, Petter, f. 41.
Stortingsrepresentant

Sosialistisk Venstreparti (SV)

Medlemmer
Lunde, Kjellbjørg, f. 44.
Stortingsrepresentant
Chaffey, Paul, f. 65.
Stortingsrepresentant

Varamedlemmer
Hageler, Jorunn, f. 46.
Stortingsrepresentant
Djupedal, Øystein, f. 60.
Stortingsrepresentant

Kristelig Folkeparti (KrF)

Medlemmer
Bondevik, Kjell Magne, f. 47.
Stortingsrepresentant
Sollie, Solveig, f. 39.
Stortingsrepresentant

Varamedlemmer
Haugland, Valgerd Svarstad, f. 56.
Stortingsrepresentant
Lilletun, Jon, f. 45.
Stortingsrepresentant

Fremskrittspartiet (FrP)

Medlem
Hillgaard, Oscar D., f. 45.
Stortingsrepresentant

Varamedlem
Aloheim, John, f. 30
Stortingsrepresentant

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 4 november 1993)

Bildt, Carl, f. 49.

Statsminister (m)

af Ugglas, Margaretha, f. 39.

Utrikesminister (m)

Johansson, Olof, f. 37.

Miljöminister samt minister för nordiskt samarbete (c)

Odell, Mats, f. 47.

Kommunikationsminister (kds)

Friggebo, Birgit, f. 41

Kultur- och invandrarminister (fp)

Wibble, Anne, f. 43.

Finansminister (m)

Davidson, Inger, f. 44

Civiminister (kds)

Könberg, Bo, f. 45

Bitr. socialminister (fp)

Unckel, Per, f. 48

Utbildningsminister (m)

Hörlund, Börje, f. 35

Arbetsmarknadsminister (c)

Westerberg, Per, f. 51

Näringsminister (m)

Thurdin, Görel, f. 42

Mark- och planminister (c)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 19 oktober 1993)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar

Andersson, Sten, f. 23.

F.d. minister

Carlsson, Ingvar, f. 34.

F.d. statsminister.

Exner, Lahja, f. 39.

Textilarbetare

Håkansson, Per-Olof, f. 41.

Byggnadsingenjör

Öhrsvik, Lena, f. 44.

Kurator

Hellström, Mats, f. 42.

F.d. minister

Suppleanter

Gustafsson, Hans, f. 23.

F.d. minister.

Johansson, Anita, f. 44.

Undersköterska

Svartberg, Karl-Erik, f. 30.

Rektor

Sandberg-Fries, Yvonne, f. 50.

Avdelningschef

Fransson, Jan, f. 39.

Byrådirektör

Poromaa, Bruno, f. 36.

Gruvarbetare

Dahl, Birgitta, f. 37.
F.d. minister.
Larsson, Allan, f. 38.
F.d. minister

Sörestedt, Birthe, f. 43.
Socionom
Svensson, Nils T., f. 40.
Ombudsman

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar
Komstedt, Wiggo, f. 37.
Försäljningschef
Nyhage, Hans, f. 24.
Rektor
Svensson, Sten, f. 37.
Informationschef
Andersson, Arne, f. 28.
Lantbrukare
Koch, Inger, f. 34.
Laboratorieassistent

Suppleanter
Fridolfsson, Filip f. 23.
Fabrikör
Knutson, Göthe, f. 32.
Redaktör
Hemmingsson, Ingrid, f. 25.
Riksdagsledamot, f.d. lärare
Danielsson, Bertil, f. 36.
Lantbrukare
Eriksson, Ingvar, f. 36.
Lantbrukare

Folkpartiet (fp)

Medlemmar
Jonsson, Elver, f. 36.
Postiljon
Bergdahl, Hugo, f. 28.
Flottiljpolis

Suppleanter
Norberg, Gudrun, f. 38.
Riksdagsledamot
Halvarsson, Isa f. 37.
Tandläkare

Centerpartiet (c)

Medlemmar
Andersson, Marianne, f. 42.
Ekonom
Svärd, Anders, f. 39.
Vägmästare

Suppleanter
Gustavsson, Stina, f. 35.
Hushållslärare
Hansson, Agne, f. 38.
Ämneslärare

Ny demokrati (nyd)

Medlem
Ulfvengren, Richard, f. 65.
Projektledare (Förfall utan ersättare
vid 43:e sessionen)

Suppleant
Moquist, Lars, f. 38.
Avdelningsdirektör

Kristdemokratiska samhällspartiet (kds)

Medlem
Näslund, Ingrid, f. 34.
 Adjunkt

Suppleant
Rulander, Liisa f. 48.
 Familjehemsförälder

Vänsterpartiet (v)

Medlem
Werner, Lars, f. 35.
 Ombudsman

Suppleant
Eriksson, Berith f. 39.
 Förskollärare

Ålands delegation***Regeringsrepresentanter m.fl.**

(Utsedda av Ålands landskapsstyrelse den 9 februari 1993)

Erlandsson, Ragnar, f. 41.
 Lantråd (ÅC)

Eriksson, Karl-Göran, f. 43

Landskapsstyrelseledamot (FS)

Eriksson, Anders, f. 60.

Landskapsstyrelseledamot (ÅC)

Nordlund, Roger, f. 57

Landskapsstyrelseledamot (ÅC)

Wiklöf, Lasse, f. 44

Landskapsstyrelseledamot (ÅSD)

Lindeman, Harriet, f. 46

Vicelantråd (FS)

Valda medlemmar**Lagtinget**

(Valda av Ålands lagting den 3 november 1993)

Åländsk Center (ÅC)

Medlem
Salmén, Olof, f. 27.
 Direktör

Suppleant
(Tuominen, Pekka, (ÅSD))

*) Ingår i Finlands kvot

Frisinnad samverkan (FS)

Medlem *Suppleant*
Flodin, May, f. 34. (*Erland, Olof (lib)*)
Överskötare/hälsovårdsföretagare

Liberalerna på Åland (lib)

Suppleant
Erland, Olof, f. 44.
Avdelningschef

Ålands socialdemokrater (ÅSD)

Suppleant
Tuominen, Pekka, f. 43.
Dipl. ekonom

Saklista

för 43:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Saker som försetts med * tas ej upp till behandling på sessionen)

A. Medlemsförslag/Utskottsförslag/Presidieförslag

- A 1023/j Medlemsförslag om gemensam nordisk visering för baltiska medborgare (väckt av Berit Oscarsson samt Marianne Andersson, J.K. Hansen, Tora Aasland Houg och Eeva Turunen)
- A 1026/j Medlemsförslag om uppgörelser utanför domstolen av barnens framtid vid föräldrarnas skilsmässa (väckt av Rose-Marie Björkenheim samt Marianne Andersson, Hugo Bergdahl, Stina Gustavsson och Håkan Nordman)
- A 1027/k Medlemsförslag om samnordisk homeopatisk forskning (väckt av Marianne Andersson samt Agne Hansson, Håkan Nordman och Liisa Rulander)
- A 1028/s Medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen (väckt av Lena Öhrsvik samt Birgitta Dahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Birgitte Husmark, Hans Jørgen Jensen och Pekka Tuominen)
- A 1030/m Medlemsförslag om förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete (väckt av Håkan Nordman samt Pekka Haavisto och Erkki Tuomioja)
- A 1031/s Medlemsförslag om de handikappades rätt till kommunikationsservice (väckt av Eeva-Liisa Moilanen samt Rose-Marie Björkenheim, Sinikka Hurskainen, Timo Järvilahti, Bjarne Kallis, Antero Kekkonen, Markku Laukkanen, Anna-Kaarina Louvo, Outi Ojala, Maija Perho-Santala, Virpa Puisto, Markku Rossi och Eeva Turunen)
- A 1032/m Medlemsförslag om att tillåta högersväng vid rött ljus (väckt av Markku Rossi samt Maria Kaisa Aula, Rose-Marie Björkenheim, Sinikka Hurskainen, Timo Järvilahti, Bjarne Kallis, Markku Laukkanen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Sauli Niinistö, Maija Perho-Santala och Kimmo Sasi)

- A 1033/k Medlemsforslag om åtgärder för barn med särskilda läs- och skrivsvårigheter (dyslexi) (väckt av Ingrid Näslund och Lena Öhrsvik samt Claes Andersson, Marianne Andersson, Hugo Bergdahl, Åshild Hauan, Sinikka Hurskainen, Birgitte Husmark, Hans Jørgen Jensen, Eeva-Liisa Moilanen, Markku Rossi och Lodve Solholm)
- A 1034/m Medlemsforslag om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden (väckt av Birgitta Dahl samt Sten Andersson, Haakon Blankenborg, Kirsti Kolle Grøndahl, Per Olof Håkansson, Anker Jørgensen, Poul Nielson, Mats Nyby och Rannveig Guðmundsdóttir)
- *A 1035/m Medlemsforslag om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv (väckt av Per Olof Håkansson samt Sten Andersson, Kirsti Kolle Grøndahl, Anker Jørgensen och Rannveig Guðmundsdóttir)
- A 1036/e Medlemsforslag om nordisk initiativ for økt sysselsetting (reist av Sten Andersson, Kirsti Kolle Grøndahl, Anker Jørgensen, Mats Nyby og Rannveig Guðmundsdóttir)
- A 1037/m Medlemsforslag om harmonisering av miljøavgiftene i Norden (reist av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen og Lodve Solholm)
- A 1038/e Medlemsforslag om endringer i de nordiske lønnsoppgjørssystemer (reist av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen og Lodve Solholm)
- A 1039/e Medlemsforslag om å liberalisere energimarkedet i Norden (reist av Carl I. Hagen, Pål Atle Skjervengen, Pia Kjærsgaard og Lodve Solholm)
- A 1040/e Medlemsforslag om etablering af erhvervszoner i Norden (stillet af Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen og Lodve Solholm)
- A 1041/p Medlemsforslag om samarbeidet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet (väckt av Halldór Ásgrímsson samt Svein Alsaker, Hugo Bergdahl, Knud Enggaard, Elver Jonsson, Timo Järvilahti och Olof Salmén)
- A 1042/e Medlemsforslag om arbeid og verdiskapning (reist av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Kjellbjørg Lunde)

- A 1043/m Medlemsforslag om energi- og miljøtiltak i Norden (reist av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Kjellbjørg Lunde)
- A 1044/m Medlemsforslag om atomsikkerhet i Russland (reist av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Kjellbjørg Lunde)
- A 1045/s Medlemsforslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken (väckt av Sinikka Hurskainen samt Sten Andersson, Dorte Bennedsen, Kirsti Kolle Grøndahl och Rannveig Guðmundsdóttir)
- A 1046/e Medlemsforslag om tiltak mot arbeidsledigheten (reist av Hans Engell, Geir H. Haarde, Kimmo Sasi, Sten Svensson og Anders Talleraas)
- A 1047/m Medlemsforslag om utvidgat Nordkalottsamarbete i ett europeiskt perspektiv (Nordkalotten som eruoregion) (väckt av Elver Jonsson samt Halldór Ásgrímsson, Mats Hellström, Kirsti Kolle Grøndahl, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Mats Nyby, Ingrid Näslund, Olof Salmén och Anders Svärd)
- A 1048/p Medlemsforslag om Nordiska rådets arbetsformer (väckt av Wiggo Komstedt)
- A 1049/e Medlemsforslag om näringslivssamarbetet i Norden (framlagt av Mittengruppen)
- *A 1050/j Medlemsforslag om handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden (väckt av Lena Öhrsvik och Hans Nyhage samt Hugo Bergdahl, Birgitta Dahl, Lahja Exner, Thor-Eirik Gulbrandsen, Stina Gustavsson, Hans Jørgen Jensen, Anker Jørgensen, Tore A. Liltved, Ingrid Näslund, Rannveig Guðmundsdóttir, Riitta Saastamoinen, Sigríður Anna Þórðardóttir, Nils T. Svensson och Birthe Sörestedt)
- A 1051/k Medlemsforslag om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter (väckt av Markku Laukkanen samt Timo Ihämäki, Otto Steenholdt och Erkki Tuomioja)
- *A 1052/s Medlemsforslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv (väckt av Lena Öhrsvik, Birgitta Dahl och Agne Hansson)

- *A 1053/s Medlemsförslag om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention (väckt av Lena Öhrsvik och Ingrid Näslund samt Birgitta Dahl, Sinikka Hurskainen, Hans Jørgen Jensen, Mats Nyby, Outi Ojala och Inger Stilling Pedersen)
- *A 1054/k Medlemsförslag om utvidet nordisk utbildningssamarbeid for fag med få utøvere (reist av Ranveig Frøiland og Kirsti Kolle Grøndahl samt Marianne Andersson, Satu Hassi, Sinikka Hurskainen, The Knutzen, Håkan Nordman, Heikki Riihijärvi og Riitta Saastamoinen)
- *A 1055/k Medlemsförslag om förstärkt nordisk ozonforskning (väckt av Marianne Andersson och Inger Koch)
- A 1056/p Medlemsförslag om tilbagetrækning af russiske tropper fra Estland och Letland (stillet af Den konservative gruppen)
- A 1057/k Medlemsförslag om nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet (väckt av Marianne Andersson, Elver Jonsson, Hans Nyhage, Ingrid Näslund, Berit Oscarsson, Richard Ulfvengren och Lars Werner)

B. Ministerrådsförslag

- B 138/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 139/j Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på konsumentområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

D. 1993 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *24/1990/m Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
- 32/1990/s Program mot ungdomsarbetslösheten
- 42/1991/j Kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati
- 43/1991/j Stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum
- *53/1991/m Förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet
- 10/1992/s Nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa
- *15/1992/e Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
- 20/1992/j Stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen
- *30/1992/p Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
- *31/1992/p Samarbete i det arktiska området
- *32/1992/e Norden i det nya Europa
- *40/1992/k Nordjobb som permanent ordning
- 44/1992/s Nordiska arbetsrätten och EG

- *47/1992/m Kärnsäkerhet i Nordområdena
- *10/1993/m Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
- *11/1993/m Finansiering för räddning av Östersjön

E. Skriftliga frågor

- 49 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende eksport af miljøfarligt affald til landene udenfor OECD (stillet af Dorte Benned- sen)
- 50 Skriftlig fråga till Nordiska ministerrådet angående definition av be- greppen forskning respektive utbildning i arbetet med 1994 års bud- get (ställd av Lena Öhrsvik)
- 51 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende koncernfag- ligt samarbejde (stillet af Hans Jørgen Jensen)
- 52 Skriftligt spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende reaktion før konsultationsfristens udløb den 4. oktober 1993 vedr. opstart af THORP oparbejdningsanlæg ved Sellafield (stillet af Hjörleifur Guttormsson)

Dokument

- 1 Regler för sessionens genomförande
- 2 Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Lagtingshuset i Mariehamn, Åland. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m.m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Måndagen den 8 november kl. 12.00 - 12.40
 Tisdagen den 9 november kl. 10.00 - 18.25
 Onsdagen den 10 november kl. 10.00 - 14.10

Utskottsmöten

Budgetutskottet

Måndagen den 8 november kl. 16.15 - 18.00

Juridiska utskottet

Måndagen den 8 november kl. 16.00 - 18.00

Kulturutskottet

Måndagen den 8 november kl. 16.00 - 18.45
 Onsdagen den 10 november kl. 11.30 - 12.00

Socialutskottet

Måndagen den 8 november kl. 16.00 - 18.00
 Onsdagen den 10 november kl. 08.00 - 10.00

Miljöutskottet

Måndagen den 8 november kl. 16.00 - 18.00
 Onsdagen den 10 november kl. 08.00 - 10.00

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 8 november kl. 16.00 - 18.00

Särskilda arrangemang

Tisdagen den 9 november Middag på hotell Arkipelag
 Vård: Ålands delegation i Nordiska rådet

Presidiermöten

Måndagen den 8 november kl. 15.00 - 16.15
 Onsdagen den 10 november kl. 08.30 - 09.45

PROTOKOLL

Protokoll

Første møtet

Måndagen den 8 november 1993 kl. 12.00 - 12.40

President: Berit Brørby Larsen (1-5)

Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president
2. Godkännande av medlemslistan
3. Fastställande av saklista för sessionen
4. Regler för sessionens genomförande (*Dokument 1*) samt information om voteringsförfarande
5. Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse (*Dokument 2*)

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Presidenten: Ærede rådsmedlemmer, mine damer og herrer. Jeg hilser dere alle hjertelig velkommen til rådets 43. sesjon her i Mariehamn på Åland.

Jeg vil på Nordisk Råds vegne allerede nå ved åpningen av sesjonen framføre en varm takk til Ålands lagting for all den gjestfrihet og hjelpsomhet dere viser oss under disse tre dager.

Nordisk Råds 43. sesjon domineres av to svært viktige tema:

Vi etablerer nå her i Mariehamn en tradisjon med offisielt å debattere utenrikspolitiske spørsmål i Nordisk Råd. Første gang vi gjennomførte en slik debatt, var for ett år siden i Århus, da daværende utenriksminister og nåværende fredsmekler i FN, Thorvald Stoltenberg, gav en utenriks- og sikkerhetspolitisk redegjørelse. I dag ser vi fram til å høre den svenske utenriksminister Margaretha af Ugglas' redegjørelse.

Nordisk Råds presidium har til hensikt å føre denne tradisjonen videre ved rådets kommende høstsesjoner.

Sysselsettingen er det andre temaet som Nordisk Råd vil fokusere på under denne sesjonen. Arbeidsledigheten, som har rammet mer enn 1 mill. mennesker i de nordiske landene, er forårsaket av mange ulike faktorer og sammenhenger. For dem som rammes, er det ofte en personlig katastrofe. Jeg tenker her først og fremst på ungdomsarbeidsledigheten, som på sikt kan komme til å få ytterst skadelige og uforutsigbare konsekvenser for den nordiske samfunnsutviklingen. Jeg håper at debatten her kan bidra til tiltak for å øke sysselsettingen i Norden.

Under denne sesjonen aktualiseres også Nordisk Råds nye budsjettmakt. Ifølge Helsingforsavtalen kan Nordisk Råd foreslå å forandre prioriteringer innen Ministerrådets budsjettforslag. Uten noe ønske om å foregripe plenarforsamlingens beslutning om budsjettet for 1994 vil jeg framholde at den budsjettprosessen som Nordisk Råd har gått gjennom, har vært givende og nyttig. På rådssiden har prosessen resultert i et forslag med en del prioriteringer på budsjettet som skiller seg fra Ministerrådets forslag. Dette viser at rådet faktisk vil og kan gjøre bruk av sin budsjettmakt, og Nordisk Råd kommer også i framtiden til å benytte seg av denne mulighet til omprioritering innenfor gitte rammer.

Under denne sesjonen her i Mariehamn kan vi nå også kritisk granske og vurdere resultatet av det arbeidet med å reformere og fornye det nordiske samarbeidet som ble startet her gjennom den såkalte Mariehamnsdeklarasjonen i 1991.

Mange av forslagene som kom fram i reformarbeidet, har nå blitt virkeliggjort, bl.a. tanken om en klarere prioritering av de nordiske samarbeidsområdene og prinsippet om det aktive formannskapet som vi så vel på ministerrådssiden som blant parlamentarikerne har tilpasset det siste året.

Uten å gå inn i en detaljanalyse vil vi fra Presidiets side si at fornyelsesprosessen har vært overveiende positiv. Prosessen er imidlertid ikke avsluttet med dette. Det er både naturlig og nødvendig kontinuerlig å videreutvikle det nordiske samarbeidets innhold og organisasjon, bl.a. i lys av utviklingen i Nordens nærområder og i det øvrige Europa.

Jeg vil til slutt særlig ønske våre internasjonale gjester velkommen. Det er spesielt gledelig at våre naboer fra Baltikum deltar på så høyt nivå. Det lover godt for vårt fortsatte nære samarbeid i tiden som kommer.

Det er med glede og forventning vi registrerer at samarbeidet mellom Estland, Latvia og Litauen i slutten av oktober fikk fastere former og større ambisjoner. Av egen erfaring har vi stor tro på at et nært samarbeid mellom små naboland vil være til det beste for innbyggerne i disse landene og for landenes plass og rolle i det internasjonale samfunn.

Før jeg erklærer Nordisk Råd for åpnet, vil jeg at vi sender en hilsen til rådets president, Jan P. Syse, som er syk, og ønsker ham god bedring.

Jeg erklærer hermed Nordisk Råds 43. sesjon for åpnet.

2

Godkännande av medlemslistan

Den utdelade medlemslistan, upprättad i enlighet med § 4 i Nordiska rådets arbetsordning, godkändes.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Riitta Saastamoinen under första mötet ersatts av Kimmo Sasi.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

Fastställande av saklista för sessionen

Presidenten hade föreslagit, att plenarförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i enlighet med det utdelade tryckta förslaget samt att eventuella ändringar i saklistan tas upp som första sak på dagordningen i plenarförsamlingens andra möte.

Presidentens förslag bifölls.

4

Regler för sessionens genomförande (Dokument 1) samt information om voteringsförfarande

Presidiet hade i Dokument 1 föreslagit vissa regler för sessionens genomförande, angående tidsbegränsningar för rådsmedlemmarnas inlägg och replikskifte samt frågeinstitutet. Presidenten informerade om voteringsförfarandet.

Presidiets förslag bifölls.

5

Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse (Dokument 2)

Utrikesminister **Margaretha af Ugglas** (m): Fru president, ärade ledamöter! Låt mig först få uttrycka min glädje över att befinna mig på Åland, en ö som är en symbol för god internationell samverkan och fredlig lösning av tvister.

För drygt en månad sedan höll vi alla andan. Inte minst här i Norden försökte vi några timmar föreställa oss konsekvenserna om de rödbruna krafterna i Moskva hade lyckats ta makten. Lyckligtvis led kommunisterna och deras nya allierade ytterligare ett logiskt nederlag, och reformkrafterna kan fortsätta den stora omvandlingen av Ryssland. Osäkerheten om Rysslands framtid är dock inte över.

Dramatiska tillfällen som detta kastar ett blixtljus över hur betydelsefullt det som händer i Ryssland är och får oss att inse vad som står på spel

- alldeles särskilt i Baltikum och i vårt närområde över huvud taget. De bekräftar också att Rysslands öde främst avgörs i Ryssland av ryssarna själva. Ändå saknar det inte betydelse vad omvärlden företar sig för att hjälpa de demokratiska krafterna i Ryssland. Också de nordiska ländernas bidrag till dessa och till ökad stabilitet i Nordeuropa är viktiga.

Västeuropas och därmed också Nordens säkerhetspolitiska läge har utan tvivel förbättrats genom den dramatiska utveckling som ägt rum de senaste åren. Världsfreden är inte längre på samma sätt hotad. Men för de nordiska länderna har geografin inte förändrats. Samtidigt som det övriga Västeuropas avstånd till ryska gränsen jämfört med den f.d. Warszawa-paktsgränsen tredubblats går Västeuropas enda gemensamma gräns mot Ryssland genom det nordiska området. Om situationen försämras riskerar vi att omedelbart påverkas. Norden är mer utsatt!

Östeuropas frigörelse, Sovjetunionens upplösning, de baltiska staternas självständighet och reformprocesserna i Ryssland innebär en helt ny situation och ger Sverige och övriga nordiska länder helt andra möjligheter att agera än under det kalla kriget. Vi har blivit mera aktiva; vi har blivit utrikespolitiska aktörer i ordets egentliga mening. Denna aktivitet sker nationellt, nordiskt, regionalt och inom en större europeisk ram. Vi har mer än någonsin tidigare möjlighet att påverka utvecklingen, särskilt i vårt närområde.

Det finns olika accenter för respektive nordiskt lands politik. Det är dock för oss alla oerhört viktigt att betona sambandet med övriga Europa.

Fru president! Jag vill peka på den roll de nordiska länderna gemensamt kommer att kunna spela som EG-medlemmar för att ge en nordisk dimension till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Genom sina nära kontakter med Norden knyts också de baltiska staterna närmare till Europa och Europaintegrationen.

På motsvarande sätt är det oerhört värdefullt att flera EG-länder och EG-kommissionen aktivt deltar i Östersjörådet och Barentssamarbetet. På detta sätt vävs våra ansträngningar att utsträcka den nordiska stabiliteten österut samman med den europeiska strävan att vidga den västliga stabiliteten.

EG och den europeiska unionen har en avgörande betydelse för ökad stabilitet och tillväxt i Central- och Östeuropa. Den som tvivlar behöver bara fråga de central- och östeuropeiska länderna själva. Medlemskap i EG är högt prioriterat. Därför välkomnar Sverige att EG vid toppmötet i Köpenhamn slog fast att målsättningen är medlemskap för de central- och östeuropeiska staterna om kriterierna härför är uppfyllda.

Det räcker dock inte med dessa allmänna målsättningar. Västeuropa måste redan i dag i konkret handling visa sin solidaritet med folken i det forna Warszawapaktsområdet. Länderna österut vill redan nu få tillträde till de västeuropeiska marknaderna. Bistånd och kunskapsöverföring spelar en betydelsefull roll, men än viktigare är att handel och ekonomiskt samarbete över gränserna uppmuntras. Det har inte bara en kommersiell betydelse utan i väl så hög grad en politisk.

De nordiska länderna har frihandelsavtal med de baltiska staterna, liksom de baltiska länderna sinsemellan har kommit överens om fri handel. Det borde vara en tillgång även för EG-länderna att den frihandel som uppnåtts kan bevaras också efter ett nordiskt inträde i EG. Det skulle också vara i överensstämmelse med toppmötets i Köpenhamn utfästelse om ökat marknadstillträde. Givetvis får de frihandelsarrangemang som gäller mellan de nordiska länderna och Baltikum inte missbrukas. Det är delvis därför som vårt bistånd till att bygga upp de baltiska staternas gränskontroll och tullväsende är så viktigt.

Fru president! Länderna i Östeuropa vill inte bara bli medlemmar i Europeiska unionen. De söker också sin säkerhet i NATO. De har en förväntan på NATO som denna organisation starkt känner av. Vid NATO:s toppmöte i januari kommer östrelationerna att stå i centrum för diskussionen. Vad resultatet av NATO-toppmötet än blir är det sannolikt att vi kommer att få se starkare band mellan NATO och länderna i östra Europa. USA har som bekant lanserat en tanke som man där kallar Partnership for Peace - ett utvidgat partnerskap som bl.a. skulle kunna omfatta samarbete på en rad områden såsom fredsbevarande operationer, krishantering och räddningstjänst. Jag vill nu inte alls göra någon bedömning av vad tankar av denna typ till sist kan komma att innebära för de nordiska länderna, men jag vågar ändå säga att jag tycker det är viktigt att den nödvändiga säkerhetspolitiska framtidsdiskussion som förs i Europa, inte bara blir akademisk utan får en viss grad av konkretion. Redan i den meningen är tankar av detta slag välkomna. De kan bidra till att förtydliga och därmed i någon mån avdramatisera den säkerhetspolitiska debatten.

Jag vill här också säga att bakom intresset för NATO finns en önskan att USA behåller sitt engagemang i Europa. Det är en önskan som vi i de nordiska länderna delar.

Framtida europeisk säkerhet måste bygga på lösningar som leder till ökad säkerhet för alla. Det innebär att integrationen av Ryssland i Europa är central. Den europeiska säkerheten skall byggas upp tillsammans med och inte mot Ryssland. Det europeiska samarbetet måste fördjupas utan att nya säkerhetspolitiska gränslinjer dras upp. Detta är ett starkt svenskt och förmodligen också nordiskt intresse.

I arbetet för att bygga upp en ny freds- och samarbetsordning i Europa finns det inget som gör oss mer medvetna om riskerna och problemen än konflikterna i f.d. Jugoslavien. Den säkerhetspolitiska utbyggnaden har som främsta syfte att undvika en upprepning av denna blodiga tragedi och ett utbrott av nya etniska konflikter. Förenta nationerna och organisationer som NATO, NACC, WEU, Europarådet och ESK är alla engagerade i Jugoslavien. Var och en av organisationerna har gjort viktiga insatser och förhoppningsvis bidragit till att minska spridningsrisker och lindra befolkningens lidanden. Det är ändå uppenbart att våra organisationer inte klarat den allt överskuggande uppgiften, att få slut på kriget. Det kan beskrivas som ett misslyckande, och är det naturligtvis också. Men den slutsats som också bör dras är att det i framtiden behövs mer europeiskt samarbete, inte mindre, om krig och konflikter skall begränsas.

När Sverige övertog ordförandeskapet i ESK angav jag de viktigaste verksamhetsområdena för det svenska ordförandeskapet. Vi skulle genom förebyggande diplomati och krishantering utveckla ESK som fredsinstrument, vi skulle befästa ESK-staternas demokratiska värdegemenskap, förbättra samverkan med FN och fortsätta stärka ESK som organisation.

Under det år som gått har den förebyggande diplomatin lämnat betydelsefulla bidrag till nationsbyggandet i Baltikum och till begränsningen av konflikten på Balkan. Minoritetskommisariern har genom bruk av såväl tyst som offentlig diplomati verkat för dialog mellan balter och ryssar, slovaker och ungrare, albaner och greker.

ESK har ställts inför svåra problem då det sökt mäkla fred i de många väpnade konflikterna i de gamla sovjetiska randområdena. I vissa konflikter råder en osäker vapenvila. I andra har eldupphören varit övergående. Ingenstans har en stabil grund för varaktig fred ännu lagts. På en del håll predikas ett modlöshetens evangelium.

Men att överge de krafter som vill bygga demokratiska samhällen i Moldavien, i Kaukasus och i Centralasien, att helt utlämna dessa områden åt stormaktsdominans eller en öppen kamp mellan olika stormakter, är inte en ansvarsfull politik. ESK måste fortsätta att värna om de mänskliga rättigheterna och bidra till nationsuppbyggnaden i dessa stater. I försöken att få slut på de militära striderna, bevara freden och söka efter långsiktiga lösningar måste ESK samverka med Ryssland och utnyttja det ryska inflytandet i dessa områden, men utan att göra sig till ett redskap för ryska intressen.

Fru president! Jag vill nu återgå till närområdesperspektivet.

En huvuduppgift för oss alla i väst, för EG, för ESK, för NATO och för Europarådet liksom för de nordiska länderna, är att leverera stabilitet österut, som ett led i uppbyggandet av en europeisk freds- och säkerhetsordning. För svensk/nordisk del har vi störst möjlighet och ansvar i vårt eget närområde.

Mitt eget land har liksom andra nordiska länder under det gångna året kunnat spela en viss roll när det gäller att dämpa risken för motsättningar mellan Ryssland och de baltiska länderna. Som jag ser det är det särskilt värdefullt att vi kunnat göra det i nära samarbete med ESK, inte minst minoritetskommisariern, och med Europarådet. Båda parter har, som vi har uppfattat det, satt värde på dessa europeiska organisationers medverkan, och det tror jag har varit en styrka.

Vi har sett det som en viktig uppgift att i samverkan med andra länder söka påskynda det ryska trupptillbakadragandet från de tre baltiska staterna. Kravet på ett snabbt, ordnat och fullständigt uttåg, som Ryssland skrev under på i Helsingfors sommaren 1992, får inte luckras upp. Det är därför tillfredsställande att tillbakadragandet pågår. Trupperna har helt lämnat Litauen, och cirka en femtedel återstår i Estland och Lettland.

Ännu råder dock oklarhet om ett slutdatum. Vi understryker därför gång på gång vikten av ett sådant. Trupptillbakadragandet måste ses som ett ovillkorligt åtagande och får inte göras avhängigt av några motprestationer.

De problem som hemtagna ryska officerare drabbas av underlättas av att flera länder, t.ex. Danmark, Norge och USA, har erbjudit bistånd i form av omskolningsprogram och husbyggnadsprojekt. Från svensk sida har vi beslutat bidra med 12 miljoner kronor till omskolning av ryska officerare till olika yrken i S:t Petersburg, Murmansk och Kaliningrad. Vi överväger nu också en insats på husbyggnadsområdet tillsammans med andra länder.

Lokalvalen i Estland kunde avhållas utan incidenter för några veckor sedan. Det finns ett rundabordsforum där den estniska regeringen och representanter för den ryskspråkiga befolkningen kan föra en löpande dialog.

Ett annat område där insatser från omvärlden kan bidra till en ökad stabilitet och ett bättre förhållande mellan befolkningsgrupperna i Estland och Lettland är språkundervisning i estniska respektive lettiska för de ryskspråkiga. Även här ligger Sverige och de nordiska länderna långt framme.

Detta är några exempel på de insatser som i dag görs för att bryta den onda cirkel som upprepade gånger hotat uppstå i de rysk-baltiska förbindelserna och i stället försöka styra in parterna i den goda cirkeln. Den senaste månaden har vi kunnat se en förbättring åtminstone i atmosfären mellan de baltiska staterna och Ryssland.

En övergripande målsättning för vår central- och östeuropapolitik är att skapa stabilitet och ökad säkerhet som svarar mot ett vidare säkerhetsbegrepp. Det omfattar hantering av de s.k. lågnivåhoten, som uppstått främst på grund av den stora välståndsklyftan mellan Norden och Ryssland - ökad kriminalitet inkl. organiserad brottslighet och narkotikasmuggling, illegal flyktingtrafik, smuggling av miljöfarliga ämnen, risker för kärnkraftsolyckor m.m. Dessa hot kan i själva verket äventyra själva grunden för våra demokratiska samhällsordningar.

Det s.k. suveränitetsstödet bidrar till de baltiska staternas ansträngningar att bygga upp bl.a. gränskontroll, kustbevakning, tull, polisväsende och en försvars- och säkerhetspolitisk grundkompetens. Därigenom främjas säkerhet och stabilitet, och därigenom bemöts lågnivåhoten. Knappast i något sammanhang finns en så direkt koppling mellan konkreta insatser i andra länder och vår egen situation på både kort och lång sikt.

Vi överväger också att genomföra insatser med liknande innehåll även i Ryssland, främst i S:t Petersburgsområdet. Det kan t.ex. avse bistånd till tull och polis.

Två svenska konferensinitiativ infogas i denna ram. Det ena är en konferens om illegal flyktingtrafik över Östersjön, som ägde rum i Stockholm i våras och som har lett till att ett konkret och nära samarbete mellan länderna i området påbörjats i höst. Det andra gäller åtgärder mot organiserad brottslighet i vid bemärkelse. Om en månad samlas i Borgholm vice-ministrar och statssekreterare från Östersjöstaterna samt Norge och Vitryssland för att diskutera vad som kan göras för att komma till rätta med denna alltmer påträngande fråga.

Ett av de största potentiella hoten utgörs av säkerhetsnivån på kärnkraften i öst. Det är också på kärnsäkerhetsområdet som de kanske mest omfattande insatserna görs.

De nordiska länderna känner ett stort ansvar för att bistå länderna i Central- och Östeuropa med kunskap inom kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet samt att bidra till en effektiv internationell samordning.

Den svenske samordningsministern för nordiska frågor, Olof Johansson, kommer senare att tala om denna fråga.

Vi skall inte överdriva betydelsen av biståndets förmåga att styra utvecklingen. Men utöver biståndets betydelse på konkreta sakområden tror jag att vi skall se biståndet som en viktig bärare och förmedlare av idéer och ett budskap av solidaritet.

Fru president! De nordiska utrikesministermötena har ändrat karaktär. Till övervägande delen ägnas nu dessa åt situationen i vårt närområde. Det rör sig ofta om en konkret och handlingsinriktad diskussion. Mötet mellan de nordiska och de baltiska utrikesministrarna i anslutning till det nordiska utrikesministermötet i Visby i augusti gav tillfälle till informella överläggningar främst rörande situationen i Baltikum. Sådana möten kan förväntas bli regelbundet återkommande.

Utrikesministrarna har också tagit initiativ till diskussioner om det nordiska östbiståndet, bl.a. för att undersöka möjligheterna till samordning. Goda exempel på nytt nordiskt samarbete som berör flera eller alla nordiska länder är utbildning av officerare från Baltikum, och snart även från Ryssland, för fredsbevande uppdrag inom FN:s ram samt de nordiska bataljonerna i Makedonien och Bosnien. Det intensifierade nordiska samarbetet i fråga om fredsbevarande insatser och det traditionellt goda samarbetet i internationella fora förtjänar också omnämnande.

Det nordiska samarbetet kan sedan förra året sägas ha kompletterats med ett regionalt samarbete - inom ramen för Barentsrådet respektive Östersjörådet. Barentssamarbetet har tillkommit på norskt initiativ, och bakom Östersjörådets tillkomst står inte minst Danmark. Den mer visionära dimensionen är att återknyta de historiska kontakterna och banden runt Östersjön och på Storkalotten samt att skapa en regional identitet. Detta är kanske den viktigaste funktionen hos dessa nya samarbetsorgan. Att åstadkomma konkreta resultat tycks ta längre tid.

Inom Barentssamarbetet ligger dynamiken på den subregionala nivån i samverkan mellan länen längst i norr. Det är dessa som i första hand bestämmer samarbetets innehåll och inriktning. Det pågår redan lovande aktiviteter. Samtidigt krävs mellanstatliga insatser för att bl.a. lösa regionens miljöproblem och bygga upp en infrastruktur för att samarbetet skall kunna utvecklas fullt ut.

När det gäller Östersjörådet och Östersjösamarbetet i övrigt ligger tyngdpunkten mera på det mellanstatliga planet, även om länen har en möjlighet att samarbeta här och ett mer strukturerat samarbete inletts under hösten. Ett antal städer runt Östersjön har bildat ett eget förbund och har redan påbörjat projekt av gemensamt intresse.

Östersjörådet har sjösatt viktiga samarbetsprojekt. Jag tänker främst på invigningen för en dryg månad sedan av Europafakulteten i Riga. Här bidrar samtliga nordiska medlemmar i Östersjörådet till upprättandet av fakulteter för ekonomi och handel, juridik och förvaltning för hela Baltikum och även för angränsande delar av Ryssland. Rådet utgör också ett lämpligt forum för diskussion av de lågnivåhot jag tidigare nämnt.

Östersjörådet har även utträttat ett viktigt arbete inom kärnsäkerhetsområdet och är just nu i färd med att identifiera regionala projekt i samarbete med internationella finansinstitutioner. Det kan finnas skäl att inför nästa ministermöte inom Östersjörådet, två år efter grundandet, tänka över samarbetets närmare inriktning och försöka göra det mer slagkraftigt.

Fru president! I detta anförande har jag särskilt velat framhålla några förhållanden som jag tycker är viktiga för de nordiska länderna.

För det första: Norden utgör en del av Europa och uppnår bäst sina utrikes- och säkerhetspolitiska mål i samarbete med övriga Europa.

För det andra: De nordiska länderna kan, i samverkan med övriga länder i Västeuropa, bidra till att de östeuropeiska länderna och Ryssland blir delaktiga av vår säkerhetspolitiska stabilitet. Europeisk säkerhet måste byggas upp tillsammans med Ryssland, inte emot.

För det tredje: De nordiska ländernas geografiska situation gör att vårt område förblir utsatt. De nya lågnivåhoten bemästras bäst i samarbete över gränserna.

Temat för den första utrikespolitiska debatten i Nordiska rådet var Norden i Europa. Ämnet är minst lika aktuellt i dag. Vad vi i själva verket försöker återknyta till är den mer än tusenåriga tradition som Norden och inte minst själva Östersjön haft som förbindelselänk mellan Västeuropa och Ryssland. Historiskt sett har ju Östersjön och färderna på dess vatten snarare förenat strandstaterna än skilt dem åt. Det var lättare att korsa Östersjöns vatten än att färdas över de norsk-svenska fjällen eller genom de småländska skogarna till Danmark.

Norden och det nordiska samarbetet har en uppgift i Europa. Vi har all anledning att vara stolta över vad vi uppnått tillsammans, och jag tror också EG:s medlemsländer ser det på det sättet. Det nordiska samarbetet kommer kanske att förändras i Europeiska unionen och genom Europeiska unionen, men det behöver inte försvagas och kommer säkerligen just genom ett vidare europeiskt samarbete också att kunna förstärkas på viktiga områden. Så har det, om vi tänker efter, varit i det förflutna, och så kommer det förmodligen att förbli. Det kan finnas anledning att här erinra om att frihandeln mellan de nordiska länderna inte uppnåddes genom nordiskt samarbete utan genom europeiskt, nämligen Efta. Det kan också finnas anledning att något dröja vid det faktum att det traditionellt nordiska säkerhetspolitiska mönstret alltid varit en del av ett vidare internationellt sammanhang.

Efter de senaste årens omvälvningar kan vi gjuta nytt liv i Östersjöarbetet och påbörja en integration som bör lägga grunden till ett nytt mönster av stabilitet i det nordiska området. Det nordiska samarbetet är mycket nära, utan att någonsin ha upplevts som tvingande. Frågan är om

några länder i världen står varandra närmare än de nordiska. Vi vill gärna ta med oss denna närhet in i det europeiska samarbetet. Vi vill behålla den, och vi vill dela med oss av våra erfarenheter av vårt samarbete.

Den europeiska unionen är central för att uppnå säkerhet och stabilitet i hela Europa, inklusive vår egen del. Säkerheten på vår kontinent är odelbar. Därför, fru president, blir Europas enande vår generations historiska uppgift.

Presidenten meddelade att debatten om Dokument 2, utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen, äger rum under sessionens andra möte.

Mötet avslutades härafter kl. 12.40.

Protokoll

Andra mötet

Tisdagen den 9 november 1993 kl. 10.00 - 18.25

Presidenter: Berit Brørby Larsen (1), Sten Andersson (1), Knud Enggaard (1), Geir H. Haarde (1-11), Mats Nyby (11-20), Elver Jonsson (20)

Dagordning

1. Utrikes- och säkerhetspolitisk debatt
2. A 1041/p Medlemsförslag om samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet
3. A 1056/p Medlemsförslag om tilbagetrækning af russiske tropper fra Estland og Letland

Kulturutskottets saker

4. Allmän debatt om kulturutskottets sakområde
5. A 1027/k Medlemsförslag om samnordisk homeopatisk forskning
6. A 1033/k Medlemsförslag om åtgärder för barn med särskilda läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
7. A 1051/k Medlemsförslag om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter
8. A 1057/k Medlemsförslag om nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet

Juridiska utskottets saker

9. A 1023/j Medlemsförslag om gemensam nordisk visering för baltiska medborgare
10. A 1026/j Medlemsförslag om uppgörelser utanför domstolen av barnens framtid vid föräldrarnas skilsmässa
11. B 139/j Ministerrådsförslag om handlingsprogram på konsumentområdet
12. Avskrivning av rekommendationer:
 - 42/1991/j Kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati
 - 43/1991/j Stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum
 - 20/1992/j Stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen

Socialutskottets saker

13. Allmän debatt om socialutskottets sakområde
14. A 1028/s Medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen

15. A 1031/s Medlemsförslag om handikappades rätt till kommunikationsservice
16. A 1045/s Medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken
17. Meddelande om rekommendation nr 32/1990/s om program mot ungdomsarbetslöshet
18. Meddelande om rekommendation nr 44/1992/s om nordiska arbetsrätten och EG
19. Avskrivning av rekommendation:
10/1992/s Nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa

Budgetutskottets saker

20. B 138/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Riitta Saastamoinen återtagit sin plats i rådet, att Peter Angelsen under den utrikespolitiska debatten ersatts av Anne Enger Lahnstein, att Ilkka Suominen hade förfall under andra mötet samt att Virpa Puisto och Kimmo Sasi lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1**Debatt med anledning av utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen (Dokument 2)**

Sten Andersson (s) (presidiets talesman): Fru president! Jag vill först rikta ett varmt tack till utrikesminister Margaretha af Ugglas för gårdagens utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse - väl avvägd även om den var litet svenskt präglad.

Vi har nu etablerat en tradition att debattera utrikes- och säkerhetspolitiska frågor i Nordiska rådet. Speciellt i en situation när det utrikes- och säkerhetspolitiska landskapet i Europa förändras snabbt och radikalt och Norden är mer utsatt än tidigare, är det viktigt att debattera och samråda om utrikespolitiken.

Frigörelsen i Östeuropa, Sovjetunionens upplösning, de baltiska staternas självständighet och reformprocessen i Ryssland innebär en ny situation, som ger de nordiska länderna och Nordiska rådet helt andra möjligheter att agera än under det kalla krigets tid.

Jag vill som talesman för presidiet koncentrera mig på vad Nordiska rådet har gjort och kan göra som en följd av den förändrade utrikespolitiska situationen. Det är inte min uppgift, ej heller min avsikt, att beröra det

väldigt viktiga samarbetet med den europeiska unionen eller att presentera värderingar av europeiska säkerhetspolitiska nyordningar inom ramen för ESK, NATO, NACC och WEU. Det överlåter jag till andra talare.

Jag vill dock betona att Nordiska rådet bör vara ett givet samarbetsforum för det formella samarbete som de nordiska länderna finner nödvändigt för att hävda sina intressen i EG. Det bör ankomma på de nordiska EG- och EES-parlamentarikerna att själva bestämma i vilka exakta former detta samarbete skall bedrivas. Det skall inte pressas in i rådets nuvarande organisationsstruktur.

Nordiska rådet har de senaste åren självfallet fokuserat sin internationella och utrikespolitiska verksamhet på att befärja samarbetet mellan Norden och Nordens närområden. Det gäller först och främst Baltikum och Östersjöregionen och den arktiska regionen.

Situationen i Estland, Lettland och Litauen har stått högt på Nordiska rådets dagordning de senaste åren. De baltiska länderna är lyckligtvis i dag inne i en mindre dramatisk fas av sin utveckling än tidigare. Baltikum har emellertid behov av ett fortsatt nordiskt stöd och uppmärksamhet för att vidareutveckla sina samhällen och de demokratiska spelreglerna och institutionerna.

För presidiet har det varit angeläget att stimulera de baltiska staterna till ett ambitiösare och mera förpliktande samarbete sig emellan. Nordiska rådet har satsat på att utveckla parlamentarismen i Baltikum. Bl.a. har det avsatts medel i budgeten för en parlamentarisk stipendieordning för parlamentariker från Estland, Lettland och Litauen. Erfarenheterna från denna stipendieordning har varit synnerligen positiva.

En annan viktig uppgift är att bidra till att skapa en större förståelse mellan de nya makthavarna i Estland, Lettland och Litauen och de ryska minoriteterna i dessa länder. Nordiska rådet har också i flera sammanhang betonat sitt stöd för de nordiska regeringarnas ansträngningar att åstadkomma ett tillbakadragande av de ryska trupperna från Baltikum. Också under denna session kommer frågan att behandlas.

Jag noterar med tillfredsställelse de åtgärder, bl.a. husbyggnadsprojekt och omskolningsprogram, som utrikesminister af Ugglas nämnde i sin redogörelse i går och som syftar till att underlätta och påskynda ett snabbt och fullständigt uttåg från Baltikum.

Nordiska rådets närområdespolitiska aktiviteter begränsar sig inte enbart till samarbetet med Baltikum. Rådet har aktivt deltagit i att utveckla det parlamentariska samarbetet inom hela Östersjöregionen. I takt med att de nordiska regeringarna har varit pådrivare i etablerandet av ett mellanstatligt samarbete på regeringsnivå inom Östersjöregionen och den arktiska regionen har Nordiska rådet eftersträvat att skapa en parlamentarisk dimension i detta samarbete.

Ett övergripande syfte har bl.a. varit att på sikt integrera de nordvästra delarna av Ryssland i den regionala processen i Nordeuropa. Nordiska rådet ser regeringarnas Östersjöråd och de parlamentariska Östersjökonferenserna som regionala paraplyorganisationer inom vars ramar det regionala samarbetet bäst kan hanteras. Jag instämmer i utrikesminister af Uggs

las synpunkt att det finns skäl att vid regeringarnas nästa möte i Östersjörådet eftersträva en konkretare inriktning av Östersjösamarbetet.

Nordiska rådet har under det senaste året engagerat sig i det regionala euroarktiska samarbetet. Rådets presidium anordnade i augusti den första parlamentariska euroarktiska konferensen i Reykjavík.

Ärade rådsmedlemmar! Norden och dess närområden är självfallet viktigast för oss, men jag vill ändå avslutningsvis beröra en fråga utanför vårt närområde. Även om det europeiska närområdet givetvis måste stå i fokus för de nordiska ländernas utrikes- och säkerhetspolitik, får det inte leda till passivitet och likgiltighet för utvecklingen i världen i övrigt. Låt mig bara nämna ett exempel: Mellanöstern. Här har de nordiska länderna en viktig gemensam uppgift, som de kan klara bättre än andra. Om det glädjande och löftesrika fredsavtalet skall leda till varaktig fred och inte till kaos och katastrof, måste invånarna i det plågade Gaza snarast se tecken till ekonomisk och social utveckling. För det krävs en massiv internationell hjälpin-sats.

Det bör givetvis ankomma på palestinierna att själva utforma den plan som kan leda till en sådan utveckling. De saknar emellertid erfarenhet och kunskap på många viktiga områden. De nordiska länderna bör därför ställa en grupp experter till förfogande, representerande de ämnesområden palestinierna anser viktigast.

Experterna skall med sin erfarenhet och kunskap vara palestinierna behjälpliga med att utarbeta en realistisk plan för Gazas ekonomiska och sociala utveckling. Jag kan försäkra er att det finns ett starkt stöd för en sådan nordisk expertgrupp både på palestinsk och på israelisk nivå.

Jagland (A) (socialdemokratiska gruppens talesman): President! Den svenske utenriksministerens redegjørelse her i går gav et godt grunnlag for dagens debatt. Hun peker på at Norden nå deler en felles utfordring, og det er hvordan vi skål kunne gjøre oss gjeldende i et Europa i sterk forandring. Da er det viktig å være klar over at historiske prosesser ikke går jevnt og forutsigbart. Noen ganger akselererer historien veldig. Så legger den seg rolig til igjen. Men det er når den akselererer at vi kan gjøre oss gjeldende og påvirke. Det er da det gjelder å være med. Prøver man ikke å påvirke akkurat da, så vil andre land bestemme framtida for lang, lang tid framover. Europa er nå inne i en slik periode da historien akselererer veldig. Derfor må de nordiske landene gjøre seg gjeldende.

Mange sier at vi her i Norden er for små til å øve innflytelse. Ja, men Europa består av både små og store land. De fleste er små. Vi kan ikke gjøre noe med at de store er store, men de små landene kan selv gjøre seg gjeldende, slik at de store ikke bestemmer over hodene på oss. Det er bare en måte å gjøre det på, og det er å veve sammen landene i et forpliktende samarbeid. Det er alltid de små landene som har mest å tjene på forpliktende internasjonalt samarbeid.

1990-tallet startet på en måte som gav håp om noe nytt i Europa. Minsk og Maastricht ble symbolene på det nye. Minsk ble symbolet på kommu-

nismens oppløsning og hovedstad i det nye samveldet av uavhengige stater. Maastricht ble symbolet for den vestlige integrasjonen. Men 1990-tallet er foreløpig ikke blitt det vi håpet på etter Berlin-murens fall. I stedet for stabilitet rammes vårt kontinent nå av valutaspekulasjon og økende arbeidsløshet, katastrofen i Jugoslavia, borgerkrig i det tidligere Sovjetunionen og stor usikkerhet i Russland. Men selv om det er problemer både i øst og vest, er det likevel etter vår oppfatning en kvalitativ forskjell på utviklingen i øst og vest. Selv om gjennomføringen av Maastricht-avtalen møter problemer, så går Vest-Europa i riktig retning. Integrasjon må tross alt være bedre enn oppsplitting, slik som vi ser i Øst-Europa. Dette er løfterikt også i et bredere europeisk perspektiv. Vi sosialdemokrater ser ikke på Den europeiske union som en blokkdannelse i Europa. Vi ser på den som et kraftfullt middel til å samle hele Europa, for en styrking av de vestlige strukturene er nødvendig hvis det skal bli mulig å inkludere de østeuropeiske landene i et felles Europa. NATOs nye østpolitikk blir svært interessant i et slikt perspektiv. I forrige måned tok NATOs parlamentarikerforsamling til orde for at NACC skulle kunne bli et forum for ratifisering av nedrustningsavtaler og troppeutbaketrekninger og bidra til lokal konfliktløsning. Det er viktig å være klar over at NACC som NATO skapte for å gi de tidligere Warszawapaktlandene et forum for diskusjoner og en følelse av felles sikkerhet, er den eneste sikkerhetspolitiske institusjon som ikke er et barn av den kalde krigen. NACC kan sammen med KSSE bli pilarene i et all-europeisk sikkerhetssystem som iallfall vi sosialdemokrater alltid har arbeidet for.

Vestunionen er i ferd med å utvikle seg til å bli den europeiske pilaren i NATO. De europeiske NATO-landene ser ikke på Vestunionen som et alternativ til NATO, men som en ytterligere mulighet til å styrke det sikkerhetspolitiske samarbeidet i Europa. De nordiske landene vil også på 1990-tallet velge forskjellige sikkerhetspolitiske løsninger. Men jeg regner med at alle land i Norden ser det som en fordel at de som kan og vil delta for full styrke i NATO og EFs sikkerhetspolitiske samarbeid, er til fordel for hele Norden. Som deltakere kan vi sikre at de utenrikspolitiske utfordringer i vårt nærmiljø også blir våre europeiske partners utfordringer. Ta den nye sikkerhetspolitiske trusselen i vårt nærområde som eksempel - den kjernefysiske trusselen som er restene etter den kalde krigens militære virksomhet. Det har foregått en omfattende dumping av kjernefysisk avfall, inklusive hele reaktorer og seksjoner av undervannsbåter på grunt vann i Barents- og Karahavet. Disse ligger på vanndybder som er inne i næringskjeden i ett av de store fiskeproduserende områdene som hele Europa er avhengig av. Iverksettelsen av START-avtalene og utfasing av foreldede atomdrevne marine fartøyer vil skape et lagringsproblem for kjernefysisk avfall og reaktorer som bare kan løses gjennom bred internasjonal innsats i et forpliktende samarbeid mellom mange land og ulike organisasjoner. Derfor er det viktig at vi gjør oss gjeldende nå, slik at dette kan bli et felles europeisk problem.

La meg til slutt si følgende om EF-spørsmålet: Vi sosialdemokrater mener at de nordiske lands inntreden i EF kan få svært stor betydning for Eu-

ropas sikkerhet. Da vil EF for første gang få en felles grense med det store Russland. Vi kan dermed bli en brobygger mellom Vest-Europa og et Russland som ofte har hatt en tilbøyelighet til å isolere seg. I denne sammenhengen er Østersjø-samarbeidet og samarbeidet i Barents-regionen viktig. Her ser vi konturene av et Nord-Europa fra Nordsjøen til Barentshavet og Kolahalvøya over Karelen og St. Petersburg, over Baltikum og Polen, Nord-Tyskland fra Elbens utløp og vestover, som en dynamisk region i Europa.

Det nye Europa vil preges av samspillet mellom nasjonsbygging i øst, integrasjon i vest og regionalt samarbeid på tvers av landegrenser og skillelinjer. Det er mangfoldets Europa som nå er i støpeskjeen.

Vi må svært langt tilbake i tid, hvis vi noen gang kan finne en slik historisk epoke, der Norden kan øve en så sterk innflytelse over Europas utvikling som nettopp nå. Men tidens utvikling kan også, hvis vi selv velger å stå på gangen, føre til at de andre landene bestemmer for oss, eller over hodene på oss. Derfor sier vi nordiske sosialdemokrater at Norden må gjøre seg gjeldende i dette mangfoldets Europa. Vi kommer ikke utenom at EF vil være sentrum for dette mangfoldet. Vi mener at Norden bør gå samlet mot EF.

Og helt til slutt: Det går for oss en lang linje fra den gang Willy Brandt knelte i Warszawa som gjorde avtalene om Berlin mulig, som la grunnlaget for KSSE, som var en viktig forutsetning for at demokratiseringen i Øst-Europa begynte, som førte til at Berlin-muren falt - til det Europa som vi har i dag, og det er det som de nordiske sosialdemokratene bygger på, og det er dette Europa som vi ønsker at Norden skal gjøre seg gjeldende i.

Enggaard (V) (mittengruppens talesman): Fru præsident! Denne debat er 2. led i Nordisk Råds nye epoke, hvor berøringsangsten over for udenrigs- og sikkerhedspolitikken er borte - og godt det samme.

Tak til udenrigsminister Margaretha af Ugglas for det oplæg til denne debat, som hun har givet i går. Det er klart ikke nogen let opgave at formulere en fælles opfattelse af Nordens sikkerhedssituation i den turbulente tid, vi lever i. Vi noterer også, at ministeren har måttet vælge at præsentere vurderinger og synspunkter, som ikke alle lande er med på. Islands situation er f.eks. ikke dækket, men det er ikke derfor overset i billedet.

Mittengruppen er sammensat af mange partier, og derfor er dens ordfører i en tilsvarende situation som ministeren: Enkelte formuleringer dækker ikke helt alle gruppens medlemmer. Det vil de selv redegøre for i debatten.

Den beskrivende del af situationen er lettest: Ruslands udvikling, det voldsomme opgør i Moskva for godt en måned siden, hvor hæren beskød og besatte parlamentet, og hvor bl.a. Ruslan Khrasbulatov blev fængslet for oprør. Efter Mittengruppens opfattelse er der al årsag til at antage som en mulighed, at republikken Rusland stadig kan få et tilbageslag, som dræber det spinkle demokrati, der er på vej, og som fører bort fra den libe-

rale markedsøkonomi, der kun udvikler sig under enorme problemer og stærk modstand i mange kredse.

Vægten, som redegørelsen lægger på EU's indsats for stabilitet og vækst i Centraleuropa og Østeuropa, deles af Mittengruppen. Handel og økonomisk samarbejde over grænserne må opmuntres, også hvor det medfører en konkurrence med varegrupper fra vore egne landes produktion. Åbne grænser mod øst er prøvestenen på, om vi mener det alvorligt med den historiske udfordring, som omvæltningen efter de totalitære regimer stiller os overfor.

Af særlig interesse for Norden er de baltiske landes situation. Her har vi et særligt ansvar, også fordi vore tre baltiske naboer til afsætning af deres produkter næppe finder mange andre åbne markeder end de nordiske foruden EU.

Ministeren turde ikke vurdere, hvad NATO's udvikling indebærer for de nordiske lande, men hun nøjedes med at udtrykke, at det er vigtigt, at den fremtidige sikkerhedspolitiske diskussion ikke kun bliver akademisk, men får en vis grad af konkretisering. Heri er vi enige.

For at tydeliggøre debatten er det nødvendigt at gå lidt nærmere ind på NATO's udvikling geografisk og funktionsmæssigt. Udvidelse af NATO's medlemskreds med f.eks. Polen har jo været stillet i udsigt. En overgang rådede optimismen, fordi præsident Jeltsin skulle have givet sin accept. Håbet om en tilsvarende udvikling for Tjekkiet, Ungarn og Slovakiet var dermed vakt. For ca. en måned siden dementerede præsident Jeltsin imidlertid kraftigt, at Rusland skulle have stillet Polen i udsigt at kunne blive NATO-medlem. Nu hedder termen, at det kan lade sig gøre i samme omfang, som det kan gælde for Rusland, og det er jo noget helt andet.

Jeg tolker udenrigsministerens synspunkt derhen, at hun i realiteten støtter Jeltsins udlægning. Jeg citerer på dansk:

"Det er en stærk svensk og formodentlig også nordisk interesse, at det europæiske samarbejde må uddybes, uden at nye sikkerhedspolitiske grænselinjer trækkes op."

Hermed afvises f.eks. præsident Havels alvorlige appel til Vestens lande om ikke at begå samme historiske fejl som i mellemkrigsårene.

Det er et centralt tema ikke alene for Polen, men i realiteten også for de dele af Norden, som ikke i dag er NATO-medlemmer. I og med at neutralitet og alliancefrihed ikke har samme mening som i den kolde krigs tid, rejser sig nu problemet: hvad da? Fra en enkelt røst, den svenske øverstbefalende, Bengt Gustafsson, var tanken for nogen tid siden fremme om at genjense et nordisk forsvarsforbund. Det blev hurtigt dementeret fra den svenske regering - en status, som jeg forventer er uændret i dag.

Mittengruppen havde i september et sikkerhedspolitisk seminar, hvor Nordens situation blev belyst og debatteret. Her var der ikke nogen, der ønskede en nordisk forsvarsunion, men der var interesse for, at Nordens sikkerhed blev forbedret gennem en successiv tilnærmelse af Sverige og Finland til NATO og eventuelt Vestunionen. Indsatsen inden for NACC, hvor kun Island, Danmark og Norge nu er helt med, og hvor Finland er observatør, kan forbedres.

Jeg skylder at sige, at der i Mittengruppen er et par partier, som ikke anser Vestunionen for ønskelig, men som ved siden af CSCE og andre fora fastholder NATO som den væsentlige sikkerhedspolitiske løsning.

Et eventuelt kommende EU-medlemskab for flere nordiske lande vil imidlertid aktualisere sikkerhedsbegrebet i en europæisk ramme. Det er på den baggrund interessant, at NATO og Vestunionen synes på vej til en ny forståelse om samarbejde vedrørende konkrete opgaver, og at akser mellem USA/Canada på den ene side og Europa på den anden kan fastholdes med det gode perspektiv, der ligger heri. Jeg er derfor glad for, at udenrigsministeren betoner de nordiske landes ønske om et fortsat amerikansk engagement i Europa. Det er desuden af afgørende betydning for sikkerheden i Vestnorden: Grønland, Island og Færøerne; hele dette enorme områdes forsvarssituation kan ikke anskues i anden sammenhæng.

Må jeg spørge udenrigsministeren, om regeringerne deler opfattelsen af, at et nordisk forsvarsforbund er uaktuelt, og at Nordens sikkerhedsproblemer ligger bedst for at blive løst i en europæisk ramme gennem en gradvis udbygning af samarbejdet med NATO og i lyset af EU's fælles udenrigspolitiske samarbejde?

I den nordiske hverdag ser vi heldigvis, at den nordiske bataljon i Tuzla, Jugoslavien, har kunnet formere og træne sammen. Det er et glædeligt træk, at svenske tropper har haft øvelser i Danmark sammen med den danske panserenhed og norske tropper før afrejsen til Tuzla.

Endelig vedrørende Norden og Baltikum: Mittengruppen er enig i formuleringen, at troppetilbagetrækningen fra Estland og Letland skal ske uden betingelser eller modydelser, og at vi bør støtte de baltiske lande for at skabe stabilitet, f.eks. gennem hjælp til grænsekontrol, kystbevogtning, told, politi og en grundlæggende suverænitetsbevogtning. Det er i sikkerhedspolitisk henseende i hele regionens interesse, at kriminalitet og anden ustabilitet bekæmpes i vort nærområde. Det gælder faren fra usikre atom anlæg og andre grænseoverskridende problemer. At en samordning af østlandebistandene er nævnt som et mål, betragter vi som en selvfølge.

Hvad er nu Nordisk Råds rolle i det fremtidige Europa? Et fremtidigt medlemskab i EU af flere nordiske lande vil efter Mittengruppens opfattelse føre med sig, at Nordisk Råd bør og kan blive det naturlige forum for koordination af fælles synspunkter og dermed indflydelse: Dette organ findes allerede, det er tilstrækkelig uformelt i sin form og vil i det øvrige Europa blive opfattet som et naturligt centrum for nordiske overvejelser, og vor fælles indflydelse giver Nordens bidrag til Europas udvikling større styrke, sådan som også Sten Andersson var inde på det i sit indlæg på præsidiets vegne.

Dermed, fru præsident, kan fremtiden og den nordiske tradition forenes i en lykkelig enhed.

Engell (KF) (konservativa gruppens talesman): Fru præsident! Indledningsvis vil jeg på den konservative gruppes vegne takke Sveriges udenrigsminister for en grundig og præcis redegørelse om vigtige udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål.

Vi er i den konservative gruppe enige i de vurderinger, udenrigsministeren er kommet med, og kan i hovedkonklusionerne tilslutte os synspunkterne. Også vi finder det vigtigt, at det nordiske samarbejde nu kan inddrage spørgsmål, der vedrører vor sikkerhed og de udenrigspolitiske udfordringer, der møder de nordiske lande samlet og hver for sig.

Gennem de seneste fem år har Europa gennemgået vidtrækkende og betydningsfulde forandringer, men vi har også på en række områder været vidner til en udvikling, der har været dybt bekymrende, og som nu præger vores hverdag.

Vore nordiske lande har i dag et tusindtal af medborgere, som enten gennem en indsats i forswarets rækker eller i de humanitære organisationer gør et kolossalt dygtigt og engageret stykke arbejde for fredens sag ofte med livet som indsats. Det gælder ikke mindst i det tidligere Jugoslavien. Norden bærer et stadig større ansvar både menneskeligt og økonomisk.

Set i dette perspektiv er styrkelsen af det europæiske samarbejde stadig vigtigere. Europa har forladt den kolde krigs skygger, vi har fået et Europa med mere frihed, men ikke med større stabilitet. Vi må også erkende, at den europæiske konstruktion fortsat er ret skrøbelig. Vi kan ikke tillade os at tage udviklingen for givet.

Med den kolde krigs afslutning er den største trussel mod Norden og Vesteuropa, nemlig truslen om et massivt militært angreb, forsvundet. Men nye konflikter har hurtigt meldt sig, det er blevet hverdag, begivenhederne i Moskva for en måned siden minder os om, hvor kolossalt store problemer vi finder i vores eget nærområde, og hvilken indsats der økonomisk såvel som politisk er brug for.

Det er helt afgørende, at vi nu gennem forpligtende samarbejdsaftaler, politisk, sikkerhedsmæssigt og økonomisk, formår at skabe forudsætningerne for en mere stabil udvikling i Central- og Østeuropa.

De økonomiske og de politiske reformer tager tid. Det er ikke uforståeligt, at mange mennesker i Central- og Østeuropa først og fremmest lader sig påvirke af omkostningerne ved reformprocessen, fordi de indtil nu kun har haft relativt beskedent økonomisk udbytte af udviklingen - om noget overhovedet.

Dermed står vi i en situation, der kan give grundlag for nationalistiske, populistiske bevægelser med den sikkerhedsmæssige risiko, det indebærer. Derfor er det på det økonomiske område af helt afgørende betydning, at vi gennem udveksling af varer og ydelser formår at skabe en bedre balance og en stærkere økonomi i Øst- og Centraleuropa.

Skal der skabes politisk ro og stabilitet, er økonomisk vækst og udvikling en helt afgørende forudsætning. Det indebærer, at vi må vise vilje til at åbne vores markeder for produkter, som de pågældende lande kan fremstille. Det stiller krav til os selv igen og den økonomiske udvikling og fornyelse i de nordiske lande, men der er intet alternativ. For enten er vi

eksempelvis gennem partnerskabsaftaler og investeringer rede til at yde en økonomisk indsats, eller også kommer vi til at betale den politiske og sikkerhedsmæssige pris gennem manglende stabilitet i vores eget nærområde, anderledes kan det ikke være.

Sveriges udenrigsminister kommenterede ønsket fra landene i Øst-europa og udtrykte håb om, at den nødvendige sikkerhedspolitiske fremtidsdiskussion, som føres, ikke bare bliver akademisk, men får en vis grad af konkretisering. Det synspunkt er jeg enig i. Der kan ikke være ringeste tvivl om, at de baltiske lande har et stærkt og velbegrundet ønske om at blive omfattet af kollektive sikkerhedsarrangementer. Det skal vi arbejde for, men vi har også en interesse i at fastholde f.eks. et NATO, der er effektivt og stærkt, og som betyder, at USA fastholder sit engagement i Europa. Det er en klar nordisk interesse. Vi gavner ikke de central- og østeuropæiske landes sikkerhed ved at svække det atlantiske forsvarssamarbejde uden at have noget at sætte i stedet, der er mindst lige så stærkt og effektivt.

Vi hilser med tilfredshed udenrigsministerens synspunkter vedrørende udviklingen i Baltikum. Som relativt små lande med store naboer er der ingen, der må have større forståelse for de baltiske folks ønsker og forventninger end netop vi i den nordiske kreds. Det er på den baggrund, at den konservative gruppe til dette møde har fremlagt et forslag, som vi forventer vedtaget senere i dag, der klart opfordrer de nordiske landes regeringer til at forstærke kravet yderligere over for Rusland om en hurtig tilbagetrækning af de russiske styrker i Estland og Letland.

Kort før Sovjets sammenbrud anerkendte Sovjet de baltiske staters uafhængighed og selvstændighed, en handling som efter mere end et halvt århundredes besættelse af sovjetiske tropper og en massiv undertrykkelsespolitik var helt nødvendig i retning af sikring af retmæssige vilkår for de baltiske landes demokratiske og økonomiske udvikling. Men efter Sovjets opløsning kom de sovjetiske styrker under russisk kommando, og trods anerkendelsen af de baltiske landes selvstændighed befinder der sig fortsat et stort antal soldater og enheder i de baltiske lande. Vi er tilfreds med, at styrkerne nu er trukket ud af Litauen, men vi vil insistere på, at denne tilbagetrækning afsluttes i hurtigt tempo og under ordnede forhold i Estland og Letland. Tilbagetrækning af de russiske tropper udgør et meget betydningsfuldt skridt for udviklingen af selvstændighed og demokrati i de baltiske stater og er en forudsætning for en fortsat positiv udbygning af samarbejdet med Rusland. Derfor vil en tilkendegivelse fra Nordisk Råds regeringer være et meget vigtigt signal om, hvordan de nordiske landes politikere og regeringer vil gøre deres synspunkter gældende i Moskva, og det bør ske, uden at der knyttes nogen som helst politiske eller økonomiske betingelser hertil. De baltiske stater er i dag suveræne, frie lande, og til friheden hører også, at der ikke står fremmede, uønskede soldater i ens land. Derfor håber vi, at alle partigrupper i Nordisk Råd vil slutte op om det forslag, den konservative gruppe har fremlagt.

Ministeren kom i sin tale også ind på betydningen af EF-samarbejdet og den nordiske situation. Det er naturligvis de enkelte nordiske lande, som

selv afgør forholdet til EF. I den konservative gruppe har vi den opfattelse, at forhandlingerne om optagelse med de nye ansøgerlande bør fortsætte med uformindsket styrke og tempo, og vi håber på, at de fastlagte tids-terminer kan fastholdes.

Det er klart i nordisk interesse, at flere nordiske lande kan samles inden for EF. Der findes ikke i dag realistiske alternativer til et Norden, som søger indflydelse på og er rede til at påtage sig et medansvar for Europas udvikling.

Også det nordiske samarbejde vil have fordel af en afklaring over for EF, fordi det vil give det nordiske samarbejde fornyet dynamik og vitalitet, hvor vi i fællesskab kan udvikle og styrke den nordiske identitet og vore fælles værdier, samtidig med at vi præger dagsordenen i det europæiske samarbejde.

Vi må aldrig glemme, at isolation ikke betyder, at man er upåvirket af den udvikling, der foregår, men alene at man er uden indflydelse på den.

Tak, fru præsident.

Outi Ojala (Vas.) (vänstersocialistiska gruppens talesman): Fru president! Efter Warszawapaktens försvinnande från världsarenan står vi alla för första gången efter andra världskriget inför en reell möjlighet att skapa en ny säkerhetsordning i Europa.

Vänsterpartierna i Norden vill framhäva vikten av att detta tillfälle inte går förlorat, utan att alla europeiska stater samt USA och Canada nu aktivt utvecklar Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK) som det centrala elementet i Europas säkerhetsarrangemang.

Även om Nato i dag kunde spela en viss stabiliserande roll, kan säkerheten i längden inte bero på en exklusiv militärorganisation. Upprättandet av Nordatlantiska samarbetsrådet (NACC) kan nog tolkas som ett positivt tecken, men vad hela Europa beträffar måste arrangemanget naturligtvis vara alleuropeiskt. ESK bör således utvecklas från ett kontaktforum till en regional säkerhetsorganisation, som underställs FN. Om denna utveckling blir av, kan den leda till en ny blockbildning i framtiden, då staterna utanför Nato söker sig till nya allianser.

Det finns också klara tecken på att Nato inte kommer att acceptera nya medlemmar inom de närmaste åren. Detta borde ge de nordiska regeringarna en bättre chans till diskussioner om den Europeiska säkerhetskonferensens framtida roll. Den nordiska EG-fixeringen och Natoivern i östra och centrala Europa berövar allt intresse och energi från alleuropeiska säkerhetslösningar.

Regeringen i Finland tycks vara redo att ge upp alliansfriheten i och med EU-anslutning om unionen förutsätter detta. Vi i Vänsterförbundet motsätter oss Finlands medlemskap i Västeuropeiska unionen (WEU) och Nato. Det är här intressant att notera hur den allmänna motiveringen till Finlands ansökan har ändrats med tiden. Först presenterade "unionisterna" medlemskapet som en ren ekonomisk lösning, närmast som en räntabel investering i framtiden. Nu tycks emellertid flera unionister framhäva EU:s

säkerhetspolitiska aspekter, som om man hörde dem ropa: "Into the Nato, boys, it is now or never!"

Det var väl litet i denna anda minister af Ugglas sade i går, att Norden är mer utsatt.

De nordiska regeringarna tycks alla agera som om det bara var att ge EG:s utrikespolitik en nordisk dimension. Men vad gör regeringarna, om medborgarna röstar mot EG-medlemskapet. Var finns alternativen i Norge, Sverige och Finland?

Men, vänner, låt den nya ryska försvarsdoktrinen påminna oss om att stormakterna bör bindas i ett alleuropeiskt, kollektivt säkerhetsarrangemang, om man verkligen vill undvika katastrofala effekter som följd av ökad spänning någon gång i framtiden. På så sätt byggs den europeiska säkerheten med och inte mot Ryssland.

Om någon nu säger att ESK inte längre duger, då konferensen är död, föråldrad, lamslagen eller dylikt, så är han eller hon blind, galen eller demagog, eller i värsta fall allt detta. Varken medlemskap i en militärallians eller neutraliteten kan skydda oss nordbor, om det inte finns avspänning och förtroende mellan stormakterna. För detta ändamål behövs ESK, men förstås i förnyat skick.

Stater som deltar i ESK måste upprätta ett gemensamt säkerhetsråd med befogenheter att förebygga och lösa konflikter. Detta säkerhetsråd bör ges rätt att ingripa med politiska och ekonomiska sanktioner mot medlemsstater som bryter mot vad man kommit överens om i traktaten om en ny europeisk säkerhetsordning. Naturligtvis bör ESK-länderna gemensamt bygga upp en fredsbevarande styrka i stället för att låta stormakterna komma in med sina nationella interventionstrupper.

Extrem nationalism och rasism kombinerade med ekonomiska svårigheter och sociala spänningar kan leda till våldsamma sammandrabbningar. I Bosnien har det t.o.m. lett till ett blodigt krig som vi alla vet. Men svårigheter finns det nog också i andra östeuropeiska länder. T.ex. zigenare i Rumänien hotas att bli marginaliserade, utstötta och diskriminerade. Inte heller Västeuropa är fri från rasism och våldsdåd mot utlänningar.

I de sydliga kuststaterna vid Medelhavet leder den snabba befolkningstillväxten, som överskrider ekonomins möjligheter att bjuda på arbete och t.o.m. mat och dricksvatten under kommande decennier, till instabila regeringar och ökning av invandringen till Europa.

Tillgång på mat, dricksvatten, energi o. dyl. kommer att vara viktigt under kommande decennier, när läget i många världsregioner blir värre. Globala miljöskador kan bara försvåra läget. Högt industrialiserade länder kommer nog att ha råd att skaffa mat eller energi utanför sina nationella gränser, men de fattiga länderna kan inte det.

De nordiska vänsterpartierna önskar att FN skall spela en aktiv roll för att lösa konflikter på ett fredligt sätt. Men även FN bör ändras och anpassas till nya förhållanden. Säkerhetsrådet är inte längre bara representativt, utan avspeglar förhållandena under de första åren efter andra världskriget. De nordiska vänsterpartierna tycker att säkerhetsrådets sammansättning följaktligen bör ändras så att det finns permanenta platser för Latin-

amerika, Afrika, Asien utöver Kina, medan man kan fråga sig om både Frankrike och Storbritannien på samma gång borde ha sin egen plats. Vetorätten bör också så småningom avskaffas när säkerhetsrådet utvecklas.

FN bör också ha en militärkommitté, fri från stormaktsdominans, så att militärstyrkorna som opererar under FN-flaggan också faktiskt är fria från nationella särintressen.

Kära vänner! Vänsterpartierna i Norden vill framhäva, att den beväpnade säkerheten alltid är osäker. En hållbar säkerhet, lik den hållbara utvecklingen man talat om i miljösammanhang, kan nås bara genom att man aktivt söker lösningar till regionala och globala problem, av vilka de sociala inte är mindre viktiga.

Statsminister Gro Harlem Brundtland (A): President! "Vil du ha fred, forbered deg på krig", lyder et gammelt råd i utenriks- og sikkerhetspolitikken. I dag er ikke tradisjonell militær venn/ fiende-tenkning lenger et tilstrekkelig grunnlag for å møte dagens utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordringer. Det som mer enn noe annet preger vår utenriksikkerhetspolitiske situasjon, er usikkerhet - usikkerhet som i stor grad skyldes manglende mulighet til innvirkning på en utvikling utenfor våre grenser, som stadig mer direkte påvirker vår hverdag.

Samtidig er det slik at det mer enn noen gang er en felles analyse i alle de nordiske land av våre utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordringer, slik at vi nå vil oppleve at den svenske utenriksminister får bred støtte for sin redegjørelse her i går.

Skal vi verne om våre velferdssamfunn, må vi søke virkemidler som bidrar til å minske den usikkerhet som den enkelte opplever i sin livssituasjon.

To grunnpillarer i våre velferdssamfunn er arbeid og miljø - arbeid som er nødvendig for store deler av verdiskapingen, og miljø som er avgjørende for vår helse og livsstandard. Ingen av disse grunnpillarene kan tuftes bare på nasjonal, nordisk jord. I dag ser vi klarere enn noen gang hvordan arbeidsplassene og våre fysiske omgivelser påvirkes av beslutninger og tiltak, eller mangel på slike, utenfor våre grenser. Det kaller på handling. Det å skape trygghet i vår hverdag blir mer og mer et spørsmål om å ha innvirkning på utviklingen utenfor våre egne grenser.

Europa er inne i en dyp økonomisk krise som har ført til at flere mennesker i dag er uten arbeid enn noen gang tidligere etter annen verdenskrig - trolig 23 mill. i Vest-Europa neste år. Arbeidsledigheten fører til usikkerhet om fremtiden og til motløshet og pessimisme. Kampen mot arbeidsledigheten er den viktigste samfunnsoppgaven i alle de nordiske landene.

Sysselsettingspolitikk er først og fremst det enkelte lands oppgave. Men det er klare grenser for hvor mye enkeltland kan oppnå hver for seg. I alle deler av samfunnsøkonomien har vi sett en økende internasjonalisering i hele etterkrigstiden. Det har gitt oss muligheter til å bygge ut samfunn

med materiell trygghet for alle. Men med økende gjensidig avhengighet mellom landene strekker ikke de tradisjonelle nasjonale styringsinstrumentene lenger til. De nye styringsproblemene kan bare løses gjennom et sterkere internasjonalt samarbeid.

Det er gledelig at det internasjonale samarbeidet om økonomisk vekst og sysselsetting i ulike fora er styrket det siste året. På nordisk plan er det lagt særlig vekt på tiltak for å bedre kommunikasjonene. Samarbeidet mellom EFTA-landene og EF innenfor EF er av avgjørende betydning også for de nordiske land. Fellesmøtet mellom finans- og økonomiministrene i EF og EFTA i april kan være starten på en meget viktig prosess.

Mens vi nå ser klare tegn på økonomisk oppgang i USA, fortsetter arbeidsledigheten å øke i nesten alle europeiske land. Dersom ikke den europeiske utviklingen snus raskt, er det fare for at Europa i lang tid må leve med høy arbeidsledighet, med økende sosiale forskjeller som resultat og med den risiko dette innebærer for den sosiale og økonomiske stabiliteten som sådan. Alvoret i situasjonen betyr at det er behov for å øke innsatsen ytterligere.

Derfor må vi utnytte den muligheten som det felles EF- og EFTA-møtet 14. desember i Brussel gir, til å forsterke den prosessen som er satt i gang, og til å oppnå konkrete og snarlige resultater. De nordiske landene arbeider også aktivt for å få mest mulig oppmerksomhet omkring det pågående arbeid i OECD med en egen, omfattende sysselsettingsstudie. Dette arbeidet må følges opp med en økonomisk politikk og med tiltak på andre områder som bidrar til å løse vårt felles, største samfunnsproblem: å få ledigheten ned. Norden går inn for et eget toppmøte om sysselsetting i regi av OECD til neste høst.

I tillegg til usikkerhet om arbeidsplassen kommer den usikkerhet og til dels maktesløshet mange føler overfor de utfordringer vårt naturmiljø utsettes for. Ikke minst i Norden opplever vi at noen av våre største miljøproblemer skyldes aktivitet utenfor vårt område. Sur nedbør fra sør, vest og øst er alvorlig nok, men den største miljøutfordringen er den utilfredsstillende sikkerheten ved militære og kjernefysiske anlegg i Russland og Øst-Europa. I Norge er vi naturlig nok spesielt bekymret for forurensningsfarene ved militærkomplekset og atomkraftverket på Kola-halvøya. De høyst uforsvarlige lagringsforholdene for radioaktivt avfall er blant de forhold som gir stor grunn til uro.

En vellykket innsats for å redusere faren for kjernefysisk og annen forurensning i nord krever langt mer ressurser i form av kapital og kompetanse enn det Russland, Norge eller Norden kan stille opp med. Vi må derfor stadig arbeide for å fremme et bredt internasjonalt engasjement om atomproblemene i nord gjennom å trekke med EF, USA, Japan og tunge internasjonale organisasjoner. Barentssamarbeidet har også her en viktig oppgave. Innenfor en slik ramme bør det være en stor utfordring for det planlagte miljøvernministermøtet neste år å utarbeide en felles miljøstrategi for Barentsregionen.

Behovet for internasjonalt samarbeid følger av at forurensninger ikke respekterer nasjonale grenser. Det viser seg at det er enklere å komme til

en slik erkjennelse på miljøområdet enn på andre områder. Like fullt viser dagens miljøproblemer at det internasjonale samarbeid fortsatt er utilstrekkelig. Det er særlig viktig å få til miljøvernavtaler med sanksjonsmekanismer. Vi trenger mer internasjonalt samarbeid - ikke mindre - for å få bukt med miljøtrusler som skaper usikkerhet for framtiden.

Usikkerheten vi opplever i hverdagen, og mangelen på framtidstro, har dessverre medført reaksjoner som ikke er våre samfunn verdig. Mange mennesker også i Norden har latt sin frustrasjon og følelse av utilstrekkelighet gå ut over andre på måter som skaper nye motsetninger. De opererer med fiendebilder ut fra ytre kjennetegn som f.eks. hudfarge. Like lite som den mest ekstreme nasjonalisme styres av fedrelandskjærlighet, vokser rasismen fram av en slags partiell eller betinget filantropi. Felles for begge disse ismer er forakten for menneskeverdet.

Vi må bekjempe alle former for fremmedhat og intoleranse i våre samfunn. Det er en felles utfordring vi er nødt til å ta alvorlig. Ingen kan lukke øynene for at situasjonen på arbeidsmarkedet, sterkere flerkulturelt innslag, økning i antall flyktninger og asylsøkere og en generell framvekst av nasjonalistiske og fremmedfiendtlige holdninger ellers i Europa også gir seg uheldige utslag hos oss.

Det trengs innsats på mange hold. På forrige møte i Nordisk Råd, i Oslo i mars, understreket jeg behovet for en felles nordisk innsats. Jeg er derfor glad for at det foreligger til behandling på denne sesjon et tverrpolitisk svensk medlemsforslag om en kampanje for "Norden mot rasisme". Det kommer i tillegg til det arbeid som Europarådet har nedlagt, og som ble vedtatt på møtet i Wien i oktober.

Til slutt: Jeg tror vi må gjøre det vi kan for å motvirke at den usikkerhet mange føler, skaper grobunn for at mennesker søker trygghet og tilhørighet i f.eks. rasistiske grupperinger. Det er ikke noe svar å la mismotet ta overhånd og prøve stenge oss ute fra alt vi misliker i denne verden. Det greier vi ikke allikevel. Nei, vi må forberede oss på å møte usikkerheten ved å satse mest mulig på forpliktende internasjonalt samarbeid. Jeg kan ikke se at vi er tjent med å overlate til andre å bestemme over forhold som vi vet skaper usikkerhet hos oss.

Statsminister **Davíð Oddsson** (Sj): Fru præsident! Det er et faktum, at den kolde krig er over. Derimod er det noget vanskeligere at give en forklaring på eller en analyse af den situation, der nu er opstået, fordi den stadig karakteriseres af uvished. Hele den offentlige debat om forandringerne, der er sket og kan tænkes at ske, og de forskellige regeringers bestræbelser på at lægge en kurs afspejler disse tilstande.

Selv om der er grund til beskeden optimisme, kan de nuværende tilstande i Europa vise sig at være betænkelige. De problemer, der skal løses, kan i mange tilfælde blive så omfattende og komplicerede, at enkelte lande eller etniske minoriteter søger deres egne løsninger, mere eller mindre på bekostning af stabiliteten i hele Europa.

Det står efterhånden klart, at der er forskel på, hvor gode resultater de forhenværende kommunistiske stater i Central- og Østeuropa opnår under opbygningen af en demokratisk regeringsform og overgangen til markedsøkonomi. De må alle kæmpe med gigantiske økonomiske vanskeligheder, som til en vis grad bidrager til den fortsatte deling af vor verdensdel. I mange tilfælde er man uenige om grænserne, om en fortsat forening af staterne eller selvstændighed for nogle dele af disse landes vedkommende; for slet ikke at tale om de problemer, der opstod under kommunismen, f.eks. den alvorlige forurening og spredningen af atomvåben. Alt dette bidrager til en vedvarende usikkerhed i Central- og Østeuropa.

De mindre østeuropæiske lande har været prisgivet et sovjetisk overherredømme fra slutningen af Den Anden Verdenskrig, og set fra deres synspunkt kan sikkerheden først og fremmest sikres gennem mest mulig kontakt til Vesteuropa og specielt til Nordamerika. Mange af disse lande har i flere århundreder haft et stormfuldt forhold til Rusland og er meget bevidste om den militære magt, som altid har været til stede her.

Den vestlige verden er nødt til at se forholdet mellem de central- og østeuropæiske lande og deres stilling i Europa i en bredere sammenhæng. Man er moralsk forpligtet til at imødekomme de nye frie og demokratiske landes ønsker og forventninger, men det er ligeledes klart, at hverken Central- og Østeuropas eller Vesteuropas sikkerhed kan sikres ensidigt på bekostning af russiske interesser. Det er der da heller ikke hverken grund til, eller intentioner om, under de nuværende omstændigheder. Den russiske regering får ikke medbestemmelsesret i central- og østeuropæiske anliggender, og valget står ikke mellem Ruslands isolation og muligheden for at yde politisk og økonomisk støtte til de mindre lande i vor verdensdel. Man må forsøge at udnytte den styrke, som Rusland er i besiddelse af, til hele Europas fordel ved i endnu højere grad at styrke de bi- og multilaterale forbindelser mellem den østlige og vestlige del af denne region.

I løbet af de nærmeste år vil det vise sig, på hvilken måde organisationer og institutioner i den vestlige verden vil nærme sig Central- og Østeuropa, og i den forbindelse opstår forskellige spørgsmål: I hvor høj grad opnår landene medlemskab af NATO, EU eller Vestunionen? Hvordan bliver forholdet mellem disse organisationer og fælleseuropæiske institutioner som CSCE og Europarådet? I hvor høj grad er en sammenslutning på institutionsniveau ønskelig? Hvordan bliver FN's rolle i fremtiden? Efterhånden som de nordiske lande tager mere aktiv del i den europæiske integrationsproces med direkte medlemskab af EF, gennem EMU og gennem medlemskab af eller tilnærmelse til NATO og Vestunionen, er de i stigende grad tvunget til at finde svar på sådanne spørgsmål.

Afslutningen af den kolde krig har ført til en voksende og kritisk revision af de traditionelle sikkerhedspolitiske synspunkter. Den holdning, at sikkerheden garanteres i takt med udbredelsen af den demokratiske regeringsform og respekten for menneskerettighederne, bliver stadig mere almindelig. De nordiske landes gode renommé på dette område er meget værd, og de 5 lande har noget tilbyde omverdenen med deres fælles erfaring, noget, som kunne blive Nordens bidrag til at skabe større sikkerhed

for de kommende generationer. Alt dette gør det muligt for de nordiske lande at påvirke næste århundredes Europa i langt højere grad, end deres relativt beskedne størrelse giver anledning til at forvente, ikke mindst for den nordlige del af Central- og Østeuropa.

Omvæltningerne i Europa efter den kolde krigs afslutning har haft en betydelig og direkte indflydelse på de nordiske landes stilling. Man kan sige, at de 5 nordiske lande potentielt, og på en vis måde også reelt, var placeret i frontlinjen i den ideologiske kamp og under de militære stridigheder, der herskede dengang. Den nuværende uvished markeres ikke mindst i den nordiske region. Den militære sovjetiske trussel findes ikke længere, men alligevel er en betydelig russisk militærstyrke på Kolahalvøen og ved Nordatlanten en realitet. Grænser er blevet åbnet, samkvemet er blevet forbedret og forøget, men samtidig er der dog større risiko for, at følgerne af de politiske og økonomiske vanskeligheder i dele af Central- og Østeuropa får direkte indflydelse på de nordiske lande. Vi har opnået en åbning i kontakten med vore naboer mod øst, som vi længe har higet efter, men vi har samtidig fået bekræftet vore formodninger om en frygtelig kemisk og radioaktiv forurening ved Nordens dørtærskel.

I Island har man, som andre steder, forsøgt at evaluere konsekvenserne af de ændrede forhold og vende blikket fremad. Ingen savner den kolde krigs negative stabilitet, men førnævnte usikkerhedstilstand vækker unægtelig nogen bekymring.

Når den islandske regering bestræber sig på at reagere på de ændrede forhold, lægges der vægt på, at Islands særstilling ikke må føre til isolation, men det afhænger naturligvis først og fremmest af islændingene selv og vor deltagelse i regionalt og internationalt samarbejde. Det er klart, at Islands medlemskab af NATO, vedligeholdelsen af den transatlantiske forbindelse og det bilaterale forsvarssamarbejde med USA er og bliver grundlaget for den islandske sikkerhedspolitik, og Islands associerede medlemskab af Vestunionen er komplementært i denne sammenhæng.

Den almene definition af sikkerhedsbegrebet er blevet mere kompleks i de sidste år end tidligere, ikke mindst under den voksende debat om miljøspørgsmål. Dette er en selvfølge for et land, der bygger alt på udnyttelsen af havets levende ressourcer. Den islandske regering nærer et stort håb om, at det må lykkes for FN's generalsekretær at bidrage til ratificeringen af FN's havretskonvention gennem en rammeoverenskomst om alment medlemskab, så denne vigtige sagsgruppe bliver organiseret på internationalt niveau uden internationale stridigheder. Det er ligeledes vigtigt, at der opnås resultater ved FN's forhandlinger om internationalt havfiskeri, og at man finder frem til en fornuftig udnyttelse af de fiskebestande, der findes, både i de enkelte landes fisketerritorier og i verdenshavene.

Ifølge Havretskonventionen går man ud fra et forstærket regionalt samarbejde om forholdsregler med hensyn til fredning og fiskerikontrol, og konventionen anviser udveje til at følge de vedtagne forholdsregler op. Den islandske regering er parat til at samarbejde med alle interesserede landes regeringer, så der på rundens næste møde kan opnås resultater,

som kan accepteres af både kyststaterne og de stater, som driver internationalt havfiskeri.

Denne session er et bevis på, at der er skabt et nyt grundlag for et tættere udenrigspolitisk samarbejde mellem de nordiske lande efter afslutningen af den kolde krig, men samtidig må vi dog være opmærksomme på, at udviklingen i de nærmeste år ikke må medføre, at der bliver uro og opløsning i det nordiske samarbejde. Det vil naturligvis påvirke det nordiske samarbejde, hvis Finland, Norge og Sverige går ind i EU, men som udenrigsminister Margaretha af Ugglas påpegede i sin tale, findes der næppe nogen andre lande i verden, som har en så nær tilknytning til hinanden som de nordiske.

I Island er vi overbevist om, at vort fælles syn på og vore fælles interesser inden for politik, økonomi, miljøspørgsmål og kultur vil betyde, at det nordiske samarbejde tilpasser sig de ændrede forhold. Der vil stadig være et vigtigt forum for alle de nordiske lande til samråd og udformning af en fælles politisk kurs.

Udenrigsminister **Niels Helveg Petersen** (RV): Hr. præsident! Jeg vil gerne til indledning sige tak til min svenske kollega, den svenske udenrigsminister, for indlægget i debatten i går. Indlægget er et glimrende grundlag for debatten i dag.

Norden er på mange måder i færd med at tilpasse sig udviklingen i det øvrige Europa. EØS-aftalen er et udtryk for det, og det samme gælder de nordiske landes forhandlinger om medlemskab af EF - eller Den Europæiske Union, som det jo nu hedder efter den 1. november.

Maastricht-traktaten i sig selv er jo også en reaktion på forandringerne i omgivelserne. Den indvarsler nye tider for de nuværende tolv medlemslande bl.a. på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område.

Det Europæiske Råds møde i Bruxelles den 29. oktober udvalgte fem områder som fælles aktioner for Den Europæiske Union.

Det første område omfatter bestræbelserne for at fremme stabilitet og fred i Europa. Den konkrete indsats vil bestå i etableringen af en stabilitetspagt, der skal løse udestående minoritetsproblemer i Europa.

De øvrige fire emner retter sig alle mod geografiske områder: Mellemøsten, Sydafrika, det tidligere Jugoslavien og Rusland.

I Mellemøsten vil De Tolv med politiske, økonomiske og finansielle midler arbejde for, at der opnås en samlet og holdbar fredsplan. Som led i denne bestræbelse mødtes i går EF's udenrigsministre med PLO's formand, Arafat, for at drøfte, hvordan De Tolv rent praktisk kan kanalisere den meget betydelige bistand, der er stillet til rådighed som støtte for fredsprocessen.

I Sydafrika vil indsatsen bestå i støtte til fredelig overgang til demokrati, hvor sorte og hvide kan leve i fred med hinanden. De Tolv vil deltage i forberedelse af og overvågning af valghandlingerne.

EF vil fortsat medvirke til at finde en varig løsning på konflikten i det tidligere Jugoslavien. Hvis parterne når til enighed om en forhandlingsløs-

ning, vil EF deltage i gennemførelsen af fredsplanen. Vi vil yde en særlig indsats for at få den humanitære bistand frem til civilbefolkningen i Bosnien-Hercegovina.

Endelig besluttede Det Europæiske Råd at støtte den demokratiske proces i Rusland. De Tolv vil inødekomme de russiske ønsker om udsendelse af observatører til at overvåge parlamentsvalgene i december.

Lad mig føje til, at om få dage, den 11. november, holdes det første topmøde mellem den russiske præsident, præsidenten for Kommissionen og formanden for Ministerrådet. Det sker i Moskva. Det er en udløber af beslutninger på topmødet i København, at der skal holdes regelmæssige møder på det højeste niveau i forholdet mellem Den Europæiske Union og Rusland.

Det er også udtryk for Den Europæiske Unions ønske om forbedret samarbejde med Rusland, at der nu gøres stærke anstrengelser for at færdiggøre en partnerskabs- og samarbejdsaftale mellem EF og Rusland. Færdiggørelsen af denne aftale skulle gerne ske forud for de russiske valg som udtryk for den støtte til den demokratiske proces i Rusland, som Europa føler sig forpligtet på.

På topmødet diskuteredes også udvidelsen af EU. Der var enighed om at fremskynde forhandlingerne mest muligt. Forhandlingerne skal være afsluttet 1. marts 1994, således at ansøgerlandene kan optages i Den Europæiske Union den 1. januar 1995. Topmødet bekræftede hermed beslutningen fra topmødet i København.

Udvidelsen vil i sig selv være en vitaminindsprøjtning for det europæiske samarbejde. Vi har alle noget at tilbyde; vi drager også alle sammen fordel af det. Opgaven består nu først og fremmest i at få afsluttet optagelsesforhandlingerne med et positivt resultat, der siden hen kan danne et godt grundlag for beslutningsprocessen i hvert af ansøgerlandene.

Forud for topmødet havde der mellem De Tolv været en debat om EU's institutioner. Resultatet af topmødets debat blev yderst tilfredsstillende. EFTA-landene kan optages på grundlag af den nuværende traktat. De institutionelle ændringer, der skal foretages, er alene den type institutionelle ændringer, som er nødvendiggjort af, at medlemskredsen udvides fra tolv til seksten.

Så langt, så godt. Mulighederne er der nu; døren står åben. Men lad mig understrege, at datoen 1. marts skal tages helt alvorligt. Der skal nu for alvor pres på forhandlingerne. 1. marts er ikke startskuddet, er ikke begyndelsen, det er en slutdato. Der bliver behov for overordentlig stor beslutsomhed og tempo i forhandlingerne. Sådan beslutsomhed har ansøgerlandene hidtil vist, men der bliver også hårdt brug for det i de kommende måneder.

Den danske holdning til udvidelsesspørgsmålet er fuldstændig klar. Vi er overbevist om, at jo flere nordiske lande der er med i EF, jo mere vil vi sammen være i stand til at præge udviklingen i hele Europa med nordiske synspunkter. Det er det, der er hovedsagen. Det er det både ud fra et nationalt og et europæisk synspunkt, og det er det både ud fra et økonomisk og et sikkerhedsmæssigt synspunkt.

Nyby (SDP): Fru president! Nordiska rådet är numera, kors i taket, ett etablerat forum för en mångsidig nordisk debatt om utrikes- och säkerhetspolitik. Ännu för tre-fyra år sedan hade en sådan debatt varit värre än en svordom i kyrkan.

Den gamla makt- och terrorbalansen mellan NATO och Warszawa-pakten är borta. Nya europeiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetsmönster håller på att ta form. I Norden eftersträva vi att definiera vår roll och ställning i det nya säkerhetspolitiska landskapet.

Den nya och osäkra situationen utgör dessvärre en bra grogrund för ytliga och populistiska utspel. NATO, NACC och WEU är begrepp som många bollar med en häpnadsväckande nonchalans. I Finland har vi fått en diskussion på nacken om ett eventuellt finländskt NATO-medlemskap.

De som väckt diskussionen har inte själva någon åsikt i frågan. De tycker bara i största allmänhet att "vi kan diskutera den". Från socialdemokratisk sida säger vi: "Frågan om ett finländskt NATO-medlemskap är inte aktuell." Men för säkerhets skull bör man kanske tillägga att vi lever i en tid då man aldrig skall säga aldrig.

Det är glädjande att partiordförande Ingvar Carlsson i offentligheten bidragit till att sortera upp och lägga sordin på den finländska NATO-diskussionen. NATO är inte intresserat av nya medlemmar. NATO analyserar frågan i ett större europeiskt perspektiv, ur ett euroatlantiskt perspektiv, för att låna en av de många nya, diffusa termerna i finländsk utrikespolitik.

Den instabila situationen i Ryssland och i Finlands närområden gör att man i stället för att slå varandra i huvudet med en NATO-debatt borde stöda Rysslands utveckling och demokratisering. Den utrikespolitik som Finland så framgångsrikt bedrivit under efterkrigstiden har baserat sig på en djup insikt om geografiska och realpolitiska realiteter.

På samma sätt som Finland tillämpade en framgångsrik neutralitetspolitik under det kalla krigets dagar har vi ingen anledning att i det nya säkerhetspolitiska landskapet bidra till att skapa en ordning som utesluter Ryssland och våra närområden.

Det är därför klokt att sätta NATO-debatten i malpåse och i stället ägna tid och krafter åt den viktigaste utrikespolitiska frågan: medlemskapet i den Europeiska Unionen. I Finland har den utrikes- och säkerhetspolitiska dimensionen betonats mycket under senare tid. På en del håll vill man se EU som en militär garant när och om Finlands östgräns samtidigt blir EU:s östgräns mot Ryssland.

Det är viktigt att slå fast att Finland inte söker några militära garantier i EU. Finland söker primärt en koppling till en sådan europeisk gemenskap, som bäst garanterar en stabil och fredlig utveckling. Finland och Sverige skulle som medlemmar i EU själva bära ansvaret för sina försvar. Nordiskt säkerhetspolitiskt samarbete sker bäst inom ramen för EG och inom KSSE-processen.

Medlemskap i den Europeiska Unionen innebär inte ett medlemskap i en militär allians enligt Maastricht-avtalet, men ett deltagande i ett gemensamt utrikespolitiskt och säkerhetspolitiskt samarbete som bygger på en-

hällighet i alla viktiga frågor. Medlemskap i EU innebär i sig ökad säkerhet i Europa.

De lösningar som Sverige och Finland så småningom kommer fram till har betydelse för den nordiska balansen i sin helhet. Det paradoxala är ju, om man får tro opinionsundersökningarna, att det kan gå så att Finland genom en folkomröstning godkänner ett EU-medlemskap, medan man i Sverige och Norge kanske säger nej. Om så sker kommer det nordiska samarbetet att ställas i en ny dager.

Fru president! Jag uppmanar de nordiska statsministrarna att tillsätta en nordisk kommission för att i samråd värdera Nordens förändrade utrikespolitiska och säkerhetspolitiska roll och ställning i det nya Europa. Säkerhetspolitik i dag är ju inte enbart militära frågor eller avancerad vapentechnik. Den omfattar också miljöpolitik, kommunikation, ekonomi, fördelningen av välståndet och flyktingpolitik, bara för att ta några exempel.

Komstedt (m): Fru president! Det är helt naturligt att Nordiska rådet i en utrikespolitisk debatt uppehåller sig kring frågor som gäller Nordens framtid i ett allt starkare integrerat Europa. De senaste årens snabba scenförändringar har gett nya förutsättningar och ändrade förhållanden för det nordiska samarbetet, som vi än så länge endast lagt fast de formella ramarna för, men vilkas reella innebörd vi ännu av naturliga skäl inte kan bilda oss en klar uppfattning om. Jag syftar särskilt på det förhoppningsvis snart ikraftträdande EES-avtalet och på Finlands, Norges och Sveriges framtida medlemskap i EG.

Jag vill emellertid här rikta uppmärksamheten på den form av mellanstatligt samarbete som det nordiska samarbetet representerar. Jag gör det i känslan av att vi inför de stora förändringar som förestår inte tillräckligt beaktar de erfarenheter som det nordiska samarbetet erbjuder. Att Norden redan i en dryg mansålder varit en långt integrerad region i Europa med passfrihet, gemensam arbetsmarknad och likabehandling i fråga om social trygghet som hörnstenarna i samarbetet upplevs av gemene man som så självklart att vi inte ens reflekterar över detta längre. Och ändå bör vi besinna att det nordiska samarbetet inte har kommit som en skänk från ovan. Det representerar i stället ett mångsidigt, stundom tålamodskrävande samarbetsområde som utvecklats utan överstatliga regler men i en allt starkare förvisning om att små länders intressegemenskap kan ersätta och överbrygga århundradens split och stundom krigiska relationer. Det nordiska samarbetet kan förvisso lyftas fram som samarbetsmodell också för andra regioner i Europa.

Nordiska rådet är unikt som samarbetsorgan också i så måtto, att både regeringar och parlament är samarbetsparter i rådet. Den dimensionen gör det också naturligt att rådets inriktning och verksamhetsformer ändras och moderniseras i nära samarbete mellan regeringarna och parlamenten. Den av statsministrarna igångsatta nyvärderingen av det nordiska samarbetet har varit viktig och värdefull även för Nordiska rådet, eftersom den på ett klarläggande sätt har visat på möjligheterna men även på nödvändiga be-

gränsningar i det fortsatta nordiska samarbetet i det europeiska integrationsperspektivet.

Statsministrarnas bedömning av det nordiska samarbetets framtid är positiv, och Nordiska rådet har redan instämt i denna bedömning. Samtidigt har rådet under det gångna året haft tillfälle att praktisera den ökade budgetmakt som man länge krävt och som regeringarna numera gått med på. Den av statsministrarna förordade nysatsningen på det kulturella samarbetet, som tyvärr måste ske genom nedskärningar på andra områden eftersom budgeten inte tillåts öka, har på det stora hela godtagits av rådet, om än med viss vända. Det ländrar emellertid till eftertanke att rådet, detta första år som den ökade budgetmakten skulle praktiseras, inte lyckades komma till fullständig enighet. Med den ökade makten följer också ett ökat ansvar. Detta borde alla i rådet ha besinnat. Jag anser vidare att det är viktigt att vi även i det nordiska samarbetet iakttar stor försiktighet med utgifterna, och lika viktigt är det att Nordiska rådet gör sådana omprioriteringar som situationen kräver. Den förr ofta prövade modellen att på nordisk väg ta fram resurser som man på hemmaplan fått avslag på bör en gång för alla avskivas. Det kräver det trängda budgetläget i alla länder. Samtidigt är detta inget hinder för att vi vidareutvecklar det nordiska samarbetet på områden av gemensamt nordiskt intresse såsom miljöpolitik, energi och utveckling av infrastrukturen.

Utrikespolitiken var länge tabu i Nordiska rådets verksamhet men har sedan den politiska kartan i Europa ritats om förts in även i rådet. Vid november-sessionen i fjol infördes en ny ordning innebärande att en av utrikesministrarna lämnar en redogörelse i rådet och därpå följer en generaldebatt. Detta är givetvis i takt med tiden: det nordiska samarbetet är ju en del av det europeiska och det övriga internationella samarbetet. Men vad som är viktigt är att rådet självt inte börjar plöja egna fåror på det utrikespolitiska fältet utan att man följer de linjer som regeringar och riksdagar slagit fast. Tyvärr blev premiäråret för rådets del inte helt lyckat. Jag syftar på inbjudan av talmannen i det ryska parlamentet. Som talman i de oberoende staternas samvälde, OSS, deltog Chasbulatov i Oslosessionen. Redan då ifrågasattes hans närvaro på många håll. Att samme person därefter fick en inbjudan också till denna session var en rejäl omdömeslöshet, som dessvärre kastar skugga över Nordiska rådets förmåga att handha frågor med en utrikespolitisk dimension. De moderata medlemmarna i den svenska delegationen har kritiserat det inträffade. Fadäsen uppmärksammades också på många håll i den svenska pressen, som ansåg sig ha starka skäl att tvivla på rådets omdömesförmåga. Vi borde ha besparats detta klavertramp som tyvärr - och denna gång befogat - gav rådets belackare mera vatten på deras kvarn. Nordiska rådet bör dra lärdom av det skedda och se till att rådets utomnordiska kontakter i fortsättningen bedrivs i överensstämmelse med den officiella politiken i våra länder.

Ranveig Frøiland (A): President! Europaspørsmåla står sentralt i dagens utanriksdebatt. Det er naturleg, for det er no det frie etterkrigs-Europa blir forma. Det vil setja mange tilvande førestellingar på harde prøver i tida som kjem.

Etter den kalde krigen er slutt er det uvissa som no er vår store fiende. Det er uvisse som er knytt til sosial oppløysing, til fattigdom, til miljøødeleggingar og nasjonalisme. Altfor mange folk må flytta frå landa sine i dag, og eit kjenneteikn for folk som er på flukt, er uvisse. Og kva skjer med folk som er usikre? Jo, dei sikrar seg sjølv, dei slår ring om sitt eige. Og på mange måtar er dette forståeleg, men det kan og gje grunnlag for nasjonalisme og i sin tur rasisme.

Politisk må vi gje folk tryggleik, men då må vi skapa alliansar over landegrensene. Vi kjenner i dag eit EF som er i endring, og det er den røynda vi må halda oss til, det er her vi kan koma med vår innverknad.

I dei siste åra har spørsmålet om kva EF har å seia for internasjonalt miljøvernssamarbeid stått sentralt. På begge sider i EF-debatten har ein prøvd å bruka miljøvern som argument for sitt syn. Eg for min del vil understreka at EF-medlemskap ikkje er nokon trylleformel som på ein augneblink får alle miljøproblem til å fordufta, korkje i Norden eller i resten av Europa. Miljøutvikling i Norden er ikkje avhengig av EF-medlemskap som sådan, men av den politiske viljen til å prioritera miljøomsyn som dei europeiske landa i fellesskap klarer å mobilisera i åra som kjem.

Vi kan ha sjølvråderett over våre eigne miljøproblem, men vi er ikkje tente med å tvihalda på sjølvråderetten dersom vi skal klara å løysa dei. Miljøproblema er så nært knytte til og vevd inn i utviklinga på tvers av landegrenser og samfunnssektorar, at vi må løfta i flokk.

Nettopp i forhold til ei slik problemstilling har EF ein styrke. EF-samarbeidet vil - i større grad enn i samarbeidet om enkeltstående miljøavtalar - omfatta ei rekkje sektorar som har mykje å seia for den totale miljøutviklinga. Dette vil i praksis gje oss betre sjansar til å få til - på internasjonalt nivå - det som i mange år har vore hovudmålet i miljøpolitikken vår, nemlig integrasjon av miljøomsyn i alle sektorar.

Eit anna poeng er at miljøkrav i stigande grad gjeld vilkår på marknaden. EF utarbeider miljøreglar som allereie i dag legg rammevilkår, ikkje berre for eigen industri, men og for vår industri. Desse reglane er i nokre tilfeller dårleg tilpassa våre naturforhold, vår industristruktur og folketettleik i Norden. Dette skuldast neppe ond vilje, men rett og slett at det ikkje finst nokon rundt bordet som talar vår sak.

I vår heimlege Europa-debatt får eg av og til ei kjensle av at det berre er vi som er opptatt av miljøet, medan millionar av menneske som bor i EF-landa, er reine sinkar på området. Det er sjølv sagt ikkje riktig. EF er i ferd med å få skikk på sin miljøpolitikk. Store befolkningskonsentrasjonar i sterkt industrialiserte område har hatt sin miljøpris, og det har påskunda kravet om ambisjose miljømål. Europa-debatten er levande og i EF-landa, og sett i forhold til alle menneska som er klumpa saman på kontinentet, har vi massevis av plass og relativt handterlege miljøproblem her i Nor-

den. Det skulle då berre mangla at dei var mindre interesserte i sitt miljø enn vi er i vårt.

EF-medlemskap vil gje oss eit sett med moglegheitar for å oppnå noko positivt for Europas miljø. Men moglegheitane må gripast for at vi skal kunna omdanna dei til realitetar.

Rossi (Kesk.): Fru president! Når socialismen i Sovjetunionen nu har fallit och det politiska, ekonomiska och säkerhetspolitiska systemet i Östeuropa ändrat karaktär, måste vi här i Norden och i hela Europa utvärdera den nya situationen på nytt och på alla nivåer.

Särskilt Sveriges och Finlands ställning har kommit upp till diskussion, och man har ifrågasatt vår neutralitet - och den militära alliansfriheten. Nu när medlemsförhandlingarna med den europeiska unionen pågår, får vi råd från många olika håll. Man försöker också skapa en bild av att medlemskap i EU skulle binda medlemsländerna till olika militärpolitiska system, som WEU och Nato.

Också i den finländska debatten har man framfört krav på att Finland måste anslutas till västeuropeiska säkerhets- och militärpolitiska organisationer.

Enligt min uppfattning måste Finland hålla sig militärpolitiskt alliansfri, oberoende av ett eventuellt medlemskap i den europeiska unionen. Finlands ställningstagande i sin medlemsansökan till EG grundar sig på detta synsätt, och vi kan inte ändra den utan nya beslut i riksdagen.

Neutralitet och militär alliansfrihet förutsätter naturligtvis ett eget trovärdigt försvar, som man inte får skära ned, inte ens under fredstid. Finland måste samtidigt fortsätta med att utveckla FN och framför allt ESK för att de skall bli verkliga fredsfora innan problemen uppstår.

Det är önskvärt att Finland och Sverige tillsammans kunde fatta också säkerhetspolitiska beslut och i fortsättningen hålla sig utanför militära allianser. Våra länder bör under integrationsförhandlingarna noga överväga hur långtgående militärpolitiska samarbetsmodeller det finns förut-sättningar för.

Mielenkiintoista on myös Ahvenanmaan nykyiseen demilitarisoituun asemaan liittynyt keskustelu. On selvää, että Ahvenanmaa joutuu sopeutumaan kriisitilanteissa yleisiin suomalaisiin turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin, vaikka maakunnan pyrkimys olisikin pysyttellä mahdollisten konfliktien ulkopuolella.

Sinällänsä tällä hetkellä rauhan aikana ei ole tarvetta lähteä muuttamaan nykyistä Ahvenanmaan turvallisuuspoliittista asemaa, vaan sen voidaan katsoa kuuluvan tulevaisuudessakin itsehallintoalueen perinteiseen rooliin.

Turvallisuuspolitiikassa on yleensäkin syytä välttää nopeita muutoksia, koska se johtaa aina uusiin reaktioihin ja voi olla vaarantamassa Euroopan rauhanomaista kehitystä.

Även mitt i alla förändringar måste vi dock hålla i minnet att den geopolitiska ställningen av nuvarande Ryssland och OSS-länderna inte har

ändrats nämnvärt, även om den politiska situationen har ändrats. Ryssland är fortfarande en stormakt, som noga bevakar sin säkerhet och fattar sina avgöranden på basen av detta. De nordiska länderna bör inte ge någon som helst signal till Ryssland om att balansen i dagens Norden skulle ändras.

På lång sikt är det naturligtvis intressant att se om den nordatlantiska försvarspakten Nato drar sig från Europa och om vi i denna världsdel får ett nytt säkerhets- och militärpolitiskt system som utgår från förhållandena i Europa.

Målsättningen bör naturligtvis vara att den fredliga utvecklingen i Europa skall fortgå oberoende av enstaka störningar. När kontinenten genomgått två världskrig kan man fråga sig, om vi här i Europa och Norden är kloka nog att fatta sådana lösningar som stöder freden och förhindrar uppkomsten av nya krig?

Den finska delen av **Markku Rossis** anförande i svensk översättning: Intressant är också debatten om Ålands ställning som ett demilitariserat område. Det är klart att i krissituationer måste Åland anpassa sig till de allmänna finländska säkerhetspolitiska lösningarna, även om landskapet gör allt för att hålla sig utanför eventuella konflikter.

För närvarande finns det inget skäl att ändra Ålands säkerhetspolitiska ställning, utan den kan också i framtiden betraktas som ingående i självstyrelseområdets traditionella roll.

Man skall i allmänhet undvika snabba förändringar i säkerhetspolitiken, eftersom det alltid leder till nya reaktioner och kan sätta den fredliga utvecklingen i Europa i fara.

Sten Andersson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Anker Jørgensen (S): Fru præsident! Det var Nordisk Råds parlamentarikere, der var de første til at etablere kontakt med de baltiske lande, til at vise interesse for deres problemer, til at lave udveksling og til at hjælpe. Nordisk Råd har faktisk sørget for, at Baltikum på et tidligt tidspunkt blev sat også på den internationale dagsorden og blev fastholdt dér. Flere af os har fremført de baltiske landes problemer f.eks. i Det Europæiske Råd, i CSCE-forhandlingerne i Madrid og også inden for EF.

Det er glædeligt, at man nu i de baltiske lande har etableret et Baltisk Råd, der i mange henseender er inspireret af, tilskyndet af Nordisk Råd, og jeg håber, at vi med dette Baltiske Råd kan få et vedvarende samarbejde.

Den svenske udenrigsminister udtalte sig bl.a. om Rusland og lagde åbenbart enorm vægt på at få et klart samarbejde, og at vi skulle passe på ikke at få noget modsætningsforhold. Selvfølgelig er jeg enig i den betragtning, men det lød næsten, som om der var tale om en svensk tilkendegivelse, der nærmest var betingelsesløs.

Jeg vil gerne understrege, at det vigtige er det, der bl.a. blev sagt af den danske udenrigsminister: at EF får held til at gennemføre et partnerskab med Rusland. Og så håber jeg i øvrigt - og siger oven i købet at det er en vigtig forudsætning - at Rusland bliver et egentligt demokrati.

Så vil jeg sige, at det er meget vigtigt, at Rusland foretager en tilbage-trækning af tropper fra de baltiske lande. Det skal man gøre også for at vise, at man ikke har nogen form for gammel politik i Sovjetområderne, og det skal man kræve som en vigtig forudsætning.

Jeg vil gerne sige til det aktuelle forslag, som er fremlagt af den konservative gruppe, at det er en meget stærk udenrigspolitisk og sikkerhedspolitisk udtalelse. Jeg er ganske enig i, hvad der står i det, nemlig at Rusland hurtigt og betingelsesløst skal trække tropperne ud af de baltiske lande. Jeg er enig i den opfattelse. Men alligevel får problemet mig til at sige: Det er vigtigt, at vi fremover sørger for, at der er et organ, der, før vi behandler det her ved sessionen, virkelig får en drøftelse af det forslag, der skal behandles. Jeg ville have foretrukket, at det var noget, vi kunne have gjort i et særligt udvalg, altså et udenrigs- og sikkerhedspolitisk udvalg. Det kan vi altså ikke. Men så er det præsidiet, og præsidiet bør have i hvert fald sådanne større ting i god tid for at sikre, at det nye, der skal ske, også sker på en seriøs façon.

Så vil jeg sige, at Nordisk Råd ikke bare skal være en organisation for kulturdebat. Dette kunne man få indtryk af, og det har jeg ærlig talt en mistanke om, når statsministrenes rapport taler om, at 50 pct. af alle budgettets midler skulle bruges til kulturpolitik. Når man så ved, at budgettet ikke steg - det var i det store og hele samme beløb - så er der andre ting i samarbejdet, der bliver svækket. Og med respekt for kulturen vil jeg sige, at der er ikke andre områder, der skal svækkes, der er tværtimod andre områder, hvor aktiviteten skal øges.

Norden og EF er nok det allervigtigste og mest gennemgående problem i de seneste års debat. Hvis vi i Nordisk Råd skal klare den opgave at deltage seriøst i debatten om en udvikling af Norden og Europa, må vi have en større service fra embedsmandssystemet i Nordisk Råd. Vi må med andre ord sørge for, at der er en sådan service bag os, at vi kan leve op til de mange små og store problemer, som vi skal tage os af i forbindelse med den europæiske udvikling.

I øvrigt vil jeg også understrege, at udenrigspolitik og sikkerhedspolitik er mange ting. Det er også en overnational koordinering af den økonomiske politik f.eks. mod den stigende arbejdsløshed, som også statsminister fru Gro Harlem Brundtland gav udtryk for. Jeg vil gerne understrege, at det er utrolig vigtigt som led i en international politik. Det kan meget vel være, at opgaven med arbejdsløsheden faktisk er den vigtigste for at modvirke en overdreven nationalisme, som jo lurer alle vegne i Europa, og som har en uundgåelig følgesvend, der hedder racisme. Vi behøver bare at tænke på tredivernes uhyggelige udvikling, hvor demokratiene vel nok sov, men hvor andre derved kom til at dominere billedet. Og vi ved, hvordan det endte.

Valget står i dag ikke mellem Norden og EF, det står simpelt hen sådan, at det er to sider af samme sag. EF har fået de tre største lande, Tyskland, Frankrig, England, til at samarbejde, og det betyder også, at vi nok kan undgå - eller rettere, det er nærmest utænkeligt, at disse tre lande, der jo tidligere har været udgangspunktet for verdenskrige, i 1914-1918 og 1939-1945, skulle blive det igen.

De små lande i EF er med til at hjælpe de store lande til en sådan fredelig-gørelse. De virker som bindeled og også som en vis magtfaktor i hele denne udvikling. Vi kunne ellers risikere en udvikling, der kan ligne det jugoslaviske eksempel.

Lad mig sige, at i Europa mangler vi en fælles nordisk stemme, en fælles nordisk indflydelse. Den kan kun forbedres, hvis den kommer med ind i det europæiske samarbejde og dermed endnu stærkere bidrager til de sociale, miljømæssige og fredsfremmende bestræbelser i EF. Derfor er det det, der nu er Nordens vigtigste opgave.

Engell (KF): Fru præsident! Jeg var glad for den støtte, som hr. Anker Jørgensen gav til det konservative forslag vedrørende de russiske styrker i Baltikum; det manglede sandelig også bare andet.

Men jeg var dybt forundret over det forbehold, hr. Anker Jørgensen tog derved, at hr. Anker Jørgensen gav udtryk for, at han fandt, at der burde være et organ i Nordisk Råd, der behandlede sådanne forslag, før de fremsættes. Få har vel stærkere end hr. Anker Jørgensen gennem årene gjort sig til talsmand for, at Nordisk Råd kunne være en platform for udtalelser af udenrigs- og sikkerhedspolitisk art. Et af de allervigtigste spørgsmål, der melder sig i vores nærområde, er de russiske styrkers tilstedeværelse i Baltikum. Hvad i al verden skulle Nordisk Råd ellers bruges til om ikke til at lægge et pres på vores regeringer, for at de forstærker indsatsen i Moskva for at få disse styrker trukket tilbage?

Jeg er ked af det forbehold, hr. Anker Jørgensen her har taget i forhold til forslaget, som jeg forstår at han stemmer for, og jeg vil derfor gerne spørge hr. Anker Jørgensen: Hvad er det egentlig i det forslag, hr. Anker Jørgensen ønsker skulle ændres? Hvor skulle der ændres i det forslag, for at hr. Anker Jørgensen syntes, det var perfekt?

Efter vores, De Konservatives, opfattelse er der en utrolig stor risiko for, at det problem, der drejer sig om de russiske styrkers tilstedeværelse, forsvinder af dagsordenen, fordi der kan være store lande, der er mindre interesseret i det, og i Moskva har man heller ikke den samme interesse. Derfor er det en nordisk forpligtelse at sørge for, at den sag står højt på dagsordenen. Hvorfor tager hr. Anker Jørgensen så et forbehold?

Anker Jørgensen (S): Fru præsident! Jeg tror, at hr. Hans Engell om jeg så må sige bevidst har overfortolket ikke mit forbehold, men min bemærkning om, at fremover tror jeg, det er vigtigt, at der allerhelst er et udenrigspolitisk og sikkerhedspolitisk udvalg, på samme måde som vi har ud-

valg om økonomi og mange, mange andre ting. Jeg mener, at det er det bedste.

Der har tidligere været forslag fremme om, at man skulle lave et sådant udvalg. Det har ikke nydt fremme, men der er til gengæld sket det, at det er tillagt præsidiets næsten at virke som et udenrigspolitisk udvalg, og det synes jeg er udmærket - så må vi klare os med det. Jeg tror, det havde været bedre med et egentligt udvalg.

Når det er sagt, vil jeg sige: Jamen jeg synes, det er vigtigt, især med de større sager - og det sagde jeg også - at man skal have dem i præsidiets først; ikke før de fremsættes, men de skal fremsættes og man skal kunne nå at behandle dem, inden man når frem til sessionen. Det er det, det drejer sig om.

Jeg ønsker netop, at vi skal kunne beslutte i denne forsamling, og hvis vi skal kunne beslutte store udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske anliggender, er det vigtigt, at det er et forum, hvor man kan diskutere disse ting igennem, inden man når frem til sessionen. Gerne så tæt som over hovedet muligt på sessionen, men dog således, at der er tid til det. Det er det, jeg mener er aldeles afgørende: man skal ikke komme stikkende med et forslag. Der er ikke noget forbehold til det konservative forslag i dette.

Så vil jeg gerne minde hr. Hans Engell om, at præsidiets har udtalt sig meget tydeligt om denne sag for tre år siden, og så er det godt, vi kommer igen. Det har man jo også gjort fra vores udenrigsministres side. Det er godt nok.

Men tilbage bliver: Der er ikke noget forbehold fra min side, der er faktisk tale om en tilslutning og dertil et forslag til en udbygning af, hvordan man fremover kan behandle udenrigs- og sikkerhedspolitiske sager.

Engell (KF): Fru præsident! Jeg er glad for, at hr. Anker Jørgensen ubetinget tilslutter sig forslaget. Som sagt manglede det også bare andet.

Selve det proceduremæssige med hensyn til, hvordan Nordisk Råd behandler forslagene, er jo teknik. Det forslag drejer sig om politik. Når Anker Jørgensen nævner, at det er 3 år siden, Præsidiets ytrede sig i denne sag, må vi altså konstatere, at der i allerhøjeste grad er et politisk behov for, at vi opretholder presset - ikke bare i forhold til vores regeringer, men også i forhold til Moskva. For der står stadig væk russiske soldater i Estland og i Letland, og de skal ud så hurtigt som overhovedet muligt, så betingelsesløst som overhovedet muligt. Og det er jeg glad for at den socialdemokratiske gruppe og hr. Anker Jørgensen tilslutter sig.

Anker Jørgensen (S): Fru præsident! Jeg vil gerne udtrykke min glæde over, at den konservative gruppe nu endelig og særdeles intenst ønsker at diskutere og også beslutte vedrørende udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Tak for det! I har været langsomme i optrækket.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Fru præsident! I det år, der er gået siden sessionen i Århus i november 1992, hvor man for første gang havde en sikkerhedspolitisk debat i Nordisk Råd, er der sket forskellige forandringer, såvel på det økonomiske område som på den sikkerhedspolitiske arena.

EU-aftalen kommer sandsynligvis på plads til nytår, og dermed bliver 5 EFTA-lande en del af Unionens indre marked. Med EU-aftalen indgår 4 nordiske lande i praksis som et vedhæng til Unionens politisk-økonomiske system. Det Indre Marked med sin vækstfilosofi, forankret i de såkaldte fire friheder, går imod en bæredygtig udvikling på kort og lang sigt, og så snart EØS kommer på plads, vil denne udemokratiske traktat præge vor hverdag og de nordiske parlamenters arbejdsvilkår.

Vi bør huske, at i det eneste EFTA-land, hvor befolkningen fik lov til at sige sin mening om EU-tilslutning ved en folkeafstemning - det vil sige Schweiz - bestemte flertallet sig for et nej. Den første opgave for EFTA-landenes parlamenter bliver at sluge den store EU-pakke nr. 2, som indeholder over 300 forskellige EU-direktiver, som er blevet vedtaget i Bruxelles siden den 1. august 1991.

Maastricht-aftalen er blevet en realitet, og i stedet for De Europæiske Fællesskaber har vi nu Den Europæiske Union som et bindende skridt mod Europas Forenede Stater. Dannelsen af denne union er lige som EØS ikke fast forankret i folkelig vilje, som det tydeligt er demonstreret ved folkeafstemningerne i Frankrig og Danmark.

Den danske vælger, ja, hele den danske befolkning, er fra den 1. november blevet unionsborgere, og man lægger op til fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik i Unionen og fælles politisamarbejde. Unionens centralbank har fundet sit hovedsæde i Frankfurt, og snart begynder man at drøfte formen for magtbalancen mellem små og store medlemslande.

Det er denne union, som regeringerne i Norge, Sverige og Finland gerne vil være med i, og inden for 4 måneder - det vil sige før vi mødes til næste session i Nordisk Råd - skal medlemskabsforhandlingerne være afsluttet. Men denne gang, modsat det som var tilfældet ved EØS-traktaten, skal befolkningerne høres ved en folkeafstemning. Det er disse forestående folkeafstemninger, som nu bekymrer magthaverne i alle 3 lande. Heldigvis er vi i Island tilskuere denne gang, og vi må håbe, at modstanden mod Unionen holder og bliver forstærket i alle de 3 øvrige lande. Det bliver skæbnsvangre tider for alle de nordiske lande, og det er selve grundlaget for nordisk samarbejde, som står på spil.

Sikkerhedsargumentet er for nylig blevet draget frem af dem, som propaganderer for medlemskab af Den Europæiske Union. Argumenterne kunne godt vise hen til tiden før Sovjetunionens kollaps, men nu er det usikkerheden om Ruslands fremtid, som skal give stof til truslerne. Det er svært at forstå, at nordisk medlemskab af WEU og dens militære indsats nu pludselig skal fremme sikkerheden i Norden og hele Europa; konklusionen kunne lige så godt være den modsatte. Det er netop Vesteuropas omstrukturering til en union, der lukker økonomisk og sikkerhedspolitisk for de nye demokratier i den forhenværende Sovjetblok, som er ved at danne en ny skillelinje i Europa, hvor vi før havde Jerntæppet. Også det

halvdøde NATO bruges nu til at accentuere denne nye delelinje. Det er netop nu, man burde lægge vægt på fælleseuropæiske sikkerhedsinitiativer som Konferencen om sikkerhed og samarbejde i Europa, også i lyset af de dystre erfaringer i det forhenværende Jugoslavien.

Præsident! Island har en geografisk særstilling i Europa. Ved starten af den kolde krig blev landet knyttet til NATO, og der er stadig amerikanske baser med lyttekabler og jægerfly i Keflavik uden nogen som helst mission. Det tragikomiske i den islandske situation er, at nu vil amerikanerne reducere den militære tilstedeværelse i Island, mens de islandske myndigheder ligger på knæ i Washington og ønsker status quo, af økonomiske grunde. Disse forhandlinger er i øvrigt blandt de mest hemmelige, som er ført i international sammenhæng i 1993. Efter min mening burde vi snarest lade amerikanerne gå deres vej og genoptage vor stilling som et neutralt land midt i den nordlige Atlant.

Samarbetsminister Olof Johansson (c): Herr president! Som utrikesminister af Ugglas aviserade i går tänker jag använda detta anförande till att tala om kärnsäkerheten i vår omvärld.

Ett flertal östländer har efter kommunismens nederlag sökt och erhållit stöd och hjälp från västeuropeiska stater till säkerhetshöjande åtgärder vid sina kärnkraftverk. Men behoven är enorma, mätt med Västeuropas kravnivå, för säkerhetshöjande åtgärder på kärnteknikens område i Östeuropa. Vi är bara i början av detta arbete. Kärnenergin tolererar som bekant varken svaga stater eller ofullkomliga människor.

Det faktum att IAEA:s verksamhet är avgränsad till den s.k. fredliga användningen av kärnenergin är *en* stor brist. Likaså är det ett problem att endast ett fåtal av de östeuropeiska staterna skrivit under Wienkonventionen om atomansvarighet, vilket i praktiken förhindrar konkreta säkerhetshöjande åtgärder. Annars riskerar den som bistår med dessa åtgärder att bli ansvarig, om olyckan är framme. Detta juridiska hinder måste undanröjas genom att de aktuella staterna ansluter sig till internationella regel-system samt genomför nödvändiga nationella lagstiftningsåtgärder.

Frånsett åtgärder som rör icke-spridning av kärnvapen och nedrustningen som sådan saknas för närvarande internationella organ där riskerna med den militära kärntekniska verksamheten kan hanteras i förpliktande former. Det som görs i vårt närområde är oftast av bilateral karaktär.

Nordiska initiativ inom IAEA för att bättre kontrollera den militära verksamheten har inte gett resultat. Kärnvapenstaterna har bl.a. motsatt sig att IMO, International Maritime Organization, skulle få hantera säkerheten hos militära fartyg med kärnreaktorer ombord. Inom IAEA pågår arbetet med en internationell kärnsäkerhetskonvention, men kärnvapenstaterna motsätter sig att annat än civil kärnkraft omfattas av konventionen. Detta är klart otillfredsställande.

Kontentan blir att det finns luckor i internationell kontroll och internationellt samarbete på kärnsäkerhetsområdet. Tiden medger inte att jag här redogör för alla multilaterala verksamheter som äger rum under överinse-

ende av IAEA och NEA (OECD:s kärnenergibyrå) respektive G 24-gruppen och den europeiska utvecklingsbanken (EBRD) genom nybildade Nuclear Safety Account, där de nordiska länderna bidrar. Totalt har de nordiska länderna till detta den europeiska utvecklingsbankens nya organ avsatt ca 65 miljoner SEK under förra budgetåret.

Från svensk sida inriktas insatserna främst på de baltiska staterna. Merparten går till Ignalina-verket i Litauen. Mindre projekt rör Estland, Lettland, Ryssland, Ukraina, Vitryssland, Kazakstan och Kirgistan. Samarbetet omfattar bl.a. stöd till tillsynsmyndigheter, överföring av tekniskt kunnande samt finansiering av viss säkerhets- och mätutrustning. Förra budgetåret avsattes totalt 88 miljoner SEK till detta.

Norge samarbetar med Ryssland dels avseende avfallshanteringen, för att klarlägga dumpning m.m. i bl.a. Barents hav och Karahavet, dels avseende teknisk utrustning till kärnreaktorerna på Kolahalvön. Finlands insatser inriktas på reaktorerna vid Sosnovyj Bor utanför S:t Petersburg samt Kolareaktorerna. Från dansk sida har medel avsatts för stöd till bl.a. Litauen och Ignalina. Finland, Norge och Sverige klarlägger tillsammans problemen kring riskerna för radioaktivt läckage från Sillamäe-dammen vid Finska viken.

I de pågående förhandlingarna under Londonkonventionen kommer de nordiska länderna att agera kraftfullt för att få till stånd effektivaste möjliga beslut för att förhindra att dumpning av låg- och mellanaktivt radioaktivt avfall återupptas. Miljöministrarna i Norden har nyligen vid ett möte varit helt överens i den frågan.

Trots att en hel del åtgärder vidtas via internationella eller bilaterala överenskommelser, är det fortsatt högprioriterat att stärka och vidga kontroll- och samarbetsorganen. Målet måste vara att *all* kärnteknisk verksamhet blir föremål för internationell kontroll. Inte minst Tjernobyli-olyckan påvisade att effekterna av katastrofer kan bli omfattande långt utanför det land inom vars gränser verksamheten bedrivs.

Kärnkraften som energikälla, kärnkraftens avfall och dess nära koppling till militär verksamhet kräver ständig och hård bevakning varhelst den förekommer. Därför är detta en högprioriterad uppgift såväl för enskilda länder och för samverkan i Norden som i vidare internationella sammanhang.

En väsentlig väg för att uppnå detta är att verka för alternativa, miljövänliga och resurseffektiva energisystem, som kan reducera beroendet av kärnkraften i våra länder och i de östländer som i dag lider av bristfälliga kärnkraftssystem.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Rådssesjonen i Oslo viste med all mulig tydelighet at 1990-årene vil bli et tidsskille i det nordiske samarbeidet. Nordisk Råd har gjort et vegvalg hvor det genuine nordiske samarbeidet svekkes til fordel for den europeiske dimensjon.

Klarest kom dette til uttrykk i statsministrenes pressemelding fra sesjonen i Helsingfors, hvor en slo fast at de spørsmål som angår de fire frihe-

tene og tilgrensende områder primært vil finne sin løsning i andre fora enn de nordiske.

Mot denne bakgrunn er det både befriende og for mange sikkert politisk bekvemt at en egen utenriks- og sikkerhetspolitisk debatt nå har blitt et fast innslag på Rådets dagsorden.

Men også den utenriks- og sikkerhetspolitiske debatten er preget av det vegvalg Rådet har gjort: "Den europeiske unionen er central for att oppnå sikkerhet och stabilitet i hele Europa", var sluttsatsen i gårsdagens redegjørelse. Begrepet "internasjonalt samarbeid" er i den nye terminologien blitt ensbetydende med "integrasjon", ja selv begrepet "nordisk samarbeid" er gitt et nytt innhold. Målet er Den europeiske unionen - EU.

Men hvis det nå var slik at EU virkelig er svaret på den nordiske sikkerhetspolitiske utfordring og medlemskap i unionen er forutsetningen for fred og stabilitet i Europa, må en spørre hvorfor tre nordiske land for tiden fører forhandlinger om så trivielle spørsmål som fisk og regionalpolitikk. Er det i det hele tatt tenkbart at disse forhandlingene ikke skal føre til et anbefalt forhandlingsresultat når det skapes inntrykk av at det nærmest er freden og sikkerheten i Norden og Europa det forhandles om!

Er det så noen grunn til å anta at EF-unionen virkelig er svaret på vårt felles mål om avspenning, stabilitet og fred i hele Europa? Det finnes knapt noe historisk belegg for en slik konklusjon. Er det ikke større grunn til å frykte at maktkonsentrasjon, integrasjon og overnasjonalitet kan skape økt spenning og gjøre konfliktene mer intense?

Fram til i dag har de nordiske land valgt ulike forsvars- og sikkerhetspolitiske løsninger. Det er derfor vanskelig å se hvordan de nordiske land i fellesskap skal kunne gi EFs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk "en nordisk dimensjon", slik redegjørelsen antyder. En kan iallfall ikke reise denne problemstillingen uten å klargjøre hvordan Finlands og Sveriges tradisjonelle alliansefrihet og nøytralitet skal virkelig gjøres innenfor EF-unionen.

Den svenske utenriksministeren hadde en positiv omtale av NATOs rolle innenfor et europeisk sikkerhetssystem. Og mens en i Norge er oppatt av å nedgradere og bagatellisere KSSEs rolle, valgte den svenske utenriksministeren en langt mer offensiv strategi: KSSE skal forsterkes som organisasjon og utvikles til et europeisk "fredsinstrument".

Bak interessen for NATO ligger et nordisk ønske om at USA skal behole sitt engasjement i Europa, sa den svenske utenriksministeren.

Det er ingen grunn til å reise tvil om USAs vilje til til å stå ved sine NATO-forpliktelser, slik vi har sett eksempler på i den norske EF-debatten.

"Færre amerikanske styrker i Europa er et uttrykk for et nytt og bedret trusselbilde, og ikke et uttrykk for mindre amerikanske forpliktelser overfor Europa", for å sitere den amerikanske forsarsministeren.

Utviklingen i Russland vil i sterk grad påvirke stabiliteten i Nordens nærområder. Europeisk sikkerhet må bygges opp sammen med Russland og ikke mot Russland, slik det ble formulert i redegjørelsen. Derfor må det ikke skapes det inntrykk at NATO nå er i ferd med å skyve sine grenser østover. En slik utvikling kan gi næring til de krefter i Russland som motarbeider den tilnærming til Vest-Europa som Jeltsin står for. USAs forslag

om å tilby landene i Øst-Europa en partnerskapsordning er et forsøk på å avveie disse landenes legitime ønske om å gardere seg mot usikkerheten i Russlands utvikling og ønsket om ikke å utfordre og forstyrre demokratiseringsprosessen i Russland.

FN har de senere år fått større autoritet, noe som gjør at verdensorganisasjonen bør kunne spille en stadig viktigere rolle som konfliktløser og stabiliserende faktor i internasjonal politikk. FNs engasjement når det gjelder ulike fredsoperasjoner har økt sterkt de senere år, og de nordiske land har her spilt en sentral rolle. Dette er et område som burde ligge vel til rette for et sterkere nordisk samarbeid. En samordning av den nordiske innsatsen i FNs fredsoperasjoner vil bety bedre ressursutnyttelse og være kostnads-effektiv. Den felles nordiske styrken som er sendt til Bosnia, er en nyskaping i nordisk samarbeid som bør kunne danne mønster for en sterkere nordisk koordinering på dette området.

Nordisk samarbeidsminister **Norrback** (SFP): Värderade president! Jag vill sälla mig till kören som har tackat Sveriges utrikesminister Margaretha af Ugglas för hennes utrikespolitiska redogörelse i går. Jag kan för egen del instämma i hennes anförande.

Det är också värt att notera att när Nordiska rådet för andra gången för en utrikes- och säkerhetspolitisk debatt sker detta på det demilitariserade Åland. Den snabba omvandlingen i Europa har fortgått sedan mötet i Århus förra året. I ett historiskt skede som detta är det nödvändigt, att de nordiska länderna sinsemellan mångsidigt dryftar utrikes- och säkerhetspolitiska frågor.

Förbindelserna de nordiska länderna emellan och den nordiska identiteten förstärks av förändringarna i vår världsdel. Norden kan göra en betydande positiv insats och ge bidrag till kontinentens utveckling i dess helhet. Tre av våra länder förhandlar som bäst om medlemskap i den Europeiska unionen. Förhandlingarna förs separat, men våra regeringar har naturligtvis upprätthållit en nära kontakt med varandra.

Vid EG:s extraordinarie toppmöte i Bryssel för tio dagar sedan beslöt man intensifiera förhandlingarna om ett utvidgande av Gemenskapen så att dessa skulle kunna slutföras före utgången av februari nästa år. Finland är berett att agera enligt de krav, som denna snäva tidtabell ställer. Vi strävar till ett förhandlingsresultat, som motsvarar vår egen målsättning och som Finlands folk kan godkänna.

Utvecklingen i Ryssland har på sistone varken lidit av brist på dramatik eller orosmoment. Det har framgått med allt större klarhet hur vitalt det är för hela Europa, att en ostörd reformprocess kan säkerställas i landet. Med detta i minnet är det att hoppas, att parlamentsvalet i december skall stärka den ryska demokratin.

Alla de nordiska länderna upprätthåller nära förbindelser med de baltiska länderna. Utvecklingen har varit positiv och samarbetet ökar hela tiden. Ur de baltiska ländernas synpunkt intar de nordiska länderna en central ställning inte bara som bidragsgivare utan också som handels- och

samarbetspartners. Vi vill säkerställa, att våra frihandelsarrangemang med de baltiska staterna inte äventyras på grund av vårt medlemskap i EU.

En förutsättning för en fortsatt positiv utveckling i Baltikum är att de ryska trupper, som fortfarande är kvar i Estland och Lettland, dras bort snarast möjligt, men lika viktigt är, att de baltiska länderna själva tar sig an integreringen av sina minoriteter i samhället.

Den grundläggande målsättningen för vårt närområdessamarbete är att befästa förutsättningarna för en stabil utveckling i Östersjöområdet och kring Storkalotten. De nya samarbetsorganen - Östersjörådet, Barentsrådet och andra - erbjuder möjligheter till nya former av samarbete och till en kontinuerlig och mångsidig dialog med Ryssland. Till de största akuta utmaningarna hör de omfattande miljöproblemen och den oroväckande låga säkerhetsnivån hos såväl civila som militära kärnanläggningar i nordvästra Ryssland.

Jag instämmer också i utrikesminister af Ugglas bedömning, enligt vilken de nordiska länderna i många avseenden har ett mera utsatt läge än tidigare, vilket innebär flera utmaningar men också större möjligheter. Detta ger oss framför allt ansvar. Det är med glädje man kan konstatera, att detta ansvar burits med framgång i flera större sammanhang. Ett exempel har varit Sveriges effektiva sätt att sköta ordförandeskapet i KSSE:s ministerråd, en uppgift som löper ut i slutet av denna månad i Rom.

En annan värdefull nordisk insats har varit den norska regeringens och utrikesminister Holsts framgångsrika verksamhet i fredsprocessen i Mellanöstern. Det avtal som med Norges hjälp kunde förhandlas fram mellan Israel och PLO är i alla avseenden historiskt.

Den smärtsamma upplösningen av det forna Jugoslavien, och särskilt tragedin i Bosnien upprör och berör oss alla på många sätt. Ett otyglat krigande och våld har lett till en allt svårare flyktingsituation, som märks också i Norden. De nordiska länderna har sett sitt ansvar genom att delta i de fredsbevarande operationerna som FN:s säkerhetsråd föranstaltat. Av dessa är den nordiska insatsen i Bosnien den mest omfattande.

Händelserna i f.d. Jugoslavien och de bemödanden som gjorts för att komma fram till en lösning har gett upphov till en livlig debatt om utvidgat fredsbevarande och om s.k. fredsframtvigande verksamhet. Den finländska lagstiftningens ramar har visat sig vara snäva i de nya situationer som uppstått. Finlands regering vill skapa förutsättningar för ett deltagande i dagslägets alltmer krävande och mångsidiga fredsbevarande uppdrag, speciellt i humanitära uppgifter under svåra fältförhållanden. Den är däremot inte nu beredd på att finländska soldater deltar i fredsframtvigande operationer.

Debatten kring fredsbevarandet återspeglar de nya utmaningar, som alla nordiska och också andra länder ställs inför. Säkerhetsbegreppet har snabbt utvidgats till att omfatta nya områden. De nationella och etniska problemen, befolkningens ekonomiska och sociala välfärd, brottslighetens internationalisering, miljöfrågorna och kärnsäkerheten hör till utmaningarna på säkerhetens område i dag.

Dylika icke-militära risker, som kan rubba säkerheten, finns i bakgrunden för vår bedömning enligt vilken ett möjligt medlemskap i den Europeiska unionen är betydelsefullt också ur säkerhetspolitisk synvinkel. Vi känner oss inte hotade militärt och är inte heller nu i färd med att söka oss fram till nya säkerhetsarrangemang. Vår utgångspunkt i EU-förhandlingarna är vår militära alliansfrihet och vårt självständiga, trovärdiga försvar. Okonstlat men beslutsamt är vi beredda att försvara vårt eget territorium och på detta sätt bidra till att befästa säkerheten och stabiliteten i hela Nordeuropa.

Det oaktat följer vi noggrant debatten om europeisk säkerhet. Speciellt den pågående förändringen av NATO:s roll och dess relationer till länderna i östra Centraleuropa och till Ryssland är för närvarande föremål för intresse. Debatten är viktig och påverkar hela vår världsdels framtid.

Värderade president! Den europeiska säkerheten bör självfallet byggas i samarbete med Ryssland och icke emot. Vårt mål är att de central- och öst-europeiska länderna och Ryssland skall vara med och bygga upp denna säkerhet tillsammans med de nordiska och övriga västeuropeiska länderna.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Nordisk Råd dröftar også på denne sesjonen den kjernefysiske trusselen, ikkje minst den frå Aust- og Sentral-Europa. Den er representert ved gamle og dårleg sikra atomkraftverk, dumpa og nedgravd avfall som no blir kartlagt i enorme mengder, dårleg lagra avfall og dei generelle og uløyste problema som atomavfall stiller oss overfor.

Både i den utanriks- og tryggingpolitiske debatten i dag og i miljødebatten i morgon vil dette temaet stå sentralt. Men kva er den finske regjeringa sitt konkrete bidrag i denne samanhengen? Det finske selskapet Imatran Voima har inngått avtale med represseringsanlegget i Mayak om å sende 25 tonn brukt reaktorbrensel frå atomkraftverket i Lovusa for repressering, og lasta er, etter det eg kjenner til, alt sendt. Sidan 1981 har Finland sendt ca 200 tonn brukt reaktorbrensel til repressering i det tidlegare Sovjet. Etter at det radiokjemiske represseringsanlegget ved atomvåpensenteret i Mayak har vore ute av drift i 1,5-2 år, er det no gitt løyve til kommersiell drift av anlegget - takka vere sendinga frå Finland.

Korleis kan den finske regjeringa sitje stille og vere vitne til at framleis drift ved represseringsanlegget vil resultere i enorme nye mengder høgaktivt atomavfall, sterk auke i radioaktiv forureining i eit av verdas allereie mest forureina område og til at det blir meir plutonium og dermed fare for at det kjem på avveger og dermed ytterlegare spreining av masseøydeleggingsvåpen? Etter mitt skjøn er det både ansvarslaust og umoralsk å medverke til at drifta ved anlegget i Mayak blir tatt opp att. Vil den finske regjeringa gripe inn og sørge for at kontrakten mellom Imatra Voima og Mayak blir heva?

Minister Norrback (SFP): Värderade president! I Finland är vi klart medvetna om det problem som hänger samman med osäkerheten i kärnkraftsanläggningarna i Ryssland. Vi är också medvetna om de problem som sammanhänger med det avtal som vi hade med Sovjet om att Sovjet skulle ta hand om avfallet från våra kärnkraftverk i Lovisa.

När det gäller kärnkraftsanläggningar i St Petersburg-området och överhuvudtaget i vårt närområde i Ryssland har Finland under lång tid ställt sakkunnig hjälp till förfogande om hur säkerheten i ryska kärnkraftverk skall kunna ökas. Men det är inte vi som beslutar när Ryssland skall stänga sina kärnkraftverk eller hur Ryssland överhuvudtaget skall sköta dem. Men vi ger som sagt sakkunnig hjälp, och där är Imatran Voima, statligt ägt bolag, mycket aktuellt.

I stället för att kritisera varandra i Norden borde vi satsa mer resurser för att hjälpa Ryssland att öka säkerheten i kärnkraftanläggningar. Sveriges insats i Litauen är i detta sammanhang värt att notera med ett erkännande. Den juridiska ansvarsfrågan har dessutom gett en del problem.

När det gäller avfallet från kärnkraftverken i Lovisa står vi de facto inför ett nytt problem. Vårt avtal med Sovjet var i och för sig acceptabelt, men den situation som nu råder internt i Ryssland medför ökade svårigheter och ökar riskerna att sända avfall till Ryssland. Handels- och industriministeriet och många andra ministerier är i dag beredda att granska beslutet för att vi under alla omständigheter skall kunna få bättre garantier för säkerheten när det gäller att förvara avfallet. Alternativet är att inte fullfölja avtalet utan själv lagra avfallet, som vi gör i fråga om den privatägda reaktorn utanför Raumo.

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp): President! Det var til den samme saken, fordi det vakte en del bekymring i Norge da vi ble gjort oppmerksom på at det allerede den 3. november i år ble sendt av gårde et tog med 25 tonn radioaktivt avfall, som, så vidt vi har fått opplyst, skulle til repressering i Mayak-anleggene i Chelyabinsk. Vi vet at det er et område hvor den radioaktive forurensning er langt større og langt alvorligere enn f.eks. i Tsjernobyl-området. Vi vet også at det at Mayak-anleggene kan settes i verk igjen, bare vil forsterke ytterligere radioaktiv forurensning i vann. Det vil igjen forplante seg til elva Ob, og den renner igjen ut i Karahavet, med de konsekvensene det vil ha på lengre sikt. Så det det dreier seg om, er ikke hvorvidt vi skal gå inn og si at Sovjet skal stenge sine egne kjernekraftanlegg, slik ministeren var inne på. Det det dreier seg om, er at Finland har sendt sitt radioaktive avfall til Sovjet, til et anlegg som har stått i ro i to år, og som de nå kan gjenåpne for repressering.

Jeg vil da følge opp det spørsmålet som Kjellbjørg Lunde stilte: Er det ingen ting den finske regjering kan gjøre for å hindre at Mayak-anleggene nå tas i bruk igjen, med de alvorlige langtidskonsekvensene det får?

Minister Norrback (SFP): Värderade president! Jag vill upprepa att varje land fattar sina självständiga beslut om hur de producerar elektricitet eller hur de sköter sina industrianläggningar. Det väsentliga, som jag ser det, är att vi får tillräckligt hållbara internationella miljöavtal som alla länder kan efterleva. Det gäller naturligtvis i synnerhet kärnkraftsanläggningar, också de militära, som jag hänvisade till i mitt huvudanförande. Våra möjligheter i Finland att påverka besluten i Ryssland är begränsade.

Jag noterar att Danmark och Sverige offentligt har inlett en älskvärd diskussion om samma tema. Åtminstone Sverige har där hänvisat till sin rätt att självt bestämma över sina anläggningar.

Jag vill upprepa att de nordiska länderna kan göra betydligt större gemensamma insatser genom att ställa sakkunskap till förfogande när det gäller miljövard och när det gäller att skapa större säkerhet vid kärnkraftsanläggningar som medför större risker, inte bara i Ryssland utan också långt utanför Rysslands gränser. I det avseendet bär vi ett kollektivt ansvar.

När det gäller att leverera avfall från Lovisa har vi i Finland inlett en diskussion. Vi skall fortsätta den under alla omständigheter. Jag personligen tror inte att vi kan leverera detta avfall, men jag är inte beredd att här på hela regeringens vägnar deklarerar att vi kommer att ändra vårt system. Men jag tror som sagt personligen inte att vi kan göra detta. Vi blir tvungna att se över frågan, eftersom mottagarlandet inte kan garantera den säkerhet som vi rimligen har rätt att kräva när det gäller förvar av avfall.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Eg forstår at Norrback ikkje likar at vi tar opp dette spørsmålet.

Når han presiserer så nøye her at kvart land får feie for si eiga dør, og presiserer at vi skal stille vår sakkunnskap til rådvelde, så vil eg påpeike at det er å prøve å unngå å ta dette som eg påpeikte i mitt innlegg, innover seg. På same tid som Norden har gjort ein del og stilt ein del både sakkunnskap og økonomisk hjelp til rådvelde, så veit vi at det er altfor lite. Vi er veldig redde for at desse prosjekta er så vanskelege å realisere, og vi veit også at ein del av desse problema går det ikkje an å løyse. Lagrings- og prosesseringssystema er slik som dei er, og eg påpeikte i mitt spørsmål det som er eit faktum, nemleg at det bidraget som Finland no medverkar til gjennom å sende dette avfallet, vil gjere faren for spreining av plutonium endå større, med dei alvorlege konsekvensane dette får. Men eg er glad for at Norrback uttrykkjer otte for at tryggingssystema ikkje er som dei burde vere i Mayak-anlegga og i Russland. Likevel håper eg at denne korte debatten her kan føre til - og det i all venskapelegheit mellom naboar i Norden - at vi tar dette opp, og at den finske regjeringa verkeleg revurderer støtten til denne sendinga, for det er denne sendinga som gjer at dette anlegget no kjem i drift igjen, som vi elles kunne unngått.

Minister **Norrback** (SFP): Värderade president! Jag tror att en fortsatt integration i hela Europa, med en viss överstatlighet i miljöfrågor, är det säkraste sättet att garantera en god miljö för kommande generationer i vår världsdel. Det gäller inte bara medlemskap i EU utan också integration på många andra sätt, speciellt när det gäller miljöfrågor. Jag tror inte att något kärnkraftverk i Ryssland stoppas eller sätts i gång beroende på om vårt avfall från Lovisa sänds till Ryssland eller inte. Det har jag svårt att tänka mig. Däremot vill jag än en gång understryka att Finland har ett speciellt ansvar för att se till att avfallet inte kommer på avvägar eller används på ett sätt som inte är acceptabelt. Det ansvaret har vi beredskap att bära.

Landsstyreformand **Emil Abelsen** (Si): Hr. præsident! I forbindelse med denne sessions overordnede tema er der nogle emner, vi fra grønlandsk side gerne vil være sikre på bliver taget med i debatten.

Vi har allerede ved sidste session bemærket, at den nye stærke fokusering på Syd- og Østeuropa i det nordiske samarbejde helst ikke skulle resultere i en vigende interesse for de nordiske sider af samarbejdet. Et andet emne, som vi gerne vil sikre, er, at der fortsat fokuseres på miljøområdet i forbindelse med samarbejde over grænserne, og vi finder det på denne baggrund glædeligt, at også Nordisk Råd gennem sin miljøkonference i Island i august tager fat om dette problem.

Grønlands Landsting har med stigende bekymring fulgt de nye oplysninger, der er fremkommet om den massive radioaktive dumpning, der er foregået i Barentshavet, og som endnu ikke er stoppet. Vi kendte i forvejen til den udledning af radioaktivt affald, der er sket i Nordatlanten, specielt via aktiviteterne omkring Sellafielde-værket i Nordengland. Vi har med bekymring konstateret, at der er nye planer undervejs for dette værk, der vil forstærke denne udledning, og Grønlands Landsting har derfor i en resolution til landsstyret bedt os om at opfordre de nordiske regeringer til fortsat at arbejde for, at al radioaktiv udledning og dumpning i såvel Barentshavet som i Nordatlanten stoppes. Vi føler os overbeviste om, at regeringerne vil gøre dette.

Når vi føler os overbeviste herom, skyldes det bl.a. de resultater, som i september måned blev opnået under de cirkumpolare landes miljøministerkonference i Nuuk. Her deltog samtlige nordiske lande sammen med USA, Canada og Rusland, og man vedtog i fællesskab "The Nuuk Declaration on Environment and Development in the Arctic." Denne beslutning er helt klart et meget stort skridt frem for såvel miljøsamarbejdet i området som for det arktiske samarbejde generelt, og det må vel siges at være det arktiske områdes første positive udkomme af den kolde krigs afvikling. Det er også vores overbevisning, at netop det nordiske samarbejde har spillet en inspirerende rolle for dette samarbejdes etablering og udvikling.

Jeg vil gerne i denne sammenhæng understrege et andet vigtigt aspekt i dette internationale samarbejde, som blev opnået i Nuuk, og som måske kan optræde som inspiration for det nordiske samarbejde. På mødet i Nuuk blev det nemlig vedtaget, at de oprindelige arktiske folks organisa-

tioner skulle sidde med ved bordet, hvor beslutningerne bliver truffet. Der var således enighed blandt de 8 stater om, at de oprindelige folks repræsentanter fremover også skulle deltage i såvel selve ministermøderne som i møderne for delegationsledere. Ligeledes blev der truffet beslutning om at etablere et særligt kontor for de oprindelige folk i dette samarbejde.

Dette skete ikke kun, fordi ministrene var konstruktive i deres syn på, at alle faktisk vinder ved et sådant arrangement. Det skete også med direkte henvisning til FN's år for oprindelige folk. Man har taget FN-årets slogan om "A New Partnership" alvorligt.

Jeg vil opfordre til, at den debat, der gennem det sidste år er ført i Nordisk Råds organer om de samiske folks placering i det nordiske samarbejde, nu tager denne udvikling fra ministerkonferencen i Nuuk som ledetråd. Som det vil være bekendt, har vi fra Grønland fra starten af dette år lagt vægt på, at man i nordisk regi her i FN's år for oprindelige folk benyttede lejligheden til at finde en ny og synlig form for involvering af vore samiske venner i dette arbejde.

Vi er kede af at måtte konstatere, at det ikke ser ud til at lykkes at få samerne med ved bordet i FN-året for oprindelige folk, og Grønlands Landsting har derfor under sin samling her i oktober vedtaget en udtalelse til Nordisk Råd, som jeg hermed vil læse op:

"Grønlands Landsting har under sin efterårssamling besluttet at opfordre Nordisk Råd til venligst at gøre en helhjertet og ikke opsættende indsats for at realisere samisk repræsentation i Nordisk Råd. Med ønsket om en god session sendes de bedste hilsener." Henvendelsen er underskrevet af Bendt Frederiksen, formand for Grønlands Landsting.

Men uanset at denne sag ikke har fundet sin afslutning inden for dette år, er der dog sket meget positivt, hvor også de nordiske lande har ydet en god indsats, og dette bør ikke stoppe, uanset at året går mod sin slutning. Umiddelbart foran os ligger to store opgaver på dette område: For det første at sikre, at det forslag til en FN-deklaration om oprindelige folks rettigheder, som nu er færdigudarbejdet af FN's særlige arbejdsgruppe herom, bliver løftet uskadt gennem FN's organer og frem til generalforsamlingen. For det andet at støtte, at det forslag, som netop nu ligger på FN's generalforsamlings bord om etablering af et FN-tiår for oprindelige folk med start den 10. december 1994, bliver vedtaget. Dette forslag blev skabt under verdenskonferencen om menneskerettigheder i Wien og er siden blevet bearbejdet i flere sammenhænge, således at der nu blot mangler at vedtages en resolution herom i FN i år.

Som det vil være bekendt, blev nobelprisvinderen Rigoberta Menchú udnævnt til goodwill-ambassadør af FN for de oprindelige folks år. Under hendes ledelse har en række repræsentanter for verdens oprindelige folk udarbejdet deres forslag til en FN-resolution om dette år, og de vil blive præsenteret for regeringerne ved generalforsamlingen i FN i disse dage.

Det er Grønlands håb, at de nordiske lande positivt vil støtte såvel ideen om et tiår som indholdet af den resolution, som de oprindelige folks egne repræsentanter fra 24 forskellige lande, herunder såvel samer som inuit, har udarbejdet.

Lad mig slutte med at oplyse, at der i forbindelse med arbejdet omkring tiåret også vil blive oprettet en verdensfond for oprindelige folk under Rigoberta Menchús ledelse, og det er vores håb, at såvel de nordiske regeringer som institutioner og erhvervsliv i Norden vil støtte denne fond.

Det er vores overbevisning i Grønland, at den internationale indsats for at sikre Jordens oprindelige folk deres menneskerettigheder og deres ret til egenart er en væsentlig del af den internationale kamp mod racisme og uret i verden. I denne kamp har de nordiske lande altid stået i front, og det har altid været en af grundene til, at Grønland var glad og stolt af medlemskabet af og deltagelsen i det nordiske samarbejde. Vi håber, at denne uegennyttige del af de nordiske landes udenrigspolitik fortsat må stå i højsædet i årene fremover, uanset hvilke nye internationale relationer de nordiske lande måtte indgå i.

Bergdahl (fp): Herr president! Mitt inlägg i debatten kommer att beröra de oroande miljöproblemen inom Nordkalotten och Barentshavsområdena. Men det är inte bara problem inom den vida Barentshavsregionen, där finns också enorma utvecklingsmöjligheter, inte minst då det gäller forskning och miljöverksamhet.

Den 11 januari 1993 deltog utrikesministrar och representanter för olika ministerier i de nordiska länderna, Ryska federationen, Frankrike och EG-kommissionen i en stor konferens i Kirkenes i Norge, som ledde till den s.k. Barentshavsdeklarationen. Observatörer deltog också från USA, Kanada, Frankrike, Tyskland, Japan, Polen och England.

Konferensen återknöt till miljöministrarnas tidigare möte i Kirkenes den 3 september 1992 och till ministermötet för skydd av den arktiska miljön i Rovaniemi år 1991.

För mig är nu frågan den 9 november 1993: Vad har hänt i sakfrågorna när det gäller utvecklingen inom Nordkalott - Barentshavs-området?

Enligt min och många forskares uppfattning är det hög tid för en sammanhållen och genomtänkt politik om Arktis. Arktisregionen innehåller såväl faror som enorma utvecklingsmöjligheter.

Miljöhoten är många i området. Väldiga mängder atomsopor har tipats i havet och lagrats på land. En havererad atomdriven ubåt ligger på Ishavets botten. En tickande miljöbomb med oanade följdverkningar när den tillräckligt länge påverkats bl.a. av rost och vattentryck. Men i Barentshavsområdet finns också rika naturresurser som rätt utnyttjade kunde förvandla regionen till en av de mest utvecklade med stor ekonomisk betydelse för hela Europa. Länderna runt Arktis måste samarbeta för att undanröja hoten och ta till vara möjligheterna.

Att området hittills utforskats så litet har berott på avsaknaden av tekniska möjligheter och på att området varit ett viktigt militärstrategiskt område. Teknikens utveckling och Sovjetunionens sönderfall skapar helt nya förutsättningar för forskning i området.

Forskningen i Arktis är såväl en internationell som en nordisk angelägenhet. De miljökatastrofer som hotar området är också av en sådan omfattning att de kräver ett internationellt samarbete.

Polarforskningen kommer att bli central i 90-talets forskning. Nordiskt polarforsknings-samarbete är därför av stor betydelse. Jag vill påstå att Norden är en "stormakt" på polarforskningens område liksom inom meteorologi och naturvård.

Arktis är inte bara natur utan också ett oerhört resursstarkt område. Arktis är ett av världens rikaste områden vad gäller olja och gas, guld, diamanter, uran, fiske m.m. Arktis kommer därför, inte minst till följd av den nya världspolitiska öppenheten, att bli ett viktigt centrum på den kommande världskartan.

Barentsregionen som ett samarbetsområde skulle innebära att Nordiska rådets medlemsländer etablerar goda samarbetsrelationer till Ryssland men också till Japan, den s.k. Nordostpassagen. Samarbetet skulle också innebära en utvidgning av det samarbete som sedan länge ägt rum på Nordkalotten. Viktigt är att Norden diskuterar vad samarbetet i regionen lokalt och regionalt skall omfatta och vilka övergripande mål som finns. Det måste utformas en genomtänkt politik i samarbete med forskare. Grundläggande för utvecklingen i området är att miljöproblemen måste lösas. T.ex. måste de ryska kärnvapenproven avbrytas för att en utbyggnad skall kunna övervägas.

För Norden är Barentshavsområdet en viktig sektor för tekniskt samarbete i området men därtill krävs politiska beslut och politisk styrning.

En ekonomisk och ekologisk samverkan i Barentsregionen skulle ha stor betydelse för demokratin, säkerheten och den industriella utvecklingen. Avslutningsvis vill jag därför fråga: Har de nordiska länderna den målsättningen? Vad gör Nordiska rådet konkret för att främja en sådan utveckling? Hittills har, enligt min uppfattning, ytterst litet presterats. Det brådskar.

Anna-Kaarina Louvo (Kok.): Fru president! Utrikes- och säkerhetspolitiken, som tidigare varit tabu i Nordiska rådet, är för andra gången officiellt föremål för en mer omfattande diskussion vid våra sessioner igen här i Mariehamn.

Hela det nordiska samarbetet befinner sig nu i ett alldeles nytt skede. Utrikes- och säkerhetspolitiska frågor förenar oss nu när Finland, Sverige och Norge förhandlar om EG-medlemskap samt när samarbetet i närområdena blir allt viktigare i vårt samarbete. Då också den säkerhetspolitiska situationen i Ryssland är oförutsägbar, söker vi stöd hos varandra - såsom utrikesminister Margaretha af Ugglas konstaterade är Norden mer utsatt.

När utrikesutskottet i Finlands riksdag för ett par veckor sedan träffade motsvarande utskott i Sverige och Norge, var den gemensamma meningen - som också uttalades - att de nordiska länderna under detta århundrade inte varit så nära varandra som just nu. Bäst skulle det vara att vi kunde fortsätta vårt samarbete så snabbt som möjligt som medlemmar i EG och

EU. För närvarande ser det ut som om de mest positiva EU-attityderna skulle finnas i Finland. Enligt en gallup stöder 53 % av finländarna vårt EG-medlemskap.

I Sverige är attityderna inte så positiva och i Norge är man mest kritisk. Det är intressant att enligt en gallup anser en majoritet av norrmännen dock att Norge också bör bli medlem i EG om Finland och Sverige ansluter sig till unionen.

Det är sannolikt att positiva attityder i Finland för tillfället mycket beror just på säkerhetspolitiska frågor - i vid bemärkelse. Vi har ingen snus- eller valfråga. Den säkerhetspolitiska situationen i vårt stora grannland Ryssland är bekymrande och i praktiken upplever finländarna bl.a. den ökade östbrottsligheten som skrämmande. Enligt statistik från maj detta år har bl.a. 67 % av asylsökandena från det tidigare Sovjetunionen gjort sig skyldiga till brott under de tre första månaderna i landet. Jag är mycket nöjd med att utrikesminister af Ugglas kraftigt tog upp sitt bekymmer för östbrottsligheten och föreslog gemensamma åtgärder för hela Östersjöområdet. Jag har samma åsikt.

Herr president! I Finland, i hela Norden, är man även rädd för de dåliga kärnkraftverken i Ryssland. Miljöutskottet kunde under sitt besök i Sosnovy Bor med egna ögon se att mycket arbete - speciellt i avfallshanteringen - borde göras för att öka säkerheten, även om mycket har redan gjorts där, bl.a. i samarbete med finländare. De nordiska resurserna räcker dock inte, utan även där behövs stöd från EU-länderna.

Trots säkerhetsbristerna köper finländarna elektricitet från Rysslands kärnkraftverk så mycket som två av våra egna fyra reaktorer producerar, och sannolikt kan denna situation inte förändras de närmaste åren efter det att Finlands riksdag nyligen med en knapp majoritet avstyrkte förslaget om att bygga en femte reaktor. Detta är mycket beklagligt med tanke på miljön i hela Norden. Efter Finlands olyckliga beslut har rösterna igen blivit hårdare också i Nordiska rådet när det gäller att avveckla kärnkraftverken i hela Norden. Danskarna vill igen vid rådets session - vem vet hur många gånger tidigare - avstänga Barsebäck och svenskarna påminner alldeles rätt om de föroreningar som kommer från Danmarks kolkraftverk. Själv vill jag igen konstatera att ett betydligt större hot än Sveriges och Finlands kärnkraftverk med höga västerländska säkerhetsstandard utgöres av den ökande användningen av fossila bränslen speciellt med tanke på klimatförändringar. Koldioxid kan ju inte elimineras från dessa bränslen, och klimatförändringen är den absolut största miljörisken, som människan någonsin har skapat med undantag av ett kärnkrig i full skala. Det är mycket sannolikt att klimatförändringen kan döda tusentals miljoner människor under följande århundrade.

Herr president! Jag tycker att de nordiska länderna nu borde koncentrera sig på ett konstruktivt samarbete för att också bromsa och förebygga klimatförändringen. Vi måste verkligen ta Rios klimatkonvention på allvar. Vi borde även förstärka samarbetet för att hjälpa och lösa andra miljö- och säkerhetspolitiska problem på ett sätt som är till nytta för oss alla - även för Ryssland och Baltikum. Men det allra viktigaste för hela Nordens

framtid är just nu att förhandlingarna om EU-medlemskap slutförs lyckligt. Tillsammans är vi kraftiga även i EU.

Utenriksminister **Holst** (A): Ärede president! Et nytt Europa er nå under utforming. Vår verdensdel er ikke lenger delt i to. Sikkerheten er ikke lenger knyttet til stabiliteten i en militær konfrontasjon med kjernefysisk avskrekking som hovednerve. I dag er Europa i ferd med å vokse sammen. Sikkerheten er mer knyttet til utviklingen av et interesse- og verdifelleskap enn til militær sikring. Men den nye orden forener også gammelt og nytt, gjenspeiler både kontinuitet og nyskaping, oppbrudd og videreføring. Først og fremst preges situasjonen av usikkerhet. Beregning og oversikt, forutsigelighet og gjensidig tilbakeholdenhet er erstattet av forandring og bevegelighet, uvisshet og mangel på kontroll. Diplomati er opplevd en slags renessanse, samtidig som skyggene fra militære disposisjoner blir mindre synlige enn under den kalde krigen. Vi er en del av et Europa der fortid og fremtid smelter sammen på en måte som skaper uklarhet. Virkelighet og visjon, jordnærhet og ønsketenkning brytes i vårt utenrikspolitiske utsyn med fornyet styrke, skaper større motsetninger og avstand enn det tilvante mønster. En virkelighet i bevegelse mister for mange kontur og retning, gir grunnlag for den form for illusjon som lett går over i desillusjon, svekker samstemmigheten om hovedlinjene i politikken.

I en slik situasjon er det oppløftende å kunne registrere stor overensstemmelse mellom de grunnleggende vurderinger til den svenske og norske regjering. Den svenske utenriksministerens redegjørelse viste at overensstemmelsen går lenger enn til analysen. Den dekker i stor grad også synet på hva som må gjøres, på Nordens plass og rolle i det nye Europa.

Hva er så utfordringene vi står overfor, de som må forme de svar vi søker gjennom utenrikspolitikken? Etter den norske regjeringens syn omfatter de bl.a. følgende åtte punkter:

1. Den etnisk baserte nasjonalisme som truer med å sprengte mange av statene i Europa og grensene til disse statene i filler. Nasjonalismen er i ferd med å skape en ny tidsånd som innebærer avgrensning, innadventhet, ensretting og proteksjonisme.

2. Spredning av masseødeleggelsesvåpen som et resultat av oppløsningen av det tidligere Sovjetunionen gjennom ekspropriasjon, salg, tyveri og manglende kontroll. Kjernefysisk avskrekking kan bli erstattet av kjernefysisk anarki. Det er få land i Europa som mangler ressurser og evne til å skaffe seg kjernevåpen om de anser det nødvendig.

3. Den ordenspolitiske utfordring som ligger i å trekke Russland inn i Europa, veve den største militærmakten på vårt kontinent - og hvis framtid er så usikker - inn i et flettverk av gjensidig avhengighet på den ene side, og å holde Tyskland på plass i et forpliktende samvirke på den andre. Det eksisterer en logisk forbindelse mellom Maastricht-avtalen og Tysklands samling.

4. Miljøforurensningene som ikke lar seg stanse av nasjonalstatenes grenser og virkemidler, særlig kjernefysisk forurensning skapt av svikten-

de teknisk sikring av reaktorer og uløste avfallsproblemer. Etterlatenskapene etter den kalde krigens militære virksomhet og uløste problemer knyttet til nedrustningen skaper behov for nye fellesskapsløsninger. Sikkerheten i det høye nord er særlig bekymringsfull, og krever hele Europas oppmerksomhet og innsats samtidig som kravene vokser overalt.

5. Skape nye muligheter for økonomisk styring, utvidet velferd, full syssetsetting og bærekraftig utvikling i et Europa der nasjonalstaten kommer stadig mer til kort. Det er ikke tale om å erstatte nasjonalstaten, men om behov for å supplere den, om å gjenvinne råderett, ikke om å oppgi den.

6. Utvide og utdype folkestyret i en tid der diktaturet er fjernet i den del av Europa hvor sovjetmakten rådde grunnen, men hvor det åpne og mangfoldige samfunn trues av manglende organisasjon, tradisjon og en pågående nasjonalisme skapt av undertrykkelse og nostalgi.

7. Bevare mennesket som mål, selve humanismen, i en verden der kunnskapsteknologien setter oss i stand til å sprengre stadig nye grenser med en hastighet og i et omfang som også sprenger våre etiske rammer.

8. Forhindre at uro, konflikt og oppbrudd i Europas østlige egne og i Europas nærområder som Midtøsten, Sentral-Asia og Nord-Afrika sprer seg til Europa, direkte eller indirekte, gjennom folkevandringer som kan true den sosiale stabilitet og selve de åpne samfunn.

Disse utfordringene må møtes med en ny internasjonalisme, med vilje til forpliktende samarbeid, også overnasjonale forpliktelser. De må møtes gjennom et samspill mellom de eksisterende institusjoner i Europa. Alle institusjonene er under omdanning. Ingen er ideelle. Men vi har ikke fritt valg på øverste hylle. Vi må forholde oss til det utvalget som foreligger. Om Europa skal overleve, må det skapes et større fellesskap enn det som forvaltes av nasjonalstatene. Identiteten og solidariteten må utvides, ikke innskrenkes. Dette er hovednerven i utfordringene som jeg har nevnt.

NATO vil fortsatt bidra til en atlantisk ramme omkring sikkerheten i Europa. Europas sikkerhet krever et atlantisk arrangement, men NATO blir endret. Roller og byrder blir nå omfordelt. Europa må bli en likeverdig søyle i alliansen. Både USA og Den europeiske union skyver på for at Vestunionen skal bli en slik søyle. Her går det en linje fra Kennedy til Clinton.

Den europeiske union er hovedorganisasjonen og tyngdepunktet i den nye europeiske arkitekturen, bæreren av ideen om det fredsskapende og grensesprengende fellesskap. Det er langt fra ferdig. Vi skal ikke ta stilling til et ferdig produkt, men til deltakelse i ferdigstillelsen. EU er magneten for landene i Øst- og Sentral-Europa. De tvinges ikke inn i noen blokk, men søker til et utvidet fellesskap for å sikre både demokrati, velstand og fred, slik tilfellet var for Portugal, Spania og Hellas da de hadde kastet av seg diktaturets lenker. Europa-avtalene mellom EF og landene i Sentral- og Mellom-Europa innebærer ikke bare et langt mer omfattende samarbeid enn frihandel, de inneholder også perspektiver om medlemskap i Den europeiske union. EU og Russland forhandler om en omfattende partnerskapsavtale.

Samtidig vil NATO forhandle med de tidligere motstanderne i øst om et partnerskap for fred. Det nordatlantiske samarbeidsråd, NACC, sørger

også for at nøkkelinstitusjonene i vest ikke blir til blokker som skyver grensene østover, at de inkluderer snarere enn ekskluderer. KSSE er en nyttig sammenbinding som kan bidra til å megle og overvåke om partene vil, men som mangler evnen til å gjennomføre tiltak for å sikre fred. For det formålet må den trekke på nøkkelinstitusjonene NATO, EU og VEU. Den forutsetter disse og kan ikke erstatte dem. Det tidligere Jugoslavia hadde bare KSSE. De grunnleggende normer som KSSE bygger på, skyves brutalt til side hver eneste time i Bosnia-Hercegovina. Nøkkelinstitusjonene har ikke lyktes i å skape en fred som partene ikke vil medvirke til. De var heller ikke opprettet for et slikt formål. Nå må de møte nye utfordringer, og derfor er det behov for utvidelse og utdyping.

Også Norden har en viktig rolle å spille i oppbyggingen av det nye Europa, i utvidelsen av det europeiske fellesskapet, i arbeidet for å trekke Russland inn i Europa, i bestrebelsene på å sikre balanse både mellom øst og vest og nord og sør i Europa.

Medlemskap i EU er ingen magisk formel, men en viktig mulighet til å ivareta våre interesser i det nye Europa, til å sikre både fred og velferd.

For mange kommer erkjennelsen av behovet for forpliktende internasjonalt samarbeide motstrubende. Av nei-partiene i Norge stemte tidligere to av disse, Bondepartiet, nå Senterpartiet, og Kristelig Folkeparti, enstemmig mot opprettelsen av Nordisk Råd i 1952. Det tredje som ble født i motstand mot NATO, eksisterte ikke på det tidspunkt. I dag bekjenner de seg til nordisk samarbeid. La oss håpe at den europeiske modning går raskere.

Til slutt bare noen ord om Midtøsten. Det er skapt et gjennombrudd. Freden er nå under utforming og utvikling av partene selv. Slik må det være. Vi kan fortsatt bidra med tilrettelegging så lenge vi bevarer partenes tillit. Norge har vist at det går an. Vi må også bidra med den økonomiske bistand som er nødvendig for å sikre freden. Også dette arbeidet er i gang. Det må samordnes. Norge leder nå styringsgruppen for dette. Men det er også behov for å skape gjennomsiktige, ansvarlige og effektive palestinske institusjoner for å sikre utvikling og et likeverdig partnerskap om utvikling. Både Israel og PLO har lært av Europa. De søker nå å bygge freden og endre referanserammene gjennom økonomisk integrasjon og fellesskap. Vi må motstå fristelsen til å plante våre egne flagg og i stedet arbeide gjennom de flernasjonale institusjonene for å støtte utviklingen av det nye Midtøsten.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Den norske udenrigsminister argumenterede her ligesom for nylig i det norske Storting stærkt for norsk EU-medlemskab med henvisning til sikkerhed og stabilitet i Nord-europa - ja, i hele Europa. Den norske regerings talsmænd er selvfølgelig i deres gode ret til at fremsætte sådanne synspunkter, men vi må dog konstatere, at denne kraftige betoning af sikkerhed i forbindelse med Norges ansøgning om medlemskab af Europaunionen er relativt ny.

I Island har vi også nøje fulgt den politiske udvikling i Norge, f.eks. resultatet af valget til Stortinget i september og opinionsmålinger af den norske befolknings holdning til EF-medlemskab. Udsigterne er ikke særlig lovende for Holst og de kræfter, som vil bringe Norge ind i Maastrichtunionen. Derfor må vi tro, at de norske socialdemokrater og den norske regering udtrykkelig har et alternativ, som udgår fra, at Norge på lang sigt står uden for Europaunionen; dette ikke mindst på grund af de sikkerhedsmæssige bekymringer, som den norske regering nu giver stærkt udtryk for. Vi må jo tro, at de sikkerhedsargumenter, som nu anføres af norske myndigheder, ikke er fremkommet af taktiske grunde med hensyn til det norske folks holdning til EU-medlemskab.

Derfor beder jeg udenrigsminister Holst venligst belyse sit sikkerhedspolitiske alternativ: Norge uden for EU-unionen.

Minister Holst (A): Ærede president! Jeg takker for oppfordringen til ny forelesning! Jeg forstår den ærede representant fra Island slik at han ikke er enig i de vurderinger som den norske regjering har anlagt når det gjelder hvordan man best ivaretar Norges sikkerhet. Da syns jeg kanskje at det hadde vært mer naturlig om han hadde forklart oss hvilke alternativer som foreligger til det som vi har kommet til som den beste løsning.

Dale (Sp): Talaren kom i innlegget sitt så vidt inn på den rolla som Norden kan spela innanfor Den europeiske union. Den underleggjande bodskapen var enkel nok, nemleg at medlemskap i unionen kan medføra ein renesanse for det nordiske samarbeidet. Det er då interessant å merka seg ei fråsegn frå dei nordiske statsministrane som vart lagd fram den 2. mars 1992, der det heiter - og eg siterer på svensk:

"Det nordiska samarbetet omfattar i dag praktiskt taget alla samhällssektorer. De nordiska ländernas närmare anknytning till EES/EG-samarbetet har som konsekvens att lösningen av en rad frågor som angår de fyra friheterna och delvis också angränsande områden primärt finner sin lösning i andra än nordiska fora. Det specifikt nordiska samarbetet kommer att koncentreras till färre områden."

Etter mi oppfatning har statsministrane her sett søkjelyset på eit særskilt viktig punkt: Tilknytning til EU har som følge at dei nordiske samarbeidsorgan vert trengde tilbake til færre område. Spørsmålet til utanriksministeren er då: Kva samarbeidsområde føresteller han seg vil vera spesifikt nordiske innanfor Europa-unionen? Eg tenkjer då sjølv sagt på det samarbeidet som skal gå føre seg innanfor det nordiske området.

Minister Holst (A): Ærede president! Jeg tror for det første at dersom - som jeg håper - de nordiske land kommer med som fulle medlemmer av Den europeiske union, vil det kunne virke sterkt stimulerende på det nordiske samarbeidet virkeliggjort innenfor en europeisk ramme, som dermed vil

gjøre det mulig å realisere et langt mer utvidet og utdypet nordisk samarbeid enn det som har vist seg mulig innenfor en snever nordisk ramme.

Når det gjelder hvilke områder som vil forbli spesifikt nordiske gitt et medlemskap i Den europeiske union for samtlige nordiske land - nå vil Island, som ennå ikke har søkt, fremdeles kanskje måtte være en usikker faktor i den sammenheng - vil jeg anta at vi på en rekke områder innenfor kulturpolitikk, sosialpolitikk og justispolitikk vil kunne utvikle særlige nordiske løsninger, men hele tiden i et samspill med det europeiske. Det er ikke slik at det er noe alternativ. Men det er jo også her et spørsmål om å bruke det spesifikt nordiske til å forme det europeiske. Jeg skulle tro at et felles, samlet nordisk kraftfullt samarbeid nettopp vil kunne gi en slik utvidelse og utdyping av det europeiske samarbeidet - til beste for alle menneskene på det europeiske kontinentet. Jeg bekjenner meg til den alminnelige livsholdning at jeg er opptatt av solidaritet med menneskene også utenfor min egen engere krets.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Jeg skal ikke gå inn på utenriksministerens analyse eller holdbarheten i hans argumentasjonsrekke som ledet fram til konklusjonen: norsk og nordisk medlemskap i unionen. Men jeg vil, på samme måte som Hjørleifur Guttormsson, sette søkelyset på det mest sannsynlige utfall av denne saken, nemlig at ikke alle søkerland blir med i EF. I og med at de nordiske regjeringer heller ikke utelukker medlemskap, går jeg ut fra at den norske utenriksministeren har gjort seg noen tanker om hvordan de nordiske land da skal ivareta sine sikkerhetspolitiske interesser. Det ville være interessant å høre hvordan den norske utenriksministeren ser på den sikkerhetspolitiske situasjonen i Norden dersom flere nordiske land, herunder Norge, blir stående utenfor EF-unionens utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeid. Sjøl om en tidvis kan få inntrykk av at den norske utenriksministeren mener at det ikke finnes noe realistisk alternativ til EF-medlemskap, må vi gå ut fra at den norske regjering har en viss beredskap og et visst alternativ for det mest sannsynlige utfall av denne prosessen. Har utenriksministeren et annet alternativ i bakhånd? Eller har utenriksminister Holsts vegring i forhold til å gi svar til Hjørleifur Guttormsson kanskje sammenheng med at det realistiske og mest sannsynlige sikkerhetspolitiske alternativ ligger nært opp til unionsmotstandernes linje, å satse på NATO og de transatlantiske forbindelser, NACC og et forsterket KSSE, som den svenske utenriksministeren så sterkt understreket i redegjørelsen i går.

Jeg syns representanten Hjørleifur Guttormsson og Nordisk Råd har krav på et annet og mer seriøst svar enn det utenriksministeren gav for en liten tid tilbake.

Minister Holst (A): Ærede president! Det begynner å arte seg som en gjentakelse av den norske utenriksdebatten for noen dager siden, og det kan sikkert være underholdende. Jeg kan godt forstå at noen ønsker omkamp!

La meg si at jeg har aldri hevdet - og det har heller ikke vært Regjeringens syn - at dersom det skulle vise seg at vi ikke kommer med, har vi plutselig kommet inn i en slags dommedagssituasjon. Det vi har gitt uttrykk for, er at det vi mener er den beste løsning for Norge, er at vi kommer med i Den europeiske union.

Når det gjelder det å skulle utrede alternativer, skjønner jeg også at Jakobsen er svært opptatt av å få hjelp, for det er nettopp det som er og forblir det svært vanskelige punktet for EF-motstanderne i Norge, at de ikke har noe alternativ. Men jeg skal la mine utredende evner, slik de måtte være, tjene vår egen sak, og så får vi komme tilbake til den situasjonen som Jakobsen beskriver, dersom vi noen gang skulle komme dit.

Jeg må også si at jeg nok tror hr. Jakobsen trakk den svenske utenriksministerens vurderinger av den rolle Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa kan spille i tiden fremover, noe langt. Men hun er selvfølgelig i stand til å forklare dette selv. Jeg leste ikke en slik tolkning inn i hennes redegjørelse i går.

Brusgaard (FP): Hr. præsident! Som eneste representant fra Danmark for et parti, der stemte nej til EF-Unionen, føler jeg, at jeg må tage ordet her.

Som bekendt var Fremskridtspartiet modstandere af EF-Unionen. Det var vi sammen med et meget lille flertal af den danske befolkning. Det accepterede den danske regering ikke, derfor blev der omvalg i Danmark, og anden gang blev der et meget, meget knebent ja til den store kolos, der hedder Den Europæiske Union.

Vi har forståelse for, at de nordiske broderfolk gerne vil være medlemmer af EF. Det har der jo også været meningsmålinger der har vist, men nu, hvor det bliver en EF-Union, daler tilslutningen ifølge meningsmålingerne kraftigt både i Norge og i Sverige. Derfor føler jeg faktisk, selv om vi stod alene i Danmark, at vi talte på de nordiske folks vegne, for de nordiske folk vil gerne EF-medlemskabet, men de nordiske folk vil ikke med i Den Europæiske Union.

Danskerne sagde ja, men meget knebent, og de gjorde det kun, fordi de blev truet med bål og brand, stor arbejdsløshed, stor udlandsgæld osv. osv. Derfor kan jeg godt forstå, hvis både svenskerne, nordmændene og finnerne er skeptiske over for Den Europæiske Union.

Heldigvis bliver det nu nok aldrig til det, som står i Maastricht-traktaten.

Minister Holst (A): Ærede president! Jeg var særlig interessert i det siste utsagnet til den ærede representant. Det viser bare det som er min egen vurdering også, at når det gjelder utformingen av Den europeiske union, er intet opplest og vedtatt. Det er noe som vil bli skapt av deltakerne selv etter hvert som tiden går. Når det gjelder hva som er godt for de norske velgerne, for de svenske velgerne og de finske velgerne, tror jeg nok at de faktisk vil ta stilling til det selv.

Tarby (Ungdomens Nordiska Råd): Hr. præsident, kære medlemmer af Nordisk Råd! Ungdommens Nordiske Råd takker for muligheden for, traditionen tro, at udtrykke vore ønsker for det nordiske samarbejde.

Det nordiske samarbejde har haft succes. Pasunion og det frie nordiske arbejdsmarked er for de nordiske befolkninger eksempler på succesen.

Ungdommens Nordiske Råd glæder sig over de nordiske uddannelsesministres beslutning om et fælles uddannelsesmarked, hvor Nordens unge får mulighed for at ansøge videregående uddannelser, hvor i Norden de måtte ønske det.

Ungdommens Nordiske Råd tror, at det fælles uddannelsesmarked vil blive endnu en successten på det nordiske samarbejdes byggeri.

Ideen om det fælles uddannelsesmarked er så god og så rigtig, at Nordisk Råd og de nordiske regeringer bør gå videre med ideen og være banerførere for at skabe et åbent og fælles europæisk uddannelsesmarked. Nordiske parlamentarikere bør snarest skabe en dialog med deres europæiske kollegaer herom til gavn og glæde for Nordens og Europas ungdom.

Hr. præsident! Ungdomsarbejdsløsheden er i hele arbejdsløshedsproblematikken det største og vigtigste problem, som kræver at blive løst. Erfaringer fortæller os, at har vi først tabt de unge, er de tabt uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssigt for resten af deres liv. Det kan vi ikke lade ske, hverken menneskeligt eller samfundsmæssigt set.

UNR vil selv i sit arbejde fokusere specielt på arbejdsløshed, ungdomsarbejdsløsheden, frem til og under Ungdommens Nordiske Råds session i 1994 i Stockholm.

Hr. præsident! Det glæder Ungdommens Nordiske Råd, at udenrigs- og sikkerhedspolitik er blevet et tema for 43. session. Det besluttede fælles uddannelsesmarked i Norden, der bør bevæge sig fra at være en nordisk idé til en europæisk realitet på sigt, og det såkaldte nordiske forslag til FN om FN-systemet er eksempler på, at det nordiske samarbejde har noget at tilbyde det øvrige internationale samfund. Det kan vi være stolte af.

Men desværre har det nordiske samarbejde ligesom det europæiske samarbejde omkring modtagelsen af flygtninge fra Bosnien-Hercegovina spillet fallit. Det kan vi ikke være bekendt. Det kan vi ikke være stolte af.

Da Sverige indførte visumtvang for bosniske flygtninge, følte Danmark sig tvunget til at indføre visumpligt, da presset på Danmark ville blive for stort, hvorefter Norge fulgte Danmark og med samme begrundelse. Denne nationale enegang efterlader en taber: de bosniske flygtninge.

Ungdommens Nordiske Råd mener, at denne politik udtrykker ansvarsforflygtigelse og en eftergivenhed over for fremmedfrygt. Denne realitet må Nordisk Råd og de nordiske parlamentarikere rette op på ved bl.a. at give politisk og økonomisk støtte til en oplysningskampagne samt ungdoms- og kulturudveksling for at modvirke racistiske fordomme og ubegrundet fremmedfrygt.

Det tjener nemlig vort formål at sikre sikkerhedsmæssigt stabile forhold i såvel den nordiske region som i det øvrige Europa.

Sikkerhedspolitik er mere end traditionel forsvars- og militærpolitik. Atomsikkerheden i nærområdet, de mange tikkende miljøbomber i Øst- og Centraleuropa, og den vestlige verdens historisk høje forbrugsniveau sammenkædet med ulandenes overbefolkning er også sikkerhedspolitik. Disse sikkerhedspolitiske problemstillinger vil Norden ikke kunne løse alene. Det kræver et større internationalt samarbejde. Et europæisk samarbejde vil for Norden være et naturligt udgangspunkt for at give sit beskedne, men væsentlige bidrag til at øge sikkerheden nationer, regioner og verdener imellem.

Hr. præsident! Ungdommens Nordiske Råd takker for ordet, ønsker en fortsat god session og siger på gensyn i Stockholm i 1994.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Birgitte Husmark (SF): Hr. præsident! Jeg vil gerne starte med at rette en tak til den svenske udenrigsminister, der på Nordens vegne understregede betydningen af et videre sikkerhedsbegreb end det traditionelt militære. Udenrigsministeren understregede vigtigheden af at håndtere de såkaldte lavniveau-trusler, som først og fremmest opstår på grund af den store velstandskløft mellem Norden og Rusland, og ministeren understregede vigtigheden af at undgå de dermed følgende konsekvenser: organiseret kriminalitet, narkotikasmugling, illegal flygtningetrafik, risiko for atomkraftulykker m.m. Det er vi fra Venstresocialistisk gruppe meget enige i.

Det, der nu er helt afgørende, er, om de nordiske lande - og meget gerne i fællesskab - for alvor vil bidrage til at løfte den store opgave, det er at øge sikkerheden for os selv ved at investere i Nordens nærområder: Rusland og de østeuropæiske lande. Det, der er brug for, er en planlagt indsats, meget gerne med involvering af de mange - måske indimellem for mange - gode kræfter, der allerede har forsøgt sig med østlige engagementer. Og når jeg siger "for mange", så er det, fordi der tiltrænges en koordinering, bl.a. også af danske gode kræfter, hvor mange amter og kommuner har forsøgt sig.

Norden har jo meget at byde på. Ikke mindst inden for energiteknologi har vi stor ekspertise, og her skal der ydes hjælp. Hvis vi overhovedet skal kunne drømme om at få afviklet bare den mest risikable del af de østeuropæiske kraftværker, forudsætter det, at vi bidrager med uddannelse, know-how, teknologi og risikovillig kapital - men så er opgaven heller ikke umulig, hvis resten af Europa også bidrager; det har vi bl.a. en fremtrædende konservativ dansk politikers ord for.

Den svenske samarbejdsminister, Olof Johansson, har netop sagt det, som man nu kan nå at sige på 5 minutter, om de nordiske landes indsats på dette område; men jeg vil nok sige, at for politikere, der ikke sidder i Nordisk Råds miljøudvalg, vil det måske være godt med en lidt mere udbredt rapport om de problemer og de løsninger, som de nordiske lande har, ikke mindst efter at vi lige er blevet præsenteret for det bidrag, som

Finland giver til Ruslands miljøproblemer på atomkraftområdet med den affaldseksport, som dér forekommer.

Også forureningsbekæmpelse og viden om renere produktionsteknologi er der et skrigende behov for. Det er man ikke i tvivl om, når man - som social- og miljøudvalget, mens det endnu var et social- og miljøudvalg - har besøgt nikkelområdet på Kola-halvøen. Dér er gennemsnitslevealderen 40 år, svovllugten er gennemtrængende, svovlsmagen er gennemtrængende, træerne dør, og planterne dør. Det er meget forståeligt, hvis de mennesker, der bor dér, giver sig til at emigrere eller flygte, og det må forhindres; dér tiltrænges også en indsats.

Sidst, men ikke mindst er der brug for, at Norden åbner sine markeder. Som den svenske udenrigsminister sagde: "Bistand og overføring af viden spiller en betydningsfuld rolle, men endnu vigtigere er det, at handel og økonomisk samarbejde over grænserne opmuntres. Det har ikke bare kommerciel betydning, men også politisk." Også her er den Venstresocialistiske gruppe helt enig.

Derfor må vi spørge, hvilke initiativer Nordisk Ministerråd påtænker at iværksætte for at øge det økonomiske samarbejde med Østeuropa og med Rusland. Har ministerrådet noget konkret at byde på, eller bliver det kun ord?

I den forbindelse vil det være på sin plads med en orientering fra ministerrådet - f.eks. fra statsministrene, der jo har påtaget sig det aktive ordførselskab i Nordisk Råd - om finansieringsmulighederne for en sådan økonomisk sikkerhedspolitik. Har Nordisk Investeringsbank penge til dette formål? Eller har NEFCO? Hvis svaret er nej, har fru Margaretha af Ugglas en endnu vigtigere opgave i at forklare, hvordan det af udenrigsministrene helt rigtigt setes behov for solidaritet med folkene i det tidligere Warszawapagt-område skal udmøntes. Det har Nordisk Råd krav på at få at vide.

For det er også vores sikkerhed, der står på spil, og først ved et tillidskabende samarbejde mellem de vesteuropæiske lande og landene i Øst klares den ultimative trussel, som disse landes atomvåben udgør. Det klares ved økonomisk sikkerhedspolitik og hverken ved NATO eller Vestunionen.

Inger Koch (m): Herr president! Framtiden tillhör det europeiska samarbetet. Den nya europeiska öppenheten och strävan till integration innebär en utmaning för det nordiska samarbetet. Och det är också det europeiska engagemanget som är nyckeln till vår nordiska framtid. De nordiska statsministrarna stadfäste redan i Bornholms-deklarationen sitt gemensamma intresse för att delta i ett utbyggt utrikespolitiskt, säkerhetspolitiskt och ekonomiskt samarbete i Europa.

Som en följd av utvecklingen i Central- och Östeuropa har säkerhetsbegreppet vidgats. Det omfattar nu t.ex. även ekonomi, miljö och mänskliga rättigheter. De största säkerhetspolitiska riskerna i dag förorsakas av

de etniska och nationella motsättningarna i Östeuropa och av det alltmer kritiska ekonomiska läget där.

Dessa faktorer har redan lett till ett starkt nordiskt engagemang inom ramen för ESK-processen. Den nordiska Bosnienbataljonen är ett viktigt bidrag och det är viktigt att de nordiska länderna på alla sätt bidrar till att trygga demokratin, värna de mänskliga rättigheterna och skapa en ekonomiskt bärkraftig utveckling i hela Europa. Men detta kan vi klara endast i samarbete med EG.

I det ökade regionala samarbetet som vi nu ser växa fram i vår närhet har de nordiska länderna redan en given roll. Detta samarbete med de europeiska institutionerna kommer att berika också det traditionella nordiska samarbetet inom Nordiska rådets ram. Jag tänker då närmast på det etablerade samarbetet inom Östersjörådet, det baltiska investeringsprogrammet, Nordiska rådets arbetsprogram för Baltikum och Östeuropa och på Nordiska investeringsbanken. Av stort värde är naturligtvis också samarbetet mellan Nordiska rådet och Baltiska rådet.

Samarbetet inom Barents-regionen - Barents Euro-Arktiska råd - där frågor som rör miljö, ekonomi, teknik och vetenskap samt infrastruktur skall diskuteras, är ett bra exempel på ett nytt sätt att samarbeta. Även befolkningsfrågor, mänskliga kontakter, kulturella förbindelser och turism diskuteras i rådet. Barentsrådet kommer också att medverka i den särskilda EG-kommitté som skall bildas för regionernas Europa.

Skapandet av ett ömsesidigt givande och varaktigt samarbete över Storkalotten kommer också att bidra till fortsatt stabilitet i vårt norra närområde. Utmaningarna på Kolahalvön är enorma, såsom flera talare redan har berört. Vi har där en miljöförstöring nästan utan motsvarighet på andra håll i Europa och en oerhört stark militär dominans, som förhoppningsvis kan brytas genom övergång till ett mer civilt samhälle. De stora resurser som krävs för detta och för att förbättra miljön finns inte inom regionen. Det är därför nödvändigt att sätta in detta samarbete i ett sådant vidare sammanhang som EG:s medverkan leder till. Därmed skapas också en länk till det övriga Europa.

Av stor betydelse är också att de nordiska ländernas samverkan globalt och i FN-sammanhang fortsätter att anpassas till nya globala utmaningar. De allt fastare band som Norden nu bland annat genom Sveriges, Finlands och Norges medlemskapsförhandlingar är i färd med att knyta med EG ger de nordiska länderna inte bara en unik möjlighet att bygga ut samarbetet sinsemellan utan också att stärka Nordens röst i Europa och i världen i övrigt.

Lantrådet **Erlandsson** (ÅC): Herr president! Ålands nuvarande status bygger på fredsfördraget i Paris år 1856 mellan Frankrike, Storbritannien och Ryssland om Ålandsöarnas icke befestande. Genom beslut av Nationernas Förbund år 1921 tillerkändes Finland suveränitet över Åland i den tvist som förelåg mellan Sverige och Finland om Ålands statstillhörighet.

Åland erhöll i gengäld garantier för en egen autonomi, fortsatt icke befäst-
ande och öarnas neutralisering.

På den grund som lades år 1856 och år 1921 har alltså Finland och Åland byggt upp dagens säkerhetspolitiska strategi. De internationella överenskommelserna om Åland avser Ålands statsrättsliga ställning, Ålands självstyrelse och Ålands demilitariserade och neutraliserade status. Varje försök att rubba någon av dessa hörnstenar måste uppfattas som ett försök att rubba de två övriga.

Runt Östersjön har skett stora förändringar under de senaste åren. Det har givit vissa militärer i Finland anledning att kräva en remilitarisering av Åland. Dessbättre har den politiska ledningen i Finland vid uppregade tillfällen betonat betydelsen av att behålla Ålands nuvarande internationella ställning. Samma åsikter har också framförts från en rad andra länder av vilka särskilt kan nämnas Sverige och Ryssland.

Vi tror oss nämligen på Åland ha ett brett internationellt stöd för att uttrycket *säkerhet* inte bygger på militära styrkeförhållanden. Säkerheten bygger man upp genom att vinna respekt genom kontakter till andra länder och folk. Detta kan ske genom ömsesidigt utbyte av varor, erfarenheter och personliga kontakter i avsikt att undanröja förutfattade meningar och misstänksamhet.

I detta avseende kan den nordiska samhällsuppfattningen vara till en förebild för hela Europa. Av den anledningen har vi ingen orsak att vara återhållsamma i att ständigt påminna om betydelsen av att Norden alltid strävar till att lösa konflikter länder och folk emellan på fredlig väg och icke genom militära maktmedel.

Herr president! Valet av Åland som plats för en utrikes- och säkerhetspolitisk debatt är väl vald. Landskapet har en unik status. Utan att fråga befolkningen om dess åsikt vid tillkomsten av Ålands demilitariserade och neutraliserade status, har det senare vuxit fram en vilja att slå vakt om det bestående. Vi vågar tro på människans konstruktiva krafter inför oväntade hot. På Åland känner vi oss trygga utan befästningsverk. Denna grunduppfattning om en fredlig samexistens har många gånger ifrågasatts av utomstående. Det har till och med väckts tankar om att Ålands demilitariserade status är föråldrad och inte längre har något berättigande i en orolig värld. Självstyrelsemyndigheterna har dock gjort allt för att förvalta den grundsyn som tror på en förändring där olika folk med fredliga medel anstränger sig till samförstånd.

Herr president! Vid Finlands och därmed Ålands eventuella anknytning till EG är det min förhoppning att Ålands unika internationella ställning respekteras och vinner förståelse. Ja, varför inte utbredning till andra områden.

Jag dristar mig därför föreslå att Nordiska rådet som ett resultat av denna 43:e session går i författning om att inför Förenta Nationerna föreslå att ett internationellt organ förläggs till Åland med uppgift att bland annat syssla med forskning och upplysning kring demilitarisering och minoritetsfrågor. En FN-institution förlagd till Åland skulle med största sannolikhet erhålla Rysslands stöd. För ett år sedan uttryckte nämligen Rysslands

ambassadör i Finland sitt stöd för att en ESK-institution kunde placeras på Åland med särskild uppgift att bevaka frågor kring Östersjön.

Ett FN-organ på Åland vars uppgift vore att värdera betydelsen av demilitarisering, neutralitet och konfliktlösningar genom fredliga medel skulle stabilisera läget i norra Östersjön och förstärka Nordens anseende som ett fredens hörn i världen. Vi skall med glädje ordna alla praktiska arrangemang i samband med en placering av en FN-institution på Åland.

Kaci Kullmann Five (H): President! Den svenske utenriksministeren la i sin redegjørelse stor vekt på hva som kan gjøres for å øke sikkerheten i Norden. Hun understreket at usikkerheten i Russland ikke er over, at geografien ikke er forandret og at Norden dermed er mer utsatt enn andre hvis situasjonen skulle bli forverret. Jeg er enig med henne i alt dette.

Og nettopp fordi vi er så utsatt for utviklingen i Russland blir det ekstra viktig for oss å kunne være med å sette et nordisk preg på EFs arbeid med å knytte Russland til Vest-Europa samt bidra til demokratibygging i hele den gamle Warszawapakten. Det arbeidet gjør vi bedre og mer effektivt jo flere nordiske land som blir med i EF. Det er dermed ikke bare i Norge at spørsmålet om EF-medlemskap har en sterk sikkerhetspolitisk dimensjon.

De nye utfordringene vi stilles overfor etter murens fall i Europa, favner langt videre enn den tradisjonelle sikkerhetspolitikken og dermed også NATO gjør. Velstandskløften mellom øst og vest, miljøproblemer av enorme dimensjoner - ikke minst atomforurensningen i vårt nærrområde - etniske konflikter, utfordringen i å bygge demokratier og sosiale markedøkonomier er nå blitt sentrale elementer i Europas og Nordens sikkerhetspolitikk. Her er det EF, ikke NATO, som er hovedinstrumentet. KSSE er et nyttig instrument - så langt det rekker. Men det rekker altså ikke langt nok og er ikke i nærheten av å gi tilfredsstillende svar på disse utfordringene selv om KSSE styrkes, slik Margaretha af Ugglas og jeg selv også ønsker. Skal Norge og Norden kunne påvirke EFs arbeid, må vi sikre oss medlemskapets innflytelse.

I Norges forhold til Russland har vi vært vant til å kunne stole på våre trekkrettigheter i NATO for å veie opp ubalansen mellom et lite land og en supermakt. Det har vært avgjørende viktig for oss. De nye problemene vi nå må løse i vårt forhold til Russland, særlig de enorme miljøutfordringene, finner imidlertid ikke sin løsning gjennom NATO. EF er det eneste samarbeidet som kan tilby oss virkelig effektiv støtte på disse områdene. Det er en støtte vi trenger - politisk, teknologisk og økonomisk for å beskytte vårt eget livsgrunnlag og våre naturressurser i hav og på land. Atom- og annen forurensning er så store oppgaver at vi ikke kan make dem alene i Norge, ja heller ikke alene i Norden. Vi trenger rett og slett EFs politiske trekkrettigheter for å unngå en bilateralisering av disse spørsmålene mellom et stort og et lite land. Jeg tror at våre svenske og finske naboer har mye av den samme interesse.

I dagens Europa der krig og konflikter dessverre er tilbake som en konsekvens av negativ nasjonalisme og etniske konflikter, blir hovedspørsmå-

let for oss alle: Hvordan skal vi bygge motstandskraft mot krig, hvordan skal vi sikre freden? Jeg er sikker på at svaret ligger i mer - ikke mindre - forpliktende samarbeid. Et åpent og demokratisk EF som nå gir Øst-Europa håp om medlemskap i overskuelig fremtid, er det viktigste instrumentet vi har for å møte disse utfordringene. Det er viktig at EF nå arbeider aktivt for å sikre avtaler og bedre kontakter også med Russland. EFs mål og praktiske handlinger er ikke å bygge nye murer og øke spenningen til Russland og Øst-Europa, det er faktisk det motsatte, selv om nei-siden i Norge gir et annet inntrykk.

Den svenske utenriksministeren ønsket at USA beholder sitt engasjement i Europa. Det gjør også jeg og det norske Høyre. Vi ser NATO som en bærebjelke i vår sikkerhet fortsatt. Men NATO er under omforming fordi verden har endret seg. USA understreker sterkt at Europa og de europeiske NATO-allierte må ta økt ansvar for egen sikkerhet - og det gjør de gjennom å bygge opp den Vest-Europeiske union.

Norge har dermed sterke interesser av å få full innflytelse i den europeiske pilaren i tillegg til selve NATO. Det kan vi bare få gjennom EF- og VEU-medlemskap. Da kan vi også arbeide aktivt for å sikre at NATOs bånd over Atlanterhavet forblir sterke og på den måten være med på å trygge både norske og nordiske interesser.

Nei-siden i Norge vil fortsette å bruke gamle svar på nye utfordringer. De lukker øynene for at det er EF og NATO som gir svar, sett fra den gamle østblokkens side, på fremtidens utfordringer. Det tror ikke jeg er noen god løsning. Europas utvikling fremover vil bli sterkt preget av EF. Da må vi være med på å prege EF, og det får vi altså ikke til hvis vi stiller oss selv utenfor. Det er bare ved å være med at vi kan delta for fullt.

Motzfeldt (Si): Hr. præsident! Grønland har jo allerede valgt sit ståsted, både økonomisk og politisk. Vi er medlem af det danske rigsfællesskab, der også tæller det danske og det færøske folk.

Vi ved udmærket, at vi har en vigtig sikkerhedspolitisk position i Nordatlanten. Vi befinder os ganske vist flere tusinde kilometer fra Europa, fra Danmark og resten af Skandinavien, men samtidig befinder vi os blandt vore nordiske brødre og søstre, i ordenes bedste forstand.

Grønland er medlem af NATO, og vi har vore dertil knyttede forpligtelser i denne forsvarsalliance. I betragtning af de enorme strækninger, som Grønland dækker i det nordatlantiske område, er vi glade for det gode samarbejde med Danmark, hvad angår forsvars- og sikkerhedspolitiske anliggender.

Samtidig må vi gøre opmærksom på, at et nært og godt samarbejde med vore naboer mod vest, dvs. USA og Canada, er en nødvendighed i vore bestræbelser for at skabe basis for en god sikkerhedspolitik i Nordatlanten.

Men når vi siger, at vi er parat til at være med i et sikkerhedspolitisk samarbejde, betyder det også, at vi også tager ansvaret for de miljømæssi-

ge risici, som de militære forpligtelser skaber for os alle, ikke mindst i de arktiske områder.

I de arktiske områder er det meget nødvendigt, at man fortsat koordinerer sikkerhedspolitikken mellem de berørte områder i hele det arktiske område, og frem for alt må vi gøre opmærksom på nødvendigheden af, at vor overlevelse i de arktiske områder hænger meget nøje sammen med en fornuftig sikkerheds- og miljøpolitik. Der skal ikke herske tvivl om, at Grønland og de politiske kræfter i Grønland fortsat vil være at finde i arbejdet for at virkeliggøre disse målsætninger både i vore egne farvande og i det øvrige Norden, ikke mindst i de arktiske områder.

Tuomioja (SDP): Herr president! I vår osäkra värld finns det trots allt en säker slutsats som gäller vår säkerhetspolitik. Det är inte så att vi, åtminstone vad våra närområden beträffar, skulle vara mer utsatta än förr. Det är därför att ett aktivt deltagande i såväl globala som regionala samarbetssträvanden i syfte att avvärja potentiella hot mot säkerheten har blivit viktigare och nödvändigare än förr.

Den nordiska viljan att bl.a. göra sin insats i vårt närområde för att motverka miljöhot och bidra till att minska de potentiella konflikthot, som finns i de olika nationaliteternas relationer, hälsar jag välkommen. Samtidigt anser jag att dessa insatser har stannat på en nivå som ännu långtifrån är tillräcklig jämfört med såväl våra behov som våra resurser.

Att söka gemensam säkerhet kräver uppoffringar. Om vi i Norden anser att de olika europeiska samarbetsorganen inte har uppfyllt rimliga förväntningar så bör vi själva också vara beredda att axla vårt ansvar. Detta gäller inte enbart finansiella resurser utan också vår beredskap att stå till förfogande då det krävs insatser för att ge asyl åt flyktingar eller deltagande i internationella fredsbevarande aktioner. Att dessa aktioner numera kan innehålla också aktivare militära insatser bör vi inte heller blunda för.

Jag anser att det skulle vara olyckligt om de nordiska länderna i sina förhållanden till EG skulle hamna på olika sidor av EGs gräns. Detta gäller särskilt Sverige och Finland. Även om varken Finland eller Sverige förhandlar om sin säkerhetspolitik är det ändå klart, att dessa grannländer kommer att avväga medlemskapsfrågan från samma säkerhetspolitiska synvinkel. Norge har en i många avseenden annorlunda ställning i förhandlingarna, men i detta sammanhang är den väsentligaste skillnaden den, att för Norge spelar säkerhetspolitiken en mer underordnad roll i EG-frågan än för Sverige och Finland.

Grannländerna Sverige och Finland kommer att avväga sina ställningstaganden till EG samtidigt och utgående från mycket lika problemställningar och värderingar. Det är helt naturligt att de kommer att snegla på varandra. Spekulationer om tidpunkten och resultatet av det ena landets folkomröstning kommer att påverka opinioner och beteenden i det andra landet även om våra beslut fattas självständigt.

Varför borde vi försöka förneka det självklara? Vi skulle också kunna göra tvärtom och binda våra öden öppet och ovillkorligt till varandra.

Detta är anledningen till, att jag för några dagar sedan i en debattartikel i Dagens Nyheter föreslog, att Sverige och Finland inte enbart borde ha sina folkomröstningar om EG-medlemskap på samma dag, utan förena dessa omröstningar så att resultaten räknas ihop och blir avgörande för båda länderna oberoende av hur ja- och nej-rösterna har fördelats på olika sidor av Bottenviken.

En gemensam folkomröstning representerar en ömsesidig fördelning av suveräniteten utan motstycke vare sig i EG eller på annat håll i världen. Men just i detta fall kan det vara acceptabelt också för dem som annars slår vakt om den formella suveräniteten. De flesta medborgarna i båda länderna anser att man bör beakta varandras beslut. Att hamna på olika sidor av EG-gränsen skulle vara högst önskvärt. En gemensam omröstning utesluter denna möjlighet.

Kan EG-frågan anses vara av den arten att Sverige och Finland skulle kunna förena sina öden i en gemensam beslutsprocess? Jag anser att frågan är värd att ställas även om den av grundlags eller andra skäl kommer att besvaras med ett nej.

Ulf Guttormsen (A): President! For første gang på flere hundre år opplever vi at de nordiske landene har sammenfallende interesse av å delta i et utbygd utenrikspolitisk, sikkerhetspolitisk og økonomisk samarbeid i Europa. De valg de nordiske landene treffer, vil ikke bare få betydning for landene selv. De vil også få stor betydning for det nordiske samarbeidet. Vi har passert den tiden da nordisk samarbeid framstod som et alternativ til europeisk samarbeid. Forholdet mellom Norden og Europa er ikke et enten eller - det er et både og.

Utenrikspolitikken har nå fått en sentral plass i det nordiske samarbeidet mellom regjeringene. Dette er et område som tidligere vanskelig lot seg innpasse, men der samtlige land i dag har interesse av nær nordisk kontakt. Hyppige møter mellom utenriksministrene har lagt grunnlaget for en bedre samordning mellom de nordiske land. Etter den kalde krigen har også forsvarsministermøtene fått et nytt innhold. Fredsbevarende operasjoner i FNs regi er et tradisjonelt tema for de nordiske forsvarsministrene. Dette temaet er nå blitt enda viktigere. Etableringen av felles nordiske FN-styrker understreker dette. Vi ser nå konturene av større FN-operasjoner enn før, hvor landene nå opererer i større styrkeenheter enn hva vi har vært vant til. At grupper av små land går sammen om å etablere enheter innen en større FN-operasjon, kan være et eksempel for andre land.

Vi er inne i en tid med mange nye utfordringer innen fredsbevaring. Vi må være åpne for nært samarbeid med de mange nye land innen fredsbevaring, som ønsker å lære av de nordiske erfaringene. Jeg er overbevist om at de nordiske land fortsatt har en viktig rolle å spille i de internasjonale drøftinger om fredsbevarende operasjoner, både i FN og i den debatt vi nå er oppe i, regionalt, i NATO, i NACC og i KSSE.

De valg de nordiske land foretar i forhold til det øvrige Europa, vil få betydning for det framtidige nordiske samarbeidet. Som før vil det nordis-

ke samarbeidet handle om å ta vare på nordiske interesser. Om vi også kan delta fullt ut innenfor EF-samarbeidet, vil vi få nye muligheter til å gjøre dette også i europeisk sammenheng. Det vil bety en klarere profilering av Norden, og det vil være et viktig bidrag til samarbeidet i Europa.

Vi har sterke tradisjoner å bygge videre på. Den folkelige nærheten er bærebjelken i nordisk samarbeid. Vi har nå muligheten til å ta denne tilhørigheten med oss i det bredere europeiske samarbeidet som tar form. Målet må være at den nordiske og den europeiske samarbeidsformen gjensidig utfyller hverandre. Det vil gi økt styrke til alle land.

Mye har forandret seg i Europa de siste årene, og mye vil forandre seg i månedene og årene som kommer. Derfor trenger vi en grundig debatt om hvordan våre interesser best kan ivaretas i årene som kommer. Det finnes i dag ikke noe politisk samarbeidsalternativ til EF i dagens Europa. Alternativet vil være "hver for seg". Europas historie har lært oss at det er en farlig vei.

Et flertall i norsk opinion sier at de i dag ville stemt nei til et norsk EF-medlemskap. Men samtidig sier et flertall at de støtter beslutningen om å søke, og et flertall sier at de ville stemt ja dersom det var klart at våre nordiske naboland blir medlemmer. Slike holdninger lar seg forklare. Det er ikke i dag vi skal ta denne avgjørelsen. Utfallet av forhandlingene, situasjonen i de andre nordiske søkerlandene og utviklingen i Europa vil avgjøre holdningene den dagen saken skal avgjøres.

Det nye Stortinget har etter valget for et par måneder side en sammensettning der de ulike syn på EF er representert, slik tilfellet også var i det forrige storting.

Regjeringen fortsetter selvsagt sin linje med å forhandle med EF for å få til et godt resultat som det norske folk kan si ja til. Når forhandlingene er over, vil Regjeringen avgjøre om den vil anbefale resultatet og la folket avgjøre saken i en folkeavstemning. Denne linjen bad Arbeiderpartiet velgerne om støtte for ved valget. Valget gav et forsterket mandat til å føre denne politikken videre.

Biträdande miljöminister **Görel Thurdin** (c): Herr president! Vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro förra året diskuterades avgörande frågor för både fattiga och rika länder. I förlängningen är dessa frågor grundläggande för den säkerhetspolitiska utvecklingen. Diskussionen kring en långsiktigt hållbar utveckling, som till stor del grundade sig på den s.k. Brundtlandrapporten, fick fäste i våra storpolitiska fora.

Ett av slutresultatet från Riokonferensen är Agenda 21, vårt handlingsprogram inför tjugonde århundradet. I den kan varje land finna vägledning för miljöarbetet och för den form det skall drivas vidare i.

Det är viktigt att Agenda 21 ses som en utgångspunkt för arbetet mot en hållbar utveckling och att den nu bearbetas vidare och inspirerar andra länder att göra detsamma. En viktig ingrediens i Agenda 21 och i Riodeklarationen är att kvinnornas deltagande är av yttersta vikt för att nå en hållbar utveckling.

Mina kvinnliga kollegor i Nordiska ministerrådet och jag själv har i högsta grad fått förmånen att vara delaktiga i samhällsplaneringen, men jag tror att vi ändå känner till de svårigheter kvinnor ofta möter i en manligt dominerad värld.

De närmaste åren kommer en rad viktiga FN-konferenser av synnerligen stort intresse för oss kvinnor att äga rum. Konferenserna hanterar frågor som rör den mänskliga överlevnaden och därigenom den internationella säkerheten. Den nästa är befolkningskonferensen i Kairo, 1995 äger kvinnokonferensen i Peking och det s.k. sociala högnivå-mötet i Köpenhamn rum och året därpå behandlas bosättningsfrågor, dvs. hemmen och livsrummet för världens befolkning, i Habitat II-konferensen i Istanbul. Det är av största vikt att vi kvinnor påverkar dagordningen för dessa konferenser, och vi nordiska kvinnor borde ha mycket att tillföra.

Inför Rio-konferensen 1992 lade alla nordiska länder ned ett omfattande förberedelsearbete. Noggranna förberedelser behövs också inför de nu nämnda kommande konferenserna. Den svenska regeringen har bildat en förberedande grupp för FN-konferensen 1996 om boende- och bebyggelsefrågor. I förberedelsegruppen ingår parlamentariker samt företrädare för myndigheter och organisationer.

Vid ett möte jag hade med den finländska miljöministern Sirpa Pietikäinen för en tid sedan diskuterade vi detta, och då väcktes idén om att Nordens kvinnliga medlemmar borde agera gemensamt i förberedelsearbetet.

Genom att anlägga ett kvinnligt perspektiv kan vi kvinnor med våra erfarenheter och vår samlade klokskap söka samverka på ett sätt så att angelägna internationella frågor får ett verkligt genomslag. Resultatet kan utgöra ett bidrag till det nordiska kvinnoforum som skall äga rum nästa höst i Åbo och förhoppningsvis även väga tungt för ett samlat nordiskt agerande i de kommande viktiga FN-konferenserna.

Vi vet att kvinnor i många länder har en mycket svag ställning i "makrosamhället". Fortfarande är det ofta kvinnorna som ansvarar för familjens hushållning. Likadant är det i Sverige, där många småföretag karakteriseras av att mannen utför företagets uppgift medan kvinnan sköter ekonomi och bokföring. Kvinnor har ofta det tunga ansvaret för vård av barn, sjuka och äldre.

Det påstås ibland att kvinnor har vissa egenskaper: hög simultankapacitet, kvinnlig intuition, förmåga att sätta sig in i andra människors situation etc. Jag vill inte påstå att kvinnor är bättre än män, men vi är lika många, och vi är lika viktiga. En sak kan jag ändå ganska säkert påstå - kvinnor skulle ofta ha planerat annorlunda än män har gjort ute i samhället. Det är ett starkt skäl till att lyssna även till oss kvinnor.

Vi är ett trettiotal kvinnor i Norden som i dag har en ministerpost. Om vi tillsammans med kraft kunde följa upp intentionerna från Riokonferensen och Agenda 21, skulle vi kunna skapa respekt för ställningstaganden utifrån kvinnliga värderingar och bli förebild för alla de kvinnor i världen som inte ens får låta sin röst bli hörd.

Ett tänkbart tillfälle för en sådan manifestation, öppen också för rådets kvinnliga parlamentariker, är i anslutning till nästa möte i Stockholm med Nordiska rådet i mars 1994. Jag är i så fall beredd att ta på mig värdskapet för ett sådant annorlunda möte.

Metsämäki (SDP): Herr president! Som finländsk delegat har jag fäst uppmärksamhet vid att de övriga länderna, förutom Finland, har haft anföranden av antingen stats- eller utrikesministern. Jag vill inte nedvärdera trafikminister Ole Norrbacks sakkunskap, han kan de nordiska frågorna. Men det faktum att Finland varken har stats- eller utrikesminister på platsen ger en klar markering hur regeringen Aho värdesätter den utrikes- och säkerhetspolitiska debatten i Nordiska rådet.

Finland, Norge och Sverige är på slutrakan i sina underhandlingar med EU. Det föreligger ännu inte något underhandlingsresultat, men om allting går väl, vilket jag tror och hoppas på, kan en eventuell anslutning för alla tre länder ske redan i början av år 1995. Men det går inte att ropa hej förrän man är över bäcken. Det skall mycket till innan man kan få in en majoritet av ja-röster i de EU-folkomröstningar samtliga tre länder kommer att anordna.

För närvarande är det endast Finland som i opinionsundersökningar har ett flertal av ja-röster. Både i Norge och Sverige leder nej-rösterna klart och de har blivit flere under de senaste månaderna. Det är en oroande utveckling med tanke på Europa och Norden samt det nordiska samarbetets framtid.

Jag vill inte på något sätt måla fan på väggen, men som jag bedömer läget kommer det nordiska samarbetet att försvåras, om vi har en situation där Danmark och Finland är medlemmar av EU medan Island, Norge och Sverige står utanför.

I detta sammanhang kan betydelsen av EES inte nog understrykas. EES ger oss en bred bas att stå på. Om EES av någon orsak inte förverkligas samtidigt som Finland blir medlem av EU, men Norge och Sverige blir utanför, blir situationen minst sagt märklig. Finland blir i så fall medlem av en organisation som vi inte har en landgräns till, med Norge och Sverige som ensamma öar i vårt grannskap. Detta bör vi göra allt som står i vår makt för att förhindra.

Eftersom vi ännu inte har ett underhandlingsresultat, är det för tidigt att spekulera med slutresultatet. Alla krafter bör dock sättas till, speciellt i Norge och i Sverige för att svänga opinionerna. Både för Norden och Europa är att föredra att vi alla tre kommer till en likadan lösning i vårt förhållande till EU.

Vid sidan av EU-debatten har det under den senaste tiden från olika håll i Finland förts fram tankar om att det föreligger ett behov av att påbörja diskussionen om ett eventuellt finländskt NATO-medlemskap. Debatten har så till vida varit märklig att de som har fört fram sådana tankar inte själva har haft någon åsikt i sakfrågan: medlemskap i NATO eller inte.

Jag bedömer saken så att det för Finlands del inte finns något behov att i det här skedet söka medlemskap i NATO. I den nya situationen som har uppstått i världen och i Europa efter kalla krigets slut är vårt lands säkerhet bättre bevarad än under åren 1944 - 1991. Risken för en storkonflikt har också avsevärt minskat.

Efter att Finland har varit ett strikt neutralt land med speciella säkerhetsintressen bör vi också i den nya situationen kunna värna om vår säkerhet. Som medlem i EU torde vi ha de bästa förutsättningarna att påverka och föra fram våra speciella säkerhetsintressen och också få gensvar från de övriga EU-staterna. Därtill bör vi se till att vi kan upprätthålla ett självständigt och trovärdigt militärt försvar.

Det finns också hot i dagens värld, trots att de är mera obestämbara. De väpnade konflikterna runt om i världen, och för oss speciellt kriget i det forna Jugoslavien och de lokala krigen i förutvarande Sovjetunionen, är exempel på hotbilder. Mer diffusa men dock synnerligen skrämmande är hoten om dåligt kontrollerade kärnvapen, ökad terrorism, spridning av den maffialiknande brottsligheten även mot de nordiska länderna med ökad prostitution, våld och narkotikahandel i släptåg.

Vi skall minnas att vi har en 1300 km lång gemensam gräns med Ryssland. I det avseendet ger ett EU-medlemskap klara säkerhetspolitiska fördelar för Finland. Vi bör dock inom Norden engagera oss för att hjälpa till för att stabilisera läget både politiskt och ekonomiskt i våra närområden, Ryssland och de baltiska länderna. Vi har ett helt egoistiskt intresse att se till att vi inte får en bestående välståndsklyfta mellan Ryssland, Baltikum och de nordiska länderna. Om så sker kan det i längden bli det största hotet för vår inre stabilitet och säkerhet.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Ærede president! Det er påfallende at de nordiske regjeringer er så opptatt av medlemskap i Den europeiske unionen. Nær sagt enhver utfordring besvares med ønske om slikt medlemskap, som om selve bunnplanken i Nordens rolle i det framtidige Europa er medlemskap i EF-unionen. Jeg syns det er nesten snevert, og vil minne om at det er mulig, enn si det er mest sannsynlig at de nordiske søkerlandene ikke blir medlem av EF-unionen, til det er den folkelige motstanden for sterk - og det er bra!

Den folkelige motstanden skyldes ikke manglende kunnskaper, tvert imot. Det er vår erfaring at den folkelige motstanden øker med økt informasjon og økt kunnskap. Den folkelige motstanden skyldes heller ikke ønske om å stille seg utenfor internasjonalt forpliktene samarbeid, eller isolasjon, som noen forsøker å gi inntrykk av. Tvert imot, de tre partier som sier nei til medlemskap i EF i Norge, er de samme partiene som har høyest ambisjon når det gjelder u-hjelp og når det gjelder flyktning- og asylpolitikken. De store utfordringer vi står overfor innen miljø, arbeidsledighet, mangel på stabilitet og sikkerhet, og ikke minst forholdet til den fattige verden, den tredje verden, krever mer og ikke mindre internasjonalt forpliktende samarbeid. Spørsmålet er ikke om vi skal ha internasjonalt for-

pliktende samarbeid, men om hvilken form og hvilket innhold dette samarbeidet skal ha.

Vår verdensdel har de siste år vært preget av store omveltninger og stor usikkerhet. Vi opplever en blodig krig, og vi opplever stengte grenser i Europa. Arbeidsledigheten er urovekkende høy, og den øker. Miljøutfordringene er skremmende. Mange opplever hverdagsliv og framtidssyn som dystre og triste.

Vi har en debatt knyttet til samfunnssyn og samfunnsstyring. Hvilke verdier vil vi bygge vårt samfunn på? Hvordan kan vi best bidra til en positiv utvikling i hele Europa? Folk har spurt seg: Er tenkningen som er nedfelt i Romatraktaten svaret på de store utfordringer som vi har nasjonalt og internasjonalt? Er Den europeiske union svaret på spørsmålet om ledighet, miljøutfordringer, økende forskjeller mellom folk og uretten i forhold til den tredje verden?

Nei, mener mange, Den europeiske union er ikke svaret. Vår kritikk av EF er ikke rettet mot de europeiske folk og den europeiske kultur. Vi er selv en del av Europa. Vår kritikk er rettet mot EF-systemet og slik det er nedfelt i Romatraktaten og i unionsavtalen. Vi er urolig for at man bygger opp en maktkonsentrasjon og en ny blokk i en del av Europa, og slik bygger opp en blokk basert på markedsliberalistisk tenkning, for å sikre seg økonomisk i kampen med USA og Japan. EF-tenkningen fører etter vår mening til større forskjeller på folk, høyere ledighet og en vekstutvikling på bekostning av miljøet, med muligheter for økte spenninger innad og også utad.

Samarbeidet i Norden er annerledes enn samarbeidet i EF. Samarbeidet i Norden er basert på en bred folkelig forankring og bundet sammen i felles interesser. De nordiske landene har valgt å bygge sine samfunn på kvaliteter som grunntrygghet, likeverdighet i levekår og arbeid til alle. Den nordiske samfunnsmodellen er det viktig å ta vare på - for å sitere lederen for den nystartede gruppa Sosialdemokrater mot EF i Norge, Hallvard Bakke: Kanskje er det et positivt bidrag til utviklingen i Europa og ellers i verden å bevare denne modellen, den nordiske velferdsmodellen. Mitt inntrykk er at nå selger man ut den nordiske velferdsmodellen fordi man er så opptatt av å tilpasse seg EFs tenkning basert på de fire friheter og kapitalens forkjørsrett.

I det internasjonale samfunn har de nordiske land vært brobygger i forholdet til den tredje verden. Flere sentrale personer i den tredje verden har uttrykt bekymring hvis Norge og Norden skulle bli en del av EFs stemme istedenfor å ha sin egen stemme i FN.

I mange tiår har vi konsentrert oss om å hindre krig i vår verdensdel. Det har krevd mye. Nå er utfordringen å sikre freden. Det vil kreve enda mer. Vi må skape alleuropeiske og tillitsvekkende strukturer som omfatter hele Europa. Vi må bruke mer tid og mer krefter på miljøutfordringene, og vi må gjennom handel, samarbeid og bistand bidra til at varlige folk får framtidstro og bedre levekår i den fattige delen av Europa. Det er den beste forutsetningen for å bygge opp de nye demokratiene og således gi grunnlag for varig stabilitet og sikkerhet.

Steenholdt (At): Hr. præsident! Jeg har med stor interesse lyttet til redegørelsen for nordisk udenrigspolitik. Redegørelsen er mest koncentreret om de baltiske lande og Østeuropa og ikke så meget om udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål i Nordatlanten. Hr. præsident, jeg savner Nordisk Råds sikkerhedspolitiske interesse for Nordatlanten!

Vel vidende, at debatten er om udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål, har jeg valgt at beskæftige mig med forureningen, som ses som den værste trussel mod sikkerhed og eksistens for os i Nordatlanten.

Vores nordiske venner taler om våbnene og konflikterne imellem landene. Vores fjende taler derimod i det skjulte og er derved en så meget desto farligere fjende!

Grønlands Hjemmestyre har begrænset mulighed for at gå ind og blande sig i internationale udenrigspolitiske aktiviteter. Vi har dog, synes vi, opnået et godt samarbejde med Danmark og er glade for den store forståelse, vi har fået for vore holdninger i den danske regering.

For nogle år siden nedsatte vi et udvalg, Det Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Udvalg, og igennem dette udvalg får vi mange informationer bl.a. fra det danske udenrigsministerium. Disse oplysninger er af afgørende betydning for vort arbejde med og vor stillingtagen til de forskellige spørgsmål, der opstår i verden omkring os.

På denne baggrund har vi i Grønlands Landsting haft vores første udenrigs- og sikkerhedspolitiske debat i forbindelse med vor efterårssamling i oktober i år. Som det vil fremgå, har denne debat udmøntet sig i forskellige udtalelser, hvori Grønland fremkommer med sin holdning til nogle af de vigtige spørgsmål, der naturligt ligger os på sinde.

Af disse emner er forureningen af vore omgivelser bl.a. med atomaffald og andre følger af den hidtil førte nationale og internationale politik stadig tilbagevendende, hvilket vel ikke er så underligt, eftersom vi i udpræget grad er umiddelbart afhængige af naturens og havets ressourcer.

Fiskeriet i Nordatlanten går ikke særlig godt i disse år, hvilket betyder en ømtålelig økonomisk nedgang for de omkringliggende lande, der er afhængige af fiskeri. Det svigtende fiskeri som følge af klimaændringer kan vi jo ikke gøre så meget ved, blot håbe på, at tilstanden igen bliver gunstigere ud fra vort synspunkt. Værre er det, hvis fiskenes forsvinden i virkeligheden primært skyldes vor egen adfærd - at forurening og tankeløshed er den reelle årsag, som vi måske ikke engang kan nå at råde bod på.

Jeg har flere gange fra forskellige nordiske landes talerstole i forbindelse med Nordisk Råds sessioner bedt de nordiske regeringer om at sende protestskrivelser og udtalelser til de lande, som traditionelt betegnes som forurenere af havene omkring os. Sammen med islandske og færøske politikere er jeg før kommet med kritiske bemærkninger om britiske udledninger af radioaktivt stof fra kraftproduktion og om det russiske atomaffald, som bl.a. også stammer fra kernevåben. Vi mener fortsat, at den stigende forurening i Nordeuropa truer vort eksistensgrundlag i Nordatlanten, og vi er os bevidst, at der kræves en aktiv fælles indsats.

Personlig har jeg aldrig været venligt stemt over for Greenpeace, men jeg har dog grund til at rette en tak til Greenpeace, som i fællesskab med verdensomspændende dyre- og naturværnsforeninger har indsamlet tusindvis af protestunderskrifter mod atomaffaldsoparbejdningsanlægget THORP ved Sellafield. Jeg tror stadig væk, at disse protester har haft betydning. Det hjælper med andre ord at gøre en aktiv indsats - både på privat, men så sandelig også på nationalt plan.

Vore bestræbelser for, at vore farvande ikke forurenes, fik tiltrængt hjælp fra Nordisk Råd, da man realiserede en særlig arktisk konference i Reykjavik i Island sidste sommer. Denne konference og den efterfølgende ministerkonference i Grønlands hovedstad Nuuk åbner verdens øjne for, at der må være en dialog mellem de lande, der har militære installationer og strategiske interesser i det nordlige område.

Hr. præsident, dette er nødvendigt, hvis vi skal nå til konstruktive løsninger for en fredelig anvendelse af Nordatlanten. Man kan måske sige, at risikoen for en decideret væbnet konflikt i Nordatlanten nu er minimal. Alligevel, eller måske netop derfor, er vi, som lever i disse områder, nervøse for, at de synlige følger af den tidligere oprustning, dvs. den igangværende bortskaffelse og destruktion af kernevåben, vil udgøre den værste trussel mod vor eksistens.

Elver Jonsson (fp): Herr president! Ett tydligt fenomen i tiden är de snabba scenförändringarna. Mycket sker *oväntat* - det mesta sker snabbt!

Den europeiska kartan har nya gränser - och många av dess länder har fått nya relationer.

För ett par år sedan rådde det i Norden pessimism om det nordiska samarbetets framtid. Den europeiska integrationen skulle komma att göra nordiskt samarbete svårare, och den s.k. nordiska identiteten skulle försvinna och ersättas av en europeisk sådan. I dag kan vi med klarare ögon se på det nordiska samarbetets framtid, delvis efter den nyvärdering av det nordiska samarbetet som statsministrarna tog sig an. Samtidigt har det första steget tagits i den europeiska integrationsprocessen.

Det är viktigt att det nordiska samarbetet kan fortsätta, om än med vissa förändringar. Statsministrarna nämner särskilt samarbetet på sju områden, som är centrala även i dagens samarbete. Vad detta kommer att innebära i praktiken får framtiden utvisa.

Det intensiva förhandlingsarbetet i Bryssel kan ha gett intrycket att det nordiska samarbetet mer eller mindre upphört och att vi måste avvakta förhandlingsresultaten innan vi kan slutligt slå fast det nordiska samarbetets innehåll och framtid. Detta är en både missvisande och farlig uppfattning. Det nordiska samarbetet måste utvecklas oberoende av vilka lösningar EG-frågan får.

Mycket tyder på att de nordiska länderna skulle kunna få in ett erkännande av det nordiska samarbetet i sina EG-avtal på samma sätt som Beneluxländerna fått det. Och här får vi parlamentariker ta på oss ett ansvar att se till att samarbetet inte stagnerar. Därför är det angeläget att Finland och

Norge - på samma sätt som Sverige - i sina förhandlingar med EG aktivt kräver en nordisk klausul.

Inspiration att utveckla det nordiska samarbetet ytterligare på vitala områden kan vi också hämta i den utveckling mot ett *regionernas Europa* som präglar diskussionen i EG. Närhetsprincipen är förvisso lättare att tillämpa i den nordiska kretsen där samarbetet omfattar, befolkningsmässigt sett, fem små och likartade länder och bedrivs utan överstatlighet. Det faktum att både regeringar och parlamentariker deltar i rådssessioner är en viktig omständighet och ger oss i Norden definitivt en "konkurrensfördel".

Efter de stora förändringar som ägt rum i Europa har även de säkerhetspolitiska frågorna kommit upp i den nordiska debatten. De nordiska länderna måste ta en aktiv roll när det gäller utvecklingen i det europeiska närområdet. Detta är särskilt viktigt med hänsyn till den labila situation som fortsatt råder i länderna sydost om Östersjön.

Ett stort problem är - som utrikesminister af Ugglas nämnde - den stora välståndsklyftan mellan t.ex. Ryssland och Norden. Den avläses i ökad kriminalitet med bl.a. narkotikasmuggling och organiserad brottslighet. Därför, herr president, tror jag att det behövs ett brett, genomtänkt och samlat grepp, som har sin utgångspunkt i bl.a. följande teser:

Säkerhetspolitik är mer än vapen!

Fred är mer än frånvaro av krig!

I uppbyggnaden av ett nytt, demokratiskt Östeuropa behövs Västeuropas och Nordens aktiva stöd. Det behövs ekonomiskt stöd men framför allt hjälp med kunskap och teknisk utveckling samt med att ge demokratisk träning och inspiration.

Näringslivet behöver organiseras så att partsförhållandena på arbetsmarknaden kommer i funktion.

Den stora miljöförstörelsen måste läkas ut i ett friskt tillstånd. En sådan insats kommer även att gynna nordisk miljö.

Att ge broderfolk i vårt närområde stöd att utvecklas i harmoni på egna villkor är ett gott bidrag till fred, frihet och välstånd. Låt oss här i Norden anta den utmaningen!

Chaffey (SV): President! Den socialdemokratiske gruppens talsman, Thorbjørn Jagland, innledet debatten i dag med et resonnement som gikk ut på at det er en målsetting at store land ikke dominerer Europa, og at man har et system, et samarbeid, hvor store og små land blir inkludert i et fellesskap med felles spilleregler og med sanksjonsmidler som kan brukes overfor land som misbruker sin posisjon.

Jeg tror dette er et riktig resonnement. Problemet med det i EF-sammenheng er at det virker som om dette resonnementet skal gjelde overfor Tyskland, Frankrike, Italia og Storbritannia, men ikke overfor de landene hvor trusselen og utfordringen er aller størst, land som Russland og Ukraina. Dette er en linje i europeisk historie, hvor de kreftene som vil isolere Russland, stort sett har hatt overtaket i Vest-Europa, og hvor de kref-

tene i Russland som vil isolere Russland i forhold til Vesten, har hatt overtaket i russisk politikk.

Det vi opplever nå, er en historisk mulighet der det går an å bygge ordninger som inkluderer hele Europa i et felles sikkerhetssystem, og da er det ikke nye økonomiske og militære allianser i Vest-Europa som er nødvendig, det er ikke en europeisk union som burde stå på vår nordiske dagsorden, men tvert imot et alleuropeisk sikkerhetssystem som inkluderer de store landene der utfordringene og truslene er størst.

Sikkerheten er også nødt til å være bredt definert der økonomiske og sosiale problemer og miljøproblemene blir sett på som de største sikkerhetstruslene i dagens situasjon og ikke først og fremst det rent militære. Nordens muligheter og Nordens handlefrihet er ikke avhengig av et EF-medlemskap, men Nordens muligheter og Nordens handlefrihet er avhengig av at problemene i Russland blir løst, og at man klarer å få gjort noe med de enorme miljøproblemene og de enorme økonomiske problemene og ikke minst klarer å rydde opp i atomavfallssituasjonen og får gjort noe med våpenprouksjonen, atomindustrien osv. I dette bildet er det ekstra alvorlig, synes jeg, at nordiske land faktisk er med på å holde liv i den russiske atomindustrien og i den russiske plutoniumsproduksjonen. Finland har med sin politikk og forsendelsen av 25 tonn radioaktivt avfall fra Lovisa til Mayak i disse dager faktisk levert et bidrag til å holde liv i den russiske atomindustrien. Ifølge miljøbevegelsen er Mayak ett av de mest, kanskje det aller mest, atomforurensede stedet i verden. Mayak er også kjennetegnet ved at det ligger ved elver som renner nordover og ut i arktiske områder, og det betyr at det ikke bare er umoralsk eller dobbeltmoralsk å støtte opp om russisk atomproduksjon på den måten, men det er rett og slett også lite smart å gjøre det fra et nordisk og finsk utgangspunkt fordi man får problemene tilbake etter ganske kort tid, uansett. Vi har vel alle et ønske om å fjerne den usikkerheten som atomkraftverk, militære atominstallasjoner osv. utgjør overfor våre områder. Men dersom de nordiske landene skal kreve av Russland og andre land i Sentral- og Øst-Europa at de skal rydde opp i sin atomindustri, i sine militærinstallasjoner, i sitt atomavfall, så må våre land, som er langt rikere, også rydde opp selv. Og man bør i hvert fall ikke støtte opp om atomindustrien ved å sende avfall fra nordisk atomindustri til verdens mest atomforurensede sted på den måten som Finland har gjort lenge, som Finland gjør i dag og som Finland ifølge minister Ole Norrback tydeligvis har til hensikt å fortsette å gjøre. Hans svar på utfordringen tidligere i dag i forhold til hva Finland kan gjøre i denne situasjonen, var at man trenger overnasjonalitet for å løse problemene. Det er muligens riktig, men jeg synes overnasjonaliteten må være lite verdt hvis ingen er villig til å gå foran og kjenne sitt eget ansvar på hjemmebane, for overnasjonalitet kan uansett ikke være annet enn summen av det man gjør i hvert enkelt land, og hvis man ikke klarer å begynne hjemme, synes jeg nok det er vel optimistisk at man via overnasjonalitet skal tvinge Finland til å sende sitt radioaktive avfall til Russland. Jeg synes vi kan forvente at man begynner i noen av verdens rikeste land med å rydde opp i våre problemer.

Eeva-Liisa Moilanen (SKL): Herr president! De nordiska statsministrarna har åtagit sig det övergripande ansvaret för samarbetet mellan de nordiska regeringarna. Genom denna förändring har det nordiska samarbetet politiserats och det är möjligt att föra en utrikes- och säkerhetspolitisk debatt här i rådet.

En naturlig förklaring till denna utveckling hittar vi i att det kalla kriget tagit slut, de baltiska länderna blivit självständiga och händelserna i Ryssland. Sedan hotet av ett storkrig har undanröjts har vi i stället fått andra orosfaktorer. Den ekonomiska och sociala klyftan mellan Väst- och Östeuropa, risk för miljökatastrofer bl.a. kärnkraftverken, brottslighet och de ryska kärnvapnen utgör hot. De nordiska länderna måste tillsammans ta sig an alla dessa problem. Också i detta sammanhang är det skäl att poängtera att en gemensam visering inte är aktuell. Visumfrihet skulle föra med sig ännu större och oöverstigliga problem för Finland och de andra nordiska länderna i vår kamp mot brottslighet som kommer österifrån. Vi kan inte blunda inför detta faktum.

De ekonomiska utsikterna är mycket dystra överallt. Dessutom har vi nationella och etniska konflikter, bl.a. i det forna Jugoslavien. Vi måste också vara uppmärksamma på den alltför stora koncentrationen av ryska trupper vid den finska östgränsen.

Finland, Sverige och Norge har ansökt om medlemskap i Europeiska unionen. I Europeiska unionen måste de nordiska länderna driva sina nordiska värderingar och målsättningar.

Nu bör de länder som sökt medlemskap koordinera sina gemensamma intressen: bl.a. lantbrukspolitik, alkoholpolitik och regionalpolitik. Vi skall vara medvetna om att man för en maktpolitik i EU. Vi måste se efter i vilken mån de små länderna får behålla sin rösträtt i unionen. Som bekant råder det demokratiskt underskott i gemenskapen; parlamentet har inte så mycket att säga till om. Det måste vi försöka påverka. Vi skall också kräva att varje nordiskt land får sin egen kommissarie i kommissionen.

Oberoende av ett medlemskap i unionen skall Finland utgå ifrån en militär alliansfrihet och ett självständigt försvar.

Finlands geografiska läge har inte förändrats i och med de stora omvälvningarna i Europa och Ryssland. Ryssland är fortfarande en stormakt, som vi har en lång gemensam gräns med. Händelserna i Ryssland under senare tid visar hur viktigt det är för hela Nordens och Europas säkerhet att reformarbetet får utvecklas utan störningar.

Herr president! Det nordiska samarbetet måste framhävas i vår utrikespolitik även om Finland, Norge och Sverige går med i EU. Finland och Norge borde i likhet med Sverige i förhandlingarna understryka den klausul om nordiskt samarbete som finns i EES-avtalet. Detta synsätt borde också prägla verksamheten i Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, som måste få mera spänst och kraft. Vi måste samarbeta i utrikes- och säkerhetspolitiken särskilt i förhållande till EU.

Hellström (s): Herr president! Vi som tror att den nordiska modellen har en framtid inom EG - eller efter Maastrichtbesluten är väl den korrekta svenska översättningen Europeiska förbundet; jag hoppas att regeringen tar till sig det - talar ofta om detta som en relativt avlägsen framtidsfråga. Men det finns frågor som härrör ur våra nordiska värderingar, som är akuta och kräver aktioner redan nu såväl i medlemskapsförhandlingarna som i det övriga europeiska samarbetet.

Vi måste mota den protektionism som nu följer i de dåliga tidernas spår. I vissa länder och i vissa politiska grupperingar är det nu närmast fashionabelt och salongsfärdigt att förespråka protektionism i handeln. Det gäller en del av EG:s medlemsländer. Vi i EFTA är heller inga hjältar - när det gäller jordbruket är EFTA-ländernas brist på respekt för och hänsyn till konsumenterna ännu värre än EG:s.

Men när man inför protektionistiska hinder får alltid konsumenterna betala mer. Det är alltid några producenter som därigenom får gratis extravinst, och det kostar oftast mer att bevara ett jobb på det viset än att investera i nya arbetstillfällen.

Det är nu vanligt att man säger: Hur skall vi kunna konkurrera med Asien, där lönerna är en tredjededel av våra här i Europa? Men oftast gäller det då varor där vi i Europa ändå inte längre är särskilt konkurrenskraftiga. I verkligheten är det så, att lönerna höjs också i Asien, att gamla låglöneländer blir högkostnadsländer liksom våra. Den konkurrens vi utsätts för gäller högteknologi, systemkunnande och stark produktionsorganisation.

Om vi i Europa skärmar av oss från konkurrentländerna i Stillhavsasien, som nu är den så gott som enda expanderande delen av världsekonomin, kommer vi ohärligt på efterkälken. Då kommer den tekniska utvecklingen att fortsätta att drivas någon annanstans än hos oss, och då blir vi kanske i värsta fall det museum och det bakvatten som man i andra delar av världen på sina håll menar att vi redan är.

Men det behöver inte bli på det viset. Vi har i Europa en unik utbildnings- och forskningsbakgrund. Arbetare och tjänstemän i våra länder har en hög yrkeskunskap. Vi har goda fackliga traditioner, och vi har på många håll en hygglig social trygghet.

Vi i Norden med vår tradition och öppenhet behövs i vågskålen för frihandeln och mot dem som nu håller på att bygga murar.

Det behövs akut nu att vi genom statsministrarna, genom regeringarna, lägger på ett extra kol för att GATT-rundan inte skall kapsejsa utan avslutas med gott resultat den 15 december. Gör den inte det, tror jag att de har fel som säger att ingenting kommer att hända - många protektionistiska förslag har bullats upp i andra länder men hållits tillbaka av GATT-rundan, och protektionismen kommer att kunna slå ut som en flodvåg om man inte genomför rundan med gott resultat.

Vi bör också i medlemskapsförhandlingarna ställa hårda krav på EG att få bevara våra frihandelsavtal med Baltikum vad gäller textilier och konfektion intill dess att EG själv öppnar sig på dessa områden - det är ju någonting som skall bli resultatet av GATT-rundan.

Det är inte en mera sluten, allt mindre relevant kontinent vi behöver. Vi behöver ett kreativt Europa som ger och tar impulser - öppet mot världen.

Järvilahti (Kesk.): Herr president! Det har varit förvånande hur snabba förändringarna varit i Europa. I stället för motsatsförhållanden från det kalla krigets tid har det uppstått nya orosfaktorer, såsom etniska motsättningar, den ekonomiska och sociala klyftan mellan länderna och konflikter mellan olika nationaliteter.

Europeiska gemenskapen är för närvarande det organ som bäst bidrar till ekonomisk och politisk stabilitet i utvecklingen i Europa. Att Finland lämnat in sin medlemsansökan visar vår vilja till anpassning till den förändrade situationen. Det är fråga om en lösning som gäller både ekonomi, politik och säkerhet.

Finlands målsättning är att slutföra medlemskapsförhandlingarna så att vi kan vara med som fullvärdiga medlemmar i regeringskonferensen 1996. I det senaste toppmötet satte ledarna i EG-länderna som mål att medlemskapsförhandlingarna skall vara slutförda i början av mars nästa år.

Finland har i likhet med de andra länderna som ansökt om medlemskap framhållit att de små medlemsländerna också i fortsättningen måste garanteras möjlighet att medverka i den europeiska gemenskapen.

Den förändrade säkerhetspolitiska situationen i Europa har också i Finland väckt funderingar över förändringarnas följder. De säkerhetspolitiska dimensionerna av ett medlemskap i gemenskapen har under den senaste tiden blivit föremål för en livlig och kritisk debatt.

I Finland har vi som utgångspunkt en militär alliansfrihet och ett självständigt försvar. Finlands regering har accepterat de utrikes- och säkerhetspolitiska förpliktelserna som ingår i Maastrichtavtalet. Som medlem i unionen är Finland berett att ge sin konstruktiva insats för utveckling av en eventuell försvarsdimension i unionen.

Den grundläggande målsättningen för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik - medlemskap i Europeiska unionen - kan inte ändras. Vårt förhållningssätt till WEU, den västeuropeiska unionen och Nato, den nordatlantiska försvarsalliansen, har också diskuterats mycket i Finland de senaste månaderna.

Herr president! För min egen del konstaterar jag att såväl förhandlingarna med EU som EU:s utveckling fortgår. Ett medlemskap i EU kan slutgiltigt avgöras först då förhandlingsresultaten står klara.

Inom Nato har man också fört diskussioner om organisationens uppgifter i framtiden och en eventuell utvidgning av den. Vi kan vänta oss preliminära riktlinjer för alliansens framtid från toppmötet i januari. I Finland följer vi dessa diskussioner noga.

Även om faran för ett storkrig verkar vara över i Europa, väcker de nya orosfaktorerna osäkerhet på många håll. En period av osäkerhet kommer att fortgå så länge den europeiska säkerhetsstrukturen söker sin form. Finlands målsättning är att stödja sådana arrangemang som förstärker säkerheten i hela Europa.

Finlands förhållande till Ryssland baserar sig på vårt geografiska läge och vår långa erfarenhet. Vi försöker skapa god grannsämja med utgångspunkt i principerna för det nya Europa. Samarbete med Ryssland och dess deltagande i europeiska samarbetsorganisationer är viktiga för stabiliteten i hela Europa.

Geir H. Haarde övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Riitta Saastamoinen (Kok.): Herr president! Allra först vill jag uttrycka min glädje över att vi kan föra en utrikes- och säkerhetspolitisk debatt här i Nordiska rådet. Vi måste öppet diskutera säkerhets- och försvarspolitik. De utrikes- och säkerhetspolitiska frågorna har naturligtvis alltid under Nordiska rådets hela historia varit mycket viktiga för alla, även om debatten tyvärr förts i andra fora. Det är viktigt att de nordiska länderna framför sina försvarspolitiska ställningstaganden och linjedragningar här i rådet, och speciellt här på Åland.

Jag vill ta upp betydelsen av Östersjön, mare nostrum, vårt hav. Betydelsen av Östersjön har ökat de senaste åren på grund av Sovjetunionens fall. Och dess betydelse kommer att öka i samband med den europeiska integrationen.

Finland har definierat sin utrikespolitiska linje, som går ut på militär alliansfrihet och ett självständigt försvar. Innebörden av neutraliteten har preciserats för att motsvara de nya förhållandena. För ett par veckor sedan hade Finlands delegation ett säkerhetspolitiskt seminarium, då bl.a. WEU:s ställning i Europeiska unionen och Natos roll i framtiden livligt debatterades. Världen håller på att ändras och därigenom också de nordiska ländernas ställning.

Jag anser att det är viktigt för Finland att följa, eller skall jag säga höra efter, vad som pågår i de andra nordiska länderna. För oss är det naturligtvis också viktigt att särskilt följa vad som sker i Sverige men också i de andra nordiska länderna. Det är ändå fortfarande ett faktum att Finland ligger mellan öst och väst. Vår geografiska, den kända geopolitiska ställningen som det hänvisats till i dag, har inte ändrats.

De nordiska länderna skall vara medvetna om det militära tomrummet i Baltikum. Utvecklingen följs både i Nato och i OSS. Även små kriser i området kan få ödesdigra följder. Hur blir det då med Östersjön och Åland i framtiden? I händelse av en kris blir Åland ett slags Gibraltar i och med att Bottniska viken ligger mellan Sverige och Finland. Så det är egentligen härifrån man övervakar händelserna i viken. Rollen av hela Östersjön har med andra ord förändrats på senare tid, och kanske särskilt Finska vikens. Dess öar, såsom Hogland och Lövskär, ligger vid Rysslands främre front. Med de baltiska staterna förlorade Ryssland en stor del av sin frontlinje. Det är också en orsak till att öarna i den inre Finska viken och därigenom också Åland blivit allt viktigare.

I rådet har vi länge talat om Östersjön som ett område för miljösamarbete. Men nu måste vi våga börja tala om det också i detta forum ur försvarspolitisk synvinkel. Och det är i högsta grad säkerhets- och försvarspolitik att vi gör allt för att bevara Östersjön, mare nostrum, som ett fredens hav.

Därför tycker jag att det är viktigt att de nordiska länderna, särskilt Norge, Sverige och Finland men varför inte också Danmark, allvarligt börjar föra en diskussion om försvarspolitiskt samarbete. Vi har liknande erfarenheter, varför gemensamma diskussioner om försvarspolitiken är helt naturliga.

Herr president! Det försvarspolitiska samarbetet skulle till en början kunna bestå av att slå ihop vårt teknisk-vetenskapliga kunnande. Samarbetet på den här nivån får inte begränsas av det faktum att Norge tillhör Nato. Det är klart att debatten om försvarspolitiskt samarbete klarnar när alla tre länderna går med i Europeiska unionen. Jag hoppas att man går raskt fram i den här frågan.

Bondevik (KrF): President! Et Europa i forandring er en utfordring til Norden. Mange tenker i så måte først og fremst på utviklingen i EF. Ja, både utvidelsesplanene for EF og utviklingen mot en politisk og økonomisk union innebærer store endringer. Men de største utfordringene ligger egentlig utenfor EF-området. Miljøproblemen er størst i Øst-Europa, den politiske og sosiale ustabilitet er størst i Russland, de nasjonale og etniske konfliktene finner vi først og fremst i tidligere Øst- og Sentral-Europa, og den store sosiale og økonomiske forskjellen i vår verdensdel går mellom Øst- og Vest-Europa. Disse utfordringene krever et alleuropeisk samarbeid. EF vil selvsagt være en helt sentral aktør i et slikt samarbeid, men det kreves ikke EF-medlemskap for de nordiske land for å kunne delta.

Europa er stilt overfor helt nye problemer og muligheter i og med kommunismens sammenbrudd og opphør av blokkpolitikken. Demokratieringen i Øst-Europa bedrer utsiktene for en langvarig fred i vår verdensdel. Demokratier går ikke til krig mot hverandre. Det viktigste for freden i Europa er derfor ikke byggingen av en union i Vest-Europa, men utbygging og stabilisering av demokratiet i hele Europa. I så måte er et alleuropeisk samarbeid helt sentralt. Dette utvikles nå dels innenfor rammen av Europarådet, hvor nye medlemmer stadig tas opp og snart omfatter hele Europa, og dels innen en enda bredere ramme i KSSE, som jo nettopp har demokratibyggning og konfliktforebygging som en sentral oppgave.

Noen - og vi har også merket det i debatten i dag - knytter sikring av de nordiske lands interesser i sikkerhets- og utenrikspolitikken til et fremtidig medlemskap i Den europeiske union. Dette er etter mitt syn forfeilet. For de nordiske land ligger alternativet i et aktivt engasjement i ulike europeiske og internasjonale organer som til sammen vil dekke de behov vi har for en plass i et Europa og en verden for øvrig i forandring. For Norge betyr det konkret: Basis i NATO-samarbeidet, en balanse mellom den europeiske og atlantiske dimensjon innenfor NATO, aktivt engasjement innenfor KSSE

for kontakt- og demokratibyggning i hele Europa, assosiert medlemskap i Vestunionen for nært å kunne følge en sikkerhets- og forsvarspolitisk utvikling i Vest-Europa, og arbeid for fred, menneskerettigheter osv. innenfor fora som Europarådet og FN.

Bildet kan også suppleres ved at NATOs samarbeidsråd, NACC, har en viktig oppgave i å forhindre et sikkerhetspolitisk vakuum i øst, samt å gi råd og assistanse i sikkerhets- og forsvarsspørsmål til øst- og sentraleuropeiske land.

Tre nordiske land er nå i medlemskapsforhandlinger med EF. Det er viktig at vi får en avgjørelsesprosedyre som er et best mulig uttrykk for "fair play". Dette innebærer at man ikke spekulerer i en taktisk bestemt rekkefølge for folkeavstemningene i de nordiske land for å få et annet resultat enn en ellers ville fått, men at hvert land får ta avgjørelsen på selvstendig grunnlag. Dersom det blir parallellitet i forhandlingene og en avslutning av dem noenlunde samtidig og resultatene blir lagt ut til folkeavstemning, da kan og bør de nordiske søkerland ta avstemningen samme dag. Da unngår en mistanke om å arrangere en bestemt rekkefølge for å påvirke resultatet.

Jeg vil oppfordre regjeringene i Finland, Sverige og Norge til kontakt om dette med sikte på en felles dato for folkeavstemning dersom forutsetningene for dette er til stede.

Samarbeidet i nord-områdene og i Barentsregionen representerer store utfordringer. Dette området har fått en betydelig egentyngde. Her er atomlagre, som også representerer en miljøtrussel. Her er våpenkonsentrasjoner, og området har strategisk betydning for Russland. Et eventuelt EF-medlemskap for nordiske land kan gi enda større oppmerksomhet på området fra EFs side. Men noe av dets egen tyngde gjør at problematikken ikke kan overses av EF uansett. En viss uavhengighet i forhold til EFs felles sikkerhets- og utenrikspolitikk kan være en fordel ved at aktivitet ikke straks knyttes til EF og forbindelsene mellom Russland og EF. Det kan være lettere å beholde en lavspenningsprofil i nordområdet med en slik rolle.

Den europeiske union sikter mot en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det kan binde de nordiske land i sin utenrikspolitikk både i forhold til europeiske og globale utfordringer, også i forhold til den tredje, den fattige verden. Det er ikke et spørsmål om vi skal ha et forhold til Europa, men hvilket forhold som tjener vårt globale engasjement best.

Niels Ahlmann-Olsen (KF): Hr. præsident! Tak til den svenske udenrigsminister, fordi udenrigsministeren i går så stjerneklart understregede, at det udvidede sikkerhedsbegreb i vores region også nødvendigvis indbefatter kernekraftværkerne i Øst.

Lad det være slået fast: De tidligere sovjetiske atomkraftværker i Øst er og bliver den største sikkerhedsrisiko for Rusland selv, for de nordiske befolkninger og for resten af Europa.

At vi i de nordiske lande interesserer os levende for vores egen energiforsyning, er naturligt, men det er unaturligt og uantageligt, at vi fra nordisk og fra europæisk side ikke langt mere offensivt og åbent erkender, at der på ruinerne af det kommunistiske regime i det gamle Sovjetunionen ligger mere end 20 atomkraftværker - atomkraftværker, der bogstavelig talt kan springe i luften når som helst og med de rædsler til følge, som vi så for blot få år siden, da det første sovjetiske atomkraftværk eksploderede i Tjernobyl.

Vi bør nu fra nordisk side på det kraftigste opfordre EF til omgående at sætte handling bag den indsats, der for længst er bebudet, for at få renoveret og genopbygget de mange kernekraftværker i bl.a. Rusland, der døgnet rundt truer ikke mindst vore befolkningers sikkerhed. I de nordiske lande og i EF-Kommissionen har man med andre ord haft mange og lange drøftelser og afsat midler til dette formål, men EF har endnu ikke effektivt afsendt midlerne med konkrete resultater til følge.

Vi bør også i samlet nordisk flok hele tiden presse på for at stramme de fælles nordiske initiativer op, der parallelt med EF effektivt og konsekvent kan sættes ind over for de frygtede atomkraftværker i Øst. Hvis EF og vi i Nordisk Råd ønsker oprigtig folkelig opbakning fra Nordens befolkninger, må både EF-landene og vi i Norden tage ikke blot vores egen militære sikkerhed, men også det samlede civiliserede Europas sikkerhed langt mere alvorligt.

At atomkrafttruslen fra det tidligere Sovjetunionen skal løses i samarbejde med bl.a. Rusland, er der ingen tvivl om. At det skal ske med vestlig støtte, er der heller ingen tvivl om. Men til gengæld må der heller ikke være tvivl om, at vi fra nordisk hold må forlange et konstruktivt samarbejde fra bl.a. de russiske myndigheders side om løsningen af den for Europa største samlede sikkerhedspolitiske trussel, som kernekraftværkerne i Øst er udtryk for.

Når vi må og skal tale med store bogstaver vedrørende konverteringen af de tidligere sovjetiske energikilder, skyldes det bl.a., at russerne hver eneste dag døgnet rundt præcis som under det kommunistiske regime uforstyrret producerer løs af energi - i virkeligheden på bl.a. vore 23 millioner nordiske borgeres bekostning. Derfor skal vi som parlamentarikere fastholde søgelyset på dette alvorlige tema. Derfor skal vi parlamentarikere handle, og derfor skal der gribes til parlamentarisk samling i Norden for at få sat yderligere skub i afviklingen af disse hæslige og frygtede energimonumenter, som det kommunistiske regime efterlod sig i Sovjetunionen.

Nordman (SFP): Herr president! Det är verkligen bra att utrikes- och säkerhetspolitik kan diskuteras i detta forum och i en sådan öppen och avspänd anda som rätt här. Hur mycket mera innehåller inte utrikespolitiken nu än förr, inte minst för oss finländare. Detta är resultat både av säkerhetspolitiska förändringar i vår omgivning och av en attitydförändring hos oss själva till utrikes- och säkerhetspolitiken, som inte längre förbehålls de huvudansvariga.

När terrorbalansen inte längre gäller har risken för globala kärnvapenkrig minskat avsevärt. Men andra orosmoment finns: nu hotar lokala konflikter. Extrem nationalism, rasism och fanatism samt välståndsklyftor utgör nya hot mot fred och en trygg utveckling. Mot denna bakgrund skall integrationen ses: en integrerad ekonomi med ett socialt välfärdssystem för alla och ett säkerhetspolitiskt system mot förtryck av nationaliteter och minoriteter kan vara det säkraste sättet att trygga en god och stabil utveckling i Europa. Betoning av nationella lösningar kan igen bli bidrag till missänsksamhet, konfliktskapande ekonomisk konkurrens och militär upprustning.

Ansträngningar bör inriktas på att undvika att en välfärdsklyfta ersätter den militär- och maktpolitiska tudelningen som gällt. En sådan gräns går mellan Norden och Ryssland, huvudsakligen utefter Finlands gräns.

I Finland är vi ytterst måna om att den demokratiska och ekonomiska utvecklingen i Ryssland skall få en hållbar grund. Finland kan vara brobyggare i detta sammanhang men behöver övriga Nordens stöd och hjälp för att avvärja sådana "lågnivåhot", som utrikesminister af Ugglas talade om i går. Tillsammans kan de nordiska länderna göra en värdefull insats för demokrati och marknadsekonomi i både Öst- och Centraleuropa. En möjlighet som vi för övrigt inte har råd att försumma.

I den ekonomiska situation, som Finland befinner sig, är inte stora ekonomiska insatser möjliga, men genom utbildning och kunskapsöverföring, handels- och företagssamarbete, miljöinsatser och annan handräckning kan utvecklingen påskyndas.

Finland betonar alliansfrihet och ett självständigt försvar i EG-förhandlingarna men bör inte stänga dörren för alternativ som kan anses tillgodose egna säkerhetspolitiska intressen, utan vara med och utveckla villkoren.

Det bästa vore om KSSE - ESK talar man om i Sverige, kunde garantera freden i Europa. Men det förmår nog inte KSSE, vars styrka ligger i att förebygga kriser och konflikter.

Utrikesminister af Ugglas konstaterade att Norden delar intresset för att Nato och USA bibehåller sitt engagemang i Europa. Inga aktiva protester har hörts här. Det är nog inte sannolikt att EG eller WEU kan ersätta Natos militära organisation inom överskådlig tid. Troligare är att Nato utvidgar sitt samarbete. NACC kan fungera som kanal för detta.

Herr president! De nordiska länderna bör ge utrikes- och säkerhetspolitiken i Europa en nordisk dimension. Det bör vara ett naturligt och ambitiöst mål. Inte bara av egoistiska skäl, utan för att trygga fred och välstånd i Europa.

Utrikesminister **Margaretha af Ugglas** (m): Herr president, ärade ledamöter! Av respekt för det stora antalet talare har jag väntat med att utnyttja min replikrätt till slutet av debatten. Det dominerande intrycket av denna debatt är den stora nordiska samstämmigheten i grundläggande frågor. Visst finns det nyanser i synsättet mellan de olika politiska grupperingarna, och det markeras ju alltid hårdare i debatterna på hemmaplan, och

visst finns det nationella skillnader. Island ansöker t.ex. inte nu om medlemskap i Europeiska unionen. Men den viktiga samsyn som markeras här i dag har gällt Nordens nya möjligheter och utmaningar i det nya Europa. Det gäller både i det närområde där vi nu är viktiga aktörer i stabilitetens, frihetens och den ekonomiska utvecklingens tjänst och i den europeiska integrationen, där vi tillsammans som EU-medlemmar kan ge en nordisk dimension åt den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Att Norden har valt olika säkerhetspolitiska lösningar, vilket påpekats här i debatten, innebär inte att vi inte kan skapa en nordisk dimension inom EU. Vi har ju, som jag sade, en hög grad av samsyn på dagens säkerhetspolitiska situation och på de utmaningar som rymms inom det vidgade säkerhetsbegreppet. Vi har också en hög grad av samsyn på detta decenniums historiska uppgift, att ena hela Europa, där den europeiska unionen kommer att spela en huvudroll.

Avslutningsvis, herr president, tycker jag att intresset för dagens debatt illustrerar hur närmandet till den europeiska unionen och deltagandet i diskussionen om den nya europeiska säkerhetsstrukturen också högst påtagligt stimulerar det nordiska samarbetet.

Debatten förklarades härefter avslutad.

Rådet beslöt att lägga Dokument 2 till handlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Peter Angelsen återtagit sin plats i rådet samt att Anne Enger Lahnstein lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

2

A 1041/p: Medlemsförslag om samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett konkret handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden och därvid särskilt uppmärksamma S:t Petersburg och Leningrad-regionen

att i utarbetandet av handlings- och samarbetsprogrammet redogöra även för de samnordiska och nationella ekonomiska konsekvenserna av förslagen

att i handlingsprogrammet särskilt beakta samarbetsmöjligheterna och förutsättningarna på miljö-, handels-, kultur- och infrastrukturområdena.

Rekommendationen antogs med acklamation.

3

A 1056/p: Medlemsforslag om tilbagetrækning af russiske tropper fra Estland og Letland

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ytterligare stärka kravet gentemot Ryssland om ett snabbt, ordnat och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Letland.

Brusgaard (FP): Hr. præsident! Den liberalistiske gruppe kan helhjertet støtte forslaget, men mener faktisk, at det er for svagt, og derfor vil vi godt give udtryk for, at de nordiske lande bør gøre det til noget afgørende, at økonomisk støtte til Rusland ikke kan ydes uden et glasklart krav om, at de militære tropper i Estland og Letland trækkes tilbage. Vi kan i Norden ikke stiltiende acceptere, at Rusland fortsat har tropper i de selvstændige og suveræne lande Estland og Letland mod disse landes vilje, og kravet over for Rusland om troppetilbagetrækning skal ledsages af en klar besked om konsekvenserne, hvis man ikke øjeblikkelig trækker tropperne tilbage.

Det er naturligvis meget prekært at stille krav til Rusland, når landet er midt i en demokratiseringsproces, men denne proces bør ikke give særrettigheder. Det er naturligt, at i forbindelse med, at Rusland gør sine erfaringer om, hvordan demokratiet skal fungere, bør man samtidig lære, at der er grænser for, hvordan man agerer over for nabolandene. Nu er der for en gangs skyld en mulighed for at bruge Nordisk Råd til noget fornuftigt, og derfor bør Nordisk Råds signal til omverdenen være, at støtte fremover er betinget af respekt for menneskerettigheder og andre landes suverænitet.

Engell (KF): Hr. præsident! Jeg vil på den konservative gruppes vegne takke for tilslutningen til forslaget, som betyder, at der i Nordisk Råd er

enighet om fortsatt at lægge pres på vores regeringer, så Nordens krav om en hurtig tilbagetrækning af de russiske styrker i Esland og Letland fastholdes uændret og ubetinget. Jeg er også godt tilfreds med den erklæring, som de nordiske landes statsministre udsendte i går, og som understreger betydningen af en hurtig indsats.

Hr. Brusgaard stiller forslag om, at bistanden til Rusland skal gøres betinget af en fuldstændig tilbagetrækning af de russiske styrker. Jeg forstår sådan set godt hr. Brusgaards synspunkt, men jeg tror ikke, at en gennemførelse af hr. Brusgaards forslag ville fremme den udvikling i Baltikum, som vi er interesserede i. En manglende støtte eller en nægtelse af udviklingsbistand, af økonomisk samarbejde eller af politisk støtte til reformprocessen ville i allerhøjeste grad være med til at forstærke den politiske og sociale uro, som ganske stærke kræfter i Rusland stadig ønsker at lukrere på. Det vil kort sagt være en hjælp til de ekstremistiske grupper, der i virkeligheden ønsker at undergrave den russiske reformproces. Derfor mener vi ikke, at et sådant forslag bør indbygges, men at der bør ske det, som Nordisk Råds rekommandation nu lægger op til, nemlig et krav om en forstærket indsats og et forstærket pres fra de nordiske regeringer over for den russiske regering om tilbagetrækning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

Kulturutskottets saker

4

Allmän debatt om kulturutskottets sakområde

Rannveig Guðmundsdóttir (A) (utskottets talesman): Hr. president! Da vi i kulturutvalget fikk det oppdraget å arbeide med prioriteringer og våre ønskemål innenfor den foreslåtte nysatsing på kulturområdet, begynte en intensiv og interessant tid i utvalget.

Vi nedsatte en arbeidsgruppe, som arbeidet seg frem til de prioriteringer som utvalget ville konsentrere seg om, og som skulle presenteres for ministrene. Utvalget hadde tre ekstra møter forrige vinter, og vi hadde et løpende samråd med Ministerrådet, hvilket var vellykket, og hvor vi ble enige om hovedtrekkene i våre prioriteringer.

Utvalgets prioriteringer innen nysatsingen dreier seg først og fremst om en styrking av nordisk identitet, en styrking av den folkelige forankringen, blant annet gjennom et kulturfond med kraftig økt finansiering. Kulturutvalget ønsker i fremtiden å se fondet som et enda større og mer interessant fond enn hittil, et fond med bred satsing på områdene allmennkultur, utdannelse og forskning. Utvalget anser at den økning av kulturfondet som nå er foreslått, forhåpentlig bare er første skritt av flere slike.

Vi har sett mediasamarbeidet som en fundamental sak som har direkte effekt på økt språkforståelse og på barne- og ungdomskultur. Det samme gjelder nordisk utvekslingsvirksomhet der barn og unge i Norden får kontakt med hverandre og lærer å forstå hverandres språk og kultur. Vi hadde klare forslag om nordisk mediasamarbeid og om nordiske utvekslingsprogrammer. Vi i kulturutvalget har fremført det som en meget viktig sak å fremme det nordiske kultursamarbeidet både i Europa og internasjonalt. Med henblikk på det mener vi at satsingene ikke minst på kulturinformasjon i utlandet er av stor verdi. Den nordiske kulturmodellen er på mange måter unik fra internasjonalt synspunkt.

Det er derfor viktig å presentere den, både når det gjelder omfang og samarbeidsmodell, i Europa, som har andre kulturtradisjoner enn vi i Norden. Dessuten mener vi at undervisning i nordiske språk og kultur i utlandet er uhyre viktig og bør prioriteres.

Vi har i de siste måneder i utvalget arbeidet med vårt eget arbeidsprogram, der vi først og fremst kommer til å prioritere arbeid og initiativ på barne- og ungdomsområdet, medieområdet og utdannelsesområdet. Vi legger vekt på økt informasjon, de nordiske kunstpriser og tiltak for økt sysselsetting gjennom utdannelses- og ungdomssatsinger.

Vi har allerede begynt med arbeidet på ungdomsområdet og har møtt representanter fra Den nordiska ungdomskomiteen og Nordisk kontaktutvalg for barn og ungdom, hvor vi har diskutert både organisasjonsspørsmål og konkrete spørsmål på området. Vi kommer til å følge opp disse saker i de nærmeste to år med f.eks. utvalgforslag, spørsmål til Ministerrådet, seminarer osv.

Vi i kulturutvalget har det ønske at vi også i fremtiden vil kunne se det nordiske kultursamarbeidet og det nordiske kulturlivet fungere i sin mangfoldighet, med den sterke folkelige forankringen, den store toleransen overfor innvandrer kulturer samt den sterke offisielle støtte til det ellers frie kulturlivet.

På utdannelsesområdet ønsker vi å se et koordinert utdannelses- og forskningsmarked hvor mennesker i Norden kan bevege seg fritt uten noe som helst hinder. Der vil vi se en fullstendig gjensidig godkjennelse både av eksamener og deleksamener sammen med en fri adgang til hverandres skoler og forskningsinstitusjoner.

Kulturminister Birgit Friggebo (fp): Herr president! Vid 1991 års extra-session antog Nordiska rådet vissa centrala mål för det nordiska samarbetet. Ett av målen är att stärka den nordiska identiteten med gemensamma insatser inom skola, kultur och medier. Nordiska rådet gjorde vidare upp en lista på prioriterade samsarbetsområden. Högst upp på den listan står ordet Kulturpolitik. Rådet konstaterade också att en ambitiös nordisk kulturpolitik kräver "økonomiske virkemidler på nordisk plan for å kunne føre til resultater".

Jag vill med detta citat erinra om att statsministrarnas förslag i våras om att satsa på kultursamarbetet faktiskt går tillbaka på Nordiska rådets

eget kloka beslut. För det var ett klokt beslut och ett framsynt beslut, om man ser till dagens situation i vårt eget samhälle och i Europa.

I dag måste alla goda krafter utnyttjas för att motverka det ökade våldet och den tilltagande främlingsfientligheten. Vi måste också samverka för att stärka grundläggande värden såsom demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. I vår tid är det också viktigt att tillhöra en gemenskap, som man kan identifiera sig med. Därmed skapas den inre trygghet som krävs för att möta förändringar med ett öppet sinne. I detta sammanhang spelar kulturen en central roll.

Att kulturen - den andliga odlingen - har en avgörande betydelse för förändringar i det man brukar kalla tidsandan är en gammal sanning. Tidsandan är i själva verket summan av all kulturell aktivitet i vid bemärkelse. Vad man däremot har kommit till insikt om först under senare tid är också den samhällsekonomiska betydelsen av kulturell verksamhet. Utan ett aktivt kulturliv har ett samhälle ingen växtkraft.

I den internationella storpolitiken finns många exempel på att kulturen tillmätts stor betydelse såsom fredsbevarande och stabiliserande faktor. Det är ingen tillfällighet att vi i det turbulenta 90-talet ser så många stora internationella initiativ just på kulturområdet. Jag kan ge några exempel.

FN har proklamerat Kulturårstiondet för att få världens alla länder att lyfta fram de kulturella värdena i en gemensam kraftsamling. Miljövårdens Brundtlandkommission har fått en efterföljare i Perez de Cuellar-kommissionen om utveckling och kultur. Båda är väl att märka nordiska initiativ. Europarådet använder sitt kultursamarbete för att slussa in de nyfödda och ännu instabila demokratierna i medlemskretsen. Vår egen nordiska satsning på att med kulturens hjälp stärka vår sammanhållning passar väl in i detta mönster.

Kulturens betydelse visas också genom den vikt som läggs på att få bli europeisk kulturhuvudstad. Här står sig Norden väl i konkurrensen. Köpenhamn blir europeisk kulturhuvudstad 1996 och Stockholm 1998.

Kulturens betydelse för samhällsutvecklingen gör den faktiskt till ett strategiskt politikområde. Då är det också viktigt att kunna satsa just där man får största möjliga effekt. Därför ser också kulturministrarnas prioriteringar ut som de gör. Vi riktar in oss på strategiska målgrupper.

Barnen och ungdomarna är de mest formbara, och dessutom är framtiden deras. Därför innehåller budgetförslaget en specialsatsning på dem. Konstnärerna står för kreativitet och nytänkande, som är nödvändiga förutsättningar för all utveckling. Därför ökas stödet till konstsamarbetet.

Det nordiska kultursamarbetet är meningslöst, om det inte är en angelägenhet för alla medborgare. Det kan heller inte utvecklas, om folk inte förstår varandras språk. Därför är det folkliga kultursamarbetet, främst det som bärs upp av Föreningen Norden och andra folkrörelser, ett prioriterat område.

Nordiskt TV-samarbete har länge stått högt på Nordiska rådets dagordning. Därför föreslås nysatsningar inom film- och mediasamarbetet.

För att nå fram till medborgarna och väcka deras intresse måste det nordiska kultursamarbetet tydliggöras. I vår tid med dess oerhörda utbud

av fritidsaktiviteter måste detta ske på ett sätt som väcker uppmärksamhet. Jag tvekar inte att använda ordet marknadsföring. Därför innehåller budgetförslaget också satsningar på breda kulturmanifestationer, dels i utlandet, dels i de nordiska länderna. Dit hör bl.a. sessionsländernas kulturprogram.

Herr president! Jag är glad över den samsyn som rådde mellan kulturministrarna och kulturutskottet och är därför litet förvånad över den syn som budgetutskottet redovisar, men denna fråga återkommer jag till i budgetdebatten.

Eeva Turunen (Kok.): Herr president! Det påstods för några år sedan helt allmänt att Nordiska rådet var i kris. Speciellt fick rådet kritik för att största delen av pengarna och tiden ägnades åt olika utbildnings- och kulturfrågor. Då verkade det för en utomstående som om "de stora pojkarna" blev trötta på att leka enbart med sina "kulturleksaker" utan en klar profil i lekarna. De hade ju egentligen ingen riktig arsenal att komma med, eftersom t. ex. de utrikes- och säkerhetspolitiska frågorna inte fick behandlas av rådet: de var tabu.

Nu är varken utrikes- eller säkerhetsfrågorna tabu längre, och jag är glad över att både statsministrarna, ministerrådet och kulturutskottet har kommit till insikt om att det är kultur och tradition som är det gemensamma vi har och som vårt samarbete inom alla sektorer - också utrikes- och säkerhetspolitik - vilar på. På något sätt måste vi få också de övriga utskotten att komma till samma insikt.

Det nordiska samarbetet inom kultur, utbildning och forskning har en fundamental betydelse för vår identitet och förstärkning av den. Vi är inga riktiga européer, om vi bara kan tala engelska, tyska eller franska; vi måste också ha en stark kulturell bakgrund. Det är den egna kulturen som hjälpt t. ex. de baltiska folken att behålla sin andliga självständighet under de svåra åren.

Det verkar som om statsministrarnas målsättning att reservera 50 % av budgeten till utbildning, forskning och allmänkultur är för några något helt omvälvande. Det verkar som om rådsmedlemmarna på både höger- och vänsterkant skulle behöva syssla litet mera med kulturfrågor. Det verkar som om flera ledamöter skulle ha glömt bort att kultursektorn länge fått så mycket som 40 % av budgeten.

Man skall inte tro att kultur enbart är lek och spel. Det är också utväxlingsprogram, forskning, film- och TV-fond, teoretisk fysik och mycket annat, också sådant som till och med kan säljas utomlands.

Jag har fått den uppfattningen att i Europa är man beredd att ta emot vår nordiska insats, våra kunskaper och färdigheter inom många områden. De väntar att de nordiska länderna skall föra med sig en fläkt av vår demokratiska kultur till de mera konservativa länderna där.

Vi kan gott konstatera att den nordiska samarbetsmodellen är unik i världen och duger till förebild för andra. Speciellt modellen av vårt kultursamarbete kan mycket väl också erbjudas andra européer.

I Nordiska rådet har man förstått att enbart genom direkt marknadsföring av kulturen kan man påverka den alleuropeiska politiken, inte endast kulturpolitiken. Denna insikt visar stark självkänsla och att man förstått hur viktig den nordiska identiteten är.

Jag kan inte låta bli att uttrycka den starkaste förhoppning om att man inte glömmer bort det finskspråkiga Finland, när man beslutar om budgeten. Projektet "Norden i östra Finland" är ett av de få projekt som riktar sig till de finskspråkiga.

Herr president! Som medlem i kulturutskottet stödde jag det föreliggande budgetförslaget, och jag hoppas att ni, ärade rådsmedlemmar, inte glömmer bort att kultursektorn är den enda av samarbetssektorerna som noga genomgåts av de s.k. Fin-grupperna för att hitta besparingar.

Nu har de som inte håller med statsministrarna, ministerrådet och utskottet påpekat vad som är onödigt och kan strykas. 7 miljoner danska kronor är ett värde i sig, som Nordiska rådet förtjänat!

Utbildningsminister **Unkel** (m): Herr president! Som många talare redan har påpekat är det nordiska samarbetet på väg in i en ny fas i och med våra nordiska länders gradvisa anknytning till det övriga Europa. Jag och många med mig är angelägna om att understryka att i denna process blir den egna identiteten och även det som förenar de nordiska länderna till en gemensam identitet viktigare såsom grund för de vidare europeiska relationer som våra länder söker.

Samarbetet inom Norden i fråga om utbildning och kultur blir enligt min mening ett viktigt instrument för att främja det gemensamma nordiska i det gemensamma europeiska. Vi - som på kultur-, utbildnings- och forskningsområdena har fått förtroendet att förvalta de nya insatser som det är min förhoppning att Nordiska rådet skall tillstyrka inom kort - har att förvalta detta ansvar väl.

Jag vill säga några ord om sättet att förvalta detta ansvar. Det gäller inte att i första hand bygga ut nya gemensamma institutioner och maskinerier. Snarare är tiden mogen för att avveckla somliga av dem vi redan har för att sätta fokus på det som är distinkt nordiskt och göra detta arbete väl.

De prioriteringar som ministerrådet för utbildning och forskning har gjort är i stället att söka förbättra förutsättningarna för studenter, elever och forskare att själva finna fram till det som förenar oss. Låt mig, herr president, ge två viktiga exempel på detta sätt att se på det nordiska samarbetet.

Det nordiska ministerrådet för utbildning och forskning fattade för en och en halv timme sedan beslut om att rekommendera respektive regeringar att underteckna ett nytt avtal om fritt tillträde till högre utbildning för alla Nordens studenter. Det innebär t.ex. att en student som söker utbildning i Finland, oavsett varifrån han eller hon kommer, betraktas som en student från Finland. Om en finsk student söker sig till Danmark, betraktas han såsom dansk i förhållande till de danska universiteten och högskolorna. Avtalet kommer att inrymma vissa kvoter för att möjliggöra för

respektive land att skydda vad man anser vara egna vitala intressen. Efter två år ersätts emellertid det avtal som nu tecknas med ett avtal med en än friare rörlighet, men där länderna clearar kostnaderna för studenterna vid årets slut.

Med denna överenskommelse tas ett viktigt steg i riktning mot att möjliggöra för studenter att själva söka det gemensamma nordiska.

Även mitt andra exempel hämtar jag från ett beslut som ministerrådet för utbildning och forskning i dag fattat, nämligen att nu inleda etablerandet av ett nordiskt skoldatanätverk. Det innebär att vi med datorernas hjälp knyter ihop miljoner nordiska elever i grundskola och gymnasieskola på tusentals och åter tusentals skolor. Idén bakom är enkel. Nordiska ministerrådet satsar pengar och ambitioner i centralpunkten, i hjärtat av datanätverket, till vilket alla skolor själva kan ringa och där få kontakt med klasser och skolor i andra delar av Norden. Vi etablerar, om man så vill, en stor annonspelare för nordiskt samarbete mellan elever i grund- och gymnasieskola. Varhelst skolan finns i Norden, i Island, på Grönland, i Finland eller i Sverige kostar det lika mycket - eller snarare lika litet - att ringa till det centrala hjärtat för det nordiska datanätverket för samarbete eleverna emellan.

Idén bakom dessa båda satsningar - det fria tillträdet och det nya skoldatanätverket - är att vi bygger vårt nordiska samarbete på studenters, elevers, lärares och professorers eget engagemang för att finna sina nordiska relationer. Vi låter dem finna varandra med hjälp av den nordiska infrastruktur som vi sätter i deras händer.

Herr president! Enligt min mening hänger framtiden samman med de spännande mötena. I framtiden är vi inte bara praktiker, inte bara teoretiker, inte bara naturvetare eller humanister, inte bara svenskar, finnar eller danskar. Det är i kombinationen av erfarenhet och kunnande framtiden finns. Vår uppgift är att göra de nya spännande mötena möjliga.

Kulturminister Jytte Hilden (S): Hr. præsident! På Nordisk Råds förårssession i Oslo berørte jeg kort flere nysatsningsområder inden for det, vi kalder almen kultur. Det er områder, som jeg tillægger stor vægt. Det drejer sig om børn og unge, det drejer sig om nordisk kulturformidling og udveksling af kunstnere og dertil arkitektur-, design- og kunsthåndværksområdet.

Disse områder vil jeg godt endnu en gang understrege, og samtidig vil jeg godt komme med en næsten nyhed, nemlig den næsten nyhed, at Stockholm skal være europæisk kulturby i 1998.

I den sammenhæng tror jeg, at det er meget vigtigt at prioritere netop børn og unge inden for alle de områder, vi kan, og især når det drejer sig om kultur. Det er jo næste generation, der skal tage over, når vi, der nu er aktive, ikke kan mere.

Og især i nordisk sammenhæng er det vigtigt at medinddrage børn og unge for netop at give dem forståelse for, hvor vigtigt og væsentligt det er at kende sin egen identitet, at kende sin demokratihistorie.

Og her vil jeg godt understrege, at jeg især tænker på børns og unges kulturforbrug. Jeg tænker på områder som tegneserier, film, tv-programmer, at disse områder i stigende omfang og i stigende grad er særdeles amerikansk orienteret. Kan vi være det bekendt? Nej, vel kan vi ej. Derfor må vi prøve at satse også på disse områder i en nordisk sammenhæng, og vi har gode traditioner for det.

Jeg glæder mig derfor over, at der er enighed om, at et af de nysætningsområder på det kulturelle område er at tilgodese netop børn og unge. Det gælder både inden for kulturfondens samarbejdsområder, inden for film- og medieområdet, inden for sprogsamarbejdet og så naturligvis projektet "Et levende Norden", hvor netop børn får lejlighed til at arbejde sammen med kunstnere, lære dem at kende, lytte til deres visioner, forstå deres holdninger, forstå deres hjerteslag for netop den nordiske identitet.

Et andet punkt, jeg fremhævede på forårssessionen, var nordisk kulturformidling i Europa. Det er vigtigere end nogen sinde, at Norden markerer sig udadtil, at Norden står fast på at være noget for sig selv i den europæiske sammenhæng, både i det gammelkendte og måske især velkendte Vesteuropa, men også i det nye og vel knap så kendte Østeuropa. Og er der noget, vi er gode til i Norden, er det netop design, kunsthåndværk og arkitektur. Det har senest vist sig i Tallin, hvor den nordiske og også baltiske designudstilling "From Dreams to Reality" blev vist. Vi formår at skabe et nordisk rum med vores huse, med rummet mellem husene, rummet inden i husene, vi formår på den måde at give de nordiske drømme en materiel form, og det bør vi videreudvikle.

Et andet område, jeg vil nævne, er samarbejdet på kunstområdet, hvor jeg især glæder mig over, at vi er blevet enige om at etablere en egentlig rejsestipendieordning for unge og yngre kunstnere. En af måderne at videreudvikle fælles identitet, fælles tanker på, er jo at møde hinanden. Jeg er overbevist om, at det er den rette vej til at øge mobiliteten blandt nordiske kunstnere for at intensivere det nordiske kulturelle samarbejde. En sådan rejsestipendieordning betyder ikke, at nordiske kunstnere skal orientere sig væk fra resten af verden, væk fra Europa, men den betyder, at vi måske ved noget mere om, hvad det er, vi rejser ud med.

Og så til sidst til næsten nyheden om Stockholm som europæisk kulturby i 1998. De europæiske kulturministre besluttede efter et langt og - kan jeg sige - til tider særdeles hedt diskussionsmøde, at Stockholm skal være europæisk kulturby i 1998. Året efter følger den tyske by Weimar.

Traditionen startede i 1985 i Athen og slutter for EF-landenes vedkommende i København i 1996. Efter det følger Thessaloniki, Grækenland, som jo også er et EF-land. Det vil sige, at Stockholm bliver det første land i Norden uden for EF, hvor vi kan glæde os over at vise frem, hvad vi kan på netop de punkter, jeg har understreget, børn og unge, arkitektur, design og kunsthåndværk. Tillykke med det - også til Nordisk Råd.

Karin Lian (A): Arbeidsløshet er en ulykke for folk flest og en ulykke for velferdssamfunnet. Vi kan ikke godta økende arbeidsledighet, for da aksepterer vi samtidig at barn får et hardere samfunn å vokse opp i. Barn har krav på ekstra beskyttelse, først og fremst fordi de er våre barn, men også fordi en slik rettighet er nedfelt i FN's konvensjon om barnets rettigheter.

Våre barn er den usynlige part i debatten om arbeidsløshet. Og en kan jo spørre: Hvor er debatten om barns lojalitetsfølelse overfor arbeidsløse foreldre, den kommende familiekrisen, skammen eller barnets redsel for å være annerledes eller bli stengt ute fra verdifulle fritidsaktiviteter på grunn av pengemangel?

Framfylkingen, norsk arbeiderbevegelses barneorganisasjon, har satt søkelyset på denne problemstillingen gjennom prosjektet "Barn og arbeidsløshet". Hensikten var klar: Det var påkrevd å gi debatten om arbeidsløshet et barneansikt.

Framfylkingens initiativ var viktig og i sin form ganske unikt. Det gav kunnskap og muligheter til å sette premissene for hvilke temaer som var viktige. Målet var å konfrontere norske myndigheter, politiske så vel som faglige, med barns reelle opplevelse av arbeidsløshet.

Framfylkingens nordiske søsterorganisasjoner har også engasjert seg sterkt i den nasjonale kampen mot arbeidsløsheten, på barns vegne. Felles for alle prosjektene er å bidra til å heve den politiske status for barn.

Organisasjonene er hver for seg barnepolitiske interesseorganisasjoner og ser det som en av sine viktigste oppgaver å bidra til en bedring av barns oppvekstvilkår, nasjonalt som internasjonalt. For disse organisasjonene er barns rett til innflytelse et hellig prinsipp, derfor det sterke engasjementet for å gi problemet arbeidsløshet et barneansikt.

Jeg vil gjerne nevne at Nordisk Kulturfond har mottatt søknad om støtte til prosjektet "Barn og arbeidsløshet", og jeg håper at fondet vil gi søknaden en velvillig behandling.

Jeg vil også få komme inn på ett annet viktig spørsmål som angår barns situasjon, og som jeg mener henger sammen med det jeg har sagt så langt.

Vi vet at det er en urovekkende utvikling når det gjelder ulovlig omsetning av videofilmer med sterkt innslag av vold og pornografi. Denne omfattende omsetningen av vold og pornografi viser at det er et marked for og en etterspørsel etter slike produkter.

Jeg har i en interpellasjon til den norske justisministeren påpekt at volds- og sexvideofilmer får en stadig råere karakter, der smerte og død blir gitt positive valører. Barn og unge kan lett skaffe seg slike utenlandske videofilmer ved bestilling via kataloger. Dette er tillatt til eget bruk, men ikke med sikte på utbredelse, og derfor kan ikke tollmyndighetene stoppe distribusjonen. Det er også forsket for lite på sammenhengen mellom barns og unges voldstendenser og tilbudet av denne typen videofilmer. I min interpellasjon til justisministeren har jeg spurt hva hun kan gjøre for å skaffe til veie forskningsresultater om dette, og hvilke tiltak som for øvrig kan iverksettes.

Jeg ønsker med disse ord å få satt dette spørsmålet og disse problemene på den nordiske dagsorden.

Videofilm og film generelt, TV og andre former for moderne massekommunikasjon øver en enorm innvirkning og påvirkning på mennesker flest. Jeg tror ikke det trengs forskning for å konstatere dette som et utgangspunkt. Men all vold og brutalitet som nå pøses ut gjennom video, film og massemedia, kan medvirke til at terskelen for det vi tåler og aksepterer, etter hvert heves. Vi kan i verste fall se for oss en framtid der barn og ungdom, og voksne med, tror at dette er en del av virkeligheten.

Et annet uhyggelig aspekt ved saken er at stadig flere barn og kvinner blir ofre for sexindustrien, noe som i seg selv påkaller krav til handlingskraft i det internasjonale samfunnet.

Hva kan vi så gjøre fra et kulturelt ståsted, og hva kan vi gjøre felles nordisk? Som nytt medlem i Nordisk Råd er det selvsagt ikke min mening å kaste vrak på det i og for seg utmerkede handlingsprogram for kultur- og utdanningssektoren. Men jeg tror at det på enkelte områder er snakk om å gripe fatt i problemene med helt nye og kraftigere innsatser og virkemidler. Og jeg tror at vi nettopp gjennom det nordiske samarbeidet kan ha en mulighet for sette kraft bak våre prioriteringer.

Kulturminister Åse Kleveland (A): Statsministrenes ønske om en nyorientering i det nordiske samarbeidet har i 1993 blitt fulgt opp med diskusjoner om satsingens innhold. Ved sesjonen her i Mariehamn legges nå de økonomiske rammer for denne nordiske kulturoffensiv, som skal implementeres fra 1994.

I bestrebelsene for å styrke Norden som en region i Europa og en region i det internasjonale samfunn har kulturen fått en framskutt plass. Det har skjedd i erkjennelsen av at vårt felles kultur- og verdigrunnlag er selve grunnmuren i det nordiske hus.

Likevel, når vi diskuterer den forestående offensiv, blir det i stor grad en debatt om målgrupper, om enkeltprosjekter og om penger, om organisering og om styringsmodeller. Men når nå rammene er lagt, bør den nordiske kulturdebatten etter min mening ta tak i selve verdigrunnlaget for samarbeidet slik at vi kan nå de overordnede målene vi har satt oss, og slik at vi får en målrettet mening med det hele.

En av hjørnesteinene i vårt nordiske hus er det levende demokrati, det brede engasjement i de demokratiske prosesser, som ikke minst manifesterer seg ved de folkelige organisasjoner, som bygger på en reell og åpen yttings- og informasjonsfrihet. Dette er verdier som i vårt samfunn er så grunnfestet at vi lett tar dem for naturgitte. Det er de ikke. Tvert imot er de utsatt for et enormt press fra utviklingstrekk i tiden, press fra en medieutvikling som har bidratt til en økende privatisering av vår fritid, som utsetter fellesskapskulturen for sterkt konkurranse, men som ikke minst rammer de ideelle og politiske organisasjoner, i en tid hvor vi nettopp trenger disse som fora og som kanaler for det folkelige engasjementet.

Selve forutsetningen for et levende demokrati er likevel retten til å ytre seg, så vel som tilgangen på et mangfold av ytringer. Derfor er det på tide at vi spør oss: Hvordan påvirkes dette av den nåværende medieutviklingen med en sterk eierkonsentrasjon, ja på visse områder en monopolisering av kommunikasjonskanalene? Hva med de økende informasjonskløfter i samfunnet?

Norden har sterke tradisjoner for å tale menneskerettighetenes og ytringsfrihetens sak i de internasjonale fora. Nå må vi også stille disse spørsmål i forhold til situasjonen i vår egen del av verden. Rushdie-saken har vist oss hvor sårbare vi også kan være i vår nordiske idyll. Den har ved dødsdommen over en forfatter og de som samarbeider med ham, vist hvilke groteske uttrykk som forsøkene på å kneble det skrevne ord kan ta. Det er situasjonen i mange deler av verden. I 1992 ble mer enn 50 forfattere drept, nærmere 100 holdt fengslet og mer enn 1500 utsatt for vold og trusler. Dette er noe vi aldri må eller kan akseptere.

Men samtidig med vår protest mot dem som undertrykker andres ytringer, om det så er på religiøst, på etnisk eller på rasemessig grunnlag, må vi sikre oss vel fra å frata dem retten til å ytre seg, fordi den åpne debatten er selve forutsetningen for demokratiet, og fordi demokratiet i særlig grad forutsetter evnen til å tåle meninger andre enn våre egne. I praksis er ikke det alltid like lett å se, dette hovedpoenget ved demokratiet, fordi det bl.a. reiser vanskelige avveiningsproblemer når demokratiets fiender påberoper demokratiets rettighetsformer for å ramme det samme demokrati.

Med en gryende rasisme i våre nordiske land, en rasisme som kan friste oss til å tøy ytringsfrihetens grenser, med land i Øst- og Sentral-Europa som befinner seg på en vanskelig og tornefull vei mot et demokratisk system, har de nordiske land, Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, hver og en av oss en stor oppgave i tiden som kommer. Den består i å synliggjøre og bevisstgjøre oss selv om de trusler og de dilemmaer som ytringsfriheten står overfor i dagens samfunn. Og den består ikke minst i å vise og understreke at et demokrati uten ytringsfrihet er en umulighet.

Debatten förklarades härefter avslutad.

5

A 1027/k: Medlemsförslag om samnordisk homeopatisk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls*.

6

A 1033/k: Medlemsförslag om åtgärder för barn med särskilda läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

Kulturutskottet hade förslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna,

att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser,

att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahas inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi.

Rannveig Guðmundsdóttir (A) (utskottets talesman): Kulturutvalget har hatt til behandling et medlemsforslag som har til hensikt å forbedre levevilkårene for personer med særskilte lese- og skrivevanskeligheter - dysleksi. Dette kan bl.a. skje gjennom bedre utnyttelse av de samlede ressursene i Norden og ved økt erfaringsutveksling.

Forskning om dysleksi, dets årsaker og behandlingsmetoder pågår i alle de nordiske land, hvor erfaringsutveksling om metodikk og forskningsresultater kan være meget verdifullt.

Utvalget vil understreke viktigheten av å spre kunnskap om dysleksi og skape bevissthet om dette handikap, ikke minst for å forhindre fordommer. Utvalget vil også peke på behovet for å forbedre utdannelsen om dysleksi for førskolelærere, spesialpedagoger, skolepsykologer og flere. En nordisk vurdering av eksisterende utdanning for disse yrkesgrupper burde settes i gang med det formål å skape en bra modell for en bedre utdanning om dysleksi.

Forskning har vist at praktisk talt alle dyslektikere kan bli hjulpet gjennom passende spesialpedagogisk innsats og kunnskapsfull skrive- og lese-trening. La oss derfor intensivere vår innsats til støtte for dyslektikere i de nordiske land.

Jeg foreslår at Rådet vedtar utvalgets forslag til rekommendasjon.

Ingrid Näslund (kds): Herr president, ärade ledamöter i Nordiska rådet! Jag är som en av förslagsställarna mycket tacksam för den behandling som den här motionen har fått. Jag skall bara göra några små tillägg till det som redan har sagts i detta sammanhang.

Jag kan svårligen tänka mig någonting som är mer ödeläggande för ett barn i skolan än att inte kunna få en tillfredsställande läsutveckling. Det finns ingenting som så påverkar ett barn under skolgången och som så lägger hinder i vägen för dess möjligheter att på ett tillfredsställande sätt följa med i olika ämnen och känna tillfredsställelse över att lyckas.

Detta är något som drabbar barn av olika orsaker, men vi har i motionen pekat på de barn som lider av en särskild svårighet som inte har en nära anknytning till deras allmänna intelligensutveckling. Det är oerhört viktigt att vi gör allt vad vi kan i våra olika länder men också gemensamt för att hjälpa dessa barn, på samma gång som vi naturligtvis försöker hjälpa alla barn som har problem med sin läsutveckling.

Jag vill i förbigående säga att jag tror att det inte finns någonting som kan åstadkomma en sådan kvalitetsuthöjning i våra skolor som att vi kommer till rätta med det förhållandet att många barn har stora svårigheter med sin läsutveckling. Det gäller också beträffande deras möjligheter att tillägna sig ett skriftspråk. Det är ju det som ger barn förmågan att och redskap för att tänka intellektuellt, att utveckla begrepp och att använda dessa redskap för att lösa olika uppgifter på ett intellektuellt plan.

De mått och steg som man här föreslår är bra, och jag tycker att det är alldeles utmärkt om vi kommer att få ytterligare samarbete på dessa punkter. Man har från olika remissinstanser visat att ett värdefullt samarbete redan är på gång, och det är viktigt att det utvecklas. Jag vill bara peka på en grupp som inte får glömmas bort i detta sammanhang, nämligen de vanliga lärarna. Dessa nämns här tillsammans med speciallärare, skolpsykologer och föräldrar.

Den vanlige läraren behöver mycken kunskap på detta område för att i tid upptäcka vad som är på gång. Det har också nämnts att man behöver diagnostisera barnen redan på förskolestadiet. En del sådana försök är nu på gång. I Skövde i Sverige har vi t.ex. en läkare som i samband med barnavårdscentralens 6 1/2-årsundersökning gör en diagnostisk genomgång med syfte att upptäcka barn med dyslexi. Jag önskar verkligen att den verksamheten skall utvecklas i nordiskt samarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

7

A 1051/k: Medlemsförslag om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls.*

8

A 1057/k: Medlemsförslag om nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att nedsätta en arbetsgrupp bestående av representanter från Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, De nordiska ungdomsorganisationerna och Föreningarna Nordens Förbund. Arbetsgruppen ges i uppdrag att före den 15 februari 1994 framlägga ett förslag om genomförande av en nordisk kampanj med "Norden mot främlingsfientlighet" som tema,

att avsätta nödvändiga medel för att genomföra kampanjen.

Marianne Andersson (c) (utskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har uttalat sitt helhjärtade stöd för ett medlemsförslag om åtgärder för att bekämpa främlingsfientlighet. De nordiska länderna har, liksom Europa i övrigt, under de senaste åren upplevt en tendens till ökad främlingsfientlighet och rasism. Detta kan bekämpas endast genom kunskaper och kontakt med det nya och främmande liksom genom en större trygghet i den egna kulturen.

Det är positivt att en rad åtgärder har vidtagits i de enskilda nordiska länderna. Ett samlat nordiskt grepp för att ändra opinionen och genomföra positiva informationsåtgärder för ökad främlingstolerans kan dock ha stor betydelse för att öka genomslagskraften i de åtgärderna.

Vi måste i det nordiska samarbetet ta vårt ansvar - det har många varit inne på tidigare i dag. För att citera Martin Luther King: "Det farliga är inte de onda människornas ondskor, utan de goda människornas tystnad." Därför vill utskottet förordna en nordisk kampanj "Norden mot främlingsfientlighet". Kampanjen bör genomföras i samarbete mellan Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, de nordiska ungdomsorganisationerna och Föreningarna Nordens Förbund.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

Juridiska utskottets saker

9

A 1023/j: Medlemsförslag om gemensam nordisk visering för baltiska medborgare

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölles*.

10

A 1026/j: Medlemsförslag om uppgörelser utanför domstolen av barnens framtid vid föräldrarnas skilsmässa

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,

at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931, fremskynder dette arbejde mest muligt,

at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået.

Nyhage (m) (utskottets talesman): Herr president! Juridiska utskottet har behandlat medlemsförslaget om uppgörelse utanför domstol om barns framtid vid föräldrarnas skilsmässa. Vi noterar att det i alla de nordiska länderna finns viss möjlighet att träffa sådana uppgörelser. Utskottet har därför inte funnit anledning att ställa sig bakom tanken på särskilda familjedomstolar, vilket några remissinstanser föreslagit. Däremot konstaterar utskottet att det finns skäl att även i fortsättningen arbeta för ytterligare harmonisering av familjelagstiftningen i de nordiska länderna. Vi anser således att den nordiska äktenskapskonventionen av 1931 snarast bör uppdateras. Den arbetsgrupp på regeringssidan som har detta som sitt uppdrag bör påskynda sitt arbete. Remissinstanserna instämmer i att det vore en fördel för både barn och föräldrar om uppgörelser kan träffas så tidigt som möjligt på frivillighetens väg när det gäller umgängesrätt och övriga ekonomiska förhållanden i samband med separation och skilsmässa. Det är inte särskilt svårt att komma fram till likartade regler i

Norden när föräldrarna är eniga. Men det blir problem i de fall där föräldrarna inte är eniga och även där barnen har en annan uppfattning än föräldrarna. I flera länder erbjuds familje- rådgivning med assistans av olika experter i sådana fall. Det finns behov av rådgivning med en opartisk instans som kan påpeka konsekvenserna av olika lösningar. Om en av parterna absolut inte vill ingå ett avtal, är det nödvändigt att saken avgörs av en rättslig instans. Jag vill här erinra om att Sveriges regering nyligen framlagt ett lagförslag enligt vilket kommunerna åläggs att sörja för att familjerådgivning kan erbjudas dem som begär det. Den största gruppen är par med barn. Även om separationen redan är ett faktum, kan rådgivningen leda till att konflikterna dämpas så att föräldrarna får möjlighet att tillsammans fungera i föräldrarollen även efter en skilsmässa. Jag anser det väsentligt att reella möjligheter till familjerådgivning på detta sätt skapas, vilket bör kunna vara en förebild även för andra länder. Inte minst mot bakgrund av det stora antalet flyttningar mellan våra länder föreligger ett ökat behov av samordning av de nordiska ländernas lagstiftning som behandlar förhållandet mellan föräldrar och barn. Flera av de nordiska länderna arbetar med en modernisering av sin lagstiftning om barn och föräldrar. Utskottet anser det vara väsentligt att de nordiska länderna koordinerar sitt arbete för att komma fram till gemensamma lösningar. Herr president! Med det här anförda får jag yrka bifall till juridiska utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

11

B 139/j: Ministerrådsförslag om handlingsprogram på konsumentområdet

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og specielt tage hesyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført om retlige spørgsmål
2. at Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994 fremlægger forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tager hensyn til, hvad udvalget har anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser.

Aage Brusgaard (FP) hade i en reservation fogad till utskottets betänkande meddelat att han "ikke kan tilslutte sig ministerrådsforslaget og udvalgsflertallets betænkning, idet det efter hans opfattelse vil være til skade for de nordiske producenter og dermed også til skade for beskæftigelsen i Norden".

Sinikka Hurskainen (SDP) (utskottets talesman): Herr president! En viktig målsättning för konsumentpolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna är att i ett så tidigt skede som möjligt påverka utvecklingen i Europa inom detta område. Avsikten är att öka konsumenternas möjligheter att påverka, att förbättra konsumentupplysning och att förstärka konsumenternas juridiska ställning.

Harmoniseringen av nordisk konsumentpolitik gör detta möjligt. Vi måste vara med och påverka genom nordiskt samarbete också när de gemensamma europeiska reglerna och mallarna skall sättas i verket i Norden. På det sättet får vi dem i kraft samtidigt och effektivt.

Ministerrådet avser med detta program att förbättra konsumenternas ställning bland annat så att grupptalan blir möjlig. Samarbete mellan europeiska organ som övervakar marknadsföring kommer också att effektiviseras. Juridiska utskottet anser att vi måste få till stånd regler som förbjuder könsdiskriminerande marknadsföring och reklam. Det skall inte heller vara tillåtet att framhäva de traditionella könsrollerna, som går stick i stäv med jämställdhetsprinciperna.

Också oetisk och osaklig reklam och marknadsföring som riktar sig mot barn och unga måste förbjudas. Den kommersiella kulturen i massmedia och reklam ger upphov till identifikation. Reklam innehåller ofta dolda budskap och symboler. Vi vet också att särskilt de unga kan läsa dessa koder. De unga kan dock inte i likhet med de vuxna tolka eller analysera budskapet eftersom de saknar den livserfarenhet som vuxna har. TV-reklam vädjar till känslorna utan att ge verklig upplysning om själva produkten.

Jag vill också ta upp försäkringsbranschen. I samband med integrationen kommer vi att få en mycket omfattande försäkringsmarknad. Konsumenterna måste upplysas om utländska försäkringsbolag och konsekvenserna av försäkringar man tecknar med dem. Konsumenterna måste också upplysas om hur man kan utnyttja de fördelar som den stora marknaden medger. Man måste se till att försäkringarna följer värdlandets lagar och att avtalen är fattade på konsumentens modersmål.

Speciell uppmärksamhet måste fästas vid användningen av kreditkort och andra finansiella tjänster. Där borde man få tillstånd gemensamma nordiska regler.

Till slut vill jag påpeka att onödiga kostnader och onödig byråkrati bör undvikas i allt utvecklingsarbete.

Herr president! Jag föreslår att rådet godkänner Nordiska ministerrådets samarbetsprogram för konsumentområdet med juridiska utskottets anmärkningar.

Mats Nyby övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Civilminister **Inger Davidson** (kds): Herr president! Jag vill på Nordiska ministerrådets vägnar göra några kommentarer till vårt förslag till nytt handlingsprogram på konsumentområdet och också göra några kommentarer till vad juridiska utskottet har anfört.

Först skall jag konstatera att det nu gällande samarbetsprogrammet, som började gälla 1989, togs emot positivt då. Juridiska utskottet ansåg att programmet var progressivt och framåtsyftande. Sedan dess har utvecklingen gått oerhört snabbt. Jag skall bara nämna några områden som tydligt markerar skälen till att det på nytt finns anledning att ta ställning till inriktningen av det nordiska samarbetet. Det handlar om hushållens ekonomiska situation och det ökande medvetandet om samarbetet mellan konsumtion och miljö, om ständigt nya varor och tjänster, om nya marknadsförings- och distributionsmetoder och om internationaliseringen inom handel och marknadsföring.

I mer än 50 år har det funnits ett nordiskt samarbete på konsumentområdet, och i nästan 20 år har samarbetet bedrivits inom ramen för Nordiska ministerrådet. Resultatet av den översyn av hela det nordiska samarbetet som nyligen har genomförts har blivit att samarbetet på konsumentområdet skall fortsätta. Ministerrådet kommer också framöver att bistås av en egen ämbetsmannakommitté och ha en egen nordisk budget. Därför känns det särskilt skönt att nu kunna anta ett handlingsprogram med delvis nya prioriteringar liksom en delvis förändrad organisation som skall göra att programmet också kan förverkligas.

Ett ytterligare skäl till att nu se över de nordiska prioriteringarna inom konsumentpolitiken är den nya handlingsplan för konsumentpolitiken under perioden 1993-95 som EG-kommissionen lade fram för en tid sedan.

Vilka är då utgångspunkterna för det nordiska samarbetet på de här områdena? En övergripande princip är självfallet att gemensamma nordiska satsningar skall göras bara på områden och i frågor där just ett nordiskt samarbete framstår som mest ändamålsenligt. Vissa konsumentfrågor passar bättre att hanteras nationellt eller i andra internationella fora, t.ex. inom ramen för ett samarbete mellan EFTA och Europeiska unionen. Den numera välkända subsidiaritetsprincipen bör tillämpas också här.

En annan utgångspunkt är att samarbetet skall vara handlingsinriktat. Det bör leda till reella förbättringar för konsumenterna. Ministerrådet konstaterar med tillfredsställelse att den inställningen delas av det juridiska utskottet.

Men det betyder inte att man skall avstå från att på ett nordiskt plan driva projekt som kan sägas vara av grundforskningskaraktär. Det väsentliga är att man kan se att verksamheten, om också först på litet längre sikt, kan bidra till att konsumenternas situation förbättras. Det ställer stora krav på tydliga målformuleringar och en effektiv uppföljning.

Det löpande arbetet måste vidare följa en genomtänkt strategi för hur målen skall uppnås, något som utskottet efterlyser. I det sammanhanget är

det viktigt att betona att den organisation som skall genomföra handlingsprogrammet är effektiv.

Ministerrådet har med glädje konstaterat att förslaget till handlingsprogram också den här gången har tagits emot positivt av juridiska utskottet. Utskottet betecknar programmet som handlingsinriktat, målinriktat och modernt. Handlingsprogrammet markerar starkare än tidigare att den internationella utvecklingen bör uppmärksammas. Handel och marknadsföring blir alltmer gränsöverskridande. Den europeiska integrationen får stor praktisk betydelse på konsumentområdet. Utvecklingen i Östeuropa måste också uppmärksammas.

Samtidigt som internationaliseringens betydelse understryks framhävs tydligare än förr vad som kännetecknar de nordiska länderna och som gör att man kan tala om en nordisk modell även i det här sammahanget. Vi pekar på våra demokratiska traditioner, vår kulturella och språkliga gemenskap och de stora likheter som finns i våra länder i fråga om inriktningen av konsumentpolitiken.

I programmet betonas starkt att Norden bör kunna bidra till att påverka utvecklingen på konsumentområdet såväl inom ett mer integrerat Europa som i Östeuropa.

Vi noterar med tillfredsställelse att juridiska utskottet ansluter sig till ministerrådets syn på sambandet mellan konsumtion och miljöhänsyn. Det är ett exempel på områden som lämpar sig väl för gemensamma nordiska insatser.

Miljömärkningsarbetet kommer framför allt att inriktas på dagligvaror framöver, och ministerrådet kommer att verka för att Norden medverkar i utvecklingen av nordiska miljömärkningssystem.

Juridiska utskottet vill att det skall utarbetas regler mot bl.a. marknadsföring som är diskriminerande och könsrollsbevarande. Jag har förståelse för det kravet, eftersom självsaneringen inte alltid fungerar som man skulle kunna önska. Men att komma åt reklam som är diskriminerande är inte alldeles oproblematiskt. I Norge finns regler om detta, och jag har själv nyligen satt i gång ett arbete för att undersöka frågan i Sverige. Utskottets förslag ger mig anledning att diskutera med mina nordiska kollegor hur vi kan gå vidare på ett nordiskt plan.

Ett annat område som juridiska utskottet uppmärksammat särskilt är utvecklingen när det gäller finansiella tjänster. Jag delar utskottets uppfattning, att en ökad betoning på gemensamma nordiska insatser på det området bör göras i handlingsprogrammet. Jag kommer att ta upp också den frågan med mina nordiska kollegor vid den fortsatta behandlingen av programmet.

Herr president! I Norden har vi ett väl utvecklat konsumentskydd som är till gagn för våra medborgare. Vi är stolta över det. Vad det nu gäller är inte i första hand att försvara systemet - det klarar sig nog ändå. Vad det handlar om är att visa omvärlden vad vi har uppnått. Vi vill utöva största möjliga inflytande på den europeiska utvecklingen på området. Det nya offensiva programmet kan förhoppningsvis användas som inspirationskälla

inför arbetet med att utforma gemensamma europeiska regler och överenskommelser inom konsumentområdet.

Brusgaard (FP): Hr. præsident! Jeg tager ordet, fordi jeg ikke forstår, at der kan være flertal for dette forslag. Det må være, fordi medlemmerne simpelt hen ikke har læst de 9 sider i forslaget, og derfor vil jeg komme med nogle enkelte citater fra det, vi skal stemme om om lidt.

Under punkt 1, indledning, står der: "Ministerrådet har derfor udarbejdet et nyt handlingsprogram for forbrugerområdet, som på mange måder går videre end det tidligere forbrugerprogram fra 1988."

Man vil altså gå videre i forhold til de love og regler, der gælder i dag. Jeg kan sige, at for Danmarks vedkommende er det sådan, når man køber nyt tøj, kjole, køleskab eller bil, at man med loven i hånden kan komme og få det byttet eller levere det tilbage og få sine penge igen inden for en vis tidsfrist. Jeg mener, at vi har meget stor forbrugerbeskyttelse i forvejen; i dag har vi faktisk større forbrugerbeskyttelse end virksomhedsejerbeskyttelse.

Nederst på side 1 står der: "Organisationsstrukturene i Norden er nogenlunde ensartede, og der er i Norden forbrugerombudsmande, som varetager forbrugernes interesser." Er det så ikke nok? Hvis en forbruger bliver snydt, kan vedkommende klage til en forbrugerombudsmand.

Nederst på side 2 står der: "Ad 1. finder udvalget, at der foruden hensynet til sundhed og helbred skal tages hensyn til forbrugernes værdighed." Nu skal vi altså også til at vurdere forbrugernes værdighed. Det enkelte individs selvstændighed og selvstændige tankegang bliver fuldstændig taget fra befolkningen, hvis man vedtager dette her.

Øverst på side 3 står der: "Ad 3. finder udvalget, at myndighederne via information bør delagtiggøre forbrugerne i indvundne forskningsresultater." Det vil altså sige, at man nu vil tvinge virksomhederne til at videregive forskningsresultater gennem pressen.

For de fleste virksomheder er det sådan, at forskningsresultater er hemmelige, indtil de er omsat i produktion. Dette forslag er en hån mod de skandinaviske virksomheder, og det vil flytte yderligere i tusindvis af arbejdspladser til Taiwan og Kina og andre områder, hvor arbejdslønnen også er lavere.

Nederst på side 3 står der: "På markedsføringsområdet finder udvalget, at der skal indføres regler, der lovfæster ligestilling mellem kønnene, forbyder kønsdiskriminerende markedsføring og reklame og fremhævelse af traditionelle kønsroller, og som er egnet til at krænke ligestillingsprincippet mellem kvinder og mænd hos det ene køn."

Det vil sige, at man vil forbyde, at man f.eks. reklamerer med en dame i brystholder og trusser eller en mand i shorts eller arbejdstøj. Det er jo konsekvensen af dette her. Det er fuldstændig horribelt, at de nordiske lande går ind for sådan noget ævl, rent ud sagt.

Nederst på samme side står der: "Udvalget skal også pege på nødvendigheden af en retlig regulering af reklamen for produkter, der foregiver at

have en helbreds- eller skönhetsförbedrende virkning, der ikke er videnskabeligt bevis for."

Det vil altså sige, at man vil til at forbyde, at man reklamerer for hudplejemidler, altså creme, barbersprit og shampoo, hvis man ikke f.eks. kan bevise, at kvinders hår bliver kønnere af at blive vasket med den bestemte shampoo. Det er fuldstændig horribelt, at voksne mennesker vil vedtage sådan noget.

På side 6 står der: "Udvalget foreslår, at ministerrådet sikrer sig, at der ikke sker en forvriddning af konkurrenceforholdene til ugunst for miljøbevidste forbrugere." Jamen forbrugerne køber altså de varer, de ønsker; det er derfor, at vi har tabt i tusindvis af arbejdspladser i Norden. Forbrugerne køber det, der er billigst, det, der er produceret i Kina, Taiwan og andre steder. Det meste af det tøj, vi går i i Danmark, er syet enten i Polen eller helt ude østpå eller i Portugal. Forbrugerne køber det, de ønsker, fordi varesortimentet er så rigt.

Det, man gør med dette forslag, er, at man lukker de sidste nordiske virksomheder; så enkelt er det. Det er et i bund og grund socialistisk forslag, styret af teknokrater og embedsmænd. Har vi ikke tabt arbejdspladser nok her i Norden? Vi skal jo have en debat om arbejdsløshed i morgen - dette her vil medføre tab af yderligere i tusindvis af nordiske arbejdspladser, som bliver flyttet til de lande, der ikke har så strenge krav, som vi har.

Jeg synes, at man burde stemme nej til dette forslag, inden resultaterne viser sig.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Jeg har tidligere i dag understreket den karakterendring vi har sett når det gjelder det nordiske samarbeidet - bort fra det genuine nordiske til fordel for en mer forsterket europeisk dimensjon. Jeg mener for min del at den saken Nordisk Råd nå behandler, på mange måter også er preget av denne holdning, selv om jeg ikke vil gå så langt som forrige taler, som anbefalte rådet å gå imot den rekommendasjonen som juridisk utvalg har presentert i betenkningen.

I den såkalte Bornholm-erklæringen fra august 1992 ble det slått fast at en vil bygge ut det politiske samarbeidet i Norden, som det het "for å underlette landenes deltagelse i respektive EØS-og EF-samarbeide". Jeg kan ikke holde tilbake den bemerkning at både det handlingsprogram og den betenkning som ligger til behandling nå, har preg av at en viktig del av nordisk politikk, iallfall store deler av juridisk utvalgs arbeid, nettopp består i å "underlette landenes deltagelse i respektive EØS- og EF-samarbeid".

Jeg synes det dokumentet vi skal ta stilling til i dag, i for stor grad er rettet inn mot gjennomføringen av europeiske regler og modeller - og da på bekostning av den nordiske dimensjon. Jeg har funnet det nødvendig å markere dette ved en særlig uttalelse, hvor jeg også har tatt opp et spørsmål som er meget dagsaktuelt i de forhandlinger som i dag føres mellom

en del nordiske land og EF, nemlig det enkelte lands rett til å kunne opprettholde høyere standarder og stille strengere krav når det gjelder viktige forbrukerinteresser som helse, sikkerhet og miljø. Istedenfor at vi slik som i denne betenkningen fra juridisk utvalg har fått en sterk fokusering på dette med å tilpasse nordisk regelverk til EFs regelverk, burde vi snarere hatt en sterk markering av det viktige prinsippet som en i Norden, ikke minst, bør satse på å holde i hevd, nemlig retten til å stille strengere krav når det gjelder viktige forbrukerinteresser som helse, sikkerhet og miljø. Men som jeg sa - til tross for disse noe kritiske merknader, vil jeg anbefale å støtte juridisk utvalgs rekommandasjon.

Diskussionen förklarats härefter avslutad.

Presidenten meddelade, med hänvisning till paragraf 10 i Nordiska rådets arbetsordning, att votering, med anledning av ministerrådsförslaget, skulle företas under tredje mötets första dagordningspunkt (se s. 179).

12

D 42/1991/j: Meddelande om rekommendation nr 42/1991 angående kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati; D 43/1991/j: Meddelande om rekommendation nr 43/1991 angående stöd till demokratiseringsstärvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum; D 20/1992/j: Meddelande om rekommendation nr 20/1992 angående stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålen för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Socialutskottets saker

13

Allmän debatt om socialutskottets saker

Lena Öhrsvik (s) (utskottets talesman): Herr president! Jag vill som utskottets ordförande inleda debatten med en programförklaring.

Alla här vet att utskottets arbetsområde omfattar arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik, social- och hälsopolitik och bygg- och bostadspolitik.

Det är alltså ett ganska omfattande arbetsfält. På de här områdena har de nordiska länderna haft en mycket framskjuten ställning internationellt. Vårt samarbete är i många avseenden mer utvecklat än motsvarande europeiska aktiviteter. För att bevara Nordens position bör man snarare stärka samarbetet än att - som ministerrådet planerar - inskränka det. Det skulle ge oss en bättre grund för inflytande i samband med den europeiska integrationen.

Eftersom det skall hållas en särskild sysselsättningspolitisk debatt i morgon, skall jag i dag inskränka mig till att behandla bara ett par punkter på arbetsmarknadsområdet.

Traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärder har sina begränsningar, särskilt i nuvarande arbetslöshetssituation i våra länder. Nu måste den ekonomiska politiken vara det rätta instrumentet, och därför har ekonomiska utskottet ansvaret för de sysselsättningsförslag som har lagts fram.

Jag vill upprepa från tidigare debatter att ungdomsarbetslösheten måste uppmärksammas särskilt. Jag har tidigare påtalat det hot mot demokratin som den utgör genom att vi inte genom politiska beslut löser de problem som ungdomarna upplever och det hot mot ungdomarnas identifikation som det är när vi tar emot dem i vuxenvärlden genom att tillåta arbetslöshet bland ungdomar.

Ett annat av våra arbetsområden är arbetsrätten. Där vill jag särskilt peka på värdet av kollektivavtalen som en viktig del av arbetsrätten. Det är angeläget att kollektivavtalen erkänns som ett tillräckligt medel för att genomföra EG-direktiv i våra länder.

På arbetsmiljöområdet finns sedan tidigare en rekommendation om utvidgning av arbetsmiljökonventionen till att omfatta rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande. Jag vill påminna om att den rekommendationen finns.

På social- och hälsovårdsområdet hälsar vi med tillfredsställelse att arbetet med revidering av samarbetsprogrammet nu har återupptagits efter att ha legat nere en längre tid. Program och handlingsplaner är grunden för en konstruktiv dialog och en förutsättning för att vi parlamentariker skall kunna följa upp ministerrådets arbete och åtaganden.

När det gäller barns och ungdomars levnadsvillkor betraktar vi FN:s barnkonvention som det viktigaste rättesnöret också i Norden. Ett medlemsförslag som tar sikte på efterlevnaden i våra länder behandlas just nu i utskottet. I den ekonomiska krisens spår ser vi att situationen för barn och ungdomar försämras mer än för många andra grupper.

Som ett resultat av det gemensamma äldreomsorgsseminariet i Bergen i september i år kommer vi att särskilt ta upp frågorna om flexibel pensionsålder - det står för resten redan på nästa dagordningspunkt - institutionernas roll, solidariteten mellan generationerna samt bruket av psykofarmaka i äldreården.

Flera västeuropeiska länder upplever en kraftig uppgång i det tunga narkotikamissbruket och den narkotikarelaterade dödligheten. Många östeuropeiska länder och f.d. sovjetrepubliker har blivit transitländer. Detta

har lett till ett medlemsförslag om en ny handlingsplan på drogområdet, och det behandlas för närvarande i juridiska utskottet.

Situationen har också övertygat oss om att man inte bör minska anslagen till narkotikasamarbetet.

Vi har tidigare uppmanat regeringarna att i pågående och planerade förhandlingar om EG-medlemskap uppträda med samstämd argumentation i alkoholfrågan - allt i avsikt att få EG att acceptera folkhälsoperspektivet i vår nordiska alkoholpolitik. Den här rekommendationen står fast, och påminnelser tycks behövas. Det verkar som om de tre aktuella länderna har lyckats hamna på var sin ståndpunkt. Det skall vi dryfta vid vårt möte med socialministrarna i morgon.

På handikappområdet har vi reviderat handlingsprogrammet. I utskottet har det framförts farhågor för att levnadsvillkoren för många människor med funktionshinder alltmer försämrats. Utskottet tänker anordna en hearing för att få mer kunskap i den frågan. Som framgår av budgetutskottets betänkande har vi starkt motsatt oss nerskärningar av stödordningen för handikapporganisationernas nordiska samarbete. Vi anser ett sådant förslag oförsvarbart. Vi bör också påminna om våra löften. Alla våra nordiska länder har lovat full delaktighet år 2000. Det börjar bli bråttom.

Det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadsområdet har utvärderats och ansetts värdefullt både för det nationella arbetet och för att vidmakthålla en nordisk samsyn. Så sent som 1992 antog man ett samarbetsprogram för åren 1992-1996. Dock har i det nu aktuella budgetförslaget alla projektmedel dragits in.

Då bygg- och bostadssektorn utgör en viktig del av ländernas ekonomi och har stor betydelse för enskilda människors levnadsförhållanden och för samhällsutvecklingen i stort, har utskottet föreslagit ytterligare medel på det här området. Vi behandlar också ett medlemsförslag om bibehållet och utvecklat nordiskt samarbete, om utveckling av de bostadssociala målsättningarna i Norden och om erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG också på bygg- och bostadsområdet.

Social- och hälsovårdsminister Huuhtanen (Kesk.): Herr president! Jag vill gärna börja mitt anförande med att kort reflektera över den pågående utvecklingen inom Nordiska ministerrådets arbete.

Det är mycket som har omstrukturerats och som håller på att omstruktureras i vårt nordiska arbete. Den nordiska budgeten har fått en ny indelning, och verksamheten skall anpassas till nya realiteter. Men samtidigt tror jag att det är värt att påminna om att social- och hälsovårdssektorn skall bestå - trots att vi nu grupperas in under den nya rubriken "medborgarpolitik".

Vårt verksamhetsområde, social- och hälsovården, är som bekant ett område där den europeiska integrationens direkta inverkan skall vara relativt begränsad. Det här betyder att vi skall ha goda möjligheter att fortsätta - och varför inte också vidareutveckla - det nordiska samarbete som bedrivs på vårt område.

På många områden inom social- och hälsovården, och också inom hela medborgarpolitiken, har vi i Norden särskilda orsaker att bygga vidare på det vi uppnått och det nära samarbete som etablerats länderna emellan. Det är ju i internationell jämförelse just dessa särdrag som kanske bäst utmärker de nordiska länderna.

Det enda som krävs är den gemensamma viljan, som jag är övertygad om skall finnas även i fortsättningen. Inom parentes bör man väl samtidigt konstatera att den nordiska budgeten - som ett viktigt uttryck för den gemensamma viljan - oroat oss ibland.

Jag kan i det här sammanhanget inte låta bli att påpeka hur mycket av social- och hälsovårdssektorns verksamhet som är just utbildning och forskning som ju - tillsammans med kulturen - skall utgöra tyngdpunkten i det nordiska samarbetet.

Vår sektor domineras till mer än 90 procent av institutioner och annan permanent verksamhet. Vi har bland annat samnordiska institutioner för utbildning inom hälso- och socialvården samt inom handikappsektorn; vi har också gemensam forskning angående rusmedelsfrågor, handikapphjälpmedel och läkemedel - liksom även på det odontologiska området.

Trots allt är jag övertygad om att våra länder vill fortsätta att tillsammans utveckla aktiviteterna inom det område som nu benämns medborgarpolitik - och som ju är av särskild betydelse för vår befolkning, medborgarna.

Med avtal och konventioner har Norden varit en föregångare i att göra det både formellt och även i praktiken lättare för en medborgare i ett nordiskt land att röra sig inom Norden.

Alla problem har dock inte kunnat lösas, varför vi med intresse ser fram emot att kunna bekanta oss med den rapport om "gränshinder i Norden" som i dessa dagar föreläggs statsministrarna.

Med tanke på EES-avtalet har den nordiska konventionen om social trygghet förändrats och samtidigt har arbetet med en ny kompletterande konvention om socialt bistånd och sociala tjänster framskridit. Den nordiska tjänstemannagrupp, som förbereder konventionen, väntas kunna framlägga sitt slutliga förslag i frågan inom de närmaste veckorna.

Jag hoppas att ministerrådet därmed skall kunna framlägga ett förslag till konvention om socialt bistånd redan till Nordiska rådets session nästa vår. Vår utgångspunkt i arbetet med den nya konventionen har varit - och här har vi haft Nordiska rådets fulla stöd - att på detta sätt bidra till att göra det lättare för den enskilde individen att röra sig och välja boplatz inom Norden.

Sten Svensson (m): Herr president! Det är uppenbart att nordiska projekt inom alla våra utskottsområden - således även inom socialutskottets - måste åstadkommas inom snävare ekonomiska ramar. Om vi skall kunna värna om våra prioriterade områden, måste vi göra strukturförändringar som leder till att vi koncentrerar oss på sådana sociala frågor som handikappfrågor, narkotikapolitiken och åtgärder för socialt utsatta grupper.

Bygg- och bostadssektorn bör däremot endast bli föremål för nationella engagemang, och sålunda bör Nordiska rådets engagemang på dessa områden avvecklas. De enda projekt som framdeles kan tillåtas fortsätta är sådana som avser bistånd till Baltikum. Jag anser mot denna bakgrund att ministerrådets ram för socialutskottets verksamhetsområde bör kunna godtas.

I en reservation som har fogats till socialutskottets yttrande över budgetförslaget har utskottets konservativa medlemmar framfört synpunkter med denna innebörd. Vi kan inte syssla med allt utan måste koncentrera oss, så att vi kan åstadkomma mer rejäla insatser för det som vi finner mest väsentligt. Jag vill särskilt peka på gränsöverskridande problem och sådant som vi känner ett klart gemensamt ansvar för. Därför har vi särskilt framhållit betydelsen av åtgärderna inom t.ex. narkotikapolitiken.

Debatten förklarades härefter avslutad.

14

A 1028/s: Medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
2. att förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
3. att vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
4. att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område.

Sten Svensson (m), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj) och Oscar D. Hillgaar (FrP) hade i reservationer fogade till utskottets betänkande föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Lena Öhrsvik (s) (utskottets talesman): Herr president! Jag försökte under föregående punkt få en replik, men jag tar upp den nu, när jag har ordet. Det gällde bygg- och bostadsprojekten. Jag vill säga att Sten Svensson får ta upp en diskussion med sina vänner i budgetutskottet, som har tillstyrkt att vi lägger ut ytterligare medel på det området.

Sedan skall jag övergå till att tala om socialförsäkringssystemens framtid i Norden. Med anledning av ett medlemsförslag har vi föreslagit en rekommendation som handlar om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen.

Våra socialförsäkringssystem har central betydelse för samhällsekonomin. Det framgår klart att den vidare utvecklingen av systemen kräver en satsning på forskning, analys och utvärdering. Det är viktigt att man då har en helhetssyn på våra system så att man inte i besvärliga tider vidtar åtgärder som får svåra konsekvenser längre fram. Man behöver veta vad man gör när man ändrar i systemen.

Vi menar då att man kan börja med en jämförande studie. Vi har i alla länder problem med samhällsekonomin, men vi kan göra en jämförelse för att se hur effektiva våra system är, och vi kan arbeta in förebyggande och rehabiliterande åtgärder i systemen. Vi kan ha den fulla sysselsättningen som mål också när vi diskuterar socialförsäkringssystemen. Det är rekommendationen handlar om. Den handlar också om att förbättra arbetsmiljön och bygga in sådana moment i försäkringssystemen som bidrar till och uppmuntra till en bättre arbetsmiljö och en bättre rehabiliteringsverksamhet.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sten Svensson (m): Herr president! I mitt tidigare inlägg har jag betonat vikten av att vi skall koncentrera vårt arbete på frågor av allmänt gemensamt intresse och på gränsöverskridande problem. Jag påpekade nyss att narkotikafrågan är ett tydligt exempel på vad vi reserverar menar med detta.

Det erfarenhetsutbyte som efterlyses i de båda medlemsförslag varav vi nu behandlar det ena, nr 1028/s - det andra, nr 1045/s, skall vi snart behandla - kan enligt reservarernas mening åstadkommas inom ramen för redan pågående samarbete mellan de nordiska länderna utan att rådet nu behöver fatta beslut om ytterligare rekommendationer.

I sak vänder vi oss också emot tanken på att etablera en mer långtgående lagstiftningsmodell inom området social välfärd, vilket blir den sannolika konsekvensen av förslagsställarnas intentioner i det längre perspektivet.

Vi reserverar menar alltså att risk föreligger att framtida beslut i dessa frågor får en näst intill överstatlig karaktär. Förfarandet kommer därmed i strid med EG:s subsidiaritetsprincip, vilket i sin tur kan medföra svårigheter att implementera EG:s direktiv såväl i avtal som i lagstiftning, eftersom EG-direktiven har sin utgångspunkt i denna närhetsprincip.

Jag ber därför, herr president, att få yrka bifall till reservationen.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! Jag vill något kommentera EG:s direktiv och närhetsprincipen. Man strävar inom EG efter en större överensstämmelse mellan ländernas olika system för att underlätta en av de fyra frihe-

terna, nämligen människors fria rörlighet. Anledningen härtill är att man inte skall få en anhopning av människor i det land som har de bästa systemen. Med tanke på denna utveckling har vi inte riktigt samma tolkning av det som pågår i EG. Utskottets majoritet har tyckt att man skall arbeta vidare med att få till stånd så stor överensstämmelse som möjligt, så att det blir lätt att flytta mellan våra länder.

Sten Svensson (m): Herr president! Vår tolkning av EG:s subsidiaritetsprincip innebär att vi anser att de olika länderna i ökad utsträckning kan få sköta sin socialpolitik själva utan att man nödvändigtvis på det området genomför mera likformiga regleringar på det nordiska planet.

Diskussionen förklarats härefter avslutad.

Presidenten meddelade, med hänvisning till paragraf 10 i Nordiska rådets arbetsordning, att votering, med anledning av medlemsförslaget, skulle företas under tredje mötets andra dagordningspunkt (se s. 180).

15

**A 1031/s: Medlemsförslag om handikappades rätt till kommunikations-
service**

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls*.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Ingrid Näslund för resten av dagen ersatts av Liisa Rulander.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

16

A 1045/s: Medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt

att i förhållande till EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen.

Sten Svensson (m) och Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Oscar D. Hillgaard (FrP), Bjarne Kallis (SKL) och Markku Rossi (Kesk.) hade i reservationer fogade till utskottets betänkande föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Outi Ojala (Vas.) (utskottets talesman): Herr president! Som framgår av medlemsförslaget menar förslagsställarna att det är av central betydelse att vidareutveckla den nordiska modellen för medborgarpolitik för att kunna påverka den europeiska utvecklingen. På många områden är det nordiska samarbetet mer utvecklat än det europeiska. På områden där nordiska regler bättre värnar om medborgarnas intressen bör de nordiska länderna agera mer offensivt, tycker man.

Socialutskottet vill rikta uppmärksamheten på att begreppet medborgarpolitik är nytt i nordiskt sammanhang och upplevs av många som oklart. Inom EG omfattar begreppet den sociala dimensionen samt arbetsmarknadsfrågorna och jämställdhetsprogrammen. De nordiska statsministrarna har definierat medborgarnas rättigheter och innefattar då arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och hälsovård, narkotikafrågor samt konsument- och livsmedelsfrågor. Medlemsförslagets definition av medborgarpolitik är bredare än ovanstående. Den omfattar områden där nordiskt samarbete varit framgångsrikt och Norden står traditionellt starkt. Men genom att ytterligare förstärka denna bas är utskottet övertygat om att man har större möjlighet att få genomslagskraft för nordiska synpunkter i Europa.

På den sociala trygghetens område kunde t.ex. ett omfattande utbyte av erfarenheter mellan berörda nordiska myndigheter om tillämpningen av den nya nordiska socialkonventionen och EG:s regelverk vara mycket värdefullt. Utskottet anser också att närmare samarbete kan bidra till att utvecklingen av regler och praxis på området i förhållande till EES- och EG-samarbete sker i en riktning som överensstämmer med nordiska värderingar. Arbetsmarknadspolitiken håller åtminstone delvis på att bli en gemensam angelägenhet i Europa. Flertalet i socialutskottet anser att de

nordiska länderna på detta område borde samarbeta på ett ändamålsenligt sätt också i förhållande till EES och EG och att det nuvarande nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet utgör en solid grund för detta.

Slutligen vill utskottet understryka att i en allt mera integrerad värld kommer många komplicerade samhällsfrågor att lösas i samverkan mellan flera nivåer. Man bör i detta sammanhang överväga om inte huvudansvaret skall ligga på den nivå där koordineringen kan skötas mest effektivt.

Herr president! Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag.

Sten Svensson (m): Herr president! Jag ber att få yrka bifall till reservationen, med hänvisning till de motiveringar som jag nyss framfört i mina tidigare båda inlägg. Beträffande frågorna om sysselsättning och arbetsrätt ber jag att få återkomma i morgondagens sysselsättningsdebatt.

Liisa Rulander (kds): Herr president! Det synes mig som att ett bättre samarbete måste etableras mellan de olika departementen likaväl som mellan ministrarna inom social- och justitieområdena i Norden. För att illustrera varför detta behövs vill jag redovisa en, som jag anser, målande bild av barndomen, som framkom genom ett projekt som fått stöd av Nordiska ministerrådet och som ingår som en del i ett större internationellt projekt. Projektet definierar barndomen som ett rör, som hela tiden fylls på med barn i ena änden och tömmer ut dem i den andra änden. Röret - barndomen - kan definieras som en lång rad faktorer i samhället: ekonomi, politik, sociala förhållanden, utbildning, organisatoriska villkor, intressegruppers konstellationer, vuxnas förhållningssätt till barn och barndom, barns eget aktivitetsmönster och mycket annat, som aldrig kan höra hemma inom ett enda departement utan som måste föras till flera.

Med detta synsätt på nåthinnan inser man nödvändigheten av att förändra faktorer som är negativa för barndomen. Ett exempel på en negativ faktor är att det har blivit allt vanligare att barn utnyttjas sexuellt även av kunder som i vanliga fall vänder sig till vuxna prostituerade. Skräcken för aids är ett av skälen. De tidigare välkända sexturistländerna Thailand, Filippinerna och Sri Lanka har utökats med Korea, Taiwan och Vietnam. Också öststaterna sägs enligt experterna vara på stark frammarsch. Det är nordiska medborgare som gör sig skyldiga till detta.

Barnprostitution utomlands har ett skrämmande tydligt samband med barnpornografen i Europa inklusive alla nordiska länder. FN:s speciella rapportör om sexhandel med barn, Viti Muntarbhorn, betonade vid ett nordiskt seminarium om barnsexturism i Stockholm för en tid sedan att det inte räcker med enbart fattigdom för att det skall utvecklas en sexhandel med barn. Rädsla för barnen och Unicef har tillsammans gjort ett upprop till de nordiska justitieministrarna för att få en lag mot innehav av barnpornografi i alla nordiska länder, i likhet med den man redan har infört i Norge. Redan i barndomen kränks människovärdet genom sexturismen. Vi vet att många bistånds- och frivilligorganisationer arbetar med att ge bar-

nen andra alternativ än prostitution för sitt uppehälle, men detta är inte nog.

Nyss har domar fallit i Sverige i samband med beslag av barnpornografiska alster. Huvudskälet till domarna tycks inte i något fall vara att det tillverkats barnporr - det går ju inte att leda till bevis vem som gjort vad - utan huvudskälet är spridningen. Brottet mot barnen är lika stort oavsett antalet personer som kommer i beröring med bilderna. Barnen skadas mycket allvarligt vid framställningen av materialet. Detta kan ingen tryckfrihetslag i världen försvara.

Inför Nordiska rådets 44:e session i Stockholm finns ett medlemsförslag som berör nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention, bl.a. i syfte att genom nordiska påtryckningar åstadkomma kraftigare internationella insatser mot barnprostitution och dess konsekvenser. Sveriges regering har via Rikspolisstyrelsen installerat en sambandsman i Sydostasien för att möjliggöra gripanden av svenska medborgare som gör sig skyldiga till sexuella brott utomlands. Denne sambandsmans mandat att bekämpa barnsexturism borde utsträckas till att omfatta nordiska medborgare.

För att ytterligare öka incitamenten att hjälpa barnen både utomlands och i Norden mot sexuella övergrepp måste förekomsten barnpornografi elimineras. Ett stort problem är den lukrativa marknaden för produkterna. Det har bevisats ofta nog att barnpornografin existerar trots förbud mot framställning av den. Den illegala marknaden producerar och distribuerar det som efterfrågas. Säkert är många pedofilers egna resor finansierade genom att man producerar sina bilder utomlands och sedan säljer dem till likasinnade. För att förebygga denna produktion måste alltså även innehavet av barnpornografi kriminaliseras inte bara i Norge utan i hela Norden, där Norge är ett föregångsland. Det är detta samarbete i Norden, tvärs igenom de olika ämnesområdena, som jag efterlyser. Kommer de nordiska social- och justitieministrarna att ställa upp för barnen, som också är våra medborgare?

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Presidenten meddelade, med hänvisning till paragraf 10 i Nordiska rådets arbetsordning, att votering, med anledning av medlemsförslaget, skulle företas under tredje mötets tredje dagordningspunkt (se s. 182).

17

D 32/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 32/1990 angående program mot ungdomsarbetslösheten

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på *nytt meddelande* till nästa session.

Utskottets förslag *bifölls*.

18

D 44/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 44/1992 angående nordiska arbetsrätten och EG

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på *nytt meddelande* till nästa session.

Utskottets förslag *bifölls*.

19

D 10/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 10/1992 angående nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spørgsmålet för rådets del *slutbehandlat*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Budgetutskottets saker

20

B 138/b: Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994

Budgetutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att vid fastställandet av budgeten för 1994 och under förutsättning att beslutet om fördelningen av överskottet från 1992 ligger fast, överföra 7,016 MDKK från nysatsningen på allmänskultur till följande aktiviteter:

Livsmedelsområdet	1,000 MDKK
Konsumentområdet	1,200
Stödordning för handikapporganisationerna	1,155
Insatser på narkotikaområdet	0,361
Socialt utsatta grupper	0,300
Bygg- och bostadssektorn inkl. program för FoU i infrastrukturfrågor	<u>3,000</u>
<i>Totalt</i>	<i>7,016 MDKK</i>

I ett tilläggsbetänkande hade budgetutskottet vidare föreslagit att Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att vid fastställandet av budgeten för 1994 göra nedanstående nedskärningar av nysatsningen på allmänkultur:

Nordiskt film- och mediasamarbete	- 1,500 MDKK
Barn och ungdom	- 0,500 "
Samarbete på konstområdet	- 1,500 "
Nordisk profilering i Europa och Norden	- 1,500 "
Sessionsländernas kulturprogram	- 2,016 "
<i>Totalt</i>	<u>- 7,016 MDKK</u>

Jens Marcussen (FrP) hade i en reservation fogad till utskottets huvudbetänkande meddelat:

"Den Liberalistiske Gruppe mener primært at Nordisk Råd skal avvikles og har tidligere (1992) foreslått at 'Nordisk Råds virksomhet avvikles innen 1996'.

I forbindelse med behandlingen av ministerrådets budsjett for 1994 vil Den Liberalistiske Gruppe fremme følgende *primærforslag*:

Nordisk Råds virksomhet avvikles. Rådet ber presidiet og presidiesekretariatet forberede avviklingsplan med tilsvarende nedtrapping av budsjettrammer, slik at dette kan behandles på Rådets 44. sesjon.

Sekundært vil Den Liberalistiske Gruppe, innenfor foreslått totalramme, fremme forslag til prioriteringer mellom de åtte hovedområdene i budsjettforslaget:

Satsningsområder	Ministerrådet 1994	Liberalistiske Gruppe 1994	Endring +/- DKK
I Kultur	133.336	93.336	- 40.000
II Utdanning/forskning	197.429	237.429	+ 40.000
III Miljø	32.358	37.358	+ 5.000
IV Fiske	6.500	1.500	- 5.000
V Borgernes rettigheter	55.884	65.884	+ 10.000
VI Økonomi	128.119	125.119	- 3.000
VII Juridiske spørsmål	13.000	10.000	- 3.000
VIII Øvrig virksomhet	84.044	80.044	- 4.000
Sum	650.670	650.670	+ - 0

Styrkingen av kapitel II; utdanning og forskning på bekostning av kapitel I; kultur, er en oppfølging av Den Liberalistiske Gruppens tidligere forslag (42. sesjon - 1993).

Miljøkapitlet styrkes for å oppgradere miljøsamarbeidet i Nordens nær-områder; Østersjøen, Baltikum og Kolahalvøya.

Ovennevnte og andre endringer er uttrykk for en klar prioritering mellom hovedområdene og angir totale budsjettrammer for de forskjellige sek-

torene. Utvalgene forutsettes å fastsette konkrete budsjetterammer for de enkelte sektorer og virksomheter.

Forslag:

at ved fastsettelsen av budsjettet for 1994 skal overskuddet for 1992 tilbakeføres pro rata til landene samt at innenfor den foreslåtte ramme for 1994 foreta en omprioritering som nevnt i tabellen ovenfor."

Metsämäki (SDP) (utskottets talesman): Herr president! Budgetutskottet har på sine møten behandlat budgetforslaget for år 1994 och diskuterat det med representanter för partigrupper och fackutskott. Utskottet har vidare haft ett par möten om budgeten med samarbetsminister Olof Johansson.

Utskottet har både i sina interna möten och i mötena med ministerrådets representanter varit av den åsikten att övergången till ett mera kultur- och forskningsorienterat samarbete såsom den lagts upp i budgeten för år 1994 är för snabb. Den föreslagna övergången skapar stora svårigheter för andra samarbetssektorer än kulturen.

Av budgetforslaget framgår att diskussionerna inte har haft en önskad effekt. Ministerrådet har inte ansett sig behöva göra de föreslagna omfördelningarna. Detta är inte något ovanligt. Vi parlamentariker har fått vänja oss vid att ministerrådet inte beaktar våra synpunkter när det gäller budgetfrågor. Från budgetutskottets sida hade vi dock hoppats på att den ändring av budgetproceduren som har genomförts också hade bäddat för en öppnare dialog och större förståelse mellan parlamentarikerna och ministerrådet.

Eftersom det för fjärde året i följd föreslås en nollbudget innebär den stora satsningen på kultur att praktisk taget alla andra områden drabbas av nedskärningar; det gäller även en del av de treårskontrakt som tecknats inom den så kallade mål- och ramstyrningsbudgeteringen. I budgetforslaget saknas helt analyser av vilka konsekvenser de föreslagna nedskärningarna får.

Budgetutskottet, som också har en kontrollfunktion, har ofta framfört att det finns behov av rationalisering och effektivisering av det nordiska samarbetet. Utskottet kan emellertid inte se att nysatsningen på allmäns kultur har något med effektivisering att göra, snarare tvärtom. Utskottet anser att både nedskärningar och upprioriteringar måste bygga på seriösa värderingar av verksamheten ur nordisk synvinkel. Efter vad utskottet kan se har inga sådana värderingar gjorts. Det är också betänkligt att mitt i avtalsperioden avbryta fleråriga program och budgetöverenskommelser. Det är för det första ett oerhört slöseri med resurser och för det andra ett svikande av ingångna avtal och utfästelser.

Samarbetsministrarnas beslut att överskottet från år 1992 på 31 milj. danska kronor skall överföras till nästa års nordiska budget underlättar betydligt situationen för de nedskärningshotade samarbetsområdena. Utskottet vill dock fästa uppmärksamhet vid att detta bara är en kortsiktig lösning på ett akut finansieringsproblem. Det går inte att planera en lång-

siktig lösning på osäkra tillskott från eventuella överskott. De verksamheter som nu tilldelas medel från överskottet borde få dessa medel från den ordinarie budgeten. Överskottet kunde i stället ha använts till nysatsningar på allmänkultur, där en stor del av projekten är av s.k. ad hoc-karaktär.

På basen av de diskussioner utskottet haft internt och med ordförandena för de övriga utskotten och ordförandena för partigrupperna föreslår budgetutskottet att 7,016 milj. danska kronor skall överföras från nysatsningar på allmänkultur på följande områden: livsmedel, konsumentområdet, handikapporganisationerna, narkotikaområdet, socialt utsatta grupper och bygg- och bostadssektorn

Ministerrådet har krävt en precisering av varifrån medlen inom nysatsningarna inom allmänkultur skall tas. Budgetutskottet föreslår i ett tilläggsbetänkande att medlen skall tas från följande områden:

Film- och mediasamarbetet	-1,5 milj DKK
Barn och ungdom	-0,5 milj. DKK
Konstområdet	-1,5 milj. DKK
Nordisk profilering i Europa och Norden	-1,5 milj. DKK
Sessionsländernas kultur program	<u>-2,016 milj. DKK</u>
	-7,016 milj DKK

Här är det skäl att betona att kulturutskottet delar budgetutskottets uppfattning om denna överenskommelse.

Det finns en reservation av Jens Marcussen, som representerar den liberalistiske gruppen med innebörd att vi borde avveckla hela Nordiska rådet, men han redogör säkert själv för sin reservation.

Låt mig ännu avslutningsvis upprepa att ändringen av Helsingforsavtalet innebär att rådet har möjlighet att föreslå prioriteringar inom en given ram och att ministerrådet "om inte synnerliga skäl föreligger" skall följa rådets rekommendation när det gäller budgetdispositioner. Detta har utgjort rättesnöret i budgetutskottets arbete med budgeten.

Brusgaard (FP): Hr. præsident! Jeg skal blot sige, at jeg kan tilslutte mig ændringsforslaget og reservationen fra Jens Marcussen fra den liberalistiske gruppe. Alle har jo læst ændringsforslaget, så det vil jeg undlade at kommentere.

Derudover mener jeg, at de penge, der ikke er blevet brugt i 1992, burde føres tilbage til de respektive lande. Jeg kender ikke økonomien i de andre nordiske lande, men jeg kan sige, at for Danmarks vedkommende har vi en meget, meget stor gæld, både udlandsgæld og indlandsgæld, og vi har et meget stort underskud på vores budget, både i år og i det kommende år. Derfor kan vi meget let have brug for selv små beløb.

Nordisk samarbetsminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Ministerrådets arbete med budgetförslaget för år 1994 har präglats dels av den förändring i den nordiska samarbetsöverenskommelsen (Helsingforsavtalet) som helt nyligen trätt i kraft, dels av de riktlinjer som statsministrarna angav för budgetarbetet i samband med rådets Oslosesion.

Det förändrade Helsingforsavtalet ger Nordiska rådet ett större inflytande över budgetarbetet. Det är nu första gången vi har att tillämpa de nya bestämmelserna.

Enligt artikel 64 i Helsingforsavtalet kan Nordiska rådet föreslå förändrade prioriteringar inom den av ministerrådet angivna finansiella ramen. Om inte - observera - synnerliga skäl kan anföras skall ministerrådet följa rådets rekommendationer när det gäller prioriteringar inom den angivna budgetramen.

Dagens debatt och rådets slutliga rekommendation har alltså avgörande betydelse för hur den del av det nordiska samarbetet som finansieras via budgeten skall se ut det närmaste året.

De resurser som avsätts för nordisk samverkan är begränsade. Jag vill understryka som min bestämda uppfattning att vi trots dessa små resurser har ett effektivt samarbete. Vi har etablerat ett mycket stort antal väl fungerande nätverk som bidrar till att skapa förutsättningar för samarbete, långt utöver de projekt och institutioner som får anslag.

Informationsutbytet bidrar till att vi kan fatta mer kostnadseffektiva beslut också nationellt. Nätverken bidrar också till att vi bättre kan hävda det gemensamma nordiska intresset i internationella sammanhang.

Via den nordiska budgeten finansieras också en rad nordiska institutioner. Om jag får nämna några som gör ett mycket gott arbete men som sällan får uppmärksamhet, så låt mig peka på Nordisk uddannelsescenter for dövblindepersonale, Nordiska genbanken och Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning. Uppräkningen är inte fullständig. Vi bör vara stolta över dessa och flera andra nordiska institutioners verksamhet.

Andra exempel på hur små nordiska pengar kan ge ett stort utbyte genom synergieffekter är Kulturfondens stöd till den Nordiska poesifestivalen i New York nyligen och fjolårets satsning på Vikingautställningen i Paris, Berlin och Köpenhamn.

Vi bör använda de resurser vi förfogar över i nordiskt sammanhang till sådan verksamhet som kan göras effektivare i nordiskt samarbete än genom verksamhet på nationell nivå eller i andra internationella sammanhang. Jag är också fullt medveten om att det kan genereras nya resurser utifrån genom t.ex. sponsring på kulturområdet.

I år föreslås en större omprioritering av budgetresurserna än vad som varit vanligt. Det är särskilt kultur och utbildning som prioriteras. Anslagen för dessa sektorer höjs med 60 miljoner danska kronor. Det är främst allmänskulturen som tillförs resurser.

De bakomliggande motiven till den föreslagna kultursatsningen är ministerrådets önskan att stärka den nordiska kulturen och identiteten i ett läge där ökade utmaningar möter från det nya Europa.

En närmare kommentar till de aktuella kultursatsningarna i denna debatt kommer senare att ges av kulturminister Birgit Friggebo.

De resurser vi förfogar över begränsas till en jämfört med tidigare år reellt sett oförändrad nivå. Det innebär att besparingar gjorts på de flesta andra områden än kultur, utbildning och forskning. Anslagen till samarbete med Nordens närområde, miljö och miljöforskning blir oförändrade. Det gäller också beträffande justitieutskottets område.

Ministerrådet har också bestämt att överskottet från 1992, drygt 31 miljoner danska kronor, får användas för verksamhet under 1994. Det innebär bland annat att närområdessamarbetet, Nordiska industrifonden, arbetsmarknads-/arbetsmiljösamarbetet och det regionalpolitiska samarbetet får ett tillägg utöver budgeten 1994. Jag tackar särskilt för den klapp på axeln som jag fått av budgetutskottet för att ministerrådet i stort sett följt den prioritering som utskottet angivit!

Omvandlingstrycket i det nordiska samarbetet är nu betydande. Den nordiska budgeten möjliggör också en hög grad av flexibilitet. Budgetarbetet har visat att denna flexibilitet finns i våra institutioner. Det är en tillgång - inte en belastning. Det har rests farhågor för att ministerrådet bryter ingångna kontrakt. Så är inte fallet. Det är ett mycket litet antal kontrakt som över huvud taget påverkas. Att omförhandlingar skall kunna ske med hänsyn till budgeten är förutsett i kontrakten. Kontrakten syftar till ökad politisk styrning - inte till att förhindra en sådan.

Budgetutskottet föreslår en mindre omfördelning i budgeten jämfört med ministerrådets förslag. Det gäller 7 miljoner danska kronor, eller cirka *en* procent i den totala budgeten för Nordiska rådet. Låt oss inte onödigtvis dramatisera denna skillnad. Däremot innebär det för nysatsningen på kultur hela 20 % minskning, och *det* har stor betydelse. Vi skall därför uppmärksamt lyssna på vad man från kultursidan har att säga i det avseendet.

Jag vill påpeka att ministerrådet sedan budgeten överlämnades ställt sig positivt till att handikapporganisationerna skall få 1,1 miljoner danska kronor för sitt nordiska utbyte. Dessutom finns ministerrådsreserven för politiskt angelägen verksamhet vid sidan av satsningsområdena.

Det är bra och absolut nödvändigt att budgetutskottet presterar såväl ökningarna som minskningarna. Jag har själv begärt ett möte med budgetutskottet, och det är viktigt att det finns en balans mellan budgetutskottets och parlamentarikernas sätt att hantera budgetfrågor. Jag ställer mig dock frågande till en del av utskottets förslag till omfördelningar jämfört med ministerrådsförslaget på kulturområdet samt till olika preciseringsgrader inom olika anslag. Det är möjligt att det kan redas ut här under debatten. Den precisering som gjorts har tydligen också gått kulturministrarnas granskning förbi. Jag avvaktar med intresse rådets debatt, motiveringar och slutliga rekommendation.

Det är viktigt att vi använder de begränsade resurserna i den nordiska budgeten på rätt sätt. Men jag vet att parlamentarikernas ambitioner är större än så. Jag kan försäkra att de är större också på ministersidan. Omfattande nordiskt samarbete finansieras som bekant vid sidan av budgeten. Det gäller exempelvis Nordiska investeringsbanken, Nordiska hälsovårds-

högskolan, Baltiska investeringsprogrammet och Nefco, organet för finansiering av miljöprojekt. En lång rad andra exempel finns.

Jag är övertygad om att vi måste arbeta än mera för att finna vägar till en bättre resursmobilisering. I egenskap av miljöminister är jag själv med i ett arbete som syftar till att finna nya vägar för resursmobilisering. Här räcker det inte med ord och fromma förhoppningar. Anspråken för enskilda projekt kan ibland vara större än den samlade nordiska budgeten. Om vi har den politiska viljan att bidra rejält, och jag hoppas att den finns inte minst på miljöområdet, krävs nya finansieringsordningar, kanske gemensamma avgifter t.ex. för miljöskadlig verksamhet.

Elver Jonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Kjellbjørg Lunde (SV) (vänstersocialistiska gruppens talesman): President! Den handlingslamminga som vi har opplevd i Nordisk Råd sitt budsjettarbeid, er eit resultat av omorganiseringa av Rådet med tanke på å la statsministrane styre samarbeidet.

Venstresosialistisk gruppe gjekk mot å la statsministrane ta direkte ansvar for og overstyring av samarbeidet og peikte spesielt på at grunnen til at ein vil overlata styringa til statsministrane syntes å vere ministrane sitt ønske om ei felles tilpassing til EF-unionen og dermed ei gradvis nedbygging og nedprioritering av det nordiske samarbeidet, slik som vi kjenner det.

Statsministrane sitt ønske om samarbeid innanfor EF bygger på den føresetnaden at alle dei nordiske landa vil kome til å bli medlemmer av EF. Dagens politiske situasjon tilseier ikkje at det vil gå slik. Det er høgst tvilsamt at alle dei nordiske landa vil bli medlemmer av EF-unionen.

Den politiske utviklinga har ført til at nordisk samarbeid no også omfattar utanriks- og tryggingpolitiske spørsmål. Dersom Norden samla orienterer seg mot eit alleuropeisk system, vil dei nordiske landa, forankra i eit allereie godt utbygt samarbeid og ein indre fellesskap, kunne vere ein tung pådrivar. Her ligg det ei stor utfordring for nordisk samarbeid i framtida. Innanfor FN-systemet har allereie dei nordiske landa m.a. i kraft av ein sjølvstendig økonomi, ei anstendig historie og eit indre samhald, spela ei viktig rolle. Som medlem av EF vil Norden ikkje kunne opptre som føregangsland.

Samenbrotet i Øst-Europa har avdekka enorme miljøproblem i våre nærrområde. Spesielt gjeld dette på Kola og i Østersjø-regionen. Dei nordiske landa må i fellesskap spele ein aktiv rolle for å bistå med økonomisk og teknologisk hjelp til Russland og Baltikum med tanke på å løyse miljøproblema.

I januar i år blei Barents-regionen formelt etablert på eit møte mellom den russiske og dei fem nordiske utanriksministrane. Dette var eit positivt initiativ. Men skal samarbeidet ha nokon funksjon, må føremålet vere å løyse regionens problem. Dei nordiske landa har ansvar for å gi Barents-

samarbeidet eit meiningsfylt innhald, dvs. at føremålet først og fremst må vere å løyse dei enorme miljøproblema i nord. EF har andre ønske og målsetjingar for samarbeidet i Barents-regionen, først og fremst grunnigitt ut frå enorme olje-og gassreservar, som kan bli Europas viktigaste energi-reservoar inn i neste århundre.

Norden står overfor nye og store utfordringar. På bakgrunn av dette er det ikkje spesielt bra at Nordisk Ministerråd valde å legge fram eit budsjettforslag for 1994 der det blir lagt opp til ei nedprioritering av allereie veletablerte nordiske samarbeidsprosjekt, til fordel for ei uspesifisert kultursatsing.

Med unntak av Kulturutvalet har alle fagutvala og samtlige partigrupper vore kritiske til Ministerrådets budsjett og kulturprioritering. Ministerrådet har ikkje vore spesielt lydhøyre overfor eit nærast samstemt Nordisk Råd.

Ved å gi ei tilleggsøyving på 30 mill. kr som var overskotet frå 1992, og ved kompromissa i utval og partigrupper, så har ein klart å kome fram til eit totalbudsjett for 1994 som er til å leve med.

Venstresosialistisk gruppe vil understreke betydninga av at det i det komande år blir gitt ei tilleggsøyving i same størrelsesorden, slik at den totale budsjetttramma kan aukast frå 650 mill. kr til 680 mill. kr. Dersom dette ikkje blir gjort, står ein i fare for å måtte nedprioritere eller kutte ut allereie igangsette prosjekt. Vi vil også understreke at det finst ei "nedre smertegrense der løyvingane blir så små at den felles nordiske aktiviteten vil måtte avsluttast og dei enkelte nasjonane sjølve vil måtte overta. Dette er det frå fleire hald åttvara mot i årets budsjettarbeid.

Venstresosialistisk gruppe åttvarar, som eg nemnde innleiingsvis, mot ei omorganisering av Nordisk Råd med tanke på å overlate styringa til statsministrane. Denne omorganiseringa har sin bakgrunn i eit forsøk på å samordne dei nordiske landas inntog i EF. Men vi i Venstresosialistisk gruppe trur ikkje at det kjem til å gå slik. Nordiske opinionsmålingar tyder ikkje på at dei nordiske landa vil kome til å bli medlemmer av EF. Desse meiningsmålingane må takast på alvor, og regjeringane bør snarast greie ut korleis eit nordisk samarbeid best skal kunne ivaretakast utanfor EF-unionen. I eit slikt scenario er det gal politikk å skjære ned på allerede godt etablerte nordiske samarbeidsprosjekt. I eit framtidig samarbeid bør tvert om slike prosjekt bli styrka. Det bør avsetjast midlar til nye samarbeidsprosjekt som er blitt moglege etter den kalde krigens slutt.

Peter Angelsen (Sp): President! Nordisk Råd har nå endelig fått en mer avgjørende innflytelse på utformingen av budsjettet for det nordiske samarbeidet. Om det ikke finnes særlige grunner - eller "synlige skal", som det heter - skal Ministerrådet følge rådets forslag til omdisponeringer når disse skjer innenfor rammer fastsatt av Ministerrådet. Dette er en riktig utvikling av budsjettprosedyren og svarer mer til de forhold vi er vant med fra våre nasjonale parlament hvor det er parlamentarikerne som fatter de endelige vedtak.

Budsjettutvalget har arbeidet iherdig med Ministerrådets budsjettforslag for 1994, like fra generalsekretærens forslag i mai til ministrenes forslag i september. Fagutvalgene har drøftet forslaget, og selv om det ikke i alle detaljer har rådd enighet i utvalgene, har budsjettutvalget kunnet legge frem et enhetlig forslag.

Et avgjørende element i denne prosessen har vært behandlingen i rådets ulike partigrupper, hvor viljen til å gi og ta har vært stor, og således gjort det mulig for budsjettutvalget å legge frem et omforenet forslag. For første gang er partigruppene aktivt med i budsjettprosessen. Budsjettutvalget vil nå vurdere erfaringene med dette års budsjettopplegg og tar sikte på å komme fram til en behandlingsmåte hvor partigruppene kommer sterkere med.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at Ministerrådet endelig har fulgt opp utvalgets gjentatte oppfordringer om å utgi en oversikt over alle prosjekter. Dette sammen med iverksettelse av mål og rammestyring viser et ønske om fastere styring av de nordiske budsjett.

Budsjettutvalget er også rådets kontrollutvalg som skal vurdere hvorledes Ministerrådets bevilgninger blir anvendt eller hvorledes de nordiske institusjoner fungerer. For dette formålet velger utvalget ut enkelte institusjoner eller områder for nærmere granskning. Utvalget er nå i ferd med å vurdere bruken av offentlighetsprinsippet ved nordiske samarbeidsorgan samt å se på Nord REFOs - Nordisk Institutt for Regionalpolitisk Forsknings - virksomhet og virksomhetens betydning. Budsjettutvalget vil behandle denne saken på sitt møte i januar og avgi rapport til sesjonen i Stockholm neste år. Rådet får da anledning til innsyn i Nord REFOs virksomhet.

Rannveig Guðmundsdóttir (A): Hr. president! I den europeiske integrasjonsprosess som nå pågår, er konsentrasjonen om egen identitet og kultur særdeles viktig. Den oppvoksende generasjon opplever et meget stort kultur- og medietilbud fra mange land som konkurrerer med eget språk og kultur.

Det nordiske kultursamarbeidet har også meget stor betydning med hensyn til EES-avtalen og eventuelt medlemskap i EG for Finland, Norge og Sverige. Kultur og kultursamarbeid bidrar dessuten til økt toleranse og motvirker derigjennom den fremmedfientligheten som vi nå ser vokse frem. Vi anser derfor at en prioritering av den nordiske kulturen er verdifull i denne sammenheng.

Vi i utvalget har arbeidet med både nysatsingen og budsjettspørsmålet det siste året. For et år siden fikk vi i utvalget de forslag som Ministerrådet hadde fått fra de grupper som hadde laget en oversikt over det allmennkulturelle området, utdannelsesområdet og forskningsområdet I disse forslag fantes både nedskjæringer og endringer av institusjoner innen kulturområdets ramme.

De konkrete forslag innebar besparing på omtrent 15 mill. danske kroner, og det var naturligvis ikke lett for utvalget å godkjenne disse forslag i

förste omgång. Etter at vi hadde arbeidet med og gjennomgått forslagene, kunne vi likevel enes, og kunne da støtte Ministerrådets forslag, som ble fremført på sesjonen i mars, der en rekommendasjon ble antatt i Nordisk Råd.

Med erfaringen fra dette arbeidet har jeg stor forståelse for vanskelighetene som har oppstått med forslagene om nedskjæring på andre områder på grunn av nysatsningen på kultur. Samtidig noterer jeg at kulturområdet ser ut til å være det eneste området som har foretatt en slik kritisk gjennomgang av sine institusjoner og prosjekt. Det er tankevekkende at man i den besparings- og nedskjæringssituasjonen vi nå befinner oss i, ikke har foretatt en slik gjennomgang på de andre nordiske områdene.

Kulturutvalget har fått det oppdrag å stå vakt om de foreslåtte satsinger på kulturområdet. Etter gjennomgang av Ministerrådets budsjettprioriteter støttet vi disse. I mange år har kulturutvalget ønsket økning i budsjettet på ulike felter, som nå vil bli realisert, bl.a. med foreslått økning av det nordiske kulturfondet.

I forhold til prosedyren med nysatsingsplanene har kulturutvalget vært av den mening at det mest hensiktsmessige nå var kun å bestemme beløpet på den redusering av nysatsing som er foreslått. På den måten hadde det vært mulig å gjennomgå og vurdere den innbyrdes fordelingen på saksområdet på nytt etterpå.

Da det var partigruppenes og budsjettutvalgets klare mening at det var nødvendig allerede nå å sette frem spesifikke forslag angående reduseringen av nysatsing, samt fordelingen av de frigjorte midler til andre sektorer, satte kulturutvalget frem sine synspunkter overfor budsjettutvalget som tok hensyn til disse.

Dette er første gang Nordisk Råd har en direkte innflytelse på budsjettet. Vi har derfor ikke noen erfaring å støtte oss til angående fremgangsmåten i arbeidet denne gang. De erfaringer har vi nå fått, og dermed er det å forvente at vi finner frem til en tilfredsstillende samarbeidsform i budsjettarbeidet i fremtiden.

Kulturminister **Birgit Friggebo** (fp): Herr president! Vi kulturministrar har tagit Nordiska rådets och även statsministrarnas uttalanden och rekommendationer om en prioritering av verksamheten beträffande kultur och utbildning på mycket stort allvar. Vi har haft kontakt med våra kulturella institutioner och kommittéer, som har skickat in förslag till nya projekt. Vi har haft seminarier med dessa organisationer och institutioner. Vi har från ministerrådets sida haft flera överläggningar med kulturutskottet och vi har från ministersidan också jämkat, efter de önskemål som har framförts från kulturutskottet. Det är alltså ett väl genomarbetat och väl prioriterat förslag.

Det har från denna talarstol tidigare sagts att dessa nysatsningar inte bara är en påplussning av tidigare verksamhet. Det har i själva verket skett en ordentlig genomlysning av institutionerna på kulturområdet, vilken medfört nedskärningar på vissa håll på institutionerna samtidigt som ny-

satsningar gjorts på andra områden. Det är fråga om en effektivisering av verksamheten.

Jag har under detta arbete varit glad över att vi politiker för en gångs skull har lyckats genomföra en omprioritering av en verksamhet. Men det har tydligen inte hållit fullt ut. I sista stund sviker ändå modet, och man vågar inte fullfölja omprioriteringarna.

Utöver de 30 miljoner DKK av överskottet som går till olika verksamhetsområden föreslås nu att 7 miljoner DKK skall tas av nysatsningarna på det allmänna kulturområdet. Det kan tyckas vara litet pengar, men för kulturen är det mycket. Det är 20 % av nysatsningen som därmed försvinner.

Samtidigt innebär också de 33 miljoner DKK som är kvar mycket pengar för kulturen. Jag är övertygad om att vi kommer att göra mycket för de pengarna. Det är inte i första hand det som jag är kritisk mot, utan mer till den attityd till kultur som speglas bl.a. i budgetutskottets betänkande och som också framfördes av budgetutskottets talesman.

Man beskriver kulturell verksamhet som en ad hoc-verksamhet, som har något slags engångskaraktär. Utskottet nedvärderar också kultur som utvecklingskraft, och skrivningarna andas över huvud taget ett ifrågasättande av kultur som en viktig och seriös verksamhet.

Budgetutskottets talesman sade här också att arbetet hade varit oseriöst. Man tror dessutom inte att man kan använda pengarna inom kulturområdet. Då känner man verkligen inte till iderikedomen inom kultursektorn och folkrörelselivet.

Alldeles nyligen beslutade Nordiska rådet om en nordisk kampanj mot främlingsfientlighet och begärde också att nödvändiga medel skulle ställas till förfogande. Sanningen är ju den att hela kultursatsningen är en kampanj för bildning, för demokrati, för respekt för enskild individ och för möten över gränser mellan människor. Hela kulturbudgeten är en kampanj mot främlingsfientlighet.

Självfallet måste kulturministrarna sedan tillsammans med kulturutskottet se efter vad som skall strykas i de olika projekt som är planerade. Ett levande Norden är ett möte mellan tusentals skolungdomar och konstnärer, profileringen ute i Europa, som naturligtvis också har stor betydelse för vår ekonomiska utveckling. Det finns också ett projekt som kallas Nordiska upptäcktsresande och som liknar Vikingautställningen. Det finns också en rad andra projekt som gäller barn och ungdom och som vi ser över. Från idrottsrörelsen anmäls att man vill ha mer pengar, och frågan är om det finns några sådana.

Jag har själv suttit som ledamot i riksdagen och i Nordiska rådet och har förståelse för att parlamentariker skall ha inflytande och makt över budgeten. Vi har från kulturministrarnas sida haft mycket nära kontakt med kulturutskottet under hela detta arbete.

Herr president! Jag vill avslutningsvis bara rekommendera att vi sedan vi har fattat beslutet om budgeten skall följa upp hur sambanden mellan ministerråden, parlamentarikerna och de olika utskotten skall se ut i framtiden.

Metsämäki (SDP): Herr president! Jag vill till föregående talare säga att vi i budgetutskottet inte är emot satsningen på kulturområdet. Det är vi definitivt inte. Vi delar den allmänna uppfattningen att vi skall satsa på kulturen. Det som vi är emot är den våldsamma takt som detta skall ske i, alltså att man går snabbare än vad rådet egentligen har förutsatt.

Satsningen på 50 procent till kulturen innebär att det är tänkt att man är framme vid målet år 1996. Nästa år är 1994. Därför har vi försökt att också tillgodose de övriga områdenas helt berättigade önskemål om att takten skall vara litet långsammare än vad som blir fallet enligt budgetförslaget. Om vi föreslår en omprioritering på 7 miljoner, blir det ändå 53 miljoner kvar av den totala satsningen.

Man bör också komma ihåg att vi enbart talar om 7 miljoner DKK av den totala satsningen på 60 miljoner DKK till kulturen. 53 miljoner DKK är alltså kvar.

Minister Birgit Friggebo (fp): Lauri Metsämäki säger nu att man är emot förändringstakten. Det har vi förstått, och det är också detta som har lett till att man inte vågar ta steget fullt ut. Många medborgare kritiserar ibland oss politiker för att vi inte har modet att våga. Jag har lyssnat till mina ministerkolleger när det gäller de satsningar som man vill göra på andra områden. De säger att dessa satsningar inte behövs. Jag tänker inte gå in på en debatt om vilka områden det gäller. Men om det bara gällde takten, hade det varit bra om budgetutskottet sagt detta. Men man går väldigt mycket längre, när man talar om en oseriös behandling av frågan. Man påstår att allmänskultur har begränsad effekt när det gäller sysselsättning och utvecklingskraft. Man talar om kulturen såsom en ad hoc-verksamhet, som man kan svänga med från den ena dagen till den andra. Men all verksamhet kräver planering, inklusive kulturen som är ett mycket långsiktigt arbete när det gäller värderingsförändringar. Detta gäller inte minst kultur för barn och ungdom i den värld av våld och främlingsfientlighet som vi lever i. Man talar om kulturen såsom engångssatsningar.

Hela betänkandet andas nedvärdering av kulturen såsom en vidsidanomverksamhet, ett slags lyxverksamhet, ett slags tivoli som uppstår från tid till annan. Det är detta jag vänder mig mot i första hand och inte det faktum att man gör omprioriteringar när det gäller pengarna. Detta är någonting som vi som sysslar med kultur ofta får uppleva. Man känner inte i grunden värdet av kultursatsningar, av bildning, av respekt för enskilda individer och av förståelse människorna emellan över gränserna.

Metsämäki (SDP): Herr president! Jag vill ännu en gång säga att budgetutskottet definitivt delar rådets enhälliga åsikt om att vi skall satsa på kulturen. Vi delar också den åsikt som rådet har, att vi skall ha en sådan takt att detta är genomfört först år 1996. Det finns ett enhälligt beslut från

rådet bakom budgetutskottets tankar och åsikt. Jag vill göra detta klart. Rådet bör komma ihåg vad vi har beslutat.

Samarbejdsminister **Flemming Kofod-Svendsen** (KRF): Hr. præsident! Nordisk Ministerråds budget for 1994 er lidt af en milepæl i det nordiske samarbejde. Det er det første budget, der afspejler et bevidst ønske om nyorientering af det nordiske samarbejde i lyset af den internationale udvikling. Og det er det første budget, der skal vedtages i det, jeg forstår som et forbedret samspil mellem regeringerne og parlamentarikerne.

Ministerrådet har fremlagt sit budgetforslag. Fra parlamentarikerside foreligger der en betænkning, som foreslår visse omprioriteringer, men holder fast i den grundlæggende idé om at satse på kultur, undervisning og forskning.

Fra den danske regerings side ser vi ikke nogen problemer i budgetudvalgets forslag, og som jeg ser det, bør Ministerrådet uden problemer kunne tage budgetudvalgets indstilling til efterretning, såfremt den vedtages af plenarforsamlingen i den foreliggende form.

Der er ét punkt i budgetudvalgets indstilling, som samarbejdsministrene allerede har erklæret sig enig i. Det drejer sig om forslaget om at opretholde støtten til handicaporganisationerne på uændret niveau i forhold til 1993. Jeg synes, at det forløb, diskussionen om dette punkt har haft, efter at vi fra Ministerrådets side fremlagde budgetforslaget, har vist, at de nye budgetprocedurer fungerer i praksis. Dette er naturligvis ikke ensbetydende med, at vi ikke i de kommende år kan gøre noget for at forbedre procedurerne i forbindelse med budgetbehandlingen, herunder tidsrammen for fremlæggelse, behandling og færdiggørelse.

Men jeg vil da her gerne komplimentere, når parlamentarikerne lægger ønske frem om omprioritering. Vi har om det, vi har fremlagt til behandling i dag, fået at vide, at man ikke alene ønsker at bruge penge her og her, man ønsker også konkret at tage dem fra de og de områder. Det er en parlamentarisk ansvarlighed, som jeg gerne vil komplimentere.

Ud over det foreliggende vil der være 126 mio. kr. til rådighed for det nordiske kultursamarbejde. Det er 35 pct. mere end i 1993. I denne forhøjelse ligger bl.a. en forøgelse af støtten til det nordiske mediasamarbejde i form af støtte til distribution og markedsføring af nordiske tv-programmer og etablering af et nordisk efteruddannelsesprogram for tv-folk. Når jeg nævner dette, er det selvfølgelig for at markere, at der, uagtet diskussionen om en fælles nordisk tv-satellitkanal, allerede konkret er taget skridt til at styrke det nordiske tv-samarbejde.

Samtidig med denne saltvandsindsprøjtning til kulturen er jeg glad for, at det er lykkedes at holde miljøbudgettet uændret i forhold til 1993. Udviklingen på miljøområdet er måske den mest skræmmende udfordring til vores fremtid.

Jeg er også glad for, at det er lykkedes at forøge bevillingen til samarbejdet med Nordens nærområder, dels på det ordinære budget, dels i forbindelse med fordelingen af overskuddet fra 1992. Det er på alle måder i

Nordens interesse at søge at intensivere kontakterne til Nordens nærområder og derved bidrage til en stabilisering af forholdene i de områder, som står os nær, men som i mange år på grund af fordelingen af Europa var os så fjerne.

Jeg ser med andre ord frem til det budget, vi får at arbejde med det næste år, og vil gerne benytte denne lejlighed til at takke budgetudvalget for den konstruktive rolle, man har spillet under budgetforhandlingerne.

Søren Hansen (S): Hr. præsident! Jeg synes, det var en meget klog tale, vi her hørte. Det er første gang, jeg i denne debat har hørt så klar en tale, der siger tak til Budgetudvalget og til Nordisk Råd - hvis man ellers følger Budgetudvalgets indstilling. Det synes jeg var en klog og rigtig og fornuftig tale. Langt, langt klogere end den tale, vi hørte fra kulturminister Birgit Friggebo for et øjeblik siden, som angreb Nordisk Råd for ikke at ville turde satse på kulturen. Det vil jeg ikke have siddende på mig.

Når omkostningen ved at satse på kulturen var, at andre områder skulle skæres så kraftigt ned, måtte man jo finde en fornuftig og hensynsfuld balance, og det er det, Budgetudvalget her har gjort.

Når jeg gerne har villet gøre disse bemærkninger i anledning af den meget udmærkede og fornuftige tale, vi lige har hørt, så er det, fordi vi i dette råd kommer til at stå i en endnu mere besværlig situation i de kommende år, når der skal sættes endnu kraftigere på kulturen; og det synes jeg er rigtigt at gøre. Men så står tilbage: Hvordan klarer vi de kraftige nedskæringer, som umiddelbart vil blive reaktionen på de øvrige områder? Det har vi også et forslag til, nogle stykker af os, og det vender vi også tilbage til.

Salmén (ÅC): Herr president! Det är första gången som Nordiska rådet getts möjlighet att göra omprioriteringar inom ramen för budgeten. Det är därför angeläget att vi diskuterar om resultatet blivit gott och vilka slutsatser som bör dras för det framtida budgetarbetet. Det har vi försökt göra i budgetutskottet. Resultatet av den genomförda budgetprocessen är tillfredsställande såtillvida att det föreligger ett förslag till omprioritering av ministerrådsförslaget. Det förefaller som om denna kompromiss innebär att de flesta sektorer - men inte alla - kommer att få tillräckliga resurser för arbetet under 1994.

En sak som inte varit bra är att ministerrådet låst den framtida fördelningen av budgeten mellan kultursektorn och övriga sektorer. Jag kan bara beklaga att rådet inte tidigt och tydligt ifrågasatte denna metod för omprioritering av verksamheten. Att problem skulle uppstå borde man ha kunnat förutse.

I starten var vi positiva. Men det är uppenbart att resultatet kan ifrågasättas. Ministerrådets målsättning att minst 50 % av den framtida budgeten skall användas till kulturinriktad verksamhet är en skrivbordsprodukt. En statisk fördelningsprincip för det nordiska samarbetet medför nackdelar.

Budgetprocessen har också visat att anpassningen framtvings alltför raskt. Miljöutskottet är starkt kritiskt till att ministerrådsförslaget genomförs förändringen i snabbare takt än vad statsministrarna förutsatte.

Vad gäller budgeten 1994 är det allvarligt att programmet för samarbete om genresurser försenas. Programmet skulle ha lagts fram som ministerrådsförslag under denna session, men genom oklarheter har samsamarbetsministrarna inte reserverat medel för verksamheten. Vi anser alltså att genresursprogrammet bör läggas fram som ett ministerrådsförslag till den 44:e sessionen.

Regionalpolitik och fiskeri får tillskott nästa år ur överblivna medel från 1992. Därigenom kan regionalpolitiken upprätthållas på tidigare nivå och samsamarbetsprogrammet inom fiskeriområdet kan påbörjas som planerat. Tyvärr är denna ökning tillfällig och garanterar inte kontinuiteten.

Herr president! När det gäller framtiden måste en omprioritering ske av budgetens innehåll. Det finns ett akut behov att göra budgeten mer verklighetsanpassad så att medlen används där de gör största nytta och att vi inte slösar tid och resurser på oväsentligheter.

Denna nya strategi måste leda till att det nordiska miljösamarbetet ges en mycket hög prioritet och tillräckliga resurser i budgeten. Arbetet måste bedrivas inte bara i Norden utan än mer i våra närområden, där kostnadsnyttan är störst. Vi menar att det finns en viktig roll för det nordiska samarbetet genom att befrämja och stödja miljöarbetet. Att denna uppfattning också har folklig förankring framgår av den gjorda enkäten angående befolkningarnas önskemål rörande nordiskt samarbete. Den utredningen visar att 90 % av de tillfrågade anser miljön vara den viktigaste samsamarbetsfrågan.

Per Olof Håkansson (s): Herr president! Det finns nog skäl att ställa frågan varför det i dag på rådets bord ligger ett betänkande bakom vilket alla utom den liberalistiska gruppen står. Jag vill svara att jag tror att det beror på två saker: dels att partigrupperna på ett seriöst sätt har tagit sig an den nya budgetuppgiften, dels att budgetutskottet har försökt spela en aktiv roll och hitta den balans som är nödvändig i allt budgetarbete. Jag blev glad när den danske samsamarbetsministern gav uttryck för detta.

Det här var inte självklart. När arbetet startade var det många som gjorde den prognosen att det här var någonting som rådet inte skulle komma att lyckas med. Jag vet inte om den bitterhet som företrädaren för kulturministrarna visade när hon hällde ättika över oss har att göra med att hon hade väntat sig att vi inte skulle lyckas.

Skall vi då vara nöjda? Jag tror att det kan vara värt att fundera på hur vi skall bli bättre på att genomföra budgetprocessen, för det här är som sagt första gången, och det kommer många processer senare. Har nu trenden för budgetarbetet satts på ett bra sätt? Det finns säkert ting som har varit bra i det nya men också mycket som kan göras bättre.

Därför fäster jag stor vikt vid det beslut som budgetutskottet har fattat och som innebär att utskottet nu skall utvärdera det som har skett i denna

budgetprocess för att vi skall kunna dra kloka slutsatser och kunna komma igen på ett ännu bättre sätt i nästa varv. På den punkten är jag helt enig med Birgit Friggebo, även om jag mindre tar sikte på hur relationen till ministerrådet och dess organ skall se ut och mera tar sikte på att lösa de problem som vi har på rådssidan. För faktum är att vi på rådssidan har problem, som vi måste lösa, och de problemen kan vi kanske klara ut lättare än vi kan klara ut vår relation till ministerrådets organ. Jag tänker på behovet av en entydig spelförare och hur informationen skall se ut.

Sedan vill jag något beröra budgetutskottets uppgift. Jag vill påminna om att uppgiften var och är att inom givna ramar hitta en balans mellan ett antal ting. Det gäller att öka inom vissa sektorer och minska inom andra - det handlar inte bara om kultur utan också om många andra ting. Budgetutskottets uppgift är att hitta en balanspunkt som så många som möjligt kan godta utifrån sina politiska värderingar.

Det är självklart att processen förenklades av att det uppstod ett överskott som kunde avhjälpa en del av de bekymmer som neddragningarna ledde till, men jag ställer mig litet undrande när jag hör Birgit Friggebo säga att man inte vågade ta steget fullt ut - som om det var på parlamentariersidan man hittat på detta om hur överskottet skulle användas. Hon uttryckte det som om det berodde på feghet att parlamentarikerna inte vågade driva den nödvändiga omstruktureringen fullt ut.

Detta leder mig till att ställa frågan, vem var det som föreslog hur överskottet skulle disponeras? Står kulturministrarna bakom ministerrådets förslag till disposition av överskottet? Jag väntar med intresse på svaret.

Olof Johansson sade att det förslag som nu är framlagt har gått kulturministrarna förbi. Jag vet inte vilken ordning som gäller i andra partigrupper, men ett viktigt inslag i arbetet har varit att höra partigrupperna. Jag trodde faktiskt att ministrarna deltog i sina respektive partigrupperns möten och där framförde sina synpunkter. Det handlar nämligen om att hitta en politisk balans. Det gäller inte en kamp mellan ministerrådet och Nordiska rådet utan det är inom Nordiska rådet vi skall hitta en balans.

För dem som vill studera vad som faktiskt var partigruppernas budskap vore det kanske intressant att tänka sig hur det hade sett ut om t.ex. mittengruppens förslag så småningom hade blivit budgetutskottets slutliga förslag. Då hade det kanske varit befogat att Birgit Friggebo hällde ättika över oss - vad vet jag?

Jag är mycket glad över att samtliga utskott står bakom förslaget. Jag är också glad över vad kulturutskottets ordförande sade om att utskotten står samlade bakom förslaget.

Jag vill till slut upprepa att jag inte är alldeles säker på att vi bör arbeta så här nästa år. Det viktiga är att vi kan utforma en sådan process att vi kan tala med varandra. Om var och en sitter och tjuvar i sitt hörn eller ägnar sig åt maktdemonstrationer i slutändan, löser vi inga problem. En god kulturinsats är att tala med varandra. Det har varit budgetutskottets ambition att hitta metoder för att komma till tals med alla som har synpunkter på frågorna och att hitta en balans som kan accepteras.

Nordisk samarbetsminister **Norrback** (SFP): Bäste president! Här i Mariehamn för exakt två år sedan inleddes en förnyelseprocess rörande det nordiska samarbetet som kom att bli genomgripande, t.o.m. mycket genomgripande. Mariehamnsdeklarationen blev startskottet för en rad reformer.

En del frågor har blivit besvarade, en del nya frågor har dykt upp under själva processen.

Senaste söndag (7.11) trädde en viktig revision av Helsingforsavtalet i kraft. Genom ändringen och kompletteringen av Helsingforsavtalet manifesterades de formella ändringarna rörande samarbetet. Till dessa hör inte minst Helsingforsavtalets nya bestämmelse om att Nordiska rådet kan föreslå förändrade prioriteringar i fråga om budgeten inom den av ministerrådet angivna finansiella ramen. Det har ju skett och håller på att ske.

För två år sedan fäste jag uppmärksamheten på tre viktiga områden. Dessa områden gällde:

1. Det nordiska samarbetets roll i ett allt mera integrerat Europa,
2. Det interna, genuint nordiska samarbetets framtid, och
3. Anpassningen av rådets och ministerrådets organisation till de nya förutsättningarna.

Det kan ha sitt intresse att nu två år senare granska vad som skett på dessa tre områden. På det förstnämnda området har endast en del av frågorna kunnat besvaras tillfredställande. EG/EU är en dynamisk sammanlutning av suveräna stater, som befinner sig i en raskt fortgående utvecklingsprocess.

För egen del skulle jag gärna se att alla nordiska länder som ansökt om medlemskap skulle bli medlemmar.

Jag vill för egen del gärna instämma i uppfattningen att en nyvärdering av det nordiska samarbetets inriktning behövs då medlemskapsfrågan har avklarats i de nordiska länderna.

Vad beträffar det andra problemområdet - det interna genuint nordiska samarbetets framtid - är ministerrådets förslag till budget för 1994 ett konkret uttryck för hur ministerrådet ser på saken. Det är ett seriöst och genomtänkt förslag. Vi har tagit hänsyn till dels statsministrarnas prioriteringar och dels de diskussioner som förts i och med rådet under arbetets gång.

I fråga om det tredje området - de organisatoriska frågorna - anser jag att vi, efter ändringarna av Helsingforsavtalet, av ministerrådets och rådets arbetsordningar, nu bör koncentrera oss på innehållet i samarbetet. Norden och det nordiska samarbetet har inte primärt framskapats genom avtal och statuter. Det unika i nordisk gemenskap är en kulturell och historisk närhet som bygger på våra gemensamma värden.

Bäste president! Det kommer inte att vara brist på uppgifter i det framtida nordiska samarbetet. För att nå goda resultat bör subsidiaritetsprincipen också tillämpas inom det nordiska samarbetet.

Järvilahti (Kesk.): Herr president! Låt mig först av allt slå fast att jag understöder budgetutskottets betänkande om budgetförslaget för år 1994. När jag sagt detta, vill jag konstatera att mittengruppen hade önskat t.o.m. mera långtgående förändringar i budgeten i den riktning som budgetutskottet stakar ut.

Mittengruppen konstaterade bl.a. om budgeten för 1994 att en jämnare fördelning av medlen på de olika samarbetssektorerna är nödvändig med tanke på att den samnordiska budgeten är liten, samtidigt som den skall fungera som en startmotor för samarbetet. En ökning inom kultur och forskning får därför inte oskäligt drabba övriga prioriterade satsningsområden.

Enligt mittengruppen borde ökningen för allmänkultur vara 15 % och för utbildning och forskning 10 %. Kultursatsningarna i sig innehåller mycket positivt, varför förverkligandet av nysatsningarna också borde ha kunnat finansieras nationellt.

De medel som på detta sätt "inbesparats" från kultursamarbetet borde först och främst ha använts inom ekonomisektorn, där framför allt regionalpolitiken, standardiseringssamarbetet och forskningen borde ha prioriterats. Också medborgarnas rättigheter borde ha fått en del av "inbesparingarna".

Överskottet från år 1992 på drygt 30 miljoner danska kronor borde ha använts bl.a. till engångssatsningar för barn och ungdom, miljö och information om nordiskt samarbete samt till de nordiska ländernas gemensamma satsningar i sina närområden.

Låt mig avslutningsvis konstatera att dessa synpunkter ingalunda är historia, utan tvärtom utgör en utgångspunkt när arbetet med 1995 års budget tar vid.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! Jag representerar alltså socialutskottet, som har hand om arbetsmarknadsfrågor, social- och hälsopolitik samt bygg- och bostadspolitik. Det är ett väldigt stort område, och utskottets arbetsuppgifter är mycket viktiga för invånarna i Norden. De är betydelsefulla även för den framtida integrationen i Europa och för våra möjligheter till inflytande. Om vi själva har ett väl fungerande och bra samarbete, har vi även större möjligheter att vinna gehör för våra värderingar och modeller, när vi skall arbeta i ett större geografiskt område.

I ministerrådets budgetförslag får detta område nu vidkännas en nedskärning med 25 % eller 17 miljoner DKK, utan att man har analyserat konsekvenserna. Detta har vi vänt oss mot. Vi har ingenting mot att man seriöst studerar var man inom de olika verksamhetsområdena kan göra den största nyttan med insatta pengar. Självklart skall vi göra sådana prövningar, och de pågår även.

Vi vänder oss emellertid mot den mekaniska fördelningen, då man utan analys av konsekvenserna för över en viss procent av pengarna till kultursamarbetet. Det är detta hela debatten har rört sig om. Den har handlat rätt mycket om vad man avser med det nordiska samarbetet i fortsättningen.

Jag vill gärna ställa några frågor, och jag hoppas att någon samarbetsminister kan besvara dem.

Hur vill man ha det med arbetsuppgifterna inom arbetsmiljösamarbetet, samarbetet på arbetsrättens område och standardiseringssamarbetet på hjälpmedelsområdet? Inom socialpolitiken och på sjukvårdsområdet handlar det mycket om standardiseringssamarbete. Skall vi föra över dessa uppgifter till europeiska organ och bara syssla med kultur i Nordiska rådet? Skall vi föra över uppgifterna till europeiska organ, där vi inte har något inflytande utan där det råder helt andra styrningsmöjligheter?

Det är intressant att diskutera Nordiska rådets framtid. Skall vi bry oss om att stärka samarbetet på de områden som jag nämnde både för att göra det bättre för invånarna i Norden och för att ha en stabilare grund att stå på när vi skall gå ut i den europeiska integrationen? Skall vi överlåta dessa arbetsuppgifter på de europeiska organ som naturligtvis finns men som inte har ett så väl utvecklat samarbete och inte har samma ambitioner som vi har i Sverige?

En annan fråga som har diskuterats här är bygg- och bostadssamarbetet, som nästan helt skulle försvinna om ministerrådets budgetförslag genomförs. I en proposition, som den svenska regeringen helt nyligen avlämnade till riksdagen, står följande: "Bostads- och byggsektorn utgör en viktig del av landets ekonomi och har stor betydelse för enskilda människors levnadsförhållanden och samhällsutvecklingen i stort." Detta instämmer jag till fullo i, och därför tycker jag att det är viktigt att vi upprätthåller ett bra samarbete inom Norden också i det avseendet. Vi behöver bara se vilka marknader och vilka möjligheter som finns ute i Europa, där bostadsbehovet är enormt liksom behovet av kunskap och tekniskt bistånd. Där har vi stora exportmöjligheter, om vi kan visa på bra modeller. Hur ser man på detta samarbete för framtiden? Nu har vi företagit en omprioritering så att det skall finnas projektmedel även på detta område för 1994, men vad händer sedan?

Birgit Friggebo sade någonting om de öppna gränserna, att vi skall samverka över gränserna och underlätta för människor. Det rimmar väldigt illa med förslaget i ministerrådets budget om att skära ned med två tredjedelar det stöd som finns inom det nordiska samarbetet just för att täcka handikapporganisationernas extrautgifter. Där har ministerrådet nu backat, vilket är bra. Det var ju ett oförsvarligt förslag.

När vi pratar om öppna gränser, vill jag hävda att det är nödvändigt att vi skärper narkotikasamarbetet. Men även där har ministerrådet föreslagit en ordentlig nedskärning i dessa tider, när vi ser transiteringstrafiken och hör liberaliseringsdiskussionen ute i Europa.

Jag skulle kunna prata om flera områden. Men vi vänder oss främst mot att man gör en mekanisk fördelning utan en analys av konsekvenserna.

Minister Olof Johansson (c): Herr president! Det som ser ut som en mekanik är inte alltid mekanik. Diskussioner har ju förekommit i utskotten, i

ministerådets sekretariat och - det utgår jag från - i det parlamentariska sekretariatet. Visst har olika projekt och institutioner granskats mycket noggrant på grund av den tydliga omprioriteringen i budgeten. Det är mitt samlade intryck. Jag har därvidlag inte någon kritik mot dem som har gjort det bakomliggande jobbet. Men ibland kanske inte alla undersökningar kommer fram och når beslutsfattarna. Ett viktigt och grundläggande arbete har naturligtvis gjorts under tiden samt värderingar av olika bindningar av olika kontrakt, vilket vi har talat om tidigare.

Frågan har varit: Är det bra att göra just detta på det nordiska planet eller kan vi göra det bättre hemma eller på annat plan? Det är viktigt att ta fasta på möjligheterna till synergieffekter och avväga olika satsningar i den nordiska budgeten efter sådana kriterier. Jag tycker att vi har gjort detta för litet både nu och tidigare. Det är alltså inget självändamål att saker och ting hanteras i den nordiska budgeten. Det är väldigt viktigt att vi samarbetar även kring andra frågor än dem som ryms i den nordiska budgeten men finansierar dem hemmavid. Det kan vara effektivare.

Bygg- och bostadsområdet är ett av de områden där vi har gjort omstöpningar och där vi kanske måste gå in med mera pengar. Vi har haft ministerrådets reserv i tankarna. Vi lägger i dag tyngdpunkten mer på samhällsplaneringsdelen än på marknadsföringsdelen.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! När det gäller bygg- och bostadssektorn har det nyligen skett en utvärdering, som klart har kunnat visa på att insatserna har varit värdefulla både för det nationella arbetet och för att vidmakthålla en nordisk samsyn. Man föreslog att det i fortsättningen skulle avsättas mer pengar till detta samarbete. I samma andetag kommer förslaget om att skära i alla projekt och föra över pengar till en kultursatsning, som vi vid detta tillfälle inte visste så mycket om. Hanteringen är litet besvärande. Man har gjort en utvärdering och kunnat konstatera att insatserna har varit bra från nordisk synpunkt, både för det nationella arbetet och för våra vidare vyer ute i Europa.

Vi i socialutskottet är naturligtvis beredda att på ett seriöst sätt pröva varje institution och varje projekt, men vi har inte haft någon chans. Vi har själva fått skaffa fram underlag och analysera konsekvenserna av förslagen. Som tur är har vi ett mycket duktigt kansli.

Árni M. Mathiesen (Sj): Hr. præsident! Strid og tovtrækkeri gennem mange år mellem rådet og ministerrådet om budgetmagten blev tilendebragt - eller det håber man i hvert fald - med de ændringer, som blev gjort i Helsingforsaftalen på Nordisk Råds session i Oslo i marts i år. Rådet har altid fremholdt, at de parlamentariske spilleregler skulle holdes i hævd i det nordiske samarbejde, dvs. at rådet ved behandlingen af det nordiske budget spillede det nationale parlaments rolle som budgetmagt og Nordisk Ministerråd den udøvende magt.

De ændringer i Helsingforsaftalen, som blev foretaget på sessionen i Oslo, var efter min mening en stor sejr for rådet, idet ministerrådet har pligt til at handle i overensstemmelse med rådets forslag i forbindelse med budgettet - undtagen i særlige tilfælde. Hvad begrebet "særlige tilfælde" er, er ikke blevet defineret, men det står helt fast, at det skal fortolkes snævert og konservativt. En fri fortolkning fra ministerrådets side vil være som en krigserklæring fra ministerrådet til rådet og ville få uoverstigelige konsekvenser for det nordiske samarbejde.

Det nordiske budget for 1994 og dets udformning er specielt vigtigt, i betragtning af at de nordiske landes statsministre har afstukket en ny kurs for det nordiske samarbejde. Statsministrenes initiativ giver anledning til glæde, og det står fast, at sådanne retningslinier vil styrke samarbejdet i tider med store ændringer inden for internationalt samarbejde. Statsministrenes politik er at satse mere på kultur- og uddannelsessamarbejdet og på bevillingerne til disse sektorer. Der hersker almindelig enighed herom, men man er uenig om, hvorvidt det skal ske med omposteringer inden for budgettet eller med yderligere bevillinger, og hvis det skal ske med omposteringer, da hvor hurtigt. Statsministrenes konklusion var, at kultur og uddannelse skulle tildeles 50% af det samlede budget, og at dette skulle ske med omposteringer over 3 år. Ministerrådets forslag går derimod ud fra, at to tredjedele af omposteringerne finder sted allerede næste år.

På septembermøderne behandlede budgetudvalget, fagudvalgene og partigrupperne ministrenes budgetforslag for 1994, men desuden blev ministrenes forslag om fordeling af overskuddet på budgettet 1992 fremlagt til diskussion. Partigruppernes synspunkter var stort set sammenfaldende med hensyn til, hvor hurtigt omposteringerne inden for budgettet skulle foretages, og alle ville gøre det over et længere tidsrum. Den konservative partigruppe lagde megen vægt på, at der blev opnået bred politisk enighed om de ændringer, som blev foreslået af rådet, sådan at ministerrådet ikke kunne undskylde sig med, at rådet ikke kunne nå til enighed om forslaget, hvorfor det ikke var muligt at følge rådets forslag. Desuden foreslog den konservative gruppe, at overskuddet blev brugt til at lette ændringer og forhindre, at en for hurtig ændring skulle medføre varige skader, uden dog at forøge budgetrammen som sådan.

På møderne fremkom forslag fra alle fagudvalg på nær kulturudvalget om, at man ikke ville gå så langt i ændringerne, som forslaget lægger op til. Udvalgenes ændringer udgør tilsammen ca. 7 mio. danske kroner, men kulturudvalget fremkom med det ønske, at hvis budgetudvalget foreslog en reduktion fra det budgetterede af bidragene til udvalgets sagsområder, ville blive overdraget udvalget at gennemføre ændringerne på dets sagsområder i samråd med ministerrådet. Ministerrådet forlangte på den anden side, at Nordisk Råd fremlagde udførligt udarbejdede forslag i ministerrådets forslag.

Budgetudvalget har derfor efter samråd med kulturudvalget fremlagt udførlige forslag om tilførsler inden for den helhedsramme, som indeholdes i Nordisk Ministerråds forslag.

Det var budgetudvalgets konklusion at vedtage ministerrådets fordeling af overskuddet, idet den fordeling gør det nemmere for forskellige instanser at komme over ændringerne i budgettet, foruden at den forøger bidraget til vigtige samarbejdsområder som f.eks. Baltikum og Barentsområdet. Desuden var man i udvalget enige om at foreslå, at 7.016.000 danske kroner blev omposteret fra kultur- og uddannelsesområdet til andre sagsområder ifølge fagudvalgenes forslag.

Det var yderst nødvendigt, hr. præsident, at opnå fuld enighed i udvalget om disse forslag, men det er ikke mindre væsentligt, at der opnås fuld enighed i selve rådet om forslagene. Hvis det lykkes, må ministerrådet nødvendigvis følge rådets forslag. Det er nu vores opgave som medlemmer i Nordisk Råd i en afstemning at sikre, at man når til den enighed, og således forsegle den sejr, som blev vundet i Oslo i marts i år.

Riitta Saastamoinen (Kok.): Herr president! De finskspråkiga regionerna i Finland får inte glömmas bort i det nordiska samarbetet. Det finskspråkiga Finland måste också dras med i den nordiska gemenskapen och det nordiska samarbetet.

Projektet "Norden i östra Finland" är ett utmärkt exempel på ett initiativ i denna riktning. Projektet har redan kommit i gång i Kuopioregionen. Enligt den information som jag fått skulle man besluta om projektets finansiering i morgon.

Jag hoppas av hela mitt hjärta att projektet garanteras finansiering i budgeten. Planeringen har redan kommit långt i samarbete med universitetet i Kuopio, handelskammaren, länsstyrelsen och många kulturorganisationer bl.a. för dans och litteratur. Jag hoppas innerligt att projektet kan fullföljas enligt det ursprungliga förslaget.

Herr president! Detta är faktiskt nordiskt samarbete, varje dags samarbete, mellan vanliga nordiska människor.

Marianne Andersson (c): President! Jag vill inleda med att citera Europarådets generalsekreterare Catherine Lalumière, som har sagt: "Kulturen är inte ett dekorativt körsbär på realiteternas tårta." Nej, kulturen är mycket mer än så. Lika väl som det kulturella samarbetet är en av grundpelarna i Europarådet är det i högsta grad så i det nordiska samarbetet.

När vi i Oslo diskuterade förslaget om nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdena, upplevde jag att det fanns en stor samstämmighet i rådet om värdet av att satsa på den nordiska kulturgemenskapen. Däremot gick meningarna isär om varifrån pengarna skulle tas för denna nysatsning och om storleken på nysatsningen. Det är detta debatten handlar om även i dag. Sedan dess har budgeten fått en förstärkning med 1992 års överskott på 31,3 miljoner danska kronor, som har fördelats på andra samarbetsområden än kultur.

Kulturutskottet har sedan sessionen i Oslo arbetat intensivt med att ta fram sina prioriteringar inom kultur-, forsknings- och utbildningsområ-

dena och har haft täta kontakter med ministerrådet. Trots att det föreslås ett budgettillskott för dessa områden krävs noggranna prioriteringar. I debatten här har det talats om ad hoc-lösningar och ett oseriöst arbete, vilket jag tycker är mycket orättvist. Utskottet kom fram till ett enhälligt förslag till åtgärder och anförde att den av ministerrådet föreslagna budgeten för kultur, utbildning och forskning bör antas oförändrad. Samtliga prioriterade områden som t.ex. kulturfonden, barn och ungdom, media och språksamarbete har alla ett och samma mål, nämligen att stärka den nordiska samhörigheten och identiteten i såväl Norden som Europa.

Vi menar att den kulturella mångfalden i Europa inte är ett hot utan en möjlighet, men för att kunna möta denna utmaning måste den nordiska kulturen och den nordiska identiteten stärkas. Intressant att notera är att även EG börjat visa stort intresse för kulturfrågor och betonat vikten av att bevara små kulturer och språk.

I den pågående europeiska integrationsprocessen blir koncentrationen på egen identitet och kultur allt viktigare. De nordiska länderna bör därför gemensamt försöka bevara och intensifiera det nordiska kultursamarbetet.

Låt mig också beröra en annan aspekt, där styrkan i den egna kulturella identiteten och kunskapen om andras kulturer spelar en stor roll, nämligen främlingsfientligheten. Vi har diskuterat detta tidigare vid flera tillfällen här i dag. Till stor del har främlingsfientligheten sina rötter i fruktan för det vi inte känner. Kulturen, kultursamarbetet och ökad kunskap om den egna och andras kulturer bidrar till ökad tolerans och är därmed också det viktigaste verktyget för att bekämpa främlingsfientligheten. Det handlar om vår demokrati, och vår demokrati handlar till syvende og sidst om vår överlevnad.

President! Vid Nordiska rådets session i Oslo 1993 antogs enhälligt en rekommendation om nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdena. Nu kan vi konstatera att vi nådde en bit på vägen men inte ända fram. Vi hade velat driva vårt förslag till votering för att ge alla rådsmedlemmar möjlighet att ta ställning. Först vid en eventuell förlust, skulle vi i detalj precisera den förändring som i så fall skulle ske. Men vi har, med hänsyn till gällande budgethantering, insett nödvändigheten av att samråda med budgetutskottet om de minskningar som vi har tvingats göra i vårt förslag. Inför framtiden är det nödvändigt att se över budgetprocessen så att vi inte hamnar i en liknande situation igen. Sådana här snabba omprioriteringar är naturligtvis väldigt svåra. Vi menar att en nysatsning på kulturen är nödvändig och skall genomföras fullt ut, även om den nu kanske tar något längre tid än vi från början hade tänkt.

Eeva-Liisa Moilanen (SKL): President! Det nordiska samarbetet har under det gångna året visat prov på styrka att förnya sig. De sju satsningsområdena och den breda marginalen för satsning på politiskt angelägna frågor är åtgärder som gör att Norden kommer att synas och höras i Europa.

Likväl följs det goda och det onda. Det onda i detta sammanhang är att viktiga samarbetsområden fallit bort ur budgeten för år 1994. Stödet till

Nordiska Administrativa Förbundet har medvetet slopat. Detta är att beklaga. Med det årliga stödet ur den gemensamma nordiska kassan har förbundet kunnat ge ut en högtstående vetenskaplig tidskrift, nämligen Nordisk Administrativ Tidskrift. Upplagan är uppskattningsvis 2000 exemplar.

Tidskriften är den enda samnordiska allmänadministrativa tidskriften i Norden och den behövs mer än någonsin. Den statliga och kommunala förvaltningen i alla de nordiska länderna står inför utmaningar att förnya sig. Ett fora för vetenskapliga analyser och utbyte av erfarenheter behövs. Tidskriften är den förenande länken mellan tjänstemän i Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige. Tidskriften bidrar till att upprätthålla vårt gemensamma språk i Norden - skandinaviskan. Därför föreslår jag att stödet till Nordiska Administrativa Förbundet återinförs i budgeten för år 1995.

Kulturminister **Åse Kleveland** (A): Jeg har lyst til å uttrykke stor tilfredshet med at man fra Nordisk Råd nå følger opp ønsket fra statsministrene om en vesentlig opptrapping av satsingen på kultur. Jeg tar til etterretning at man i siste runde ikke har funnet å kunne følge statsministrenes og kulturutskottets forslag fullt ut. I likhet med min svenske kollega vil jeg kanskje reservere meg mot noen av de argumenter som blir ført i marken i den forbindelse.

Det som likevel er gledelig, er at man nå får fastslått målsettingen om at i 1996 skal 50 pst. av det totale budsjett gå til undervisning, forskning og kultur. Det er viktig.

Jeg har lyst til å minne om at det hele tiden har vært en forutsetning at 2/3 av økningen skal gå til allmennkultur og 1/3 til undervisning og forskning. Hvorfor er det slik? Årsaken er den at ser vi på det som har vært et samlet budsjettområde fram til neste år, kan vi konstatere at i løpet av de senere år har undervisning og forskning fått en stadig større del av midlene på bekostning av allmennkulturen. Det vil si at den foreslåtte økning til fordel for allmennkulturen har vært en måte å balansere ut en ulikhet som har oppstått over år.

Jeg konstaterer at det kutt som er gjort på 7 mill. kr, i sin helhet er lagt på allmennkulturen. Det betyr at det vil ta lengre tid å jevne ut den ubalanse som i dag eksisterer mellom disse to områdene. Men samtidig er det min forhåpning - ja, i og for seg min overbevisning - at når man nå først holder fast på målsettingen om 50 pst. til dette området som helhet, innebærer det at man i 1996 har gjenopprettet balansen mellom disse områdene.

Jeg har bare til slutt lyst til å si at jeg har opplevd det samarbeid som vi fra Ministerrådet har hatt med kulturutskottet, som veldig viktig og svært positivt. Det er åpenbart at også i den tiden som kommer, vil samarbeidet mellom parlamentarikerne og ministrene på kulturområdet være uhyre viktig, både i nordisk sammenheng og - ikke minst - når vi i hvert vårt land skal gjennomføre det som har vært en av de viktige målsettingene i dette

handlingsprogrammet, nemlig: Vel og bra er det vi gjør felles, i København eller på Åland eller hvor vi er, men til syvende og sist er det avgjørende at det nordiske blir en forlengelse av den nasjonale kulturpolitikken.

Per Olof Håkansson (s): Herr president! Jag vill bara korrigera ett påstå-
ende som har upprepats ett par gånger i debatten, att det skulle finnas nå-
got förslag från kulturutskottet som inte har kommit fram.

Om vi ser på det sista förslaget från kulturutskottet kan vi konstatera
att budgetutskottet till 100 % har transporterat det som man varit överens
om i samtliga utskott och i alla partigrupper utom en, och vi har till 99 %
transporterat de förslag som kommit från ministerrådet. Det är substansen
mätt i pengar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Presidenten meddelade, med hänvisning till paragraf 10 i Nordiska rådets
arbetsordning, att votering, med anledning av ministerrådsförslaget, skulle
företas under tredje mötets fjärde dagordningspunkt (se s. 183).

Mötet avslutades kl.18.25.

Protokoll

Tredje mötet

Onsdagen den 10 november 1993 kl. 10.00 - 14.10

Presidenter: Anker Jørgensen (1-6), Anders Talleraas (6), Ilkka Suominen (6), Berit Brørby Larsen (6-15)

Dagordning

1. B 139/j Ministerrådsförslag om handlingsprogram på konsumentområdet
2. A 1028/s Medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen
3. A 1045/s Medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken
4. B 138/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994

Presidiets saker

5. A 1048/p Medlemsförslag om Nordiska rådets arbetsformer

Ekonomiska utskottets saker

6. *Sysselsättningspolitisk debatt*
 - A 1036/e Medlemsförslag om nordisk initiativ for økt sysselsetting
 - A 1038/e Medlemsförslag om endringer i de nordiske lønnsoppgjørssystemer
 - A 1042/e Medlemsförslag om arbeid og verdiskapning
 - A 1046/e Medlemsförslag om tiltak mot arbeidsledigheten
 - A 1049/e Medlemsförslag om näringslivssamarbetet i Norden
7. A 1039/e Medlemsförslag om å liberalisere energimarkedet i Norden
8. A 1040/e Medlemsförslag om etablering af erhvervszoner i Norden

Miljöutskottets saker

9. Allmän debatt om miljöutskottets sakområde
10. A 1030/m Medlemsförslag om förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete
 - A 1047/m Medlemsförslag om utvidgat Nordkalottsamarbete i ett europeiskt perspektiv
11. A 1032/m Medlemsförslag om att tillåta högersväng vid rött ljus
12. A 1034/m Medlemsförslag om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden
 - A 1043/m Medlemsförslag om energi og miljøtiltak i Norden
 - A 1044/m Medlemsförslag om atomsikkerhet i Russland

13. A 1037/m Medlemsförslag om harmonisering av miljöavgifterna i Norden

Avslutning

14. Fastställande av tid och plats för nästa session
15. Sessionens avslutning

Presidenten: I enlighet med rådets arbetsordning, § 10, beslöt presidiet att genomföra voteringarna för ministerrådsförslag B 139/j, medlemsförslagen A 1028/s och A 1045/s samt ministerrådsförslag B 138/b.

Debatten om samtliga ovannämnda saker genomfördes igår och debatten är därmed avslutad.

Vi inleder sessionens möte med voteringar.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Ingrid Näslund återtagit sin plats i rådet och att Liisa Rulander lämnat sessionen samt att Ilkka Suominen återtagit sin plats i rådet och att John Alvheim, Kaci Kullmann Five, Satu Hassi, Thorbjørn Jagland, Heikki Riihijärvi, Solveig Sollie och Erkki Tuomioja lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

B 139/j Ministerrådsförslag om handlingsprogram på konsumentområdet

(Rekommendationstexten och sakdebatten, se andra mötesprotokollet, s. 137.)

Votering företogs medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation och reservantens förslag till beslut.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), Arne Andersson (m), Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Árni M. Mathiesen (Sj), Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Mariann Fischer Boel (V), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Hans Engell (KF), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), Jan Fransson (s), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Timo Järvilahti (Kesk.), Anker Jørgensen (S), Inger Koch

(m), Wiggo Komstedt (m), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Lauri Metsämäki (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Markku Rossi (Kesk.), Riitta Saastamoinen (Kok.), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Otto Steenholdt (At), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Ilkka Suominen (Kok.), Sten Svensson (m), Anders Sværd (c), Birthe Sörestedt (s), Anders Talleraas (H), Eeva Turunen (Kok.) och Lena Öhrsvik (s).

För reservantens förslag röstade: Aage Brusgaard (FP).

Frånvarande var:

John Alvheim (FrP), Kjell Magne Bondevik (KrF), Kaci Kullmann Five (H), May Flodin (FS), Ranveig Frøiland (A), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), J.K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Kristín Einarsdóttir (Kv), Markku Laukkanen (Kesk.), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Kjellbjørg Lunde (SV), Jonathan Motzfeldt (Si), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Heikki Riihijärvi (SR), Olof Salmén (ÅC), Solveig Sollie (KrF), Erkki Tuomioja (SDP) och Lars Werner (v).

För utskottets förslag till rekommendation röstade: 56 medlemmar

För reservantens förslag röstade: 1 medlem

Ingen medlem avstod från att rösta.

29 medlemmar var frånvarande.

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 56 röster mot 1.

Rekommendationen hade sålunda antagits.

2

A 1028/s Medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen

(Rekommendationstexten och sakdebatten, se andra mötesprotokollet, s. 147.)

Votering företogs medelst voteringsapparat beträffande socialutskottets förslag till rekommendation och reservanternas förslag att inte företa sig något.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), Jan Fransson (s), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Timo Järvilahti (Kesk.), Anker Jørgensen (S), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Lauri Metsämäki (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Markku Rossi (Kesk.), Riitta Saastamoinen (Kok.), Otto Steenholdt (At), Anders Svärd (c), Birthe Sörestedt (s) och Lena Öhrsvik (s).

För reservanternas förslag röstade:

Niels Ahlmann-Ohlens (KF), Arne Andersson (m), Árni M. Mathiesen (Sj), Mariann Fischer Boel (V), Aage Brusgaard (FP), Hans Engell (KF), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Inger Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Sigríður A. Þórðardóttir, Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Ilkka Suominen (Kok.), Sten Svensson (m), Anders Talleraas (H) och Eeva Turunen (Kok.).

Frånvarande var:

John Alvheim (FrP), Kjell Magne Bondevik (KrF), Kaci Kullmann Five (H), May Flodin (FS), Ranveig Frøiland (A), Hans Gustafsson (S), Ulf Guttormsen (A), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Kristín Einarsdóttir (Kv), Markku Laukkanen (Kesk.), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Kjellbjørg Lunde (SV), Jonathan Motzfeldt (Si), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Heikki Riihijärvi (SR), Olof Salmén (ÅC), Solveig Sollie (KrF), Erkki Tuomioja (SDP) och Lars Werner (v).

För utskottets förslag till rekommendation röstade: 40 medlemmar

För reservanternas förslag röstade: 17 medlemmar

Ingen medlem avstod från att rösta.

29 medlemmar var frånvarande.

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 40 röster mot 17.

Rekommendationen hade sålunda antagits.

3

A 1045/s Medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken

(Rekommendationstexten och sakdebatten, se andra mötesprotokollet, s. 150.)

Votering företogs medelst voteringsapparat beträffande socialutskottets förslag till rekommendation och reservanternas förslag att inte företa sig något.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), Jan Fransson (s), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Anker Jørgensen (S), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Kjellbjørg Lunde (SV), Lauri Metsämäki (SDP), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Otto Steenholdt (At), Birthe Sörestedt (s) och Lena Öhrsvik (s).

För reservanternas förslag röstade:

Arne Andersson (m), Årni M. Mathiesen (Sj), Mariann Fischer Boel (V), Aage Brusgaard (FP), Hans Engell (KF), May Flodin (FS), Lars P. Gammellaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Timo Järvi-lahti (Kesk.), Inger Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Hans Nyhage (m), Markku Rossi (Kesk.), Riitta Saastamoinen (Kok.), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Ilkka Suominen (Kok.), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Anders Talleraas (H) och Eeva Turunen (Kok.).

Frånvarande var:

John Alvheim (FrP), Kjell Magne Bondevik (KrF), Kaci Kullmann Five (H), Ranveig Frøiland (A), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Kristín Einarsdóttir (Kv), Markku Laukkanen (Kesk.), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Jonathan Motzfeldt (Si), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Heikki Riihijärvi (SR), Olof Salmén (ÅC), Solveig Solle (KrF), Erkki Tuomioja (SDP) och Lars Werner (v).

För utskottets förslag till rekommendation röstade: 34 medlemmar
 För reservanternas förslag röstade: 25 medlemmar
 Ingen medlem avstod från att rösta.
 27 medlemmar var frånvarande.

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 34 röster mot 25.

Rekommendationen hade sålunda antagits.

4

B 138/b Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994

(Rekommendationstexten och sakdebatten, se andra mötesprotokollet, s. 153.)

Votering företogs medelst voteringsapparat beträffande budgetutskottets förslag till rekommendation och reservantens förslag.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), Arne Andersson (m), Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Árni M. Mathiesen (Sj), Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Mariann Fischer Boel (V), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Hans Engell (KF), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Jan Fransson (s), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Timo Järvilahti (Kesk.), Anker Jørgensen (S), Inger Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Kjellbjørg Lunde (SV), Lauri Metsämäki (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Markku Rossi (Kesk.), Riitta Saastamoinen (Kok.), Olof Salmén (ÅC), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Otto Steenholdt (At), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Ilkka Suominen (Kok.), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Birthe Sörestedt (s), Anders Talleraas (H) och Lena Öhrsvik (s).

För reservanternas förslag röstade: Aage Brusgaard (FP).

Eeva Turunen (Kok.) avstod från att rösta.

Frånvarande var:

John Alvheim (FrP), Kjell Magne Bondevik (KrF), Kaci Kullmann Five (H), Ranveig Frøiland (A), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Markku Laukkanen (Kesk.), Jonathan Motzfeldt (Si), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Heikki Riihijärvi (SR), Solveig Sollie (KrF), Erkki Tuomioja (SDP) och Lars Werner (v).

För utskottets förslag till rekommendation röstade: 60 medlemmar

För reservanternas förslag röstade: 1 medlem

1 medlem avstod från att rösta.

24 medlemmar var frånvarande.

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 60 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), Arne Andersson (m), Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Árni M. Mathiesen (Sj), Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Mariann Fischer Boel (V), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (SP), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Hans Engell (KF), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Jan Fransson (s), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Timo JärviLahti (Kesk.), Anker Jørgensen (S), Inger Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Kjellbjørg Lunde (SV), Lauri Metsämäki (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Markku Rossi (Kesk.), Riitta Saastamoinen (Kok.), Olof Salmén (ÁC), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Otto Steenholdt (At), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Ilkka Suominen (Kok.), Sten Svansson (m), Anders Sværd (c), Birthe Sörestedt (s), Anders Talleraas (H) och Lena Öhrsvik (s).

Mot rekommendationen röstade: Aage Brusgaard (FP).

Frånvarande var:

John Alvheim (FrP), Kjell Magne Bondevik (KrF), Kaci Kullmann Five (H), Ranveig Frøiland (A), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Markku Laukkanen (Kesk.), Jonathan Motzfeldt (Si), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Heikki Riihijärvi (SR), Solveig Sollie (KrF), Erkki Tuomioja (SDP), Eeva Turunen (Kok.) och Lars Werner (v).

För rekommendationen röstade: 60 medlemmar

Mot rekommendationen röstade: 1 medlem

Ingen medlem avstod från att rösta.

25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster mot 1.

Presidiets saker

5

A 1048/p: Medlemsförslag om Nordiska rådets arbetsformer

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Komstedt (m): Herr president! I det nu aktuella medlemsförslaget har jag föreslagit att frågeinstitutet tillämpas så, att frågor besvaras i samband med behandlingen av respektive utskotts sakområde, samt att votering företas samlat när ett utskotts alla ärenden är behandlade och slutdebatterade. Avsikten är alltså att man skall få en sammanhållen debatt och att de frågor som berör sakområdet behandlas på samma gång.

Presidiet föreslår att sessionen *inte* företar sig någonting med anledning av medlemsförslaget, och vi har ju lärt oss att det är svårt att få en förändring genomförd i den här församlingen. Motiveringen är att reglerna fastställs av plenarförsamlingen inför varje session, och i dessa regler kan bl.a. tillämpningen av frågeinstitutet samt voteringsregler preciseras. Det är naturligtvis riktigt. Plenarförsamlingen kan alltid under sessionens första möte ta ställning till vilka regler som skall gälla för sessionens genomförande.

Men det där visste jag redan när medlemsförslaget skrevs. Alla här närvarande är säkerligen medvetna om svårigheterna att när sessionen väl har öppnats framföra förslag till ändringar. Program och dagordningar har då för länge sedan gått ut till alla berörda. Att då föreslå en ändring av tidpunkten för frågeinstitutet skulle *inte* vara populärt, och det skulle *inte*

heller vara lätt att praktiskt genomföra. Det var mot denna bakgrund som medlemsförslaget väcktes för att man i god tid skulle kunna rikta presidiet uppmärksamhet på möjligheterna att genomföra ändringar i reglerna för sessionens genomförande.

Det är intressant att notera att samtliga utskott stöder förslaget om att frågorna besvaras vid behandlingen av respektive utskotts ärenden samt att de utskott som uttalar sig stöder förslaget om samlade voteringar. Jag har naturligtvis tacksamt noterat att presidiet kommer att ta hänsyn till mina synpunkter och konkreta förslag när man nästa gång skall ta ställning till reglerna för sessionens genomförande. Om detta betyder att presidiet delar den uppfattning som är framlagd i medlemsförslaget framgår emellertid inte. Men man kan ju alltid hoppas att vi till nästa session får se någonting av dessa förslag förverkligat, eftersom utskotten har ställt sig så positiva. Ändå har presidiet yrkat avslag. Man har i alla fall ganska god tid på sig till nästa session för att kunna komma med förslagen, men jag vet att man i denna församling har en ovanligt lång framkörningssträcka. Det gäller att hinna fram i tid före nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag.*

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att May Flodin under ekonomiska utskottets saker ersatts av Olof Erland.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Ekonomiska utskottets saker

6

Sysselsättningspolitisk debatt

**A 1036/e: Medlemsförslag om nordisk initiativ för ökt sysselsetting;
A 1038/e: Medlemsförslag om ändringar i de nordiske lønnsoppgjørssystemer;
A 1042/e: Medlemsförslag om arbeid og verdiskapning;
A 1046/e: Medlemsförslag om tiltak mot arbeidsledigheten; A 1049/e:
Medlemsförslag om næringslivssamarbetet i Norden**

Rådet beslöt att behandla ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslagen:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

innen 1. mars 1994 å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting.

I en reservation fogad till utskottets betänkande hade Hjørleifur Guttormsson som ett tilläggsförslag till rekommendationstexten föreslagit följande:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

- å legge til rette for styrking av offentlig sektor, spesielt innen helse og omsorg, undervisning og kultur, med sikte på å bevare eksisterende arbeidsplasser og skape nye,

- å skape nye arbeidsplasser innen trafikkområdet, særlig ved satsing på kollektivtrafikken i Norden og Nordens nærområder,

- å legge til rette for en helhetlig felles nordisk sysselsettingspolitikk ved at en styrker samarbeidet basert på det enkelte lands lovgivning og begrense fri flyt av kapital,

- å fremme deling av arbeid gjennom reduksjon av arbeidstid og begrensning av overtid."

Gammelgaard (KF) (økonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! De nordiske lande har i lighed med de fleste andre vesteuropæiske lande en arbejdsløshed af en helt anden og alvorligere karakter end noget andet, vi har oplevet på arbejdsmarkedet i de sidste tiår. Over 1 million nordiske borgere er i dag uden arbejde i traditionel forstand, og hvis vi dertil lægger disse mange arbejdsløses familier, kommer vi op på, at måske hver sjette eller syvende borger i vore samfund er direkte eller indirekte berørt af den krise, vi befinder os i.

Total- og gennemsnitstal fortæller imidlertid ikke hele sandheden om krisen på arbejdsmarkedet. Antallet af langtidsledige udgør en stadig større andel af de arbejdssøgende, det samme gælder for antallet af unge arbejdsløse, og disse tendenser giver grund til ekstra uro. Specielt blandt ungdommen er der ved at udvikles en apati, som angriber selve kernen i de nordiske samfundsmodeller, ja, udvikler en stærkere mistro til selve det politiske og sociale sammenhold, eller om man vil: Til demokratiet.

Denne problemstilling erkendes af alle samfundsbevidste borgere og af alle partier, og man indser også let, at kampen mod arbejdsløsheden og for skabelsen af nye arbejdspladser må have højeste prioritet for de offentlige myndigheder på alle områder. Derfor var det også med glæde, vi registrede ved forrige session i Nordisk Råd, at de politiske partigrupper tog denne udfordring op på nordisk plan ved at stille medlemsforslag om dette emne.

I betragtning af, at arbejdsløshed og beskæftigelse er centrale og omfattende spørgsmål i samfundsdebatten, var det også naturligt, at de enkelte

partigrupper lagde forskellige ideologiske synspunkter til grund for deres udspil, og derfor fik man formelt 5 selvstændige medlemsforslag til behandling i Rådets økonomiske udvalg. Udvalget har imidlertid fundet, at det af hensyn til den videre debat og som en forudsætning for Nordisk Ministerråd og regeringerne vil være hensigtsmæssigt at behandle alle forslagene samlet, og det lægger udvalget også op til med den indstilling, vi her præsenterer for plenarforsamlingen.

Grundlaget for udvalgets indstilling er, at det primære ansvar for at skabe de rette rammer for at sætte fart i det økonomiske liv og dermed bidrage til at skabe nye arbejdspladser må påhvile de nationale myndigheder og myndighederne på lokalt plan, men samtidig erkender vi, at problemerne er af en sådan art, at der kræves en international samordning af initiativer, så langt dette er hensigtsmæssigt. Det må i alle tilfælde sikres, at det ene lands initiativer ikke bidrager til at forværre situationen i et andet land, når det gælder arbejdsmarkedet. Initiativerne må koordineres, og de såkaldte synergieffekter må opnås i både Norden og over for resten af Europa.

Udvalget mener også, at der kan iværksættes en række initiativer med basis i de nordiske aftaler og de etablerede, nære kontakter mellem landenes myndigheder for at udbygge og støtte det nationale arbejde. Til disse støtteaktiviteter må der benyttes fællesnordiske midler, men det vil selvfølgelig være en ren illusion at forestille sig, at det nordiske budget kan få direkte og afgørende betydning, når det gælder om at nedbringe ledighedstallene i Norden.

Udvalget peger i sin indstilling på en lang række enkeltinitiativer, som vi i denne sammenhæng mener, at det vil være realistisk for Ministerrådet at vurdere snarest muligt. Jeg vil her nævne, at der må sikres en koordinering på ministerplan af landenes initiativer, og at man forbedrer informationsudvekslingen og samordningen mellem arbejdsmarkedsmyndighederne. Denne koordinering skal bl.a. søge at hindre, at det indbyrdes konkurrenceforhold mellem de nordiske lande får en politisk betinget forvridding.

Endvidere har udvalget opfordret til, at der skal sættes gang i en række af de større infrastrukturprojekter og andre udbygningsinitiativer, som allerede er kortlagt. Efter behov må nogle af disse store projekter kunne delfinansieres ved samfundsøkonomisk velfunderede lån, og her mener vi, at Nordisk Investeringsbank, alene eller sammen med europæiske låneinstitutioner, kan være naturlige operatører.

Vi har i vor indstilling endvidere peget på, at krisen på det nordiske arbejdsmarked for en stor dels vedkommende er strukturelt betinget. Vi må nok erkende, at selv om vi f.eks. fik en væsentlig forøgelse af de enkelte landes bruttonationalprodukter, ville vi alligevel fortsat have en høj arbejdsløshed for enkelte befolkningsgrupper. Vi må være indstillet på, at det bliver helt nye arbejdsopgaver, produkter og produktionsformer, og i nogle tilfælde måske også nye ansættelsesformer og virksomhedsstrukturer, som vil præge fremtidens arbejdsliv.

Kravet til vort skole- og uddannelsessystem må derfor være, at det bliver tilpasset denne omlægning i samfundets værdiskabende sektor. Kravet om øget fleksibilitet og evnen til hurtigere omstilling hos det enkelte individ, den enkelte arbejdstager, må gennemsyre hele systemet og må genspejles i vort skolesystem, og her tror vi, at man på nordisk plan vil kunne drage nytte af et aktivt udviklingsarbejde og ikke mindst en samordning af indsatserne. Vi taler i denne sammenhæng også for, at man i fællesskab skal vurdere, hvordan de unge lettere kan få deres første indgangsbillet til arbejdsmarkedet, f.eks. ved det modificerede lærlingssystem, som kendes i andre lande.

Udvalget har i sin indstilling peget på, at alle de nordiske lande nu bliver en del af Det Indre Marked, Danmark som EF-medlem og for de øvrige nordiske landes vedkommende som EØS-medlemmer. Efter udvalgets mening er det vigtigt, at de samarbejdsorganer, som skal administrere dette nye marked rent politisk, påser, at markedet fungerer på en retfærdig måde for de enkelte lande. Selv om vi i de forskellige partier og i de enkelte lande kan have forskellige synspunkter om EF og EØS, er der liden uenighed om, at kampen mod arbejdsløsheden må gives toprioritet i det europæiske samarbejde, og udvalgets flertal mener, at vore regeringer må bidrage til, at disse spørgsmål bliver placeret øverst på den politiske dagsorden i EØS- og EF-organerne.

Jeg vil gerne afslutningsvis på udvalgets vegne understrege, at beskæftigelses spørgsmål skal have den største opmærksomhed fra Ministerrådet og de nordiske regeringers side, og i forslaget til rekommandation beder vi derfor om, at Ministerrådet allerede inden næste session i Nordisk Råd - altså inden 4 måneder - vil vurdere, hvilke initiativer der kan aktualiseres. Vi går ud fra, at man fra regeringernes side vil tage hensyn til de konstruktive forslag i medlemsforslagene og i Økonomisk Udvalgs indstilling, og derefter vil vi have mulighed for at drøfte konkrete initiativer i Rådet. For at kunne få en meningsfuld debat på næste session i Stockholm og for at få tid til den tilstrækkelige forberedelse ser vi gerne, at Ministerrådets forslag foreligger 1 måned før næste session.

Fra vores side vil vi også følge disse spørgsmål op ved den beskæftigelseskonference, som skal holdes i Nordisk Råds regi den 11. og 12. april 1994 med bred deltagelse af politikere, arbejdsmarkedsrepræsentanter og forskere. På denne konference forventer vi, at der også vil blive aktiv deltagelse af nordiske regeringsrepræsentanter.

Den kritiske tilhører vil sikkert kunne sige, at alle disse indstillinger, debatter og konferencer ikke fører til skabelse af nye arbejdspladser på kort sigt. Det er rigtigt, men det må ikke få os til at afstå fra at diskutere spørgsmålene. En meget stor del af omstillingen af vort økonomiske liv og arbejdsmarkedet vil kræve helt nye politiske og sociale tænke måder. Udformningen af dette er en lang og tung proces for os alle, og vi har derfor brug for en åben og konstruktiv meningsudveksling i så mange fora som muligt.

Må jeg med disse ord anbefale, at Rådet vedtager den foreslåede rekommandation.

Jan Fransson (s): Herr president! En omfattande utslagning från arbetsliv och gemenskap pågår nu i hela Europa. När människor känner att de inte behövs växer misstron mot samhället och mot de demokratiska institutionernas förmåga att lösa problemen. Den ekonomiska krisen riskerar att gå över i en kris för demokratin.

Sysselsättningen är den helt övergripande frågan i den socialdemokratiska politiken. Detta manifesterade vi senast för några dagar sedan på vår Europakongress. Kampen mot arbetslöshet - kampen för att varje människa har rätt till en meningsfull sysselsättning och att känna att hon behövs i samhället - är den fråga som nu står överst på den politiska dagordningen i vårt fortsatta Europasamarbete.

Vi socialdemokrater har genom det samarbete som arbetarrörelsen nu bedriver på nordisk basis i europeiska sammanhang fått klart för oss att vi, med våra traditioner när det gäller arbetsmarknaden i Norden, har goda möjligheter att påverka den politik som nu utformas. Det vore illa om Nordiska rådet hamnade på åskådarpåls i den process som nu tyder på ett omtänkande och nytänkande inom EG vad gäller sysselsättningen.

Mot bakgrund av de senaste årens växande arbetslöshet i de nordiska länderna är det litet förvånande att inga initiativ tagits från dem som är närmast ansvariga för genomförandet av det samarbetsavtal som undertecknades 1983 om en gemensam arbetsmarknad. Utskottet har därför funnit sig föranlåtet att direkt citera artiklarna 9 och 10 i detta avtal.

Vi är medvetna om att det inte finns några enkla lösningar på arbetslösheten, av typen "sänk skatten och avreglera, så gör marknaden resten". De som tror att sådana finns måste redan ha blivit grundligt besvikna.

Ute i Europa är det två skolor som gör sig gällande. Den ena menar att avreglering av arbetsmarknaden, försämring av de anställdas anställningsskydd och försvagning av facket's inflytande är lösningen. Den andra går ut på att stärka individernas ställning, att rusta dem som nu är arbetslösa eller hotas av arbetslöshet för de jobb som kommer att finnas. Det torde inte råda någon tvekan om var vi socialdemokrater står.

Vad som behövs är politiska beslut som inte bara stimulerar tillväxt utan också korrigerar marknadens och industrisamhällets till synes obönhörliga utslagning av människor. Vi accepterar inte att människor betraktas som avfall. Det rimmar illa med vår uppfattning om alla människors lika värde. Vi accepterar inte en massarbetslöshet där en hel ungdomsgeneration slås ut.

Min bänkkamrat Karin Lian berörde i går barnens situation i arbetslöshetens samhälle. Jag har i Danmark mött en bild som skrämmer mig. Danmark har till skillnad från Sverige haft en hög arbetslöshet under lång tid, och det finns mycket att lära av förhållandena där.

Bilden kan illustreras av en ung familj med föräldrar i åldern 20-30 år och med ett eller ett par barn. De unga föräldrarna har aldrig haft ett arbete med det liv, den identitet och den rytm som det innebär. Passiviteten har blivit nästan fullständig. Att sitta och titta på TV:s olika kanaler blir i

stort sett enda sysselsättningen. Mathållningen består till stor del av chips när man tittar på TV.

I denna situation skall de ungas barn växa upp. Dessa har aldrig fått uppleva att föräldrarna har ett arbete med vad detta innebär. Allt fler i Danmark talar om en förlorad generation - i mitt exempel de unga föräldrarna. Det finns mycket stor risk att en ny förlorad generation är på väg - de ungas barn. Det kommer att behövas omfattande insatser för att så inte skall ske. Vi måste vara starkt medvetna om att det i arbetslöshetens spår håller på att växa fram ett mycket allvarligt folkhälsoproblem.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Halldór Ásgrímsson (F): Hr. præsident! De nordiske lande står alle over for vanskeligheder på det økonomiske område. Problemerne er ganske vist forskellige, men fælles for alle landene er alligevel, at arbejdsløsheden er øget og den økonomiske vækst gået ned, noget, som har skabt vanskelige sociale problemer.

Arbejdsløsheden er blevet Vesteuropas største ulykke, og opmærksomheden rettes derfor i stadig stærkere grad imod, hvordan det lader sig gøre at holde den i tømme og skabe nye opgaver for arbejdsvillige hænder. Unge mennesker med god uddannelse er nu pludselig konfronteret med arbejdsløshed og medfølgende sociale vanskeligheder, som ingen havde anelse om for et tiår siden. Her duer ingen hurtigløsninger, men med målbevidsthed og systematiske tiltag er det muligt at tage fat på problemerne.

En høj arbejdsløshed skaber også grobund for øget fremmedfjendtlighed og voksende racisme, aspekter, som yderligere understreger det alvorlige i situationen. Mittengruppen hilser derfor det initiativ varmt velkomment, som tages for at bekæmpe dette.

Beskæftigelsesspørgsmålet er noget, som i dag prioriteres af alle nordiske regeringer uden hensyn til politisk sammensætning. At spørgsmålet prioriteres, betyder for den sags skyld ikke, at det derigennem er løst. Vi bør uafhængig af den ideologiske baggrund erkende, at vi står over for problemer, som ikke udelukkende kan løses med traditionelle konjunkturudlignende tiltag. Mittengruppen tror derfor i lighed med økonomisk udvalg, at den offentlige indsats i stadig højere grad må indrettes på langsigtede strategier med det formål at skabe nye fremtidsrettede produktionssektorer.

Omend de nordiske lande er stillet forskelligt i denne forbindelse, er der ingen tvivl om, at løsningen bl.a. ligger i et øget nordisk samarbejde på det økonomiske og erhvervspolitiske område. Vi bør i endnu højere grad betone forskningens og uddannelsens betydning i samarbejdet. Et øget samarbejde mellem virksomheder, forsknings- og uddannelsesinstitutioner er med til at styrke Nordens konkurrenceposition i den voksende internationale konkurrence.

Institutioner som Nordisk Investeringsbank, Projektekspportfonden og Nordisk Industrifond er eksempler på nordiske institutioner, som kan bidrage med meget, hvis de får den nødvendige støtte til det. Det er derfor

overraskende, at støtten til bl.a. Nordisk Industrifond er blevet kraftigt skåret ned i de sidste år. Det er en stor misforståelse, at med et voksende økonomisk samarbejde i Europa bør det nordiske samarbejde reduceres for at komme ud af de vanskeligheder, de fleste af os står over for. Tværtimod må samarbejdet øges.

Ved i større udstrækning at samordne vore ressourcer inden for erhvervssektoren kan vi dels spare nationalt, men også i større udstrækning udnytte de muligheder, vi har inden for områder, hvor vi kan indtage en ledende industrirolle; jeg tænker her på områder som energi- og miljøteknologi. Vi bør aktivt arbejde videre med spørgsmål som børssamarbejde, koordinering af stimulering af eksporten og adgang til risikokapital. På områder som disse må der komme en ændring med det mål for øje at opnå størst muligt resultat for at styrke arbejdslivet og reducere arbejdsløsheden.

Mittengruppen hilser det velkomment, som er i overensstemmelse med gruppens medlemsforslag om næringslivssamarbejdet i Norden. Vi har også med tilfredshed noteret, at statsministrene har vedtaget den rapport om afskaffelse af grænsehindringer, som Nils G. Åsling fremlagde. En harmonisering af lovgivningen er også med til at gøre Norden til en attraktiv region for investorer uden for Norden.

Det er ikke længere blot en national opgave at bekæmpe arbejdsløsheden. Den kan heller ikke løses inden for en nordisk ramme, ja, det er til og med svært at tro, at man kan opnå løsninger inden for en europæisk ramme på baggrund af de problemer, man har haft i EF med at kunne satse på kraftige tiltag for at bekæmpe arbejdsløsheden.

Hr. præsident! Afslutningsvis vil jeg takke det økonomiske udvalg for det arbejde, udvalget har gjort, og meddele, at Mittengruppen tilslutter sig de forslag, det har fremlagt.

Geir H. Haarde (Sj): Hr. præsident! Sysselsætningsdebatten er ikke blevet mindre væsentlig, siden vi sidst mødtes i Nordisk Råd i Oslo. Problemerne er desværre ikke blevet mindre. En generel stigning i antallet af arbejdsledige - og ikke mindst en stigning i ungdomsledigheden - er de kendsgerninger, vi må se i øjnene.

En ting er klar: Vi må have gang i den økonomiske vækst for bedre at kunne skabe nye arbejdspladser og mindske arbejdsløsheden.

De nordiske statsministre samt økonomi- og finansministrene har i deres udtalelse fra i mandags givet et vigtigt bidrag til debatten om de problemer, vi her står over for, og er kommet med mange fornuftige forslag.

Efter den konservative gruppes opfattelse kan sysselsætningsproblematikken ikke løses i det enkelte land alene. Reelt er det heller ikke vores opfattelse, at problemerne alene kan løses inden for Norden. De nordiske lande må i fællesskab søge løsninger på problemerne - men løsninger, der skal findes i forhold til det øvrige Europa og også i forhold til vore andre samhandelslande, herunder bl.a. inden for GATT-samarbejdet.

En forskydning af arbejdsledigheden mellem de nordiske lande er selvfølgelig heller ikke tilfredsstillende. De konservative forslag er i vid udstrækning bygget på grundlag af en konstatering af den øgede internationalisering, som har fundet sted.

Arbejdsmarkeds- og handelspolitisk er det allerede i dag i forholdet til Europa og EØS-aftalen et faktum, at man ikke vil tolerere protektionisme, diskriminatoriske forhold eller konkurrenceforvridning.

Fremtiden skal bæres af en politik, som sikrer, at EØS-aftalen kan fungere så effektivt som muligt gennem en øget og forbedret konkurrence, en bedre udnyttelse af de tilgængelige ressourcer og en øget satsning på de komparative fortrin mellem de nordiske lande.

Her nævnte vi tidligere miljøteknologien. Dette er et område, hvor der givet kan blive enighed her i rådet. Alle kan vi konstatere, at oprydningsarbejde og forebyggelse af kommende miljøkatastrofer selvkært har høj prioritet, og det er samtidig et område med mange arbejdspladser.

I det forslag til rekommandation, der her er fremlagt, finder jeg generelt, at man har fået nævnt de væsentligste af disse europæiske tiltag. Dog vil jeg understrege, at den konservative gruppe mener, det er yderst vigtigt, at der for Finland, Norge og Sverige arbejdes for forhandlingsresultater med EF, som har gode rammebetingelser for erhvervslivet.

Ligeledes må en fællesnordisk rentepolitik tilpasses det europæiske niveau og ikke mindst medvirke til at skabe lyst og incitament til øgede private investeringer.

Det er også faktisk den konservative gruppes opfattelse, at man burde afskaffe formuebeskatningen.

I den konservative gruppe har vi grundlæggende den opfattelse, at løsningen på sysselsætningsproblemerne kun kan ske ved, at der arbejdes i én retning: Vi skal have styrket konkurrenceevnen, indført lavere person- og erhvervsskatter, fremmet vækstmulighederne for de små og mellemstore virksomheder i servicefagene, og ikke mindst skal det stive arbejdsmarkedssystem afbureaukratiseres. Som vi har nævnt det i vores forslag, skal det være nemmere at være arbejdsgiver.

Ved sessionen i Oslo fremlagde jeg også den konservative gruppes bekymring for fremskyndelse af de offentlige investeringer. Det er et område, vi skal være forsigtige med. Dog kan den konservative gruppe acceptere de i rekommandationen fremlagte forslag inden for kommunikation, energi og miljøbeskyttelsestiltag.

En øget offentlig investeringspolitik er derimod ikke ensbetydende med accept af generelt øgede offentlige udgifter. Vi finder fortsat, at de offentlige udgifter må reduceres og den offentlige sektor indskrænkes ved effektivisering.

Undervisnings- og skolesystemernes fleksibilitet er nævnt i forslaget - et område, hvor programmer for øgede omskolings- og efteruddannelses tilbud kan medvirke til en bedre udnyttelse af de menneskelige ressourcer. Man vil således i fremtiden bedre kunne imødekomme kravet om større fleksibilitet i arbejdsstyrken. Og tiltaget vil være et godt

skridt i retning af at gennemføre planerne om arbejdskraftens frie bevægelighed.

Alle finder vi vigtighed og betydning i det nordiske samarbejde. Dette skulle også gerne være tilfældet på sysselsætningsområdet. Det skulle nemlig ende sådan, at man i vore lande fik det indtryk, at samarbejdet i Nordisk Råd, herunder på det sysselsætningspolitiske område, er uden dynamik og handlekraft. De tiltag, der skal tages, må være realistiske.

Den konservative gruppe finder det af Økonomisk Udvalg fremlagte rekommandationsforslag egnet til en videre frugtbar proces på sysselsætningsområdet, og gruppen kan derfor tiltræde forslaget.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Paradokset i den nuværende situation viser sig ikke mindst ved, at man i Vesteuropa nu følger en økonomisk kurs, som kun gør dagens store problemer som arbejdsløshed og miljødegradering vanskeligere at løse. Den store vægt, som regeringerne har lagt på monetarisk stabilitet, har kostet store ofre i form af stigende arbejdsløshed. Fri bevægelse af kapital og stadig større økonomisk magt til de multinationale koncerner har visket nationalstaternes muligheder for styring af økonomien bort. Med EØS-traktaten har de fleste vesteuropæiske lande legaliseret de fire friheder med fri bevægelse af kapital som det øverste bud.

Arbejdsløsheden i EU-området tager et stadig mere drastisk omfang. Gennemsnitstal på 10,5 pct. og næsten 20 millioner registrerede individer uden arbejde er dog kun en del af historien. Ungdomsarbejdsløsheden ligger i mange områder væsentligt højere; kvinder rammes meget hårdere end mænd, og god uddannelse er ikke længere nogen forsikring for at få arbejde.

Også i Norden er tendensen den samme, selv om situationen er forskellig fra land til land. EU-Kommissionens målsætning om at bringe arbejdsløsheden ned på gennemsnitlig 7 pct. i år 2000 lyder ikke særlig ambitiøs.

Der synes at være forholdsvis bred enighed i bedømmelsen af, at denne katastrofale udvikling på arbejdsmarkedet kun i en ubetydelig grad er konjunkturbetinget, men i høj grad beror på strukturelle forhold. En årlig økonomisk vækst på 2-3 pct. vil føre til 1-1,5 pct. flere arbejdspladser, heder det i en rapport, der for nylig er kommet fra Kommissionen i Bryssel. På den anden side hersker der stor uenighed om, hvilke årsager der vejer tungest i den strukturelle arbejdsløshed, for ikke at tale om, hvilke modtiltag der burde indledes. Disse forskellige synspunkter reflekteres bl.a. i de foreliggende medlemsforslag fra de enkelte partigrupper.

Man burde være opmærksom på, at internationaliseringen af økonomien med multinationale selskaber som hovedaktører koblet sammen med laissez-faire-markedsliberalisme kan føre til en markant stigning i arbejdsløsheden og en forværring af det globale miljø. Det samme kan blive følgen af en ny GATT-aftale, hvor hensynet til arbejde og miljø hidtil ikke har været højt anskrevet i præmisserne. Tekniske forandringer f.eks. i landbrug ved hjælp af bioteknologi kan også munde ud i endnu en drastisk

forminskning af antallet af arbejdspladser og en forværring af udviklingslandenes stilling på verdensmarkedet. Det samme gælder automatisering inden for industri med voksende brug af robotter, hvor Japan nu er det førende land.

På den anden side kan man konstatere, at der nu fra forskellig side vokser en stærk kritik af den markedsliberalisme frem, som var bestemmende for udviklingen i Vesteuropa og Nordamerika i de sidste 10-15 år, og som nu propaganderes som det store Heilmittel for økonomierne i Central- og Østeuropa. Valgresultatet i Canada er det mest markante signal, men også i forskellige andre lande er laissez-faire-profeterne kommet i defensiven.

Det modsatte er desværre endnu på dagsordenen i vore nordiske lande, uanset om de styres af socialdemokratiske eller borgerlige regeringer. Kritik af markedsliberalismen sætter heller ikke præg på den foreliggende indstilling fra økonomisk udvalg, og det var heller ikke at forvente. Vi venstresocialister vandt ikke gehør for vores forslag om at beholde nationale styringsmidler over økonomien til at sikre beskæftigelse i et nordisk samarbejde og med udgangspunkt i de enkelte landes lovgivning. Det kan man næppe gøre krav på, nu da de ledende politiske kræfter er ved at fejre EØS- og Maastrichtaftalens ikrafttræden. Det samme gælder vore forslag om styrkelse af den offentlige sektor, fordeling af arbejde gennem reduktion af arbejdstiden og begrænsning af overtid såvel som vor rekommandation om at begrænse fri bevægelse af kapital. Imod det sidstnævnte - fri bevægelse af kapital - som udvalgets flertal tog op i indstillingen, har jeg sammen med repræsentanten fra det norske Senterparti taget forbehold. Det samme gælder med hensyn til visse formuleringer om investeringer på trafikområdet, hvor jeg vil fremhæve kollektivtrafikkens betydning i miljø- og beskæftigelsessammenhæng.

Hr. præsident! Som jeg har fremhævet, havde vi venstresocialister gerne set andre og skarpere formuleringer, men alligevel indeholder denne mindste fællesnævner fra udvalget forskellige gode tanker og forslag, som vi sammen med andre i udvalget har bidraget til. Det støtter vi, men jeg har en reservation som tillæggsforslag.

Arbetsmarknadsminister **Hörnlund** (c) : Herr president! Framtidens välfärd bestäms av hur effektivt vi arbetar, hur många som arbetar och hur mycket vi arbetar men också av hur vi utformar arbetsmiljön och livsmiljön i vid bemärkelse och - som våra länder ser ut - av vår förmåga att upprätthålla tillväxt i alla regioner.

Under hösten har jag haft anledning att analysera olika faktorer som påverkar arbetsmarknaden och ekonomin. Vi ser nu att den negativa trend som har rått ett antal år är på väg att brytas. Det finns ett 15-tal faktorer som pekar åt rätt håll. Det gäller räntan, som förut bildligt talat var skyhögt och nu är på väg mot en lägre nivå. Det gäller exporten, och det gäller bytesbalansen, som för Sveriges del för första gången på sju år ser ut att gå ihop. Det gäller vidare tillgången på lediga platser och inte minst hushållens framtidstro.

Vi har ett sorgebarn, nämligen byggsektorn. Det hejdlösa byggandet under 1989-91 gör att nybyggnationen i stor utsträckning är borta och att det finns massvis av tomma kontor, tomma hotell och tomma lägenheter. Man kan så här efteråt konstatera att tre fjärdedelar av bankernas och finansieringsinstitutens förluster kommer från fastighets- och byggsektorn och pressar vår ekonomi mycket hårt.

Herr president! Jag vill ett litet tag tala ett annorlunda politikerspråk och säga att om vi alla bryr oss om varandra tillräckligt mycket, klarar vi arbetslösheten. Det finns angelägna, viktiga uppgifter i omsorgen människor emellan, i omsorgen om våra barns och barnbarns livsmiljö. Detta att bry sig om varandra innebär att vi inte får rulla över hur stora bördor som helst på nästa och nästnästa generation.

I Sverige har vi nu ett underskott i statens affärer, i arbetslöshetskassorna och i lönegarantier som sammantaget uppgår till ca 70.000 kronor för var och en som är i arbetskraften. Det är produktionen som skall täcka dessa stora underskott. Om medelinkomsten ligger mellan 90.000 och 100.000, och man skulle behöva ta in 70.000 kronor eller pruta i motsvarande grad för att nå balans, måste vi också tänka på dem som skall rulla de här beloppen framför sig.

Till bilden hör också att vi måste ha många år av hög tillväxt. Det innebär att vi inte får upprepa det tunga 80-talsmisstaget med en låne-, spekulations- och inflationsekonomi. I dag är huvuduppgiften i det korta perspektivet att bekämpa arbetslöshet och förhindra utslagning, och helst skall vi se till att det över huvud taget inte uppstår långtidsarbetslöshet bland våra ungdomar när nu den ekonomiska utvecklingen stegvis vänder.

Sverige står inför ett övergripande utvecklingsarbete, där omsorgen om våra medmänniskor måste sättas före omsorgen om våra institutioner - det gäller i företagen, det gäller i arbetslivet, och det gäller i politiken.

Låt mig också nämna att våra stora, internationella företag kommer att betyda mycket för våra länders ekonomi, men när man talar med deras företagare upptäcker man att robot- och mjukdatastyrningen nu mognar så att de företagen kommer att producera mycket mer utan att det blir fler anställda. Detta gör att vi måste arbeta på ett annat sätt i kommuner, landsting och stat. Det är inte för djärvt att säga att det år 2000 kommer att finnas färre anställda än i dag. Därför kommer jag till slutsatsen att tiden nu är kommen för små och medelstora företag och för nya entreprenörer. Allt vårt tänkande måste inriktas på att vi skall få tillväxt och framtidstro.

Avslutningsvis vill jag säga att det är alldeles självklart att arbetslinjen skall gälla på många sätt. En övergripande, riktig tanke är att bäst mår vi alla om var och en har förutsättningar att försörja sig själv i ett ordinarie arbete. Den allra viktigaste övergripande målsättningen är att så snart som möjligt komma tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad.

Anders Talleraas övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sinikka Hurskainen (SDP): Herr president! Arbetslösheten är ett speciellt problem för kvinnorna. Det är kvinnorna som får betala det högsta priset för den ekonomiska krisen. Kvinnorna i låglönesektorerna är de första offren. Man vill återigen få kvinnorna att nöja sig med ett oavlönat arbete hemma med att ta hand om barnen, åldringarna och sköta familj och hushåll. I de kvinnodominerade branscherna har arbetstillfällena blivit färre, löneutvecklingen sämre och den sociala servicen bl. a. inom hälsovård och barnomsorg mindre.

Jag anser att det är kvinnorna som behöver stöd i kampen om sina platser på arbetsmarknaden eftersom de förbundsvisa avtal, som man nu planerar att införa, innebär att det är kvinnorna som får pruta på sina små löner. En kollektiv helhetslösning vore bättre ur kvinnornas synvinkel, eftersom i de förbundsvisa förhandlingarna kvinnodominerade sektorer får ge efter mera än de mansdominerade.

Jag kan inte låta bli att här ta upp en sak som åtminstone i Finland är mycket aktuell. Det finns faktiskt lediga arbetsplatser helt officiellt i våra arbetsförmedlingar att erbjudas kvinnorna. En helt ny arbetsmarknad har öppnats för oss inom sexbranschen: vi kan bli topless-servitriser, strippor i mörka sexbarer, call girls eller eskortörer. Med andra ord erbjuds kvinnan nu till specialpris på kris-Finlands köttdiskar! Som före detta tjänsteman på arbetsförmedlingen ogillar jag detta kolossalt. Man kan se kvinnohat i denna tendens. Kommersiell sexbusiness verkar vara det enda området där mannen fortfarande kan dominera och känna sig som herre.

Det finns en specialitet till som planeras i Finland: de arbetslösa skall göra obligatorisk samhällstjänst. Hittills har samhällstjänsten funnits som alternativ för brottslingar att sona sitt brott. En obligatorisk samhällstjänst känns inte riktig, speciellt inte för ungdomar, och jag undrar var man hittar alla arbetsplatser som behövs. Jag tror att man får ännu mera arbetslösa. Man pressar dem som fortfarande har arbete, om tanken är den att arbetet kan utföras som samhällstjänst på frivillig basis.

Herr president! Till slut vill jag nämna några åtgärder som kan bidra till flexibilitet i arbetslivet, produktivitet och flera arbetsplatser. Arbetsrotation borde tillämpas effektivare med hjälp av ett system med vikarier under annans utbildning. Arbetstagaren som skall fortbilda sig i sitt yrke skall ersättas av en vikarie. Fördelningen av arbetet borde göras effektivare, exempelvis med utbildningsledighet eller sabbatsår. Arbetstagaren måste få pröva på att vara egen företagare under sin sabbatsledighet. Man borde utreda ett system, där arbetsuppgifter i en heltidsanställning fördelas mellan två eller flera personer. Inom EG blir ett sådant system allt vanligare inom vissa branscher. Man borde ge stöd för att starta små och medelstora företag med en sund affärsidé. Vi måste sluta med att stödja näringsliv med låg produktivitet. Det måste ske stegvis, men bestämt.

Dalheim (A): President! For 8 måneder siden, under sesjonen i Oslo i mars, fremmet vi i den sosialdemokratiske gruppen i Nordisk Råd et omfattende forslag til sysselsettingssamarbeid i Norden. Bakgrunnen for forslaget er

kjent nok, det er den voldsomme økningen i arbeidsledighetstallene i de nordiske landene i de senere år. Koen av arbeidsledige har nådd rekordnivå i alle våre land.

Arbeidsløsheten må angripes både nasjonalt, nordisk og i et videre internasjonalt perspektiv. Jeg tror det er mulig å nå gode og positive resultater gjennom felles nordisk innsats på områder som er sentrale for den økonomiske utvikling, og som kan gi grunnlag for en ny og sunn økonomisk vekst, og med det igjen nødvendig vekst i sysselsettingen.

I den sosialistiske gruppens medlemsforslag ble det bl.a. pekt på en nødvendig økt satsing på infrastruktur, utdanning, yrkesopplæring og miljø. Med en slik ambisjon knyttet til en bærekraftig utvikling vil en effektiv tilrettelegging og utnyttelse av Nordens samlede energiproduksjon stå sentralt. Vi må anta at miljøavgifter på forurensende energi i stadig større grad blir innført. Nødvendig tilgang på ny og minst mulig forurensende energi i de kommende år bør derfor føre til nytenking hvor man våger å synliggjøre strategier på tvers av de nordiske lands grenser. Slike tilgjengelige energikilder bør derfor på et forretningsmessig grunnlag vurderes å gå inn i en mer helhetlig nordisk energioppdekningsstrategi. Forskning og utvikling knyttet til mer effektive produksjons- og overføringssystemer for energi bør i en slik sammenheng være felles nordisk satsing. Dette vil ikke bare komme miljøet til gode, men også kunne gi viktige bidrag til økt sysselsetting i de nordiske land.

Av de virkemidler Nordisk Råd selv styrer, er Nordisk Industrifond det viktigste redskap til styrking, utvikling av felles kunnskap i Norden. Det er et tankekors at vi i en situasjon med et i Norden dramatisk høy arbeidsledighet i de siste år kraftig har redusert fondets økonomiske rammer. Fra 99 mill. danske kroner i 1992 ble fondets rammer foreslått til 52 mill. danske kroner i 1994. At Rådet nå har økt dette beløp med 6 mill. danske kroner må være et signal om at Nordisk Industrifond også i fortsettelsen skal ha en viktig rolle. De bør nå kunne basere seg på at ytterligere nedskjæringer i rammene er stoppet. Fondet kan i sin virksomhet vise til gode resultater, også fordi midler fra fondet utløser dobbelt så store midler fra annet hold. I fortsettelsen bør vi derfor fra Nordisk Råds side på dette området gi rammer som sikrer utvidet aktivitet. Jeg går ut fra at fondet må være ett av de elementer som kommer til drøfting i Stockholm-møtets konklusjoner på tiltak for å redusere arbeidsledigheten.

I en virkelighet i stadig endring er det nødvendig å satse kraftig på utdanning, omskolering og kompetanseheving. En passiv utbetaling av arbeidsledighetstygd er ikke bare sløsing med penger, men også nedbrytende i forhold til den enkeltes tro på egen kunnskap. Vi kan ofte i en situasjon med høy arbeidsledighet glemme at de som er ledige på arbeidsmarkedet, representerer store menneskelige ressurser, kunnskap som vårt system pr. i dag ikke evner å utnytte. En annen side av det samme er at store deler av vårt yrkesliv er organisert på en slik måte at man i liten grad i hverdagen evner å utnytte den kunnskap den enkelte arbeidstaker har. Det er slik at Rådets arbeid med sysselsettings spørsmål er viktig, men det vil være av avgjørende betydning at resultatet av Rådets arbeid blir at "de

som har skoene på", som vi sier, i st rre grad blir i stand til   se muligheter i v r ressurssterke del av verden, framfor problemer.

Birgitte Husmark (SF): Hr. præsident! Det at v re uden arbejde er både for et samfund og for det enkelte menneske en situation, der for alvor kan bringe velfærden i fare, ikke blot økonomisk, men i allerhøjeste grad også personligt med hensyn til ens opfattelse af sig selv.

Men vejen til fuld beskæftigelse g r ikke over investeringer i nyt produktionsmaskineri; snarere tværtimod, desværre. Maskiner kan jo overtage mere og mere af det hårde arbejde, og det er godt, men det giver som regel ikke flere arbejdspladser.

D r, hvor arbejdspladserne er, og hvor de i dag ikke bliver varetaget i tilstrækkeligt omfang, det er i omsorgen for vore gamle, for vore syge og for vore børn. Disse arbejdsopgaver, som er af allerstørste betydning, ligger for det meste - i hvert fald her i Norden - i offentligt regi, og danner netop grundstammen i vores nordiske velfærdsmodel, og det er de områder, som først kommer under sparekniven. Disse arbejdspladser er samtidig ganske hårdt belastende både fysisk og psykisk. Faktisk sker der en voldsom nedslidning og en udrangering af mennesker til sygedagpenge netop fra de offentlige omsorgsopgaver, og det kan ingen være tjent med.

Men også inden for andre sektorer forekommer der fysisk og psykisk arbejde, som er nedslidende i sig selv, eller som på grund af tidspres bliver nedslidende. Det er der to nærliggende løsninger på: dels at oprette nye job i sig selv, dels at fordele det eksisterende arbejde bedre.

Nedsættelse af den ugentlige eller daglige arbejdstid diskuteres nu i mange sammenhænge for alvor, og det er noget nyt. I Tyskland diskuteres en 4-dages-arbejdsuge, og på CNN var spørgsmålet om nedsat arbejdstid til ekspertdebat, da jeg åbnede for tv i aftes.

Hvis nedsættelse af arbejdstiden skal skabe arbejde til flere, er det imidlertid nødvendigt med en kraftig nedsættelse af arbejdstiden i ét hug. Det gamle krav om en 6-timers-arbejdsdag, som først og fremmest er blevet rejst af kvinder, b r sættes på dagsordenen igen, for det er jo hver dag, det er hver dag i ugen, der skal gøres bedre. Og en s  drastisk arbejdstidsnedsættelse vil kræve nye ansættelser.

Fra Venstresocialistisk Gruppe vil vi foreslå, at vi får lavet beregningsmodeller på dette forslag. Heri skal indgå både sparede arbejdsløshedsdagpenge, sparet socialhjælp og sparede sygedagpenge. Desuden vil børnepasning blive billigere, og der vil blive tid til at benytte kollektiv transport i langt st rre omfang, end der nu er i vor stressede hverdag. Med i ledet hører også en økonomisk kompensation til de lavest lønnede. Også den kan laves efter forskellige metoder.

Den store og voksende arbejdsløshed rammer kvinder hårdest og er et anslag imod den ligestilling mellem mænd og kvinder, som ellers er godt på vej i de nordiske lande. Reduktionen af hj lpen til vores gamle l gger et ekstra pres på familiens indsats, og mangelen på daginstitutioner g r

det samme. Og det moralske pres for at træde til hviler stadig hårdere på kvinderne.

En nedsættelse af den daglige arbejdstid er dog ikke den eneste vej til at fordele det eksisterende arbejde bedre. Der er orlovsmuligheder med ansættelse af vikar. Orlovsmuligheder med ansættelse af vikar vil give flere arbejdspladser med ingen eller ganske beskedne udgifter. Orlov til uddannelse og orlov til børnepasning også for mænd og orlov til egen rekreation, til sabbat, kan ligeledes lade sig gøre for ganske beskedne udgifter.

Endelig vil et krav om afspadsering af overarbejdstid også give arbejde til mange. Ikke mindst i den danske statsadministration er forbruget af overtid ekstremt; jeg ved ikke, om noget tilsvarende gælder for de andre nordiske lande, men lad os få tallene på bordet.

Til slut vil jeg blot understrege, at arbejdsløsheden er vores største velfærdstrussel, og derfor må alle løsninger kigges efter. Derfor må en nedsættelse af den daglige arbejdstid beregnes og tages med i debatten, sådan at vi kender konsekvenserne.

Gammelgaard (KF): Hr. præsident! Det kunne man kalde en ideologisk tale, en socialistisk tale - ja, jeg vil næsten kalde det en betonsocialistisk tale. Jeg vil gerne spørge fru Birgitte Husmark, om hun virkelig mener, at en nedsættelse af arbejdstiden og større løn vil medføre flere arbejdspladser. Det, fru Husmark her foreslår, vil medføre større omkostninger for de private virksomheder, som er grundlaget for produktionen i de nordiske lande. Nej, fru Husmark, det vil medføre større arbejdsløshed, sådan er det. Alt dette med større løn og nedsat arbejdstid og fordeling af arbejdet er god socialisme, og det hjælper i hvert fald ikke de virksomheder, som vi alle skal leve af.

Birgitte Husmark (SF): Hr. præsident! Jeg vil gerne sige tak til hr. Gammelgaard for kommentaren og sige, at det, jeg foreslår, er, at vi laver en beregning på konsekvenserne af forslaget om en 6-timers-arbejdsdag. Hvis hr. Gammelgaard havde hørt efter, talte jeg ikke om forøget løn til dem, der går ned i arbejdstid, men om økonomisk kompensation, og den kan jo beregnes på forskellige måder. Den kan bl.a. beregnes således, at der bliver givet en skattemæssig lettelse til de personer, der ikke tjener lige så meget, det er i hvert fald en model, der er muligt at beregne omkostningerne af, og som også skal med i billedet. For der er vel ingen tvivl om - og det er hr. Gammelgaard vel også enig i - at vi skal have flere i arbejde og ud af den velfærdstrussel, som arbejdsløsheden udgør.

Nordman (SFP): Herr president! Massarbetslösheten kostar oerhört mycket - och med tiden allt mera, inte bara i form av arbetslöshetsersättningar och produktionsbortfall. Den tär på den gemensamma välfärden och samhälls-

solidariteten. Den bidrar till utslagning, uppgivenhet och ensamhet, brott och våld. Den skapar jordmån för politikerförakt. Den är ett hot mot demokratin och söndrar grunden för den nordiska välfärdsmodellen. Mot denna bakgrund skall behovet av sysselsättningspolitiska åtgärder ses.

En fortsatt satsning på konkurrenskraftig industri är nödvändigt som grund för sysselsättningen. I Finland inser vi nu igen vårt beroende av en livskraftig exportindustri för att klara betalningsbalansen. Men det finns en för optimistisk bild av hur en växande industri skall kunna sysselsätta dagens många arbetslösa. I Finland har arbetsplatserna i industrin minskat de senaste åren med ungefär 126 000, trots att exporten ökat med 40 procent. Likadant lär det fungera överallt.

Huvudparten skall sysselsättas på hemmamarknaden av småföretagare och enskilda näringsidkare, av servicesektorn, av stat och kommun. Mot den bakgrunden skall Satu Hassis och min anmärkning till ekonomiska utskottets beredning ses. Vi tvivlar på möjligheterna att trygga sysselsättningen genom en kontinuerlig tillväxt med hjälp av teknologi och automatisering. En lindrigare beskattning av arbete och omläggning av arbetskraftskostnaderna är vad som behövs - för att ersättas av nya former för skatter och avgifter.

I en motion till Nordiska rådet har jag tillsammans med Erkki Tuomioja och Pekka Haavisto efterlyst en större satsning på nordiskt gränsregionalt samarbete för att skapa arbetstillfällen. Jag tycker att miljöutskottet underskattar i sitt förslag det samarbete som redan bedrivs i Norden i sin betoning av utvidgat samarbete i Östersjöområdet, Barentsregionen och på EG-marknaden. Självfallet skall vi också intressera oss för ett utvidgat samarbete i nya regioner, men inte för den skull glömma det som redan finns. Av erfarenhet vet jag att det lönar sig att satsa på samarbetet i Kvarken och Mittnorden!

De arbetsmarknadspolitiska lösningar som förs fram är inte tillräckliga. Vi vet att det finns grupper, som inte klarar av krav, som ställs på den ordinarie arbetsmarknaden, eller som av någon anledning föredrar arbete på annorlunda villkor. Det behövs en alternativ arbetsmarknad, som stöder och inte hindrar människans egen aktivitet och därmed främjar allas välfärd.

En aktivering av passiva bidragstagare kräver inte bara ny lagstiftning och nya villkor utan även en attitydförändring i samhället, i stat och kommun, hos privata arbetsgivare och enskilda arbetstagare. Åtgärder i denna riktning skall inte ses som välgörenhet utan som insatser för sysselsättning, ökad produktion och allas välfärd. Ett närmare samarbete behövs inte bara mellan den offentliga och den privata sektorn utan även med den s.k. tredje sektorn, den frivilliga sektorn.

Jag hoppas att Nopus' forskningsprojekt "Den alternativa arbetsmarknaden för marginalgrupper i Norden" och den sysselsättningspolitiska konferensen i Köpenhamn i april ger upphov till en nordisk modell för en alternativ arbetsmarknad som nog många kommer att vara beroende av trots alla positiva åtgärder för ökad sysselsättning på i stort sett normala villkor.

Herr president! Nordiskt samarbete för sysselsättning mot arbetslöshet är viktigare än någonsin tidigare.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! Jag tänker kommentera några saker som socialutskottet har tagit upp i sitt yttrande över medlemsförslagen. Men först vill jag rikta ett tack till ekonomiska utskottet för ett mycket seriöst och fint arbete. Man har verkligen tagit frågan på allvar. Det är första gången som jag i ett betänkande från ekonomiska utskottet har kunnat utläsa att man lägger stor vikt just vid sysselsättningen. Hög arbetslöshet, står det i utskottets betänkande, är ett hot mot själva samhällsstrukturen. Jag tycker att det är väldigt viktigt att få detta klarlagt, så att vi förstår hur allvarlig frågan är. Det är bra att det råder så stor enighet om denna fråga för närvarande.

Vad vi är oeniga om är naturligtvis hur vi skall angripa problemet med arbetslösheten. Det finns dock vissa gemensamma riktlinjer som vi kan använda oss av.

Socialutskottet har i sitt yttrande särskilt tagit upp ett par punkter. Den ena gäller ungdomsarbetslösheten. Jag berörde denna fråga redan i går, men ibland skadar det inte att man upprepar sig.

Redan 1990 antog rådet en rekommendation på socialutskottets förslag om att det behövdes ett program mot ungdomsarbetslösheten. Under flera år hade våra arbetsmarknadsministrar en mycket arrogant attityd gentemot denna fråga. Av de meddelanden som vi fick till rådet framgick att de tyckte att arbetslösheten inte var något problem. Detta har oroat oss väldigt.

Nu får vi emellertid ett förslag om ett program för nästa år. Vi tycker givetvis att det är väldigt bra att man nu äntligen utformar ett samlat program. Visserligen har det gjorts insatser i varje land, och man har hänvisat till detta. Men nu sker alltså en samlad aktion, vilket vi från socialutskottet tycker är bra.

I Finland går nu varannan ungdom arbetslös. Som jag nämnde i går är det mycket viktigt hur vi i vuxenvärlden tar emot ungdomarna och hur vi över huvud taget underlättar deras möjligheter att skaffa fotfäste i livet. Vi kan inte låta våra ungdomar fastna i arbetslöshet.

En annan fråga som vi har tagit upp i socialutskottets yttrande är det hot mot folkhälsan som arbetslösheten utgör. Det har betonats tidigare i dag av den socialdemokratiska gruppens talesman. Vi har i socialutskottet haft ett seminarium om dessa frågor. Det finns vetenskap sedan 1930-talet. Vi har hela tiden haft vetskap om att arbetslösheten är ett hot mot folkhälsan. Det är bara att ta till sig den kunskap som finns. De senaste forskningsrönen förstärker ytterligare de tidigare kunskaperna. Vi kan se tydliga samband mellan arbetslöshet och ohälsa, inte bara när det gäller psykiska sjukdomar och drogmissbruk utan även hjärt- och kärlsjukdomar.

Vi kan även se hur sjukvårdskostnaderna stiger. Hela familjen ökar sin sjukvårdskonsumtion vid arbetslöshet. När det gäller ungdomar är det klart konstaterat att de lätt hamnar i en missbrukssituation och andra typer

av problem och direkta fysiska sjukdomar. De läkare som medverkade på seminariet önskade att deras recept kunde bli att ungdomarna skulle ha ett jobb. Nu hade de inte sådana befogenheter, men de önskade att de kunde skapa jobb.

En annan sak som vi i utskottet har tagit upp med anledning av medlemsförslagen är arbetsrätten. Vi har tryckt mycket hårt på att man skall värna om kollektivavtalen såsom grund för den arbetsrättsliga lagstiftningen. Men vi är givetvis beredda att pröva arbetsrätten, om det skulle visa sig att den på något sätt skulle hindra tillskapandet av nya arbeten. Det är viktigt att de anställda känner trygghet i sin anställning. De har då mycket lättare att ställa upp på förändringar. Likaså måste vi känna trygghet i våra sociala försäkringssystem. Dessa system har bidragit till att våra länder har fått en konkurrensfördel genom stabiliteten på arbetsmarknaden. Det har varit lättare att göra strukturomvandlingar genom att våra löntagare har känt trygghet. Denna konkurrensfördel har inte tillräckligt uppmärksamats. Stabila och bra sociala trygghetssystem leder även till att köpkraften hålls uppe.

Dale (Sp): President! I motsetnad til førre talar er det mi oppfatning at innstillinga frå økonomisk utval er lite ambisiøs. Parlamentarikarane konkluderer med å be Ministerrådet innan 1. mars å leggja fram forslag til sysselsettingstiltak.

Så spørst det kva me då i neste omgang kan forventa oss av Ministerrådet. Vil dei komande "marstiltaka" innvarsla ein offensiv nordisk sysselsettingspolitikk? Me som etterlyser ein slik politikk, har det til felles at me meiner at sysselsettingskrisa må møtast med politiske styringstiltak. Enkelte av oss meiner dessutan at områda for styring ikkje bør verta for store. Dei nordiske landa har fram til no vore historiske eksempel på at små og mellomstore land kan oppvisa svært gode resultat - det gjeld sysselsetting, miljø, fordeling av goda og praktiseringa av eit ekte folkestyre - fram til no. I dag er det ein herskande trend at nasjonalstatane er for små, at krisene best kan løysast innan den store Europa-unionen, innan GATT og OECD. Men me har til gode å sjå at denne strategien ber positive frukter - snarare tvert om. Medan dei sosiale krisene rundt oss tiltek i styrke, avviklar vi faktisk styringstiltakog satsar på ein "fri-flyt-politikk". Sosial marknadsokonomi står som overskrift på denne tilstanden, men det sosiale momentet er sjølvstøtt veikt og på defensiven innanfor eit system der marknadskreftene alt i utgangspunktet har overtaket. Problemstillinga er høgaktuell fordi iverksettinga av Roma-traktatens prinsipp om fri flyt av varer, tenester, arbeidskraft og kapital radikalt har endra vilkåra for folkestyret og dei moglegheitene folkestyret har for å styra utviklinga.

Den nye tilstanden er m.a. godt analysert og dokumentert i ein rapport som er gjeven ut i regi av det no så vidgjetne FAFO-instituttet. Rapporten peikar på at EØS-avtalen vil medføra auka konkurranse mellom nasjonar og regionar om kapitalen. For å sikra sysselsettinga og verdiskapinga står nasjonale styresmakter under eit konstant press for å gje næringslivet best

moglege rammevilkår. Nasjonane går inn i ein tilspissa kamp om å tiltrekkja seg investeringar. Dette aukande presset fører til at offentleg økonomi og politikk vert konsentrert om eit overordna spørsmål - kampen om konkurransevna. Det vert få ressursar til overs som kan nyttast til andre føremål. FAFO-rapporten trekkjer opp følgjande perspektiv:

- Dersom konkurransen får utvikla seg fritt, kan den koma til å riva bort grunnlaget for løysing av viktige fellesoppgåver knytta til velferd, utdanning og infrastruktur. Her er det snakk om ein negativ spiral, ofte omtala som "skattedumping", og ved at reduserte kostnader vert den viktigaste rettesnora for næringslivet, får konkurranse om kvalitet, kompetanse, organisering og produktutvikling dårlegare vilkår.

Utfordringane må no møtast med fornya vilje til å styra utviklinga. Og me ser enkelte liner her som kvar for seg og samla kan gje auka sysselsetting. For det første må internasjonale konkurransereglar i tilstrekkeleg grad ta omsyn til det behov landa har for å kompensera for klima og geografiske avstandar. Utan slik kompensasjon på varig basis er det meiningslaust å snakka om like konkurransevilkår. For det andre må vi skaffa oss ein småbedriftsstrategi. For det tredje trengst det ei overføring av produksjonskapasitet frå dei områda i marknaden der det er overproduksjon, til sektorar der etterspørselen er stor. Og for det fjerde, arbeidet kan og bør verta fordelt betre mellom samfunnsborgarane. Desse fire linene krev aktiv offentleg økonomisk innsats i tråd med prinsippa for ein blandingsøkonomi.

På eit punkt hastar det aller mest med å vinna att styring, og det gjeld styring og kontroll med kapitalen som i dag flyt fritt over landegrensene. Svært forsiktig har økonomisk utval nærma seg dette viktige temaet. Økonomisk utval ber såleis Ministerrådet

"vurdere konkete forslag om å sikre at EØS-området reglar om frie kapitalbevegelser og fri konkurranse blir overvåket på en betryggende måte av EØS-organene."

Noko meir aktivt til verks går Nordens faglige samorganisasjon i eit opprop. Ministerrådet vert her oppmoda om å leggja fram ein ny og revidert plan for det framtidige valutasamarbeidet m.a. med det siktemålet å motverka den spekulasjonen som no går føre seg.

For min eigen del og på vegner av det norske Senterpartiet vil eg visa til den fråsegna som er teken inn i innstillinga. Der heiter det:

"De nordiske regjeringer bør således snarest mulig ta initiativ til at det fortrinnsvis på internasjonal basis utarbeides et regelverk for styring og kontroll av kapitalbevegelser over landegrensene, slik at nasjonale myndigheter igjen får råderett over rente- og investeringspolitikken, som ledd i en sysselsettingsstrategi."

Industri- og handelsminister og nordisk samarbejdsminister **Sighvatur Björgvinsson (A)**: Hr. præsident! Arbejdsledighed er et næsten helt nyt problem i Island. I kriseårene før krigen herskede der ganske vist arbejdsløshed dér som også andre steder, men den ophørte med de aktiviteter,

som pågyndtes i krigsårene. Arbejdsledigheden har således næppe været til at måle i cirka et halvt århundrede, hvis man ser bort fra en kortvarig vanskelig periode i slutningen af 1960'erne, hvor der samtidig opstod totalt svigtende sildefangster og store prisfald på torskprodukter.

Omkring midten af det sidste årti forekom der en kraftig opgang i det islandske erhvervsliv, som var baseret på gode fiskefangster og høje produktpriser samt på mange igangværende projekter. Det er derimod lige siden 1987 gået ned ad bakke, da det har været nødvendigt at foretage store nedskæringer af fangsterne på grund af de vigtigste fiskestammers dårlige tilstand, samtidig med at statens finansielle stilling har nødvendiggjort, at man har formindsket offentlige projekter. Nye aktiviteter inden for produktion af elkraft og storindustri har været ringe, idet man har mistet håbet om store indsatser på dette område.

Alt dette har medført, at arbejdsledigheden nu har holdt sit indtog i Island. Den kom op på 2 pct. i sidste halvdel af forrige årti og tog siden et større spring i år og sidste år. Sidste forår kom den registrerede arbejdsledighed op på over 5 pct.

Grundet myndighedernes målbevidste foranstaltninger nu i sommer har arbejdsledigheden udgjort 3,5 pct. i september, men den vil stige igen i vinter, hvis ikke af andre årsager så på grund af årstidens svingninger. Årets gennemsnitlige arbejdsledighed vil således blive 4,0-4,5 pct.

Prognoser for næste år peger på en lignende arbejdsledighed. De til-ladte fiskefangster vil blive enten de samme eller mindre end i år, hvilket vil øge arbejdsledigheden, men man nærer på den anden side forhåbninger om et vist opsving i den almene industri samt i investeringsprojekter.

Erhvervslivets generelle økonomiske vilkår har ikke i årtier været så gunstige i Island, som de er nu. Heraf følges, at den islandske kronens lave realkurs er en nævneværdig sikring af diverse skatter og afgifter på erhvervslivet samt nylige foranstaltninger af regeringen til en væsentlig rentenedsættelse. Man forventer desuden, at medlemskabet af EØS vil skabe nye muligheder for fremskridt. Gode levevilkår og et højt arbejdsniveau er baseret på et kraftigt og fremadstræbende erhvervsliv. Forudsætningerne herfor er en god uddannelse og målbevidst forsknings- og udviklingsarbejde. Vi i Island har i stor udstrækning søgt den tekniske og videnskabelige uddannelse i udlandet, ikke mindst i de nordiske lande. Vi har desuden i høj grad udnyttet det nordiske samarbejde til at skaffe os kendskab og færdigheder.

Selv om medlemskabet i EØS vil skabe nye muligheder for os som for andre i denne henseende, så vil vi lægge stor vægt på den nordiske andel heri.

Det er i denne forbindelse af betydning for os alle, at det nordiske samarbejde er vel organiseret, og at det tjener tidens krav. Samarbejdsopgaverne må ikke blive vanefaste og traditionelle. De skal derfor være under konstant revision og omvurdering.

Hr. præsident. Det nordiske samarbejde inden for uddannelse, forskning og finansiering af nyskabelser spiller en vigtig rolle i vor kamp mod arbejdsledighedens plage.

Engell (KF): Hr. præsident! Mere end 17 millioner mennesker er arbejdsløse i De Europæiske Fællesskaber. Medlemslandene i Den Europæiske Union og Norden er inde i en af de hidtil værste økonomiske kriser, og den kan ikke overvindes ved begrænsede kortfristede løsninger, kun ved tiltag, som omfatter alle aspekter af krisen, og som kan være med til at skabe en løsning.

Jeg mener ikke, at vi må se på de udfordringer, der melder sig, i et for snævert perspektiv. Jeg vil minde om, at vore erhvervsvirksomheder i det nordiske område i de kommende år kommer til at stå over for en konkurrence af hidtil uset styrke, både fra de nye vækstcentre i Fjernøsten og også fra vort eget nærområde i Baltikum og Central- og Østeuropa. Vi talte i går om betydningen af økonomisk vækst i disse lande, men vi må også se i øjnene, at det vil føre til øget konkurrence for de nordiske lande og dermed også stille krav til vores evne og vilje til at gennemføre en omstilling.

Der er i dag stadig flere, som giver udtryk for, at ledigheden er uundgåelig i det moderne økonomiske system. Ledigheden kan aldrig blive mindre, siger nogle, for selv om produktionen vokser, vil antallet af arbejdspladser ikke stige, fordi den voksende produktivitet spiser endnu flere arbejdspladser i stedet. Det er dog ikke min opfattelse. Tværtimod mener jeg, at hvis der tages fat med de rigtige midler, kan vi også bringe ledigheden ned. Det er ingen økonomisk grundlov, at 10-20 pct. af arbejdsstyrken ikke kan finde beskæftigelse.

Men jeg tror også, vi skal se i øjnene, at en del af den arbejdsløshed, vi kender i det nordiske område, er knyttet lige præcis til de nordiske samfundsmodeller, som vi har bygget op. Når der er stor ledighed i Norden, er det bl.a., fordi de nordiske lande kendetegnes af systemer, som præger arbejdsmarkedet med manglende fleksibilitet, meget høje skattetryk, store offentlige sektorer og overførselsindkomstsystemer, som også er en stor belastning for vores samfundsøkonomier.

Også set i det lys bør vi især her i Nordisk Råd diskutere arbejdsløsheden. Vi er selv med til at fremme den igennem de samfundssystemer, de strukturer, der er bygget op i vore samfund, som vi i øvrigt hylder og værdsætter på så mange måder.

Mangel på fleksibilitet på arbejdsmarkedet, stigningen i arbejdsudgifter, nedgangen af langtidsopsparinger, som hindrer produktivtetsinvesteringer, uensartethed mellem jobefterspørgsel og jobtilbud - alt dette sammen med mange andre årsager forårsager en nedgang i konkurrencedygtigheden for vores økonomier, og derfor bør vi nu bruge vores indflydelse i landene til at gennemføre økonomiske genrejsningsprogrammer, der først og fremmest stiler imod at gennemføre det indre marked, genoprette troværdigheden i det monetære samarbejde, genoprette konkurrenceevnen for den europæiske økonomi og at reducere budgetunderskuddene.

Hvis vi i den forbindelse ser på de muligheder, der er, er det også vigtigt at bibeholde og videreudvikle et mere åbent verdenshandelssystem, baseret på resultaterne af Uruguayrunden, hvis positive resultat forhåbentlig i nær fremtid vil være af stor vigtighed for dynamikken i den europæiske samhandel. Derfor må landene nu arbejde sammen for at styrke konkurrencepolitikken, garantere sunde markedsfunktioner, benytte skattesystemet til at skabe et favorabelt opsparingsklima, skabe investeringer - ikke mindst for selvstændige erhvervsdrivende - forhøje tilskuddene, ydelserne og indsatsen i det hele på de områder, der vedrører forskning og teknologi.

Vi må gøre os dygtigere i Norden for at kunne møde udfordringerne fra bl.a. de nye vækstcentre, opmuntre industriproduktionen til vækst, fremme koordineringen af økonomisk-politiske aktiviteter og handelspolitiske metoder med henblik på den tredje verden og de nye vækstområder, give små og mellemstore virksomheder en speciel rolle, der er særlig vigtig i vores område med de forudsætninger, som i hvert fald en del af landene har, og endelig gennemføre en europæisk transportpolitik og kommunikationspolitik med henblik på at udvikle transportmetoder og infrastruktur som et nødvendigt middel for at kunne øge samhandelen og det øvrige økonomiske samarbejde.

Landsstyremedlem **Henriette Rasmussen** (IA): Hr. præsident! Også i Grønland kæmper vi med arbejdsløshed og med, at hidtil kendte erhverv ikke på samme måde som før yder nødvendige bidrag til den grønlandske befolknings eksistensgrundlag.

Samtidig ser vi os også i stadig større udstrækning nødsaget til at importere arbejdskraft udefra på grund af mangel på uddannet grønlandsk arbejdskraft. Derfor prioriterer Grønland en højnelse af uddannelsesniveauet højt.

I de seneste år har Grønlands Hjemmestyre investeret betydelige midler i bekæmpelsen af arbejdsløsheden dels gennem direkte beskæftigelsesforanstaltninger, dels gennem investeringer i alternative produktioner og erhverv. Bekæmpelsen af ledigheden er sket gennem etablering af løntilskudsordninger, hvor kommunerne kan opnå tilskud til oprettelse af og opretholdelse af permanente produktioner samt til arbejdspladser, som oprettes med kort varsel for at afhjælpe en akut ledighedssituation i den pågældende kommune.

I dette forår gennemførte Grønlands Landsting efter forslag fra Landsstyret en række lovændringer, som giver kommunerne mulighed for at aktivere modtagere af sociale kontantydelse. Dette indebærer, at kommunerne kan stille krav til den enkelte ledige om deltagelse i kommunale beskæftigelsesprojekter eller om at indgå i løsning af en sædvanlig kommunal opgave.

Lovændringerne rummer også mulighed for, at kommunerne kan yde tilskud til private arbejdsgivere. Betingelsen er, at arbejdsgiveren antager en ledig til et stykke arbejde, som ellers ikke vil blive udført. For at gøre

det muligt for kommunerne at leve op til og opfylde denne lovgivning besluttede Landstinget på efterårssamlingen at afsætte midler til dækning af kommunernes merudgifter i forbindelse med iværksættelse af beskæftigelsesprojekter eller til kurser for de ledige med henblik på at stimulere deres arbejdsevne.

Samtidig besluttede Grønlands Landsting at indføre en permanent bevilling til aflønning af kommunale ungdomsprojektledere, som skal lede de særlige ungdomsprojekter. Disse projekter sigter på ganske unge arbejdsledige, f.eks. dem, der ikke fortsætter i erhvervsuddannelser efter folkeskolen, eller dem, der er skoletrætte. Ungdomsprojekternes mål er således, at de unge bliver i stand til at indtræde på arbejdsmarkedet eller i uddannelsessystemet.

Et område, som også er blevet prioriteret, er skindproduktion. Det gælder såvel vedligeholdelsen af vor traditionelle skindproduktion som udvikling af en moderne industri. På samme måde arbejdes der med undervisning for at fremme husflidsarbejdet med henblik på at etablere egentlige erhverv og vareproduktion.

I disse bestræbelser støder Grønlands Hjemmestyre på forskellige hindringer i forhold til eksport. Som det er de nordiske lande bekendt, er det nødvendigt for os også at basere udviklingen af nye erhverv på vore levende ressourcer. Men de kampagner, der køres af forskellige natur- og dyreværnsorganisationer, påvirker som oftest såvel nationale lovgivninger som internationale aftaler. Dette indebærer, at Grønlands eksportmuligheder indskrænkes betydeligt med det resultat, at flere og flere må ty til det offentlige forsørgelsessystem og tilmed udsættes for kulturel forarmelse.

Det har sat os i en klemme, at Grønlands befolknings eksistensgrundlag på disse områder indskrænkes, og jeg vil gerne gøre det klart over for vore nordiske venner, at vi behøver al den opbakning og støtte, vi kan få, i internationale forsamlings, hvor problemerne omkring bæredygtig udnyttelse af levende ressourcer drøftes og afgørelser træffes. Det gælder eksport af såvel produktion som råvarer.

Hvad angår vedligeholdelse og udvikling af allerede eksisterende industrier, har Grønlands Landsting besluttet at yde bevilling til indkøb af råvarer til fiskeindustrien. Dette har været nødvendigt, idet torskebestanden er flyttet væk i de seneste år, så der ganske enkelt ikke er råvarer nok til kapaciteten i fiskeindustrien.

Hvad jeg hidtil har omtalt, vedrører i alt væsentligt vore byer. Men de beskæftigelsespolitiske mål og tiltag gælder også vore mange bygder. Derfor har Landstinget for 1994 afsat midler til at etablere erhverv i bygderne, hvor markedsføring af kunsthåndværk og husflidsarbejde har høj prioritet. Heller ikke i bygderne kan vi satse udelukkende på fiskerierhvervet.

Sluttelig vil jeg nævne, at Grønland som en af sine fremtidige erhvervsmæssige muligheder satser på udvikling af turismen. Vort land er smukt og tilbyder mange muligheder for helt enestående oplevelser i mødet med vores storslåede natur og i mødet med vores grønlandske kultur. Derfor vil jeg sige velkommen i Grønland til vore nordiske venner også.

Landsskapsstyrelseledamot **Nordlund** (ÅC): Herr president! Att motarbeta arbetslösheten och åter skapa full sysselsättning är den viktigaste inom-nordiska frågan för oss som i dag är aktiva politiker. Här på Åland har situationen under de tre senaste åren radikalt förändrats i negativ riktning - från att vi under slutet av 80-talet hade arbetskraftsunderskott och nettoinflyttning till att vi nu har ca 7 procent arbetslöshet, som tyvärr ökar och nettoutflyttning. De svaga konjunkturen både väster och öster om Åland i kombination med problem inom färjtrafiken har påverkat det åländska näringslivet. Hittills är det främst genom att öka på antalet utbildningsplatser och genom ordnandet av beredskapsarbeten som vi försökt hålla nere arbetslöshetssiffrorna. De möjligheter vi har att stöda näringslivet är begränsade inom vår självstyrelse men vi har ändå försökt styra de resurser vi har på ett sådant sätt att de i största möjliga mån skall vara sysselsättningskapande.

Den utan tvivel viktigaste förutsättningen för ett fungerande näringsliv och full sysselsättning på Åland är att vi kan upprätthålla goda kommunikationer. Det är inte bara vår turism utan hela vårt näringsliv som står och faller med färjtrafiken till och från Åland. De nordiska transportministrarna fattade på initiativ av minister Ole Norrback den 8 september 1993 beslut om att tillsätta en "arbetsgrupp för att utreda konsekvenserna inom de nordiska sjö- och luftfartssektorerna om den skattefria försäljningen upphör".

I denna rapport konstateras att den åländska ekonomin är särskilt sårbar genom sin litenhet och sitt utpräglade beroende av sjöfarten. Utförda studier pekar på direkt katastrofala följder för den åländska samhällsekonomin vid avskaffandet av den skattefria försäljningen på rutten till och från Åland. Ålands totala bruttoregionalprodukt sjunker med mer än en tredjedel som en direkt följd av inkomstbortfallet från färjnäringsen och sannolikt med ytterligare 20-30 procent utöver detta på grund av kraftigt försämrade verksamhetsförutsättningar inom övriga näringar. En tredjedel av sysselsättningen eller cirka 4000 arbetsplatser skulle försvinna. Den här nordiska rapporten visar med obehaglig tydlighet att den skattefria försäljningens vara eller icke vara är den mest avgörande frågan för den åländska sysselsättningen på sikt.

I de pågående EG-förhandlingarna begär vi därför vid eventuellt medlemskap ett permanent undantag som skulle medge skattefri försäljning även efter år 1999 på rutten till och från Åland. Vi hoppas på nordiskt stöd och förståelse för vår situation och våra krav.

Herr president! Den här frågan har ingalunda enbart alkoholpolitiska aspekter - för Åland handlar det framför allt om transportekonomi och sysselsättning.

Nyhage (m): Herr president! Våra samhällen står i dag inför utmaningar av en helt annan omfattning än vi sedan länge varit vana vid. Vi har närmast levt i en idyll och varit förskonade från de problem som plågat vår

omvärld. Men under de senaste åren har våra länder drabbats av den svåraste ekonomiska krisen sedan 1930-talet och därmed också av arbetslöshetstal som vi inte sett på 60 år. Detta har lett till att spänningar uppstått som hittills varit okända i Norden. Härtill kommer att flyktingströmmen från vår omvärld ökat mångdubbelt.

När våra egna medborgare hotas av arbetslöshet ökar deras oro för att flyktingar tränger in på den krympande arbetsmarknaden. Detta har bidragit till de förändringar i attityderna till flyktingar och invandrare som vi tvingats konstatera under de senaste åren och som berörs i den rekommendation angående främlingsfientlighet, som rådet antog i går.

Herr president! I den konservativa gruppens medlemsförslag om åtgärder mot arbetslöshet betonas vikten av insatser för att gynna företagens, särskilt de små och medelstora, möjligheter att nyanställa arbetskraft. Detta innebär krav på åtgärder för att sänka räntenivån, ge bättre tillgång till riskkapital och större flexibilitet på arbetsmarknaden. Vi betonar att offentliga investeringar som finansieras genom budgetunderskott tenderar att pressa upp räntan och bidrar till att försämra vår konkurrensförmåga. Behovet av ökade satsningar på forskning och utveckling samt på utbildningsområdet anser vi vara nödvändiga. Vi understryker de nordiska ländernas beroende av internationell handel och att det därför är väsentligt att komma fram till en lösning av de besvärliga frågorna i GATT-förhandlingarna.

Vi kräver också att regeringarna i medlemsförhandlingarna med EG arbetar för ett förhandlingsresultat som ytterligare förbättrar näringslivets villkor. I detta sammanhang vill jag erinra om att EG har en särskild arbetsmarknadskommitté, som vid ett möte i slutet av september betonade vikten av att öka tillväxten och förbättra konkurrenskraften för företagen. Särskilt betonade kommittén vikten av att skapa nya jobb inom tjänstesektorn och bland småföretagen. Bland de konkreta åtgärder som kommittén föreslog för att på kort sikt öka sysselsättningen vill jag nämna deltidarbete för att hjälpa särskilt ungdom in på arbetsmarknaden, ökad rörlighet på arbetsmarknaden och förbättrade möjligheter för ledighet, inklusive föräldraledighet, ökade möjligheter till flexitid och tillfälliga arbeten, förbättrade villkor för nyrekrytering och ökade möjligheter till förtidspension. Men jag kan inte underlåta att nämna att kommittén också betonade nödvändigheten av att sänka företagens lönekostnader. EG:s arbetsmarknadsministrar gick i ett gemensamt uttalande på grundval av kommitténs rapport t o m så långt att de uttalade, att Europas löntagare måste vara beredda att acceptera lönesänkningar, om EG skulle kunna klara av att skapa nya arbetstillfällen.

Motsvarande inställning presenteras i en rapport av OECD:s generalsekreterare som också betonar vikten av att den ekonomiska politiken är så trovärdig, att aktörerna på marknaden blir villiga att acceptera strukturella förändringar och utnyttja nya tillfällen. Strävan bör vara att underlätta bildandet av nya företag och skapa nya jobb, särskilt i de länder, där nästan alla nya arbetstillfällen under de senare årtiondena skapats i den offentliga sektorn. I konservativa gruppens medlemsförslag understryker vi också att

de offentlige utgifterne og omfanget av den offentlige sektoren bør innskrenkas og at denna sektor må effektiviseras og göras mer konkurrenskraftig.

Den omfattande ungdomsarbetslösheten är naturligtvis särskilt allvarlig. Vi måste skapa möjligheter för de unga att få en meningsfull sysselsättning. Det kan t.ex. ske genom en utbyggd lärlingsutbildning och genom att underlätta anställningsvillkoren i arbetslivet. Det kan också ske via särskilda utbildningsinsatser. Men alljämt kvarstår det nödvändiga i att vi får ökad tillväxt i näringslivet.

Herr president! Enligt min mening är det viktigt att det synsätt som präglar den konservativa gruppens inställning till åtgärder på sysselsättningsområdet, blir vägledande i de gemensamma nordiska ansträngningarna att komma till rätta med problemen på arbetsmarknaden.

Ilkka Suominen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Nordisk samarbetsminister **Berge (A)**: Å øke sysselsettingen og redusere arbeidsledigheten er i dag vår største politiske utfordring. I Norge var det ved utgangen av oktober registrert 104 000 helt arbeidsledige. Dette tilsvarer 4,9 pst. av arbeidsstyrken. Ledighetsnivået er fortsatt uakseptabelt høyt. Men utviklingen i Norge viser at økningen i ledigheten har flatet ut, og at nedgangen i sysselsettingen har stanset.

I økonomien for øvrig har det vært en gunstig utvikling. Prisstigningen er redusert, rentenivået er gått ned, og konkurransekraften er bedret.

De positive trekk i økonomien kan ikke skjule at våre land strir med betydelige strukturelle problemer. En rask teknologisk utvikling fører til at behovet for arbeidskraft i tradisjonell virksomhet går ned. Vi er derfor helt avhengig av vekst i økonomien for å kunne gjenskape full sysselsetting.

Til tross for stor arbeidsledighet er det etterspørsel etter visse typer arbeidskraft innenfor noen sektorer. Dette dreier seg i stor utstrekning om arbeidskraft med de kvalifikasjoner som mangler i samfunnet.

En aktiv arbeidsmarkedspolitikk er av avgjørende betydning i arbeidet med å skape økonomisk vekst og gjenreise full sysselsetting. Denne politikken tar sikte på å bedre virkemåten i arbeidsmarkedet, slik at flere kan komme i arbeid, og å unngå at ledigheten festner seg på et høyt nivå. Sentrale elementer i denne politikken er:

- å stimulere til inntektspolitisk samarbeid mellom arbeidslivets parter,
- satsing på offentlig arbeidsformidling i samarbeid med andre instanser om formidlingsoppgaver,
- høyt nivå på arbeidsmarkedstiltakene,
- forsterking av arbeids- og utdanningslinjen,
- å stimulere til at lærlinger får et godt innpass i yrkeslivet,
- en trygde- og stønadspolitikk som begrenser utstøtingen fra arbeidsstyrken,
- markering av arbeidslinjen i attføringsarbeidet.

I Norge er innsatsen på arbeidsmarkedet kraftig styrket de senere år. Etter Regjeringens forslag vil antallet ordinære arbeidsmarkedstiltak bli trappet opp til om lag 65 000 plasser i gjennomsnitt i 1994, og formidlingsarbeidet er styrket.

Innsatsen overfor ungdom og langtidsledige er gitt særlig høy prioritet.

Sysselsettingsoppgaven kan ikke løses av det enkelte land alene. Med vår sterkt utadvendte økonomi er vi avhengig av internasjonal konjunkturoppgang, og at også internasjonale organisasjoner og land utenfor Norden prioriterer økt sysselsetting i sin økonomiske politikk. De initiativ som er tatt i EFTA, overfor EF og i OECD, viser hvilken vekt Norge legger på de internasjonale sysselsettings spørsmål.

På samme måte legger vi stor vekt på de initiativ som tas i det nordiske samarbeidet. Vi kan både direkte bidra til økt sysselsetting gjennom konkrete prosjekter og vinne erfaring og økt kunnskap om arbeidsmarkedet og dets virkemåte. Men aller viktigst: Vi kan være pådrivere i internasjonal sammenheng med sikte på å få full sysselsetting og vekst satt på dagsordenen.

Av nordiske prosjekter vil jeg særlig trekke fram den økte satsingen på ungdomsledigheten. Det er nå utarbeidet et program for denne satsingen. I 1994 er det spesielt øremerket 2,3 mill. danske kroner til ulike prosjekter under satsingen. Dette er midler som kommer i tillegg til gjennomføringen av mer ordinære prosjekter som har relevans overfor ungdom. I programmet vil vi legge vekt på å bygge ut samarbeidet mot utdanningsmyndighetene, og vi vil holde nær kontakt med partene på arbeidsmarkedet i gjennomføringen.

Endelig vil jeg også nevne det nordiske samarbeidet som pågår i regi av de sosialdemokratiske partier i de nordiske land - et samarbeid hvor også fagbevegelsen deltar. Tidligere i år ble det presentert en rapport fra dette samarbeidet med svært ambisiøse mål, mange mener for ambisiøse. Jeg ser det ikke slik. Et arbeid av denne art bør virke som pådriver overfor nasjonale og internasjonale myndigheter. Det er viktig at vi i dette arbeidet legger lista svært høyt. Om vi i første omgang river, er det viktig å gjøre et nytt forsøk med minst samme høyde.

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj): Hr. præsident! I øjeblikket setter beskæftigelsesspørsmålet et sterkt præg på den politiske debat. Faktisk gælder det samme hele Europa foruden de andre verdensdele. Beskæftigelse er i brændpunktet og bør altid være det med den vigtige rolle, den spiller i folks liv, og den betydning, den har for nationens velfærd. Langvarig arbejdsløshed er et alvorligt problem, som man må tage seriøst fat på, hvis man skal opnå resultater i kampen mod den.

Vi i Norden har opbygget et veludviklet og dyrt velfærdssystem. Det karakteriseres af stabilitet og sikkerhed for medborgerne, men også af en omfattende offentlig sektor og høje skatter, som pålægges private og virksomheder.

Dette bør der ændres på. De offentlige udgifter må reduceres og omfanget af den offentlige sektor indskrænkes. Den offentlige sektor må samtidig effektiviseres og gøres mere konkurrencedygtig.

Centraliseringen må reduceres og bedrifterne gives bedre muligheder for at blomstre og skabe fortjeneste og på den måde lægge grunden til vedvarende jobskabelse. Man bør stimulere mere til at finde og oprette nye beskæftigelsesvirksomheder og styrke dem, som allerede findes, f.eks. med nedsættelse af skatter og afgifter og ved at rydde diverse hindringer af vejen. Det er også meget vigtigt at lægge vægt på erhvervslivets tilpasningsevne og derved gøre det mere konkurrencedygtigt. Det er nødvendigt med mere handelsfrihed. EØS-aftalen er et stort skridt i den rigtige retning. Den giver de nordiske lande en vigtig mulighed for at gøre fremstød på de europæiske markeder og burde kunne blive en vitaminindsprøjtning for vort erhvervsliv i den nærmeste fremtid.

Som en del af nyskabelsen i erhvervslivet bør der især lægges vægt på forskning og udviklingsarbejde, idet det synspunkt nu vinder mere og mere indpas, at konkurrenceevnen og en nations velstand i høj grad afhænger af en veludbygget forskningsvirksomhed og udnyttelse af viden og teknik i erhvervslivet. De fleste ser ud til at være klar over betydningen af at investere i forskning og udvikling, som har til formål at fremme nyskabelse i industrien. Samtidig står det helt klart, at en sådan investering alene ikke er nok. For at øget viden skal kunne forbedre erhvervslivets konkurrenceevne, må man sikre tilførsel af viden fra forskningsinstanser til virksomhederne. Her spiller efteruddannelse og omskoling en hovedrolle - en rolle, som bedst varetages med et intensivt samarbejde mellem erhvervsliv og skole.

Man kan ikke længere betragte uddannelse som uddannelse én gang for alle; derimod må hovedvægten lægges på at gøre det enkelte individ bedst mulig i stand til at tilegne sig ny viden og teknik og siden udnytte den i sit arbejde. I en tid med mange tekniske nyheder bliver uddannelser meget hurtigt forældede - helt op til 7% om året.

I en ændret verden, som bærer præg af samarbejde og kontakt mellem nationer, men også af konkurrence, er det vigtigere end næsten alt andet for hvert enkelt land at lægge vægt på medborgernes uddannelse. Her er kvaliteten det vigtigste. Uddannelse er grundlaget for alle fremskridt. Den er det mest effektive våben i kampen mod arbejdsløshed og til at opbygge et stærkt erhvervsliv, som præges af fleksibilitet og tilpasningsevne.

Nordisk samarbejdsminister **Flemming Kofod-Svendsen** (KRF): Hr. præsident! Den høje og stadig stigende arbejdsløshed er det alt overskyggende problem i Europa i dag både menneskeligt, moralsk og økonomisk. Der er stor risiko for, at der skabes dybe sociale skel mellem beskæftigede og arbejdsløse, og at stadig flere aldrig får en reel mulighed for at komme ind på arbejdsmarkedet. Der er ingen hurtige løsninger på de store økonomiske problemer. Her og nu er udfordringen at spænde udviklingen gen-

nem iværksættelse af konkrete initiativer, der kan fremme vækst og beskæftigelse også på kort sigt.

Også de nordiske lande må hver især tage konkrete initiativer, der kan bidrage til at genskabe investorernes tillid, så der på denne måde skabes arbejdspladser, og effekten bliver langt større, hvis vi handler på samme tid. Samtidig kan det enkelte lands initiativer inspirere andre lande til nye initiativer. Det gælder ikke mindst her i de nordiske lande, hvor vi jo i mange henseender har de samme traditioner og strukturer eksempelvis med hensyn til arbejdsmarked og beskatning.

I Danmark er vi i fuld gang med at gøre arbejdsmarkedet mere fleksibelt både ved hjælp af rotations- og orlovsordninger og ved at sørge for øget efteruddannelse af den eksisterende arbejdskraft. Desuden har vi foretaget en omlægning af skattesystemet i retning af øget beskatning på forbrug af naturressourcer og mindre beskatning af arbejdskraften. Arbejdskraften skal jo netop danne udgangspunkt for fornyet økonomisk vækst, hvorimod misbruget af naturen skal reduceres.

Som bekendt tager Den Europæiske Unions vækstinitiativer udgangspunkt i konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Edinburgh i december, der både omfatter nationale initiativer og fællesskabsinitiativer. Det blev så i april fulgt op af en vækstpakke og en række konklusioner i Ecofinrådet samt møde med EFTA-landene. Ved Det Europæiske Råds møde i København i juni blev fællesskabsinitiativerne udvidet. Den midlertidige lånefacilitet under Den Europæiske Investeringsbank blev således forhøjet fra 5 til 8 mia. ecu, og Det Europæiske Råd besluttede samtidig at udvide anvendelsesområdet til f.eks. byfornyelse.

Som bekendt var det også ved Det Europæiske Råd i København, at Kommissionens formand Jacques Delors redegjorde for 8 områder med mulighed for vækst og beskæftigelse på mellemlang sigt som oplæg til Kommissionens hvidbog. Næsten alle EF-landene har afleveret deres bidrag.

I det danske bidrag fremstår det centralt, at det overordnede mål for fællesskabet, det er at skabe en bæredygtig udvikling, der både respekterer miljøet og høj beskæftigelse. Det vil i praksis kræve, at jobskabelse både på kort og lang sigt skal gå hånd i hånd med økonomisk og miljømæssig ansvarlighed.

Herudover lægger vi vægt på, at der skabes de bedst mulige rammebetingelser for virksomhederne både i form af en stadig mere liberal verdenshandel og et velfungerende indre marked. Det er afgørende, at Uruguay-runden afsluttes i år.

Øget fleksibilitet på arbejdsmarkedet bør være et andet væsentligt element, som jeg tidligere har været inde på, og som det er tilfældet i Danmark så vel som i andre nordiske lande bør det også på fællesskabsplan ske under hensyntagen til den enkelte borgers sociale sikkerhed.

Ved slutningen af året skal Den Europæiske Union fastlægge de overordnede retningslinier for den økonomiske politik i Unionen. Betragtningerne omkring vækst og beskæftigelse bør indgå som et væsentligt element i retningslinjerne, som det også fremgår af Københavnkonklusionerne. Alle

lande må förbereda sig bedst möjligt op til mødet mellem Den Europæiske Union og EFTA-landenes økonomi- og finansministre den 14. december.

Jeg er glad for, at vi i april iværksatte en proces, som nu bliver fulgt op, og jeg ser frem til, at vi også her kan give nordiske impulser. Jeg mener, at netop i Norden må vi bruge det gode samarbejde, vi har, for at vi i fællesskab får flere i arbejde.

Elver Jonsson (fp): Herr president! Den våg av arbetslöshet som flertalet länder i Europa lever med har med stor kraft sköljt in över Norden. Den ökade arbetslöshet som tog fart i Sverige 1990 har fortsatt att nu stiga till för oss oacceptabla nivåer. Utvecklingen är likartad i Norge och Island. Danmark, som under lång tid brottats med hög arbetslöshet, har en relativt sett mer oförändrad situation, medan Finland drabbats hårdast med en öppen arbetslöshet kring 20%. I statsministrarnas uttalande i måndags pekar man på några vitala områden som är en förutsättning för hög sysselsättning och därmed fortsatt välfärd.

Ekonomiska utskottet lyckades komma fram till en enad standpunkt angående medlemsförslagen om åtgärder mot arbetslösheten. Alla parti-grupper i ekonomiska utskottet var eniga om behovet av ökade satsningar på forskning, utveckling och utbildningsinsatser. Utskottet understryker också de nordiska ländernas beroende av internationell handel och att det därför är väsentligt att regeringen medverkar till ett positivt resultat i GATT-förhandlingarna.

I en OECD-rapport betonas vikten av att den ekonomiska politiken är så trovärdig att aktörerna på marknaden blir villiga att acceptera strukturella förändringar. Strävan bör vara att underlätta bildandet av nya företag och skapa nya jobb, särskilt i de länder där nästan alla nya jobb under de senare årtiondena skapats i den offentliga sektorn, sägs det i rapporten.

Men i samma rapport påstås också att framgång med strukturanpassning bara kan uppnås på grundval av solidaritet med och stöd för den som slås ut. OECD varnar för en hög och bestående arbetslöshet och de sociala konsekvenser en sådan medför. Därför måste arbetsmarknadspolitiken inriktas på både social rättvisa och en effektiv arbetsmarknad som på sikt bidrar till högre sysselsättning och levnadsstandard.

I mittengruppens förslag påpekas att EES-avtalet ger möjligheter och förutsättningar för ett ökat samarbete på företagsnivå över gränserna. De nordiska länderna bör gå längre än att bara stödja detta. Medverkan i den inre marknaden genom EES-avtalet innebär att olika hinder för småföretagen att verka över gränserna avlägsnas. Det är angeläget att företagen verkligen kan dra nytta av dessa nya möjligheter.

Genom att ge möjligheter till finansiering av projekt av nordiskt intresse kan speciellt de små och medelstora exportföretagen gynnas.

Herr president! Att vara utan meningsfull sysselsättning är ofta en tragedi för den enskilde och en stor påfrestning för hela samhället, både ekonomiskt och socialt. Enorma resurser går till spillo om människor inte får

arbete. Därför är det nödvändigt att vi i Norden anstränger oss ännu mer för att upprätthålla en god arbetslinje.

Vi är ganska överens om analysen av hur det står till. Om den allmänna inriktningen av målen är vi också i stort sett ense, vilket t.ex. innebär att arbetslinjen skall hävdas.

Vi har som politiker att hantera både det långa och det korta perspektivet. I det korta perspektivet gäller det att hävda en rad aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser, där tyngdpunkten måste ligga på förberedelse för att kunna vara användbar i en uppåtgående konjunktur.

Vår uppgift är att ge förutsättningar för en nordisk arbetsmarknad att fylla sin roll att ge ekonomiskt underlag för en samhällelig välfärd med hög sysselsättning och utveckling av positiva mänskliga värden.

Vi lever i ett mycket större sammanhang än vad vi gjorde för några decennier sedan. Häri ligger stora möjligheter till samarbete med vårt närområde och stora delar av Europa. I en sådan allmän strävan bör alla Nordens länder finnas med. Men det förutsätter att politiken står på tre stadiga ben: 1. en aktiv arbetsmarknadspolitik, 2. en positiv näringspolitik och 3. sunda statsfinanser.

Dessa tre fundament, herr president, är grundläggande om vi skall vara rustade för både utveckling och välfärd. I det uppdraget har vi som parlamentariker ett gemensamt ansvar.

Anker Jørgensen (S): Hr. præsident! Statsministrene præsenterede forleden dag - jeg tror, det var i mandags - en plan, om jeg så må sige, til bedring af sysselsætningen. Det var en plan, som også blev meddelt til Præsidediet og til udvalgsformændene.

Jeg vil gerne sige generelt - prøv selv at læse den - at jeg synes, den simpelt hen ikke siger noget, der virkelig kan overbevise ret mange mennesker om, at de forslag, som statsministrene nævner, vil bedre sysselsætningen. Det er for svagt, det er for uklart, det er for teoretisk. Der er for meget almindelig abstrakt økonomisk snak i dét, som statsministrene har lagt frem.

Hvad er det lidt mere konkret? Jo, statsministrene vil have mere frihandel. Jamen det er udmærket, men det er jo ikke sikkert, at det giver flere job.

Man vil have strukturændringer i erhvervslivet. Det er godt på lang sigt, men på kort sigt kan det godt være, at det betyder flere arbejdsløse - men ellers rigtigt.

Man vil have en skattepolitik, der støtter erhvervslivet, for det kan fremme investeringerne. Ja, måske, men vi har set masser af eksempler på, at skattelettelse for erhvervslivet ikke er blevet omsat til nye investeringer.

Man vil have mere uddannelse. Jamen det er helt i orden. Det ønsker vi også, men tilbage bliver bare, at uddannelse ikke i sig selv skaber så forfærdelig mange job - eller måske slet ikke nogen.

Så står der minsandten også i det, som statsministrene har udsendt, at de arbejdsløse skal tage de job, de får tilbudt. Jeg synes, det er en temmelig

overflødig bemærkning, når man ved, hvor mange arbejdsløse der er, og hvor mange job der faktisk er i forhold til antallet af arbejdsløse, men all right.

Endvidere står der noget om miljø, og det er nok det mest positive, men igen mangler der lidt konkret om, hvad det er, man skal sætte ind på miljøpolitikens område.

Det er derfor, jeg må sige, at der er fornuftige betragtninger i det, men ikke noget, der er tilstrækkelig stærkt til, at vi kan bruge det til bare delvis at løse arbejdsløshedsproblemet.

Endelig vil jeg gøre opmærksom på, at der ikke står noget om den offentlige sektor i det, som statsministrene lægger op til, og der synes i hele diskussionen om sysselsætningen at være en angst for at beskæftige sig med den offentlige sektor. I virkeligheden er man nærmest så forsigtig-peteragtig, at det er uhyggeligt. Jeg er helt sikker på, at den megen spare-snak, den megen nedskæring af den offentlige sektor er om ikke den afgørende, så en af årsagerne til, at vi har større arbejdsløshed i dag, end vi ville have haft, hvis ikke man alle lande rundt havde så travlt med at skære og spare i den offentlige sektor. Jeg tror, at det, der er galt, ikke er, at man vil markedsøkonomi, men derimod at man tilbyder markedsøkonomien, som om den var et vidunderligt instrument, der kunne løse alle problemer. Jeg tror, at markedsøkonomi er det bedst tænkelige, men samtidig noget, der absolut forudsætter en stærk offentlig sektor, en slags offentligt input i det private erhvervsliv på mange forskellige måder. Det er det, der kan gøre, at vi kan få lidt mere hold på beskæftigelsen og i øvrigt have et samfund, der er mere tiltalende, end hvis det alene var markedsøkonomi og kapitalisme, der skulle være det afgørende.

Alt imens man taler på denne måde, bliver der flere langtidsledige, og de unge får mere og mere apati over for det begreb at arbejde. Man skriver i statsministrenes pressemeddelelse, der dog er på 4 sider, at man nok ikke kan løse problemerne i Danmark, men man siger positivt, at man skal gøre meget f.eks. i Danmark eller i de enkelte lande. Jamen det er rigtigt, og så skal man gøre det i samarbejde i Norden. Det er også rigtigt, og så skal man gøre det i samarbejde med Europa, og det vil nu i første omgang sige det nuværende EF. Alle disse ting er rigtige, men må man have noget indhold i det, man vil foreslå, og det må koordineres, og vi starter ikke her i Nordisk Råd med noget, der kan være positivt og opbyggende for en sådan udvikling.

Der er nok noget om, at den konjunktur, vi har, som jo er et resultat af et liberalistisk økonomisk samfund, har betydning. Jeg tror ikke, man kan undgå konjunktursvingninger, men disse konjunktursvingninger er ikke noget naturgivet. De kan på samme måde, som de er kommet til, også drejes væk, og det kan man, hvis man har en politik, der er aktiv, som heller ikke er bange for også at anvende den offentlige sektor, og hvis det sker koordineret, og hvis mange lande gør det i fællesskab.

Det, jeg frygter, er, at mens græsset gror, dør horsemor, som vi siger på dansk. Jeg tror faktisk, der er en risiko for, at meget af det, der skete i 1930'erne - det er længe siden, og mange har glemt det - kan gentage sig,

og så bliver det de ekstreme grupper - Hitler mindes vi vel - der kommer til at præge tingene lidt for stærkt eller positivt. Roosevelt i USA, Stauning i Danmark, og hvad de nu hedder rundt omkring, gjorde det positivt, men man var nede i så dyb en krise, fordi man greb for sent ind, og det synes jeg var et stort problem.

Jeg vil slutte med at sige: Flere investeringer i den offentlige sektor er ganske simpelt nødvendigt, ikke som den eneste løsning, men som et aldeles vigtigt instrument og som led i en samlet politik. Jeg synes også, man skulle lytte lidt mere til den nordiske fagbevægelse, der har fremsat en række forslag - de er såmænd også lidt forsigtige, men er dog bedre end meget af det, vi har hørt her i den nordiske diskussion.

Jeg vil til slut sige, at det er positivt, at det økonomiske udvalg har sagt: Regeringerne må nu komme med forslag, der skal behandles på næste session, og de må komme inden udgangen af januar, således at partigrupperne har mulighed for at diskutere disse forslag, så vi er lidt mere forberedt og kan handle lidt mere konkret, når vi mødes igen, altså i marts måned på den næste session.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Jeg må sige, at jeg er enig i det, som hr. Anker Jørgensen anfører her, når han vurderer de meldinger, som foreligger fra de nordiske statsministre angående beskæftigelsen og arbejdsmarkedet. Det er ganske svage formuleringer, der er dér, og de hjælper meget lidt i den situation, vi er i.

Jeg er også enig med hr. Anker Jørgensen i de vurderinger, han har fremført her angående muligheden for at styre økonomien, til trods for at vi bruger markedsøkonomi som grundlag; det gælder ikke mindst den offentlige sektor.

Men det, jeg savner, er en mere resolut støtte fra den socialdemokratiske partigruppe, fra de socialdemokrater, som bl.a. sidder i Økonomisk Udvalg, til de synspunkter, som hr. Anker Jørgensen har fremmet her. Disse synspunkter har man hørt i de indlæg, der er kommet fra vor partigruppe. Venstresocialisterne giver jo netop udtryk for, at man skal bruge den offentlige sektor også i denne sammenhæng, og det foreligger der forslag om, men de har ikke fået støtte fra socialdemokratisk side ved udarbejdelsen af de forslag, som foreligger fra Økonomisk Udvalg.

Det vil jeg gerne høre nogle forklaringer på fra hr. Anker Jørgensens side.

Anker Jørgensen (S): Hr. præsident! Jeg vil sige, at jeg selvfølgelig takker for tilslutningen, men jeg vil gerne tilføje, at jeg tror, at vi gør et par fejl alle sammen. Den ene fejl er, at vi vil have mere og mere internationalt samarbejde, men at vi er ikke i stand til at formulere en økonomisk og beskæftigelsesfremmende politik at putte ind i dette samarbejde. Guttormsson vil hel masse gode ting - det meste af det i hvert fald kan jeg godt billige - men vil ikke være med i den nødvendige internationale koordinering, for at det

kan virke. Andre vil have alt muligt internationalt samarbejde og vil ikke rigtig tilstrækkeligt, efter min mening, med det. Det er fejlen!

Elver Jonsson (fp): Herr president! Anker Jørgensen sade att tyngdpunkten i statsministrarnas uttalande för mycket låg på ekonomi och frihandel, men jag vill påminna om att det där också finns avsnitt om vikten av att bekämpa långtidsarbetslösheten. Men det som jag, herr president, främst lade märke till och som inte får stå oemotsagt var att Anker Jørgensen menade att utbildning inte skapar så många jobb. Nej, inte kortsiktigt, men det är oerhört viktigt att utbildningsområdet prioriteras i en lågkonjunktur, eftersom människor då kan bli rustade för att ta jobb när konjunkturen stiger.

Vi har i Sverige många gånger upplevt att det uppstått s.k. flaskhalsar, där det funnits lediga jobb men inga som varit rustade för uppgifterna. Därför är utbildningsinsatserna så oerhört viktiga under lågkonjunkturen.

Det är inte heller en enda insats som det gäller utan en kombination av insatser. Jag talade om en aktiv arbetsmarknadspolitik, om en sund näringspolitik och om statsfinanser i balans. Det behövs alltså, Anker Jørgensen, ett helt batteri av insatser för att trygga jobb och framtida välfärd.

Anker Jørgensen (S): Hr. præsident! Det er rigtigt, at en uddannelsespolitik er uhyre vigtig, og det understregede jeg jo også. Jeg er bare lidt usikker med hensyn til, om det går tilstrækkelig hurtigt, inden den store katastrofe måske indtræder. Det kan være det, der er afgørende for, at vi får en rigtig beskæftigelsespolitik. Men ellers er uddannelsespolitikken en af de positive ting i det, der er sagt og skrevet indtil nu.

Gammelgaard (KF): Hr. præsident! Repræsentanten for den venstresocialistiske gruppe, hr. Hjørleifur Guttormsson, erklærede sig enig med hr. Anker Jørgensen. Det forstår jeg godt, for det, hr. Anker Jørgensen sagde, var jo venstresocialistisk politik.

Hr. Anker Jørgensen angreb for det første sin egen statsminister og sagde, at den udtalelse, som statsministrene var kommet med, ikke var tilfredsstillende på en række konkrete punkter. Det er meget bemærkelsesværdigt, at hr. Anker Jørgensen er uenig med sin egen statsminister.

Men for det andet sagde hr. Anker Jørgensen som et meget centralt punkt, at det afgørende i kampen mod arbejdsløsheden var, at man skulle udvide den offentlige sektor, man skulle ansætte flere i den offentlige sektor. Jeg ved godt, at hr. Anker Jørgensen selv har visse erfaringer på det punkt, men det medfører jo da i hvert fald større offentlige udgifter og dermed større skatter, større omkostninger for virksomhederne og for den enkelte. Og hvis der er noget, der bidrager til arbejdsløshed, så er det i hvert fald større skatter og en større offentlig sektor.

Vi skal den modsatte vej. Det var god venstresocialistisk politik, vi hørte her, og et interessant socialdemokratisk angreb på en socialdemokratisk statsminister. Det har rådet mærket sig.

Anker Jørgensen (S): Hr. præsident! Det var venstresocialistisk politik, blev der sagt. Jeg mener faktisk, det var god socialdemokratisk politik. Det er det, jeg ønsker: at den offentlige sektor skal spille en større rolle, end den, alle de konservative ønsker at den skal spille. Og jeg lover hr. Gammelgaard, at flere og flere økonomer - selv om jeg ikke uden videre tilbeder økonomer, for de siger mange luftige ting - så er der flere og flere økonomer, der begynder ude i det fjerne, i OECD osv., at sige fornuftige ting omkring dette. Og det er noget i retning af dette: Man skal ikke underkende betydningen af den offentlige sektor, hvis det skal lykkes at skabe bare nogenlunde god beskæftigelse. Så det er OECD-politik, i hvert fald et stykke ad vejen, og det er i hvert fald socialdemokratisk politik.

Om mine synspunkter gik ud på også at kritisere min statsminister? Jamen det er jo forfærdeligt! Det kunne jo da være, at det var en kritik af det samlede produkt fra fem regeringer, hvor der måske er for meget Gammelgaard og for lidt af noget andet - som f.eks. de synspunkter, jeg står for. Det kunne være det, der egentlig ligger i kritikken.

Nordisk samarbejdsminister Norrback (SFP): Värderade president! Det finns ingen anledning att nedvärdera vare sig den offentliga eller privata sektorn, båda behövs. Men det är bara med en god ekonomi som vi har möjlighet att upprätthålla full sysselsättning.

Den finska ekonomin har råkat i djupa svårigheter under de senaste åren som vi vet. Totalproduktionen ligger nu ca 15 procent lägre än i början av 1990, de disponibla inkomsterna har sjunkit med en femtedel, arbetslösheten har stigit till närmare 19 procent. Dessutom har recessionen framkallat ökande underskott i den offentliga ekonomin. Den finska ekonomin är alltså i kris, men det finns positiva tecken, såsom den snabbt förbättrande yttre balansen.

Orsakerna till läget är många: den branta nedgången i östhandeln, den utdragna recessionen i OECD-området och de höga räntorna på de internationella kapitalmarknaderna. Av inhemska orsaker har den största varit misslyckandet i den ekonomiska politiken i slutet av 80-talet, då högkonjunkturen inte kunde hållas i styr. Kreditmarknaderna blev liberaliserade i en tid, då de reella lånekostnaderna efter skatt var låga eller rentav negativa.

Våra problem är både strukturella och konjunkturbetonade.

Mot bakgrund av denna problemhärva kan det inte finnas någon kungsväg tillbaka till forna lyckodagar.

Den finska ekonomiska politiken grundar sig på tre viktiga beståndsdelar: satsningar på en exportledd tillväxt, återhållsamhet i statens utgiftspolitik och strukturreformer för att öka ekonomins effektivitet.

En viktig etapp i kampen för bestående tillväxt och bättre sysselsättning har varit brytandet av den lånespiral som både den offentliga ekonomin och hela samhället har hamnat i. Detta har förutsatt att konkurrenskraften i den öppna sektorn återställts. Detta har vi åstadkommit med god marginal.

Framgången i minskandet av de offentliga utgifterna och finansiella underskotten har däremot inte varit lika stor.

Utvecklandet av ekonomin på lång sikt kräver även andra strukturella åtgärder. Subventionerna måste minskas. Kapitalbeskattningen har utvecklats i syfte att förbättra företagens finansiella struktur och effektivera kapitalmarknaden. Övergången till mervärdeskatt sker 1994. Konkurrenspolitiken har skärpts. Flexibiliteten på arbetsmarknaden måste öka: företagen har nu möjlighet att anställa unga personer till lägre lön än avtalslön, men uppmärksamhet måste också ägnas omskolningen av arbetskraft. I det avseendet instämmer jag i vad tidigare talare har sagt.

En strategi som väsentligen är baserad på strukturella åtgärder resulterar i varaktiga förbättringar, men det tar en ganska lång tid innan resultaten blir synliga. Denna linje måste effektiveras med mera direkta åtgärder av typ tidigareläggning av offentliga investeringar, stöd till arbetsintensiva reparationsarbeten eller ytterligare arbetsmarknads- och utbildningspolitiska åtgärder. Att dämpa den skärpta beskattningen är nödvändigt också för nästa år.

Förbättrandet av verksamhetsförutsättningarna för små och medelstora företag är av största betydelse. Tyngdpunkten i företagsstödet förflyttas mer än tidigare till utvecklandet av dessa företag; till deras exportverksamhet, finansiering av forskning och produktutveckling samt riskkapitalfinansiering.

Möjligheter till stora allmänna expansiva satsningar inom finanspolitiken är däremot obefintliga. De bästa och mest bestående resultaten uppnås genom en politik, som leder till att räntenivån fortsätter att sjunka. Bäst får man räntenivån ned genom en sådan finanspolitik som hejdar statens skuldsättning. Ett visst utrymme har dock skapats genom den markanta förbättringen i bytesbalansen.

Med tanke på den finska ekonomisk-politiska problemställningen fäster vi stor vikt och stora förväntningar på vitbokens behandlande i Bryssel i december. Det råder en ekonomisk kris i hela Europa, och gemensamma lösningar måste sökas; enskilda länder har svårt att komma ur krisen på egen hand.

Värderade president! Några patentlösningar ur den ekonomiska krisen eller för arbetslöshetsproblemen finns inte. Om sådana lösningar hade funnits, hade vi varit ute ur krisen redan nu. Det behövs flexibilitet och ny tänkande på alla områden. Fasthållandet vid gamla föråldrade strukturer inom arbetsmarknaden och inom det politiska livet är bara ägnade att fördröja den förnyelse av arbetslivet och den ekonomiska politik som vi står inför.

Sundstein (Fkfl): Hr. præsident! Som alle talere allerede har sagt, er arbejdsløsheden den største svøbe i alle vore lande. Den er et nationalt problem, et nordisk problem og et globalt problem. Den er sandsynligvis et symptom på en økonomisk politik og en både økonomisk og politisk udvikling i efterkrigstiden, der har spillet fallit. Spørgsmålet er, om vi ikke inden for det næste årti skal forvente det store, globale økonomiske jordskælv, hvis ikke forudsætningerne og samfundsstrukturene ændres.

Det er blevet sagt flere gange også i dag, at problemet vedrørende beskæftigelsen ikke kan løses nationalt, heller ikke blot i nordisk sammenhæng, men at det må gøres i europæisk og global sammenhæng. Dette er kun delvis rigtigt. Ligesom de enkelte husholdninger opbygger et land, opbygger de enkelte lande en større region.

Jeg repræsenterer et meget lille land, som for 5-6 år siden ikke havde nogen arbejdsløshed overhovedet; tværtimod var vi nødt til at indføre arbejdskraft udefra - noget, som også forøgede omkostningsniveauet i samfundet.

Da den gyldne tid ebbede ud, foretog vi en udredning af forholdet mellem omkostningerne, særlig lønomkostningerne, og skattetrykket og de offentlige udgifter. Resultatet af denne udredning fra 1990 var, at for vores samfund ville en løn- og omkostningssænkning sammen med en skattesænkning skabe et helt nyt grundlag for økonomisk vækst, vel at mærke en vækst på et sundere grundlag, end den tidligere overophedede inflatoriske vækst byggede på. Desværre var der ikke tilstrækkelig politisk vilje til at gennemføre udredningens råd. Hvis vi dengang havde gjort det, ville meget have set anderledes ud i vores land i dag. Nu er arbejdsløsheden 20 pct.

Vi har set økonomiske kollapser i flere lande, og mange regeringer har været nødt til at foretage redningsaktioner for finanssektoren. Hvis bankvæsenet bryder totalt sammen, vil arbejdsløsheden blive langt større, end tilfældet endnu er. Det er derfor også meget vigtigt at bevare en sundt fungerende finanssektor.

Nationalt er det nødvendigt i mange af industrilandene at gennemføre tiltag, som siden vil brede sig positivt til andre lande, og disse tiltag må bl.a. være:

- 1) Omkostningsniveauet, særlig lønningerne, må ned.
- 2) De direkte personskatter må tilsvarende nedsættes.
- 3) Selskabsskatterne må i flere lande nedbringes.
- 4) Den offentlige sektor må billiggøres og budgetunderskuddene nedbringes.
- 5) Arbejdsmarkedets parter må med i gennemførelsen af tiltagene, og der må løses op for de stramme faggrænser på arbejdsmarkedet.

Jeg tilslutter mig økonomisk udvalgs forslag til rekommandation vedrørende dette store problem og håber, at man vil belyse alle aspekter, og at resultatet vil være nogle virkelig brugbare tiltag.

Birgitta Dahl (s): Herr president! I två medlemsförslag från den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet, nr 1034 och 1036, tar vi upp möjligheterna till gemensamma satsningar på nya energi- och transportsystem som är miljövänliga både här i Norden och i grannområdena som viktiga inslag i kampen för att pressa ner arbetslösheten och förbättra våra ekonomier.

Bakgrunden är naturligtvis också den utomordentligt allvarliga situationen när det gäller hälsa och miljö i våra länder och ännu mer i närområdena. Vi kommer senare i dag att diskutera insatser för att göra det möjligt att avhjälpa de värsta bristerna i kärnkraftanläggningar på andra sidan Östersjön. Men de åtgärder som nu görs och som för varje enskild reaktor kostar 250 miljoner kronor är ändå bara ett litet steg på vägen. På ett mycket stort antal anläggningar behövs insatser i mångmiljardklassen.

Vi har i medlemsförslaget 1034 väckt frågan, om det inte vore lika bra att gå direkt på att satsa resurserna i alternativ till kärnkraften och de mycket dåliga anläggningar på andra sidan Östersjön som använder oljeskiffer och kol och försöka bygga upp ett nytt, miljövänligt och resurssnålt energisystem. Ett sådant modernt och effektivt energisystem skulle dessutom ha avgörande betydelse för att förbättra ekonomin och enskilda människors liv i våra grannländer. De energisystem som finns är föråldrade, illa underhållna och ytterst ineffektiva. Det innebär att förlusterna och inte bara miljöförstöringen blir mycket stora. Bristen på el, energi och bränsle har allvarliga effekter på de här ländernas ekonomi, produktion, transportsystem och sysselsättning och drabbar människorna hårt i deras vardag. Därför skulle ett nytt, miljövänligt och effektivt energisystem betyda mycket för att förbättra ekonomin och livssituationen.

Också i våra nordiska länder behöver vi förnya våra energisystem för att komma bort från vårt beroende av kol och olja och för att kunna avveckla kärnkraften. Vi behöver alltså själva satsa mer på hushållning och förnybar energi.

Vårt mål är att satsa på en effektivisering och förnyelse av energisystemen i våra egna länder och i närområdet med sikte på att åstadkomma en radikal förbättring av både miljö och ekonomi i hela regionen.

Basen i ett sådant framtida system bör naturligtvis vara effektivisering och förnybar energi. I vår region är biobränslen och vattenkraft de viktigaste förnybara energikällorna, men även vind och sol kan spela en stor roll. I ett system med fullständig källsortering, som vi bör eftersträva, är det torra avfallet ett rent, inhemskt bränsle, som bör tillvaratas. Dessutom bör naturgasen spela en viktig roll i ett övergångsskede för att vi snabbt skall kunna komma bort från olja, kol och uran. Då bör naturgasen användas på sådant sätt att den inte tränger ut de förnybara alternativen. Det går, om man bara vill och anstränger sig. I dagens situation behöver vi utnyttja båda. De nordiska arbetarrörelsernas samarbetskommitté SAMAK har föreslagit att gasnäten skall knytas samman genom en gasledning från Norge till södra Finland och Baltikum och att de nordiska, västeuropeiska och nordliga eldistributionsnäten knyts samman efter modell av Nordel och att resurser för stöd till energibesparande investeringar skapas.

Det här kräver självfallet stora insatser, men vi menar att det är riktigt i en tid av stor arbetslöshet att göra sådana investeringar för framtiden och att vi måste engagera internationella finansinstitut såsom Nordiska investeringsbanken, Europeiska utvecklingsbanken och Världsbanken i de här projekten - de deltar ju redan i Östersjösamarbetet.

De här förslagen har nu till vår glädje fått stort stöd i remissomgången. Både miljöutskottet och ekonomiska utskottet har behandlat dem välvilligt och enhälligt tillstyrkt dem. Dessutom har ekonomiska utskottet och miljöutskottet haft ett första gemensamt sammanträde och inlett ett samarbete kring de här frågorna, som är mycket positivt. Det är ingen tvekan, herr president, att detta är en av de viktigaste frågorna för den här sessionen och för kommande sessioner. De beslut om kärnkraftsavveckling som har fattats vid centerstämman och den socialdemokratiska partikongressen i Sverige och det välkomna finska beslutet att säga nej till en femte reaktor har dessutom öppnat nya vägar för att äntligen förverkliga projekt som har diskuterats länge. De allt fler problemen i de åldrande svenska reaktorer och de svensk-danska diskussionerna om att stänga reaktorer och minska kolanvändningen ytterligare pekar på behovet av arbete med de här frågorna. Jag vill därför säga att tiden är inne för att konstruktivt samarbete kring de här frågorna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att Wiggo Komstedt ersatts av Göthe Knutson och att Arne Andersson ersatts av Filip Fridolfsson för resten av sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Rossi (Kesk.): Herr president! Jag vill ta upp ungdomsarbetslösheten, som är en av de svåraste frågorna för vanliga människor eftersom den kan leda till utslagning i samhället. Det är dags att fundera över om vi betraktar ungdomsarbetslösheten som en del av den allmänna arbetslösheten eller om vi vill minska och lätta upp den ekonomiska, sociala och samhällseliga press som ungdomarna utsätts för. Jag anser att vi inte får lägga oss platta inför ungdomsarbetslösheten utan den måste omprioriteras och betraktas som en av de viktigaste nordiska angelägenheterna.

Man har gjort flera utredningar i Norden över sysselsättningen av ungdomen, men effektiva åtgärder för att avhjälpa problemet har vi inte hittat. Genom flexibel lönesättning har Finlands regering försökt skapa nya arbetstillfällen för unga så att de kommer med i arbetslivet. I dag leder det stela systemet utan tvekan till att vi håller på att få en hel generation som går och stämplar. Ansvar för detta ligger hos fackföreningsrörelsen som så hårt håller fast vid de förmåner som man en gång förhandlat sig till.

När det gäller unga måste vi enligt min mening lätta upp de stela arbetsmarknadsavtalen, som är ett hinder om någon vill anställa unga på mera flexibla villkor. Det nuvarande praktikantsystemet måste utvecklas.

Nu blir många unga helt utan arbets- eller praktikplats, när den obligatoriska praktiken som ingår i yrkesutbildningen uteblir och yrkesexamen uppskjuts.

Och vi måste bli av med det nuvarande systemet där man inte behöver utträta något för sin arbetslöshetsersättning. Jag anser att man inte skall betala ersättning till friska, arbetsföra människor som någon självklarhet. Det kan inte vara rätt att en stor del av befolkningen kan gå sysslolösa som samhället betalar utan att kräva någon motprestation.

För att få arbetslöshetsersättning tycker jag att man skall förutsätta samhällstjänst åtminstone av de yngre generationerna, exempelvis till och med 21 år. Vi har ett solidariskt ansvar för dem.

Samhällstjänst kunde bestå av några timmars arbete inom den offentliga sektorn eller i näringslivet. På det sättet skulle de unga arbetslösa lättare komma in i arbetslivet och samtidigt minskar faran för utslagning. Det är verkligen inte fråga om att man utsuger de unga utan vi skulle hjälpa dem till arbetslivet.

Herr president! Nordiska ministerrådet måste omedelbart utarbeta en nordisk sysselsättningsplan för unga med en radikal målsättning som lyder: varje ung person måste garanteras antingen ett arbete, en praktikplats eller en utbildningsplats.

Anders Talleraas (H): Hr. president! Den altfor høye arbeidsledigheten i hele Norden og i hele Europa er en kraftig utfordring for våre miljøer, myndigheter og befolkningen som helhet. I dag ser det ut til å være et meget langsiktig mål å komme tilbake til "de gode, gamle dager" på 60-tallet, da arbeid til alle så å si var en naturgitt del av folkets hverdag.

I dag er det omvendt: Ungdomsarbeidsledigheten er dramatisk høy i mange av våre land. Langtidsvirkningene for unge mennesker ved å møte et arbeidsliv som ikke har bruk for deres innsats og engasjement, kan bli dramatiske.

Derfor er det så nødvendig fortsatt å satse sterkt på utdanning. Grensene må åpnes, den gjensidige godkjenning av utdanning må gjennomføres - særlig her i Norden - og viktige infrastrukturinvesteringer må gjennomføres for å stimulere veksten.

Vi har også mer å lære når det gjelder utvikling av lærlingordninger. Særlig må det utvikles nye "inngangsordninger" til arbeidslivet for unge - uten at jeg har noen oppskrift på det. Dette er ett av de områdene det må jobbes ganske intenst videre med for å finne bedre løsninger enn det vi har i dag. Men noen hovedlinjer må vi ha klart for oss i dette arbeidet:

Arbeidsledigheten og dens løsninger krever mer samarbeid nasjonalt og internasjonalt. Det er ikke mindre samarbeid vi trenger, men mer. Det er ikke mer proteksjonisme vi trenger, men mindre.

Dette er hovedbegrunnelsene for at vi konservative så sterkt tilrår økt vekt på det nordiske samarbeid, økt vekt på EØS-avtalen, økt vekt på en avklaring av GATT-avtaleverket, og sist, men ikke minst, et samlet Norden i aktivt samarbeid som fullverdige medlemmer av EF eller EU.

Dette er ikke tilstrekkelige, men nødvendige, rammevilkår, for igjen å kunne vinne krigen om den fulle sysselsetting. Samtidig må vi sørge for å bedre våre nasjonale muligheter.

Vi vet at svært mange av de nye arbeidsplassene må komme i de små- og mellomstore bedriftene, bedrifter som kan bli gode innenfor små, spesialiserte områder. Vi må ha tusenvis av nye bedrifter her. Da må vi som nasjonale og nordiske politikere satse mer på disse bedriftstypene.

Hva kan gjøres for å stimulere flere til å ta sjansen på bedriftsetablering? Vi vet noe av svaret: Avregulering, redusert skattlegging og gunstige etableringsordninger er stikkord - men mer må gjøres.

Hva kan gjøres bedre for å få en nyetablert bedrift til å vokse og vare?

Hvordan kan vi få våre store industrilokomotiver rundt omkring i Norden til å skape nye verdier og nye arbeidsplasser på bakgrunn av noe av den kompetansen som er i bedriftene, men som ikke blir utnyttet i hovedproduksjonen?

Dette er noen av problemstillingene - og det finnes flere. Vi har mye å ta fatt på, men tiden er kort. Her må det handles raskt, og vi ser fram til fortsettelsen av dagens innstilling på sesjonen i mars i Stockholm.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Den skandinaviske velferdsmodellen, der arbeid til alle har vore eit overordna politisk mål, blir no stadig svekka i takt med nye ideologiske straumar. Det breier seg ei oppfatning av at samfunnet ikkje har råd til å oppretthalde full sysselsetting gjennom ordinært løna arbeid.

Forståinga av velferdsstaten som ein fellesskap der einskildmenneske yter etter evne og får etter behov, er av sterke politiske krefter erstatta med forestillinga om at einskildmenneske er ei byrde for fellesskapet.

Det kjem stadig angrep på rettigheitsinnrettinga av vårt velferdssystem og forsøk på og forslag om å skjere ned på ytingane, forslag som får fleirtal og dermed er vedtekne, og konsekvensen blir at det blir umogleg å leve eit anstendig og verdig liv for dei som fell utanfor arbeidsfellesskapet. Vi ser at det veks fram ein ny fattigdomsklasse, og kvinnene er hovuddelen av denne.

Dersom vi ikkje held fast på den ideologiske forankringa for velferdsstaten, vil vi heller ikkje makte å gjenopprette full sysselsetting. Det som uroar meg, er at sosialdemokratiet i Norden held på gløyme denne elementære ideologiske barnelærdommen.

Den liberaliseringa av økonomien som er gjennomført i Norden for å tilpasse oss det marknadsliberalistiske EF-systemet har fråteke oss styringsmiddel som er påkravde for å ha kontroll over ressursuttak og forbruk og drive ein fornuftig og rettferdig fordelingspolitikk.

Mennesket er den fremste ressurs. Arbeidsløysa er ei enorm sløsing med denne ressursen. Arbeidsløysa kostar også enormt, det koster menneskeleg lidning, det kostar forspilt ungdom og direkte økonomiske kostnader i titalsmilliardklassen i kvart av dei nordiske landa, pengar som skulle vore brukte til å få folk i ordinært arbeid.

Arbeidsløysa kan ikkje forklarast ut frå mangel på oppgåver. Stikkordsmessig: behov for større innsats innan miljøvern, energiproduktivitet, omsorg, pleie, utdanning osv.

Dersom køen av ledige skal kunne koplust med køen av uløyste arbeidsoppgåver, må ein ha politisk kontroll over ressursane og bruke desse til å løyse overordna oppgåver, som er full sysselsetting, rettferdig fordeling nasjonalt, regionalt og globalt, samt ein større miljøinnsats.

Dei viktigaste ressursane i Norden er velutdanna arbeidskraft, vi har relativt bra med kapital, vi har bra utstyr, vi har eigedom, energi og teknologi, og ofte ikkje nok påakta verdiar som stor grad av likskap, deltaking og solidaritet. Kvinnene utgjer også ein større del av arbeidsstyrken i Norden enn elles i Europa.

I ein strategi for full sysselsetting må også deling av arbeid inngå. Mens stadig fleire har blitt arbeidslause i Norden, aukar overtida. Mens kvinner er opptekne av kortare dagleg arbeidstid - 6-timarsdagen - tek stadig fleire menn ut 60 timars veke. Dette er ikkje berre dårleg fordelingspolitikk, men også dårleg likestillingspolitikk og dårleg familiepolitikk.

Ikkje minst når det gjeld deling av det godet som arbeid representerer, vil solidariteten i samfunnet bli sett på prøve. Og no siktar eg spesielt til menns evne og vilje til solidaritet med kvinner som har same rett til arbeid og inntekt til å leve og forsørge seg sjøl og sine barn på som menn har. Barna har også rett til å få omsorg og tid frå sine fedrar. Det er faktisk tendensar no til at gamle holdningar dukkar opp igjen, holdningar som fører til press på kvinnene for å avstå frå løna arbeid for å gi plass for dei unge.

I kvinnepolitiske miljø blir det for tida diskutert dei tendensane til tilbakeslag for kvinnene og likestillinga som vi ser i mange land, også i Norden. Det som er kjempa fram, kan lett gå tapt dersom ikkje både kvinner og menn stiller opp til forsvar for likestilling og likeverd.

Eg er overtydd om at full sysselsetting i framtida berre kan realiserast gjennom ein omfattande strategi for deling av arbeid, både det løna og uløna arbeidet, og den venstresosialistiske gruppa vil legge fram forslag i Rådet om utgreiingar som går på 6-timarsdagen.

Dette temaet som eg no har vore inne på i slutten av mitt korte innlegg, meiner eg bør stå sentralt også i Nordisk Forum i Åbo til sommaren.

Berit Brørby Larsen overtog härefter ledningen av förhandlingarna.

Erland (lib): Fru president! Ingen kan betvivla den goda viljan i Nordiska rådet att lösa sysselsättningsproblemen. Frågan är emellertid vad just Nordiska rådet kan göra och vad de klassiska åtgärderna på makroekonomisk nivå kan ha för effekter. Låga räntor, låg inflation, stabil valuta, avreglering, frihandel och offentliga investeringar i infrastruktur och som konsumtionsstimulans tycks vara stats-, ekonomi och finansministrarnas och ekonomiska utskottets minsta gemensamma nämnare. Tanken är att övervintra lågkonjunkturen och varsamt reglera en strukturomvandling

anpassad till marknaden och det alltmer integrerade internationella systemet.

Det finns dock inslag i den globala ekonomin, i det internationella politiska systemet, på våra nationella arbetsmarknader och i egentligen varje enskild individs verksamhet som tyder på att vi genomgår en både djup och bred samhällsförändring - ett epokskifte - vars konturer vi bara kan ana. Kalla det postindustriellt, postkapitalistiskt, tredje vågen, framtidshocken - våra grundläggande värderingar står inför en omprövning.

Fortfarande gäller att industrin är motorn i den ekonomiska tillväxten. Den offentliga sektorn är viktig och en integrerad del av ekonomin men löser inte i sig sysselsättningsproblematiken.

Den ekonomiska politiken för sysselsättning och tillväxt möter en ny värld

1. där de två supermakterna ersätts av de tre stora handelsblocken Nordamerika, Japan och Europa;

2. där informationsteknologin och låga transportkostnader bygger upp ett nätverk av affärsförbindelser som överlappar de nationella gränserna och spelar ut nationalstaten som ekonomisk aktör;

3. där rustningsindustrin som global dragkraft i ekonomin är på avveckling. I USA skapade "Stjärnornas krig" två miljoner militära och civila jobb som nu försvinner, i Ryssland skall 400.000 officerare utbildas för civila jobb och en enorm militär-industriell sektor skall skrotas osv;

4. en förändrad värld där de nya industrimarknaderna finns i den ekonomiska boomen i Asien med en tillväxt på närmare 10 procent om året i länder med 2,5 miljarder invånare.

I den nya ekonomiska ordningen är därför talet om "Norden som hemmamarknad" förlegat.

De nordiska ländernas utmaning är att utveckla en arbetsmarknad som bygger på kompetensutveckling för att bibehålla industrijobben och stimulera en företagsstruktur som genererar nya affärsidéer och utnyttjar ny teknik. Marknadens dragkraft kommer inte från hemmamarknaden utan från de nya tillväxtområdena i Asien och möjligen Europa.

De nordiska länderna behöver komplettera den traditionella makroekonomiska politiken med insatser på lokal och regional nivå med lärdom från t.ex. de framgångsrika "industriella distrikten", kanske främst kända i Italien.

Breda, snabba insatser på lokal nivå, främst inriktade på skräddarsydd utbildning och kompetensutveckling skapar flexibla och kreativa företagsstrukturer. Arbetskraften i de industriella distrikten ses som en gemensam samlad kompetens där man samverkar och utnyttjar varandra. En kollektiv riskdelning mellan staten, lokalsamhället och företagen underlättar kapitaltillgången, alltså en helt ny attityd - "arbetslinjen" förvisso men också samarbetslinjer. Där Norden nu söker lösningarna i de stora strukturerna med "europaisk samverkan", som paradoxalt nog har som mål att marknaderna skall vara fria, inte reglerade, kanske en bättre lösning ligger i en decentralisering till regional och lokal nivå med ordnad flexibilitet snarare än med europeiskt ordnade strukturer.

Också företagen bryter i dag ned sina stora strukturer og bygger opp ulike samarbeids- og samverkansformer: industrielle småföretagsdistrikt, kunskapsnätverk, forskningsbyar, utviklingsparker, strategiske allianser, m.m. I USA:s ledande affärsskolor klagar man på att 30 års företagarutbildning inriktad på hur företagen skall konkurrera är bortkastad när problemet är hur företagen skall *samarbeta*.

I den nya økonomiske ordningen gäller ikke lenger att den viktigaste ressursen är "människors vilja att göra ett rejält dagsverke.", som det står i statsministrarnas uttalande. Det gällde när individerna var utbytbara resurser i agrarsamhället og den tidiga industrialismen. I dag frågar man ikke etter dagsverke utan etter tidligere erfaringer, kontakter, kunskaper, engagemang, og vilja. Det är ikke lenger individerna som arbeidskraft som etterfrågas utan deras specifika kompetens.

I Norden är utbildningssamhället fortfarande ordnat for ett samhälle med full sysselsättning, tryggad anställning og medvetna yrkesval.

Den nya økonomiske ordningen og den nya fleksibiliteten kräver livslång kompetensutveckling, for många tillfälliga uppdrag i stället for anställning, for de flesta återkommande yrkesval.

For dessa sysselsättningspolitiske problemer finns ikke några klare färdiga, lösningar. Det enda som är givet är att gårdagens lösningar ikke räck- er till for morgondagens problemer. Det kunde vara en utgångspunkt for nästa session.

Bondevik (KrF): President! Det er positivt at sysselsettingspolitikken igjen har en sentral plass på dagsordenen i Nordisk Råd.

Arbeidsledigheten er dessverre et økende problem og i ferd med å bli litt av en svøpe i de nordiske land. Problemet må bekjempes både nasjonalt og internasjonalt. Norden er etter mitt syn en naturlig region både for samordning av tiltak og felles tiltak fordi vi har økonomiske system som er ganske like, nemlig en sosial markedsøkonomi med betydelig grad av offentlig styring. Men vi har alle - om enn i noe varierende grad - så utadvendte økonomier at et nordisk samarbeid ikke vil være nok. Det indre marked som EF nå realiserer, er i så måte en spesiell utfordring som vi må forholde oss til. Det kommer til å berøre oss enten vi liker det eller ikke. Alle EFTA-land, unntatt Sveits, har bestemt seg for å møte denne utfordringen gjennom EØS-avtalen, som jeg ser på som litt av 1990-årenes handelsavtale med EF. Dermed vil alle nordiske land bli deltakere i EØS-avtalen enten som medlemmer av EF eller som fortsatte medlemmer av EFTA. Det gir et godt utgangspunkt for også en nordisk samordning av økonomiske virkemidler. Men dette er ikke nok. Vi må bruke disse mulighetene til en sysselsettingspolitisk offensiv, og her ligger det en utfordring til de nordiske regjeringer.

Jeg er enig med Økonomisk utvalg i at sysselsettingspolitikken må bringes opp som "den høyest prioriterte oppgave innenfor EØS-organene", og at de medvirker til at "det parlamentariske innslaget og innslaget fra arbeidsmarkedets parter i EØS blir så effektivt som mulig fra avtalens

ikrafttreden", som trolig blir 1. januar 1994, og at det sikres at "EØS-områdets regler om frie kapitalbevegelser og fri konkurranse blir overvåket på en betryggende måte av EØS-organene."

Men jeg synes at verken uttalelsen fra statsministrene eller Økonomisk utvalg er ambisiøse og offensive nok med hensyn til arbeidsledighetsproblemet omfang og de nye internasjonale utfordringer. Jeg ser fram til en nordisk plan for økt sysselsetting med høyere ambisjoner og flere nye tiltak. Jeg vil nå til slutt bare peke på noen få punkter:

Ungdomsarbeidsledigheten er en spesiell utfordring. Mange unge i Norden møter nå stengte porter i arbeidsliv og utdanning. Dette bærer også i seg faren for sosial uro og generasjonskonflikter på lengre sikt. En plan for økt sysselsetting må spesielt ha virkemidler mot dette problem. Det kan gå på avgiftslettelser for ung arbeidskraft, forbedring av lærlingordningen, effektivisering av utdanningssystem m.m.

For det annet: Miljøutfordringen representerer både et problem og en mulighet for sysselsettingspolitikken. Vi får legge vekt på mulighetene miljøteknologien gir for nye arbeidsplasser. Her tror jeg nordisk samordning kan gi gevinster.

Og for det tredje: Mange har i debatten lagt stor vekt på ny økonomisk vekst som avgjørende for økt sysselsetting. Jeg vil for min del advare mot en slik filosofi. For det første er en tradisjonell økonomisk vekst i Vesten et stort problem i forhold til globale miljø- og ressursproblemer, jf. FNs Brundtland-rapport. For det annet viser erfaringene at tradisjonell økonomisk vekst ikke har løst ledighetsproblemet. Vi har i flere vestlige land rekordhøy ledighet, selv om det har vært satset på sterk økonomisk vekst. Dette finnes det ikke enkle svar på, men det er verdt grundige studier for å finne nye veier som kan gi økt sysselsetting uten tradisjonell miljøødeleggende økonomisk vekst. I dette må også inngå spørsmålet om nye måter for deling av arbeid og verdsetting av ulike former for omsorgsarbeid.

Sten Svensson (m): Fru president! Företagen är ekonomins ryggrad. Utan livskraftiga små och medelstora företag kan näringslivet i Norden inte växa. Småföretagare är en viktig grupp människor som förenas av en vilja att själva ta ansvar för och påverka sin livssituation. De och deras familjer väljer ofta att ta stora ekonomiska risker och satsa mycket tid för att förverkliga sina egna idéer. Livskraftiga företag är också bra för marknaden, anställda och konsumenter.

Utgångspunkten för en aktiv småföretagsutveckling är att stimulera människor att bli företagare. Härvid spelar skatterna en stor roll men inte bara dessa. Minskat byråkratiskt krångel och ett borttagande av administrativa hinder ger människor som vill vara företagare större möjligheter att arbeta med det man är bäst på: produktion och utveckling av varor och tjänster.

För att vi skall få fler företag och fler jobb behövs en näringspolitik som gynnar företagsverksamhet. Särskilt de mindre företagen behöver ny livskraft och möjlighet att utvecklas och växa. Fem områden är centrala i ett

sådant reformarbeide: sænkta skatter, avbyråkratisering og avreglering, f rb ttr d rättssäkerhet, reformert arbeiderr tt, f rb ttr d risikkapitalf rs rjing.

 konomisk tillväxt föds i ideer, visioner, arbeid, kunnskap og i minst en visshet hos människor og i foretak. Det viktigaste for den framtidige økonomiske politikken  r d rfor  t skapa f ruts tningar for tillväxt -  t f rb ttr e klimetet for foretaksdriving.

V re länder h r hemma i det vidgatte og f rdjupatte samarbeidet som har sin utgångspunkt i EG:s integreringsprosess og f rverkligningen av den indre marknaden.  t vinne tillit til den indre marknaden, som bygges på de fire frihetene - fri rörlighet for människor, varer, tjenester og kapital -  r viktig men ike tillr kkelig. F rst som medlemsnasjoner kan alle de nordiske l nderne med samme rett som andre nasjoner delta fullt ut i det demokratiske europeiske frihandels samarbeidet.

Vad som kreves  r ett  teropplivende av de dygder som en gång skapet v rt v lstand: Det skal l ne sig  t arbeide,  t spare i stället for  t sløse og l ne,  t investere i stället for  t spekulere. Det  r ike subventioner som behøves utan åtgärder som ger sunne konkurransf ruts tninger samt långsiktig gunnsamme og stabile spelregler  t r tte sig etter.

Möjligheten  t starte sm foretak og  t låte dem v xe avg r v rt framtidige v lstand. Skal vi kunne betale for den offentlige virksomheten - utan  t behøve l ne ännu mer penger - måste vi få flere arbeidsgivere som kan svare for den tillväxt i v r økonomi som  r nødvendig for  t gøre det möjlig for oss  t bære opp og f rs rje den offentlige sektoren utan  t kostnadene for dette  verv ltras på kommende generasjoner.

Fru president! Det  r av avg rende betydelse for Nordens økonomiske utvekkling  t foretaksdriving og entrepren rsanda f r en renessans. Det  r d r - framfor allt i sm foretakene - som de nye m jlighetene og de nye jobbene finnes. Det  r nyforetaksdriving som måste bli økonomis spjettspets mot framtiden.

J gv n A. Johannessen (Jvfl.): Fru præsident! Nu har jeg i et par år haft den  re at være den ene af F rerernes to repræsentanter i Nordisk Råd.

Jeg har den  re, at jeg er valgt af et af Europas ældste parlamenter.

Jeg har i disse  r h rt mange gode taler, og jeg har hørt mange smukke ord om, hvor vigtigt det er, at der sker en forbrødring eller for den sags skyld en fors rning blandt de forskellige lande i Norden, og den tanke tilslutter jeg mig af hele mit hjerte og hele mit sind, og n r retfærdigheden skal ske fyldest, s  er Nordens hus på F rererne et af de smukkeste vidnesbyrd om den gode nordiske ånd, når den er bedst.

Vi på F rererne er glade for Nordens hus. Vi er glade for den udvekkling af kultur, som g r fra F rererne til de andre nordiske lande, og den som kommer fra de andre nordiske lande til os.

Jeg er tak skyldig.

Men i disse dage føler vi på F rererne, at de varme vinde, som f r blæste ind over  erne, er ved at afkøles, og derfor er jeg bestemt ike ene

om at spørge: Hvad blev der af den smukke tanke med Nordisk Råd - er den stivnet i den erkendelse, at enhver er sig selv nærmest?

I disse dage, da vi mest af alt trænger til støtte fra Norden, synes det som - hvad kommer Færøerne i grunden os ved! Ja, hvad kommer egentlig de 47.000 mennesker, som bor derude på de 16 beboede stormomsuste klippeøer, egentlig det øvrige Norden ved? Lad dem i Herrens navn sejle deres egen sø!

Jeg tror ikke, at det er Nordens synspunkt.

Vi i Vestnorden - og dermed mener jeg Færøerne, Island og Grønland - udskiller os på en særlig måde fra det øvrige Norden.

Ganske vist er vi ikke helt ens, men når jeg siger, at vi udskiller os fra de andre, så mener jeg, at hele vores eksistens mere eller mindre er afhængig af det hav, som omgiver os. Derfor er disse landes økonomi mere sårbar end i de såkaldte store nordiske lande, som ganske vist ikke er så store endda, men i hvert fald i forhold til de vestnordiske lande samt Åland er rene kolosser.

Jeg vil aldeles ikke skjule, at Færøerne i dag står med ryggen mod muren og kæmper en desperat kamp for at overleve, fordi vores eksistensgrundlag, nemlig fiskeriet, er slået fejl. Vores stolthed, den moderne fiskerflåde, som vi havde anskaffet, er gået konkurs og er solgt til udlandet. Vi er havnet i den samme situation, som vi befandt os i i halvtredserne, da vi kun havde en flåde af plimsollere tilbage.

"Navigare necesse est" - at sejle er nødvendigt. Det fandt færingerne ud af, da de med deres ejendele lagde Norge bag sig i kimmingen, og det har færingerne måttet affinde sig med i de 1200 år, som er rundet, siden den første landnamsmand af nordisk blod, Grimur Kamban, satte sine ben på Færøernes stormomsuste kyster.

Jo, visselig kan "navigare necesse est" stå som et motto for færingernes eksistens.

Men havet har også krævet sin pris. Det krævede sin pris, da der i løbet af et døgn druknede mellem 150 og 200 færinger ud af en befolkning på under 10.000 mennesker, og det krævede også sin pris under sidste verdenskrig, da færingerne med deres sejlskibe med en lille hjælpemotor, som i stille vejr kunne give skibene en fart på mellem 4 og 5 mil, sejlede i pendulfart til det sultende England og medførte ca. halvdelen af den fisk, som blev landet i Storbritannien.

Men denne indsats kostede jo os tredjedelen af vores kutterflåde og i procenttal flere menneskeliv end det krigsførende britiske imperium. Ganske vist sagde Winston Churchill i en af sine berømte og blomstrende taler, at færingernes indsats aldrig ville blive glemt - men ude af øje, ude af sind. Briterne glemte os meget hurtigt.

Men jeg kan også tilføje, at færingerne i allerhøjeste grad har udfyldt den sidste halvdel af ordsproget, som i sin fulde form lyder: "Navigare necesse est - Vivere non est necesse" og oversat fra latin betyder det: At sejle er nødvendigt - at leve er ikke nødvendigt.

Järvilahti (Kesk.): Fru president! Arbetslösheten är för ögonblicket medborgarnas största gissel i Finland. Den berör över 500.000 människor direkt och en stor mängd indirekt. Det är fråga om en synnerligen allvarlig kris, som kan befaras bli långvarig av många orsaker.

Arbetslöshetens viktigaste orsaker är:

1) en global brytningstid, där hela Västeuropa med sin föråldrade struktur och högre kostnader klarar sig sämre än tidigare i konkurrensen med länder med låga produktionskostnader å ena sidan och högteknologiländer å andra sidan,

2) ökningen av produktiviteten genom automatisering och annan utveckling. Som ett exempel på detta kan nämnas att vi uppnår samma industriproduktion i Finland som vi hade för några år sedan med 100.000 färre arbetstagare.

3) strukturella hinder för sysselsättning och sysselsättningsbefrämjande åtgärder. Sådana är bl. a. höga indirekta arbetskraftskostnader, en stel byråkrati och systemet för arbetsskyddet som hindrar en aktiv företagsamhet.

Fru president! En lyckad ekonomisk politik är en förutsättning för sysselsättningspolitiken. Det förutsätter en ökad export och att den industriella grunden förstärks.

Men även om bruttonationalprodukten skulle växa med tre procent om året, skulle det bara räcka till att förhindra en tillväxt av arbetslösheten. Förutom den traditionella tillväxten behövs nya metoder.

Problemen beror ej enbart på en tillfällig depression, utan är till många delar strukturella. Därför behövs förändringar gällande en omfördelning av arbetet, en nedbrytning av hinder för företagsamheten och en förändring av socialskyddet så att det aktiverar företagsamheten.

Byråkratin i samband med sysselsättningsfrämjande åtgärder måste avvecklas så att arbetsgivarens åligganden kan skötas enklare. Beslutanderätt i anställningsfrågor borde flyttas neråt, så att tröskeln till anställning blir lägre.

Mycket viktigt är att förutsättningarna för små och medelstora företag blir bättre. Socialskyddsavgifterna har redan i år minskats för småföretag, och man håller på att planera nya lättnader. Tyngdpunkten i avgifterna borde ligga på kapitalintensiva företag i stället för arbetskraftsintensiva.

I många länder finns det avsevärt flera småföretag med bara en till tre anställda. Vi har glömt bort hur viktigt det är att folk kan sysselsätta sig själva och kanske några av familjemedlemmarna. Efter kraven från centern i Finland gör man nu sådana ändringar i lagstiftningen att det skall bli lättare för hushållen att sysselsätta arbetslösa till exempel i byggnads- eller vårdarbete.

Fru president! De arbetslösa vill arbeta. Tyvärr har vi sådana bestämmelser i vårt system för arbetslöshetsersättning som hindrar detta. Olika karensen och den proportionellt sett lilla nyttan man får av ett tillfälligt arbete jämfört med arbetslöshetsersättningen utgör hinder för att människor skall börja arbeta. Detta lockar människorna hellre till den grå arbetsmarknaden. Dessa missförhållanden måste rättas till.

Centern har redan länge kämpat för ett mera enhetligt grundsystem. Det skulle garantera en nödvändig utkomst i olika livssituationer, som arbetslöshet, studier eller sjukdom. Man borde också kunna skaffa sig extra inkomster - var och en enligt sina krafter och möjligheter - så att egen aktiv företagsamhet skulle vara klart mera lönande än en passiv tillvaro. Finansieringen av detta system kunde sättas i gång genom att slå samman olika spridda befintliga system, vilket också skulle minska byråkratin runt behandlingen och övervakningen av frågorna. I dag lägger staten ut 25 miljarder mark per år på arbetslöshetsskydd. Det är nödvändigt att styra dessa pengar till en mera aktiv användning.

Brusgaard (FP): Fru præsident! Nu har vi haft en lang debat om nordiske initiativer til øget beskæftigelse. Vi har fået en masse tal og statistikker læst op, vi har hørt, hvor galt det står til i de nordiske lande med arbejdsløsheden. Vi har fået forslag om at sænke arbejdstiden, selv om alle jo ved, hvad det indebærer. De sidste 10 års sænkning af arbejdstiden har kun afstedkommet, at der er lagt på priserne, så de nordiske lande er blevet mindre konkurrencedygtige over for lande, som ikke har sænket arbejdstiden.

Vi har fået forslag fra formanden, hr. Lars P. Gammelgaard, om at bruge lånefinansierede midler til at forbedre infrastrukturen trods det, at vi i hvert fald i Danmark har rapporter, der siger, at infrastrukturen og arbejdsløsheden faktisk ikke har noget med hinanden at gøre. Vi har fået forslag om, at vi skal ansætte flere i den offentlige sektor i Danmark. I Danmark kalder vi sådan noget det samme som at tisse i bukserne: Det er kun kortvarigt, at det hjælper og luner.

Den debat, vi har haft her i dag, er nok fuldstændig identisk med de debatter, der har været i samtlige nordiske lande, og resultatet er også det samme. Vi kan jo se, at de debatter, der har været i de forskellige parlamenter i de nordiske lande, ikke har hjulpet. Arbejdsløsheden er steget og steget.

Og helt ærligt - hvis I skal være helt ærlige, I, der har haft ordet: Tror I, at dette forslag hjælper? Nej, det er der ingen der tror.

Beskæftigelse og arbejdsløshed må hvert enkelt land selv tage op og klare. Det er jo sådan, at vi allerede i dag ved, at hvis en virksomhed truer med at flytte f.eks. fra Sverige til Danmark eller omvendt, så bliver alle sejl sat op, for at man kan beholde arbejdspladserne i det enkelte land. Så er solidariteten nemlig væk. Derfor er det kun det enkelte land selv, der kan klare sine beskæftigelsesproblemer.

Jeg havde ordet i går til det forslag, der hedder B 139/j, og jeg vil gerne her takke den konservative gruppe, fordi den støttede min reservation desangående. Men der blev flertal for B 139, og jeg kan garantere et hundrede procent for, at det forslag vil afstedkomme, at vi mister flere arbejdspladser i Norden, end denne debat og dette forslag eventuelt vil give af yderligere arbejdspladser. Det er at tage med den ene hånd og give med den anden.

Noget positivt vil jeg dog nævne fra dagens debat, inden vi tager hjem. Det drejer sig om det forslag, der har nr. 1040/e, forslaget om erhvervszoner. Her vil jeg gerne takke udvalget for indstillingen. Nu har jeg sagt det, så behøver jeg nok ikke at gå op og tage ordet senere vedrørende det punkt. Så vidt jeg kan se, løber tiden fra os.

Men årsagen til den arbejdsløshed, vi har i Norden, er jo, at vi har skruet de offentlige udgifter så højt op, at lønningerne nødvendigvis også skulle med, for at der kunne blive til det daglige brød, når skatten var betalt. Vi her i Norden betaler jo mange, mange gange flere kroner end f.eks. i Taiwan, Kina eller andre lande - Polen, Ungarn og de lande, vores erhvervsliv flygter til, når de skal have produceret tøj, legesager osv. osv. Det hjælper altså ikke, at vi står her og diskuterer arbejdsløsheden, hvis vi ikke vil tage fat om nældens rod, og det er, at de offentlige udgifter er for store. Derved er skatten blevet for høj, og derved er lønomkostningerne pr. produktions-time blevet for store. Vore virksomheder kan ikke klare konkurrencen med de udenlandske virksomheder, der kan få arbejdskraft for to kroner eller ti kroner i timen. Så enkelt kan det siges, og den debat, vi har haft her i dag, hjælper ikke en tøddel. Der bliver ikke sat ét eneste menneske mere i beskæftigelse på grund af dette forslag eller den debat, vi har haft her. En sænkning af de offentlige udgifter, hvorved timelønnen kan sænkes på niveau med de lande, vi skal konkurrere med, er den eneste farbare vej. Alt andet er snak, snak og snak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Børge Bakholt (S), Mariann Fischer Boel (V), Kjell Magne Bondevik (KrF), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Knud Enggaard (V), Olof Erland (lib), Jan Fransson (s), Filip Fridolfsson (m), Ranveig Frøiland (A), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ulf Guttormsen (A), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Timo Järvilahti (Kesk.), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Anker Jørgensen (S), Göthe Knutson (m), Inger Koch (m), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Kjellbjørg Lunde (SV), Metsämäki Lauri (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Dorit Myltoft (RV), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Riitta Saastamoinen (Kok.), Olof Salmén (ÅC), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Birthe Sörestedt (s), Anders Talleraas (H), Eeva Turunen (Kok.) och Lena Öhrsvik (s).

Mot förslaget röstade: Aage Brusgaard (FP).

Frånvarande var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), John Alvheim (FrP), Peter Angelsen (Sp), Árni M. Mathiesen (Sj), Hugo Bergdahl (fp), Hans Engell (KF), Eirin Faldet (A), Kaci Kullmann Five (H), Hans Gustafsson (s), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Johan J. Jakobsen (Sp), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Markku Laukkanen (Kesk.), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Jonathan Motzfeldt (Si), Anders Mølgaard (V), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Heikki Riihijärvi (SR), Markku Rossi (Kesk.), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Solveig Sollie (KrF), Otto Steenholdt (At), Ilkka Suominen (Kok.), Erkki Tuomioja (SDP) och Lars Werner (v).

För utskottets förslag till rekommendation röstade: 53 medlemmar

Mot förslaget röstade: 1 medlem

Ingen medlem avstod från att rösta.

32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 1.

Härefter upptogs till votering medelst voteringsapparat reservantens tilläggsförslag till rekommendationstexten.

För reservantens förslag röstade:

Paul Chaffey (SV), Ulf Guttormsen (A), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Timo Järvilahti (Kesk.), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Anker Jørgensen (S), Kristín Einarsdóttir (Kv), Kjellbjørg Lunde (SV), Lauri Metsämäki (SDP) och Eeva-Liisa Moilanen (SKL).

Mot förslaget röstade:

Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Mariann Fischer Boel (V), Kjell Magne Bondevik (KrF), Aage Brusgaard (FP), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Knud Enggaard (V), Olof Erland (lib), Jan Fransson (s), Filip Fridolfsson (m), Ranveig Frøiland (A), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hans Jørgen Jensen (S), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Elver Jonsson (fp), Inger Koch (m), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Dorit Myltoft (RV), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Riitta Saastamoinen (Kok.), Olof Salmén (ÅC), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Birthe Sörestedt (s), Anders Talleraas (H), Eeva Turunen (Kok.) och Lena Öhrsvik (s).

Frånvarande var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), John Alvheim (FrP), Peter Angelsen (Sp), Árni M. Mathiesen (Sj), Hans Engell (KF), Eirin Faldet (A), Kaci Kullmann Five (H), Hans Gustafsson (s), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Johan J. Jakobsen (Sp), Göthe Knutson (m), Markku Laukkanen (Kesk.), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Jonathan Motzfeldt (Si), Anders Mølgaard (V), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Heikki Riihijärvi (SR), Markku Rossi (Kesk.), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Solveig Sollie (KrF), Otto Steenholdt (At), Ilkka Suominen (Kok), Erkki Tuomioja (SDP) och Lars Werner.

För reservantens förslag röstade: 12 medlemmar

Mot förslaget röstade: 43 medlemmar

Ingen medlem avstod från att rösta.

31 medlemmar var frånvarande

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 43 röster mot 12.

7

A 1039/e: Medlemsförslag om å liberalisere energimarkedet

Økonomiska utskottet hadde foreslagit att Nordiska rådet *inte* foretar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls*.

8

A 1040/e: Medlemsförslag om etablering af erhvervszoner i Norden

Økonomiska utskottet hadde foreslagit att Nordiska rådet antar følgende rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en vurdering av erfaringene med etablering av ervervszoner,

å arbeide for en harmonisering av relevante regler og bestemmelser for bedriftsutvikling i grenseregioner i Norden.

Hjörleifur Guttormsson (Ab) (økonomiska utskottets talesman):

Hr. præsident! Udgangspunktet for dette medlemsförslag er efter forslagsstillerens mening, at der er for høje afgifter og for mange administrative

hindringar för att starta nya verksamheter och dermed skapa nya arbetsplatser i de nordiska länder. Forslagsstillerne hänvisar till försök med speciella erhvervszoner, som är igångsat i f.eks. Storbritannien, Irland, Belgien och enkelte andre länder.

En typisk erhvervszone är en by eller et område med en eller nogle få store virksomheder, som har måttet lukke, hvorved der er skabt stor arbejdsløshed i hele området. I en sådan erhvervszone skal nyetablering af virksomheder stimuleres gennem betydelig fritagelse for afgifter og skatter samt en hurtigere godkendelsesprocedure for virksomhederne.

Udvalget vil generelt støtte også utraditionelle virkemidler, som kan stimulere til vækst og bæredygtig udvikling og dermed skabe nye arbejdspladser. Vi mener, der må sættes på virksomheder og sektorer eller brancher, som har forudsætninger for at blive vindere i et længere perspektiv. Vi vil imidlertid opfordre til forsigtighed, hvis brug af offentlige virkemidler fører til en kunstig virksomhedslokalisering.

Når dette er sagt, vil vi fra udvalgets side opfordre centrale og lokale myndigheder i de nordiske länder til at udarbejde rammebetingelser, som tilskynder til virksomhedsopretninger i de beskæftigelsesmæssigt svage områder i landene.

Udvalget mener, at særlig opmærksomhed må rettes mod at igangsætte infrastrukturprojekter, som kan stimulere til vækst, men også her må der tages grundlæggende hensyn til projekternes miljøaspekter. Vi er også i lighed med mange af de myndigheder og organisationer, der har udtalt sig om forslaget, optaget af, at særlige stimuleringsiltag i enkelte områder ikke må føre til en uønsket konkurrenceforvridning i forhold til etablerede virksomheder.

Udvalget har bemærket, at man f.eks. i Nordnorge og dele af Danmark har igangsat forsøg med specielle tiltag, som minder om de foreslåede erhvervszoner. Vi mener, at Ministerrådet bør udarbejde en samlet vurdering af disse erfaringer, og at man bør arbejde for en harmonisering af relevante regler og bestemmelser for virksomhedsudvikling, specielt i Nordens grænseregioner.

Det er baggrunden for og indholdet i den indstilling, som et samlet udvalg står bag i denne sag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes att May Flodin återtagit sin plats i rådet och att Olof Erland lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Miljöutskottets saker

9

Allmän debatt om miljöutskottets sakområde

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.): Fru president! Tidigare i dag hade vi ett möte med miljöministrarna där vi bland annat diskuterade ett utkast till nordisk miljöstrategi. Vi är eniga med ministrarna om att strategins målsättningar måste fördjupas och konkretiseras bl. a. när det gäller åtgärder mot växthusgaser, försurande luftföroreningar och ozonnedbrytande ämnen. Finansieringsfrågan är också viktig.

En konkretiserad miljöstrategi bör framläggas som ett ministerrådsförslag till följande session.

I gårdagens budgetdebatt påtalades att det finns en viktig roll för det nordiska miljösamarbetet och att en betydligt större vikt speciellt borde läggas vid sektorsarbetet.

Men hur skall vi få fram de enorma medlen som behövs? Jag vill framföra mitt stöd till miljöministrarna i deras diskussioner med finansministrarna om hur resurser skall tas fram. Jag anser att nya vägar bör prövas. Nordiska miljöskatter och miljöavgifter måste övervägas som ett sätt att ordna finansieringen.

Utskottet har tidigare uppmärksammat frågan om kärnkraftssäkerhet och jag hänvisar till medlemsförslag om åtgärder för att gå vidare med att höja säkerheten i kärnkraftverken i Nordens närområden. Förslagen är dock mer långtgående än att enbart avse frågan om anläggningssäkerhet. Bland annat krävs realistiska alternativ till dessa farliga anläggningar så snart som möjligt samt omfattande energisparande åtgärder. En genomgripande förändring i form av alternativa och miljövänligare energisystem måste införas på sikt i hela regionen.

Ett viktigt element för ökad säkerhet är att det etableras en internationell strikt kontroll av all kärnverksamhet, både civil och militär, även när det gäller avfallet. Det är ett svårt arbete men en så viktig fråga att jag uppmanar ministerrådet att öka insatserna för att ett sådant system etableras.

Ett lika viktigt arbete är sanering av Östersjön. Den ekologiska balansen i detta sårbara hav kräver stora ekonomiska insatser och ett åtgärdsprogram har tagits fram inom HELCOM. De nordiska länderna har bilateralt väl kommit igång med konkreta miljöinvesteringar. Men det har stannat på den nivån. Jag uppmanar de nordiska länderna att engagera de internationella finansinstitutionerna. De nordiska länderna bör vidare arbeta för att ett finansieringssystem etableras för genomförande av HELCOMs åtgärdsprogram enligt vår rekommendation vid sessionen i Oslo.

Jag ser det som positivt om en Östersjöfond kunde etableras i anslutning till NEFCO. Jag uppmanar därför ministerrådet att tillföra ytterligare medel till NEFCOs grundkapital.

Under mötet med miljöministrarna diskuterades också hur de nordiska miljöaspekterna får bästa möjliga genomslag i samband med ländernas

EG-förhandlingar. Jag betonar att miljösynpunkterna måste beaktas i samband med att politiken fastställs och genomförs i samtliga samhällssektorer.

Fru president! Vad gäller transport och kommunikation är trafikens miljöfrågor en av de viktigare uppgifterna för sektorn. Transportsektorns ansvar för arbetet med reducerandet av de miljökadande effekterna bör ytterligare betonas. Utskottet har upprepade gånger framhållit att miljövänliga transportsystem bör utvecklas i Norden, och vi upprepar detta också här. Transporternas miljöfrågor bör också ses i ett större perspektiv, och ministerrådet borde arbeta för utvecklandet av miljövänliga transportsystem i hela Östersjöområdet.

Birgitta Dahl (s): Fru president! I det förslag till reformering av Nordiska rådets arbete som vi nu arbetar med är miljön ett av de prioriterade områdena. Det är naturligt mot bakgrund av hur mycket vi kan vinna både på samverkan i arbetet på att lösa våra egna problem och på ett gemensamt uppträdande i pådrivandet av det europeiska och globala miljösamarbetet.

Mot den bakgrunden är det inte bra att vi gång efter annan får vara med om att miljöfrågorna tas upp sist och under tidsbrist i Nordiska rådets överläggningar. Jag uppmanar presidiet att se till att vi någon gång får en chans att erhålla mer tid för våra överläggningar och även får vad ministerrådet kallar en grön dag under nästa session i Stockholm. Det är särskilt lämpligt med tanke på att vi då får diskutera en samlad miljöstrategi för Norden och dessutom har anledning att diskutera även Östeuropa, EG och uppföljningen av Rio-konferensen.

Till de frågor som vi prioriterar i vår verksamhet och har arbetet mycket med under detta år hör Arktissamarbetet. Vi har där både haft en andra ministerkonferens i Rovaniemi-processen, denna gång i Nuuk i Grönland, och en parlamentarisk konferens i Reykjavík. Denna utmynnade i en rekommendation om inrättande bl.a. av ett arktiskt råd och om parlamentarisk medverkan i samarbetet om Arktis. Jag vill uppmana presidiet att se till att vi snart får resultat av de rekommendationerna, så att detta arbete kan börja fungera.

Fru president! I takt med att öppenheten i öst ökar avslöjas allvaret i de hot mot oss och våra efterlevande som finns i det forna Sovjetunionen och dess gamla lydstat. En allvarlig kärnkraftsolycka på Kolahalvön eller på andra sidan Österjön skulle få förödande effekter också för oss i Norden.

Det är därför nu mycket hög tid att länderna runt Östersjön engagerar sig i arbetet för att förbättra säkerheten vid kärnkraftverken. Det gäller naturligtvis särskilt de oss mest näraliggande anläggningarna, på Kolahalvön, i Ignalina och i Sosnovy Bor utanför S:t Petersburg. Ingen av dessa anläggningar uppfyller acceptabla säkerhetskrav. Rektorererna i Sosnovy Bor är av samma typ som i Tjernobyl, och de saknar inneslutning. Reaktorererna i Ignalina ger upphov till återkommande larmrapporter.

Det är bra att arbetet för de omedelbara insatser som behövs för att få bukt med de allra mesta akuta problemen nu börjar komma i gång. Bara

før detta krävs mycket betydande satsningar, om flera hundra miljoner kronor för varje reaktor. Vad som nu diskuteras, eftersom man avser att fortsätta att utnyttja dessa anläggningar, är satsningar i mångmiljardklassen. Även om dessa genomförs, vilket jag betvivlar, är det tveksamt om man i någon av de reaktorer som det är fråga om kommer att uppnå acceptabel säkerhet. Jag anser därför att det vore lika bra att gå in för investeringar i nya anläggningar.

När man nu talar om att fortsätta att använda dessa reaktorer under decennier framöver är det därför att det i dag inte finns något alternativ. Också de andra anläggningar som över huvud taget finns i regionen utgör mycket stora miljöhot. Det är oljeshifferanläggningar och kolkraftsanläggningar, många av dem 50-60 år gamla och med usel teknologi.

Detta visar hur oerhört väsentligt det är att de nordiska länderna under fullföljande av de beslut som vi skall fatta här i dag verkligen tar initiativ till att åstadkomma en förändring, så att vi kan hjälpa till med att bygga upp ett alternativ och så att vi inte behöver uppleva att beslut i viktiga säkerhets- och miljöfrågor fattas under tvång, därför att det inte finns alternativ och inte resurser att skapa alternativ.

Detta är en av de absolut viktigaste insatser som vi skulle kunna göra. Lika viktigt är det att se till att vi får effektiva internationella avtal, som reglerar och kontrollerar all hantering av kärnteknisk verksamhet, och att de nordiska länderna hjälps åt att driva på dessa frågor i de internationella förhandlingarna. Det är en viktig fråga också i de EG-förhandlingar som pågår just nu, så att vi kan få EG-länderna som medarbetare och inte som motståndare i dessa frågor.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Sidan vi no snart er på overtid, skal eg vere kort. Men eg vil absolutt støtte Birgitta Dahl i hennar forslag om at miljøutvalget sine saker og desse viktige og alvorlege spørsmål som vi no skulle hatt meir tid til å drøfte, blir sette på dagsordenen på komande møte på eit tidspunkt som gjer at vi kan få den grundige debatten som vi burde ha på desse spørsmål. Vi prøver no, forstår eg, å få til ein grøn dag i samband med sesjonen.

Dei forslaga som den venstresosialistiske gruppa her har levert inn, og som ligg til grunn for det arbeidet som delvis har gått føre seg i komiteen, og det samarbeidet vi har med Ministerrådet, har blitt behandla, synest vi, på ein relativt god måte, og vi har i hovudsak fått tilslutning til dei forslaga som vi har kome med, så langt som det er realistisk å sjå at vi kan få støtte frå eit samla råd for. Det er vi glade for.

Det er to ting som eg kort vil peike på når det gjeld kjernekrafttryggleiken. Det at det er for lite ressursar stilte til rådvelde - både frå land til land og i Nordisk Råd-samanheng - det veit vi. Men det er eit spørsmål som vi bør drøfte litt meir seriøst, og det er om dei eksisterande finansieringsinstitusjonane og -systema er tilstrekkelege og gode nok for at vi ikkje skal gjere dei same feila som vi har gjort ved bistand og hjelp og finansiering t.d. i forhold til den tredje verda. Det er mange ting vi ser burde vore gjor-

de på ein heilt annan måte. Derfor trur eg at skal vi kome nokon veg, må vi for det første ikkje minske ambisjonsnivået, men vi er nøydde til, mens vi klarer å utgreie og skaffe nok midlar til dei store, gjennomgripande tinga som vi behandlar i desse forslaga, å stille meir midlar til rådvelde for ein del av dei mindre prosjekta som kan vere med å skaffe fram alternativa undervegs når vi skal få slutt på avhengigheita av kjernekrafta, om det er i dei gamle, utrangerte anlegga i aust eller dei meir moderne, men slett ikkje sikre, i vest.

Når det gjeld det energiforslaget - energi- og miljøåtgjerdar i Norden - medlemsforslag 10/43, frå den venstresosialistiske gruppa, synest eg at innstillinga frå miljøutvalget på dei områda som kanskje er dei aller viktigaste, nemleg å få kostnadene, miljøbelastninga og det som vi veit det må gjerast meir av, nemleg å effektivisere vårt eksisterande energisystem, har fått ei litt for lettvtint behandling. Vi veit at skal vi få oversikt og tak på oppfølginga av dette, må vi ha betre utgreiingar enn det som vi har pr. i dag. Så langt kom vi altså i denne omgangen, som det står i tilrådinga, og eg håper at vi ved seinare behandling og i seinare debatt skal få høve til å gå enda litt lenger. Men i hovudsak er den venstresosialistiske gruppa tilfreds med den behandlinga som desse forslaga har fått. Så eg vil tilrå innstillinga.

Miljöminister och nordisk samarbetsminister **Olof Johansson** (c): Fru president! Jag har valt att inte replikera efter varje anförande utan samla ihop de synpunkter som har kommit fram under denna debatt.

Låt mig först säga att det pågår ett mycket omfattande arbete i ministerrådet för miljön. Vi anser att det arbetet är så stort och värdefullt att man vid Stockholmsessionen bör på ett tidigt stadium få diskutera miljöfrågorna. Den norske miljöministern Thorbjörn Berntsen har föreslagit att vi skall anordna en "grön" dag. Jag har nu miljöministrarnas och samarbetsministrarnas uppdrag att framföra detta till presidiet. Det är full uppslutning kring förslaget. Eftersom jag just nu svarar för ordförandeskapet på båda dessa områden vill jag framföra det till presidiet. Dessutom följer det ett brev i saken inför Stockholmsessionen.

Bakgrunden är naturligtvis den miljöstrategi som har utarbetats under en tid som ett svar på förändringarna i öst och väst i Europa. De förändringarna skapar ju nya möjligheter att göra insatser. Kommunisdiktatorerna har tillåtit att både människor och natur har exploaterats på ett expellöst sätt.

Vi vet alla vilka stora krav detta kommer att ställa på ekonomin. De nordiska länderna kan inte svara för alla insatser, men vi har ett eget intresse och ett intresse av att i solidaritet ställa upp för människor i Östeuropa som har frigjorts och se till att de kan få hjälp att göra det bästa av situationen. Därför arbetar vi parallellt med en miljöstrategi och en finansieringsplan.

Miljöstrategin handlar om riktlinjer för hur vi skall arbeta, i vilka fora vi skall driva miljöfrågorna - internt nordiskt, i närområdet när det gäller EG

och EES eller i övrigt internationellt. Alla parlamentariker som så önskar kan få tillgång till ett material med en informell redogörelse för nordiskt samarbete och allt övrigt internationellt samarbete där de nordiska länderna deltar. Det här är naturligtvis viktigt i första hand viktigt för delegater på regeringsnivå. Ett sådant material finns tillgängligt, och avsikten är att det skall omarbetas löpande.

Efter den diskussion vi har haft i dag med miljöutskottet kommer vi att i miljöstrategin lägga in ett avslutningskapitel med konkreta målsättningar. Det är nämligen viktigt att man inte enbart ägnar sig åt principer och riktlinjer utan också klargör vilka mål vi gemensamt har för miljöarbetet i Norden och hur långt vi kan komma i samordning. När vi inte kan komma fram hela vägen skall vi ändå kunna redovisa spännvidden, och det är vår avsikt att göra det.

Det här är ett bra instrument för en dialog mellan miljöutskottet och miljöministrarna. En sådan dialog har vi haft i dag på förmiddagen, och den var positiv.

Låt mig sedan bemöta några av de synpunkter som har kommit fram i debatten.

Självfallet kan detta arbete inte göra sig självt. Vad vi miljöministrar kommer att göra är att utarbeta en strategi för en resursmobilisering. Men vi behöver hjälp med detta. Vi behöver hjälp från Nordiska rådet. Vi kommer att i särskild ordning överlägga med finansministrarna, och vi kommer att ta hjälp av statsministrarna. Problemen måste nämligen angripas från toppen, om vi skall ha någon chans till framgång.

Så kommer strategin att se ut. Vi skall ha nästa sammanträde den 7 december, och därefter fullföljs arbetet med sikte på Stockholmsessionen.

Det handlar om bredbasiga skatter som är gemensamma i Norden, det handlar om miljöavgifter för oss alla som betalar skatt, det handlar om fossila bränslen och uran och det handlar om andra skattekällor som mera har styrningskaraktär och inte är utnyttjade. Detta är vår plan, och den skall vi fullfölja.

Några av de synpunkter som Anneli Jäätteenmäki anförde har jag kommenterat. Miljöministrarna och finansministrarna kommer att ha överläggningar, och vi kommer att i det sammanhanget lägga in kärnkraftssäkerhetsfrågorna. Vi arbetar inom IAEA på att få fram en kärnkraftssäkerhetskonvention, som tyvärr är begränsad till att gälla den civila kärnkraften. I övrigt har vi redan beslutat att grundkapitalet i Nefco skall höjas. Att Östersjöns miljö ingår i planen är självklart.

Till sist vill jag säga till Birgitta Dahl att jag hoppas att vi får lika lätt att komma överens på hemmaplan om satsningen på förnybar energi som vi tycks ha här.

Debatten förklarades härefter avslutad.

10

A 1030/m: Medlemsförslag om förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete, A 1047/m: Medlemsförslag om utvidgat Nordkalottsamarbete i ett europeiskt perspektiv

Rådet beslöt att behandla ovannämnda saker i ett sammanhang.

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslagen:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att, för att bemöta de ökade kraven på koordinering och utökat samarbete som följer av den europeiska integrationen, förstärka resurserna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet,

att i utvecklingsarbetet beakta eventuella kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EG,

att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt regionalpolitiskt samarbete skall kunna etableras i Östersjö- respektive Barentsregionen, samt

att etablera ett samarbete med utvecklingsorganen i Nordkalottens län/fylken för att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barentsregionen.

På Aage Brusgaards (FrP) begäran företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Mariann Fischer Boel (V), Kjell Magne Bondevik (KrF), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Knud Enggaard (V), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Jan Fransson (s), Filip Fridolfsson (m), Ranveig Frøiland (A), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ilse Hansen (S), Søren Hansen (S), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Birgitte Husmark (SF), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Anker Jørgensen (S), Göthe Knutson (m), Inger Koch (m), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Karin Lian (A), Kjellbjørg Lunde (SV), Lauri Metsämäki (SDP), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Otto Steenholdt (At), Siri Frost Sterri (H), Sten Svensson (m) Anders Svärd (c), Birthe Sörestedt (s) och Lena Öhrsvik (s).

Mot rekommendationen röstade: Aage Brusgaard (FP).

Frånvarande var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), John Alvheim (FrP), Árni M. Mathiesen (Sj), Hans Engell (KF), Kaci Kullmann Five (H), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Mats Hellström (s), Sinikka Hurskainen (SDP), Per Olof Håkansson (s), Thorbjørn Jagland (A), Johan J. Jakobsen (Sp), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Timo Järvilahti (Kesk.), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Markku Laukkanen (Kesk.), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Jonathan Motzfeldt (Si), Ingrid Näs-lund (kds), Outi Ojala (Vas.), Virpa Puisto (SDP), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Heikki Riihijärvi (SR), Markku Rossi (Kesk.), Riitta Saastamoinen (Kok.), Olof Salmén (ÅC), Solveig Sollie (KrF), Jógvan Sundstein (Fkfl), Ilkka Suominen (Kok.), Anders Talleraas (H), Erkki Tuomioja (SDP), Eeva Turunen (Kok.) och Lars Werner (v).

För rekommendationen röstade: 47 medlemmar

Mot rekommendationen röstade: 1 medlem

Ingen medlem avstod från att rösta.

38 medlemmar var frånvarande

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster mot 1.

11

A 1032/m: Medlemsförslag om att tillåta högersväng vid rött ljus

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls*.

12

A 1034/m: Medlemsförslag om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden; A 1043/m: Medlemsförslag om energi og miljøtiltak i Norden; A 1044/m: Medlemsförslag om atomsikkerhet i Russland

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendationer med anledning av medlemsförslagen:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m. samt

att överväga möjligheterna till stöd för en effektiv och miljöriktig energiförsörjning m.m. i Östersjö- och Nordkalottområdet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

att ta initiativ till framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - S:t Petersburg - Kolaområdena man eljest tvingas hålla i drift,

att, för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter,

att stödja omställningsprojekt och ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion, samt

att aktivt verka i nedrustningsprocessen och stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen samt etablerandet av Norden som en kärnvapenfri zon.

Rekommendationerna antogs med acklamation.

13

A 1037/m: Medlemsförslag om harmonisering av miljöavgifterna i Norden

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls*.

Avslutning

14

Fastställande av tid och plats för nästa session

Presidiet hade föreslagit att rådets 44:e session äger rum i Stockholm den 7 - 10 mars 1994

Presidiets förslag *bifölls*.

15

Sessionens avslutning

Presidenten: Ærede rådsmedlemmer, mine damer og herrer! Nordisk Råd avholder nå to sesjoner pr. år, både for å effektivisere arbeidet og også for å gi Rådet en mulighet for en grundig utenrikspolitisk diskusjon.

Den utenrikspolitiske redegjørelse og den etterfølgende debatt har bl.a. belyst de aktuelle utenrikspolitiske spørsmål for de nordiske land og deres nærområder. Dette er en god ballast for det videre arbeid i Rådets utvalg.

Den nordiske budsjettprosess har nå kommet inn i et godt spor. Fagutvalg og partigrupper har vist stor vilje til både å gi og ta for at det skulle være mulig for Rådet å stå samlet bak anbefalingene til Nordisk Ministerråd om sine omdisponeringer. Vi går derfor ut fra at Ministerrådet nå fattet vedtak i overensstemmelse med Rådets prioriteringer.

På grunnlag av forslag fra alle Rådets partigrupper og økonomisk utvalgs betenkning har Rådet anmodet Ministerrådet om innen 1. mars neste år å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting. I innstillingen er det enkelte særskilte uttalelser og en reservasjon, men dette viser også at det er et sterkt engasjement for denne viktigste saken i de nordiske land, nemlig å skaffe arbeid til alle og nødvendigheten av å øke sysselsettingen. Rådet ønsker altså å få en tilbakemelding fra Ministerrådet til sesjonen i Stockholm.

En annen sak som opptar det nordiske folk, er hva de nordiske land bør gjøre for å bedre sikkerheten ved kjernekraftverkene i nordområdene og ved Østersjøen. Rådets behandling av flere forslag på dette saksområdet på de siste sesjoner, og Ministerrådets rapportering, viser et økende engasjement i denne saken. Dette er en påminnelse om betydningen av vekselvirkningen mellom råd og ministerråd.

Denne sesjonen går nå mot sin slutt. En hjertelig takk til alle som har bidratt til å gjennomføre denne sesjonen. En helt spesiell takk til Ålands delegasjon og dets sekretariat for en helhjertet innsats og utmerket gjennomføring.

Jeg vil også takke presidiesekretariatet, delegasjonssekretariatene, ministerrådssekretariatet, tolkene og alt annet personale som har bidratt i arbeidet.

Den 44. sesjon holdes i Stockholm i mars neste år, og gjerne, Birgitta Dahl, med en grønn dag i Stockholm!

Jeg erklærer hermed Nordisk Råds 43. sesjon for avsluttet, og ønsker alle en god hjemreise! Takk for nå!

Sessionen avslutades kl. 14.10.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 43:e session i Mariehamn den 8 - 10 november 1993, har förts av Charlotta Friborg, Viveca Wiklund och Svenolof Karlsson i presidiesekretariatets redaktion. Huvudsekreterare vid sessionen var generalsekreteraren i den finländska delegationen Guy Lindström.

I enlighet med § 15 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekretær

SAKER M. M.

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensam nordisk visering för baltiska medborgare

(Medlemsförslaget väckt av Berit Oscarsson samt Marianne Andersson och Hugo Bergdahl m.fl., se s. 258)

Til Juridisk Udvalg har man oversendt medlemsforslag om fælles nordisk visering for baltiske statsborgere. Udvalget har behandlet forslaget på sine møder i Ribe den 30. juni og i Stockholm den 27.-28. september 1993.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget henstilles det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at indføre fælles nordisk visering for statsborgere fra Estland, Letland og Litauen.

2. Høringsinstanser

Høringssvar er fremsendt fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Direktoratet for Udlændinge

Finland

Justitieministeriet

Inrikesministeriet

Norge

Justis- og politidepartementet

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Utlendingsdirektoratet

Sverige

Rikspolisstyrelsen

Statens invandrarverk

Utlänningsnämnden (Kulturdepartementet)

2.1. Høringssvar

Danmark

Direktoratet for Udlændinge oplyser, at sagen har været drøftet i Nordisk Udlændingsudvalg. Det fremgik, at landene ikke kunne opnå enighed om spørgsmålet.

Direktoratet for Udlændinge oplyser, at man i vidt omfang på Nordisk Udlændingeudvalgs møder søger at afstemme den nordiske visumpraksis, men at der forekommer en række tilfælde, hvor dette ikke er muligt. I den forbindelse skal direktoratet pege på de forpligtelser, som Danmark har på grund af samarbejdet i EF.

Finland

Justitieministeriet støtter de bestræbelser, der pågår med henblik på at komme frem til en ensartet udlændingelovgivning og udlændingepolitik i Norden.

Ministeriet støtter også de målsætninger, som gælder en friere bevægelighed for rejsende på basis af bilateralt og multilateralt samarbejde, som også fremgår af EØS-aftalen. Justitieministeriet anser, at der kan være anledning til endnu et stykke tid at overveje, hvordan situationen udvikles inden visumfriheden udvides. På den anden side ser ministeriet ingen hindringer for, at undersøgelser indledes med henblik på at fastlægge mulighederne for at tage et fælles nordisk visum i brug for statsborgere fra de baltiske lande.

Inrikesministeriet, polisavdelningen henviser til paskontroloverenskomsten, hvoraf det fremgår, at såfremt det er nødvendigt for at forhindre illegal indrejse, som følge af forskelligheder mellem aftalens parter vedrørende visering, kan der træffes beslutning om fuldstændig paskontrol. Beslutninger om en sådan kontrol må hver gang højst gælde i seks måneder.

I paskontroloverenskomsten har man ikke udtalt sig om viseringsfrihedsaftalen. Som følge af forskellige forhold er det ikke i alle situationer formålstjenligt, at viseringsfrihedsaftalerne er ens. Den nordiske pasfrihed gælder kun for de nordiske landes statsborgere. Opfattelsen af, at personer, som ikke er statsborgere i de nordiske lande, skulle have ret til at overskride de nordiske landes interne grænser, er fejlagtig. Et stort antal indrejssende udlændinge er hvert år blevet afvist ved de nordiske landes interne grænser på grund af, at de har savnet forudsætninger for at rejse ind. Kontrollen har været så effektiv, at Finland tilsvarende ikke har behøvet at overveje, om man skulle overgå til at foretage fuldstændig paskontrol ved landets interne grænser. Problemerne inden for grænsebevogtningen ved de interne grænser har ikke været store, med undtagelse af problemer hvor asylsøgere er blevet afvist.

Ifølge international ret har en udlænding ikke uden videre ret til at rejse ind i et land. Ifølge § 13 i Udlændingeloven kan visum til Finland kun bevilges af en finsk statsborger. Med hensyn til de baltiske landes problemer, som er alment kendte, findes der tilsvarende ikke anledning til at indgå vi-

seringsfrihedsaftale for at lette visumformaliteterne. Man bør heller ikke i øvrigt udvikle en sådan praksis, at man ved hjælp af ét lands visum kan rejse til et andet land. Polisavdelningen kan ikke støtte ibrugtagen af et fælles visum mellem de nordiske lande for statsborgere fra de baltiske lande.

Inrikesministeriet, utlänningscentralen. På det nordiske udlæringesudvalgs møde kunde der ikke opnås enighed om fælles visering. Man fandt, at hvert enkelt nordisk land selv bør bestemme, om det er muligt at indgå aftale om visumfrihed med de baltiske lande.

Inrikesministeriet kan ikke støtte forslaget om at udstyre statsborgere fra de baltiske lande med et fælles nordisk visum.

Norge

Justis- og politidepartementet henviser til, at der gør sig forskellige hensyn gældende i de forskellige nordiske lande. De geografiske hensyn vil kunne spille forskellige roller, ligesom de historiske hensyn og hensynene til samhandel og samkvem af anden art. Dette gælder også i forhold til de baltiske lande. En fælles nordisk visering i forhold til baltiske statsborgere er derfor foreløbig næppe realistisk og kan ikke anbefales på nuværende tidspunkt.

Selv om Justisdepartementet i dag må afvise forslaget, vil de hensyn, der ligger til grund for medlemsforslaget, blive søgt varetaget på anden måde så langt dette er muligt. Dette sker gennem møderne i Nordisk Udlænding udvalg, hvor en harmonisering af de nordiske landes visumpolitik forsøges gennemført.

Kommunal- og arbejdsdepartementet henviser til den af Justis- og Politidepartementet afgivne udtalelse, som departementet kan tilslutte sig.

Utlændingsdirektoratet. På mødet i Nordisk Udlænding udvalg blev forslaget drøftet. Fra dansk side blev der specielt henvist til forholdet til EF. Fælles europæisk visering er under udredning. Det vil kunne skabe problemer med både nordisk og europæisk fælles visum.

Såfremt ordningen med fælles visum indføres, ville dette kunne medføre, at landene risikerede at få personer ind i deres land, som de ikke selv ville have givet visum.

Den enkelte ansøger ville kunne gå fra den ene visumudstedende myndighed til den anden i håb om, at man vurderede situationen forskelligt, hvilket man også gør. Ved en eventuel udvisning vil der opstå spørgsmål om, hvem der skulle betale udgifterne.

Af de nævnte grunde kan Utlændingsdirektoratet ikke anbefale, at forslaget gennemføres.

Sverige

Rikspolisstyrelsen er enig i målsætningen om, at de nordiske lande bør efterstræbe at bruge viseringstvang i samme omfang, og søge at tilvejebringe en så ensartet praksis som muligt med henblik på udstedelse af visum.

I dag har Danmark viseringsfrihed for ester og litauer og Norge for litauer. I øvrigt råder visumtvang i alle nordiske lande. Først når spørgsmå-

let om viseringstvung er løst i enighed mellem de nordiske lande, vil det være muligt at meddele tilladelse til at en visering, som er meddelt til et nordisk land, også vil kunde omfatte de øvrige nordiske lande

Rikspolisstyrelsen kan på nuværende tidspunkt ikke gå ind for forslaget om fælles nordisk visering for baltiske statsborgere.

Utlänningsnämnden gør gældende, at man allerede i dag arbejder på at tilvejebringe fælles praksis og fælles politik inden for rammerne af det Nordiske Udlændingeudvalgs arbejde.

De interesser som kunne tilgodeses gennem en såkaldt fælles nordisk visering, er ikke af en sådan vægt, at der findes anledning til at begrænse de nordiske landes mulighed for selvstændigt at træffe afgørelse i spørgsmål om viseringskrav.

Statens invandrarverk finder, at en grundlæggende forudsætning for at man skulle kunne gennemføre det aktuelle forslag er, at der råder et fælles nordisk syn på spørgsmål om viseringspolitikken i forhold til de tre baltiske lande. Invandrarverket konstaterer, at dette ikke er tilfældet for nærværende. Spørgsmålet er blevet diskuteret i Nordisk Udlændingeudvalg, hvor man ikke har kunnet komme til enighed.

Invandrarverket kan derfor ikke gå ind for forslaget om fælles nordisk visering for statsborgere i de baltiske lande.

3. Udvalget

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har i de seneste år viet de baltiske lande særlig opmærksomhed i form af blandt andet medlemsforslag, delegationsrejser, fælles møder og oprettelse af arbejdsgrupper.

I det foreliggende medlemsforslag foreslås det, at ministerrådet undersøger mulighederne for at indføre fælles nordisk visering for statsborgere i Estland, Letland og Litauen.

Af de indkomne høringssvar fremgår det, at der ikke er enighed mellem landene, og at tiden endnu ikke er moden til en fælles nordisk visering.

De nordiske landes udlændingemyndigheder har imidlertid et tæt samarbejde inden for rammerne af Nordisk Udlændingeudvalg, som træffes regelmæssigt, idet disse spørgsmål omkring indvandring, asyl og indrejse til stadighed er meget aktuelle.

Et af formålene med samarbejdet i Nordisk Udlændingeudvalg er at forsøge at opnå enighed mellem de nordiske lande på en række punkter, der berører ovennævnte spørgsmål. Udvalget finder, at man til stadighed bør søge at lette vilkårene for statsborgere i de baltiske lande, som ønsker indrejse i et nordisk land, med henblik på at bedre samhandelen og den mellemfolkelige forståelse mellem de nordiske og de baltiske lande.

Med henvisning til det ovenfor anførte, foreslår udvalget,
at Nordisk Råd *ikke* foretager sig noget med anledning af medlemsfor-
slaget.

Stockholm, den 27. september 1993

Børge Bakholt (S)
Hans Engell (KF)
Sinikka Hurskainen (SDP)
Hans Nyhage (m) Formand
Riitta Sastamoinen (Kok.)
Lars Werner (v)

Ragnhild Barland (A)
Lahja Exner (s)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Heikki Riihijärvi (SR)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Ernst Wroldsen (A)

Medlemsförslag

om gemensam nordisk visering för baltiska medborgare

(Väckt av Berit Oscarsson samt Marianne Andersson, J.K. Hansen, Tora Aasland Houg och Eeva Turunen)

Nordiska rådet har allt sedan den nordiska passkontrollöverenskommelsen antogs 1957 agerat för enhetlighet i Norden i fråga om utlänningars rättsskydd, visum samt uppehålls- och arbetstillstånd.

Genom åren har rådet antagit rekommendationer om enhällig utlänningslagstiftning och utlänningspolitik.

I preambeln till den nordiska passöverenskommelsen fastslås att stater-na skall eftersträva att använda viseringstvång i samma omfattning och söka åstadkomma en likartad praxis beträffande utfärdande av visering för affärs-, studie- och turistresor samt övriga kortvariga resor. Passkontrollöverenskommelsen innebär i princip att utlänningar utan att undergå passkontroll kan resa direkt från ett nordiskt land till ett annat över ett godkänt gränsövergångsställe och att kontrollen av inresande utlänningar sker endast vid den nordiska yttergränsen. Då överenskommelsen utgår från att visering har nationell giltighet kan den praktiska konsekvensen bli att *icke-nordbor* som en gång kommit in i det nordiska passområdet får möjlighet att fritt röra sig inom området, således även att utan visering inresa till land där viseringsplikt egentligen gäller för dem. Det kan antas att ett mycket stort antal viseringspliktiga utlänningar rör sig över gränserna inom Norden utan att ha visering till mer än ett nordiskt land. Denna icke önskade effekt av passkontrollöverenskommelsen ledde till att en ändring företogs 1979 enligt vilken ett nordiskt land har möjlighet att tillfälligt införa generell passkontroll om det anses nödvändigt för att förhindra ett omfattande illegalt inresande till följd av olika viseringskrav i de berörda länderna. Rätten till generell passkontroll i enlighet härmed har dock inte tillämpats.

Dylika problem utgör ett starkt skäl för att nordisk visering införs på samma sätt som passkontroll äger rum vid yttergränserna, vilket skulle förutsätta att viseringsreglerna görs likartade i de nordiska länderna. Det kvarstår icke obetydliga skillnader mellan de nordiska länderna vad gäller antalet utomnordiska länder för vars medborgare visering krävs. Samråd i dessa frågor äger rum inom Nordiska utlänningsutskottet som bl.a. verkar för att de nordiska länder som tillämpar en mera stram viseringspolitik skall upphäva viseringstvånget gentemot utomnordiska länder i samma omfattning som de länder som nått längst i detta avseende.

Frågor om viseringar togs upp i ett medlemsförslag 1970 om upphävande av viseringstvånget. Nordiska rådet vidtog dock inga åtgärder med anledning av detta förslag och hänvisade bl.a. till att upphävande av visumtvånget inte kunde ske ensidigt och generellt i Norden utan måste företas på grundval av ömsesidighet från respektive utomnordiska stat. I juridiska utskottets betänkande över medlemsförslaget berördes utan ställningstagande möjligheten att införa gemensam nordisk visering, dvs. att låta ett visum meddelat till ett nordiskt land få giltighet i övriga nordiska länder.

1981 antogs en rekommendation (*rek. nr 31/1981*) till ministerrådet att undersöka möjligheterna att införa enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna. Ministerrådet meddelade år 1982 att man i det löpande samarbetet eftersträfvade likartade viseringsregler, och att syftet med rekommendationen uppfyllts i den utsträckning det var möjligt genom löpande informationsutbyte mellan utlänningsmyndigheterna. Ändringar i gällande viseringsregler borde göras samtidigt i alla de nordiska länderna. Vidare borde förhandling upptas innan något av de nordiska länderna upphävde eller införde ett visumtvång som inte alla kunde ansluta sig till. Ministerrådet ansåg dock att mot bakgrund av ländernas olika inställning i utrikes- och försvarspolitiska frågor en fullständig överensstämmelse vad gällde viseringskrav gentemot medborgare från östeuropeiska länder inte alltid var möjlig. Man hänvisade vidare till pågående samarbete inom ramen för Nordiska utlänningsutskottet för att samordna ulänningskontroll och frågor om det nordiska passområdet.

De förändringar som ägt rum i Öst- och Centraleuropa och i Nordens närområden gör att de invändningar som motiverade att rekommendationen avskrevs inte längre bör hindra ett beslut i den riktning som rådet föreslog. I synnerhet bör detta gälla de baltiska staterna som nyligen fått sin självständighet och gentemot vilka man ej ansett sig kunna upphäva viseringstvånget bl.a. med hänsyn till befarad massflykt från det forna Sovjetunionen. I dessa fall bör de nordiska länderna kunna införa enhetliga viseringsregler och även undersöka möjligheterna att låta visum som meddelats i ett nordiskt land gälla också i övriga nordiska länder. Eventuellt kan ett utvidgat samarbete mellan nationella kontroll- och polismyndigheter utredas som en nödvändig komponent i den nordiska viseringsordning som bör vara målsättningen.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna att införa gemensam nordisk visering för medborgare i Estland, Lettland och Litauen.

Stockholm, København, Helsingfors och Oslo den 26 november 1992

Berit Oscarsson (s)

J.K. Hansen (S)

Eeva Turunen (Kok.)

Marianne Andersson (c)

Tora Aasland Houg (SV)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om uppgörelser utanför domstolen av barnens framtid vid föräldrarnas skilsmässa

(Medlemsförslaget väckt av Rose-Marie Björkenheim samt Marianne Andersson och Hugo Bergdahl m.fl., se s. 273)

Til Juridisk Udvalg har man oversendt medlemsforslag om opgørelse uden for domstolene af børns fremtid ved forældrenes skilsmisse. Udvalget har behandlet forslaget på sine møder i Ribe den 30. juni og i Stockholm den 27.-28. september 1993.

1. Medlemsforslaget

Af forslaget fremgår det, at lovgivningen i de seneste år på det familieretlige område er gået i retning mod større nordisk retslighed. Dette er yderst vigtigt, når de nordiske statsborgere flytter fra et nordisk land til et andet. Retsreformen om samordning af den nordiske ægteskabskonvention er kommet i gang. Denne retsreform er vigtig nu, når de nationale, materielle regler om indgåelse og opløsning af ægteskab er blevet ændret. En reform af reglerne om forældremyndighed pågår også i Norden, og der er behov for nye nordiske regler om iværksættelse i ét nordisk land af beslutning om samkvemsret med børn, truffet i et andet nordisk land.

Forslagsstillerne finder ikke, at problemerne for børn og familie løses ved lovgivning. Hovedformålet er at afdramatisere opløsning af samboforhold og forsøge at få forældrene til uden domstolenes mellemkomst at træffe aftale om børns fremtid, som sikrer børnenes ret til to forældre og børns og forældres livskvalitet. For at opnå dette, foreslår forslagsstillerne, at man burde indlede en forsøgsvirksomhed med "familieretter" i Norden. Disse familieretter skulle bestå af personer med juridisk, social- og børnepsykologisk kompetence.

Forældre, som påtænker separation, burde være forpligtet til før separationen at henvende sig til denne instans, hvis opgave det skal være at påse, at en afgørelse træffes vedrørende de fælles børns fremtid og også om forældrenes økonomiske forhold.

2. Høringsinstanser

Høringssvar er kommet fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiske

Nordisk Råds Socialudvalg

Danmark

Justitsministeriet

Finland

Justitieministeriet

Centralförbundet för barnskydd

Stakes - Forsknings- og utvecklingscentralen för social- och hälsovården

Åland

Ålands landskapsstyrelse, social- och hälsovårdsavdelningen

Island

Justits- og kirkeministeriet

Børneværnsrådet

Norge

Justis- og politidepartementet

Barne- og Familiedepartementet

Barneombudet

Sverige

Justitiedepartementet

Domstolsverket

Norrköpings tingsrätt

Allmänna barnhuset

Rädda Barnen

2.1.. Høringssvar

Nordisk Råds Socialudvalg finder ikke, at der er meget vundet ved at tage spørgsmålet op på nordisk plan. Som beslutningsgrundlag i en sådan sag fordres et fyldigere baggrundsmateriale. Såfremt Juridisk Udvalg beslutter at gå videre med medlemsforslaget, understreger Socialudvalget, at barnets bedste må være vejledende ved reglernes udformning.

Danmark

Justitsministeriet oplyser, at afgørelser i forbindelse med separation og skilsmisse i Danmark træffes af statsamtterne eller domstolene. Udgangspunktet er, at domstolenes opgave er at afgøre sager, hvor forældrene er uenige. Derimod tager retterne sig som hovedregel ikke af spørgsmål,

hvorom parterne er enige, idet disse spørgsmål behandles administrativt af statsamterne, hvis de ikke overlades til parterne selv.

Domstolene har kompetence til at afgøre tvister om selve separations- eller skilsmissspørgsmålet, om forældremyndighed, om bidragspligt over for den anden ægtefælle og dens eventuelle tidsbegrænsning, om fortsættelse af lejemål vedrørende boligen, og om der i særejeægteskaber skal tilkendes et beløb efter den såkaldte "urimeligt ringe regel". Derimod henhører afgørelser om samværsret, om størrelsen af ægtefællebidrag, og om børnebidrag under statsamterne.

Justitsministeriet har ikke bemærkninger til rekommandationen vedrørende en yderligere harmonisering af den nordiske familielovgivning. Ministeriet har i november 1992 nedsat børnelovudvalget, og har for nylig nedsat forældremyndighedsudvalget. Disse udvalgs kommissorium var vedlagt høringssvaret.

Justitsministeriet kan ikke støtte forslaget om at opbygge særlige familieretter eller myndigheder af administrativ karakter til behandlingen af ægteskabssager.

Finland

Justitieministeriet forholder sig til de fire ideer som fremgår af medlemsforslaget:

1. at en forsøgsvirksomhed med familiedomstole indledes i de nordiske lande. Familiedomstolene skulle bestå af personer med juridisk, social- og børnepsykologisk kompetence. Forældre som påtænker separation skulle være tvungne til at henvende sig til familiedomstolen inden separationen med henblik på at få en aftale i stand om de fælles børns fremtid og om forældrenes økonomiske forhold,
2. at nye nordiske regler behøves for iværksættelsen af forældremyndighedsbeslutninger, som er truffet i et andet nordisk land,
3. at en mand skal kunne erkende sit faderskab inden barnets fødsel,
4. at forældrene skal bidrage med hver en halvdel til barnets underhold.

Hvis det derved skulle vise sig, at den ene eller den anden af forældrene ikke kan svare for sin halvdel, skulle der gives muligheder inden for rammerne af sociallovgivningen.

Ad. 1 Forsøgsvirksomhed med familiedomstole i de nordiske lande:

Justitieministeriet oplyser, at inden for ægteskabet og også i princip efter ægteskabets opløsning gælder hovedregelen om delt forældremyndighed mellem de tidligere ægtefæller.

Skilsmisse meddeles af underretten efter ansøgning. I forbindelse med skilsmisseansøgningen kan domstolen på ægtefællernes begæren også afgøre andre spørgsmål i forbindelse med ægteskabet eller ægtefællernes børn, f.eks. spørgsmålet om forældremyndigheden over børnene og om disses underhold. Domstolene behandler på eget initiativ alligevel ikke sådanne spørgsmål, uden at ægtefællerne har begæret dette.

Domstolen skal ved skilsmissen sikre sig, at forældrene har tænkt over forældremyndighedsspørgsmålet og samværetsspørgsmålet med henblik på at varetage barnets tarv. Ved enighed meddeler forældrene, at den fælles forældremyndighed fortsætter, og at de sig imellem har aftalt, hos hvem barnet skal bo og om samværet. Domstolen tager kun stilling til forældremyndighedsspørgsmålet efter skilsmisse på begæring af en af forældrene.

Ægteskabsloven indeholder regler om mægling, men denne mægling er frivillig. Pr. den 1.12.1993 træder en ny lovgivning i kraft om sagsbehandlingen ved underretterne.

Domstolen skal inden egentlig domsforhandling påbegyndes mundtligt tage en forhandling med parterne, hvor man udreder tvivlsspørgsmålene. Reformen giver ægtefællerne mulighed for ved dommerens mellemkomst at forhandle spørgsmålene og indgå aftale. Domstolen skal således kun meddele beslutning i de spørgsmål vedrørende skilsmissesagen, hvor ægtefællerne ikke har kunnet komme frem til en aftaleløsning.

Ifølge Justitieministeriets synspunkt opmuntrer det nuværende system forældrene til at træffe gensidige aftaler i spørgsmål, der vedrører forældremyndigheden over et barn. Ti års erfaringer har været positive.

Også i spørgsmål om stridigheder vedrørende forældremyndigheden anser Justitieministeriet, at det nuværende system fungerer. Flere gange under sagens behandling gives der forældrene mulighed for at indgå aftale i sagen. Hvor enighed ikke opnås, træffer retten beslutning og begrundet denne. Under sagen indhentes der udtalelser fra socialnævnene, som repræsenterer social- og psykologisk kundskab.

Justitieministeriet finder, at det nuværende finske system giver forældrene gode muligheder for at træffe aftale om børnenes fremtid med hensyntagen til barnets bedste også uden for domstolene.

Ad. 2 Iværksættelse af beslutninger om forældremyndighed over børn i de nordiske lande:

Danmark, Norge og Sverige har tiltrådt Europarådskonventionen om fastsættelse og tvangsfuldbyrdelse af beslutninger om forældremyndighed over børn og Haag-konventionen om internationale ulovlige bortførelser af børn. I Finland arbejder man på at tiltræde de nævnte konventioner. Europarådskonventionen og Haag-konventionen tillempes også internordisk. Når konventionerne er trådt i kraft, vil de problemer, der er forårsaget af den forældede nordiske ægteskabskonvention blive væsentligt formindskede.

Ad. 3 Erkendelse af faderskab inden barnets fødsel:

Ifølge faderskabsloven kan faderskab ikke erkendes før barnet er født. Før dette tidspunkt er de nødvendige beviser ikke tilstede, og Justitieministeriet anser, at der ikke findes grunde til at ændre denne lovgivning.

Ad. 4 Underhold af børn:

Justitieministeriet forholder sig afvisende til forslaget om, at forældrene skal bidrage hver med en halvdel til barnets underhold. Et af principperne i loven om underhold af børn er netop, at forældrene skal bidrage til barnets underhold hver efter evne. Ifølge loven om sikring af underhold for børn, har børn ret til underhold, også selv om den underholdspligtige undlader at betale underholdsbidrag.

Ad. Den nordiske ægteskabskonventionen:

Det finske Justitieministerium skal stærkt understrege behovet for at fortsætte arbejdet med at forny ægteskabskonventionen fra 1931, som er indgået mellem Danmark, Island, Norge og Sverige.

Centralförbundet för barnskydd konstaterer, at forslagets formål er at afdramatisere skilsmisser og at skabe samarbejde og opgørelser mellem de separerede parter, særligt hvad angår forældremyndighed og samværsret, svarer vel til de principper og bestræbelser og i en vis udstrækning også til gældende praksis i Finland. Princippet om at børn altid skal have mulighed for at bibeholde båndene til begge sine forældre er et både centralt men også problematisk princip, som kræver blandt andet øget sagkundskab i mødet med skilsmissefamilier og i skilsmisseprocessen.

Hos Stakes, Forsknings- og utvecklingscentralen för social- och hälsovården er man i gang med at undersøge muligheden for en finsk model for familiedomstole.

Centralförbundet för barnskydd anser, at familiedomstolene kunne være den instans, som enten beslutter (specialdomstol) i eller til hvilken underret, man kan henvise problematiske samværsretstvister. Familiedomstolen burde have mulighed for at opfølge og blande sig i skilsmissebarnets stilling, f.eks. når samværsretstvisten risikerer at blive en uendelig række af stævnings- og klageprocesser mellem forældrene.

Som hovedregel burde dog gælde et system, hvor de separerede forældre normalt kan træffe og lade fastsætte en opgørelse mellem sig uden for de retslige instanser. Vedrørende dette er forslaget noget upræcist, eftersom man taler parallelt om opgørelser uden for domstolene og alligevel foreslår en forsøgsvirksomhed med familieretter, til hvilke alle separerede forældre skulle kunne henvende sig.

Centralförbundet för barnskydd går ind for at beholde den nordiske familie Lovgivning og en praksis, som garanterer barnets bedste.

Stakes, Forsknings- og utvecklingscentralen för social- och hälsovården oplyser, at ifølge loven vedrørende børn og samværsret (361/83) er det muligt i Finland i forbindelse med skilsmisse at træffe aftale om forældremyndighed og samværsret ved en fælles beslutning. I ægteskabslovgivningsreformen (411/87) som trådte i kraft i 1988, fastslog man regler om familie-spørgsmål, og formålet var at lette familiernes beslutninger i disse spørgsmål. Næsten halvdelen af alle familier som separeres udnytter denne tjeneste.

Den nye reform betyder dog ikke, at der ikke i Finland skulle være et behov for at prøve et nyt familieretsystem. Forsknings- og udviklingscentralen för social- och hälsovården har til hensigt i 1993 at indlede et projekt, hvor forskellige landes måde at løse familieretlige spørgsmål på undersøges i praksis.

Hvad enten systemet er en del af retsvæsenet eller står uden for dette, ville det alligevel være til stor nytte at igangsætte et nordisk forsøg for metoder til løsning af tvister i familiespørgsmål. Stakes finder, at ved igangsættelse af en mulig forsøgsvirksomhed er der anledning til at overveje frivillige tjenester fremfor at tvinge familier til at gå ind i et specielt system. Hver enkelt families og barns situation bør som udgangspunkt behandles for sig.

Island

Justits- og kirkeministeriet meddeler, at man i Island tilbyder rådgivning til forældre både før der søges skilsmisse og efter at skilsmisse er bevilget.

I lov nr. 40/1991 om kommunernes socialydelse er det foreskrevet, at socialudvalgene skal forsøge at tilbyde socialrådgivning blandt andet på områder som økonomi, boligspørgsmål, pædagogiske spørgsmål, skilsmisse inkluderet forældremyndigheds- og samværsretsspørgsmål, adoption og andet.

Ministeriet henviser i øvrigt til kirkens familierådgivning i Reykjavik. Kirken kan yde enkeltpersoner, ægtepar og familier information, rådgivning og behandling, som har til formål:

- at gøre ægtepar og forlovede par bedre egnet til at leve sammen i ægteskab
- at styrke familiebåndene og familielivet
- at forbygge eller mindske sandsynligheden for, at ægtepar bliver skilt, og at familier opløses som følge af samlivsvanskeligheder,
- at vejlede og hjælpe ægtepar og familier med andre alvorlige problemer.

Ministeriet mener, at koordineringen af love om nordisk familieret er meget vigtig, og der har da også været tale om nordisk samarbejde på dette område gennem mange år, jvf. aftale mellem Island, Danmark, Finland, Norge og Sverige om ægteskab, adoption og myndighed, jvf. lovn. 29/-1931 med senere ændringer. I lyset af, at stadig flere forældre og børn er bosat i hver sit land, mener ministeriet, at der er et øget behov for koordinering af love, som omhandler spørgsmål om forældre og børn. Til slut påpeger ministeriet, at det er nødvendigt at tage hensyn til de internationale aftaler, som er underskrevet på området.

Ministeriet udtrykker glæde over det fremkomne medlemsforslag om specialistrådgivning på området jura, socialrådgivning og børnespsykiatri for forældre, som søger skilsmisse. Men man tager forbehold om, at der ikke skal være tale om en pligt, fordi mange familier løser disse problemer ved at opnå enighed.

Børneværnsrådet udtrykker sin tilfredshed med Nordisk Råds initiativ, at fremlægge forslag om familievejledning, som forældre skulle have pligt

til at søge ved skilsmisse og separation. Forslaget omhandler vigtige interesser, som berører flere og flere børn og deres forældre. Rådet henviser til et lovforslag for Altinget 1988/89, som ikke blev vedtaget. Rådet oplyser, at det islandske samfund har ændret sig meget i de seneste år, skilsmisser og separationer er hyppige, og ofte stiftes nye familier i kølvandet. Børn må derfor ofte tilpasse sig indviklede forhold og knytte sig til nye forældre. Ind imellem sker noget sådant mere end én gang i et barns liv. Børneværnsrådet gør opmærksom på, at i en skilsmissesituation er forældre ikke altid bevidste om, hvilke følger deres egne stridigheder kan have på deres børn.

Børneværnsrådet går ind for familierådgivning, og er overbevist om, at denne rådgivning i visse tilfælde vil kunne afværge konflikter vedrørende forældremyndighed og samkvemsret. Rådet mener, at rådgivning bør være et tilbud til befolkningen.

Rådet går ind for, at de nordiske landes lovgivning koordineres på flest mulig områder inden for familieretten.

Børneværnsrådet går ind for Nordisk Råds forslag om, at forældre skulle have pligt til at opsøge familierådgivere ved skilsmisse eller separation, sådan at der ikke bliver tale om vedkommende forældres valg. Denne ordning skulle gøre det enklere at sætte børnenes interesse i første række.

Norge

Justisdepartementet stiller sig som udgangspunkt positivt til forslaget om, at der i større grad skal træffes aftaler om børns fremtid i en skilsmissesituation i en instans uden for det ordinære retsapparat.

Departementet henviser til lov af 4. juli 1991 nr. 47 om ægteskab § 26, hvoraf det fremgår, at ægtefæller med fælles børn under 16 år, i sager om separation og skilsmisse, skal møde til mægling for at forsøge at komme frem til en aftale om forældreansvar, samværsret og om hvor barnet skal bo. De hensyn, som har ført til de nævnte bestemmelser, synes at ligge i tråd med de principper, som ligger til grund for forslaget om en forsøgsordning med familieretter.

Af forslaget fremgår det ikke, hvorvidt familieretter skal have fuldmagt til at træffe bindende afgørelser om børnefordeling, underhold, økonomi og besøgsordninger. I det omfang forslaget indebærer, at afgørelser, som efter norsk ret foretages af domstolene, skal afgøres af andre instanser, er dette ikke et spørgsmål *Justisdepartementet* kan tage stilling til på det foreliggende grundlag.

Barne- og familiedepartementet henviser ligeledes til lov nr. 47 af 1991 § 26, der omhandler den tvungne mægling ved skilsmisse og separation. Den ny er først og fremmest begrundet i hensynet til børnene og ønsket om at skåne disse mest muligt i forbindelse med forældrenes eventuelle konflikter ved samlivsbruddet. Mæglingen skal også tjene til at informere parterne om de vigtigste økonomiske konsekvenser, aftalen vil medføre, som f.eks. bidragspligten. Parterne skal også gøres opmærksomme på, at en aftale om delt daglig omsorg kan medføre, at børnebidrag fastsættes efter

skøn, og at dette kan have betydning for den enes status som eneforsørger efter trygderegler og skatteregler m.v.

Departementet henviser videre til lovændring af 25. september 1992 nr. 106 og lov af 8. april 1991 nr. 7 om børn og forældre, som blev ændret med virkning fra 1. januar 1993. Der blev da indført en obligatorisk mægling for ugifte forældre med fælles børn, som ønsker at rejse sag om forældreansvar, daglig omsorg, eller samværsret for retten eller fylkesmanden, jfr. barnelovens §§ 34 og 44.

De som autoriseres som mæglere er fagpersoner ansat ved offentligt godkendt familieværnskontor, ved offentlig helse- og socialinstans eller ved pædagogisk- psykologisk tjenestekontor, samt præster og forstandere. Mæglingsbevilling kan også gives til psykolog, psykiater eller advokat.

I henhold til lov af 8. april 1981 nr. 7 om børn og forældre, er en *aftale* mellem forældre om forældreansvar, samværsret eller om hvem af forældrene, som skal have den daglige omsorg, lige så bindende som en *afgørelse* truffet af fylkesmand eller domstol. Dersom der bliver tale om tvangsfuldbyrdelse, må der imidlertid en afgørelse til fra en offentlig myndighed. Det er ikke nok med en aftale mellem forældrene.

Barne- og familiedepartementet går ind for fortsat at styrke det nordiske lovsamarbejde.

Departementet finder ikke efter indførelsen af den obligatoriske mægling, at der skulle være behov for en yderligere pligt til obligatorisk fremmøde for en familieret, før der søges om separation eller skilsmisse i Norge.

Barneombudet er enig i udtalelsen i medlemsforslaget om, at det er vigtigt efter et samlivsbrud at forældre træffer aftale for fremtiden uden for domstolssystemet. Ombudet finder, at et sådant system allerede findes i Norge.

Barneombudet henviser til pligten til obligatorisk mægling og Barneombudet har også været optaget af, at forældre som ikke har været gift burde være omfattet af denne obligatoriske mæglingsordning. Ombudet henviser til at dette sidste til en vis grad er blevet imødekommet ved en ændring i barnelovens §§ 34 og 44. Barneombudet henviser også til ordningen i ægteskabslovens § 26, om at spørgsmålet om forældreansvar, daglig omsorg eller samværsret for at blive behandlet af fylkesmand eller domstol først skal have været henvist til obligatorisk mægling.

Sverige

Justitiedepartementet har indhentet udtalelser dels fra Domstolsverket og dels fra Norrköpings tingsrätt. Fra svensk side går man ind for den del af forslaget, der vedrører et indgående nordisk samarbejde og i forlængelse af dette et udvidet europæisk samarbejde. Domstolsverket finder videre, at det er en fordel at afgørelser vedrørende børns fremtid kan ske udenfor domstol under forhold, som ikke er domstolsmæssige. Hvad angår formerne for denne udenomsprocessuelle behandling kan der være anledning til at gøre sig visse yderligere overvejelser.

Domstolsverket deler Norrköpings tingsrätts synspunkter om, at nye organer i form af familieretter med såvel juridisk, social- som børnepsykiatrisk ekspertise skulle føre til en alt for formaliseret behandling.

Norrköpings tingsrätt. Efter at reglerne om samarbejdssamtaler indførtes i forældreloven kapitel 6 § 18, har der været en tydelig udvikling imod at nedtone domstolsprocessen i tvister af familiemæssig karakter. Dette gælder specielt spørgsmål om afgørelse af forældremyndigheden og samværsretten for børn.

Tingsrätten understreger, at det er vigtigt af hensyn til barnets tarv at forældremyndigheds- og samvæsspørgsmål får en hurtig løsning. Videre henvises til den finske model i domstolsundersøgelsens betænkning om domstolene før år 2000, del A side 61 og følgende. Efter finsk ret kan forældre lave skriftlige aftaler i spørgsmål om forældremyndighed og samværsret og få aftalen fastsat af socialnævnet. Dette bevirker, at en sådan aftale kan tvangsfuldbyrdes om nødvendigt, idet den betragtes som værende forelagt domstol. Hvis forældrene ikke er enige, når de opsøger socialnævnet, er det nævnets opgave at virke for enighed og en løsning, som stemmer overens med barnets bedste. Først hvis dette ikke lykkes, henvises parterne til domstolen.

"Den finske model" har vakt stor interesse under høringsproceduren i domstolene og ved flere høringsinstanser foreslås det, at den undersøges nærmere. Justitiedepartementet har endnu ikke taget stilling til dette spørgsmål.

Tingsrätten er enig i, at opgørelser om børns fremtid ved forældres skilsmisse i så stor udstrækning som muligt, bør ske gennem overenskomster uden for domstolene. Tingsrätten ønsker dog ikke at fremme forslaget om familieretter, da dette kan lede til at man får domstolsagtige forhold, som man netop ønsker at undvige. Der henvises hellere til en løsning i stil med "den finske model".

Karin Bishop, Norrköpings tingsrätt finder, at det er en god idé at harmonisere lovgivningen på det aktuelle område.

Ved det seneste seminar omkring forældremyndighed gav byretsdommer Inger Kristine Moksness, Oslo Byrett, en redegørelse for norske regler om obligatorisk mægling i familieretstvister. Disse regler modsvarer i en vis udstrækning de svenske samarbejdsaftaler.

Allmänna barnhuset oplyser, at forældrene i Sverige skal have fælles forældremyndighed for deres børn. Reglerne er lavet for at tilgodese børnenes behov af nær og god kontakt med begge forældre uafhængigt af, om forældrene bor sammen eller ej. Forældre, som er gift har fælles forældremyndighed. Forældre som ikke er gift og som vil have fælles forældremyndighed anmelder dette til socialnämnden samtidig med, at de bekræfter faderskabet. Dette gælder for alle forældre uanset statsborgerskab.

Såfremt forældrene vil have fælles forældremyndighed på et senere tidspunkt, kan de anmelde dette til den skattemyndighed, hvor barnet er mandtalsført. Forudsætningen er dog, at forældrene og barnet er svenske statsborgere, og at spørgsmålet ikke tidligere har været prøvet ved domstolene. Ellers må ansøgning gøres til tingsrätten. Ved skilsmisse er det li-

geledes hovedregelen, at den fælles forældremyndighed består, også efter at ægteskabet er opløst.

Domstolene tager sig ikke af sager om underholdsbidrag, samværsret og forældremyndighed, med mindre en af forældrene begærer dette i en ansøgning om skilsmisse eller ved et senere tilfælde.

Fra 1. marts 1991 har kommunen pligt til at tilbyde samarbejdssamtaler til forældre, som har behov herfor. Parterne kan selv tage initiativ til samarbejdssamtaler, og tingsrätten kan henvise parterne til at løse sine problemer ved hjælp af samarbejdssamtaler. Man bør tilstræbe, at samarbejdssamtaler kommer før en eventuel domstolsbehandling. Samarbejdssamtaler har bevirket, at i næsten 80 procent af sagerne kan forældrene blive enige, og en retssag kan undgås.

Af barnekonventionens artikel 12 fremgår det, at barnet skal gives mulighed for at blive hørt på en måde, som er forenelig med den nationale lovgivning i alle domstols- og administrative sager, som vedrører barnet. Denne bestemmelse behøver blive tilføjet i den svenske lovgivning for at understrege vægten af, at børns rettigheder bedre bør tilgodeses.

Der udtales videre, at udredninger i forældremyndighedssager stadig er voksencentrerede og kun i mindre omfang tager hensyn til børnenes synspunkter. Forældre har en lovlig ret til at træffe deres børn efter skilsmisse. Desværre findes der ingen tilsvarende mulighed for børn og forældremyndighedsindehavere for at begære, at domstolen pålægger den fraværende forælder at træffe sit barn.

Vedrørende familienævn udtales, at følelsesmæssige konflikter ikke kan løses ad juridisk vej. Allmänna barnhuset finder, at en måde kunne være at overveje, om der behøves specialnævn, inden for eller uden for domstolene, med personer, som har gode kundskaber inden for børne- og familieproblemer samt jurister, som er indsatte i den familieretlige lovgivning. Disse nævn skulle ikke vurdere de forskellige beskyldninger, som fremsættes af parterne, men i dialog med forældrene arbejde sig frem til en beslutning, som tager sigte på, hvad der må anses at være bedst for barnet. I og med at forældrene har begæret, at nævnet skal fatte beslutning i deres sted, må de acceptere nævnets beslutning, som ikke skal kunne overklages.

Dette forslag skulle gavne børn som ellers i årtal har måttet leve med forældrenes konflikt når disse i forskellige instanser overklager beslutninger, og hvor barnet ikke ved, hvad som skal gælde i fremtiden. Set i et livsperspektiv er barndommen kort, og børn som oplever en forældremyndighedstvist føler sig ofte berøvet deres barndom. En anden fordel skulle være, at samfundet sparer penge eftersom processer ved domstolene koster store beløb. Allmänna barnhuset har ikke kompetence til at foreslå, på hvilken måde en instans ifølge forslaget skulle kunne inddrages i det nuværende retssystem.

Allmänna barnhuset finder, at forslaget om en "nordisk familieret" ikke er moden på nuværende tidspunkt. Erfaringer fra nuværende national lovgivning bør kunne inddrages inden et nyt nordisk projekt, som bør ligge til grund for en eventuel nordisk model på familieretsområdet, iværksættes.

Allmänna barnhuset går ind for oprettelsen af en domstol/myndighedsinstans, hvor en særlig kompetence på familieretsområdet forefindes.

Allmänna barnhuset går ind for en successiv harmonisering af familieretslovgivningen i de nordiske lande.

Rädda Barnen støtter forslaget om en forsøgsvirksomhed med familieretter i Norden.

Rädda barnen henviser til børnekonventionen, særlig artikel 18 og 3.

Rädda Barnen henviser til, at barnets bedste bør være i centrum, og at konventionsstaterne bør give bistand til forældre og forældremyndighedsindehavere for at hjælpe dem med at bære ansvaret for børnenes opdragelse. Ifølge konventionen har barnet ret til begge sine forældre. I tilfælde hvor barnets forældre bor i to forskellige lande, bør de sociale myndigheder i begge berørte lande kunne samarbejde med henblik på at kunne finde den løsning, som er bedst for barnet, med henblik på at fastsætte samværsret. Dette bør indgå i forslaget om en fælles europæisk familielovgivning.

Rädda Barnen kan således støtte begge punkter i det fremsatte forslag.

Åland

Ålands landskapsstyrelse, social- och hälsovårdsavdelningen meddeler at man i landskapet Åland allerede har gode erfaringer med familierådgivningsvirksomhed med henblik på at fremme opgørelser uden for domstolene.

Ålands landskapsstyrelse kan gå ind for forslaget.

4. Juridisk Udvalg

På baggrund af de indkomne høringssvar kan Juridisk Udvalg konstatere, at der i så godt som alle nordiske lande er mulighed for at træffe afgørelser om børns fremtid ved separation og skilsmisse uden for det etablerede retsvæsen.

Udvalget konstaterer også, at samtlige hørte finder, at der bør fortsættes med en yderligere harmonisering af den nordiske familielovgivning.

Flere lande peger på internationale aftaler, herunder Europarådskonventionen og Haag-konventionen, som endnu ikke er tiltrådt af alle nordiske lande.

Der synes at herske enighed om, at det er en fordel for såvel børn som forældre, hvis aftaler i forbindelse med skilsmisse, forældremyndighed, samværsret og økonomiske forhold i øvrigt, herunder også underholdsbidrag, træffes på så tidligt et tidspunkt som muligt, og helst ad frivillighedens vej.

Det synes derfor ikke at være særligt svært at finde frem til fællesnordiske regler i tilfælde, hvor forældrene er enige. Problemerne fremstår altid i de tilfælde hvor forældre og børn ikke kan blive enige. I flere lande forekommer det, at der tilbydes familierådgivning med assistance fra forskellige ekspertgrupper. Specielt i de tilfælde hvor enighed ikke kan opnås på et eller på alle punkter, synes der at være et behov for rådgivning hos en uvildig instans, der er i stand til at pege på konsekvenserne af de

foreslåede løsninger. Hvor en af parterne stadig ikke vil indgå aftale, synes det nu som forud at være en nødvendighed, at sagen afgøres af en retlig instans, blandt andet på grund af afgørelsens vidtrækkende menneskelige og økonomiske konsekvenser.

Udvalget har også noteret sig, hvilket flere lande også peger på, at den nordiske ægteskabskonvention trænger til en opdatering snarest muligt.

Foruden ægteskabskonventionen er der et øget behov for koordinering af den nordiske lovgivning, som omhandler spørgsmål om forældre og børn. Flere nordiske lande er for tiden i gang med modernisering af deres egen lovgivning omkring børn og forældremyndighed. Juridisk Udvalg finder, at det ville være gavnligt om de nordiske lande kunne koordinere indsatserne, med henblik på at komme frem til fællesnordiske løsninger.

På baggrund af forslaget, de indkomne høringssvar og udvalgets ovenstående bemærkninger, skal Juridisk Udvalg foreslå, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,

at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931, fremskynder dette arbejde mest muligt,

at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået.

Stockholm, den 27. september 1993

Børge Bakholt (S)

Hans Engell (KF)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Hans Nyhage (m) Formand

Riitta Sastamoinen (Kok.)

Lars Werner (v)

Ragnhild Barland (A)

Lahja Exner (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Heikki Riihijärvi (SR)

Valgerður Sværriðóttir (F)

Ernst Wroldsen (A)

Medlemsförslag

om uppgörelser utanför domstolen av barnens framtid vid föräldrarnas skilsmässa

(Väckt av Rose-Marie Björkenheim samt Marianne Andersson, Hugo Bergdahl, Stina Gustavsson och Håkan Nordman)

Lagstiftningen under de senaste åren på det familjerättsliga området har gått i riktning mot större nordisk rättslikhet. Detta är ytterst viktigt eftersom de nordiska medborgarna flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Också arbetet med den samnordiska reformen av äktenskapskonventionen har kommit i gång. Reformen är viktig nu när de nationella materiella reglerna om ingående och upplösning av äktenskap har ändrats. Reformerna av förmyndarskapsrätten i Norden pågår också. Behov finns också för nya nordiska regler om verkställighet i ett nordiskt land av beslut om vårdnad av barn som givits i ett annat nordiskt land.

Vi anser dock att de största problemen för barn och familj inte löses genom lagstiftning. Enligt vår mening bör skilsmässor och upplösning av samboförhållanden avdramatiseras. Man bör försöka få föräldrar att utanför domstolar träffa avtal och uppgörelser om barnens framtid som tryggar barnens rätt till två föräldrar och barnens och föräldrarnas livskvalitet. För att uppnå detta anser vi att man borde inleda en försöksverksamhet med "familjerätter" i Norden. Denna familjerätt skulle kunna bestå av personer med juridisk, social och barnpsykologisk kompetens. Föräldrarna som tänker separera borde vara skyldiga att före separationen vända sig till denna instans, vars uppgift är att tillse att en uppgörelse kommer till stånd beträffande de gemensamma barnens framtid samt även föräldrarnas ekonomiska förhållanden. Förutsättningen är att behandlingen är muntlig med båda parter närvarande och att behandlingen inte sker under domstolsmässiga förhållanden. Om föräldrarna erhåller sakkunnig rådgivning undviks de flesta uppsplitande vårdnads-, umgänges-, underhålls- och bodelningstvisterna.

Vi anser att det är en självklarhet att erkännande av faderskap innebär att fadern förutsätts ta ansvar för sitt barn. Erkännandet av faderskap bör helst ske före barnets födelse, t.ex. i samband med föräldrarådgivningen. Enskild vårdnad är föräldrat som begrepp.

Underhållsfrågan har diskuterats mycket i de nordiska länderna. Vi anser att föräldrarna efter det att man har fastställt barnets behov skall bidra med en hälft vardera. Om det därvid skulle visa sig att den ena eller andra föräldern inte kan svara för sin del ges möjligheter inom ramen för sociallagstiftningen.

Eftersom antalet fall ökar där barnens föräldrar efter skilsmässan bor i olika nordiska länder och numera också i allt högre grad i olika europeiska länder, finner vi det viktigt att man utarbetar en enhetlig nordisk familjelagstiftning så att vi i fortsättningen kan påverka det övriga Europa.

Med hänvisning till det ovsagda vill vi föreslå att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att utanför domstolen träffa avtal och uppgörelser som tryggar barnens framtid vid föräldrarnas skilsmässa samt
att ytterligare harmonisera den nordiska familjelagstiftningen som förebild för det övriga Europa.

Helsingfors och Stockholm den 25 november 1992

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Hugo Bergdahl (fp)

Håkan Nordman (SFP)

Marianne Andersson (c)

Stina Gustavsson (c)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om samnordisk homeopatisk forskning

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Andersson samt Agne Hansson m.fl., se s. 283)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1027/k om samnordisk homeopatisk forskning. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 23 februari, 8 maj, 19 juni samt den 27 september 1993.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att snarast igångsätta ett samnordiskt forskningsprojekt i syfte att belysa de vetenskapliga resultat som hittills framkommit inom homeopatin och initiera ny forskning på området.

Förslagsställarna framhåller att inom vissa länder i Europa, t.ex. i Tyskland, har den alternativa medicinen varit på stark frammarsch.

I Norden gör den alternativa medicinen sig även starkt gällande, men om ingenting sker inom forskningen kommer sjukvården i Norden att ligga på avsevärt lägre nivå jämfört med andra europeiska länder. Den enskilda människan kräver valfrihet i sjukvården, men den etablerade sjukvården befrämjar sällan kontakt mellan patient och sjukvårdspersonalen inom alternativmedicinen. Eftersom allt fler människor i dag använder naturläkemedel måste förhållandet mellan den konventionella medicinen och naturmedicinen präglas av förstärkt samarbete och inte av polarisering. Därför måste den så kallade okonventionella medicinska inriktningen få en bredare forskningsbas.

I de nordiska länderna har man från officiellt håll inte visat något större intresse för så kallade naturläkemedel och det finns inte heller någon forskningstradition som kan öka detta intresse. Kartläggning av alternativa behandlingsformer visar att ett litet urval av dessa är underbyggda med vetenskaplig forskning. Aktiv forskning pågår emellertid inom Norden inom vissa få områden, men eftersom homeopati är den alternativmedicinska behandling som nu mest efterfrågas bör den sättas i fokus och forskning initieras kring denna.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska rådets socialutskott
Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)
Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)
Stiftelsen Rådet för alternativ medicin (RAM)

Danmark

Sundhedsstyrelsen

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Delegationen för alternativ hälsovård

Åland

Ålands landskapsstyrelse
Handikapprådet för landskapet Åland

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet

Norge

Sosialdepartementet
Norske homeopaters landsforbund
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)

Sverige

Socialstyrelsen
Sveriges allmänna patientförening (SAPF)

2.1. Nordiska remissyttranden

Nordiska rådets socialutskott anser det viktigt att det tas fram ytterligare information om forskning och aktiviteter som pågår på homeopatins område i Norden i dag. Först när detta underlag föreligger kan socialutskottet ta ställning till om detta är ett område som lämpar sig för nordiska insatser. Utskottet vill rikta uppmärksamheten på att den etablerade hälso- och sjukvården i Norden betraktar homeopatin som alternativmedicinsk verksamhet av annan natur än traditionell medicinsk verksamhet. Homeopatisk forskning anses heller inte baserad på motsvarande vetenskaplig grund som den etablerade medicinen. Homeopatiska medel har i Sverige

visat sig vara särskilt verksamma vid allergier, astma och eksem, huvudvärk, kvinnosjukdomar samt inom åldringsvården.

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) anser att ett enskilt nordiskt projekt om homeopatisk forskning kommer att ha liten betydelse för det nordiska forskningssamarbetet, även om ett sådant projekt kunde ha betydelse för hälsoplaneringen och den hälsopolitiska debatten i de enskilda länderna. Ett sådant projekt som nämns i medlemsförslaget måste ha hög vetenskaplig kvalitet och baseras på relevanta forskningsmetoder. Det måste därför värderas efter de kriterier som läggs till grund för allmänna forskningsfinansierade organ, primärt forskningsråden. Därför är det inte meningsfullt att sätta igång ett sådant projekt under Nordiska ministerrådet. Det pekas på att Norges forskningsråd har föreslagit att ett forskningsprogram igångsattes i samband med alternativ medicin, härunder homeopati. En sådan nationell satsning kunde utgöra utgångspunkt för ett nordiskt samarbete på området.

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) stödjer ej medlemsförslaget utan anser att nationella initiativ bör vara tillräckliga på detta område särskilt som lagstiftning och användning av homeopatika uppvisar stora skillnader i de nordiska länderna. I stället bör läkemedelsområdet som helhet prioriteras, då resurserna för forskning är begränsade. Homeopatisk forskning skall konkurrera på lika villkor med annan forskning på läkemedelsområdet.

Stiftelsen Rådet för alternativ medicin (RAM) instämmer i huvudsak med motionärernas förslag och framhåller att inom Norden har det funnits ett visst motstånd mot användandet av alternativ medicin, däribland homeopati. Norden har stått vid sidan av den oerhört stora utbredning som homeopatin haft i övriga Europa och i andra delar av världen. Ett samnordiskt forskningsprojekt inom homeopati synes därför angeläget och bör få högsta prioritet. I många länder i Europa åtnjuter homeopatin stor respekt och med hänsyn till att de nordiska länderna alltmera integreras med det övriga Europa inom skilda områden, måste sjukvården också ges samma förutsättningar. Därför är det angeläget att forskning i de nordiska länderna påbörjas och intensifieras för att sjukvården skall kunna erbjuda så mångfacetterade terapier som möjligt. Enligt riktlinjer antagna i EG skall alla homeopatiska läkemedelsböcker och använda farmakopéer vara gemensamma för alla EG:s medlemsstater och Sverige anpassar sig nu till dessa nya riktlinjer i och med den nya läkemedelslagen, som troligen träder i kraft den 1 juli 1993. Inom Norden finns inte någon forskningstradition inom homeopatin och endast några få studier har genomförts i bl.a. Sverige, men inte i någon nämnvärd omfattning. Norge har däremot varit banbrytande inom homeopatisk forskning och ett antal studier har genomförts, dock utan att några större grupper har ingått i studierna. Homeopatin utgör en fördelaktig komplementärmedicinsk terapi när det gäller den ekonomiska biten. Billigare varianter behöver utnyttjas för att klara det stigande vårdbehovet och därför måste alternativmedicin eller komplementärmedicin som homeopati i högre grad utnyttjas.

2.2. Danska remissyttranden

Sundhedsstyrelsen anser att medlemsförslaget kan delas i två delförslag. Det ena kan karakteriseras som ett förslag om att påbörja en granskning av möjligheterna för att belysa resultaten från den hittillsvarande forskningen. Den andra delen går ut på att initiera ny homeopatisk forskning. Om resurser skall avsättas för att genomföra förslaget, borde förslaget i så fall begränsas till första delen. EG har godkänt två direktiv om homeopatiska läkemedel. Dessa direktiv skall vara implementerade i bl.a. Danmark senast den 31.12.1993.

Direktiven ger medlemsländerna tre möjligheter för regulering av homeopatika. För det första kan medlemsländerna införa ett förenklat system för godkännande av homeopatiska läkemedel, som tas genom munnen eller smörjes på huden. Vid godkännande efter denna ordning skall myndigheterna inte värdera bevis för läkemedlets effekt, utan enbart värdera dess kvalitet och oskadlighet. Läkemedlet får däremot inte säljas med angivelse av ett särskilt indikationsområde.

För det andra kan medlemsländerna välja att genomföra ett system för godkännande där det ställs samma krav på dokumentation för effekt, säkerhet och kvalitet som för läkemedel i traditionell mening. Medlemslandet kan visserligen fastställa särskilda regler för prövning av läkemedlet.

För det tredje kan en medlemsstat välja att bortse från att genomföra ett system för godkännande av homeopatiska läkemedel. I så fall kommer den ifrågavarande medlemsstaten vara förpliktad att på sitt område acceptera homeopatiska läkemedel som är godkända i ett annat medlemsland antingen efter den förenklade proceduren för godkännande eller efter den fullständiga proceduren.

Från Sundhedsministeriet upplyses, att den preliminära uppfattningen är, att det inte bör ställas krav på dessa läkemedel som är hårdare än de krav som skall fastställas i t.ex. Tyskland och Frankrike, där de ifrågavarande läkemedlen har en större spridning. Under 1993 räknar man med att det fackligt och politiskt skall tas ställning till vilka av de tre möjligheterna som skall väljas. Då det ännu inte är klarlagt, vilken ordning man väljer för homeopatiska läkemedel, anser man det i detta skede mindre ändamålsenligt att avsätta resurser för homeopatisk forskning, då det är Sundhedsstyrelsens utgångspunkt att den tredje möjligheten har många fördelar.

2.3. Finska och åländska remissyttranden

Social- och hälsovårdsministeriet anser att det inte föreligger orsaker att starta ett samnordiskt forskningsprojekt för att belysa de vetenskapliga resultat som framkommit inom homeopatin eller för att initiera ny forskning på området. Utredningar har visat att homeopatiska preparat används mindre i Finland än i övriga europeiska länder. Tills vidare omfattas de homeopatiska preparaten i Finland av läkemedelslagen, vilken kommer att ändras med beaktande av den europeiska integrationen. I Finland har Rättskyddscentralen för hälsovården, som ansvarar för alternativa behand-

lingsformer, strävat efter att främja samarbetet mellan medicinen och de så kallade alternativa behandlingsformerna genom kurser och gemensamma möten.

Delegationen för alternativ hälsovård anser att forskning om homeopatins verkningar är viktig, men i Finland har man än så länge inte sysslat med homeopatisk forskning. Det är önskvärt att forskning företas separat i varje nordiskt land eller åtminstone i två av länderna på de villkor som den homeopatiska inriktningen har i landet. Innan man startar någon forskning borde man ordna ett mindre samnordiskt seminarium om forskningen och koordineringen av den. Då borde man ha tillgång till redan existerande forskningsresultat och erfarenheter, som vid behov kunde utnyttjas i planeringen. Med remissvaret följer en bilaga där en sammansättning av forskningsgruppen och forskningsområden föreslås.

Ålands landskapsstyrelse omfattar det rubricerade förslagets motiveringar och förordar att Nordiska ministerrådet utreder möjligheterna att igångsätta ett nordiskt forskningsprojekt i ärendet.

Handikapprådet för landskapet Åland stöder medlemsförslaget och poängter vikten av samarbete mellan homeopatin och den konventionella medicinen. Homeopatin bygger sin kunskap på erfarenhet medan den konventionella medicinen grundar sin kunskap på vetenskaplig analys. Genom en kartläggning av forskningsinsatserna upptäckts måhända brister och kunskapsluckor, vilket i sin tur initierar ny forskning.

2.4. Isländska remissyttranden

Sundheds- og forsikringsministeriet anser att om Nordiska rådet förordar en forskning på området bör den företas av Nordiska läkemedelsnämnden som består av specialister på området.

2.5. Norska remissyttranden

Sosialdepartementet tar sikte på att genomföra ett fyraårigt forskningsprogram om alternativmedicin från och med 1993. Programmet skall förankras i Norges forskningsråd och intentionen med forskningsprogrammet alternativmedicin är att stimulera till forskningsaktivitet av hög kvalitet på området alternativmedicin och stimulera till ökad forskningskompetens inom de aktuella fackområdena. Det är värdefullt att stimulera till forskningsaktiviteter speciellt inom områdena akupunktur, homeopati, kiropraktik, holistisk medicin och antroposofi. I Norge finns inga skäl till att koncentrera insatserna speciellt på homeopatisk forskning. Ett närmare samarbete och utväxling av erfarenheter mellan aktuella forskningsinstanser i de nordiska länderna på området alternativ medicin är önskvärt och samarbetet bör ske mellan de etablerade forskningsinstanserna. Med remissvaret följer forskningsprogram om alternativmedicin från sosialdepartementet.

Norske homeopaters landsforbund (NHL) stöder förslaget och orienterar om situationen i Norge. NHL har valt två huvudstrategier: den ena är att

öka kraven till den medicinska och homeopatiska nivån i utbildningsinstitutionerna och den andra är att stimulera till forskning på homeopatins område och i första hand försök med patientgrupper vilka har förutsättningar för goda resultat. NHL har gått samman med andra organisationer och upprättat Nordisk forskningsfond för alternativ medicin (NFAM). Av ett anslag på 1,5 MNOK kommer ca 1/5 att gå till homeopatisk forskning. I dag har två projekt fått stöd och norska homeopater har kommit igång med forskning på detta sätt och etablerat positivt samarbete med den medicinska fakulteten vid universitetet i Oslo. Erfarenheterna borde delas också med andra nordiska länders homeopater. Området är mycket stort och ägnar sig därför särskilt väl för en nordisk arbetsdelning och ett gemensamt forskningsprogram.

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) ser det som positivt att det genomförs ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt om homeopati.

2.6. Svenska remissyttranden

Socialstyrelsen kan inte tillstyrka bifall till medlemsförslaget. Alternativmedicinen är inte ett alternativ till sedvanlig hälso- och sjukvård och kan till följd av sin karaktär svårigen göras till föremål för vetenskaplig utvärdering eftersom verksamheten bygger på andra principer än vetenskaplig underbyggnad. Förslagsställarnas påstående att homeopatin är en ur samhällsekonomisk synpunkt försvarbar komplementär behandlingsform är inte korrekt. Socialstyrelsen har tidigare anfört att alternativmedicinsk verksamhet är av annan natur än etablerad hälso- och sjukvård och att lämplig tillsynsmyndighet vore konsumentverket. "Skolmedicinen" har sin utgångspunkt i kravet på att vetenskap och beprövad erfarenhet är grund för det praktiska vårdarbetet medan företrädarna för den alternativa medicinen ställer diagnos på annan grund än den vetenskapliga. Det kan emellertid finnas skäl till forskning kring vissa bestämda behandlingsmetoder där man tror sig få ett behandlingsresultat för att undersöka om det förhåller sig på det sättet.

Sveriges allmänna patientförening (SAPF) anser att det snarast skall igångsättas ett samnordiskt forskningsprojekt enligt medlemsförslaget. På grund av den uteblivna forskningen och dokumenteringen av naturmedel har patienterna blivit utlämnade till den kommersiella reklamen och till medicinskt ej tillräckligt utbildade personer, vilket kan vara skadligt för patienten, då det ständigt kommer ut nya preparat och nya behandlingsmetoder och utövare på marknaden. Den vetenskapliga prövningen av naturmedel och alternativa behandlingar behöver ej vara lika omfattande som när det gäller skolmedicinen, men patienten har rätt att få reda på biverkningar och vilken forskning som utförts samt resultatet därav. Gemensamma nordiska bestämmelser bör utarbetas innefattande krav på utbildning och kontroll av denna, gällande den som får utöva alternativa behandlingar. Även gemensamma nordiska bestämmelser, som går ut på att alla medicinförpackningar skall innehålla viss information, borde införas.

3. Utskottet

Föreliggande medlemsförslag har till syfte att få till stånd ett ökat samarbete mellan forskning inom den konventionella medicinen och alternativmedicinen och rekommenderar att möjligheterna skall undersökas för att igångsätta ett samnordiskt forskningsprojekt i syfte att belysa de vetenskapliga resultat som hittills framkommit inom homeopatin och initiera ny forskning på området. Det hävdas att sjukvården i Norden kommer att ligga på en avsevärt lägre nivå jämfört med andra europeiska länder om inte någonting händer inom forskningen beträffande den alternativa medicinen i Norden.

Kulturutskottet konstaterar att alternativmedicin står för olika terapier där karaktären av behandlingen varierar. Man har särskilt tre huvudsakliga typer av behandlingsformer; för det första en typ av alternativ behandling som utgår ifrån direkt påverkan på kroppen i form av fysisk aktivitet, en annan typ som representeras av de metoder som framför allt har en psykologisk inriktning och för det tredje metoder som använder olika former av tillskott i form av kostterapi, örter, homeopatiska medel, etc. Det är denna sista typ av alternativ behandlingsform som medlemsförslaget handlar om. Homeopatin har en lång historia bakom sig, men har som enhetlig behandlingsprincip använts sedan början av 1800-talet. Homeopatin bygger på principen att lika botar lika. De läkemedel som används inom homeopatin är vanligen potentierade, vilket innebär att ett ämne späds ut i flera omgångar. Man använder dock även andra slags läkemedel.

Intresset för forskning kring den alternativa medicinens effekter har funnits inom Norden under en längre tid, även om forskningsresultaten inte är så omfattande. I Sverige avgav en kommitté om alternativ medicin ett betänkande år 1989 beträffande frågor kring alternativ medicin m.m. I detta betänkande blev den alternativa medicinen i Sverige och internationellt kartlagd, bl.a. hälsohem, naturmedel samt forskning och utveckling. I Norge har socialdepartementet för avsikt att genomföra ett fyraårigt forskningsprogram om alternativ medicin fr.o.m. 1993. Programmet skall förankras i Norges forskningsråd och intentionen med forskningsprogrammet är att stimulera till forskningsaktivitet av hög kvalitet på området alternativmedicin och stimulera till ökad forskningskompetens inom de aktuella fackområdena.

Det föreliggande remissunderlaget är något delat i sin inställning till medlemsförslaget. De offentliga organen ställer sig av olika orsaker negativa till medlemsförslaget, medan fria organisationer stöder detta. De olika orsakerna till den negativa inställningen är främst att det är bättre med nationell forskning, att man inte vill satsa enbart på en terapi och att man förbereder en ny läkemedelslag. En del av remissinstanserna föreslår att eftersom Norges forskningsråd kommer att genomföra ett forskningsprogram om alternativmedicin, bl.a. homeopati, kunde en sådan satsning utgöra utgångspunkt för ett nordiskt samarbete på området. Socialdepartementet i Norge, som skall genomföra programmet, efterlyser i sitt remiss-

svar ett närmare samarbete och utväxling av erfarenheter mellan aktuella forskningsinstanser i de nordiska länderna på området alternativmedicin. Departementet anser att samarbetet bör ske mellan de etablerade forskningsinstanserna.

Kulturutskottet anser att kunskap om den alternativa medicinen är nödvändig och viktig för att bl.a. kunna bedöma effekter och positiva resultat. Avsaknaden av kunskap kan leda till otillbörlig marknadsföring och osaklig kritik. Utskottet är uppmärksammat på att den alternativa medicinen har svårigheter att hävda sig i konkurrensen om forskningsresurserna. Det kan bl.a. bero på att forskarna är mindre intresserade av forskning inom alternativ medicin än den konventionella medicinen, men främst på ett starkt motstånd mot att bevilja forskningsmedel till alternativmedicinska forskningsprojekt. Dessutom är de gängse forskningsmetoderna inom hälso- och sjukvården inte alltid tillämpbara inom alternativmedicinen. Med tanke på att de alternativmedicinska metoderna får allt större betydelse förutsätter utskottet en större öppenhet i de nationella forskningsråden för denna typ av projekt.

Utskottet anser att den forskning kring alternativmedicin som sker i Norden bör företas inom de nationella forskningsråden, men inte i Nordiska ministerrådets regi. Utskottet anser emellertid det vara av stor vikt att samordna och samla ihop de resultat av forskning som redan har företagits inom Norden. Utskottet ser det som mest naturligt att socialdepartementet i Norge i samråd med Norges forskningsråd tar kontakt med motsvarande organ i de nordiska länderna för att åstadkomma ett samarbete på området. Utskottet anser det vidare vara viktigt att se på de resultat av den norska forskningen om alternativmedicinen som kommer att presenteras när forskningsprogramperioden är avslutad om fyra år och då revidera ett eventuellt nordiskt samarbete på området.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 27 september 1993

Marianne Andersson (c)

Ranveig Frøiland (A)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Formand

Eeva Turunen (Kok.)

Paul Chaffey (SV)

Jógván A. Johannessen (Jvfl)

Virpa Puisto (SDP)

Medlemsförslag

om samnordisk homeopatisk forskning

(Väckt av Marianne Andersson samt Agne Hansson, Håkan Nordman och Liisa Rulander)

Den alternativa medicinens starka frammarsch ute i Europa gör sig även starkt gällande i de nordiska länderna. Den enskilda människan kräver valfrihet i sjukvården. Emellertid befrämjar den etablerade sjukvården sällan kontakt mellan patient och sjukvårdspersonal inom alternativmedicinen. Med hänsyn till allmänhetens tilltro till naturläkemedel och utövare av naturliga läkemetoder är det angeläget att alternativmedicinen blir allsidigt utredd.

I de nordiska länderna har man från officiellt håll inte visat något större intresse för s.k. naturläkemedel och icke-konventionella läkemetoder. Tyvärr finns inte heller någon forskningstradition som kan öka intresset från medicinskt håll att bedriva forskning inom alternativmedicinen, trots att en sådan forskning kontinuerligt pågår utanför Norden.

En kartläggning av de alternativa behandlingsformer som förekommer i Sverige visar att det existerar ca 200 alternativa metoder. Endast ett litet urval av dessa är underbyggda med en vetenskaplig forskning. Antalet och utbredningen av alternativa behandlingsformer torde vara detsamma inom hela Norden. Det är därför angeläget att en nordisk forskning inom alternativmedicinska områden såsom homeopati, fysioterapi, akupunktur, massage, zonterapi och kiropraktik kommer till stånd.

Aktiv forskning pågår för närvarande i Norden inom kiropraktik, akupunktur och i viss mån zonterapi. Eftersom homeopati är den alternativmedicinska behandling som nu mest efterfrågas, och som är en ur samhällsekonomisk synpunkt försvarbar komplementär behandlingsform, bör homeopatin sättas i fokus och forskning initieras kring denna.

Inom EG-länderna kan Tyskland tjäna som exempel på ett land där man förmått bevara och utveckla naturläkekonsten, i första hand homeopatin, och där man upplever en ökad förståelse från läkarhåll. Sålunda finns i Tyskland flera professurer inom homeopati och disciplinen är företrädd vid flera universitet. Även i andra europeiska länder, t.ex. Frankrike och England, används homeopatisk terapi jämsides med den konventionella behandlingen. I Norden däremot existerar ingen forskningstradition kring homeopati. Om ingenting sker kommer sjukvården i Norden att ligga på avsevärt lägre nivå jämfört med andra europeiska länder. En kompletterande alternativmedicin kan bidra till att upprätthålla en god hälsostatus hos respektive lands befolkning inom ekonomiskt rimliga ramar.

Naturläkemedlens användning har tidigare behandlats i Nordiska rådet. I ett yttrande från rådet år 1976 uppdrogs åt Nordiska läkemedelsnämnden att utarbeta gemensamma nordiska bestämmelser för s.k. naturläkemedel. Nämnden bedömde dock att det var omöjligt att omedelbart nå fram till ett resultat.

Det allmänna intresset för naturmedicin växer ständigt. Allt fler människor använder i dag naturläkemedel och är beredda att undergå naturmedicinska terapiförfaranden. Förhållandet mellan den konventionella medicinen och naturmedicinen måste därför präglas av förstärkt samarbete och inte av polarisering. För att stödja den allmänna acceptansen av naturläkekunsten är det nödvändigt att ge de s.k. okonventionella medicinska inriktningarna en bredare forskningsbas. Framtidens utveckling och forskning måste gå hand i hand, dvs. en metod kan inte utvecklas enbart inom vetenskapen och en annan terapi baserad enbart på erfarenhet.

Det är viktigt att nya utforskade områden kommer i dagen och att sådana områden som är beprövade genom lång erfarenhet befästes genom nutida vetenskaplig forskning.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna att snarast igångsätta ett samnordiskt forskningsprojekt i syfte att belysa de vetenskapliga resultat som hittills framkommit inom homeopatin och initiera ny forskning på området.

Stockholm och Helsingfors den 13 januari 1993

Marianne Andersson (c)
Håkan Nordman (SFP)

Agne Hansson (c)
Liisa Rulander (kds)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik samt Birgitta Dahl och Berith Eriksson m.fl., se s. 295)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska länderna. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Oslo den 1 mars, Hindsgavl den 21 juni och i Stockholm den 27-28 september 1993.

1. Medlemsförslaget

Förslagsställarna understryker att i den ekonomiska situation som råder och för att kunna upprätthålla en generell välfärdspolitik med acceptabla förmånsnivåer krävs ett nytänkande och omstrukturering inom de system som byggts upp för att administrera välfärdspolitiken i Norden. I stället för en nedskärningspolitik som leder till ökade offentliga utgifter och en minskad skattebas, förespråkas investeringar inriktade på välfärdssystemets förebyggande och rehabiliterande delar.

Försäkringssystemen bör, enligt medlemsförslaget, vara så utformade att de så långt som möjligt förhindrar uppkomsten av skador eller mildrar följderna av uppkomna skador. Ett led i detta arbete är att strukturera arbetsplatserna så att sannolikheten för uppkomst av skador minskar. Ett annat led är att öka rehabiliteringsinsatserna, bl.a. genom en aktivare rehabilitering inom hälso- och sjukvården samt den yrkesinriktade rehabiliteringen. På detta sätt anser man det möjligt att minska belastningen på försäkringarna.

De nordiska ländernas närmande till den europeiska marknaden är av stor betydelse för utformningen av framtidens försäkringssystem. Speciellt på grund av att det i övriga europeiska länder inte är lika vanligt som i Norden att alla medborgare skall tillförsäkras en viss bastrygghet genom försäkring. Därför lägger man vikt vid att de nordiska regeringarna i det europeiska integrationsarbetet bevakar den nordiska särarten i försäkrings- och trygghetssystemen.

Utgående från såväl gemensamma drag och problem i de nordiska socialförsäkringssystemen som framtida behov av resursutnyttjande föreslås att de nordiska länderna aktivt samverkar genom informations-, erfaren-

hets- och kunskapsutbyte i samband med kommande översyner av socialförsäkringarna. Genom jämförande studier anses det vara möjligt att bidra till att klarlägga vilka kostnader, respektive besparingar, man kan förvänta sig i olika former av försäkringssystem.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer :

Danmark

Socialministeriet

Finland

Arbetsministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Sosialdepartementet

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO)

Sverige

Arbetskyddsstyrelsen

Arbetslivsfonden

Försäkringskassförbundet

Riksförsäkringsverket

Socialstyrelsen

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

2.1. Remissyttranden som tillstyrker eller inget har att invända mot medlemsförslaget

Socialministeriet i Danmark kommenterar punkt 3 i medlemsförslaget beträffande rehabilitering. Enligt danska biståndslagstiftningens § 43 kan man erhålla rehabiliteringsstöd till utbildning och yrkesträning eller omskolning, när det anses vara påkallat med hänsyn till en persons möjligheter att klara sig själv och försörja sin familj i framtiden.

Det har fr.o.m. den 1 oktober 1990 införts regler om en ny typ av rehabiliteringsbidrag. Dess avsikt är att stärka rehabiliteringsinsatser för att hjälpa dem som har nedsatt arbetskapacitet in på eller tillbaka till arbets-

marknaden, så att dessa i stället för en passiv tillvaro som biståndshjälpmottagare kan få en aktiv roll i arbetslivet. Det fasta rehabiliteringsbidraget motsvarar högsta dagpenningssats och utbetalas oberoende av makans inkomst- eller egendomsförhållanden. Detta ger möjlighet till en tidigare rehabiliteringsinsats, eftersom man på detta sätt tar bort den ekonomiska barriären och bristande motivation, som i vissa fall bidragit till att rehabiliteringen har uppskjutits eller i värsta fall inte iverkatts. Rehabiliteringsbidraget skall dessutom förebygga en tidig förtidspensionering och i stället hjälpa personer med nedsatt yrkesförmåga tillbaka till arbetsmarknaden.

Arbetsministeriet i Finland anser att prioriteringarna i medlemsförslaget när det gäller att utveckla förebyggande folkhälso-, rehabiliterings- och arbetsmiljöarbetet är i och för sig välmotiverade för att de tillgängliga resurserna skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. Man menar att det är viktigt att rehabiliteringsresurserna mera kan inriktas på sådan verksamhet som förebygger arbetsförmåga i syfte att den sysselsatta befolkningens arbetsförmåga skall kunna upprätthållas och förbättras. Enligt ministeriets uppfattning skulle det dessutom vara ändamålsenligt att utveckla socialförsäkringssystemen och rehabiliteringen så att den äldre befolkningens möjligheter att fortsätta i arbetslivet kan ökas.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge har en positiv inställning till medlemsförslaget. Den norska regeringen lägger stor vikt vid det förebyggande arbetet och insatser på rehabiliteringens område. Departementet stödjer speciellt förslaget om en jämförande empirisk studie mellan de nordiska länderna i syfte att klarlägga vilka kostnader och besparingar som förväntas i olika typer av försäkringssystem. Det påpekas emellertid att det knappast går, som förslagsställarna gör, att ställa en nedskärningspolitik mot en förebyggande och rehabiliterande strategi vad gäller socialförsäkringen. Det behöver inte vara något antingen eller. I Norge kombinerar man besparingar med investeringar i förebyggande och rehabiliterande verksamhet.

Sosialdepartementet i Norge har inga invändningar mot förslaget, men vill peka på att förslagets intentioner redan har beaktats i Norge. Åtgärder i förslagets anda har t.ex. vidtagits för att minska sjukfrånvaron och förebygga förtidspensioneringen. Departementet ställer sig positivt till att det genomförs en jämförande studie av försäkringssystemen i Norden.

Arbetsarkivstyrelsen i Sverige har inget att invända mot medlemsförslagets fyra olika delförslag. För styrelsens del är det angeläget att ur socialförsäkringssystemen få fram ett så bra material som möjligt för att kunna arbeta förebyggande med arbetsmiljön. Alla insatser som kan bidra till att förbättra arbetsmiljön för att förhindra uppkomsten av skador ställer sig styrelsen välvillig till. På rehabiliteringens område anser man sig behöva en metodutveckling, där också erfarenheter från länderna säkerligen kan bidra till en förbättring.

Arbetslivsfonden i Sverige välkomnar det initiativ som genom medlemsförslaget tas till att i nordiskt sammanhang föra in frågor om förebyggande arbetsmiljöarbete och rehabilitering i diskussionen om den framtida utformningen av socialförsäkringssystemen. De erfarenheter fonden hittills

har vunnit vad gäller att tydliggöra sambanden mellan arbetsmiljö/rehabilitering och ekonomi, tyder på att medvetenheten allmänt sett dessvärre ännu är relativt låg om vilka vinster som finns att hämta i ett intensifierat arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbete.

En jämförande studie av de nordiska socialförsäkringssystemen bör, enligt Arbetslivsfondens mening, kunna omfatta också frågor som rör systemens incitament till förebyggande och rehabiliterande insatser. Dessa frågor kan även vara av intresse för utvecklingen av de framtida systemen för arbetsskade- och sjukförsäkring.

I arbetet med att förbättra arbetsmiljön och rehabiliteringen i de nordiska länderna har från samhällets sida tillsynsmyndigheterna av tradition intagit en framträdande position och företagshälsovården har fungerat som en expertresurs för arbetsplatserna. I de olika länderna har myndigheterna och företagshälsovården delvis haft skilda förutsättningar för sitt arbete. Därför bör det finnas ett bra underlag för att jämföra effekter och hämta in kunskaper för att i framtiden kunna forma väl avvägda system för försäkring, tillsyn och expertstöd.

Enligt Arbetslivsfonden pågår inom EG arbete för att på sikt harmonisera de sociala trygghetssystemen. I den process som pågår i flera av de nordiska länderna för ett närmande till EG är det viktigt att länderna utifrån en gemensam erfarenhets- och kunskapsbas kan hävda de mål och ambitioner som varit vägledande för utformningen av politiken inom de aktuella områdena. En sådan kunskapsbas bör med fördel kunna byggas upp i nordiskt samarbete.

Försäkringsförbundet i Sverige anser det värdefullt att en jämförande studie av socialförsäkringssystemen kommer till stånd och vill också framhålla att förbundet ser det angeläget att den avrapporteras och diskuteras bland företrädare för administrationen. Detta för att ett snabbt erfarenhetsutbyte skall kunna ske mellan länderna och mellan forskare och verkamma inom respektive lands administration. Det understryks också att socialförsäkringssystemen har en central betydelse för samhällsekonomin. Både dagens och morgondagens finansiella situation kan komma att tvinga fram en rad åtgärder. Men helhetssynen får därvid aldrig gå förlorad. Många beslut som tvingats fram på grund av ett kärvt ekonomiskt läge, kan ställas i ett längre tidsperspektiv ge mindre önskvärda effekter. Därför menar man att det behövs en ökad satsning på forskning, analys och utvärdering.

Enligt *Riksförsäkringsverket* i Sverige är det nordiska samarbetet inom socialpolitikens område av stort värde. Verket anser att de likheter som finns mellan de nordiska länderna, vad gäller bakgrunden till och utformningen av de sociala trygghetssystemen, talar för ett fortsatt väl utvecklat och helst förstärkt samarbete mellan de nordiska länderna på den sociala trygghetens område. Ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna i detta sammanhang skulle vidare kunna leda till att utvecklingen av regler och praxis på den sociala trygghetens område inom EES- och EG-samarbetet sker i en riktning som överensstämmer med nordiska värderingar. Verket instämmer således med medlemsförslaget i dessa delar.

När det gäller förslaget om en jämförande studie erinrar Riksförsäkringsverket om att det finns en väl utvecklad statistisk samverkan inom ramen för Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO). Kommittén publicerar vart tredje år rapporten "Social trygghet i de nordiska länderna" (senast utgiven 1992).

Socialstyrelsen i Sverige stödjer medlemsförslaget, men har vissa kommentarer till bl.a. den föreslagna studien av socialförsäkringssystemen. Enligt svenska forskningsresultat är villkoren i de aktuella delarna av det svenska socialförsäkringssystemet strikt kopplade till lönearbetets villkor, dvs. till deltagandet på arbetsmarknaden, till lönenivå, arbetstid och ackumulerad tid på arbetsmarknaden. Ett sådant system har en rad viktiga implikationer för välfärden. Det nuvarande socialförsäkringssystemet drabbar grupper som står utanför arbetsmarknaden eller är svagt förankrade i den. För dem som är svagt förankrade på arbetsmarknaden finns med andra ord en risk för marginalisering som inte automatiskt minskar i och med socialförsäkringen.

Enligt socialstyrelsen borde en jämförande studie om socialförsäkringssystemen, förutom det föreslagna, utröna vilka långsiktiga effekter ett utdelat system som det svenska har för välfärdens fördelning och vilka grupper i samhället som löper risken att marginaliseras. En ökande långtidsarbetslöshet kan leda till att en grupp inte bara ställs utanför arbetsmarknaden och gemenskapen, utan också utanför det skyddsnät som de sociala försäkringarna utgör.

Ålands landskapsstyrelse ställer sig positiv till medlemsförslaget. Styrelsen finner det angeläget, inte minst med tanke på den europeiska integrationen, att belysa och utvärdera samt samverka kring de i medlemsförslaget angivna områdena, såväl med hänsyn till mänskliga som ekonomiska aspekter.

2.2. Remissinstanser som ej yttrar sig över medlemsförslaget

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) i Norge menar att medlemsförslaget inte ger anledning till uttalande.

2.3. Remissinstanser som avvisar medlemsförslaget eller inte anser det finns behov av särskilda åtgärder

Även om *Social- och hälsovårdsministeriet* i Finland till stora delar håller med om medlemsförslagets bedömning av situationen och stöder dess målsättningar, finns det ändå enligt ministeriet inte för tillfället behov av särskilda åtgärder från de nordiska regeringarnas sida. Förslagets rekommendationer anses vara av sådan beskaffenhet att det å ena sidan kräver långsiktigt arbete på nationell nivå, å andra sidan det fortlöpande informations- och erfarenhetsutbyte, som ändå kännetecknar samarbetet mellan våra länder. Vidare understryks att genomförande av de föreslagna åtgärderna inte kan betraktas som realistiskt i den nuvarande situationen, när medel för medborgarpolitiken starkt skall reduceras i den nordiska budgeten.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC) i Finland anser att kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan länderna behövs. Enligt förbundens mening finns det dock ingen anledning till särskilda gemensamma jämförande studier. Den moderna finska arbetarskydds- och rehabiliteringslagstiftningen möjliggör i dag ett högklassigt arbetarskydd och effektiva rehabiliteringsåtgärder. Beträffande förslaget om att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och säkerställa den nordiska modellens särart, anser förbunden att det är svårt att tala om en enhetlig nordisk modell, eftersom de nordiska socialförsäkringssystemen avviker från varandra på många sätt. I den svåra situation som nu råder i Finland får man särskilt överväga om det över huvud taget är möjligt att upprätthålla socialskyddssystemet i dess nuvarande form. Av dessa skäl finns det ingen anledning att vidta åtgärder utgående från medlemsförslaget.

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) framhåller att avgörande för varje lands välfärdspolitik är landets ekonomiska situation. De nordiska ländernas ekonomiska förutsättningar varierar, vilket innebär att varje land måste utforma sitt välfärdssystem utifrån sina egna förutsättningar. Man anser att det kan vara motiverat med erfarenhetsutbyte länderna emellan om för- och nackdelar med olika trygghetssystem, men med en ökad internationalisering finns det dock inte anledning att driva en specifik nordisk linje.

Det påpekas att EG:s arbete med att samordna regler på trygghetsområdet bl.a. syftar till att befärma människors rörlighet. Av flera EG-experters att döma finns ingen strävan efter en harmonisering av ländernas välfärdssystem. "Närhetsprincipen" anses också tala emot en harmonisering av trygghetssystemen. I detta sammanhanget framhålls även att utvecklingen har visat att de nordiska ländernas generella välfärdspolitik med höga ersättningsnivåer och offentliga monopol, knappast har utgjort en komparativ fördel. Inte heller kan de enligt SAF anses ha bidragit till stabilitet på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund avvisar SAF att Nordiska rådet antar de föreslagna rekommendationerna.

3. Utskottet

De flesta av remissinstanserna ställer sig positiva till förslaget om att man genom jämförande studier bidrar till att klarlägga vilka kostnader, respektive besparingar, man kan förvänta sig i olika former av försäkringssystem. Enligt deras mening kan resultaten av dessa studier bli värdefulla för den framtida utformningen av socialförsäkringssystemen. Ett nordiskt synsätt i dessa frågor anses dessutom kunna utgöra en gemensam utgångspunkt när man närmar sig EG och mer aktivt försöker påverka utvecklingen på den sociala trygghetens område i Europa.

Socialutskottet delar uppfattningen att socialförsäkringssystemen har en central betydelse för samhällsekonomin. Det framgår klart att den framtida utvecklingen av dessa system kräver en ökad satsning på forskning,

analys och utvärdering. I detta arbete är det angeläget att en helhetssyn beaktas och att alla beslut om ändringar av dessa system ställs i ett längre tidsperspektiv, eftersom ett beslut som tvingats fram i ett kärt ekonomiskt läge på sikt kan ge mindre önskvärda effekter.

Utskottet anser att man bör se på hur försäkringssystemet kan byggas upp så att det stimulerar förebyggande av ohälsa och olycksfall. För att preventiva aktiviteter skall kunna bedrivas effektivt inom socialförsäkringen krävs inte bara att en policy eller strategi formuleras. Praktiska förutsättningar rörande t.ex. att följa folkhälsans utveckling, skadeinformation, analysmetoder, finansiering och implementering av åtgärder samt metoder för kostnadsvärdering av förebyggande åtgärdernas effekter, måste föreligga. Försäkringen måste verka för att ekonomiska resurser och organisation byggs upp för preventiva aktiviteter.

I medlemsförslaget förespråkar man en förebyggande och rehabiliterande strategi framför en nedskärningspolitik. Utskottet vill rikta uppmärksamhet på det som framkommit genom remisserna att detta behövs inte vara något antingen eller. En förebyggande och rehabiliterande verksamhet kan i vissa fall kombineras med besparingsåtgärder. En uppstramning av kriterier för ersättning kan påverka den enskildes motivation beträffande yrkesaktivitet/passivitet, liksom en annan kostnadsfördelning mellan stat och arbetsgivare kan vara avgörande för arbetsgivarens motivation att prioritera förebyggande åtgärder.

En annan viktig fråga är att se på vilka konsekvenser socialförsäkringssystemet har för grupper som står utanför arbetsmarknaden eller är svagt förankrade i den. Forskningsresultat från länderna visar att socialförsäkringssystemen är starkt kopplade till lönearbetets villkor. Därför instämmer socialutskottet i att det är angeläget att, som en av remissinstanserna föreslår, utvärdera vilka långsiktiga effekter ett tudelat system har för välfärdens fördelning och vilka grupper i samhället som löper risken att marginaliseras.

De remissinstanser som ställer sig negativa till eller avvisar medlemsförslaget betraktar det som orealistiskt i dagens ekonomiska situation, när medlen för medborgarpolitiken starkt skall reduceras i den nordiska budgeten och när man t.ex. i Finland överväger om det över huvud taget är möjligt att upprätthålla socialskyddssystemet i dess nuvarande form. Vidare påpekas att EG inte strävar efter en harmonisering av medlemsländernas välfärdssystem. "Närhetsprincipen" anser man också talar mot harmonisering av ländernas trygghetssystem.

Det är i och för sig riktigt att EG inte har några planer på att harmonisera medlemsländernas olika regelverk, eftersom dessa bygger på vitt skilda juridiska, ekonomiska och sociala förutsättningar. EG:s regelverk på den sociala trygghetens område, dvs. förordningarna (EEG) nr 1408/71 samt 574/72, utgör i stället ett system för samordning av medlemsländernas lagstiftningar. Grunderna för detta system fastställdes redan i Romfördragets artikel 51.

Inom EG har man däremot inriktat sig på att försöka åstadkomma en så stark konvergens som möjligt mellan lagstiftningarna i de olika länderna.

Detta anses önskvärt p.g.a. att skillnaderna mellan skyddsneten i de olika medlemsländerna kan sätta käppar i hjulen för en av de grundläggande fyra friheterna, nämligen människors fria rörlighet. Denna fria rörlighet utan viss konvergens av socialförsäkringssystemen skulle, anser man på EG-kommissionen, medföra att folk skulle söka sig till vissa länder enbart i syfte att få tillgång till bättre socialförsäkringsförmåner.

Socialutskottet anser att de likheter som finns de nordiska länderna emellan vad gäller bakgrunden till och utformningen av de sociala trygghetssystemen talar för ett fortsatt väl utvecklat och helst förstärkt samarbete mellan de nordiska länderna på den sociala trygghetens område. Ett omfattande utbyte av erfarenheter mellan behöriga nordiska myndigheter angående tillämpningen av den nya nordiska konventionen om social trygghet och EG-förordningarna 1408/71 och 574/72, anser utskottet mycket värdefullt. Ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna i detta sammanhang skulle vidare kunna leda till att utvecklingen av regler och praxis på den sociala trygghetens område sker i en riktning som överensstämmer med nordiska värderingar. Det nordiska synsättet beträffande trygghetsfrågorna kan således utgöra en gemensam nordisk grund i det europeiska integrationsarbetet.

De nordiska ländernas socialförsäkringssystem avviker i viss mån från varandra men har grundläggande drag gemensamt. Dessa grundläggande värderingar brukar sammanfattas under begreppet den nordiska modellen. En målsättning för de nordiska länderna i det europeiska integrationsarbetet är att bevaka och tillvarata ländernas gemensamma intressen på den sociala trygghetens område.

Beträffande frågan om den generella ålder vid vilken ålderspensionering skall ske, menar socialutskottet att den bör belysas närmare. En höjning av pensionsåldern kan tänkas få en rad effekter på samhället. En del av befolkningen är kanske tillgänglig för förvärvsarbete, en annan del avgår kanske i förtid och betalar för detta i privata eller kooperativa försäkringar, fler blir kanske förtidspensionerade etc. På det individuella planet är kanske reaktionerna på höjd pensionsålder för många människor positiva medan de som känner sig utslitna reagerar negativt. Utskottet anser att övergången till tillvaron som pensionär skall vara så smidig som möjligt och individuellt anpassad, således att man håller möjligheten till delpensionering öppen utan att pensionsnivån sänks.

Socialutskottet har med tillfredsställelse noterat de positiva reaktionerna på att i nordiskt sammanhang föra in frågor om förebyggande arbetsmiljöarbete och rehabilitering i diskussionen om den framtida utformningen av socialförsäkringssystemen. Utskottet har under en längre tid arbetat för att höja ambitionsnivån inom arbetsmiljöområdet i Norden och anser det viktigt att de resultat som uppnåtts förs vidare i europeiskt och annat internationellt samarbete. Den nordiska arbetsmiljökonventionen bör i en utvidgad form även i fortsättningen tjäna som en bas för nordisk samverkan på detta område.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
2. att förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
3. att vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
4. att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område.

Stockholm den 28 september 1993

Claes Andersson (Vas.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bjarne Kallis (SKL)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Lena Öhrsvik (s) Förman

Birgitte Husmark (SF)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Ingrid Näslund (kds)

Markku Rossi (Kesk.)

Reservation 1:

Ang. socialutskottets betänkanden över medlemsförslagen A 1028/s och A 1045/s

Det erfarenhetsutbyte som förslagsställarna efterlyser, anser vi kan åstadkommas inom ramen för redan pågående samarbete, utan att Nordiska rådet nödvändigtvis behöver fatta beslut om ytterligare rekommendationer till ländernas regeringar med den innebörd som anges i medlemsförslagen.

Att etablera en mer långtgående nordisk lagstiftningsmodell inom det sociala välfärdsområdet kommer sannolikt att medföra att framtida beslut i dessa frågor får en näst intill överstatlig karaktär. Förfarandet kommer därmed i strid med EG:s subsidiaritetsprincip, vilket i sin tur kan innebära svårigheter att implementera EG:s direktiv, såväl i avtal som i lagstiftning, eftersom EG-direktiven har sin utgångspunkt i den nyssnämnda närhetsprincipen.

I övrigt hänvisar vi till den reservation som vi fogat till socialutskottets yttrande till ekonomiska utskottet över medlemsförslag angående åtgärder för att främja sysselsättning och minska arbetslösheten, där vi föreslår att Nordiska rådet skall anta en rekommendation i enlighet med medlemsförslaget A 1046/e av Hans Engell m. fl.

Vi hemställer mot denna bakgrund

att Nordiska rådet *icke* vidtager någon åtgärd med anledning av medlemsförslagen A 1028/s och A 1045/s.

Stockholm den 28 september 1993

Sten Svensson (m)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Reservation 2:

Reservanten föreslår att Nordiska rådet *inte* företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 28 september 1993

Oscar D. Hillgaard (FrP)

Medlemsförslag

om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen

(Väckt av Lena Öhrsvik samt Birgitta Dahl, Berith Eriksson, Lahja Exner, Birgitte Husmark, Hans Jørgen Jensen och Pekka Tuominen)

I de nordiska länderna grundar sig välfärdspolitiken på den universalistiska eller generella principen som hörnsten i det ekonomiska och sociala jämlikhetsbyggandet.

För att i dagens ekonomiska situation kunna upprätthålla en generell välfärdspolitik med acceptabel förmånsnivå krävs ett nytänkande och en omstrukturering inom de system som byggts upp för att administrera välfärdspolitiken med grund i solidaritets- och fördelningstanken.

Den försäkringspolitiska diskussionen i Norden har i huvudsak tre gemensamma drag.

1. De olika försäkringarnas kostnadsökningar och därmed den allmänna ekonomins möjlighet att bekosta dessa.
2. Befolkningssammansättningens betydelse för de framtida försäkringssystemen.
3. Försäkringarnas effektivitet vad gäller t.ex. påverkan på arbetskraftens rörlighet, utbudet av arbetskraft och incitament till ökade arbetstillfällen.

Det är självklart att de resurser som tilldelas välfärdspolitiken aldrig kan vara större än att länderna förmår bära dem och samtidigt skapa nödvändiga investeringar. I stället för en nedskärningspolitik som leder till ökade utgifter i form av arbetslöshetsersättningar, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och minskad skattebas krävs riktade investeringar i välfärdssystemets förebyggande och rehabiliterande delar. Den enda hållbara vägen att skapa bestående kostnadsminskningar är att minska behovet av de ersättningsformer som vi faktiskt kan påverka, genom att förebygga ohälsa och satsa på aktiva åtgärder när ohälsa har uppstått.

Det går exempelvis inte att reducera arbetsmiljöskador och kostnader härför genom att reducera ersättningsbeloppen. Det är självfallet billigare att långsiktigt undanröja bakomliggande orsaker till ohälsa och skador än att satsa på osäkra besparingar till följd av sänkta ersättningar.

Åtgärder för besparingar på det samhällsekonomiska planet måste börja i en annan ände, dvs. arbetsplatserna måste struktureras så att skador över huvud taget inte uppstår - än mindre onödiga samhällskostnader.

Skadepreventiva åtgärder och rehabiliterande insatser, såsom aktiv rehabilitering inom hälso- och sjukvård och yrkesinriktad rehabilitering, är således bästa sättet att minska belastningen på försäkringarna, t.ex. med inriktning på mest utsatta arbetsplatser, diagnoser (bl.a. belastningsskador), bostäder och platser. Informationskampanjer kring motion, kost, rökning och alkohol bör också vara centrala inslag.

Det måste göras klart att det lönar sig att t.ex. genom arbetsmiljö- och rehabiliteringsåtgärder i vid mening satsa på den personal man redan har. Ett steg i denna riktning skulle kunna vara att man i form av sociala bokslut inkluderar även personalsociala kostnader. Detta bör ligga inom ett förstärkt arbetsgivaransvar, varvid den förebyggande företagshälsovården bör ses som en viktig del.

Försäkringssystemen bör vara så utformade att de så långt som möjligt hindrar uppkomsten av skador (prevention) eller mildrar följderna av uppkomna skador (rehabilitering). Det sociala försäkringssystemet bör vidareutvecklas så att det stimulerar till förebyggande av ohälsa och olycksfall. Internationella exempel finns på detta, t.ex. i Frankrike. För att preventiva aktiviteter effektivt skall kunna bedrivas inom socialförsäkringen krävs inte bara en strategiformulering utan även uppföljning av folkhälsans utveckling, skadeinformation, kostnadsvärdering av de förebyggande åtgärdernas effekter, finansiering, implementering m.m.

Vidare behöver utredas huruvida den drivkraft som ligger i tvingande lagstiftning, t.ex. genom att grundnivån säkerställs genom sanktioner och ekonomiska incitament, eller om mjuka impulser som medel för styrningen, t.ex. utbildning, rådgivning och service, ger bästa effekt.

Vid sidan av den övergripande målsättningen, att främja befolkningens hälsa och välfärd, måste en grundförutsättning för ett sunt ekonomiskt politiskt system i framtiden vara att alla arbetsföra är i arbete för att optimalt bidra till en god ekonomi. Målsättningen om den fulla sysselsättningen har inte blivit mindre aktuell genom innevarande ekonomiska stagnation utan är en tvingande nödvändighet för att inte försäkringssystemet skall utsättas för dubbel belastning.

Det erinras här om Nordiska rådets *rekommendation nr 32/1992/e*, enligt vilken de nordiska länderna rekommenderas att tillrättalägga en politik som prioriterar målsättningen att uppnå full sysselsättning. Även enligt socialutskottets yttrande över *C 2/1992* är den fulla sysselsättningen en viktig del av den nordiska samhällssynen och måste bibehållas som mål för den ekonomiska politiken.

Ytterligare ett skäl att söka minska belastningen på försäkringssystemet är att medellivslängden ökar. En allt bättre folkhälsa har fört med sig att de äldres andel av befolkningen ökar. Vi bör därför med förebyggande åtgärder söka minska belastningen på försäkringssystemen så att dessa fortsatt kan vara generella och heltäckande, dvs. möjliggöra en rimlig försörjning.

I samband med diskussioner att i besparingssyfte höja pensionsåldern måste givetvis beaktas även den faktiska eller den genomsnittliga pensionsåldern i länderna. I Sverige diskuteras en höjning av den allmänna pensionsåldern (från 65 till 67 år) samtidigt som statistiken visar att den

faktiska pensionsåldern ligger runt 63 år, inom vissa branscher även under 60 år. I Finland är pensionsåldern för offentligt anställda för närvarande 63 år för dem som påbörjat sitt tjänsteförhållande före den 1 januari 1993 och för andra grupper 65 år, medan den genomsnittliga pensionsåldern för samtliga grupper är 58 år.

I Norge är den allmänna pensionsåldern 67 år, kompletterad med lägre pensionsålder inom olika förtidspensionsordningar. År 1991 fanns t.ex. 238 519 "uførespensjonister" eller ca 8% av befolkningen mellan 16 - 67 år. I åldrarna mellan 60 - 64 år var 34,4% och i åldrarna 65 - 67 år 44,4% av befolkningen "uførespensjonert". I Danmark var per den 1.1.1992 antalet personer med förtidspension mellan 55 - 59 år 48 460 och mellan 60 - 66 år 101 437 samt antalet personer i åldrarna 60 - 66 år med s.k. efterløn 96 150.

Den ökande förekomsten av förtidspensioner medför självfallet mycket höga kostnader för samhället, dels direkt genom kostnaderna för utbetalda pensioner, dels indirekt via produktionsbortfall. Därtill kommer för individen inkomstbortfall och förlust av den sociala funktion som ett arbete innebär. Åtgärder för att förebygga förtidspensionering bör relateras till pågående nordisk forskning. Aktiv rehabilitering inom hälso- och sjukvård såväl som yrkesinriktad rehabilitering kan minska utslagningen i tidigare åldrar.

En mellan de nordiska länderna jämförande empirisk studie i dessa avseenden skulle kunna bidra till att klarlägga verkliga kostnader respektive besparingar i samband med olika pensioneringsformer och -åldrar.

I detta sammanhang måste också beaktas effekterna av full sysselsättning på förtidspensioneringens omfattning, dvs. i vilken utsträckning full sysselsättning leder till ett ökat antal förtidspensionerade. Högre kostnader för ett ökat antal pensionärer, däribland förtidspensionärer, som skall bäras av ett jämförelsevis mindre antal människor i produktiva åldrar, kan tänkas leda till ökande generationsspänningar.

Ytterligare en omständighet med betydelse för diskussionen om utformningen av framtidens försäkringssystem är närmandet till den europeiska marknaden. Den nordiska medborgarskapstanken, dvs. att alla medborgare skall tillförsäkras en viss bastrygghet genom försäkring, är inte lika vanlig i länder utanför Norden. Det är därför mycket viktigt att de nordiska regeringarna i det europeiska integrationsarbetet bevakar den nordiska särarten i försäkrings- och trygghetssystemen.

Inom EG pågår för närvarande arbete på att samordna regler och synsätt rörande definiering av begreppet social trygghet och dess tillämpning i försäkringssystemet för att möjliggöra en harmonisering. Som socialutskottet tidigare hävdade i flera sammanhang kan den nordiska modellen, som innefattar välfärden i vid bemärkelse, anses utgöra en del av Nordens komparativa fördel gentemot omvärlden, genom att den generella trygghetsnivån och den väl utbyggda omsorgen för barn och äldre möjliggör en hög förvärvsfrekvens, skapar stabilitet på arbetsmarknaden och underlättar strukturomvandling.

De nordiska länderna har höga ambitioner också inom arbetsmiljöområdet. Den nordiska arbetsmiljökonventionen trädde i kraft 1990 och sam-

arbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet omfattar perioden 1990 - 1993. Det nordiska synsättet, som bl.a. betraktar arbetsmiljön i vid bemärkelse, inkluderande även psykosociala faktorer och arbetsorganisationens betydelse, är också något att föra vidare inom EG. År 1992 rekommenderades ministerrådet att låta utvidga arbetsmiljökonventionen med tillägg om rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier (*rek. nr 3/1992/s*).

Med hänvisning till såväl gemensamma drag och problem i de nordiska socialförsäkringssystemen, som framtida behov att genom bättre resursutnyttjande uppnå maximal kostnadseffektivitet, föreslås att de nordiska länderna aktivt samverkar genom informations-, erfarenhets- och kunskapsutbyte, vid utformandet av riktlinjer vid kommande översyner av framtidens socialförsäkringar. Jämförande empiriska studier kan bidra till att klarlägga kostnader respektive besparingar i samband med olika försäkringsformer.

Vid en sådan samverkan bör särskilt beaktas behovet av ökade insatser för förebyggande folkhälso- och arbetsmiljöarbete i strävandena att uppnå fullt resursutnyttjande.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
2. att förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
3. att vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
4. att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och säkerställa den nordiska modellens särart.

Stockholm, København och Mariehamn den 26 januari 1993

Lena Öhrsvik (s)
Berith Eriksson (v)
Birgitte Husmark (SF)
Pekka Tuominen (ÅSD)

Birgitta Dahl (s)
Lahja Exner (s)
Hans Jørgen Jensen (S)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslagen A 1030/m om ett förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete och A 1047/m om utvidgat Nordkalottsamarbete i ett europeiskt perspektiv (Nordkalotten som euroregion)

(Medlemsförslag A 1030/m, väckt av Håkan Nordman samt Pekka Haavisto och Erkki Tuomioja., se s. 307)

Medlemsförslag A 1047/m, väckt av Elver Jonsson samt Halldór Ásgrímsson och Mats Hellström m.fl., se s. 445)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1030/m om ett förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete samt A 1047/m om utvidgat Nordkalottsamarbete i ett europeiskt perspektiv (Nordkalotten som euroregion). Utskottet har behandlat medlemsförslagen vid sina möten den 9-12 augusti samt 27-28 september 1993.

1. Remissyttranden över medlemsförslagen

1.1. Remissyttranden över medlemsförslag A 1030/m om ett förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete

Följande myndigheter och organisationer har yttrat sig över medlemsförslaget:

Danmark

Miljøministeriet

Samrådet for de Regionale Egnsudviklingsudvalg

Finland

Inrikesministeriet

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Island

Det regionalpolitiske institut

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Sverige

NUTEK - Närings- och teknikutvecklingsverket (Näringsdepartementet)

Miljöministeriet, DK, finner att man från dansk sida har stort utbyte av det nordiska samarbetet, inte minst av den forskning och utveckling som på senare år ägt rum om Norden och Europa. Ministeriet finner därför att ett fortsatt samarbete på minst nuvarande aktivitetsnivå kan leda till fruktbara och värdefulla resultat.

Samrådet for de Regionale Egnsudviklingsudvalg, DK, ansluter sig till förslaget och framhåller att de erfarenheter man har av samarbete med systerorganisationer inom EG kan komma de nordiska samarbetsparterna till godo.

Inrikesministeriet, SF, framhåller att regionalpolitiken på grund av de aktuella medlemsförhandlingarna med EG blivit ett centralt samarbetsområde. Trots att förhandlingarna sker nationellt bildar den nordiska gemenskapen ett fruktbart, komparativt perspektiv, som är direkt användbart i flera sammanhang. Mot denna bakgrund anser ministeriet att det aktuella budgetförslaget för 1994, innebärande en reduktion med 17%, är direkt katastrofalt för det fortsatta regionalpolitiska samarbetet. Budgetförslaget visar en klar okunskap om vad som är viktigt och intressant för nordiskt samarbete i vidare europeiskt perspektiv. Man stöder därför medlemsförslaget och är helt enig i motiveringen.

Ålands landskapsstyrelse anser att det regionalpolitiska samarbetet fått en ny och viktig dimension i samband med den pågående europeiska integrationsprocessen och att det därför är viktigt att det kan fortsätta och få utvecklas med stöd av tillräckliga resurser.

Regionalpolitiska institutet, IS, stöder medlemsförslaget. Man menar att det är viktigt med kontakter mellan de personer och instanser som arbetar med regionalpolitiska frågor i Norden och hänvisar bl.a. till samarbetet i Västnorden. Den informationsström som äger rum inom det regionalpolitiska samarbetet är ett viktigt led vid utformningen av den isländska regionalpolitiken. Vad gäller NordREFO ser institutet ett behov för ökade medel från den nordiska budgeten. Beträffande EES och EG-frågorna visar man förståelse för behovet av koordination hos de länder vilka ansökt om medlemskap i EG, men menar att det vore fel om det nordiska samarbetet i alltför hög grad inriktas mot en koordination av synpunkter bland de länder som vill bli medlemmar. Man är positiv till att det regionalpolitiska samarbetet nu också omfattar temaorienterat samarbete och har förhoppningar om att goda resultat kan uppnås genom projekten.

Kommunal- og arbeidsdepartementet, N, är enigt med förslagsställarna om att det regionalpolitiska samarbetet i Norden är av särskild vikt mot bakgrund av den pågående europeiska integrationen, EES-avtalet och Finlands, Norges och Sveriges pågående medlemskapsförhandlingar med EG. Vad gäller budgetfrågorna anser departementet att vissa omprioriteringar bör ske inom ramen för nuvarande samarbetsområde, med en viss reduktion i beviljningarna till några av de gränsregionala samarbetsområdena och en ökad prioritering av erfarenhetsutbyte och samarbete om kun-

skapsuppbyggande. Vad gäller NordREFO menar man därför att det är fel att beviljningen reduceras i den omfattning som gjorts i det föreliggande budgetförslaget. Resurser till regionalpolitisk forskning och samordnad statistikinsamling är viktigt för att säkra ett solitt kunskapsunderlag till arbetet med att vinna förståelse för att Nordeuropas klimat och geografiska förhållanden ställer särskilda krav på förvaltningen av naturresurser och en anpassad och aktiv regionalpolitik.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), S, instämmer i förslagsställarnas analys. Vid Finlands, Norges och Sveriges eventuella inträde i EG får Gemenskapen regionala frågor som inte har sin motsvarighet i något av de nuvarande medlemsländerna. Den genomsnittliga befolkningstätheten i de tre länderna är i stort sett en tiondedel av det som gäller för det nuvarande EG-området. De glesa delarna i våra länders norra delar uppvisar därmed en typ av regionalpolitiska problem och förutsättningar som är unika för Västeuropa. De speciella regionala förhållandena gäller emellertid också för de litet mera tätt befolkade delarna av respektive land, där de lokala miljöerna för verksamheter med stora kontaktbehov inom t.ex. industri och forskning tenderar att, ur ett europeiskt perspektiv, bli förhållandevis små.

Det finns alltså enligt NUTEK starka skäl för de framställda kraven att frågor vad gäller regional utveckling ges ökad relativ tyngd i det nordiska samarbetet. Inom de flesta andra politiska områden kan de nordiska länderna, vid ett eventuellt medlemskap, finna samtals- och samarbetspartners i flera andra europeiska länder, medan särskilda förhållanden gäller för de regionalpolitiska frågorna. Kunskapsutveckling och utveckling av skilda handlingsmodeller måste till stor del ske inom de glesa nordiska länderna själva. Inom detta område har det nordiska regionalpolitiska samarbetet varit viktigt och bör enligt NUTEK så förbli.

Denna slutsats gäller särskilt så kallade temaorienterat och sektoriellt samarbete där den regionalpolitiska forskningen spelar en viktig roll. Det förefaller dock uppenbart att också ministerrådets långvariga arbete med gränsregionala frågor bör bli värdefullt vid ett eventuellt medlemskap. Det bör därför föras vidare med full kraft.

1.2. Remissyttranden över medlemsförslag A 1047/m om utvidgat Nordkalott-samarbete i ett europeiskt perspektiv (Nordkalotten som euroregion)

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Norden

Föreningarna Nordens Förbund
Nordkalottkommittén (NKK)

Danmark

Miljøministeriet

Finland

Inrikesministeriet

Norge

Kommunal og arbeidsdepartementet
Landsdelsutvalget for Nord-Norge
Sametinget

Sverige

Kommerskollegium (Utrikesdepartementet)
Statens naturvårdsverk (Miljö- och naturresursdepartementet)
Polarforskningssekretariatet (Utbildningsdepartementet)
NUTEK - Närings- och teknikutvecklingsverket (Näringsdepartementet)

Föreningarna Nordens Förbund hänvisar i sitt remissvar till uttalanden av Nordkalottkonferensen att samarbetet måste föras vidare och utvecklas oavhängigt av integrationssträvandena i Europa. FNF-konferensen 1994 kommer att belysa miljösituationen i området, bl. a. atomprovsprängningarna på Novaja Semlja och föreningarna genom kärnavfall och genom en gammaldags industri, att belysa sysselsättningssituationen både generellt och i förhållande till utnyttjandet av naturresurserna samt belysa den militära situationen i området. För Föreningarna Norden är det en vital fråga att det traditionella samarbetet, byggt på kultur- och språkgemenskap, inte marginaliseras och internationaliseras med en nordisk försvagning som följd. De nya utmaningarna betyder att samarbetet på Nordkalotten måste intensifieras. Regionens låga befolkningstal är också i sig ett motiv för nordiskt samarbete. Utvecklingen mot ett Barentssamarbete där marina intressen ingår i hög grad kan ses som ett värdefullt komplement till det mer landbaserade Nordkalottsamarbetet. Föreningen hänvisar också till sitt principprogram från 1991, där det framhålls att samarbetet mellan Nordkalotten och Kolahalvön skall främjas, att minoritetskulturerna i Norden skall ses som en resurs och inte som en ekonomisk belastning, att en fond för kultursamarbete skall upprättas på Nordkalotten och att miljöproblemen på Kolahalvön och omkring Östersjön skall ägnas ett speciellt intresse. En viktig fråga är vidare samebefolkningens framtidsutsikter i ett europeiskt perspektiv. Föreningarna Norden tillstyrker intentionerna i förslaget och menar att arbetet bör ges hög prioritet med tanke på de medlemskapsförhandlingar som pågår.

Nordkalottkommittén (NKK) ansluter sig till medlemsförslagets analys av den nya situationen för regionalpolitiken i Norden och hänvisar till projektet "Från Nordkalotten till Storkalotten" vilket syftar till att utarbeta en strategi för internationalisering och utveckling på Nordkalotten. Man syftar till en omstrukturering av NKK:s verksamhet mot färre och strategiskt tyngre projekt. Turistprojektet Club Nord, marknadsföring av Nordkalotten, är ett exempel. Vad gäller Barentsregionen har NKK och Barents euroarktiska råd startat arbetet att samordna och koordinera verksamheten mellan organisationerna. Detta är också en uppföljning av Rio-konventionens Agenda 21, vilken förpliktar till samarbete inom förvaltning av de resurser som sträcker sig över nationsgränserna. Nordkalottkommittén stödjer förslaget.

Miljöministeriet, DK, finner inte tiden mogen att starta de föreslagna regionala projekten med sikte på samarbetet med EG respektive inom ett samarbete inom Barentsregionen, men föreslår i stället att Nordiska rådet föreslår Nordiska ministerrådet att vidhålla den linje man lagt upp inom det regionalpolitiska arbetet i förhållande till den europeiska integrationen, så att den höga nivån bibehålls och att man fortsätter att följa utvecklingen mycket noga.

Inrikesministeriet, kommun- och regionalutvecklingsavdelningen, SF, är kritiskt till den i budgeten föreslagna nedskärningen till det regionalpolitiska samarbetet. Vad gäller projekt som är inriktade på att finansieras genom EG:s regionalfonder påtalas att de gränsregionala samarbetsområdena utarbetat sina utvecklingsprojekt så att de i princip ger möjlighet att söka finansiering hos EG när medlemskap blir verklighet. Som grund för samarbetet i Barentsområdet kan Nordkalottens strategiprogram för det nordiska samarbetet fungera till vissa delar. Det har också förberetts ett samarbetsprogram mellan Finland och Ryssland som en del av ländernas när-områdessamarbete. Trots detta måste ytterligare resurser satsas också från Nordiska ministerrådet till samarbetet i Barentsområdet och förberedelse av utvecklingsprogram och projekt som kunde ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom detta område.

Kommunal- och arbetsdepartementet, N, meddelar att man under lång tid stött samarbetet på Nordkalotten. Beträffande den EG-inriktade delen av medlemsförslaget anser departementet att det är för tidigt att utarbeta projekt för strukturpolitiskt samarbete med EG, eftersom inget av länderna är med i EG. Etablerandet av den nya Barentsregionen representerar en positiv utveckling. Departementet ser positivt på att bistå fylkeskommunerna med sådan verksamhet, med stor vikt lagd vid de lokala myndigheternas önsknings- och rekommendationer.

Landsdelsutvalget for Nord-Norge anser att Nordkalotten och de ingående länen och fylkena i nuvarande fas skall bygga upp en kompetens för att matcha EG-systemet. Uppbyggandet av en sådan kompetens kommer att vara avgörande för de resultat som kan uppnås vid deltagandet inom de olika programmen i EG. Utvalget ser också positivt på att delta i konkreta program och projekt. En koppling mellan de regionala förvaltningsorganen och NÄRP bör etableras för att gemensamt utveckla konkreta projekt inom områden av gemensamt intresse för hela Nordkalotten/Barentsregionen.

Sametinget, N, påtalar att samerna och de samiska intressena inte nämns i medlemsförslaget och menar att dessa bör ha en naturlig plats i ett utvidgat Nordkalottssamarbete. I övrigt tillstyrks förslaget.

Kommerskollegium, S, tillstyrker förslaget, men påpekar att det inte fastställts vilken regional indelning som kommer att gälla för de nordiska ansökningsländerna, eller om man kommer att få gehör för de nya kriterier för stöd från EG:s strukturfonder som föreslagits i medlemskapsförhandlingarna. Det kan därför vara svårt att bedöma vilka projekt som kan komma ifråga för strukturpolitiskt samarbete med EG. Förslagen är värda att behandlas av Nordiska ministerrådet, så att man är förberedd när vill-

koren för EG-samarbete klarnat. Nära samarbete bör ske med de myndigheter som handhar regionalpolitiskt stöd i respektive land.

Statens naturvårdsverk, S, har inga invändningar i sak mot medlemsförslaget.

Polarforskningssekretariatet, S, framhåller att det från rysk sida finns ett påtagligt intresse för samarbete i Arktis, inte minst vad gäller forskning och miljöverksamhet. Vad gäller rekommendationen om regionalpolitiska projekt för samarbete inom EG och inom Barentsregionen, så kan sannolikt den arktiska forskningen tjäna som ett gott exempel. Det kan också noteras att det europeiska intresset för samverkan inom polarforskningen har kommit att uppmärksammas allt mer. En europeisk workshop "on European collaboration in Polar research" hålls i höst med stöd av ECE och ESF. I sådana sammanhang har en samlad nordisk linje en avsevärd tyngd.

Man finner det oklart på vilket sätt förslaget syftar till att bistå Nordkalotten med regionalpolitiska projekt. Förmodligen finns redan ett betydande antal idéer och vad som saknas är administrativa och ekonomiska förutsättningar att utveckla dessa till konkreta projekt. När det gäller forskningssamarbete i Arktis är forskarnas brist på medel för tjänster och fasta resurser ett hinder. Med tanke på den långsiktighet som krävs för ett samarbete, speciellt med tanke på utvecklingen i Ryssland, så är denna typ av insatser på ett nordiskt plan av strategisk betydelse.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), S, instämmer i att regioner i potentiella medlemsländer i god tid bör förbereda sig på den typ av programarbete som krävs vid utnyttjandet av EG:s strukturfonder. På grundval av pågående studier av utvecklingsprogram i europeiska regioner kommer några regioner i Sverige att genomföra ett sådant programarbete. Sådana program stärks om de utvecklas koordinerat med regioner i angränsande länder. Man påpekar vidare att EG har gränsregionala medel vilka kan utgå också till angränsande regioner i icke-medlemsländer. Därför är det naturligt att Nordiska ministerrådet tar den typ av initiativ som efterfrågas i förslaget. Man tillstyrker även den andra attsatsen och menar att ambitionen måste vara att aktivt inordna de konkreta samarbetsprojekt som blir aktuella i det vidgade samarbetet kring programarbetet.

Mot bakgrund av Norrbottens höga regionalpolitiska prioritering är NUTEK villigt att positivt pröva de projekt som kommer att aktualiseras.

2. Miljöutskottet

Inledningsvis bör framhållas att miljöutskottet anser att det regionalpolitiska samarbetet genom sin bredd och mångfald är av stort värde för de nordiska länderna. Samarbetet kan och bör föras vidare oavsett om ytterligare något eller några av de nordiska länderna blir medlemmar i EG. Samtidigt kan utskottet instämma i medlemsförslagets tankegång att det nordiska regionalpolitiska samarbetet har stor betydelse som ett hjälpmedel att bevaka de nordiska ländernas särintressen i ett integrerat Europa med en allt mer betonad regionalpolitik. Utskottet är vidare enigt med förslagsställarna i att genom ett närmare nordiskt regionalpolitiskt samarbete har

de nordiska länderna större möjligheter att diskutera och påverka den regionala utvecklingen både i det kommande EES-området och EG.

Miljöutskottet noterar, vad gäller medlemsförslag A 1030/m, att remissinstanserna är eniga i att framhålla regionalpolitikens betydelse som en högprioriterad arbetsuppgift inom det framtida nordiska samarbetet. Man anser vidare att den regionalpolitiska dimensionen får en särskild betydelse i samband med medlemskapsförhandlingarna med EG och även generellt i den pågående europeiska utvecklingen. Det framhålls att vid Finlands, Norges och Sveriges eventuella inträde som medlemmar får EG regionala frågor som inte har sin motsvarighet i någon av de nuvarande medlemsstaterna. Merparten av remissinstanserna anser med hänsyn till samarbetsbehovet att budgetmedlen till samarbetet bör ökas eller i vart fall få behålla nuvarande nivå.

Vad gäller frågan om de framtida resurserna kan utskottet givetvis på ett generellt plan instämma med förslagsställarna och remissinstanserna att tillräckliga resurser måste tilldelas såväl vad gäller det generella arbetet som det gränsregionala samarbetet och den interna och externa regionalpolitiska forskningen. Utskottet noterar i detta sammanhang att sektorns framtida budgetbehov för närvarande är svårbedömt. Det pågår ett förändringsarbete inom sektorn, vilket rimligen kommer att påverka omfattningen av det framtida resursbehovet. Bl.a. pågår programutveckling för det sektorövergripande samarbetet, för närvarande med lantbrukssektorn. Den pågående evalueringen av Västnordenfonden torde vidare komma att leda till en förbättring av verksamheten så att fonden mer än tidigare kan bidra till den regionala utvecklingen i Västnorden. Detta kan på sikt ge upphov till ett behov av kompletterande verksamhet. Även i övriga gränsregionala områden görs insatser för att utveckla och effektivisera samarbetet. Enligt utskottets mening är åtskilliga av de hittills bedrivna projekten av en sådan inriktning att de i framtiden bör finansieras av kultursektorn medan det gränsregionala samarbetet bör koncentreras till regionalekonomiska insatser. Vad gäller aktiviteterna på Nordkalotten noterar utskottet att en anpassning av verksamheten inletts, bl.a. genom att de pågående utvecklingsprojekten utformas för att kunna vara tillämpliga även inom EG:s utvecklingsfonder.

Utskottet har noterat beträffande aviserade framtida insatser från sektorn att FoU fortsatt har hög prioritet och att därvid arbetet med att analysera och beskriva nordiska regionalpolitiska särdrag vad gäller geografi, demografi etc. vidareförs.

Utskottet har också i detta sammanhang med intresse noterat att samarbete dryftas med de nordiska närområdena i Barentsregionen och Baltikum och prioriterar för sin del högt insatser för att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt samarbete skall etableras i Östersjö- och Barentsregionerna. I Barentsregionen kunde till exempel ett samarbete baserat på utveckling av de marina resurserna utgöra ett nyttigt komplement till det nuvarande Nordkalottsamarbetet.

Vad gäller medlemsförslag A 1047/m är miljöutskottet enigt med förslagsställarna om att regionalpolitiken i Norden står inför nya utmaningar både mot bakgrund av det nyligen etablerade Barentssamarbetet och på grund av utvecklingen inom den europeiska integrationen. Det kunde argumenteras att samtliga nordiska länder är perifera i förhållande till den i Centraleuropa lokaliserade utvecklingskärnan, men utskottet kan ändå dela farhågorna att integrationen kommer att medföra relativt sett större problem på Nordkalotten genom dess särskilt utsatta läge. Därför är det enligt utskottets mening motiverat att möjligheterna till motverkande åtgärder i detta område speciellt uppmärksammas och att stöd ges till relevant projektverksamhet. Därvid finner utskottet det naturligt att de samiska intressena ges en plats i samarbetet. Utskottet konstaterar att remissinstanserna i princip är positiva till att Nordkalotten ges särskild uppmärksamhet inom ministerrådet, om än vissa menar att det kan vara motiverat att avvakta utfallet av medlemskapsförhandlingarna innan projekt för strukturpolitiskt samarbete utarbetas.

Miljöutskottet noterar ministerrådets planer att 1994 minska budgetmedlen till det regionalpolitiska samarbetet med 14%. Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser miljöutskottet att det snarare föreligger ett behov av att stärka budgetmedlen och minst bibehålla dem på 1993 års nivå. Utskottet kan i detta sammanhang också hänvisa till att flertalet av remissinstanserna anser att resurserna bör ökas.

Utskottet föreslår därför att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att, för att bemöta de ökade kraven på koordinering och utökat samarbete som följer av den europeiska integrationen, förstärka resurserna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet,

att i utvecklingsarbetet beakta eventuella kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EG,

att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt regionalpolitiskt samarbete skall kunna etableras i Östersjö- respektive Barentsregionen, samt

att etablera ett samarbete med utvecklingsorganen i Nordkalottens län/fylken för att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barentsregionen.

Stockholm den 28 september 1993

Dorte Bennedsen (S)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman
Kristin Einarsdóttir (Kv)
Olof Salmén (ÅC)
Jógvann Sundstein (Sb)

Birgitta Dahl (s)
Wiggo Komstedt (m)
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Magnar Sætre (A)
Anders Svärd (c)

Medlemsförslag

om ett förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete

(Väckt av Håkan Nordman samt Pekka Haavisto och Erkki Tuomioja)

Regionalpolitiken har länge varit ett högt prioriterat område i det nordiska samarbetet. Detta är naturligt då de regionala förhållandena och problemen ofta är likartade i de nordiska länderna. Problemen sammanhänger bl.a. med ett kyligt klimat, gles bosättning, stora avstånd och perifert läge. I ett integrerat Europa med en allt mera betonad regionalpolitik har de nordiska länderna gemensamma särintressen att bevaka. Ett nära nordiskt regionalpolitiskt samarbete är betydelsefullt både med tanke på regionernas framtida utveckling och ekonomi.

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet präglas för tillfället av det strategiprogram för samarbete innanför och mellan regionerna 1992-1994 som ministerrådet antog i november 1991 och av frågor gällande Norden och den europeiska utvecklingen speciellt i förhållande till EG och EES-avtalet. Strategiprogrammet fastslår kriterier, enligt vilka nordiska regionalpolitiska medel kan användas i de gränsregionala samarbetsområdenas projektverksamhet samt i temaorienterat och sektoriellt samarbete. Kriterierna betonar insatser i nationellt regionalpolitiskt prioriterade områden och eftersträvar en effektivisering av projektverksamheten. Med tanke på den europeiska integrationen har ministerrådet utarbetat en rapport om nordiska regionalpolitiska problemställningar och argument, som kan utnyttjas av de enskilda nordiska länderna i den fortsatta integrationsprocessen. I rapporten konstateras det bl.a. att det är viktigt att vinna förståelse för särdrag i regionalpolitiken i de nordiska länderna.

I EG är det regionalpolitiska samarbetet i dag omfattande och byggs fortgående ut. I Maastricht-avtalet och Delors II-programmet anvisas väsentligt ökade medel för det regionalpolitiska samarbetet. Den regionala utvecklingen balanseras med hjälp av strukturfonder. Största delen av medlen går till de fattiga områdena i södra Europa. Understödet gäller främst förbättringar i infrastrukturen, utbildning, know how och teknologi. EG påverkar också den regionala utvecklingen genom att övervaka och styra den nationella stödverksamheten.

EES-avtalet inkluderar inte regionalpolitiskt samarbete som sådant, men genom avtalet kommer den nationella regionalpolitiken bl.a. i Finland, Norge, Sverige och Island att vara nära anknuten till EG:s regionalpolitik. Avtalets principer om fri rörelse för varor och tjänster kommer att medföra speciella krav på utformningen av stöd- och stimuleringsåtgärder.

Kontrollorganet ESA skall övervaka stödåtgärderna. I de förhandlingar som Finland, Norge och Sverige inlett om EG-medlemskap är regionalpolitiken kanske den mest centrala frågan vid sidan om jordbrukspolitiken. Ifrågavarande länder har hittills försökt koordinera sina synpunkter och strävanden i förhållande till EG:s regionalpolitik. Detta samarbete bör ytterligare fördjupas. Genom ett intimt internt samarbete har de nordiska länderna de bästa förutsättningarna att också i fortsättningen bevaka och slå vakt om de kriterier som gäller för regionalpolitiken på våra nordliga breddgrader. Även om Finland, Norge och Sverige genomför EG-förhandlingarna individuellt och stälvtständigt ändrar detta inte på behovet och nödvändigheten av ett än närmare nordiskt regionalpolitiskt samarbete.

Genom ett närmare nordiskt regionalpolitiskt samarbete har de nordiska länderna samtidigt större möjligheter att diskutera och påverka den regionala utvecklingen både i det kommande EES-området och EG. Detta gäller icke minst det gränsregionala samarbetet där det nordiska samarbetet har långa traditioner. Det är slutligen skäl att påminna om de förtjänstfulla och i högsta grad konkreta resultat som hittills uppnåtts genom det nordiska regionalpolitiska samarbetet, och som i och för sig talar för ett fortsatt och ytterligare intensifierat samarbete.

Den europeiska integrationen fortgår samtidigt som det nordiska samarbetet skall omstruktureras med utgångspunkt i de förändrade förhållandena. Ett nordiskt regionalpolitiskt samarbete är än betydelsefullare i den pågående integrationsutvecklingen, vilket bör beaktas i omstruktureringsarbetet. Nordiska rådet antog en rekommendation om ett förstärkt regionalpolitiskt samarbete senast vid sessionen i mars 1992.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det pågående omstruktureringsarbetet ytterligare förstärka det nordiska regionalpolitiska samarbetet såväl när det gäller samarbetet generellt som gränsregionalt samarbete samt intern och extern regionalpolitisk forskning

att tillförsäkra tillräckliga budgetmedel för detta ändamål framöver.

Helsingfors den 2 februari 1993

Håkan Nordman (SFP)
Erkki Tuomioja (SDP)

Pekka Haavisto (Vihr.)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om handikappades rätt till kommunikationsservice

(Medlemsförslaget väckt av Eeva-Liisa Moilanen samt Rose-Marie Björkenheim m.fl., se s. 312)

Till utskottet har överlämnats medlemsförslag A 1031/s om de handikappades rätt till kommunikationsservice. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte på Hindsgavl på Fyn den 21 juni 1993.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en särskild myndighet för att bevaka de handikappades intressen och rättigheter i kommunikationsfrågor i de nordiska länderna.

I medlemsförslaget framhävs handikappgruppernas svårigheter att skaffa sig information, speciellt de som inte är organiserade. Man menar också att de handikappade upplevs som hjälpsökande eller tiggare.

Det betonas att man inte alltid tar hänsyn till specialgrupper när det gäller utvecklingen på det tekniska området och den ökade konkurrensen inom mediabranschen. Goda kommunikationsmöjligheter betraktas som en förutsättning för aktivt deltagande, jämställdhet och ökad livskvalitet för de handikappade. Med hjälp av god kommunikationsservice anser man det möjligt att spara samhällets resurser och samtidigt underlätta för de handikappade att styra sina liv.

Förslagsställarna menar att de handikappade behöver en egen myndighet som har till uppgift att bevaka och tillvarata deras intressen i kommunikationsfrågor. Detta kunde t.ex. åläggas en särskild ombudsman specialiserad i handikappfrågor. Uppgift för en sådan myndighet kunde vara att bevaka pris och kvalitet på utrustning och service till handikappade.

Det framförs önskemål om att de handikappade skall ges möjlighet till ett aktivt deltagande i mediaarbete. Vidare att man beaktar de handikappades intressen när beslut tas om nya direktiv och standarder.

2. Ärendets behandling

Vid sitt möte den 1 mars 1992 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till socialutskottet. Socialutskottet ansåg att ett remissförfarande inte var påkallat.

3. Utskottet

För socialutskottet har handikappfrågorna under en längre tid hört till utskottets centrala insatsområden. Den övergripande målsättningen i utskottets arbete är att bidra till förverkligandet av nationella mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.

Socialutskottet har även sedan 1991 haft sitt eget rullande handlingsprogram på handikappområdet. För att följa det vidare arbetet med programmet samt ta initiativ för att verkställa och förnya har utskottet tillsatt en särskild arbetsgrupp.

Programmets huvudsyfte är att följa upp det seminarium om *Handikappades levnadsvillkor i Norden*, som arrangerades av socialutskottet i Göteborg den 8-9 oktober 1991, och genom olika åtgärder medverka till förbättringar i de handikappades levnadsvillkor.

För att underlätta socialutskottets arbete på handikappområdet och göra det mer målinriktat, håller utskottets arbetsgrupp numera årligen möte med företrädare för de nordiska handikapporganisationerna. Socialutskottet har även haft möten med Nordiska rådets kulturutskott och miljöutskott i syfte att styrka den nordiska samordningen på handikappområdet.

Bland aktuella rekommendationer på handikappområdet som socialutskottet ansvarar för uppföljning av kan nämnas *Telekommunikation för handikappade* (rek. nr 26/1990), *Nordisk färdtjänst* (rek. nr 7/1992) och *Gränsöverskridande färdtjänst* (rek. nr 8/1992). Vidare rör rekommendationer såsom *Insatser för socialt utsatta grupper* (rek. nr 42/1992) och *Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor* (rek. nr 43/1992) också de handikappades situation.

Socialutskottet instämmer i förslagsställarnas synpunkter om nödvändigheten av att någon bevakar och tillvaratar de handikappades intressen i kommunikationsfrågor. Enligt utskottets mening är det emellertid inte konstitutionellt möjligt att etablera den typ av nordisk myndighet som efterlyses i medlemsförslaget. De flesta av de föreslagna åtgärderna ingår dessutom i de uppgifter som redan ålagts Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH). Dessa följs upp och bevakas av Nordiska rådets socialutskott. Det vore därför sannolikt mer ändamålsenligt att i stället för att föra tanken vidare om att etablera en ny instans på området, vidta åtgärder för att aktivera verksamheten inom befintliga nordiska organ på handikappområdet.

Mot denna bakgrund föreslår socialutskottet

att Nordiska rådet *inte* vidtar några åtgärder med anledning av medlemsförslaget.

Hindsgavl den 21 juni 1993

Svein Alsaker (KrF)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Markku Rossi (Kesk.)
Lodve Solholm (FrP)
Lena Öhrsvik (S) Förman

Åshild Hauan (A)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Heikki Riihijärvi (SMP)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sten Svensson (m)

Medlemsförslag

om de handikappades rätt till kommunikations-service

(Väckt av Eeva-Liisa Moilanen samt Rose-Marie Björkenheim, Sinikka Hurskainen, Timo Järviolahti, Bjarne Kallis, Antero Kekkonen, Markku Laukkanen, Anna-Kaarina Louvo, Outi Ojala, Maija Perho-Santala, Virpa Puisto, Markku Rossi och Eeva Turunen)

Alla handikappgrupper i Norden har svårt att skaffa sig information, men problemen är störst för syn- och hörselskadade. Svårast har de icke-organiserade handikappade. Gemensamt för alla handikappgrupper är att de upplevs som hjälpsökande eller tiggare.

I den tekniska utvecklingen och den ökade konkurrensen inom media-branschen tar man inte alltid hänsyn till specialgrupper. Goda kommunikationsmöjligheter ger handikappade möjlighet till aktivt deltagande, jämställdhet och ökad livskvalitet. Med hjälp av kommunikationsservice kan många handikappade själva sköta sina ärenden och därigenom själva styra sina liv. Med hjälp av kommunikationsservice kan man också minska kostnaderna för vård- och institutionsplatser.

Enligt vår mening behöver de handikappade en egen myndighet som bevakar och tillvaratar de handikappades intressen i kommunikationsfrågor. Denna myndighet kan t.ex. vara en ombudsman specialiserad på handikappades kommunikationsmöjligheter. Myndigheten skall ha till uppgift att tillsammans med konsumentmyndigheten följa och bevaka att priset är skäligt och kvaliteten god på utrustning och service till handikappade.

Handikappades möjligheter att erhålla information skall beaktas när man t.ex. beviljar verksamhetstillstånd inom media. Handikappade skall också beaktas när man fattar nya direktiv och standarder.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en särskild myndighet för att bevaka de handikappades intressen och rättigheter i kommunikationsfrågor i de nordiska länderna.

Helsingfors den 17 februari 1993

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Bjarne Kallis (SKL)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Outi Ojala (Vas.)

Virpa Puisto (SDP)

Eeva Turunen (Kok.)

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Timo Järvilahti (Kesk.)

Antero Kekkonen (SDP)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Maija Perho-Santala (Kok.)

Markku Rossi (Kesk.)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om att tillåta högersväng vid rött ljus

(Medlemsförslaget väckt av Markku Rossi samt Maria Kaisa Aula och Rose-Marie Björkenheim m.fl., se s. 318)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1032/m om att tillåta högersväng vid rött ljus. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte den 9-12 augusti 1993.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder, så att högersväng vid rött ljus blir tillåten i de nordiska länderna.

2. Remissbehandlingen

Medlemsförslaget har remitterats dels till nordiska instanser, dels nationellt. Medlemsförslaget har sänts på remiss till:

Norden

- NTR
- Nordiskt vägtekniskt förbund

Danmark

- Sekretariatet for ministeren for Nordisk Samarbejde
- Rådet for Større Færdselssikkerhed
- Foreningen Norden

Finland

- Inrikesministeriet
- Automobilförbundet rf
- Finlands lastbilsförbund rf

Åland

- Ålands landskapssyrelse

Island

- Justisministeriet
- Færdselsrådet

Norge

- Samferdselsdepartementet (herunder Veidirektoratet)
- Motorførernes avholdsforbund
- Kongelig Norsk automobilforbund
- Norges automobilforbund

Sverige

- Statens naturvårdsverk (Miljö- och naturresursdepartementet)
- Trafiksäkerhetsverket (Kommunikationsdepartementet)
- Statens väg- och trafikinstitut (Kommunikationsdepartementet)

Remissinstanserna är till helt övervägande del negativa till förslaget.

Nordiskt vägtekniskt förbund avstyrker förslaget, då det bedöms öka olycksriskerna särskilt för oskyddade trafikanter. Man framhåller att den efterfrågade framkomligheten och energivinsten i stort redan kan uppnås i moderna trafiksignalanläggningar samt hänvisar till möjligheten att vid särskilda behov använda fri högersväng med triangelrefug. Dessutom bedömer de, i strid med vad som framförs i medlemsförslaget, att en sådan regel strider mot Wien-konventionen.

Resterande instanser framför i stort liknande synpunkter. Det påpekas bl.a. att på grund av skillnader i trafikintensitet, antalet cyklister och fotgängare m.m. är de amerikanska erfarenheterna inte omedelbart tillämplbara i de nordiska länderna. Bl.a. användes i det tidigare DDR på försök en liknande regel. Försöket fick avbrytas på grund av negativa resultat. Det framhålls dessutom att införandet av regeln i USA har medfört en betydande ökning i olycksantalet. Speciellt har de oskyddade trafikanterna fått försämrad trafiksäkerhet. Vidare kan i USA användas ett system där skyltar med en verbal förklaring av villkor under vilka högersväng är tillåten kan användas. Detta är inte genomförbart i Europa med många olika språk och där den internationella trafiken kontinuerligt ökar.

Finlands lastbilsförbund menar att förslagets fördelar överväger och tillstyrker.

Statens naturvårdsverk framhåller beträffande förslagets miljöeffekter att ett jämnt trafikflöde - vid oförändrade trafikflöden - generellt orsakar mindre miljöstörningar i form av avgaser och buller än om det förekommer ett antal stopp med därav följande tomgångskörning och accelerationer. Även *VTI* anser att en regeländring kunde ha positiva effekter på bränsleförbrukning, avgasutsläpp och restid, men avstyrker bestämt ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Naturvårdsverket framhåller vidare att den ökande kapacitet som regeln medför innebär en risk för totalt sett ökad trafikmängd. Detta är speciellt allvarligt i de tätorter där köbildning är en viktig faktor för att förmå människor att utnyttja kollektivtrafik i stället för individuell trafik. I dessa fall talar miljöskäl mot att införa regeln. Här skall hänsyn tas till den

miljöstörning som orsakas av trafik till och från tätorten. Naturvårdsverket säger sig inte ha underlag för att göra en samlad värdering ur miljösynpunkt eller för att värdera andra aspekter. Verket vill dock framhålla vikten av - om regeln införs - att situationen följs upp och att nödvändiga åtgärder vidtas om den samlade trafiken tenderar att öka.

3. Miljöutskottet

Miljöutskottet noterar att remissinstanserna så gott som entydigt befarar att ett införande av en regel som tillåter högersväng vid rött sken i trafiksignal får negativa följder för trafiksäkerheten. Vidare uttrycker många av dem tvivel på att ett genomförande av regeln leder till positiva effekter för miljön och till ökad framkomlighet.

Utskottet delar remissinstansernas principiella uppfattning att det vore olyckligt med tanke på trafiksäkerheten att rucka på den entydiga regel som säger att det inte är tillåtet att passera en trafiksignal som visar rött sken. Trafikmönstret i de nordiska länderna avviker enligt utskottets uppfattning alltför mycket från de inslag i den amerikanska trafiksituationen som ger fördelar vid tillåten högersväng. I USA finns färre fotgängare och cyklister än i de nordiska länderna och ett betydligt mindre inslag av internationell trafik. Riskerna blir därigenom procentuellt mindre för olyckor med oskyddade trafikanter och för missförstånd av regeln. Utskottet noterar vidare i detta sammanhang att trots dessa skillnader är inte heller de amerikanska erfarenheterna odelat positiva. Regeln har lett till ett ökat antal olyckor och en försämrad säkerhet för de oskyddade trafikanterna.

Beträffande frågan om ett genomförande av förslaget verkligen leder till de eftersträvade fördelarna i form av väsentligt ökad framkomlighet och minskade utsläpp delar utskottet den skepsis som framförts av flera remissinstanser. Det påvisas bland annat att antalet vägkorsningar där regeln rent praktiskt kunde tillämpas är relativt få i de nordiska länderna samt att i de fall där så kunde ske finns oftast möjlighet att i stället särreglera högersvängen.

Vidare anser utskottet att det förefaller rimligt att hävda att ökad framkomlighet - om än i mindre skala på grund av att det är få korsningar som berörs - kan leda till en högre miljöbelastning genom att benägenheten att använda bilen i tätort ökar. Enligt utskottets mening är det med hänsyn till miljösituationen i tätorterna endast befogat att vidta åtgärder som minskar bilanvändningen.

Sammanfattningsvis anser miljöutskottet att de anförda argumenten visar att nackdelarna i form av väsentligt försämrad trafiksäkerhet klart överväger fördelarna som kan uppnås vid ett genomförande av medlemsförslaget.

Utskottet föreslår därför att Nordiska rådet *inte* företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Kotka den 9 augusti 1993

Dorte Bennedsen (S)
Birgitta Dahl (s)
Wiggo Komstedt (m)
Tore A. Liltved (H)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Anders Svärd (c)

Haakon Blankenborg (A)
Hans Erenbjerg (S)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Olof Salmén (ÅC)

Medlemsförslag

om att tillåta högersväng vid rött ljus

(Väckt av Markku Rossi samt Maria Kaisa Aula, Rose-Marie Björkenheim, Sinikka Hurskainen, Timo Järvilahti, Bjarne Kallis, Markku Laukkanen, Lauri Metsämäki, Eeva-Liisa Moilanen, Sauli Niinistö, Maija Perho-Santala och Kimmo Sasi)

I USA blev det genom den federativa lagstiftningen möjligt i mitten av 1970-talet att svänga till höger vid rött ljus. Denna "right turn on red"-regel gäller nästan i alla delstater. Den kom till som följd av energikrisen. Man spar energi och trafiken flyter bättre.

Enligt de utredningar som gjorts i USA blir trafiken smidigare och bränsleåtgången och avgasutsläppen minskar markant genom möjligheten att svänga till höger vid rött ljus. Också bullret minskar, speciellt från den tunga trafiken.

Enligt den finska vägtrafikförordningen anger det röda ljuset att fordon inte i någon som helst situation får passera den första för körriktningen avsedda signalen, ej heller stoppstreck. Denna strikta regel leder till att fordonen i tätorterna ofta tvingas att gå på tomgång, varefter de accelererar för att ännu en gång efter svängen stanna vid rött ljus. I accelerationen går motorn på högvarv, då bränsleåtgången och utsläppen är som störst.

När bilisten svänger vid grönt ljus måste han lämna företräde för fotgängare. Samma regel bör gälla när en bil svänger till höger vid rött ljus. Vid sväng i en korsning måste fotgängare och den lätta trafiken alltid uppmärksammas och särskild försiktighet iakttas.

I Finlands riksdag har en motion väckts om att ändra denna punkt i vägtrafiklagen. Wien-vägtrafikkonventionen lägger inte heller hinder i vägen för detta, eftersom det gjorts en hel del förbehåll i den. Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder, så att högersväng vid rött ljus blir tillåten i de nordiska länderna.

Helsingfors den 17 februari 1993

Markku Rossi (Kesk.)
 Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)
 Timo Järvilahti (Kesk.)
 Markku Laukkanen (Kesk.)
 Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
 Maija Perho-Santala (Kok.)

Maria Kaisa Aula (Kesk.)
 Sinikka Hurskainen (SDP)
 Bjarne Kallis (SKL)
 Lauri Metsämäki (SDP)
 Sauli Niinistö (Kok.)
 Kimmo Sasi (Kok.)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om åtgärder för barn med särskilda läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

(Medlemsförslaget väckt av Ingrid Näslund och Lena Öhrsvik samt Claes Andersson m.fl., se s. 328)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1033/k om åtgärder för barn med särskilda läs- och skrivsvårigheter (dyslexi). Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 8 maj, den 19 juni samt den 27 september 1993.

1. Medlemsförslaget

Förslagsställarna framhåller att många barn har svårigheter att lära sig läsa och skriva trots normal intelligens och att det fastställts att dessa läs- och skrivsvårigheter - dyslexi - har neurologisk-genetisk bakgrund. Mellan 5 och 8% av alla barn drabbas, och av dessa får många till följd av misslyckanden i skolan minskat självförtroende eller allvarliga psykiska störningar, som inte sällan leder till asocialt beteende.

Runtom i världen bedrivs intensiv tvärvetenskaplig forskning om dyslexi, dess orsaker och behandlingsmetoder som spänner över ett flertal områden, såsom neuropsykologi, lingvistik, neurovetenskap, genetik och även behandlar sociala och psykosociala aspekter. Denna forskning har visat att bl.a. svårigheter att uppfatta språkets seriella uppbyggnad, ljudsystem eller bristande fonologisk medvetenhet är grundläggande drag hos dyslektiker, och att det är av stor betydelse att denna brist kan upptäckas redan på förskolenivå, så att systematisk träning i fonologisk medvetenhet då kan insättas. Forskningen har visat att praktiskt taget alla dyslektiker kan bli hjälpta genom adekvata specialpedagogiska insatser och sakkunnigt ledd skriv- och lästräning. Det är viktigt att lärare och specialpedagoger får en gedigen utbildning om dyslexins orsaker och att undervisningen om dyslexi ges vederbörlig plats på schemat i speciallärarutbildningen.

Vidare bör resurscentra inrättas där elever, föräldrar och lärare kan få kvalificerad experthjälp med utredning och diagnos, rådgivning, åtgärdsprogram och hjälpmedel.

Ett vetenskapligt samarbete har inletts mellan dyslexiforskare vid universiteten i Köpenhamn och Umeå samt Lærerhøgskolen i Stavanger. Visst samarbete finns också inom ramen för Nordiska ministerrådets arbets-

grupp för smala handikappområden, som bl.a. arbetar med uppbyggnad av resurscentra för smala handikappgrupper. Genom att ytterligare utnyttja de samlade resurserna i Norden och bygga ut ett erfarenhetsutbyte inom ramen för ett nordiskt samarbete på detta handikappområde skulle levnadsvillkoren kunna förbättras för dyslektiker.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Nordiska rådets socialutskott

Danmark

Undervisningsministeriet
Landsforeningen for Ordblindesagen

Finland

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården
Utbildningsstyrelsen
Finlands specialpedagogiska förbund rf.
Förbundet utvecklingshämning ry.
Centralförbundet för barnskydd

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Island

Speciallærerforeningen (FIS)

Norge

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Sosialdepartementet
Stavanger lærarhøgskole

Sverige

Skolverket
Umeå universitet
Medicinska forskningsrådet (MFR)
Handikappförbunden

2.1. Nordiska remissyttranden

Nordiska nämnden för handikappfrågor delar förslagsställarnas uppfattning om behovet av intensifierade insatser till stöd för dyslektiker i de nordiska länderna. För att bättre utnyttja kunskapen från internationell forskning krävs bl.a. förbättrad lärarutbildning och ökad tillgång till specialistkompetens, eventuellt knuten till särskilda s.k. kunskaps- eller resurscentra. Ökade insatser på nationell nivå till stöd för dyslektiker bör kompletteras med en förstärkning av det nordiska samarbetet inom området. Nordiska nämnden för handikappfrågor har som uppdrag att verka för nordiskt samarbete som tillvaratar den samlade kompetensen inom specifika områden.

Nordiska rådets socialutskott ställer sig mycket positivt till alla de insatser som föreslås i medlemsförslaget och erinrar om att frågan om dyslexi har en central plats i utskottets handlingsprogram på handikappområdet. Där betonas att det finns stora behov av insatser på området, dels utbildning av lärare för dyslektiker och dels att använda tillgängliga kunskaper ute bland barn. Erfarenheten har visat att praktiskt taget alla dyslektiker kan bli hjälpta genom adekvata insatser i ung ålder. Därför bör barn redan inom ramen för barnavårdens verksamhet få genomgå medicinsk undersökning och dyslexidiagnos.

2.2. Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet ansluter sig till de synpunkter som framförs i medlemsförslaget. Ministeriet känner väl till de stora problem som många elever har att lära sig läsa och skriva. Man har utgivit en rapport, "Råd til bedre læsning", där en översikt ges över problemets omfång och som avslutas med förslag till forsknings- och utredningsarbeten och en översikt över förslag till förbättringar.

Ministeriet arbetar med en uppföljning av rapporten och deltar aktivt i en upplysningskampanj om dyslexi; bl.a. är man medarrangör i en nordisk konferens om dyslexi i Köpenhamn i augusti 1993. Kampanjen är initierad av ordblindorganisationer i 14 andra europeiska länder.

Forskning och upplysning om dyslexi och läsning överhuvudtaget sker i Danmark vid Center for Læseforskning vid Københavns Universitet, Danmarks Pædagogiske Institut och Danmarks Lærerhøjskole. Det framhålls att nordiskt samarbete på detta område är viktigt. Forskare från ovannämnda forskningsmiljöer deltar aktivt i nätverk med motsvarande miljöer i andra nordiska länder. I Nordiska ministerrådets regi under Styregruppen for Nordisk Skolesamarbejde har ministerrådet bildat ett "Nordisk netværksprojekt om videntre for små og sjældent forekommende handicap". I projektet finns fem nät, varav ett handlar om dyslexi. De rekommendationer som föreslås i medlemsförslaget kunde bl.a. behandlas av detta nät.

Landsforeningen for Ordblindesagen anser förslaget mycket relevant och informerar om att Landsforeningen under hela 1993 genomför en kampanj,

"The Year of Early Recognition", i samarbete med European Dyslexia Association. Denna kampanj har samma mål som förslaget, att ingripa tidigt innan barnen börjar skolan och i skolans första klasser när de visar tecken på att senare få läs- och skrivproblem i skolan. Med remissvaret följer informationsmaterial och en inbjudan till en nordisk konferens om tidiga insatser.

2.3. Finska och åländska remissyttranden

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården stödjer medlemsförslaget och anser dyslexi vara ett allvarligt handikapp i dagens samhälle, men att den nuvarande ekonomiska situationen utgör en fara för att tjänster för specialundervisning gallras ut. Beträffande förslaget om upprättande av särskilda centra krävs en noggrannare utredning om dessa behövs vid sidan av redan verksamma tjänster.

Utbildningsstyrelsen konstaterar att forskningen kring läs- och skrivsvårigheter har bedrivits under flera årtionden i Finland och står på en hög nivå, samt att den har varit tillämpande och ofta anslutit sig till speciallärarutbildningen. På grund av att forskningen vanligtvis har varit språkbunden har det varit svårt att dra nytta av den på nordisk nivå. Personer med läs- och skrivsvårigheter som har en lägre begåvningsnivå än genomsnittet måste också uppmärksammas, för dessa behöver undervisning och rehabilitering som kräver särskild yrkesskicklighet. Undervisningen av en person med läs- och skrivsvårigheter måste bygga på en för honom personligen anpassad eller uppgjord läroplan samt att handikappet inte får äventyra elevens normala fortsatta studier.

Angående förbättrad utbildning för speciallärarna på området anser utbildningsstyrelsen att undervisning om personer med läs- och skrivsvårigheter borde ingå i grundundervisningen för alla klasslärare och ämneslärare i sådan utsträckning, att alla lärare får basfärdighet på området. Speciallärare och skolpsykologer borde genom sin utbildning ha goda färdigheter i att ta sig an elever med läs- och skrivsvårigheter och ge konsult hjälp. För att vidareutveckla området borde de dock få möjlighet att knyta nordiska och internationella kontakter. Inte för någon grupp av handikappade har det inrättats regionala, specialpedagogiska handlednings- och stödcentra i Finland. I samarbete mellan staten, kommunerna och berörda organisationer borde det skapas ett riksomfattande, regionalt handlednings- och samarbetsnät till stöd för undervisningen av elever som studerar i normalklass, men som behöver stöd och handledning.

Finlands specialpedagogiska förbund rf. anser att medlemsförslaget berör ett synnerligen angeläget ärende och stöder däri framförda förslag. Det redogörs för forskningen på området inom Finland och framhålls att resultat från olika forskningsriktningar borde koordineras så att man finner bästa möjliga diagnos- och undervisningsmetoder för olika dyslexityper och olika ålderskategorier av dyslektiker. Beträffande spridning av kunskap om dyslexi är det viktigt att den stora allmänheten informeras. Försök till spridning av kunskap till allmänheten har gjorts i massmedia samt via

litteratur. Förbättrad utbildning för specialpedagoger är en viktig sak, men ännu viktigare är förbättrad utbildning beträffande grundläggande lingvistiska färdigheter för barnträdgårdslärare, klasslärare och ämneslärare. Förutom förbättrad grundutbildning skulle en satsning på lärarfortbildning krävas, detta gäller i synnerhet speciallärarna. Just nu håller lärarfortbildningen på att försvinna till följd av den ekonomiska krisen i Finland. Beträffande inrättande av resurscentra kunde det vara av stor betydelse särskilt för vuxna dyslektiker som har dolt sitt handikapp och nu inte behärskar sitt yrke p.g.a. datoriseringen.

Förbundet utvecklingshämning ry. anser förslagen i medlemsförslaget värda allt stöd, men framhåller att de är alltför omfattande för att genomföras. Samarbete, särskilt för att sprida kunskap via utbildningen, är viktigt. Tanken om resurscentra är också bra, men måste utredas ytterligare, och den kan genomföras nationellt på olika sätt i de nordiska länderna. I Sverige, Norge och Finland använder man s.k. lättläst språk, och det borde utredas om budskapet når bättre fram med hjälp av det hos barn med skriv- och lässvårigheter. Denna fråga är mycket viktig att utreda på nordisk nivå och en expertgrupp bör tillsättas för att kartlägga situationen i alla nordiska länder och sätta upp klara mål och former för samarbetet. Dessutom borde arbetsgruppen utreda vad som lönar sig att göra nationellt respektive nordiskt.

Centralförbundet för barnskydd ställer sig mycket positivt till medlemsförslaget. Förbundet pekar på att man i Finland startade dyslektisk forskning och undervisning i början av 60-talet, då de första speciallärartjänsterna inrättades för diagnostisering och undervisning av dyslektiska barn i skolorna. Efter det har man i utbildningen av klasslösa speciallärare strävat efter att ett landsomfattande nätverk av speciallärare skulle handha diagnostisering och tillrättaläggande undervisning av dyslektiker i hela Finland. Den neuropsykologiska forskningen och rehabiliteringen utförd av neuropsykologer syftar till samma mål som speciallärarnas verksamhet när det gäller dyslektiker. I lärarutbildningen med slutexamen på universitetsnivå ingår i de specialpedagogiska kurserna också kunskaper i dyslexi och habilitering av den som en obligatorisk del. Även i den barnneurologiska forskningen och rehabiliteringen är dyslexi och andra inlärningsstörningar väl representerade. Slutligen understryker Centralförbundet att om man grundar forskningscentra och utreder frågan mer ingående, måste de redan befintliga institutionerna i de nordiska länderna utnyttjas.

Ålands landskapsstyrelse framhåller att åtgärder på nordisk nivå som kunde bidra till att upprätthålla och höja kunskapsnivån hos skolpsykologer, speciallärare m.fl. kunde vara stöd för anordnandet av nordiska utbildningskonferenser inom ämnesområdet för läs- och skrivsvårigheter. Att inrätta permanenta nordiska resurscentra för dyslexidrabbade förefaller speciellt i nuvarande ekonomiska läge orealistiskt. Däremot kunde gemensamma nordiska samarbetsatsningar kring utbildning av olika personalgrupper bidra till att höja kunskaps- och medvetenhetsnivån om dyslexi i de nordiska länderna.

2.4. Isländska remissyttranden

Speciallærerforeningen (FIS) anser att de fyra punkter som nämns i medlemsförslaget är mycket viktiga och värda att förena krafterna om. FIS är därför mycket positiv till att delta i nordiskt samarbete om dessa och anser att ett samarbete med all sannolikhet kommer att leda till bättre förståelse av de problem, som dyslexihandikappade har att kämpa med och samtidigt leda till en mer målinriktad hjälp till de berörda.

2.5. Norska remissyttranden

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet stöder till fullo synpunkterna och förslagen och framhåller att de överensstämmer med departementets intentioner och målsättningar för utbildning av barn, unga och vuxna med särskilda behov. I Norge pågår en omstrukturering av specialundervisningen med omorganisering av de tidigare statliga specialskolorna och etablering av statliga specialpedagogiska kompetenscentra. Norge deltar i Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för små grupper funktionshämmande och har fått speciellt anslag för samarbete omkring läs- och skrivsvårigheter. I departementets omfattande FoU-program för utbildning av barn, unga och vuxna med särskilda behov, är läs- och skrivsvårigheterna ett av de prioriterade satsningsområdena.

Sosialdepartementet nämner att frågan om utveckling och standardisering av speciella tester på hälsostationerna för att upptäcka dyslexi får förmodligen ekonomiskt stöd från Helsedirektoratet i Norge. Inom hälsosektorn finns inte speciella program för utveckling av diagnos- och rehabiliteringsmetoder för barn med dyslexi och inga planer finns för att etablera resurscentra för personer med dyslexi.

Stavanger lærerhøgskole ger sitt fulla stöd till synpunkterna i medlemsförslaget och anser det mycket viktigt. Förslaget har endast barn som målgrupp, men unga och vuxna har också många problem på området och borde nämnas explicit i förslaget. Det är viktigt att möjligheterna för diagnostisering och behandling blir mycket lika utan hänsyn till geografiska, sociala eller andra förhållanden. Det är också viktigt att diagnostisering och behandling har en kapacitet och facklig nivå som möjliggör en snabb och effektiv behandling. Därför krävs en ny grundutbildning för de som skall specialisera sig på fältet, och det bör etableras ett eget utbildningserbjudande för läspedagoger. Grundutbildningen för allmänlärarna måste innehålla ett mer omfattande obligatoriskt studium för läs- och skrivinläring generellt och läs- och skrivsvårigheter speciellt. Alla som har grundutbildning på detta område måste med jämna mellanrum ges tillfälle till efterutbildning som höjer deras kompetens och håller dem à jour med utvecklingen. I detta sammanhang är det viktigt att avsätta medel till kompetensnätverk både på nationellt och nordiskt plan så att man har möjlighet att få ett maximalt utnyttjande och samordning av resurserna. Det är nödvändigt att upprusta den tekniska utrustningen på området, vilket har hänt t.ex. med användning av data i diagnostisering och behandling.

Mängden av lättlästa böcker och ljudböcker är också ojämn och begränsad. Det borde vara ett överordnat mål att alla barn, unga och vuxna med läs- och/eller skrivsvårigheter blir reellt jämställda när det gäller möjligheter för diagnostisering och behandling. Auktoriserade yrkeskunniga behövs också om man skall få en likriktad och professionell värdering av vilka som skall ha rätt till särbehandling på grund av läs- och skrivsvårigheter. Där bör inledas ett forskningssamarbete både på nationellt, nordiskt och internationellt plan, men det behövs större ekonomiska insatser.

2.6. Svenska remissyttranden

Skolverket har inget att invända mot motionärernas krav på att lärare och specialpedagoger får en gedigen utbildning på dyslexiområdet. Vikten av att redan den grundläggande lärarutbildningen inrymmer undervisning om läs- och skrivutveckling och läs- och skrivhandikapp bör emellertid också betonas. I de nordiska länderna har flera forsknings- och utvecklingscentra med framgång och internationellt erkännande arbetat med dyslexifrågor och detta bör också bli känt i lärarutbildningen.

Umeå universitet (utbildnings- och forskningsbyrån) finner förslaget till alla delar vara välmotiverat och grundat på en insiktsfull analys av frågan. De närmare formerna för stöd till forskning, kunskapspridning, förbättring av utbildning av skolans personal och inrättandet av resurscentra behöver emellertid utredas närmare.

Medicinska forskningsrådet (MFR) begränsar sitt yttrande till att ge synpunkter relaterade till forskning och information om dyslexi och konstaterar att forskningen inom dyslexiområdet intensifieras under det senaste decenniet särskilt beträffande de neurobiologiska och genetiska aspekterna av dyslexin. Även om det anses klart att detta handikapp har en neurologisk, genetisk bakgrund har det inte varit möjligt att mer i detalj undersöka de närmare genetiska aspekterna. De intentioner som framförs i medlemsförslaget har trots allt begränsade möjligheter till genomförande inom det medicinska området. Det är en fördel att förstärka samarbete och erfarenhetsutbyte mellan medicinskt inriktade forskargrupper i de nordiska länderna, för att därigenom bidra till utvecklingen av adekvata diagnos- och habiliteringsmetoder för dyslektiker. Resurser för ett sådant samarbete kan redan i viss utsträckning erhållas inom det nordiska samarbetets olika nivåer. Det är i övrigt rimligt att forskning inom dyslexiområdet stöds genom de nationella kanaler där förutsättningar finns för att bedöma föreslagna projekts vetenskapliga kvalitet och genomförbarhet.

Handikappförbunden har inget att invända mot Nordiska rådets förslag i att-satserna. När det gäller förslaget om resurscentra har det ju redan beviljats medel för projekt i vissa regioner. Handikappförbunden har inhämtat synpunkter från Förbundet mot läs- och skrivsvårigheter, som dock ej ingår i samarbetsorganet och de har heller inget att invända mot förslaget.

3. Utskottet

Medlemsförslaget har som motiv att förbättra levnadsvillkoren för personer med särskilda läs- och skrivsvårigheter, dyslexi. Detta skall ske genom att utnyttja de samlade resurserna i Norden och bygga ut ett erfarenhetsutbyte inom ramen för det nordiska samarbetet. Vidare anser man att på det samhällseliga planet skulle avsevärda vinster kunna göras. I medlemsförslaget redogörs noggrant för hur dyslexi utvecklas och gestaltar sig och de forskningsinsatser som har gjorts och görs på området.

Utskottet har uppmärksammat att de forskningsresultat som medlemsförslaget redogör för är omtvistade och flera förklaringar till dyslexins orsaker har förts fram. Utskottet konstaterar att oavsett orsakerna har dyslexi mycket stor spridning och att åtgärder behövs för att hjälpa personer med läs- och skrivsvårigheter.

Remissinstanserna har huvudsakligen en positiv inställning till medlemsförslaget, men vissa är tveksamma dels huruvida frågan är av nordisk karaktär och dels till resursanvändningen. Utskottet har särskilt uppmärksammat att man i de nordiska länderna har forskat kring läs- och skrivsvårigheter under en tid och initierat vissa åtgärder på området, bl.a. förbättrat utbildningen för speciallärare m.m.

Utskottet har blivit uppmärksammat på att år 1993 är ett kampanjår för dyslexiföreningar i 14 europeiska länder, som är organiserade i European Dyslexi Association (EDA) med namnet "The year of early recognition". Utskottet anser i likhet med Nordiska rådets socialutskott att barn redan inom ramen för barnavårdens verksamhet skall få genomgå medicinsk undersökning och dyslexidiagnos.

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet stöder forskning om dyslexi och utveckling av adekvata och effektiva diagnos- och habiliteringsmetoder för dyslektiker. Utskottet anser att all forskning om detta är ytterst viktig, men med hänvisning till att forskningen verkar vara relativt vital i de enskilda nordiska länderna anser utskottet det vara mest relevant att dessa forskningsinstanser utbyter erfarenheter om metodik och resultat dem emellan. Utskottet vill i detta sammanhang nämna att år 1979 antog Nordiska rådet en rekommendation, nr 22, angående utredning av behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur. Enligt utredningen, som gjordes 1982, borde utgivningen av lättläst litteratur av olika skäl vara nationellt förankrad. Samarbetsbehovet på området ansågs kunna tillgodoses genom direkta kontakter och erfarenhetsutbyte.

I medlemsförslaget föreslås vidare att ministerrådet skall medverka till att sprida kunskap om dyslexi och skapa medvetenhet om detta handikapp bland lärare och övriga skolansvariga, föräldrar, läkare, arbetsgivare m.fl. Utskottet vill understryka vikten av kunskaps spridning beträffande läs- och skrivsvårigheter hos berörda instanser, inte minst för att förhindra fördomar mot dyslexi. På detta område kunde ett intensifierat nordiskt samarbete med bl.a. erfarenhetsutbyte åstadkomma bättre strategi och resurstänkande inom utbildningssektorn.

Förslaget att förbättra utbildningen om dyslexi för specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda anser utskottet vara av yttersta vikt, eftersom dessa personer har en nyckelställning i fråga om individens inställning och självkänsla. Här borde man inom det nordiska samarbetet göra en utvärdering av den utbildning som finns för dessa yrkesgrupper både nordiskt och internationellt i syfte att få till stånd en bra modell för en förbättrad utbildning om dyslexi.

Slutligen rekommenderas att ministerrådet inrättar resurscentra även med experthjälp åt personer med dyslexi. Kulturutskottet understryker vikten av att personer med dyslexi i alla åldrar kan få experthjälp för sitt problem i de nordiska länderna. Utskottet anser emellertid denna sak vara av en sådan karaktär att den förutsätter nationell behandling.

Den nordiska arbetsgruppen för små handikappområden upprättades inom Nordiska ministerrådet år 1992. Arbetsgruppen har utarbetat en skiss till ett 5-årigt nordiskt samarbetsprojekt inom områdena "små och mindre kända handikapp". Nätverk på fem små handikappområden har upprättats i de nordiska länderna, varav dyslexi ingår. Nätverken skall bl.a. utbyta erfarenheter, kunskap och läromedel på områdena. Utskottet anser det vara naturligt att denna arbetsgrupp får ett överordnat ansvar för de frågor medlemsförslaget behandlar enligt denna rekommendation.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna,

att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser,

att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahas inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi.

Stockholm den 27 september 1993

Marianne Andersson (c)

Ranveig Frøiland (A)

Jógvan A. Johannessen (Jvfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Formand

Paul Chaffey (SV)

J.K. Hansen (S)

Virpa Puisto (SDP)

Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om åtgärder för barn med särskilda läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

(väckt av Ingrid Näslund och Lena Öhrsvik samt Claes Andersson, Marianne Andersson, Hugo Bergdahl, Åshild Hauan, Birgitte Husmark, Hans Jørgen Jensen, Markku Rossi och Lodve Solholm)

Många barn har, trots normal eller övergenomsnittlig intelligens, särskilda svårigheter att lära sig läsa och skriva. Sådana speciella läs- och skrivsvårigheter - dyslexi - har fastställts ha neurologisk-genetisk bakgrund och är ett av västvärldens vanligaste handikapp. Mellan 5 och 8 % av alla barn (pojkar är kraftigt överrepresenterade) har allvarlig dyslexi och betydligt fler är lindrigare drabbade. Dyslexiproblemen drabbar inte bara individen hårt utan förorsakar också stora problem för samhället.

Detta föga kända biologiska handikapp är visserligen föremål för ökande intresse men alltför ofta händer att dyslektiska barn felaktigt uppfattas som "dumma", dåligt motiverade, mentalt eller emotionellt störda eller offer för dålig skolundervisning. Till följd av misslyckandena i skolan får många dyslexibarn förstört självförtroende eller allvarliga psykiska störningar, som inte sällan leder till asocialt beteende.

Praktisk oförmåga att läsa och skriva är ett allvarligt handikapp i dagens samhälle med höga krav på att behärska skriftspråket. Inte minst kräver den ökande datoriseringen i arbetslivet god förmåga att kunna säkert avläsa bildskärmen och snabbt skriva in korrekta kommandon. Företagsläkare vittnar om att duktiga arbetare på grund av specifika läs- och skrivsvårigheter flyr undan datorerna till omplacering, sjukskrivning eller för-tidspension.

Runtom i världen bedrivs intensiv tvärvetenskaplig forskning om dyslexi, dess orsaker och behandlingsmetoder. Forskningen spänner över ett flertal områden, såsom neuropsykologi, lingvistik, neurovetenskap, genetik och behandlar även sociala och psykosociala aspekter. De speciella svårigheter som dyslektiker har med att knäcka den alfabetiska koden handlar således om svagheter i någon eller några av de många hjärnmekanismer som har avgörande betydelse för läsning och skrivning utan att på något sätt negativt påverka intelligensen. Dessa svagheter karakteriserar likartat dyslektiker från olika sociokulturella miljöer.

Den moderna forskningen om dyslexihandikappet, som förutom en neurologisk bakgrund också har en hög grad av ärftlighet, har visat att bl.a. svårigheter att uppfatta språkets seriella uppbyggnad, ljudsystem eller bristande fonologisk medvetenhet är grundläggande drag hos dyslekti-

ker. Av betydelse är att denna brist kan upptäckas redan på förskolenivå och att systematisk träning i fonologisk medvetenhet då kan förbättra läs-inlärnningen senare i skolan.

Den internationella dyslexiforskningen har lett till utvecklandet av nya effektiva diagnosmetoder samt specialpedagogiska strategier och hjälpmedel. Erfarenheten har visat att praktiskt taget alla dyslektiker kan bli hjälpta genom adekvata specialpedagogiska insatser och sakkunnigt ledd skriv- och lästräning, i synnerhet om hjälpen sätts in tidigt. Det är därför väsentligt att barn (6,5 år) redan inom ramen för barnavårdscentralernas verksamhet får genomgå medicinsk undersökning och dyslexidiagnos. Dyslektiska barn behöver mycken sakkunnig hjälp samt förståelse och intresse från föräldrar, lärare och övrig omgivning för att deras ofta eminenta begåvning och talanger skall kunna utvecklas.

Adekvat hjälp till dyslektiska barn kräver givetvis specialpedagoger. Det kräver också att lärare och specialpedagoger får en gedigen utbildning om dyslexins orsaker och relativt allmänna förekomst, om diagnostiska metoder och om elevrelaterade specialpedagogiska åtgärdsprogram och habiliteringsmetoder. Undervisningen om dyslexi, det vanligaste inlärningshandikappet i skolan, måste ges vederbörlig plats på schemat i speciallärarutbildningen, stå på en vetenskaplig god nivå och ha anknytning till internationell forskning.

Vidare bör resurscentra inrättas där elever, föräldrar och lärare kan få kvalificerad experthjälp med utredning och diagnos, rådgivning, åtgärdsprogram och hjälpmedel, fullt i likhet med vad som gäller för barn med syn-, hörsel- och rörelsehandikapp.

Internationellt har dyslexiforskningen på senare år gjort avsevärda framsteg. Symposier och workshops arrangeras för att främja utbytet av nya resultat och idéer liksom konferenser för läkare, lärare, fysiker m.fl. berörda av habiliteringen av dyslektiker. I motsats till förhållandena i andra länder, även bland våra nordiska grannländer, har t.ex. i Sverige dyslexiforskningens framsteg inte vederbörligen uppmärksamats och det finns bara begränsade möjligheter för föräldrar, lärare, speciallärare och skolpsykologer att få professionell hjälp för barn med läs- och skrivsvårigheter.

Ett vetenskapligt samarbete har inletts mellan dyslexiforskare vid universiteten i Köpenhamn och Umeå samt Lærerhøgskolen i Stavanger. Visst samarbete finns också inom ramen för Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för smala handikappområden, som arbetar bl a med uppbyggnad av resurscentra för smala handikappgrupper. Genom att ytterligare utnyttja våra samlade resurser i Norden och bygga ut ett erfarenhetsutbyte inom ramen för ett nordiskt samarbete på detta relativt nyligen upptäckta stora handikappområde skulle levnadsvillkoren kunna förbättras för dyslektiker. På det samhälleliga planet skulle också avsevärda vinster kunna göras.

Handikappet dyslexi måste också erkännas fullt ut och leda till att dyslektiker liksom andra handikappade får den hjälp och de hjälpmedel, som

de behöver, för att nå fram till skriftspråklig kompetens och därmed kunna bli fullt delaktiga i samhället och dess möjligheter.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att stödja forskning om dyslexi och utveckling av adekvata och effektiva diagnos- och habiliteringsmetoder för dyslektiker,

att medverka till att sprida kunskap om dyslexi och skapa medvetenhet om detta handikapp bland lärare och övriga skolansvariga, föräldrar, läkare, arbetsgivare m.fl. berörda,

att förbättra utbildningen om dyslexi för specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda,

att inrätta resurscentra även med experthjälp åt personer med dyslexi.

Stockholm, København, Helsingfors och Oslo den 24 februari 1993

Ingrid Näslund (kds)
Claes Andersson (Vas.)
Hugo Bergdahl (fp)
Birgitte Husmark (SF)
Markku Rossi (Kesk)

Lena Öhrsvik (s)
Marianne Andersson (c)
Åshild Hauan (A)
Hans Jørgen Jensen (S)
Lodve Solholm (FrP)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag A 1034/m om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden samt medlemsförslagen A 1043/m om energi- och miljöåtgärder i Norden och A 1044/m om atomsäkerhet i Ryssland

(Medlemsförslag A 1034/m väckt av Birgitta Dahl samt Sten Andersson och Haakon Blankenborg m.fl., se s. 347)

Medlemsförslag A 1043/m väckt av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark och Kjellbjørg Lunde, se s. 421

Medlemsförslag A 1044/m väckt av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark och Kjellbjørg Lunde, se s. 424)

1. Medlemsförslagen

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1034/m om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden, medlemsförslag A 1043/m om energi- och miljöåtgärder i Norden samt medlemsförslag A 1044/m om atomsäkerhet i Ryssland. Medlemsförslagen har sänts på remiss och har behandlats vid miljöutskottets möten den 9-12 augusti samt den 27-28 september 1993. Medlemsförslagen bifogas som bilagor till betänkandet.

2. Remissyttranden

2.1 *Remissyttranden över medlemsförslag A 1034/m om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten m m*

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Norden

- Nordiska rådets ekonomiska utskott
- Nordel
- Nordiska investeringsbanken (NIB)
- Nordisk kärnsäkerhetsforskning (NKS)

Danmark

- Indenrigsministeriet
- Forskningscenter Risø

Finland

- Handels- och industriministeriet
- Miljöministeriet

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Udenrigsministeriet
- Energistyrelsen
- Statens stråleinstitut

Norge

- Nærings- og energidepartementet

Sverige

- Statens naturvårdsverk (Miljö- och naturresursdepartementet)
- Statens kärnkraftsinspektion (Miljö- och naturresursdepartementet)
- Statens strålskyddsinstitut (SSI) (Miljö- och naturresursdepartementet)
- Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) (Näringsdepartementet)
- Forsvarets forskningsanstalt (FOA) (Försvarsdepartementet)
- Statens räddningsverk (SRV) (Försvarsdepartementet)
- Fiskeriverket (Jordbruksdepartementet)
- Stockholms marina forskningscentrum (SMF) (Utbildningsdepartementet)
- Umeå marina forskningscentrum (Utbildningsdepartementet)
- Svenska bioenergiföreningen (SVEBIO)

Övriga

- Greenpeace

Ekonomiska utskottet understryker att förbättrandet av kärnsäkerheten bör ges hög prioritet i det nordiska samarbetet. Med det förbehållet att det här är fråga om uppgifter som långt överstiger tillgängliga resurser hos de nordiska länderna såväl enskilt som samlat menar utskottet att konstruktiva bidrag till att lösa problemen måste sökas också från de nordiska länderna och nordiska institutioner. Ekonomiska utskottet har därför i annat sammanhang uppmanat ländernas energimyndigheter att utreda om en utbyggnad av vatten- och gasbaserad kraftproduktion i Norden via Nordel-samarbetet kan vara ett supplerande alternativ till energiproduktionen i de aktuella områdena när dessa nedlägger sina kärnkraftverk. Man under-

stryker att mottagarländerna måste få göra huvudprioriteringen av säkerhetshöjningen och effektiviseringen av energiförsörjningen och att biståndet skall vara konstruktivt och lägga vikt på energiekonomisering och miljökonsekvenser.

Nordel instämmer i att det är omfattande och kostsamma insatser som borde göras i ländernas el-system. Studier av möjligheterna att öka samkörningen mellan el-systemen i Östeuropa med dem i Central- och Nordeuropa pågår. Ett ökat el-samarbete borde också vara möjligt direkt mellan de aktuella staterna och man hänvisar till att kontakter etablerats mellan Nordel och samarbetsorganisationen BALTEL som är under uppbyggnad. Kontakter har också tagits med en nybildad organisation inom de f.d. Sovjetrepublikerna. Nordel är berett att i samverkan med kraftindustrin i Norden medverka i strävan att åstadkomma ett effektivt och miljövänligt el-system i de tidigare östblocksstaterna. Man vill dock peka på att det kommer att krävas betydande personella och ekonomiska resurser. De personella resurserna bör kunna hämtas från kraftindustrin, medan det vad gäller de ekonomiska resurserna krävs stöd utifrån.

Nordisk kärnsäkerhetsforskning (NKS) framhåller att fortsatta stora insatser behövs för att förbättra kärnsäkerheten i våra östliga grannländer. NKS understryker att alla nya initiativ bör samordnas med de många pågående programmen för att inte komplicera för mottagarna. NKS pekar vidare på att frågor om atomsäkerhet behandlas i många olika grupperingar i det nordiska samarbetet och menar att en bättre samordning av initiativen inom Norden behövs. NKS' arbete skulle underlättas om det fanns ett motsvarande organ med representanter för de politiska myndigheterna. NKS tillstyrker punkt 1 i medlemsförslaget och erbjuder sin hjälp vid fortsatt samordning av nordiska insatser på den mångfacetterade sakliga nivå som kommer att erfordras.

Nordiska investeringsbanken stöder förslaget.

Forskningscenter Risø, DK, instämmer i, att det finns ett stort behov av att förbättra säkerheten vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina. De tillstyrker också att det vid en värdering av de reaktorsäkerhetsmässiga förhållandena i områdena måste tas hänsyn till såväl civil som militär verksamhet. De pekar vidare på, att det utöver kraftreaktorerna i Ignalina, Sosnovy Bor och på Kolahalvön är stationerade ca 100 kärnkraftsframdrivna fartyg i Murmansk-området. Vad gäller förslaget angående internationella avtal om strikt kontroll av all kärnteknisk verksamhet påpekas att detta går väsentligt längre än existerande kontrollavtal. Vad gäller energiförsörjningen påpekas att en fortsatt utbyggnad av kärnkraftverk pågår i östländerna och att realistiska alternativ till de existerande kärnkraftverken kan vara såväl kraftverk baserade på fossila bränslen som kärnkraftverk med högre säkerhetsstandard.

Indenrigsministeriet, DK, ställer sig bakom det yttrande som görs av Forskningscenter Risø samt hänvisar till yttranden avgivna angående det tidigare medlemsförslaget A 1020/m om säkerhetsproblemen vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor respektive Ignalina.

Handels- och industriministeriet, SF, poängterar vikten av att finansinstitutionerna EBRD och Världsbanken, som i huvudsak styr investeringsstödet på energisektorn, ges möjlighet att idka samarbete. Vidare informeras om status för arbetet med att få fram en konvention om kärnsäkerhet, vilket i första steget endast torde komma att gälla kärnkraftsanläggningar och senare utvidgas till avfallsförsörjningen. Vad gäller åtgärder i kärnkraftsanläggningarna påpekas att som villkor för biståndet inte bör ställas någon snäv tidtabell för avställningen, utan att nedläggningen av de riskbenägnaste enheterna bör avtalas mellan givar- och mottagarländernas regeringar. Då det gäller att åstadkomma en dylik koncensus har ovan nämnda finansinstitut en viktig uppgift.

Miljöministeriet, SF, framhåller att ur miljövärdssynpunkt är det nödvändigt att också fästa vikt vid det hot som militär verksamhet förorsakar i form av kärnsäkerhet och strålning. Energiproduktionen och användningen inom de delar av Östeuropa som förr hörde till Sovjetunionen är slösaktig, och effektiviserad energianvändning kan ge avsevärda inbesparingar. Miljöministeriet stöder strävandena att så snart som möjligt ta ur bruk de äldsta kärnkraftsenheterna inom våra närområden.

Ålands landskapsstyrelse stöder nationella och gemensamma nordiska ansträngningar som leder till en för vår omgivning förbättrad kärnsäkerhet och en miljöriktig energiförsörjning där de förnyelsebara energikällornas förutsättningar förstärks.

Statens energistyrelse, IS, anser att uppgiften är av den omfattningen att Norden bör lägga vikt på att arbeta på det internationella planet i stället för att försöka lösa uppgiften på egen hand.

Statens stråleinstitut, IS, stöder förslagets del 1, men lägger vikt på koordinering av projekt och pekar liksom NKS på behovet av ett formellt nordiskt samrådsforum.

Utrikesministeriet, IS, framhåller att ett så komplicerat och omfattande sakområde kräver nordiskt samarbete, därför att de nordiska ländernas intressen är besläktade. Ministeriet anser att det är önskvärt att en koordinering av insatserna ökas. På det sättet skulle det t.ex. vara möjligt att bättre kunna utnyttja den tekniska rådgivning, som de nordiska länderna kan ställa till rådighet.

Närings- og energidepartementet, N, hänvisar till den multilaterala utredning om effektivisering av de östliga ländernas energipolitik, bl.a. åtgärder för energisparande och alternativa energikällor, som genomförs av Världsbanken i samarbetet med IEA. Den kommer att ge en bättre översikt av energiförsörjningssituationen i de aktuella områdena och vilka åtgärder, även multilaterala, som är mest aktuella på energiområdet och anger vilka behov som finns för ytterligare åtgärder från nordisk sida. Departementet anser att kraftleveranser till områdena blir mycket kostsamma och svår genomförbara och menar att bistånd till energisparande och bättre utnyttjande av egna energiresurser är långt mer konstruktivt. Man hänvisar också till pågående verksamhet inom Nordiska ministerrådet, vilken har relevans för medlemsförslagets teman.

Fiskeriverket, S, instämmer i de allmänna synpunkter som ges i det förelagda medlemsförslaget, men anser att kärnsäkerhetsprogrammet måste kompletteras med en genomtänkt strategi för kontroll och forskning, bl.a. samordning av program för kontroll av kylvatteneffekter och radioaktiva utsläpp, utseende av referensområden, m.m.

Försvarets forskningsanstalt, S, delar förslagets uppfattning vad gäller den faktiska situationen för energiförsörjningen i f.d. Sovjetunionen och därmed förknippade risker. FOA har inga större invändningar mot de rekommendationer till Nordiska ministerrådet och till de nordiska ländernas regeringar, som föreslås.

Statens kärnkraftsinspektion, S, påpekar behovet av koordinering av ny verksamhet med befintliga projekt. Vad gäller kontrollfrågor framhålls behovet av koordinering mellan involverade stater och IAEA för att undvika att nya organ behöver skapas, bl.a. vad gäller kontroll av kärnämnen. Vad gäller framtida energisystem påtalas behovet av att reaktorernas roll i regionens framtida energiförsörjning klargörs. Stöd bör ges till insatser för att utreda och forma framtida energisystem i regionen. Vad gäller Litauen så måste planeringen för sådana insatser för Ignalinaverkets del ske i perspektivet av att verket sannolikt kommer att avvecklas inom en 10 års period.

Statens räddningsverk, S, tillstyrker medlemsförslaget.

Statens strålskyddsinstitut, S, anser att från beredskapssynpunkt är en av de mest angelägna uppgifterna att i ett första steg verka för att kontaktvägar skapas med "myndighetsutövande" institutioner på Kola, för att därmed skapa förutsättningar för en snabb utväxling av mätdata och annan information i olyckssituationer eller då rykten går om radioaktiva utsläpp. Dessa mätdata skall vara tillgängliga även i de nordiska länderna för en mer eller mindre direktöverföring via telefon eller satellit.

Stockholms marina forskningscentrum (SMF), S, anser det vara ytterst angeläget att radiakdeponier i eller i nära anslutning till marina miljöer kartläggs och redovisas. SMF stöder till fullo att ansträngningar görs till internationella överenskommelser som syftar till begränsningar i spridningen av radioaktiva substanser. Vad gäller energisystem bör miljökonsekvenserna för olika energisystem bedömas noga, bl.a. för en eventuell gasledning genom Östersjön.

Svenska bioenergiföreningen (SVEBIO), S, konstaterar att en ökad användning av bioenergi såväl i de nordiska länderna som i de baltiska staterna minskar nettoutsläppen av växthusgaser och försurande ämnen. SVEBIO redovisar ett antal områden inom biobränsle där utredningar bör ske. Man konstaterar att en mängd olika företag och personer nu är involverade i projekt att hjälpa Baltikum bl.a. med energisystemets omställning. Det bör insamlas information om vilka insatser som görs så att dubbelarbete kan undvikas och för erfarenhetsutbyten.

Umeå marina forskningscentrum, S, påpekar att säkerställandet av en effektiv och miljöriktig energiförsörjning är av stor betydelse för den marina miljön. Utsläpp till atmosfären av kväveoxider och nedfall i havet utgör en betydande del av kväveutsläppen till Östersjön. Återanvändning av PCB-

kontaminerade spilloljor som bränsle har förekommit även i Sverige och torde vara ett än större problem i länder med dålig ekonomi, energibrist och små resurser för omhändertagande av avfall. De nordiska länderna skulle här kunna ställa resurser till förfogande för omhändertagande av denna typ av avfall. Slutligen framhålls att satsningar på effektivisering av energidistributionen i länderna sannolikt är en mycket kostnadseffektiv åtgärd för att förbättra miljön.

Statens naturvårdsverk, S, påpekar att de nordiska ländernas stöd till Östeuropa och Baltikum bör genomföras på ett sådant sätt att det främjar en mer effektiv energianvändning och uppbyggnaden av miljöanpassade energisystem i dessa länder.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), S, meddelar att studier i öststater visar stor effektiviseringspotential i såväl energiproduktion som -användning. Norden bör medverka i koordinering av de internationella insatserna och verka för införandet av effektiva styrmedel. NUTEK har nyligen startat ett program syftande till att göra ett miljöanpassat energisystem i de baltiska staterna och Östeuropa, innefattande bl.a. konvertering av värmecentraler till fliseldning samt flera projekt för energieffektivisering. Det finns ett stort behov av samordning gentemot andra pågående projekt och NUTEK anser att det är nödvändigt att finna enkla former för samarbete.

Greenpeace påtalar behovet av åtgärder med anledning av tidigare dumpat radioaktivt avfall i Arktis och Norra Ishavet samt de kvarstående problemen för den ryska flottan att lagra avfallet från ubåtar. Landbase-erade lager finns inte för reaktorer från avställda ubåtar och lagringsutrymmet för de operativa ubåtarnas använda bränsle är mer eller mindre fullt. Reactorer inklusive bränsle har dumpats i havet. Man menar att problemen med kärnkraftsdrivna fartyg bör uppmärksammas mer och att antalet fartyg bör reduceras.

2.2. Yttranden över medlemsförslag A 1043/m om energi och miljö

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Norden

- Nordiska ämbetsmannakommittén för energipolitik
- Nordiska ministerrådet, Nordisk energiforskningsudvalg
- Nordiska rådets ekonomiska utskott

Danmark

- Energiministeriet
- Miljøministeriet

Finland

- Handels- och industriministeriet

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Norge

- Nærings- og energidepartementet

Sverige

- NUTEK - Närings- och teknikutvecklingsverket (Näringsdepartementet)

- BITS (Utrikesdepartementet)

Ekonomiska utskottet konstaterar att förslaget täcker ett brett spektrum av frågor vilka har avgörande betydelse för Nordens vidare utveckling. Utskottet konstaterar att en del av de konkreta förslag som framläggs, inte minst vad gäller energisituationen i Nordens närområden, alternativa kraftresurser för dessa områden, investeringar i infrastrukturprojekt och stöd till utbyggnad av renings- och återvinningsteknologi har allmän uppslutning också sett ur ekonomisk och industriell synpunkt. Man konstaterar att ekonomiska utskottet har under behandling ett antal förslag om åtgärder för ökad sysselsättning i Norden och för att utveckla energi- och industrisamarbetet mellan Norden och våra närområden. Utskottet kommer att lägga fram flera konkreta förslag med motsvarande inriktning som i detta medlemsförslag under den 43:e sessionen och räknar med att det blir ett omfattande, ambitiöst och konstruktivt "åtgärdspaket" som läggs fram för ministerrådet.

Utskottet anser emellertid att konstruktiva bidrag från nordiska institutioner bäst uppnås om man är realistisk med hänsyn till vilka åtgärder som kan genomföras nordiskt, vilka som bäst löses nationellt och vilka som kräver en dialog med andra internationella organisationer i regionen. Man är osäker om det är riktigt att upprätta nya institutioner innan man noga värderat vilka uppgifter och vilket ansvar de skall ha i förhållande till existerande organ. Utskottet tillstyrker däremot att man inför ett förpliktande övervakningssystem för att ingångna miljöavtal efterlevs och menar att det kunde vara aktuellt att starta ett sådant arbete vad gäller Östersjöområdet för att vinna erfarenheter.

Nordiska ministerrådet. Ämbetsmannakommittén för energifrågor påpekar att de nordiska länderna länge varit pådrivande när det gäller integration av miljöhänsyn i energisektorn. Alla länder utom Island har infört karbonskatter i tillägg till generella avgifter på energiområdet. Samarbetet om bärkraftig energiutveckling har de senaste åren lett till flera projekt, bl.a. ett energipolitiskt samarbete om skatter och avgifter som miljöpolitiska styrmedel och kostnadseffektiva åtgärder för reduktion av CO₂-utsläpp från energisektorn. Energiforskningsutskottet arbetar med sex fackprogram, varav fyra mer eller mindre direkt riktade mot förnybara energikällor. Våren 1993 upprättades tre ad hoc-grupper, en för internationella energisparfrågor, en för klimatstrategier på klimatområdet samt en för nordiska el-marknadsfrågor. Vidare påpekas att alla de nordiska länderna är intresserade av att förbättra säkerheten vid kärnkraftverken i tidigare Sovjetunionen och särskilt i Östersjöområdet och på Kola. Efter att Världsbanken och IEA har lagt fram sin rapport om hur man kan förbättra säkerheten för kärnkraftverken i Östeuropa, planeras det att Nordiska

ministerrådet värderar problemställningen närmare med sikte på en nordisk strategi för att förbättra säkerheten vid kärnkraftverken i Östersjöområdet och på Kola.

Nordisk energiforskningsudvalg har inga direkta kommentarer till förslaget, men meddelar att den forskning som drivs inom udvalgets samtliga fackprogram (bioenergi och miljö, bränsleceller, energi och samhälle, fast bränsle, fjärrvärme, petroleumteknologi) har som mål att komma fram till mer effektiva metoder för produktion och användning av energi. Det finns också anledning till att understryka att forskningen inom samtliga fackprogram har klara miljömässiga målsättningar.

Energiministeriet och miljöministeriet, DK, framhåller att samarbetet angående förnybar energi, energisparande och ökad energieffektivitet redan i nuläget har en framträdande plats i det nordiska samarbetet på energiområdet och att Danmark och de övriga nordiska länderna är eniga om att dessa samarbetsområden också i framtiden skall prioriteras högt.

Handels- och industriministeriet, SF, framhåller att alla nordiska länder finansierar ett energiforskningsprogram som skall realiserats åren 1991-1994 för 100 MNOK. I det koncentrerar man sig på fasta bränslen, bioenergi, fjärrvärme, bränsleceller, oljeteknik samt energi- och samhällsfrågor. Programmet är till sin karaktär grundforskning och realiserandet baserar sig huvudsakligen på utbyte av sakkunniga och forskare. Vid den pågående planeringen av en fortsättning på programmet har bl.a. sol- och bioenergiforskning preliminärt prioriterats.

Frågor som gäller energisparandet och utnyttjandet av förnybar energi har prioriterats i de internationella energiorganisationernas verksamhet. Genom ett nordiskt gemensamt framträdande kan man sträva efter att öka dessa frågor betydelse ännu mera i de internationella forumen. Också då det gäller att minska miljöproblemen och lösa Östeuropas energiproblem intar energisparande och den förnybara energin en central roll. För det samarbete som gäller Östeuropa borde man kunna hitta olika realiseringsmodeller som vore ekonomiskt förmånliga för de olika parterna.

Ministerrådets planer och medlemsförslagets rekommendationer kan konstateras till sina huvudlinjer gå i samma riktning. Med beaktande av målen i fråga om den ekonomiska tillväxten och utsläppen för de nordiska länder som använder kärnenergi kan det dock visa sig svårt att avstå från kärnkraften före år 2015, något som tas upp i förslaget.

Nationellt strävar Finland efter att främja energisparandet bl.a. genom att realisera det energisparprogram som regeringen godkände i september 1992 samt ett vindkraftsprogram som har beretts på handels- och industriministeriet. Ett separat bioenergiprogram bereds som bäst. Också en betydande andel av energiforskningen gäller energisparande och förnybar energi.

Ålands landskapsstyrelse anser att gemensamma nordiska ansträngningar bör göras för att lösa problemen med kärnavfall som dumpats i Norden närstående hav.

Nærings- og energidepartementet, N, konstaterar att många av de frågor som tas upp i medlemsförslaget redan varit och är under behandling i det

nordiska samarbetet. Departementet är positivt till samarbetsaktiviteter på energiområdet mot Ryssland och Baltikum och påpekar att åtgärder för att avveckla kärnkraftverket på Kola bör ses i sammanhang med åtgärder för säkerhetsförbättringar i Sosnovy Bor och Ignalina.

Departementet är mer tveksamt till övriga förslag. Vad gäller merparten av dem behandlas frågorna redan i internationella organ och i en del fall pågår aktiviteter redan inom det nordiska samarbetet. Beträffande ökat samarbete med tredje världen för att utveckla samarbete inom handel och teknologi anser departementet att det synes spränga ramarna för vad energisamarbetet inom ministerrådet kan befatta sig med utifrån de resurser och mål som är etablerade för samarbetet. När det gäller att finna indikatorer som visar reella miljökostnader som ersättning för bruttonationalprodukten som begrepp påpekas att det aktivt arbetas både nationellt och internationellt för att utveckla miljöindikatorer. Erfarenheterna tyder på svårigheter att få en miljökorrigerad nationalprodukt att ensam fungera som miljöindikator. Mot bakgrund av att detta arbete kräver omfattande och kostnadskrävande program anser departementet att det torde vara mera förnuftigt att genomföra denna typ av program i en bredare internationell regi, t.ex. inom OECD. I fråga om samordnade regler för bl.a. avgift för onödigt emballage anser departementet att det för närvarande inte finns underlag för nordisk harmonisering på emballagesidan. Ett förslag om norsk emballagepolitik är under behandling och man vill se utfallet av denna process innan man bedömer möjligheterna till nordisk samordning. Angående ett ekologiskt råd påpekas att den nationella uppföljningen av Rio-konferensen skall rapporteras till FN:s kommission för bärkraftig utveckling (CSD). Riktlinjer för detta föreligger ännu inte varför det förefaller föga ändamålsenligt att ministerrådet arbetar med frågan oavhängigt av CSD. Beträffande att folkliga miljövårdsgrupper får möjlighet att fungera som kontrollinstanser vad gäller efterlevnaden av nationella och internationella miljöbestämmelser anser departementet att det redan i nuläget finns en omfattande folklig representation vid miljöpolitiska beslut i de nordiska länderna. Slutligen framhålls beträffande ett nordiskt miljöförsvaret att det redan existerar minst fyra tillsvarande konkurrerande internationella initiativ när det gäller miljökatastrofberedskap, UNEP:s miljökrisiscenter i Geneve, Det gröna korset (Gorbatjovs initiativ), det Gröna korset under Röda korset samt beredskap under EG.

BITS, Beredningen för internationellt teknisk-ekonomiskt samarbete, S, meddelar att BITS har gjort en omfattande studie av energisituationen i Ryssland som genomförts av SNS Energy i nära samarbete med Världsbanken. De BITS-finansierade insatserna för kunskapsöverföring till Ryssland omfattar främst offentlig förvaltning och företagsutveckling. De framhåller i övrigt att energi och miljö allmänt sett utgör dominerande områden i dess verksamhet, både vad gäller u-länder och i samarbete med Öst- och Centraleuropa.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), S, anser att det är angeläget att det nordiska elkraftnätet knyts samman med det ryska och baltiska staternas nät. Vidare påpekas att en stor betydelse för introduktionen av

förnybara energislag, såsom biobränslen, vindkraft och solvärme är att man på sikt enas om att införa väl avvägda miljöavgifter. Detta är en process som bör anpassas till vad som sker internationellt även utanför Norden.

2.3. Remissyttranden över medlemsförslag A 1044/m om atomsäkerhet i Ryssland

Följande myndigheter och organisationer har yttrat sig över medlemsförslaget:

Danmark

- Udenrigsministeriet
- Forskningscenter Risø

Finland

- Utrikesministeriet
- Miljöministeriet

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Utrikesministeriet

Norge

- Miljøverndepartementet
- Utenriksdepartementet

Sverige

- Styrelsen för psykologiskt försvar

Forskningscenter Risø, DK. Centret framhåller att en väsentlig del av utvecklingen av de sovjetiska kärnvapnen har försiggått på institutioner i och omkring Moskva. De hemliga atomstäderna har primärt arbetat med produktion av material och komponenter till kärnvapen. Från bl.a. amerikansk, kanadensisk och tysk sida har man gett stöd till upprättandet av forskningscenter för att minska risken för att vetenskapsmän från östländerna skulle bli frestade till att ställa sin kunskap till rådighet om atomvapenteknologi till önskade länder och organisationer. Centret menar att man från nordiskt håll kunde överväga att stöda detta initiativ.

Udenrigsministeriet, DK, ställer sig bakom det yttrande som lämnats av Forskningscenter Risø och meddelar dessutom att det forskningscenter som omtalas i yttrandet är under etablerande i Moskva. Deltagande i centrets aktiviteter och finansieringen av dem är öppna för alla länder och grupper av länder, vilka kan ansluta sig till dess målsättningar. Vissa nordiska länder har visat intresse för detta. Initiativet förtjänar enligt ministeriet bredast möjliga stöd, men det är inte fullt ut operativt eftersom Ryssland ännu inte ratificerat det internationella avtal, som skall utgöra basen för verksamheten.

Utrikesministeriet, SF, anför att förbättrandet av Ryssands kärnsäkerhet behandlas i många internationella fora. Ändå har man inte fått tillräcklig kunskap för att fullständigt klarlägga problemen. Finland är berett att delta i internationellt samarbete, erbjuda know-how och eventuellt också medel inom ramen för de ekonomiska resurserna. Härvid nämns de internationella vetenskapscentra som är under upprättande i Moskva och Kiev. Dessa kan ge forskare som arbetat inom kärnvapenindustrin möjlighet att utnyttja sin sakkunskap för fred och för människans och miljöns säkerhet. Finland stöder detta projekt och överväger hur man bäst kan delta i arbetet.

Ministeriet framhåller också vikten av att redan överenskomna nedrustningsavtal och avtal om kärnvapenstopp verkställs. De kärnstridsspet-sar som skall destrueras bör samlas till säkra centralförråd liksom atomvapen bör insamlas från områden som är politiskt instabila eller kämpar för sin självständighet. Tidtabellen för nedmontering bör skyndas på.

Miljöministeriet, SF, konstaterar att det ur miljövardssynpunkt är önskvärt med stöd till konverteringen av det forna Sovjetunionens kärnvapen-industri till civil produktion.

Ålands landskapsstyrelse stöder tanken på ett fortsatt arbete för att få Norden förklarad som en atomvapenfri zon.

Utrikesministeriet, IS, anför att de problem som redovisas i förslaget är mycket aktuella för Islands regering. Detta är ett komplicerat och omfattande sakområde som kräver nordiskt samråd. Eftersom de nordiska ländernas möjligheter är begränsade samtidigt som de nordiska regeringarna, institutioner och enskilda personer på eget initiativ försöker att göra sig gällande, anser ministeriet att det är önskvärt att en koordinering kommer till stånd. På det sättet skulle t.ex. möjligheterna förbättras att utnyttja den tekniska rådgivning, som de nordiska länderna kunde ställa till rådighet.

Utenriksdepartementet, N, anför att den norska regeringen fullt ut delar den oro och de bekymmer som ligger till grund för medlemsförslaget. Omställningsproblematikens omfattning och vikt gör att det krävs att det internationella samarbetet om dessa frågor och Norges deltagande i detta måste stå högt på dagordningen. Det gäller i första hand samarbetet i organisationer som NATO, NACC, G-7, KSSE och FN. Barentsregionsarbetet kan också mobilisera bidrag till omställningsprocessen.

Vetenskaps- och teknologisentren som är under upprättande i Moskva och Kiev är av stor betydelse när det gäller omställningen till civil produktion och för de problemställningar som förslagsställarna reser. Norge är berett till att ge konkreta bidrag. Man överväger vidare att bistå i destruktionsen av kemiska vapenlager på ryskt territorium i närområdena.

Departementet meddelar vidare att man är aktivt engagerad i att kartlägga miljöhoten från den militära kärnfysiska verksamheten i nord och att lägga upp ett samarbete om lösningen av problemen med berörda länder. En viktig del av bilden är frågan om hur de kärnfysiska provsprängningarna skall hejdas. Ett avtal om fullständigt stopp av dessa prov är ett centralt mål i norsk utrikespolitik. Möjligheterna för ett sådant avtal är nu bättre än på länge.

Vad gäller konferenser nämner departementet också en internationell konferens som hållits på Rjukan under juni 1993 mot bakgrund av tungtvattensaktionerna för 50 år sedan. Konferensen hade som mål att genom brett nationellt och internationellt deltagande och med framtiden för ögonen belysa förhållandet mellan kärnfysisk teknologi och politik genom 50 år; kärnvapnets roll under och efter det kalla kriget, nedrustning, icke-spridning av atomvapen samt om risker och möjligheter förbundna med kärnfysisk teknologi. Departementet framför vidare att mot bakgrund av den information man fått från FN verkar det som om förslaget om en FN-konferens först låter sig realiseras på något längre sikt. Norge kommer därför att aktivt engagera sig inom ramen för de andra internationella samarbeten som redan existerar.

Departementet vill också peka på de många omställningsprojekt näringslivet arbetar med. Det är inte minst på detta plan mycket av det konkreta arbetet måste föregå. Det kommer att vara en viktig del av den norska regeringens Östeuropaprogram att stöda sådana projekt. När det gäller frågan om en kärnvapenfri zon i nordiskt område, anses detta som mindre aktuellt i dagens situation mot bakgrund av den internationella utvecklingen de senaste åren. Huvudvikten i dag på detta område måste läggas på genomförandet av ingångna nedrustningsavtal, bl.a. gällande destruktionen av kärnvapen och kemiska vapen under miljömässiga försvarbara förhåll.

Försvarsdepartementet, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF), S, har inga invändningar eller synpunkter på förslaget i sig. Atomsäkerheten i Ryssland är en självklar angelägenhet för alla länder - inte bara i Norden. En övergång från militär till civil produktion på det kärntechniska området i Ryssland, bör också vara en generell målsättning. SPF menar att det är angeläget att den ryska befolkningen får vetskap om den verklighet och de risker, som den kärntechniska hanteringen representerar i nuläget och i en önskvärd framtid. Därför bör alla praktiska åtgärder inom atomsäkerhetsområdet kombineras med informationsaktiviteter inför den ryska befolkningen. SPF:s sakkunskap inom detta område kunde därvid vara av värde.

3. Miljöutskottet

Miljöutskottet har i flera sammanhang deklarerat att säkerhetsproblemen vid kärnkraftverken i våra östliga grannländer är ett av de mest allvarliga hoten mot hälsa och miljö i Norden. Problemen är komplexa och behoven av åtgärder är mångartade och synnerligen omfattande. Utskottet kan konstatera att medlemsförslagen A 1034/m om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden, A 1043/m om energi- och miljöåtgärder i Norden och A 1044/m om atomsäkerhet i Ryssland berör likartade problemställningar.

Beträffande medlemsförslag A 1034/m är utskottet enigt med förslagsställarna om att det kommer att erfordras ytterligare insatser vid sidan av de åtgärder ministerrådet respektive de nordiska ländernas regeringar ti-

digare rekommenderats att vidta för att förbättra kärnsäkerheten i våra närområden. Likaså är det med hänsyn till problemens omfattning uppenbart att arbetet till stor del måste ske som en internationell gemensam satsning, med deltagande av internationella finansieringsinstitut. Åtgärderna handlar inte enbart om tekniska detaljer utan för att öka säkerheten krävs också bindande internationella avtal om strikt kontroll av såväl civil som militär kärnteknisk verksamhet. Vidare är det nödvändigt att se närområdenas energiförsörjning i ett större sammanhang. Utskottet menar också, liksom förslagsställarna, att målsättningen bör vara att de aktuella reaktorererna så snart möjligt fasas ut och ersätts med andra, miljövänligare energikällor och att detta bör vara ett led i en genomgripande omläggning och effektivisering av energisystemen i området. Nordel bör kunna spela en aktiv roll i detta sammanhang. Utskottet finner vidare tanken intressant att en utsläppsregim för Norden - Östersjöområdet - Nordkalottområdet borde etableras och instämmer i att en sådan kunde styra insatserna för en bättre miljö till de områden och sektorer där de från samhällsekoniskt perspektiv gör mest nytta.

Utskottet kan vidare konstatera att remissinstanserna vad gäller de aktuella kärnkraftverken genomgående anser att säkerhetshöjande åtgärder är nödvändiga och att dessa behövs parallellt med och oberoende av att satsningar sker för att utveckla nya energikällor och för att åstadkomma ett bättre energiutnyttjande. Många instanser framhåller att en mängd aktiviteter nu pågår inom de områden som förslaget omfattar och att det löpande tas initiativ till nya utredningar och projekt. Utskottet noterar att det finns ett stort behov av samordning och anser att de nordiska länderna såväl sinsemellan som i internationella organisationer bör verka för att alla möjligheter till koordinering tillvaratas. Utskottet delar den uppfattning som förs fram av flera instanser att i första hand bör nya insatser inlemmas i den projektverksamhet m.m. som bedrivs av befintliga samarbetsorgan.

Utskottet noterar dock att några instanser påpekar att frågor om atomsäkerhet behandlas i många olika grupperingar i det nordiska samarbetet och att den tekniska samordningen inom t.ex. NKS skulle underlättas om det fanns ett motsvarande organ med representanter för de politiska myndigheterna. Utskottet menar att denna fråga torde kunna lösas genom ett informellt samarbete mellan de ansvariga departementens handläggare av atomsäkerhetsfrågor.

Vad gäller bindande internationella avtal om strikt kontroll av all kärnteknisk verksamhet anför en av instanserna att detta går väsentligt över vad som är fallet i de nuvarande kontrollavtalen. Utskottet menar dock att det med hänsyn till den ökade risken för spridning av kärnvapentechnologi blivit allt mer nödvändigt med kontroll över alla aspekter av kärnteknisk verksamhet. Målsättningen bör därför kvarstå.

Vad gäller medlemsförslag A 1043/m vill utskottet inledningsvis framhålla att förslagsställarna i sin motivering till medlemsförslaget pekar på en mängd svåra problem för vilka åtgärder i en eller annan form måste vidtas såväl inom Norden som i dess närområden för att utvecklingen i de nordiska länderna skall kunna fortsätta mot en för miljön bärkraftig ut-

veckling. Vidare ges i motiveringen en rad förslag till forskning och miljöpolitiska åtgärder inom olika sektorer såväl nationellt som nordiskt. Utskottet kan till stor del instämma i den analys som görs av behoven av att integrera miljöhänsyn i produktionsprocesserna och kravet att en reduktion måste ske av förorenande utsläpp och av förbrukningen av kol, olja och andra icke förnybara energikällor. Ytterligare forskning och framför allt utveckling av sol-, vind-, våg- och bioenergi behövs. Resursförbrukningen måste begränsas genom ökad recirkulation och med ett ökat livscykeltänkande, där varors och produktionsprocessers miljöpåverkan bedöms i ett "från vaggan till graven"-perspektiv. Miljökonsekvensvärderingar måste ingå i beslutsprocessen och strävan att minska transportsystemets skadliga miljöpåverkan i våra länder måste fortsätta. Utskottet vill också instämma i att en övergång till miljövänlig produktion och miljövänliga energiformer har en positiv effekt genom att denna övergång medför ökad sysselsättning. Det är vidare angeläget att miljöbistånd ges till våra närområden i öst, såväl vad gäller säkerhetsfrågorna i atomkraftverken som vad gäller att hjälpa dem med att utveckla alternativa energikällor.

Miljöutskottet kan vidare notera att även remissinstanserna i princip är positiva till att verksamhet bedrivs inom de utpekade områdena. Av remissinstansernas redovisning framgår dock att det inom många av de önskade aktivitetsområden som nämns i förslaget redan pågår verksamhet inom ministerrådet eller i internationella organisationer. Risken för dubbelarbete och en anmodan om att avvakta pågående utredningar innan nya verksamheter startas framförs också av flera instanser. Viss tveksamhet råder också angående på vilken nivå arbetsuppgifterna lämpligen bör utföras, nationellt, nordiskt eller i annat internationellt samarbete.

Miljöutskottet anser för sin del att förslaget att finna fram till indikatorer som visar reella miljökostnader till stor del berör likartade frågeställningar och önskemål om verksamhet från ministerrådet som i rek. nr 25/1991 angående beräkningsmodell för Grön BNP. Vad gäller förslaget att ge folkliga miljövärnsorganisationer rätt att fungera som kontrollinstans över att ingångna miljöavtal efterlevs noterar utskottet att flera av länderna redan har någon form av folklig medverkan i miljöarbetet.

Vad gäller önskemålet om samarbete angående energisparande, ökad energieffektivitet m.m. i de nordiska länderna menar utskottet att remissvaren visar att aktivitet pågår i nordisk regi i enlighet med intentionerna i medlemsförslaget. Beträffande avvecklandet av kärnkraften i de nordiska länderna instämmer utskottet i bedömningen från en av remissinstanserna att förutsättningar för närvarande saknas för en gemensam politik inom detta område.

Beträffande medlemsförslag **A 1044/m** vill utskottet framhålla att man delar den oro över utvecklingen som framförs i förslagets motivering. Situationen för de forskare som varit engagerade inom kärnvapenindustrin och -teknologin i Ryssland gör att dessa kan frestas att söka arbete i andra länder vilka vill komma åt kärnvapenteknologiskt kunnande, t.ex. Irak och Libyen. Likaså kan terroristorganisationer vilja köpa deras tjänster. Utskottet instämmer också i att det bland annat på grund av ovanstående pro-

blem är angeläget att övergången från militär till civil produktion görs så snabbt och smidigt som möjligt. Det är vidare angeläget att få fram metoder som minimerar riskerna vid demontering av kärnvapen.

Utskottet noterar vidare att remissinstanserna utan undantag är positiva till förslaget och att flera tillstyrker det i sin helhet. Flera instanser nämner de internationella vetenskaps- och teknologisentra som är under uppbyggnad i Moskva och Kiev. Dessa framhålls som ett medel att ge de forskare som arbetat inom kärnvapenindustrin möjlighet att använda sin sakkunskap för positiva ändamål. Utskottet är enigt med remissinstanserna om vikten av att insatser av denna typ bedrivs och vill för sin del högt prioritera att de nordiska länderna stöder denna verksamhet. Utskottet noterar därvid att det inte enbart är forskare från de tio kärnvapenproducerande städerna som bör komma ifråga. En stor del av sakkunskapen om kärnvapenproduktion finns hos forskare, vilka arbetat med kärnteknologi på olika institutioner runt Moskva. Utskottet vill slutligen framhålla att det också är viktigt att industrins omställningsprojekt ges stöd.

Vidare anser utskottet att Styrelsen för psykologiskt försvar i sitt yttrande pekar på ett väsentligt behov, nämligen att den ryska befolkningen behöver informeras om situationen och riskerna vad gäller kärnkraften, kärnvapenindustrin, avfallslagringen m. m. Det förefaller riktigt att hjälpinsatserna för att få riktigt genomslag behöver kombineras med informationsåtgärder.

Miljöutskottet noterar att det förefaller som om den i medlemsförslaget nämnda FN-konferensen skjuts på framtiden. Utskottet menar att det är väsentligt att de frågor som planerades tas upp på konferensen snarast blir föremål för en konstruktiv debatt, för att få fram lösningar så att risken för spridning av kärnvapentechnologi till andra länder minimeras. Med tanke på genomförandet av de internationella avtalen om nedrustning är det vidare väsentligt att framtagandet av metoder för en säker destruktion av kärnvapen ges hög prioritet. Om konferensen skjuts på framtiden är det därför väsentligt att de nordiska länderna i stället med kraft driver dessa frågor i relevanta internationella fora.

Utskottet kan slutligen instämma i att Norden bör utgöra en kärnvapenfri zon.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts beträffande respektive medlemsförslag föreslår utskottet att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m. samt

att överväga möjligheterna till stöd för en effektiv och miljöriktig energiförsörjning m.m. i Östersjö- och Nordkalottområdet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

att ta initiativ till framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - St Petersburg - Kolaområdena man eljest tvingas hålla i drift,

att för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen kan ges alternativa arbetsuppgifter,

att stödja omställningsprojekt och ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion, samt

att aktivt verka i nedrustningsprocessen och stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen samt etablerandet av Norden som en kärnvapenfri zon.

Stockholm den 28 september 1993

Dorte Bennedsen (S)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Wiggo Komstedt (m)

Olof Salmén (ÅC)

Jógvan Sundstein (Sb)

Birgitta Dahl (s)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Anna- Kaarina Louvo (Kok.)

Anders Svärd (c)

Magnar Sætre (A)

Medlemsförslag

om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden

(Väckt av Birgitta Dahl samt Sten Andersson, Haakon Blankenborg, Kirsti Kolle Grøndahl Per Olof Håkansson, Anker Jørgensen, Poul Nielson, Mats Nyby och Rannveig Guðmundsdóttir)

I det av ett antal socialdemokratiska ledamöter väckta medlemsförslaget (A 1007/m) angående atomsäkerheten i Nordområdena hemställes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att bidra till att det utarbetas ett förpliktande program för kärnsäkerhet i Nordområdena. Förslaget tar upp riskerna för atomvapen, kärnkraftsanläggningar och atomdrivna fartyg i Nordområdena samt framhåller behovet av förpliktande avtal i internationella fora, bl.a. IAEA och ESK, angående hantering av atomavfallet från såväl civil som militär verksamhet.

Det anförs bl.a. att en av världens största koncentrationer av kärnvapen, kärnkraftsanläggningar och atomdrivna fartyg finns i Kolaområdet. I havsområdena finns en betydande flotta av atomdrivna fartyg. Utöver de fartyg, som är i drift, ligger ett betydligt antal äldre atomdrivna fartyg i området.

Vidare påpekas att kärnkraftverket på Kolahalvön har fyra reaktorer, varav de två äldsta är av samma typ som reaktorerna vid kärnkraftverket i Greifswald, som stängdes efter inspektionen 1990. Det är fastställt, att anläggningarna inte uppfyller rimliga krav när det gäller säkerheten.

Det erinras även om att i Barentshavet och i Karahavet har betydande mängder radioaktivt avfall dumpats, som utgör ett allvarligt säkerhets- och miljöhot. Det tidigare Sovjetunionen har använt delar av området till kärnfysiska provsprängningar och i området finns flera tusen atomstridsspetsar spridda på olika baser. Även andra nationer än det tidigare Sovjetunionen har kärnfysisk utrustning i de nordliga havsområdena, som utgör en del av den totala hotbilden.

Förslaget har fått brett stöd i remissgenomgången och av sakkunniga.

Efter det att medlemsförslaget väcktes har aktiviteterna avsevärt intensifierats - med politiskt stöd på hög nivå - vad gäller såväl risker med atomdrivna fartyg som dumpat material i Karahavet och Barents hav, på fartyg lagrat material samt kärnkraftssäkerheten i Östeuropa inklusive Rysslands stora områden. Initiativ har tagits av de nordiska länderna enskilt och gemensamt i olika sammanhang.

Nordiska rådets miljöutskott har fått en ingående redovisning bl.a. av hur arbetet fortgår med att kartlägga dumpat radioaktivt material i Ishavet och lagringen av detta farliga material i ankrade fartyg. Vikten av att det etablerade samarbetet mellan Norge och Ryssland i dessa frågor genomförs med kraft kan inte nog framhävas. Det nyligen etablerade Barentsrådet bör därvid kunna spela en betydelsefull roll.

Miljöutskottet har starkt understrukit betydelsen av att bindande internationella avtal ingås om kärnsäkerhet och avfallshantering vid såväl civil som militär verksamhet. De nordiska länderna har på svenskt initiativ vid tidigare tillfällen väckt förslag härom bl.a. i IAEA, vilket emellertid hittills stött på motstånd från bl.a. kärnvapenstaterna. Vid en internationell konferens om atomsäkerhet hösten 1991 lade Sverige, stött av Finland och Norge, fram förslag om att IAEA skall utarbeta en global konvention om atomsäkerhet och avfallshantering. En skiss till sådan konvention dryftades vid IAEA:s styrelsemöte i juni 1992, dock utan slutligt resultat, i första hand på grund av att parterna inte kunde komma överens om avfallsfrågan. En arbetsgrupp inom IAEA fortsätter arbetet med konventionen. Arbetsgruppens konklusioner skall redovisas i sin helhet under 1993. Det är mycket viktigt att de nordiska länderna fortsätter att driva denna fråga, inte minst mot bakgrund av de oroande rapporterna om riskerna för att kärntekniskt material från det gamla Sovjetunionen skulle komma i orätta händer och bidra till kärnvapenspridning.

Vid Nordiska rådets senaste session den 9-11 november 1992 i Århus antogs på miljöutskottets förslag en rekommendation (*nr 47/1992*) till Nordiska ministerrådet om

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete,

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande internationella avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet.

Ytterligare ett socialdemokratiskt medlemsförslag (*A 1020/m*), som f.n. behandlas av Nordiska rådets miljöutskott, föreslår att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar "att snarest igangsætte et fælles projekt for umiddelbar afhjælpning af mest presserende sikkerhedsproblemer ved kernekraftværkerne i Sosnovy Bor og Ignalina inden for en samlet ramme på 600 MDKK.

Det framgår klart av remissvaren, bl.a. från säkerhetsmyndigheterna, att omedelbara insatser är nödvändiga för att avvärja de allvarligaste och mest påtagliga säkerhetsriskerna. Kostnaderna för dessa omedelbara insatser uppskattas nu till omkring 200-250 MSEK/reaktor. Att kostnaden nu räknas upp torde bero på att de omedelbart nödvändiga insatserna är större än vad som tidigare antagits. Detta visar att omedelbara insatser är syn-

nerligen angelägna i enlighet med grundtanken i det ovan refererade medlemsförslaget.

I ett andra steg, som - även med hänsyn till reaktorernas ålder - måste genomföras under den närmaste tioårsperioden, krävs omfattande ombyggnader. Det är emellertid inte säkert att det går att nå acceptabel säkerhet ens med sådana mycket kostsamma och omfattande insatser. Reaktorerna saknar dessutom inneslutning.

Skälet till att man, trots detta, räknar med att reaktorerna kommer att användas under ytterligare lång tid är att det inte finns alternativ till el-försörjningen i de berörda områdena. De andra anläggningar som finns där baserade på t.ex. oljeskiffer, olja och (brun-)kol, utgör också de allvarliga hälso- och miljöhot.

El- och energisystemen är föråldrade, illa underhållna och ytterst ineffektiva. Förlusterna på grund härav är mycket stora. Bristen på el, energi och bränsle har utomordentligt allvarliga effekter för de berörda ländernas ekonomi, produktion, transportsystem och sysselsättning. Den drabbar människorna hårt i deras vardagsliv.

Det är inte acceptabelt, att beslut i avgörande säkerhetsfrågor skall behöva fattas under tvång. Denna situation kan bara brytas genom att realistiska alternativ skapas. De stora ombyggnader av kärnkraftsreaktorerna, som krävs i ett andra steg, är så omfattande att de sannolikt närmar sig kostnaderna för nya anläggningar med annan teknik, t.ex. gaskraftverk. Ändå är det inte säkert att det går att uppnå rimliga säkerhetskrav. När det gäller de gamla fossilkraftverken, baserade på olja, oljeskiffer eller kol, är det tveksamt om det är möjligt att bygga om dem på ett sådant sätt att de uppnår rimliga hälso-, miljö- och effektivitetskrav. Det är därför angeläget att så tidigt som möjligt skapa förutsättningar för jämförelser och val mellan värdet av omfattande ombyggnadsinvesteringar och investeringar i nya anläggningar. Vi vill understryka, att även om man väljer att bygga nya anläggningar måste de omedelbara insatser för att förbättra säkerheten, som vi förordar, genomföras.

Det är således mycket angeläget att redan nu, parallellt med insatser för att omedelbart minska riskerna i de anläggningar som är i bruk, undersöka olika möjligheter att bygga upp nya energisystem, inklusive ersättningsanläggningar till dem, som i dag utgör ett stort hot mot hälsa och miljö. Till de alternativ, som bör prövas, hör ett samarbete med det nordiska samarbetsorganet inom el-sektorn, Nordel. Basen i våra grannländers framtida engeriförsörjning skulle kunna vara inhemska bränslen. Det är angeläget att dessa utnyttjas på ett ur miljö- och energisynpunkt effektivt sätt. Alternativa energibärare måste därför noga övervägas liksom ett kraftfullt energisparprogram i förening med förbättring av energianläggningarnas miljöstatus.

Mellan de nordiska länderna finns skilda samarbetsformer som berör vad detta medlemsförslag tar upp. Gemensamma regler och riktlinjer för miljöarbetet finns på många områden. Det är oemotsagt att miljöpåverkande utsläpp av olika slag inte känner av de nationella gränserna. Vi finner det angeläget att pröva möjligheten till att för Norden - Östersjöområ-

det - Nordkalottområdet etablera en utsläppsregim modell enligt Helsingforskonventionen. En utsläppsregim som skulle gagna och styra insatserna för en bättre miljö till de områden och sektorer där de från ett samhälls-ekonomiskt perspektiv gör mest nytta.

Vid den nordiska arbetarrörelsens samarbetskommittés (SAMAK) årsmöte i Norge den 21-22 januari lade SAMAK:s Östersjögrupp, under ledning av Ulf Sundqvist, fram förslag av intresse i detta sammanhang. Man framhåller där bl.a:

"På energiområdet kan en gemensam politik skapas ifall kärnan - de nordiska länderna - kan finna en gemensam energipolitik. Här bör

- gasnäten knyts samman genom en gasledning från Norge till södra Finland och vidare till Baltikum,
- det nordiska, det västeuropeiska och det östliga el-distributionsnätet knyts samman efter modell av Nordel,
- resurser för stöd till energibesparande investeringar skapas."

Också den vid samma tillfälle redovisade rapporten "Sätt Europa i arbete" visade på möjligheterna och behovet av miljö- och energiinvesteringar för att på en gång förbättra miljön och skapa arbete och tillväxt.

Självfallet kräver sådana insatser ekonomiskt och tekniskt stöd utifrån. Ett nytt, mer effektivt energisystem skulle å andra sidan innebära mycket stora årliga besparingar för industrin, transportsystemet, hushållen och ofentliga lokaler.

De nordiska länderna bör därför på lämpliga vägar förbereda en offensiv i syfte att inte enbart med egna insatser driva fram och stödja en i detta medlemsförslag skisserad verksamhet. Det är angeläget att en sådan sker genom koordinerade insatser och samordnat stöd från inte enbart de nordiska länderna. Det handlar om olika parallella aktiviteter som kan inrymmas inom begreppen bättre miljö och energiförsörjning. Internationella finansinstitut som NIB, EBRD och Världsbanken är redan engagerade i Östersjösamarbetet. Det bör undersökas om de kan delta i projekt av det slag vi här skisserat.

Ett modernt och effektivt energisystem är av avgörande betydelse för att förbättra ekonomin och enskilda människors liv i våra grannländer. Därför behöver ett underlag tas fram som visar hur, på hur lång tid och till vilken kostnad ett nytt el- och energisystem, som är mindre miljöfarligt och mer effektivt, kan tas fram. De nordiska länderna bör ta initiativ till att en sådan utredning snarast genomförs i nära samarbete med de berörda ländernas regeringar.

Med hänvisning till det anförda hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all kärnteknisk verksamhet, civil såväl som militär.

2. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att överväga möjligheterna till stöd för en effektiv och miljöriktig energiförsörjning m.m. i Östersjö- och Nordkalottområdet i enlighet med vad som anges i medlemsförslaget ovan,

3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

4. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ta initiativ till framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - S:t Petersburg - Kolaområdet man eljest tvingas hålla i drift.

Stockholm den 23 februari 1993

Birgitta Dahl (s)

Haakon Blankenborg (A)

Per Olof Håkansson (s)

Poul Nielson (S)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Sten Andersson (s)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Anker Jørgensen (S)

Mats Nyby (SDP)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsforslagen A 1036/e om nordiska initiativ för ökad sysselsättning; A 1038/e om ändringar i de nordiska löneuppgörelsesystemen; A 1042/e om arbete och värdeskapande; A 1046/e om åtgärder mot arbetslösheten och A 1049/ om näringslivssamarbetet i Norden

(Medlemsförslag A 1036/e, väckt av Sten Andersson, Kirsti Kolle Grøndahl, Anker Jørgensen, Mats Nyby och Rannveig Guðmundsdóttir m.fl., se s. 372

Medlemsförslag A 1038/e, väckt av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm, se s. 385

Medlemsförslag A 1042/e, väckt av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark och Kjellbjørg Lunde, se s. 418

Medlemsförslag A 1046/e, väckt av Hans Engell, Geir H. Haarde, Kimmo Sasi, Sten Svensson och Anders Talleraas, se s. 443

Medlemsförslag A 1049/e framlagt av Mittengruppen , se s. 454)

Til økonomisk utvalg er henvist for behandling de nevnte fem medlemsforslag som gjelder tiltak for å bedre sysselsettingssituasjonen i Norden. Medlemsforslagene har alle blitt reist noenlunde samtidig og de fire første er remittert samlet til berørte myndigheter og organisasjoner i Norden. A 1049/e ble reist noe senere og er sendt separat til de samme instanser for eventuelle tilleggskommentarer.

1. Medlemsforslagen

A 1036/e Medlemsforslag om nordisk initiativ for økt sysselsetting

Dette medlemsforslaget er reist av den sosialdemokratiske gruppen innen Rådet. Forslaget tar utgangspunkt i at de nordiske land siden midten av 1980-tallet har hatt en svakere økonomisk vekst enn gjennomsnittet for

Vest-Europa for øvrig og at arbeidsledigheten har økt markant slik at den i 1992 var mer enn 8%, 1 million arbeidsledige, i Norden som helhet. Bak dette hovedtallet skjuler seg også at det er svært mange langtidsledige, og at ledigheten blant ungdom er spesielt stor og stadig økende.

Forslagsstillerne mener det er grunn til å frykte at denne utviklingen vil fortsette om det ikke settes i verk tiltak for å styrke det økonomiske samarbeidet i Europa og skyve spørsmålet om økt sysselsetting høyere opp på dagsorden. EØS-avtalen gir i følge forslaget mulighet for et slikt bredere europeisk samarbeid om sysselsetting og en ny ramme for drøftinger. En europeisk strategi for full sysselsetting må omfatte tiltak for et bedre investeringsklima, økt satsing på infrastruktur, utdanning, yrkesopplæring og miljø, samtidig som strukturreformene må trappes opp slik at man kan styrke tilliten til politiske myndigheter og skape stabile rammer for økt sysselsetting. Næringspolitikken må være bærekraftig samtidig som den legger til rette for strukturendringer og bedret konkurransevne.

Med utgangspunkt i disse hovedteser foreslår den sosialdemokratiske gruppen at det skal nedsettes en nordisk sysselsettingskommisjon som skal belyse drivkreftene som ligger til grunn for utviklingen i økonomi og sysselsetting og vurdere sammenhengen med utviklingen i Europa for øvrig, drøfte strategier for varig økt sysselsetting nasjonalt, nordisk og europeisk, analysere både feil og positive erfaringer i utviklingen i det nordiske arbeidsmarkedet, og peke ut områder der en felles nordisk innsats kan bidra til mer positive resultater for sysselsettingen enn hva som kan oppnås gjennom en nasjonal strategi alene.

I forslaget pekes det spesielt på at tiltak bør settes inn ved å satse på utdanning og kompetanseheving, ved å skape et mer investeringsvennlig klima i Norden så vel som i hele Europa, at man koordinerer en offensiv investeringspolitikk som omfatter transport- og kommunikasjonssystemene mellom landene, energiøkonomisering og miljøtiltak, og vedlikehold av offentlige bygninger. Forskning og utviklingsarbeid må styrkes på nordisk plan, transport- og infrastrukturinnsatsene må miljøforankres. Videre foreslåes det at det må arbeides videre med utviklingen av Barentsregionen og Østersjøsam arbeidet. Forslagsstillerne fastslår også at selv om arbeidsmarkedspolitikken i hovedsak er et nasjonalt ansvar, så er det viktig å få gjennomslag for en mer effektiv sysselsettingsstrategi i hele det europeiske handelsområdet.

A 1038/e Medlemsforslag om endringer i de nordiske lønnsoppgjørssystemer

Dette medlemsforslaget er reist av den liberalistiske gruppen i Rådet. Det tar som utgangspunkt at en av hovedårsakene til strukturproblemene i nordisk næringsliv er et stivbeint og lite fleksibelt system for lønnsfastsettelse i Norden, hvor prisen på arbeidskraft ikke tilpasses endrede forhold på arbeidsmarkedet, men blir fastsatt hovedsaklig gjennom forhandlinger mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerkarteller. En annen viktig faktor er i følge forslagsstillerne en uhensiktsmessig offentlig innblanding i lønnsfastsettelsen slik at ansvaret for konsekvensene av lønns- og arbeidsavta-

ler pulveriseres. En rekke problemer oppstår ved det som blir beskrevet som en "forhandlingsøkonomimodell" eller den "skandinaviske velferdsstatsmodellen", som medfører at en stor del av private og offentlige ressurser blir styrt gjennom forhandlinger mellom interesseorganisasjoner.

Forslagsstillerne mener derfor det er en hovedoppgave å foreta endringer slik at beslutninger overføres fra forhandlingsbordet til markedet. Et lønnsoppgjør basert på en aktiv inntektspolitikk eller samfunnskontrakt styrt av politiske organer og de store organisasjoner i arbeidslivet gir ikke ønskede resultater og virker ikke bedre enn desentraliserte lønnsoppgjør. Utviklingen med stadig større sentralisering av makten til lønnsfastsettelse er sterkt urovekkende, og det statlige engasjementet fører til at folk oppmuntres til å vende seg til det politiske liv for å sikre sin velferd i stedet for å stole på egen økonomisk aktivitet.

I dette medlemsforslaget argumenteres det derfor for at det må innføres et system som medfører at de som inngår arbeids- og lønnsavtaler må være de samme som får merke konsekvensene av avtalene, altså arbeidstakere og arbeidsgivere i den enkelte bedrift. Man bør i Norden organisere desentraliserte forhandlingsystemer hvor avgjørelsene treffes i den enkelte bedrift, den enkelte kommune og den enkelte offentlige etat på distriktsnivå. Systemet vil gi mulighet for å knytte lønnsveksten til produktivitetsutviklingen og også muliggjøre etterskuddsvis lønnsjusteringer.

Forslagsstillerne hevder at en fullstendig "frikonkurransemodell" på arbeidsmarkedet automatisk vil sørge for at det ikke oppstår arbeidsledighet ettersom arbeidsmarkedet da til enhver tid vil være i balanse, basert på folks frivillige handlinger og frivillige valg, og prisen på arbeidskraft vil bli et resultat av arbeidsmarkedets etterspørsel.

A 1042/e Medlemsforslag om arbeid og verdiskapning

Dette medlemsforslaget er reist av den venstresosialistiske gruppe i Rådet. Forslagsstillerne fastslår som utgangspunkt at den nordiske velferdsstat har vært et godt grunnlag for en rettferdig fordeling og arbeid til alle, men at en liberalisert økonomi og et stadig friere marked verken har løst sysselsettings- eller miljøproblemene. Med forslaget ønsker man derfor å ta et oppgjør med tanken om at økonomisk vekst skal kunne øke sysselsettingen. Bare ved å bruke økonomiske styringsredskaper kan man sikre full sysselsetting.

Vekst i sysselsettingen skal skapes blant annet ved en omfattende satsing på miljøtiltak innen energisektoren, renseteknologi og gjenbruk, og ved forbedring av nasjonal og nordisk kollektivtrafikk. Videre ønsker forslagsstillerne å skape arbeidsplasser ved offentlig satsing på helse- og omsorgsarbeid. Statlige støtteordninger til små og mellomstore bedrifter, særlig de som satser på utvikling av miljøteknologi i produksjonsprosessen, må forbedres. Dette vil være relativt beskjedne nettoutbetalinger, ettersom det vil skape arbeidsplasser og dermed redusere kontantoverføringer til de arbeidsledige.

Forslagsstillerne mener at det er viktig for å kunne øke sysselsettingen i Norden at de nasjonale styringsmidler i økonomien beholdes, og det tas derfor avstand fra en ytterligere EF-tilpasning. Det bør satses på å utvikle Norden til et hjemmemarked som vil være mindre konjunkturavhengig enn det europeiske. Rentepolitikken bør styres aktivt for å sikre et lavere rentenivå enn dagens tilstand, og forslagsstillerne avviser derfor ECU-tilknytningen og bindinger til tysk økonomi.

A 1046/e Medlemsforslag om tiltak mot arbeidsledigheten

Dette medlemsforslaget er reist av den konservative gruppen i Rådet. Forslagsstillerne ser arbeidsledigheten som et svært alvorlig problem og mener at langtidsarbeidsledigheten og arbeidsledigheten blant ungdom er særlig alvorlig ettersom den kan utvikle en apati som angriper selve kjerne i de nordiske samfunnsmodeller.

For å komme fram til virkningsfulle tiltak for å skape økt sysselsetting er det nødvendig med en koordinert politikk for å skape vekst, ettersom de nordiske regjeringer er uten mulighet til å løse problemet helt og fullt på egen hånd i et stadig åpnere internasjonalt samfunn. I forslaget listes det derfor opp en rekke tiltak for å sikre vekst. Man vil ha en effektivt fungerende EØS-avtale med økt konkurransen, bedre utnyttelse av ressurser og økt satsing på de nordiske lands komparative fortrinn for eksempel i miljøteknologi, og man vil arbeide for at Finland, Norge og Sverige oppnår medlemskap i EF. Videre ønsker man å gi gunstigere rammevilkår gjennom skatter, avgifter og regler for små og mellomstore bedrifter. De offentlige utgifter anbefales redusert og den offentlige sektor skal effektiviseres.

Forslagsstillerne anbefaler at forholdene legges til rette for en bedret tilgang av risikovillig kapital, at skattebelastningen ved eierskifter i bedrifter mildnes og at formuesbeskatningen fjernes. Forutsetningene for en felles nordisk børs bør utredes. Videre ønskes det større fleksibilitet på arbeidsmarkedet blant annet ved en resultatorientert lønnsutvikling og en gradvis tilpasning av trygdeordningene slik at incentiver for å søke arbeid i stedet for arbeidsledighet økes. Det statlige regelverket i arbeidslivet må i følge forslaget forenkles med sikte på å lette presset på næringslivet.

Rentenivået på europeisk plan ønskes senket for kunne bidra til økte investeringer. Offentlige investeringer må ikke være inflasjonsdrivende, og det manes derfor til en viss forsiktighet når det gjelder offentlige investeringer i infrastrukturtiltak.

I forslaget tas det videre opp at det er behov for økt satsing på forskning og utvikling.

Til slutt understreker forslagsstillerne at man må gjøre sitt ytterste for å bidra til bedring av internasjonal handel og internasjonale konjunkturer ved å få en verdensomfattende løsning i de pågående GATT-forhandlinger.

A 1049/e Medlemsforslag om næringslivssamarbeid i Norden

Dette medlemsforslaget er reist av "Midtengruppen" i Nordisk Råd. Et av utgangspunktene for medlemsforslaget er at den europeiske utvikling mer enn før vil komme til å preges av sterke og vekstkraftige regioner i Europa, og at de enkelte nordiske lands økonomiske utvikling i stadig større utstrekning blir avhengig av hvordan Norden som region utvikles. I forslaget stiller man seg derfor positivt til de planer som finansministrene har lagt for felles retningslinjer for grenseoverskridende infrastrukturinvesteringer. Deltakelse i alleuropeiske satsinger for å fremme vekst og sysselsetting anbefales i medlemsforslaget.

Forslagsstillerne mener EØS-avtalen skaper muligheter for økt samarbeid over grensene på bedriftsplan, og at denne muligheten aktivt må utnyttes av myndighetene. Forskning og utdanning bør prioriteres og følges opp med konkrete offentlige innsatser både nasjonalt og nordisk. Videre bør man delta aktivt i de europeiske industriprogrammer samtidig som man definerer de spesifikt nordiske behov.

I forslaget tas det til orde for mer aktivt samarbeid om prosjektfinansiering for fjerne markeder av nordisk interesse, og en forbedring av tilgangen på risikokapital for små og mellomstore bedrifter.

Det pekes på at det er behov for et nordisk samarbeid om næringslovgivning, ikke minst hva gjelder skattelovgivningen, selv når vi får EØS-avtalen på plass, og uavhengig av hvilke tilknytningsformer de enkelte nordiske land får til EF utover dette.

I medlemsforslaget understrekes til slutt betydningen av at effektive nordiske institusjoner av betydning for næringslivet må få tilstrekkelige midler til å fortsette sin virksomhet. Dette er ofte institusjoner som krever relativt beskjedne bevilgninger, men de legger grunnen for et videre og intensivt samarbeid innen industri- og næringslivssektoren. Det kan derfor være behov for en gjennomgang av finansieringsformene for disse institusjoner.

2. Fellespunkter for de anførte medlemsforslag

De fem forslagene er alle relativt brede opplegg for å komme med tiltak som kan redusere arbeidsledigheten og øke sysselsettingen i Norden. Forslagene inneholder, i varierende grad, en rekke enkeltforslag i tillegg til de mer prinsipielle retningslinjer for samfunnsutviklingen. Ettersom det er partipolitisk funderte utspill i et sentralt samfunnspolitisk tema er forslagene også relativt langt fra hverandre med hensyn til virkemidler og politisk målformulering.

Disse ulikhetene til tross kan man likevel finne enkelte felles berøringspunkter for de fem forslagene:

Alle erkjenner at arbeidsledigheten er for stor, og at det er særlig bekymringsfullt at man har store grupper av langtidsledige og en forholdsvis stor ungdomsarbeidsledighet.

Alle ønsker et smidig fungerende arbeidsmarkedssystem, men det er stor uenighet mellom forslagene med hensyn til hvordan dette best oppnås.

Alle forslagene, unntatt forslaget fra liberalistisk gruppe, understreker behovet for innsats på forskning, utdanning, utviklingsarbeid, og miljø- og ressursforvaltning.

Den sosialdemokratiske og den venstresosialistiske gruppen betoner begge det offentliges ansvar og mulighet for å styre den økonomiske utvikling, og begge forslagene tar opp konkrete forslag til offentlige investeringer i Norden for å skape økt sysselsetting.

Det sosialdemokratiske, det konservative, og midtengruppens medlemsforslag understreker alle betydningen av et økonomisk og politisk samarbeid utover Nordens yttergrenser, og alle understreker kraftig betydningen av å få til en effektivt fungerende EØS-avtale.

Den konservative og den liberalistiske gruppen er, i noe ulik grad, opptatt av at arbeids- og lønnsavtaler i stigende grad må utformes på bedriftsplanet.

Den sosialdemokratiske gruppens forslag inneholder et konkret ønske om en nordisk sysselsettingskommisjon.

Den liberalistiske gruppens forslag tar utelukkende for seg tiltak for å endre landenes lønns- og arbeidsavtalesystemer, men andre medlemsforslag fra gruppen (blant annet A 1040/e om etablering av ervervszoner i Norden) tar opp noen av de andre spørsmål som er reist av de andre gruppene i de forslag som her behandles.

Den venstresosialistiske gruppens forslag tar avstand fra det som kalles en nordisk EF-tilpasning.

Den konservative gruppens forslag er sterkt opptatt av næringslivets indre og ytre rammevilkår, herunder skattepolitikken, og går eksplisitt inn for finsk, norsk og svensk EF-medlemskap.

3. Avgitte uttalelser

Forslagene har vært sendt for uttalelse til berørte myndigheter og organisasjoner i de nordiske land. Remisstiden utløp 15. mai 1993. Tilleggsuttalelser om midtengruppens forslag er innkommet i august og september i år. De kommentarer som er fremkommet kan kort oppsummeres som følger:

Nordiske uttalelser

Nordisk Ministerråd konstaterer at Ministerrådet (arbeidsministrene) i løpet av inneværende år har hatt møter med Rådets sosialutvalg og med arbeidsmarkedets parter og at det hersker full enighet om at det for å løse arbeidsledigheten og de problemer som følger med den, trenges et samspill mellom arbeidsmarkedspolitikken og andre politiske områder. Arbeidsministrenes rapport til Rådets 42. sesjon inneholdt flere forslag til nordiske samarbeidsinitiativ vedrørende utdannelse- og arbeidsmarkeds-

messige tiltak for ungdommer, og disse forslagene er nå i ferd med å bli virkeliggjort. Det er videre startet opp et nordisk samarbeidsprogram for etter- og videreutdanning.

På finans- og økonomiområdet har embetsmannskomiteen for finansspørsmål fått i oppdrag å identifisere konkrete prosjekt og undersøke finansieringsspørsmål for de offentlige investeringer og infrastrukturinvesteringer som ble lagt fram for finans- og økonomiministrene i februar 1993.

Ministerrådet summerer sin redegjørelse opp med å nevne at det fortsatte utredningsarbeidet fokuserer på å identifisere større prosjekter av overgripende nordisk interesse, herunder slike som er av en videre europeisk interesse, en gjennomgang av nasjonale planer med hensyn på volum, utvikling og sysselsettingseffekter, og finansiering av infrastrukturinvesteringer, herunder NIBs rolle på nordisk plan samt mulighetene for samarbeid med den Europeiske Investeringsbanken (EIB).

Nordisk Råds sosialutvalg legger i likhet med arbeidsmarkedets parter vekt på at kollektivavtaler er en viktig normkilde innen arbeidsmarkedet, men er beredt til nøye å prøve arbeidsretten og avtalene på enkelte punkter ut fra et sysselsettingsperspektiv. Samtidig som de nordiske land kommer til å utgjøre en del av et felles europeisk arbeidsmarked, må det etter utvalgets mening være viktig at man trykker arbeidsrettslovgivningen og kollektivavtalene for å ivareta arbeidstakernes interesse.

Utvalget understreker ellers at tiltak mot ungdomsarbeidsledigheten må være et sentralt tema for de nordiske land og i nordisk samarbeid, og man viser i den anledning til at konkrete tiltak på dette området er under iverksettelse av Nordisk Ministerråd blant annet etter påtrykk fra sosialutvalget.

Utvalget peker også på det forhold at arbeidsledigheten innebærer et alvorlig folkehelseproblem både psykisk og fysisk.

Sosialutvalget anbefaler videre at forutsetninger for nyetablering av bedrifter blir en høyt prioritert oppgave i de nordiske samfunn.

Sosialutvalget mener tanken om å nedsette tidsbegrensede ad hoc-grupper for å komme med forslag til fellesnordiske tiltak for sysselsettingsstimulans bør overveies. Egnede tema for slike arbeidsgrupper kan være eksempelvis arbeidsmarkedspolitiske tiltak, infrastrukturinvesteringer, utvikling av alternative energiformer etc.

Nordisk Råds miljøutvalg kommenterer generelt de punkter i medlemsforslagene som berører miljøinnsatser og konstaterer at det etter utvalgets mening finnes muligheter for å gjennomføre en rekke meningsfulle og arbeidskraftsintensive prosjekt innen miljøsektoren. Også løsningen av store nordiske infrastrukturprogrammer og hjelpeinnsatser for energi- og kjernekraftsektoren i Nordens nærområder ansees å ha meget betydelige stimulanseffekter på det nordiske arbeidsmarkedet.

Nordens Faglige Samarbeidsorganisasjon (NFS) konstaterer med tilfredshet at Nordisk Råd behandler initiativ for å bedre sysselsettingen og bekjempe arbeidsledigheten, og man viser til sine egne initiativ i samme hensikt, blant annet ved de møter NFS hadde med statsministrene og med arbeids-

ministrene under Rådets 42. sesjon. På møtet med statsministrene fremla NFS (fem ganger fem) forslag til bedring av sysselsettingssituasjonen, og disse vedlegges uttalelsen til orientering.

Når det konkret gjelder de foreliggende medlemsforslagene meddeler NFS at de generelt gir sin tilslutning til det sosialdemokratiske medlemsforslaget og at de spesielt støtter tanken på en nordisk sysselsettingskomisjon som bør sammensettes av representanter for regjeringene, parlamentene, næringslivet og de faglige organisasjoner. Videre støtter man sterkt opp om hva som sies om behovet for utdanning og høyning av arbeidstakernes kompetanse. Derfor mener NFS at man bør utvide mulighetene for permisjoner i utdanningsøyemed.

NFS anbefaler at den liberalistiske gruppes medlemsforslag avvises, i det man mener at forslaget gir et svært fortegnert bilde av arbeidsmarkedet. Man finner også at tanken om en omlegging av lønssystemene ikke er en sak for politisk drøfting i Nordisk Råd, ettersom slike spørsmål etter organisasjonens mening er og bør være regulert av arbeidsmarkedets parter.

NFS vil generelt si seg enig i det venstresosialistiske medlemsforslagets utgangspunkt om at den nordiske velferdsstat har vært et godt grunnlag for rettferdig fordeling og arbeid for alle, men man har vanskelig for å se hvordan de nordiske land skal kunne begrense de frie kapitalbevegelser som er en følge av øvrige internasjonale forpliktelser. NFS går også mot forslaget synspunkt om at redusert arbeidstid og overtidsbegrensning skal være et brukbart virkemiddel for å øke sysselsettingen.

Når det gjelder det konservative medlemsforslaget er NFS tilfreds med at man anbefaler en internasjonal innsats mot ledigheten og at man vil gjøre EØS til et effektivt samarbeidsorgan. Det siste forutsetter imidlertid etter NFS' mening blant annet at arbeidsmarkedets parter på en seriøs og konstruktiv måte tas med i iverksettelsen av avtalen, og man oppfordrer til at det må søkes en tilfredsstillende økonomisk løsning for en slik medvirkning.

NFS er heller ikke uenig i forslaget påpeking av at det må arbeides for et for næringslivet tilfredsstillende forhandlingsresultat for Finlands, Norges og Sveriges medlemskap i EF, men man mener det er av minst like stor betydning at det blir en løsning som sikrer en folkelig oppslutning om medlemskap i EF.

Når det gjelder forslaget synspunkt på reduksjon av offentlige utgifter, finner NFS at dette ikke har noen forståelig relevans i et forslag om å øke sysselsettingen. Organisasjonen tar også sterkt avstand fra resonnementet omkring en endret trygdeordning for å skape incitament for å søke arbeid. Avslutningsvis advarer man også mot forslag som kan anvendes som argument mot den forhandlingsmodell som er utviklet i de nordiske land.

Danske uttalelser

Økonomiministeriet gir meget kortfattede kommentarer til de enkelte forslag, i det man sier at det sosialdemokratiske forslag er i god overensstemmelse med den nåværende danske regjeringens politikk, det liberalistiske

forslaget om lønnsoppgjørssystemene anser man at ligger utenfor det område som bør behandles i Nordisk Råd, det venstresosialistiske forslaget om å trekke valutaen (den danske krone) ut av EMS er ikke akseptabelt, mens de konservative forslagene ansees å bli godt ivaretatt ved regjeringens politikk.

Økonomiministeriet kommenterer midtengruppens forslag med å notere at næringspolitikk i følge statsministrenes vedtatte planer skal prioriteres i nordisk samarbeid og at et kontinuerlig samarbeid om dette skal foregå i Ministerråd og embetsmannskomite. Videre er det nordiske drøftinger i gang om forsknings- og utviklingssamarbeidet, om en samordning av eksportfremmearbeidet og for en bedret risikokapitaltilgang. Lovgivningssamarbeidet skal også drives videre.

Landsorganisationen i Danmark (LO) finner det sosialdemokratiske medlemsforslaget godt og fremtidsrettet, og påpeker at de enkelte land med alle midler må forsøke å bekjempe ledigheten. Denne innsats gjøres langt lettere og betydelig mer effektivt når de europeiske land - herunder de nordiske land - koordinerer sin innsats. LO støtter også de mer konkrete enkelttiltak i dette medlemsforslaget.

LO tar kraftig avstand fra den liberalistiske gruppes medlemsforslag, som man mener er preget av dyp uvitenhet om arbeidsmarkedet og lønnsystemet. Det henvises spesielt til forholdene i Danmark hvor det såkalte "minimallønnssystem" gjør at forhandlingene vesentlig foregår i den enkelte bedrift.

Når det gjelder det venstresosialistiske forslaget vil LO si seg enig i at en sterk offentlig sektor er en forutsetning for et velfungerende samfunn, men man må også erkjenne at den offentlige sektor ikke kan vokse utover det samfunnsmessige spillerom og befolkningenes villighet til å finansiere den offentlige sektor.

LO tar avstand fra dette forslags synspunkt om å begrense den frie kapitalbevegelse som er et ledd i det indre marked i EF, eller forslaget om å droppe den danske valutas ECU-binding.

LO tar generelt avstand fra det konservative medlemsforslaget, som etter organisasjonens mening inneholder en rekke elementer og anbefalinger som er uakseptable, særlig om skattepolitikk, de offentlige utgifter, og forholdene på arbeidsmarkedet.

Akademikernes Centralorganisation viser i hovedtrekk til uttalelsen fra NFS, men kommenterer i tillegg forslaget om endring av de nordiske lønnsforhandlingssystemer, og mener dette er forfeilet. I stedet for å angripe den solidariske lønnspolitikk som med fremgang har vært benyttet i Danmark, bør man sette kreftene inn på å utforme det mest hensiktsmessige skattesystem. AC mener også at det med det danske system ikke er eksempler på sektorer som holdes kunstig ved live ved hjelp av statlig innblanding i lønnsforhandlingene, og at det innen offentlig sektor ikke forekommer uønsket lønnsglidning.

Finske uttalelser

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund konstaterer at arbeidsledigheten ikke kan motvirkes med enkelttiltak, men med samordnede tiltak innen en rekke områder som penge- og finanspolitikk og arbeidsmarkedspolitikk, og at tiltakene mest effektivt må iverksettes på nasjonalt nivå, men i samme retning for alle land i Norden og Europa.

Forbundet har for sin del advisert en rekke synspunkter på finsk økonomisk politikk, og nevner bl.a. at den offentlige gjeldssituasjon må stabiliseres og deretter minskes, at rammebetingelsene for industrien må forbedres, at rentenivået må senkes, at skatteordninger må omlegges for å stimulere til investeringer, at den sosiale del av lønnskostnadene må minskes, at det må bli lettere å ansette ungdom i arbeid, og at tilgangen til rimeligere energi innen industrien må sikres.

Forbundet anser midtengruppens forslag om gjøre næringspolitikk til et sentralt nordisk samarbeidstema som positivt, særlig dersom alle nordiske land utenom Island blir EF-medlemmer. En felles strategi for utvikling av næringslivssamarbeidet kan imidlertid etter forbundets mening være vanskelig å avstedkomme blant annet fordi det er så store strukturforskjeller mellom de nordiske land.

Forbundet anser at forslagene om større infrastrukturinvesteringer i Norden og i dets nærområde er spesielt viktige for finsk næringsliv. Videre anbefales en koordinering av bl.a. eksportfremmende virksomhet, og at en bedret tilgang på risikokapital er viktig. Når det gjelder satsing på å utbygge de nordiske institusjoner er Forbundet noe avventende særlig hvis man med det mener felles (styrende) forskningsinstitutter. Denne virksomheten bør styres av næringslivet selv.

FFC:s distriktskontor på Åland og *FOA-Å* støtter i sin felles uttalelse forslaget om å tilsette en nordisk sysselsettingskommisjon. De konstaterer også at selv om enkelttiltak for å skape arbeidsplasser må besluttes og gjennomføres nasjonalt, så er det viktig med en nordisk samordning av virkemidlene.

FFC og *FOA-Å* konkluderer ellers med at også i framtiden bør avtaleforhandlinger være et internt spørsmål for arbeidsmarkedets parter.

AKAVA-Åland finner det positivt at medlemsforslag om sysselsettings-situasjonen i Norden er reist i Nordisk Råd, men ønsker ikke å avgi uttalelse om de enkelte forslag.

Ålands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund ÅTFC r.f. anser det på høy tid at disse spørsmål nå tas opp til debatt i Nordisk Råd og støtter derfor initiativene som sådanne.

TOC:s tjänstemannaorganisationer på Åland meddeler at de ikke ønsker å uttale seg om forslagene.

Når det gjelder midtengruppens forslag (A 1049/e) støttes dette i meget kortfattede og nesten likelydende uttalelser fra *AKAVA-Åland*, *Ålands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund*, *TOC-Åland*, og *Ålands arbetsgivareförening r.f.*

Islandske uttalelser

De samvirkende Fagforbund i Island (ASI) og Stats- og Kommunal-tjenestemennenes Forbund (BSRB) har avgitt en uttalelse om de fire medlemsforslagene som stort sett er helt i tråd med den uttalelse som NFS har gitt (se ovenfor).

Norske uttalelser

Kommunal- og arbeidsdepartementet viser når det gjelder forslaget om å nedsette en nordisk sysselsettingskommisjon til de omfattende utredninger som er gjort for eksempel i Norge ("sysselsettingskommisjonen") og i Sverige ("Lindbäck-kommisjonen"), i enkelte prosjekter finansiert over den nordiske handlingsplanen, og til den OECD-studien som fikk en foreløpig drøfting på et ministerrådsmøte i OECD i juni i år, og som skal endelig fremlegges våren 1994, og til det omfattende utredningsarbeid som er i gang i EF-regi. På denne bakgrunn finner den norske regjeringen ikke å kunne gi tilslutning til forslaget om en nordisk sysselsettingskommisjon med et såvidt bredt mandat som foreslått. Departementet uttaler derimot at "det kan være aktuelt å arrangere et nordisk møte/konferanse om sysselsettingsproblemene i Norden. Finansdepartementet og Kommunal- og arbeidsdepartementet kan evt. delta fra Norges side i organiseringen av et slikt møte. På et slikt møte vil en også kunne ta opp oppfølgingen av Statsministerens sysselsettingsinitiativ i EF/EFTA-sammenheng."

Kommunal- og arbeidsdepartementet sier i sine kommentarer til det konservative medlemsforslaget at man samlet sett ikke kan støtte dette, ettersom man ser det som en samling av sektorforslag som dels er under løsning av den nåværende regjering, og dels er "særstandpunkter" som er avvist i Stortinget, eller som gjelder for områder hvor det ikke er tradisjon for koordinering av politikken mellom de nordiske landene.

Departementet kommenterer spesielt noen punkter i midtengruppens forslag og finner at for eksempel den nisjesatsing som Nordisk Industriefond har lagt opp til i sin strategiplan for 1993-95 er en riktig utvikling. Man vil videre fra regjeringenes side arbeide aktivt for samordne nordiske infrastruktuursatsinger for å knytte Norden bedre sammen med resten av Europa, og for lette transport og kommunikasjon innen Norden.

Departementet nevner til slutt at Ministerrådet har gitt klare signaler om at man ønsker å bedre tilgangen på risikokapital for småbedrifter.

Finansdepartementet kommenterer spesielt noen punkter i det venstresosialistiske forslaget og understreker at den norske regjeringen er positivt innstilt til å utvikle selv bærende arbeidsplasser i miljøsektoren og innen offentlig sektor. Når det gjelder valutakurssamarbeidet er det etter regjeringens mening det beste for Norge også i fremtiden å følge en form for fastkurssystem, og at dette fortrinnsvis bør skje innenfor rammen av et samarbeid med andre land.

Når det gjelder forslaget om å innføre nordiske begrensninger av kapitalbevegelser mener Finansdepartementet at ensidige norske eller nordiske

reguleringer først og fremst vil påføre næringslivet kostnader, samtidig som det kan presse fram et høyere rentenivå.

I uttalelsen fra Finansdepartementet heter det til slutt at den norske regjeringen er enig i at det er et mål å redusere bruken av overtid i den grad dette vil føre til at flere kommer i arbeid, men man finner ikke at forslaget i dets nåværende form er formulert slik at man kan støtte det.

Administrasjonsdepartementet kommenterer utelukkende det liberalistiske medlemsforslaget (A 1038/e) og noterer som utgangspunkt at det eksisterende lønnsdannelsessystemet med frie forhandlinger mellom arbeidstaker og arbeidsgiver er en viktig del av det demokratiske system. Lønnsdannelsen skal sikre en effektiv fordeling av ressursene og en rimelig inntektsfordeling. Departementet redegjør kort for det forhandlingsystem som er i bruk i Norge i dag, og som man mener fungerer relativt godt og tar rimelig hensyn til lokal forhandlingsrett i det private næringsliv. Systemet er også foreslått opprettholdt i de konklusjoner som "Sysselsettingsutvalget" fastsetter i sin utredning i 1992.

Administrasjonsdepartementet finner at en del av medlemsforslagets begrunnelse er en feiltolkning av fakta. Særlig gjelder det henvisningen til det norske LOS-prosjektet hvor forslagsstillerne har sitert problemstillinger som skulle undersøkes, men som ikke ble fastslått som konklusjoner.

Svenske uttalelser

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) mener at også som medlemmer av EFTA eller EF bør de nordiske land kunne utnytte mulighetene for fri bevegelse av personer og kapital, og ikke minst bør nordisk utdanning og forskning prioriteres. SAF er derimot skeptisk til å legge opp en strategi for det nordiske næringslivssamarbeidet med det formål å identifisere de områder hvor nordisk samarbeid bidrar til bedret konkurransekraft, og man er derfor ikke overbevist om at de eksisterende nordiske institusjoner med dette formål skal utvikles og styrkes.

Industriförbundet mener at det nordiske samarbeidet innen rammen av EFTA og EØS fungerer meget bra og at det ikke er grunn til å legge opp til ytterligere ambisiøse samarbeidsprosjekter for å styrke næringslivssamarbeidet i Norden. Dette er etter forbundets mening ressursløsning i forhold til de viktige nordiske samarbeidsoppgaver man har i EØS-sammenheng.

NUTEK er positivt innstilt til et utvidet nordisk samarbeid om næringspolitikk, men er usikker på hvilke gevinster det vil gi ettersom forskjellene i næringslivsstruktur er så store i Norden. Et nordisk næringspolitisk samarbeid bør etter NUTEKs mening innledes med å identifisere aktuelle områder og metoder, og med en kontinuerlig analyse av utviklingen ut fra tilvekst-, bransje- og regional struktur. En slik analyse kunne tenkes utført ved et organisert samarbeid mellom myndigheter i de nordiske land, eller av et nordisk strukturpolitisk institutt.

4. Utvalgets synspunkter

Økonomisk utvalg konstaterer at de forslag som her foreligger til behandling gjelder et meget omfattende problemkompleks, og at alle forslagene sterkt understreker, med varierende språkbruk, viktigheten av at man søker å øke sysselsettingen/ minske arbeidsledigheten. Det er også enighet mellom forslagsstillerne om at problemet med de langtidsledige og ungdomsarbeidsledigheten er spesielt bekymringsfullt ettersom det kan gi grobunn for andre sosiale og politiske bivirkninger som går langt utover selve arbeidsledighetssituasjonen for den enkelte.

Utvalget kan konstatere at alle forslagene søker å angi løsningsmodeller på nordisk plan for de spørsmål som er forbundet med den vanskelige arbeidsmarkedssituasjonen i de enkelte land, men at løsningene som skisseres er bundet til ulike politiske og ideologiske grunnsyn. Dette gjenspeiles også tydelig i de uttalelser som er innkommet til forslagene.

Økonomisk utvalg finner det derfor vanskelig å forsøke en samlet og enhetlig anbefaling om tiltak på grunnlag av disse forslagene. Utvalget vil imidlertid trekke frem en del punkter som man kan samle seg om ut fra de foreliggende forslag.

Utvalget vil generelt fastslå at på nordisk plan er arbeidet med å få ned arbeidsledigheten og skape varige nye arbeidsplasser den oppgave som må gis høyeste prioritet fra sentrale og lokale myndigheters side. Både for den enkelte og for samfunnet som helhet er konsekvensene av den høye arbeidsledigheten så alvorlige at de på lengre sikt vil kunne utgjøre en ikke uvesentlig trussel mot selve samfunnsstrukturen og det politiske samholdet.

Den alvorlige krisen på arbeidsmarkedet som de fleste nordiske og vesteuropeiske land nå er inne i, er etter utvalgets mening for en stor del en strukturelt betinget krise. Studier foretatt blant annet av OECD viser at størstedelen av arbeidsledigheten ikke skyldes en økning i den kortsiktige arbeidsledigheten som følger av en normal konjunkturedgang.

Kortsiktige stimulerings tiltak har derfor i beste fall bare en begrenset virkning for å få ned de altfor høye arbeidsledighetstallene i våre land. I stedet må samfunnsøkonomien utformes med tanke på å skape ny vekst i nye, fremtidsrettede produksjonssektorer, legge forholdene til rette for å stimulere nydannelser av bedrifter, og utarbeide planer for løsning av andre samfunnsoppgaver (miljø, omsorg, undervisning, tjenester etc.) enn dem som samfunnet løser i fellesskap i dag.

Utvalget konstaterer at denne omstillingen av samfunnsøkonomien i mange tilfeller vil innebære en ganske dyptgående mental omstilling til arbeidsmarkedet og til enkeltsektorer i arbeidslivet. Det kan bety at man må se fordomsfritt på den tilvante måten å organisere arbeidsmarkedet på, og at man også må vurdere kostnadselastisiteten i enkeltbedrifter på en noe mer smidig måte enn de nåværende systemer tillater. Dette må imidlertid skje på en gradvis måte slik at det ikke får uakseptable sosiale virkninger for enkeltpersoner og spesielt utsatte samfunnsgrupper.

Utvalget vil i likhet med Rådets sosialutvalg og arbeidsmarkedets parter feste oppmerksomhet ved betydningen av kollektivavtaler innen arbeidsmarkedet. Men man skal være beredt til nøye å prøve arbeidsretten og avtalene på enkelte punkter ut fra et sysselsettingsperspektiv.

Hovedansvaret for å stimulere økonomien og legge grunnlag for å skape nye arbeidsplasser vil måtte påhvile de enkelte lands regjeringer. Det er imidlertid ønskelig at de nordiske regjeringer holder nær kontakt seg i mellom for å samordne sine innsatser slik at nasjonale tiltak ikke motvirker hverandre eller fører til et skjevt konkurranseforhold mellom landene. Når det forberedes tiltak som direkte eller indirekte påvirker landenes investeringsklima, bør det innen Nordisk Ministerråd skje en forhåndsinformasjon og en drøfting av hvordan dette vil påvirke investeringsklimaet og dermed sysselsettingen i de øvrige nordiske land. Landenes regjeringer bør ut fra denne drøftingen eventuelt tilpasse sine påtenkte beslutninger slik at de får den best mulige effekt samlet sett.

Regjeringene må etter utvalgets mening drøfte stimulerings tiltak for økonomien, både de langsiktige og de mer kortsiktige, i lys av tilsvarende drøftinger i og med EF. Det bør være naturlig at regjeringene så snart som mulig etter EØS-avtalens ikrafttreden bringer sysselsettingssituasjonen opp som et topprioritert tema på dagsorden i EØS-Rådet og i dets underorganer.

Utvalget har i den forbindelse med tilfredshet notert at parlamentarikere fra både EFTA- og EF-siden i sitt forberedende møte i Bergen i sommer gav uttrykk for at arbeidsmarkedsspørsmål bør få topprioritet også i den felles parlamentarikerforsamling som skal møtes i henhold til EØS-avtalen.

De nordiske land bør etter utvalgets mening vurdere på hvilken måte og i hvor stor utstrekning man kan oppmuntre industrien til å utvikle et lærlingssystem etter mønster av det som det er tradisjon for i for eksempel visse kontinentale europeiske stater. Ministerrådet bør påta seg å gjennomføre en analyse av hvilke forutsetninger som må finnes for at dette systemet kan fungere i Norden som et tilbud for å skaffe flere ungdommer den første inngangsbilletten til arbeidsmarkedet. Dette må imidlertid skje med basis i den yrkes- og videreutdanningspolitikk som de enkelte nordiske land har utviklet gjennom de senere år.

Utvalget vil videre understreke at Ministerrådet innen rammen for kultur- og undervisningssamarbeidet bør gjennomføre tiltak for å bidra til at landene har omskolerings- og etterutdanningstilbud som imøtekommer fremtidens krav til raskere og mer frekvente yrkesvekslinger. For enkelte mer spesialiserte yrkeskategorier, eller for enkelte grenseområder kan det også være tale om å utforme disse tilbudene på nordisk basis.

Økonomisk utvalg konstaterer at de nordiske budsjetter ikke er av en størrelsesorden som i seg selv kan bidra til stimulerings tiltak i nordisk økonomi, men man vil anbefale at de nødvendige midler blir avsatt for fortsatt samordning og informasjonsutveksling mellom landene om sysselsettings- og investeringspolitikk. Nordiske midler bør også finnes for en aktiv oppfølging overfor andre organisasjoner for å drøfte felleseuropeiske initiativ og tiltak.

Det arbeid som er i gang med et antall større infrastrukturprosjekter særlig innen vei- og jernbanesektoren i Norden er verdifullt både ved det at de på kort sikt skaper aktivitet og dermed nye arbeidsplasser og ved at de bedrer næringslivets basis for videre ekspansjon. Regjeringene må derfor påse at det finnes midler til disse prosjekter. Dette må tilgodeses ved at man eventuelt supplerer de nasjonale bevilgninger til disse prosjekter med fellesbevilgninger eller ved samfunnsøkonomisk velfundert lånefinansiering. Nordisk Investeringsbank bør vurderes som en aktiv finansieringsoperatør for slike prosjekter. Utvalget vil imidlertid understreke at en slik aktiv utnyttelse av Nordisk Investeringsbank fra Ministerrådets side ikke må innebære en svekkelse av bankens stramme krav til lønnsomhets- og sikkerhetsvurderinger for sin virksomhet.

Utvalget vil peke på at man må og kan støtte nyutvikling og nyetablering i Norden på ulike måter, og at for eksempel virksomheten som genereres av Nordisk Industrifond bør inngå som et ledd i et slikt arbeid. Det er derfor av betydning at denne institusjonen også i de kommende budsjetter får tilført midler som gjør at den kan løse de oppgaver den er tiltenkt. Dette har utvalget understreket sterkt i sin behandling av de årlige budsjetter for Nordisk Ministerråd.

Utvalget vil anbefale at det blir et operativt samarbeid mellom NIB og den Europeiske Investeringsbank for løsning av større investeringsprosjekter i Norden. Aktuelle prosjekter for en samfinansiering mellom disse to institusjoner bør ikke bare være de som berører infrastrukturen i de sentrale nordiske områder, men også utviklingen på Nordkalotten/Barentsområdet og i Nordens øvrige nærområder. Utvalget mener at Ministerrådet bør utarbeide offensive planer for finansiering av tiltak for å bedre kommunikasjonene til Kolahalvøya, for å medvirke til utvikling av supplerende energikilder for dette området og for en miljøopprydding i de russiske industri- og gruveområder som ligger opp til Nordens grenser. Slike planer bør utarbeides og iverksettes i løpet av meget kort tid. Investeringer i dette området vil ha ikke bare betydelige positive sysselsettingskonsekvenser for våre nordområder, men de vil også gi øvrig nordisk industri nye markeder for miljø- og energiteknologi. I tillegg kommer at man bidrar til løsning av de akutte miljøtrusler som finnes i dette området.

Økonomisk utvalg vil peke på at utbyggings- og miljøtiltak bør få en fremskutt plass i de nordiske lands økonomiske og industrielle politikk. Tiltak for å redusere skadelige utslipp til luft og vann, tiltak for energiøkonomisering både i offentlige bygninger, i industrien og i private husholdninger bør stimuleres ikke bare fordi de har klare miljømessige gevinster, men også fordi de i mange tilfeller har en positiv sysselsettingseffekt på kort og lang sikt.

Det bør på nordisk plan avsettes ressurser for FOU-virksomhet omkring utvikling av vedvarende og fornybare energiformer og for en effektivisering og forbedring av eksisterende energisystemer.

Ministerrådet må ha et særlig ansvar for å stimulere utviklingen av industriprosjekter som gjelder utvikling av miljøteknologiske produkter. Bedrifter som enten utvikler gode produkter sett fra et miljømessig syns-

punkt, eller som tar i bruk spesielt miljøvennlig teknikk i den interne produksjonsprosessen bør støttes ved avgiftsfritak og/eller omstillingstilskudd. En slik industristøtte er ikke i strid med landenes handelspolitiske forpliktelser, men det vil være ønskelig at man søker en nordisk samordning av disse tiltak.

Utvalget mener at Ministerrådet bør bidra til at næringslivet i Norden har tilfredsstillende muligheter for å utnytte tilgjengelig risikovillig kapital for investering i virksomhet som skaper nye arbeidsplasser. Særlig bør man være oppmerksom på hvilke spesielle forhold som kan gjelde for de små og mellomstore bedriftene i denne sammenheng.

Utvalgets flertall (alle unntatt John Dale og Hjørleifur Guttormsson) mener også det er viktig at EØS-avtalens bestemmelser om frie kapitalbevegelser mellom de nordiske land og mellom alle EØS-land blir virkelighet så snart som mulig, og at det må være opp til EØS-organene selv og de nasjonale myndigheter å utforme de nærmere retningslinjer på en måte som gjør at man unngår eventuelle skadevirkninger for enkeltland og enkeltsektorer. Det må derfor være i de nordiske lands interesse å bidra til at fellesorganene i EØS fungerer med styrke for å påse at like konkurranse-regler etterleves.

Utvalget vil i denne forbindelse understreke betydningen av at de nordiske parlamenter arbeider for en aktiv parlamentarisk deltakelse i EØS-samarbeidet. Videre bør regjeringene medvirke til at arbeidsmarkedets parter og næringslivets organisasjoner i Norden blir tatt med i de drøftinger i EØS som særlig gjelder sysselsettings- og industripolitikken.

Utvalget vil understreke betydningen av at de nordiske lands regjeringer aktivt medvirker til at de pågående GATT-forhandlinger fører til et positivt resultat.

Økonomisk utvalg har vurdert forslaget om en særlig nordisk sysselsettingskommisjon. Utvalget mener at det er viktig med et forum hvor alle berørte parter kan drøfte mulige tiltak for en samordning av initiativ for økt sysselsetting, men man vil advare mot at det skapes nye, permanente institusjoner uten klart definerte oppgaver og/eller ansvar. Utvalget vil også påpeke at det allerede er en rekke fora ikke minst i tilknytning til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd hvor disse spørsmål jevnlig bringes opp. Særlig vil man her kunne ha den beste nytte av en løpende informasjonsutveksling gjennom Ministerrådets embetsmannskomite for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøpolitikk og økonomisk utvalg vil oppfordre Ministerrådet til å aktivere den samarbeidsmulighet som forutsettes i art. 8, 9 og 10 i den nordiske arbeidsmarkedsavtalen av 1982. Det henvises særlig til art. 9, avsn. a og b hvor det om arbeidsmarkedsutvalgets oppgaver heter:

a. "att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och överlägga om arbetsmarknadspolitiska åtgärder och andra åtgärder för att trygga den fulla sysselsättningen,

b. att lägga fram förslag till åtgärder av gemensamt intresse för arbetsmarknaden i de nordiska länderna".

Videre henvises til art. 10 om at

"Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) skall regelbundet samråda med arbetsmarknadens parter om frågor rörande arbetsmarknad och sysselsättning i Norden."

Økonomisk utvalg vil sterkt understreke at drøftingen av tiltak mot arbeidsledigheten og nye initiativ for å skape økt sysselsetting skal føres på mange og ulike nivåer. For egen del har utvalget tatt initiativ til at det i Nordisk Råds regi 11.-12. april 1994 skal holdes en bred nordisk sysselsettingskonferanse med deltakelse av ministre, parlamentarikere, representanter for arbeidsmarkedets parter, og forskere innen ulike områder.

I tillegg til de fellessynspunkter som utvalget med dette legger til grunn for sin innstilling om de foreliggende medlemsforslag, har enkelte partifraksjoner i utvalget på noen punkter valgt å legge fram sine særstandpunkter i form av særlige uttalelser og reservasjoner.

Oppsummeringsvis vil økonomisk utvalg på bakgrunn av de foreliggende medlemsforslag og under henvisning til ovenstående, uten å ta stilling til de enkelte forslag, mene at man i en nordisk plan for økt sysselsetting blant annet bør vurdere konkrete forslag om

- å koordinere sysselsettingstiltak i de enkelte land og ved forhåndskonsultasjon søke å hindre konkurransevridning mellom landene,
- å benytte de nordiske budsjetter for å bedre informasjonsutvekslingen og samordningen mellom de nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter,
- å bringe sysselsettingspolitikken opp som den høyest prioriterte oppgaven innen EØS-organene,
- å medvirke til at det parlamentariske innslaget og innslaget fra arbeidsmarkedets parter i EØS blir så effektivt som mulig fra avtalens ikrafttreden,
- å sikre at EØS-områdets regler om frie kapitalbevegelser og fri konkurranse blir overvåket på en betryggende måte av EØS-organene,
- å medvirke til at de pågående GATT-forhandlinger om verdenshandelen fører til et positivt resultat,
- å sikre Nordisk Industrifond midler som gjør at fondet kan bidra til nyskaping og nyetablering i nordisk næringsliv,
- å benytte Nordisk Investeringsbank som en aktiv finansieringskilde for større internordiske utbyggingsprosjekter,
- å identifisere og iverksette prosjekter innen kommunikasjonsutbygging, energiutbygging og miljøverntiltak på Nordkalotten/Kolahalvøya og i Nordens øvrige nærområder, og herunder utvirke at NIB og Den Europeiske Investeringsbank blir sentrale deltakere for å finansiere slike prosjekter,
- å vurdere utbyggingstiltak og investeringstilskudd under hensyntagen til at miljøbelastningen skal være så begrenset som mulig og at man legger vekt også på sysselsettingseffekten ved slike miljøhensyn,
- å bidra til at landene utformer sitt skolesystem på en fleksibel og funksjonell måte for å ivareta det fremtidige arbeidsmarkeds behov, og ved hjelp av det nordiske undervisningssamarbeidet bidra til at landene har

omskolerings- og etterutdanningstilbud som imøtekommer fremtidens krav til raskere og mer frekvente yrkesvekslinger,

- å vurdere hvordan man med basis i den yrkes- og videreutdanningspolitikk som er etablert, kan utforme et utdannelsessystem for unge arbeidstakere i Norden,

- å sikre tilfredsstillende mulighet for næringslivet til å utnytte tilgjengelig risikovillig kapital til investeringer i nye arbeidsplasser.

5. Utvalgets konklusjon

Økonomisk utvalg vil med bakgrunn i de foreliggende medlemsforslag og med henvisning til ovenstående innstille at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

innen 1. mars 1994 å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting.

Mariehamn, 8. november 1993

Arne Andersson (m)

Børge Bakholt (S)

John Dale (Sp)

Kaci Kullmann Five (H)

Jan Fransson (s)

Lars P. Gammelgaard (KF) Formann

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Satu Hassi (Vihr.)

Thorbjørn Jagland (A)

Anders Mølgaard (V)

Håkan Nordman (SFP)

Erkki Tuomioja (SDP)

Særlig uttalelse fra utvalgsmedlem *John Dale*:

En realistisk sysselsettingspolitikk forutsetter at regjeringene i de enkelte land har tilstrekkelige styringsmuligheter i et samspill med markedsøkonomien. Disse muligheter er sterkt redusert ved inngåelsen av EØS-avtalen. Iverksettelsen av Romatraktatens prinsipper om fri flyt av varer, tjenester, arbeidskraft og kapital har skapt endrede forhold for utøvelse av folkevalgt innflytelse på utviklingen.

Gjennomførelsen av EØS-avtalen vil medføre økt konkurranse mellom nasjoner og regioner om kapitalen. I den norske FAFO-rapporten nr. 138, "Kampen om kapitalen", skisseres følgende perspektiv: For å sikre og trygge sysselsettingen står nasjonale myndigheter under et konstant press for å etablere gunstige rammebetingelser for næringslivet. Nasjonene konkurrerer om å tiltrekke seg investeringer med tanke på verdiskaping og sysselsetting. FAFO-rapporten konkluderer på følgende måte:

"Dersom denne konkurransen får utvikle seg fritt, kan den svekke finansieringsgrunnlaget for viktige nasjonale fellesoppgaver knyttet til velferd, utdanning og infrastruktur. I en slik negativ spiral, som oftest betegnes som 'skattedumping', er det ingen vinnere. Konsekvensene er en konkurranse med vekt på å redusere kostnader og oppnå gunstigst mulige

rammevilkår. Konkurransen på kvalitet, kompetanse, organisering og produktutvikling får dårlige betingelser."

Samspillet mellom næringslivet og det offentlige må ligge til grunn for en aktiv sysselsettingspolitikk. "Fri-flyt-politikken" kan føre til at offentlig økonomi settes under et sterkt press. Samtidig styrker den de flernasjonale selskapers forhandlingsposisjon. Ved at samspillet mellom offentlig og privat sektor endrer karakter, svekkes også utviklingsmulighetene for de små og mellomstore bedriftene. Det er fremfor alt disse som kan stå for vekst i sysselsettingen i årene som kommer. Et utfall av GATT-forhandlingene som ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til nasjonale, naturgitte forhold, vil også bidra til en utvikling i samme retning. Derfor er det nødvendig at regjeringene igjen skaffer seg styringsmuligheter.

De nordiske regjeringer bør således snarest mulig ta initiativ til at det fortrinnsvis på internasjonal basis utarbeides et regelverk for styring og kontroll av kapitalbevegelser over landegrensene, slik at nasjonale myndigheter igjen får råderett over rente- og investeringspolitikken, som ledd i en sysselsettingsstrategi.

Særlig uttalelse fra utvalgsmedlemmene Satu Hassi og Håkan Nordman:

Det är inte möjligt att upprätthålla sysselsättningen bara genom kontinuerlig ekonomisk tillväxt med hjälp av teknologi och automatisering. Det är nödvändigt att omstrukturera beskattningen genom att sänka beskattningen av arbete och genom att höja andra slag av skatter i motsvarande mån för att förbättra det mänskliga arbetets konkurrenskraft som produktionsfaktor.

Særlige uttalelser fra medlemmen fra venstresosialistisk gruppe, Hjørleifur Guttormsson:

Trafikkområdet:

I stedet for alminnelig vektlegging på større infrastrukturprosjekter, bør den framtidige innsats rettes inn på å skape nye arbeidsplasser ved satsing på kollektivtrafikken i Norden og Nordens nærområder.

Frie kapitalbevegelser:

Medlemmen er uenig i synspunktene om viktigheten av at EØS-avtalens bestemmelser om frie kapitalbevegelser mellom de nordiske land og alle EØS-land blir virkelighet så snart som mulig.

Reservasjon:

Medlemmet fra venstresosialistisk gruppe, *Hjörleifur Guttormsson*, framfører følgende tilleggsforslag til den foreslåtte rekommandasjonstekst:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- å legge til rette for styrking av offentlig sektor, spesielt innen helse og omsorg, undervisning og kultur, med sikte på å bevare eksisterende arbeidsplasser og skape nye,
- å skape nye arbeidsplasser innen trafikkområdet, særlig ved satsing på kollektivtrafikken i Norden og Nordens nærområder,
- å legge til rette for en helhetlig felles nordisk sysselsettingspolitikk ved at en styrker samarbeidet basert på det enkelte lands lovgivning og begrensninger fri flyt av kapital,
- å fremme deling av arbeid gjennom reduksjon av arbeidstid og begrensning av overtid.

Medlemsforslag om nordisk initiativ for økt sysselsetting

(Reist av Sten Andersson, Kirsti Kalle Grøndahl, Anker Jørgensen, Mats Nyby og Rannveig Guðmundsdóttir)

Innledning

De nordiske land har siden midten av 1980-tallet opplevd en svakere økonomisk utvikling enn gjennomsnittet i Vest-Europa. Også i de nærmeste år ventes den økonomiske veksten i de nordiske land å være svak.

De aller siste åra har arbeidsledigheten i de nordiske land økt markert, og har nådd rekordnivå i Finland, Island, Sverige og Norge. For Norden sett under ett kom ledigheten opp i mer enn 8 pst i 1992 eller mer enn 1 million arbeidsledige. Dette er høyt også i sammenligning med de øvrige vesteuropeiske land. Alt for mange er langtidsledige. Ledigheten blant ungdom er meget stor og stadig økende.

I dag framstår arbeidsledigheten som det største samfunnsproblem i Norden.

Tabell 1. Arbeidsløse som andel av arbeidsstyrken

prosent	1990	1991	1992	1993
Danmark	9,5	10,4	11,1	11,6
Finland	3,5	7,6	13,2	17,0
Island	1,8	1,5	2,9	(4,0)
Sverige	1,5	2,7	4,8	6,2
Norge	5,2	5,5	5,9	(6,6)
Norden	4,4	6,0	8,2	9,8

Kilde: Nasjonalt anslag. For 1993: OECD/Nasjonale anslag

Tabell 2. Arbeidsløse som andel av arbeidsstyrken

prosent	1990	1991	1992	1993
USA	5,5	6,7	7,5	7,5
Japan	2,1	2,1	2,2	2,3
Tyskland (tidl. BRD)	4,9	6,7	7,4	8,1
Frankrike	8,9	9,6	10,3	10,6
England	5,9	8,3	10,0	10,0
OECD-Europa	8,0	9,0	9,9	10,4
OECD-totalt	6,2	7,2	7,9	8,2

Kilde: Økonomiske utsikter i Norden 1992-1993, Nord 1992:35

Tabell 3. BNP-utviklingen

Endring i prosent fra foregående år

	1991	1992	1993
Danmark	1,3	1,2	1,9
Finland	-6,5	-2,0	2,0
Island	1,5	-2,7	-0,5
Norge	1,9	2,4	1,4
Sverige	-1,4	-1,1	-1,5
Norden totalt	-1,2	-0,2	0,5

Kilde: Økonomiske utsikter i Norden 1992-1993, Nord 1992:35

Utviklingen i Norden har nær sammenheng med utviklingen i Europa. De økonomiske utsiktene er utilfredsstillende for de fleste europeiske land. I 1992 opplevde vi en forverring av arbeidsløsheten. Det er mer enn 17 millioner arbeidsløse i EF/EFTA-området. Arbeidsløsheten berører millioner av enkeltmennesker og familier på en dypt tragisk måte. Den undergraver den sosiale trygghet og stabiliteten i samfunnene, den skaper grunnlag for rasisme og fremmedfrykt, og den svekker vår evne til innsats på andre sentrale felter, som kampen mot fattigdom og miljøødeleggelser. Dette er en situasjon som ingen europeisk regjering kan godta.

I Norden, så vel som i EFTA for øvrig, i EF og andre industrialiserte land, kan arbeidsløsheten komme til å øke ytterligere. I OECD-området kan arbeidsløsheten i 1993 komme til å øke til nær 10,5 pst av arbeidsstyrken. Denne utviklingen kan komme til å fortsette om det ikke settes i verk

tiltak for å styrke det økonomiske samarbeidet i Europa og skyve spørsmålet om økt sysselsetting høyere opp på dagsordenen.

Hver nasjon må skape et godt fungerende arbeidsmarked og i økende grad ta i bruk de veldige ressurser som i dag anvendes for passiv kontantstøtte til aktive tiltak i form av omskolering, rehabilitering og arbeid. Den enkelte må få mulighet til å komme tilbake til det ordinære arbeidsmarkedet. Gjennom en aktiv arbeidsmarkedspolitikk kan både individer, næringsliv og offentlige finanser forsterkes og produktiviteten forbedres.

Vi har alle et nasjonalt ansvar for å oppnå forandring og legge fast en ny kurs for økonomisk vekst og full sysselsetting. Men vi lever også i et internasjonalt fellesskap med øket gjensidig avhengighet. I Vest-Europa er økonomiene så tett sammenvevet at de økonomiske problemene er felles problemer. Derfor er det nødvendig med felles mål og samordnete innsatser mot arbeidsløsheten, stagnasjonen og den sosiale tilbakegangen. De nordiske land kan ta viktige initiativ i denne retningen.

EØS-avtalen gir åpning for et bredere europeiske samarbeid om sysselsetting og en ny ramme for drøftinger. De nordiske lands regjeringer har benyttet denne muligheten til et samarbeid om en felles strategi for økt sysselsetting i hele EØS-området. Initiativet fra den norske statsminister overfor de andre regjeringssjefene i EF-EFTA-landene om et felles finans og økonomiministermøte i vår for å drøfte tiltak for å få ned arbeidsledigheten følges nå opp og møtet er fastlagt til 19. april i Luxemborg.

En europeisk strategi for full sysselsetting må omfatte tiltak for et bedre investeringsklima, økt satsning på infrastruktur, utdanning, yrkesopplæring og miljø, samtidig som strukturreformene må trappes opp, slik at man kan styrke tilliten til politiske myndigheter og skape stabile rammer for økt sysselsetting.

Full sysselsetting er avhengig av økt verdiskapning på en rekke områder. Næringspolitikken må være bærekraftig samtidig som den legger til rette for strukturendringer og bedret konkurransevne.

Forskning og utdanning

Utdanningsnivået og kompetansen i arbeidslivet må heves for å muliggjøre utvikling av et næringliv som har høyere produktivitet og større konkurransekraft. I 90-årene bør ytterligere ca 2 - 2,5 pst av arbeidskraften være under utdanning (høyskole, yrkesutdanning, omskolering, men framfor alt kompetanseheving i arbeidet). Dette tilsvarer et årskull ungdommer på arbeidsmarkedet. Voksenopplæring har en særlig stor verdi som en god opplæringsform.

Tabell 4. Forsknings- og utviklingsvirksomhet i visse land i 1989

FoU-utgifter i pst av BNP:

Danmark	1,54
Finland	1,80
Island	1,05
Norge	1,85
Sverige	2,85
Sveits	2,86
Tyskland (BRD)	2,88
USA	2,82
Japan	2,98

Kilde: OECD: Main Science and Technology Indicators, 1992:1

Norden må raskt heve nivået når det gjelder forskning og utvikling og sette av ressurser som kan måle seg med de satsinger som skjer i Japan og USA. Norden må ta til seg ny teknikk og sørge for at den får gjennomslag i produksjonen.

Investeringer

De nordiske landene har små og åpne økonomier, og er dermed helt avhengig av stabile, internasjonale rammebetingelser. Stabile valutakurser er et viktig element. Videre er det nødvendig å skape et investeringsvennlig klima i Norden. En avgjørende faktor er rentenivået. Den økonomiske politikken må innrettes slik at rentene kan reduseres og investeringene økes.

Infrastruktur

Det er nødvendig med en kraftig opprustning av transport- og kommunikasjonssystemene innen og mellom landene. Det er nødvendig å videreutvikle planene om en forbedret infrastruktur og knytte sammen nord og sør, øst og vest, i et rasjonelt transportsystem. Et eksempel er fastlandsforbindelsen over Øresund, Storebelt og Femarn belt som skaper nye muligheter for et bedre og mer effektivt transportsystem mellom de nordiske landene og til kontinentet. Dette bør utnyttes mer offensivt.

Satsingen på transport bør særlig innrettes på transporter som ikke øker slitasjonen på miljøet, og som kan forenes med langsiktige krav til miljøtilpassete transportmidler.

Miljø

Det er viktig at Norden kan fungere som et forbilde når det gjelder omstilling av konsum, produksjon og energiforsyning på en slik måte at balansen mellom økonomi og økologi bevares. Vi har et felles ansvar for

Nordens hav og sjøer, strender og elver, for jord, vann og luft - forutsetningene for alt liv.

De nordiske landene må i det europeiske samarbeidet være pådrivere i anstrengelsene for å redde Østersjøen fra de pågående miljødeleggelserne. Det gjelder å mobilisere de internasjonale organisasjonene for å avverge de miljøtrusler som særlig den gamle industri og energistruktur i Øst-Europa og på Kola utgjør.

Sosial dialog - faglig samarbeid

Det er i forholdene i arbeidslivet at samfunnsutviklingen avgjøres. Det er nødvendig å styrke den nordiske samfunnsmodellen, som bygger på langsiktighet, felles innsatser og sosial dialog. Derfor trengs sterke faglige organisasjoner og et godt arbeidsrettslig grunnlag for samarbeidet på arbeidsplassene. Åpning for konsernfaglig samarbeid er et viktig ledd i denne prosessen.

Den sosiale dialogen mellom de politiske institusjonene, myndighetene og arbeidsmarkedets parter må utvikles på alle nivåer. Arbeidsretten må tilpasses til økonomiens internasjonalisering for å hindre sosial dumping og gi de ansatte rett til samråd og medinnflytelse i transnasjonale foretak.

Offentlige finanser - overføringer

De offentlige finansene har blant annet som formål å jevne ut og motvirke de forstyrrelser som oppstår i markedet. Det er nødvendig å styrke de offentlige finansene, men det må skje på en slik måte at tiltakene ikke ytterligere svekker den lave veksten, men tvert om bidrar til å stimulere veksten. En raskere økonomisk vekst vil bidra til å bedre de offentlige finansene.

Det er viktig at de offentlige utgiftene har en aktiviserende funksjon, og at passive overføringer nedprioriteres til fordel for langsiktige investeringer i tiltak som fremmer en sunn økonomisk vekst. Samtidig trengs en samlet innsats for å verne de offentlige inntektene og forhindre en konkurranse mellom nasjonene som undergraver skattesystemet og svekker statsfinansene.

Forslag til tiltak

Den sosialdemokratiske gruppen går inn for at det nedsettes en nordisk sysselsettingskommisjon.

Grunnlaget for kommisjonen er at alle de nordiske landene blir med i EØS, og mandatet bør bli å inneholde følgende elementer:

- Belyse driftkraftene som ligger til grunn for utviklingen i økonomisk aktivitet og sysselsetting og vurdere sammenhengen med utviklingen i det øvrige Europa.
- Drøfte hvilke strategier som kan følges på et europeisk, nordisk og nasjonalt nivå for å oppnå økt sysselsetting på varig grunnlag.

- Analysere utviklingen i det nordiske arbeidsmarkedet, herunder de feil en bør unngå og positive erfaringer.
- Peke ut områder der en felles nordisk innsats kan bidra til mer positive resultater for sysselsettingen enn hva som kan oppnås gjennom en nasjonal strategi alene.

Gruppen mener videre at bl a følgende tiltak må settes i verk for å bedre sysselsettingen i Norden og legge grunnlaget for en sunn økonomisk vekst:

- Det må satses mer på utdanning og kompetenseheving. Dette bør skje i form av en bred internasjonal strategi, med utgangspunkt i Norden.
- Det er nødvendig å skape et mer investeringsvennlig klima i Norden, så vel som i hele Europa.
- En offensiv investeringspolitikk må settes i verk på nasjonalt plan, koordinert gjennom en felles investeringsstrategi på nordisk og bredere europeisk nivå. Dette må omfatte en kraftig opprustning av transport- og kommunikasjonssystemene innenfor og mellom landene. I tillegg bør det satses mer på investeringer i energiøkonomisering og andre miljøforbedringer, vedlikehold av offentlige bygninger osv.
- Den samlede innsatsen innen forskning og utvikling må styrkes. Økt innsats på dette området hører naturlig med i en strategi for vekst og sysselsetting der det er kompetanse, dyktighet og offensive investeringer som skal danne grunnlaget for framgang. Det nordiske forsknings- og utviklingssamarbeidet må styrkes ytterligere slik at den samlede innsatsen kan utnyttes mer effektivt.
- Transport- og infrastrukturinnsatsen må miljøforankres.
- Det må arbeides videre med utviklingen av Barentsregionen og Østersjø-samarbeidet. En målrettet utviklingsstrategi som omfatter Nordens nærområder gir et stort sysselsettingspotensiale, ikke minst i forhold til miljøteknologi og infrastruktur.
- Arbeidsmarkedspolitikken er i hovedsak et nasjonalt ansvar, samtidig vil det være viktig å få gjennomslag for en mer effektiv sysselsettingsstrategi i hele det europeiske handelsområdet de nordiske økonomier er en integrert del av. Mangelen på en slik strategi hemmer i dag vekst og utvikling, og er et felles problem.

Med henvisning til det anførte foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringene

å snarest mulig ta initiativ til øket sysselsetting i samsvar med det som er framført i forslaget.

Stockholm den 25 februar 1993

Sten Andersson (s)

Anker Jørgensen (S)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Mats Nyby (SDP)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om harmonisering av miljöavgifterna i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm, se s. 383)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1037/m om harmonisering av miljöavgifterna i Norden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte den 9-12 augusti 1993.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att harmonisera miljöavgifterna och bilavgifterna i Norden till respektive avgifts lägsta nivå. Regeringarna ombeds att väcka sådana förslag i sina nationalförsamlingar i samband med att statsbudgetarna för 1994 läggs fram.

2. Remissbehandlingen

Medlemsförslaget har remitterats dels till nordiska instanser, dels nationellt. Medlemsförslaget har sänts på remiss till:

Norden

- Nordiska ministerrådet, kontaktgruppen för miljöekonomi
- Nordiska rådets ekonomiska utskott
- Greenpeace

Danmark

- Sekretariatet for ministeren for Nordisk Samarbejde
- Foreningen Norden

Finland

- Finansministeriet
- Miljöministeriet

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Miljøministeriet

Norge

- Finansdepartementet

- Miljøverndepartementet

Sverige

- Statens naturvårdsverk (Miljö- och naturresursdepartementet)

- Konkurrensverket (Näringsdepartementet)

- Motormännens riksförbund - M

Nordiska rådets ekonomiska utskott anser att det är principiellt betydelsefullt att näringslivet i de nordiska länderna kan verka under någorlunda lika betingelser och att skatte- och avgiftsnivåerna är väsentliga i detta sammanhang. Ekonomiska utskottet noterar att detta är en central tanke också i arbetet med att etablera en fri marknad i Europa, men att EES-avtalet inte innefattar skatte- och avgiftssystemen. Man påpekar att även inom EG har det hittills varit möjligt att upprätthålla olika avgifter, punktskatter, på vissa produkter. Detta är orsaken till att man i Danmark har lika höga bilpriser som i Finland och Norge.

Ekonomiska utskottet har inom sig en splittrad syn på den totala avgiftsnivån. Man menar dock att miljöavgifterna kan vara positiva politiska åtgärder, vilka kommer att behövas och att användningen av dem kan komma att öka väsentligt. Det bör läggas vikt vid att detta sker på ett harmoniserat sätt i länderna. Ur näringslivets synpunkt är det betydelsefullt att man får jämförbara nivåer inte minst för energiavgifter och för avgifter för transport av råvaror, halvfabrikat och färdiga produkter. Det är vidare viktigt för planläggningen att avgiftssystemen är överskådliga och direkt jämförbara mellan de nordiska länderna.

Nordisk Ministerråd. Den nordiska kontaktgruppen för miljöekonomi finner förslaget föga ändamålsenligt. Bilavgifterna, som inte har koppling till användningen av fordonet, bör värderas i samband med användaravgifter, t.ex. bensinavgift, CO₂-avgift m.m. Gruppen hävdar att utredningar i Norden visar att det med ett sådant perspektiv inte kan hävdas att det finns stora skillnader mellan länderna. Gruppen meddelar slutligen att den kommer under 1993 att uppdatera en översiktsrapport över användningen av ekonomiska styrmedel i Norden som kan utgöra underlag för en vidare bedömning av medlemsförslaget.

Finans- og tolldepartementet i Norge hänvisar till Stortingsmelding nr 4 (1992-93) Langtidsprogrammet där det bl.a. uttalas att en fortsatt ökad belastning på miljön troligen reducerar möjligheterna till ekonomisk växt i framtiden. På kort och mellanlång sikt kan det därvid uppstå betydliga omställningsproblem vid anpassningen. För att de internationella ambitiösa miljömålen skall nås till så låga kostnader som möjligt är det nödvän-

digt att förbättra dagens internationella miljöavtal. Departementet påpekar att när det gäller globala miljöproblem, som t. ex. drivhuseffekten, kommer kostnadseffektiva miljöavgifter att medföra att utsläpp beskattas mest möjligt likt oavsett utsläppskälla och var utsläppet görs. Detta indikerar att ländernas styrmedelsbruk bör samordnas, och en harmonisering av CO₂-avgiften mellan de nordiska länderna skulle vara ett steg i rätt riktning mot en kostnadseffektiv klimatpolitik. En sådan harmonisering innebär emellertid inte att man tillpassar avgifterna till respektive avgifts lägsta nivå. När det gäller lokala eller nationella miljöproblem finns det ingen motivering av miljöskäl att harmonisera styrmedlen över ländernas gränser.

Departementet framhåller att engångsavgiften för bilar i huvudsak är en fiskal avgift. Departementet hänvisar vad gäller förslaget miljöeffekt till beräkningar från Statens forurensningstilsyn som visar att ett utbyte av t.ex. två årgångar gamla bilar mot nya bilar endast ger helt obetydliga reduktioner av CO₂-utsläppen i förhållande till de totala utsläppen från transportsektorn. En ökning av nybilsförsäljningen skulle inte bara påverka bilparkens ålder, utan också öka beståndet med därav följande ökade utsläpp. Till slut påpekas att när det gäller avgiftspolitikerna i EG, är det avgiftsunderlaget som är harmoniserat medan det endast gäller minimumnivåer för avgiftssatserna.

Miljövernndepartementet och *Samferdselsdepartementet* i Norge uttalar gemensamt att avgifterna på bilar och miljöutsläpp utgör en del av den totala avgifts- och skattepolitiken i respektive land. Avgiftsnivåerna på dessa områden är - och bör kunna vara - olika i länderna beroende bl.a. på målsättningen med utformningen av avgifterna och den plats intäkterna har i statens intäkter. Det är inte utan vidare relevant att harmonisera engångsavgifter ur konkurrenshänsyn. Vad gäller lokala miljöproblem är det aktuellt med mera differentierade styrmedel, avhängiga av problemets omfattning. Eftersom förslaget att harmonisera till den lägsta nivån av alla avgifterna ej motiverats sakligt avstår departementen från kommentarer.

Det finns argument som talar för en harmonisering av vissa avgifter på miljöområdet. Vad gäller miljöproblem över den nationella nivån kommer en harmonisering att ge kostnadseffektivitet över landgränserna. Ett nordiskt samarbetet där Norden ses som en region där det ges uttryck för ett gemensamt genomförande av reduktionsförpliktelser i förhållande till internationella avtal kunde vara utgångspunkten för en sådan harmonisering. Vad gäller engångsavgifter på bilar kan en harmonisering motiveras om avgiften delvis är miljörelaterad, t.ex. det svenska miljöklassificeringssystemet. Harmoniseringen gäller primärt satsstrukturen, inte avgiftsnivåerna.

Statens naturvårdsverk i Sverige påpekar att begreppet miljöavgift ej definierats av förslagsställarna utom vad gäller avgifter på bilar. Begreppet har getts en mycket bred tolkning och ett genomförande får till följd att ekonomiska styrmedel som ej finns i alla länder, dvs. merparten, skulle bortfalla. Varierande miljöproblem och miljömål mellan länderna gör att harmonisering inte alltid är lämplig. Beträffande medlemsförslagets påstående att näringslivet i länderna med de högsta miljöavgifterna har en kon-

kurrensackdel påpekas att Världsbanken nyligen presenterat en rapport där det tydligt framgår att stränga miljökrav inte har någon påvisbart negativ effekt på den internationella konkurrenskraften, inte ens i branscher med höga miljökostnader. Lönenivå, växelkurser och räntor har betydligt större inverkan. Naturvårdsverket anser sammanfattningsvis att medlemsförslaget bör avvisas.

3. Miljöutskottet

Miljöutskottet anser att medlemsförslaget om harmonisering av miljöavgifter och då särskilt bilavgifterna mellan de nordiska länderna tar upp en principiellt viktig fråga. Medför höga miljöavgifter, införda för att påverka användandet av miljöstörande ämnen eller aktiviteter inom olika områden, en försämrad konkurrenskraft för näringslivet i respektive land? Om så är fallet, kan en harmonisering genomföras för att utjämna konkurrensskillnaderna? Hur bör en sådan harmonisering utformas?

Miljöutskottet noterar att remissinstanserna i stort sett genomgående är negativa till den av förslagsställarna valda metoden för harmonisering, dvs. att harmonisera avgifterna till respektive avgifts lägsta nivå. Vidare påpekar remissinstanserna att harmonisering av miljöavgifter inte i alla lägen är lämplig eller önskvärd. Utskottet anser att den av instanserna förda argumenteringen är övertygande. Enligt utskottets mening kan en harmonisering av miljöavgifter i vissa lägen vara önskvärd mellan länderna, men en sådan åtgärd bör bedömas från fall till fall och ur ett helhetsperspektiv. Vidare anser utskottet att harmoniseringen inte primärt kan baseras på avgiftsnivån, därtill är ländernas skattesystem, branschförhållanden m. m. alltför olika. Harmoniseringsåtgärderna bör snarare syfta till att åstadkomma likhet mellan länderna vad gäller avgiftsstrukturen.

Mot bakgrund av vad ovan anförts föreslår miljöutskottet

att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Kotka den 9 augusti 1993

Dorte Bennedsen (S)
Birgitta Dahl (s)
Wiggo Komstedt (m)
Tore A. Liltved (H)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Anders Svärd (c)

Haakon Blankenborg (A)
Hans Erenbjerg (S)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Olof Salmén (ÅC)

Medlemsforslag om harmonisering av miljøavgiftene i Norden

(Reist av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen og Lodve Solholm)

Hovedforutsetningen for en funksjonell miljøpolitikk er at den tar hensyn til næringslivets produksjons- og konkurransevne. At en bærekraftig utvikling forutsetter en bærekraftig økonomisk utvikling illustreres tydelig ved de enorme miljødeleggelsene som har funnet sted og som fortsatt er en realitet i det østlige Europa, det tidligere Sovjetunionen og i mange fattige utviklingsland.

Den Liberalistiske Gruppe konstaterer at innføring av miljøavgifter i de nordiske landene ikke tar hensyn til en bærekraftig økonomisk utvikling, fordi andre skatte- og avgiftsbyrder for næringslivet ikke er redusert når miljøavgiftene er innført. Den Liberalistiske Gruppe er ikke prinsipielt i mot miljøavgifter. Det kan være formålstjenlig å beskatte forurensning, men det forutsetter at f.eks. arbeidskraft og kapital beskattes lavere.

Den Liberalistiske Gruppe konstaterer at hele Norden har lav økonomisk vekst sammenlignet med syd-regionen i Europa. Dette skyldes i hovedsak de store offentlige byrdene som er lagt på landenes næringsliv som resultat av voksende offentlig forbruk og/eller offentlige overføringer og subsidier som bidrar til feilallokering av de økonomiske ressursene.

Miljøavgiftene er ikke harmonisert mellom de nordiske landene. I praksis innebærer det at næringslivet i de land som har de største avgiftsbyrdene har en konkurranseulempet i forhold til andre land med lavere avgifter. Dette forholdet gjør seg også gjeldende når det gjelder engangsavgift på kjøp av biler. Næringslivet i f.eks. Norge og Danmark har gjennom avgiftspolitikken både direkte og indirekte store ekstrabelastninger sammenlignet med næringslivet i f.eks. Sverige der bilavgiftene er betydelig lavere. Bilavgiftspolitikken illustrerer at høye avgifter kan bidra til å skade miljøet, selv om hensikten kanskje var den motsatte. Gjennomsnittsalderen for privatbiler i Norge er ca 10 år. I forhold til nye miljøvennlige biler, forurenses 10 år gamle biler opp til tre ganger så mye, vesentlig på grunn av et langt høyere bensinforbruk.

På denne bakgrunn fremmer Den Liberalistiske Gruppe følgende forslag:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å harmonisere miljøavgiftene og bilavgiftene i Norden til den enkelte avgifts laveste nivå. Regjeringene bes om å fremme slike forslag for de respektive nasjonalforsamlinger i forbindelse med at statsbudsjettene for 1994 fremlegges.

Oslo, 2. mars 1993

Carl I. Hagen (FrP)

Pål Atle Skjervengen (FrP)

Pia Kjærsgaard (KF)

Lodve Solholm (FrP)

Medlemsforslag om endringer i de nordiske lønnsoppgjørssystemer

(Reist av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen og Lodve Solholm)

Ekonomiska utskottets betänkande över medlemsförslaget,
se A 1036/e, s. 352

1. Næringslivet og arbeidsmarkedet

En av hovedårsakene til strukturproblemer i nordisk næringsliv er det stivbente og lite fleksible system for lønnsfastsettelse i Norden. Prisen på arbeidskraft tilpasser seg ikke endrede forhold på arbeidsmarkedet, men blir fastsatt for det meste gjennom forhandlinger mellom arbeidsgiver- og arbeidstagerkarteller. Gjennom de sentrale avtaler lages det tariffavtaler som hindrer rask tilpasning til endrede markedsforhold innen den enkelte bedrift. Det legges alt for liten vekt på bedriftenes egen økonomi og/eller markedsutsikter, men heller generelle samfunnsforhold, ønsket samfunnsutvikling og fordelingsvirkninger. En annen viktig faktor er offentlig innblanding i lønnsfastsettelsen og det pulveriserte ansvar for konsekvensene av lønnsoppgjør og arbeidsavtaler som sentrale avtaler fører med seg.

2. Den nordiske forhandlingsøkonomimodellen

De nordiske samfunn er ofte blitt beskrevet som en "forhandlingsøkonomimodell" eller den "skandinaviske velferdsstatmodell". En rekke problemer oppstår ved at en stor del av private og offentlige ressurser blir styrt gjennom forhandlinger mellom interesseorganisasjoner.

I dag fastsettes lønn i alt vesentlig gjennom forhandlinger mellom partene. Lønn- og personalutgifter utgjør rundt 70-80 pst. av utgiftene i samfunnet. Dette antyder hvilken rolle "forhandlingsøkonomien" spiller i økonomien. I denne sammenheng kan nevnes strategiplanen i det norske forskingsprosjektet LOS - Ledelse, organisasjon og styringssystemer - et prosjekt hvor det ble antydnet en rekke problemer i forbindelse med et "forhandlingsøkonomisk" system: Forhandlingspartene er blitt flere, de er blitt bedre organisert og har fått knyttet til seg flere eksperter. De bruker mer tid rundt forhandlingsbordet og kanskje tilsvarende mindre til å stake ut en langsiktig kurs. Stadig flere saksområder blir betraktet som forhand-

lingsarenaer. Forhandlingene er ofte lukket for andre enn sektorens egne representanter, mens utfallet av forhandlingene gir med jevne mellomrom uønskete bivirkninger.

I strategiplanen for LOS stilles følgende spørsmål: I hvilken grad, i hvilket omfang og i hvilke former skal interesseorganisasjonene delta i beslutningsprosessene i samfunnet. Deltagelse betyr her å forandre, demokratisere og legitimere vedtak - de som berøres skal høres. Ut fra dette perspektivet er interesseorganisasjonene en positiv demokratisk kraft, og slik er de i hovedsak blitt oppfattet i etterkrigstiden. Etter hvert er imidlertid kostnadene ved systemet kommet i fokus. LOS nevner noen av dem:

- Den økonomiske kritikken går ut på at systemet hindrer markedet i å fungere, at det hemmer fleksibilitet og omstilling.
- Den demokratiske kritikk går ut på at systemet røkker ved prinsippet om at hver borger skal ha en stemme.
- Den administrative kritikk går ut på at systemet reduserer effektiviteten og beslutningsdyktigheten i de etater, institusjoner og bedrifter der forhandlingspartnere kan fungere som lokale vetogrupper.
- Den styringsmessige kritikk går ut på at interesseorganisasjoner undergraver de institusjoner som har ansvaret for helhetsstyringen av samfunnet, og deler samfunnet opp i sektorer eller segmenter. Og det som representerer forhandlingsløsninger i en sektor, veltes over som problemer på en annen.

Ifølge LOS hersker det en utbredt oppfatning om at samfunnet er blitt organisert på måter som beforder særinteresser på bekostning av helhets- og fellesinteresser. Forslagsstillerne deler denne oppfatning og anser det for å være en hovedoppgave å foreta endringer som overfører flere beslutninger fra forhandlingsarenaen og til markedet.

3. Offentlig innblanding i lønnsoppgjørene

Et sterkt statlig engasjement i lønnsoppgjørene i 70-årene i flere nordiske land med såkalte kombinerte lønnsoppgjør medførte meget skadelige og uønskede langsiktige virkninger for landene som ble berørt. Lønnsdannelsen ble fjernet fra bedriftenes økonomiske bæreevne og markedsposisjon og viktige strukturendringer ble som følge av en aktiv og omfattende motkonjunkturpolitikk utsatt i en årrekke. Statlig opplåning uten realøkonomisk dekning for å finansiere motkonjunkturpolitikken har skapt grunnlaget for de fallerte nordiske økonomier. Velferdsstatenes fallitt er et faktum.

Perioden etter eksperimentet med direkte statlig medvirkning i lønnsoppgjørene har vært dominert mer av statlige tvangsløsninger enn av nye kompromisser mellom organisasjonene i arbeidslivet. Lønnsoppgjør basert på en aktiv inntektspolitikk eller såkalt samfunnskontrakt styrt av politiske organer og de store organisasjoner i arbeidslivet gir ikke ønskede resultater og virker ikke bedre enn desentraliserte lønnsoppgjør.

4. Organisasjonenes makt

Arbeidstager- og arbeidsgiverorganisasjoner er aktive både i det politiske og økonomiske marked. I en tid med en aktiv statlig inntektspolitikk er potensialet for gevinst ofte større i det politiske enn i det økonomiske marked. Arbeidsgiver- og arbeidstagerorganisasjonene har derfor en tendens til å arbeide for økt offentlig forbruk eller reguleringer som omfordeler ressurser fra skattebetalerne til organisasjonenes medlemmer. Ved at staten engasjerer seg i denne type inntektspolitikk, gjør den seg enda mer avhengig av særinteressene i samfunnet. Dessuten fører statlig engasjement i økonomien til at folk oppmuntres til å vende seg til det politiske liv for å sikre sin velferd i stedet for å stole på egen økonomisk aktivitet.

Utviklingen med stadig større sentralisering av makten til lønnsfastsettelse er sterkt urovekkende. Forsøkene på å tvinge alle fagorganiserte inn i noen få store landssammenslutninger og begrense arbeidsgiversiden til staten, en sammenslutning av kommuner og en egen arbeidsgiverorganisasjon for alt privat næringsliv medfører i sin ytterste konsekvens en fare for demokratiet. Maktkonsentrasjonen medfører at enkeltbedriftene og den enkelte arbeidstagers frihet kommer i stor fare.

5. Lønnsglidning

Lønnsglidning blir av og til karakterisert som inntektspolitikken "gratispassasjerproblem". I et stramt arbeidsmarked kan arbeidstagerne unngå lønnsreguleringer ved å forhandle seg frem til lokale tillegg som går ut over sentrale avtaler, samtidig som arbeidstagerne nyter fordelene av den dempede prisstigning og økede jobbsikkerhet som skapes av andre arbeidstageres moderasjon. Sentraliserte løsninger kan derfor aldri skape det incentivet som skal til for å fordele arbeidskraften så effektivt som det et markedssystem kan. Lønnsglidning er et "forsøk" fra markedets side på å fordele arbeidskraften effektivt til de bedrifter med størst lønnsomhet. Det kan derfor være fordelaktig om store deler av lønnsøkningen gis der hvor overskuddet skapes. Incentivstrukturen er slik at lønnsomme selskaper gradvis skal "stjele" arbeidstagerne fra mindre lønnsomme selskaper. Den sterke økningen i lønnsglidning på 70- og begynnelsen av 80-tallet var et resultat av et overopphetet arbeidsmarked med knapphet på kvalifisert arbeidskraft i mange deler av arbeidsmarkedet. Med øket lønnsomhet sto arbeidstagerne sterkere når de forlangte en større andel av overskuddet i bedriftene. Dette fikk bedriftene til å overby hverandre, fordi de var redde for å tape arbeidskraft til andre arbeidsgivere. Dette fikk mange arbeidsgivere til å betale sine arbeidstagerne mer enn det de hadde råd til. Mange måtte derfor tigge om statlige subsidier for å kunne overleve. Sentraliserte samordnede oppgjør skaper således automatiske incentiver for lønnsglidning.

Samordnede oppgjør har vært ett forsøk på å begrense nominelle lønnsøkninger, og på å utjevne lønnsforskjeller ved å heve den nedre delen av lønnsstigen. De lavtlønnedes situasjon har vært arbeidstagerorganisa-

sjonenes (LO og andre) motiv for å gå inn for samordnede oppgjør. Virkningen har imidlertid blitt at de sterke gruppene har gjenopprettet ulikhetene etter de lokale lønnsforhandlingene.

6. Ansvar for konsekvensene av lønnsavtaler må være hos dem som inngår avtalene

Det eksisterende mønster for fastsettelse av lønnsavtaler bygger på et helt uakseptabelt organisatorisk prinsipp, nemlig full deling mellom de som bestemmer og de som får ansvaret for bestemmelsene. De store organisasjoner avtaler prisen på arbeidskraft, men staten anses for å ha plikt til påta seg ansvaret for konsekvensene av det partene i arbeidslivet har avtalt. Slik systemet nå er kan partene i arbeidslivet avtale en lønnsvekst for alle på 50 pst. som medfører at all konkurranseutsatt næringsliv går konkurs og arbeidsledigheten blir mangedoblet, men samtidig anser man at *myn-dighetene* skal ha ansvaret for sysselsettingen.

Det må derfor innføres et system som medfører at de som inngår arbeids- og lønnsavtaler er de samme som får merke konsekvensen av avtalen, altså arbeidstagere og arbeidsgivere i den enkelte bedrift.

7. Markedsstyring av arbeidsavtaler - bedriftsvise lønnsavtaler

Det kan slås ettertrykkelig fast at systemene med kombinerte oppgjør, samordnede oppgjør, sentrale oppgjør, lønnsnemdoppgjør, lønnslovsoppgjør og lønnsstopp alle er mislykkede vurdert i et langsiktig perspektiv. Dette er ikke uventet idet all erfaring tilsier at når politikere og byråkrater, det være seg i folkevalgte organer eller store organisasjoner, søker å sette til side markedet for selv å regulere så går det galt. Det naturlige svaret på problemene er således å koble ut og bort politikere og byråkrater, både i organisasjonene og i folkevalgte organer, fra lønnsfastsettelsen og arbeidsavtaler, ved at avtaleinngåelsen overlates til de som blir berørt av den, nemlig *arbeidstagere og arbeidsgiver i den enkelte bedrift*, gjennom et desentralisert system med bedriftsvise forhandlinger og avtaler.

Et argument for lokale forhandlingsløsninger eller bedriftsvise lønnsavtaler er at lønnsveksten bør knyttes til produktivitetsutviklingen. Dette kan bare gjøres på bedriftsplan. Å knytte en etterskuddsvis lønnsjustering til det oppnådde regnskapsresultat etter som målene nås, er en enkel måte å gjennomføre et lokalt oppgjør på.

Det er således Den Liberalistiske Gruppens syn at systemet med sentrale oppgjør og statlig innblanding i lønnsfastsettelsen i de nordiske land snarest må opphøre og erstattes av et desentralisert system med lønnsforhandlinger i den enkelte bedrift, den enkelte kommune og den enkelte offentlige etat på distriktsnivå. Samtidig må ansvaret for resultatet av inngåtte lønnsavtaler også desentraliseres. Bedriftsvise lønnsavtaler hvor prisen på arbeid også avgjøres av tilbud og etterspørsel vil skape grunnlag for en varig balanse i arbeidsmarkedet. Det vil være fleksibelt og ta utgangspunkt i det som til enhver tid vil bære et optimalt lønnsnivå, samt skape

grunnlag for den nødvendige omstilling i nordisk næringsliv. En ytterligere stimulans til å knytte lønnsutviklingen til bedriftens egen lønnsomhet kan være en skattelette for den andel av inntekten som utbetales i form av overskuddsdeling.

Blant økonomer er det bred enighet om at en fullstendig "frikonkurransmodell" på arbeidsmarkedet automatisk vil sørge for at det ikke oppstår arbeidsledighet. Da bør de nordiske land med en betydelig og voksende arbeidsledighet organisere sine lønnsoppgjørssystemer så nær en slik frikonkurransmodell som mulig fremfor å bevare en modell med aktiv inntektspolitikk og samfunnskontrakt mellom staten og arbeidslivets organisasjoner som nettopp har medført katastrofale resultater.

8. Samlet virkning - arbeidsmarkedet

Den endring i lønns- og arbeidsavtaleoppgjør som her er nøye beskrevet og begrunnet vil medføre at lønnsnivået i Norden automatisk vil bli tilpasset det de enkelte bedrifter tåler, samtidig som det åpnes for nyetableringer og nydannelser til erstatning for de bedrifter som ikke makter det lønnsnivå som markedet fremskaffer. Arbeidsmarkedet vil således til enhver tid være i balanse, basert på folks frivillige handlinger og frivillige valg. Arbeidsledigheten blir borte fordi prisen på arbeidskraft vil bli et resultat av arbeidsmarkedet til erstatning for det nuværende system hvor arbeidsledigheten (overskudd på arbeidskraft) er et resultat av en organisasjonsbestemt feil pris på arbeidskraft.

Den Liberalistiske Gruppe vil derfor foreslå at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å arbeide for en omorganisering av lønnsdannelsesystemet i det nordiske arbeidsmarked slik at det blir friest mulig og basert på bedriftsvise forhandlinger og avtaler etter vanlige konkurranseforhold. I staten og kommunene bør lønnsoppgjørene desentraliseres både etatsmessig og geografisk.

Oslo, 2. mars 1993

Carl I. Hagen (FrP)
Pål Atle Skjervengen (FrP)

Pia Kjærsgaard (FP)
Lodve Solholm (FrP)

Ekonomiska utskottets betänkande

over medlemsforslag om å liberalisere energimarkedet i Norden

(Medlemsforslaget väckt av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm, se s. 396)

Til behandling i økonomisk utvalg har Presidiet henvist medlemsforslag A 1039/e om liberalisering av energimarkedet i Norden. Medlemsforslaget er reist av den liberalistiske gruppe i Rådet.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget tar utgangspunkt i at det finnes en rekke nasjonale restriksjoner på kjøp og salg av energi i Norden og at det ikke finnes et fungerende energimarked i og mellom de nordiske land. Forslagsstillerene er særlig opptatt av at potensialet for eksport av ren, vannkraftbasert energi skal utnyttes bedre enn tilfellet er i dag, og man mener at spesielt i Norge er det u hensiktsmessig mange politiske hindringer for utbygging av gjenværende vannkraftkilder. En utbygging av vannkraftressurser i Norge vil i følge forslaget gi en betydelig økonomisk gevinst, samtidig som de øvrige nordiske land kan tilbys billig og miljøvennlig energi. Det anføres beregninger som viser at en eksport av 15 TWh til Tyskland vil gi en netto årlig fortjeneste på 2,3 mrd NOK og 8 600 nye arbeidsplasser, men at disse økonomiske gevinster ville komme hele Norden til gode dersom det ble etablert et felles nordisk energimarked. Samtidig vil dette i følge forslaget være det beste miljømessige tiltak Norge kan bidra med for å redusere "drivhus-effekten" fra kull- og oljebasert energi.

2. Uttalelser

Medlemsforslaget har vært sendt til uttalelse hos en rekke berørte myndigheter og organisasjoner i Norden, med uttalefrist 15. mai 1993. De synspunkter som derved er kommet inn kan oppsummeres som følger:

Nordiske uttalelser

Nordisk Ministerråd noterer at Ministerrådet arbeider med dette eller beslektede spørsmål på grunnlag av tre rekommandasjoner fra Nordisk Råd. I kommentarene til rek. 21/1992 "Nordiska el-høgspenningsnettet som common carrier" opplyste man at dette var et tema som ville bli belyst i den totalvurdering som energiministrene vil fremlegge i 1993 om energimarkedet i Norden. Ministerrådet arbeider også med en studie på grunnlag av rek. 35/1992 "energi og miljøpolitisk samarbeid", og senest med en studie basert på Rådets rek. 8/1992 om "Nordels framtid". Denne siste skal bl.a. inneholde regjeringenes syn på mål og samarbeidsformer for det nordiske el-samarbeidet.

Ministerrådet finner at disse rekommandasjoner synes til dels å være overlappende med problemstillingen som reises i nærværende medlemsforslag.

Nordel sier seg enig i at det er positive sider ved en økt norsk eksport av vannkraft til de øvrige nordiske land, alternativt også til kontinentet, men påpeker samtidig at det allerede er mulighet gjennom Nordel-samarbeidet for en samkjøring av norsk vannkraft til de øvrige lands kraftnett.

Nordel anser at den mest nærliggende oppgaven for å få til et smidig nordisk el-samarbeid er en harmonisering av landenes skatter, avgifter og miljøkrav på elektrisitet, og en samordning av landenes syn på ulike energityper. Derved ville man etter Nordels oppfatning på en enda bedre måte enn i dag kunne planlegge utbygging og produksjon på en mest mulig økonomisk måte og med minst mulig miljøforstyrrelser.

Danske uttalelser

Energiministeriet konstaterer at Nordel-samarbeidet har gitt betydelige økonomiske og miljømessige gevinster for landene, og at den danske lovgivningen ikke hindrer en fortsatt utbygging av dette samarbeidet på et kommersielt grunnlag mellom de deltagende selskaper.

Energiministeriet peker på at etableringen av et indre energimarked i EF vil bidra til en skjerpet konkurransesituasjon også for energibransjen, og at dette vil kunne få betydning for de øvrige nordiske land etter at EØS-avtalen er trådt i kraft.

Grønlands Landsstyre meddeler at man ikke har kommentarer til forslaget.

Dansk Industri er enig i den grunnholdning som medlemsforslaget gir uttrykk for og mener at energi er en vare som alle andre, og at som sådan må EF- og EØS-avtalenes bestemmelser om fri konkurranse gjelde også for dette området.

Finske uttalelser

Handels- og industriministeriet konstaterer at de reformer som er under forberedelse i Finland på mange måter tilsvare de retningsangivelser som medlemsforslaget trekker opp.

Ministeriet påpeker at det i Finland ikke kreves lisens for import eller eksport av olje og naturgass. For eksport og import av el-kraft kreves statsrådets tillatelse, men de foreslåtte nye lover vil åpne for et fritt marked innen denne sektoren, men at lovgivningen i de andre nordiske landene kan bli et fortsatt hinder for et virkelig fritt nordisk el-marked.

Ministeriet gjennomgår så det arbeid som på dette området nå foregår i Nordisk Ministerråds regi og uttrykker sin forhåpning om at dette vil lede til en fortsatt liberalisering av det nordiske energimarkedet.

Finlands elverksforening rf konstaterer sammenfatningsvis at EØS-avtalens bestemmelser om europeisk kraftsamarbeid allerede langt på vei virkeliggjør de mål som medlemsforslaget sikter mot, og foreningen mener også at det Europeiske Energicharter vil ivareta de samme interesser på utbyggingssiden. Foreningen påpeker at Nordel-samarbeidet i lang tid har fungert meget bra som en samkjøringskanal for ulike energikilder (el-kilder) i Norden.

Elverksforeningen understreker viktigheten av at den pågående revisjonen av nasjonal el-markedslovgivning i Finland og Sverige må skje på en måte som harmonerer med den internasjonale utvikling for å opprettholde likeartede konkurranseforhold mellom landene.

Foreningen konkluderer med henvisning til dette med at det ikke er et aktuelt behov for særlige nordiske initiativ om energimarkedet.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund og *Industrins energiförbund* konstaterer at i praksis har Nordel-samarbeidet meget vel fungert som en måte å utnytte vannkraftproduksjonen i Norden på den mest optimale måte. EØS-avtalen vil ytterligere bedre denne muligheten, og Energicharteret vil på samme måte være et positivt skritt i samme retning.

Centralförbundet og Energiförbundet finner derfor at medlemsforslagets målsettinger på mange måter tilvaretas godt allerede med nåværende institusjoner, men man vil støtte medlemsforslaget som "en prinsipiell viljeserklæring om å fremme det nordiske energisamarbeidet".

Ålands landskapsstyrelse (Näringsavdelningen) konstaterer at det allerede nå foregår et liberaliseringsarbeid som for deler av det nordiske energimarkedet er i linje med det som skisseres i medlemsforslaget. Landskapsstyrelsen har ingenting å innvende mot en slik liberalisering, men understreker betydningen av at det fortsatt blir et nordisk energisamarbeid selv med en økt konkurranse mellom de enkelte energiselskaper.

Islandske uttalelser

Statens energistyrelse finner at den liberaliseringsprosess i el-forsyningen som medlemsforslaget etterlyser allerede er godt på vei i Finland, Norge og Sverige. Særlig har Energistyrelsen merket seg at liberaliseringen i

Norge er langt fremskreden, og at det også pågår diskusjoner om kabeltilknytning mellom Nordel-systemet og sentrale avtagermarkeder i Storbritannia og på kontinentet.

Energistyrelsen redegjør videre kort for igangsatte studier for å utbygge vannkraft og geotermisk energi i Island med sikte på eksport til i første rekke Storbritannia og Nederland, men at man neppe kan forvente slik eksport før et stykke inn i neste ti-år når strengere miljøkrav i Europa måtte gjøre dette rentabelt. Samtidig er en ytterligere oppbygging av kraftkrevende industri i Island en sentral del av islandsk energipolitikk for at industrien kan lokaliseres i områder hvor kraften kan produseres fra rene energikilder.

Det nationale Kraftværksselskab (Landsvirkjun) støtter medlemsforslaget både fordi det sikter mot en omlegging til renere energikilder (vannkraft) enn de kull- og oljebaserte og fordi en økt frihandel med elektrisitet mellom landene kan bidra til at også Island på lengre sikt vil kunne eksportere elektrisitet via kabelnett.

Islands Industriforbund og Islands håndverks- og industriorganisasjon finner at økt frihet i internordisk handel med elektrisitet er fordelaktig, men at forslaget ikke direkte og umiddelbart vil få konsekvenser for islandsk del før en eventuell sjøkabelforbindelse måtte bli etablert.

Norske uttalelser

Nærings- og energidepartementet viser til det utredningsarbeid som allerede er i gang på grunnlag av bl.a. Rådets rek. 9/1993 om Nordels framtid. Denne utredningen, som skal være ferdig i løpet av første halvår 1993, skal vurdere forutsetninger og behov for å utvikle det nordiske el-markedet, samt analysere utviklingen i EF/Østersjøområdet på dette felt. En nærmere analyse av økt tredjepartsadgang i det nordiske el-nettet vil også bli utarbeidet.

Departementet mener derfor at man ikke bør igangsette en ny vurdering som foreslått i medlemsforslaget før de igangværende utredninger er presentert og vurdert.

Norges energiverkforbund (Norenergi) viser til sine tidligere henvendelser til Nordisk Råd og til Næringsdepartementet i Norge med påpekning av at det hersker ulike nordiske rammebetingelser ved eksport og import av elektrisitet og at dette skaper problemer for norske energiverk. Bakgrunnen for dette er den nye norske energiloven som i prinsipp har åpnet det norske markedet for utenlandske kraftleverandører, men uten at det er en tilsvarende mulighet på utenlandske markeder for norske leverandører.

Norenergi støtter den norske regjeringens arbeid for en utvidet utenlandshandel med energi, men forbundet finner det naturlig at myndighetene begrenser ikke-norske aktørers adgang til det norske sluttbrukermarkedet inntil man får full gjensidighet overfor andre land.

Norenergi konkluderer med en støtte til det fremlagte medlemsforslaget om å liberalisere elektrisitetmarkedet i Norden.

Svenske uttalelser

Industriförbundet stiller seg positiv til etablering av et fritt nordisk el-marked, og man konstaterer at den omlegging som har blitt gjennomført i Norge har gitt mange gode eksempler for utviklingen slik den nå kommer i Sverige og Finland. Forbundet mener det er vesentlig at markedet/kundene ved den omlegging som nå skjer nasjonalt, kan være med å påvirke utviklingen av el-nettet.

Industriförbundet mener det er en naturlig konsekvens av liberaliseringen av el-markedet i Finland, Norge og Sverige at man får en rask utvikling mot et fritt nordisk el-marked, og at det nordiske samarbeidet på området utvikles slik at også kundene kan delta. Forbundet tror imidlertid det vil ta tid før utviklingen mot et fritt europeisk el-marked vil komme så langt som det nordiske, og at Nordens forhold til EF på dette område må preges av gjensidighet.

3. Utvalgets synspunkter

Utvalget har som bakgrunn for drøftingen av det foreliggende medlemsforslaget dels hatt de innhentede uttalelser fra myndigheter og organisasjoner, og dels tidligere drøftinger i Nordisk Råd av samme tema. Særlig vil utvalget vise til sin begrunnelse for rek. 9/1993 om "Nordels framtid" (jfr. medlemsforslag A 1021/e).

Medlemmer av økonomisk utvalg har også forut for behandlingen av denne innstillingen hatt et møte med styret for Nordel hvor den pågående omforming av de nordiske lands energilovverk ble nøye drøftet, og særlig med sikte på å klarlegge hvilken rolle Nordel kan spille i nordisk og internasjonalt kraftsamarbeid i denne nye situasjonen.

Utvalget vil her minne om det sentrale synspunkt som ble fremført i forbindelse med rek. 9/1993 når det gjelder liberaliseringen av de nordiske energimarkeder:

"Utvalget mener at de endringer som måtte komme kan være både positive og negative når det gjelder en bærekraftig utvikling av våre samlede energiresurser. Av den grunn er det av stor viktighet at man nøye forsøker å kartlegge hva man ønsker å forandre i de nåværende el-systemer, og hva man ønsker å bevare for å sikre en optimal utnyttelse av ressursene. I denne vurderingen må man både se til de økonomiske og tekniske hensyn ved etterspørsel og produksjon av elektrisk energi, og de miljømessige konsekvenser av de forskjellige energiformer og deres utnyttelse. Videre må disse spørsmål ikke bare ses i lokalt eller nasjonalt perspektiv, men også i en videre nordisk og regional sammenheng."

Blant annet med dette synspunkt vedtok Rådet sin rekommandasjon om at Nordisk Ministerråd i løpet av 1993

"skal fremlegge en felles studie av utviklingen i Nordel-samarbeidet, herunder utviklingstendensene i de kommende år. Studien skal også

inneholde regjeringenes syn på mål og samarbeidsformer for det nordiske el-samarbeidet".

Denne studien er nå under arbeid og Nordisk Råd kan forvente å få grunnlag for å vurdere den mot slutten av inneværende år.

Utvalget støtter fullt opp om medlemsforslagets argumentasjon for at man bør søke en overgang fra forurensende til rene energikilder ved kraftproduksjon. Disse synspunkter tok utvalget opp under Rådets 41. sesjon i Århus på et møte med energiministrene. Utvalget finner det også gunstig å iverksette tiltak som både gir miljøvennlig energiproduksjon og skaper nye arbeidsplasser slik som ett av eksemplene i medlemsforslaget skisserer.

Økonomisk utvalg finner i likhet med et flertall av remissinstansene at mye av det som etterlyses i medlemsforslaget er under vurdering nasjonalt og nordisk og at det for Nordisk Råd blir god anledning til å drøfte spørsmålet videre når Ministerrådet presenterer sin studie før Rådets 44. sesjon. Utvalget vil også selv i tiden framover kontinuerlig gjennomføre en politisk drøfting av nordisk energipolitikk som et virkemiddel for en bærekraftig utvikling for Norden, og som et eventuelt supplerende energialternativ for Nordens nærområder.

Utvalget er også opptatt av at den nordiske energidebatten og utviklingen av det nordiske energimarkedet må ses i sammenheng med utviklingen av EFs energipolitikk og arbeidet med det Europeiske Energi-charter.

Med disse bemerkninger vil økonomisk utvalg anbefale

at Nordisk Råd *ikke* tar det foreliggende medlemsforslag opp til særlig behandling på nåværende tidspunkt.

Ny-Ålesund, 23. juni 1993

John Alvheim (FrP)

Jan Fransson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A) Nestformann

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Satu Hassi (Vihr.)

Poul Nielson (s)

Anders Talleraas (H)

Medlemsforslag

om å liberalisere energimarkedet i Norden

(Reist av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen og Lodve Solholm)

Det finnes en rekke nasjonale restriksjoner på kjøp og salg av energi i Norden. Det finnes pr i dag derfor ikke et fungerende energimarked i Norden. Som eksempel vil vi vise til at norsk energiekspport i hovedsak dreier seg om olje og gass, mens grunnlaget for en sterkt økende gasseksport kontinuerlig bygges ut, er tilstanden innen eksportorientert vannkraftsatsing temmelig svak.

For vannkraft har man i Norge ikke hatt et eksportperspektiv. Mens olje og gass betraktes som en vare som kan selges på et fritt marked, har vannkraft kun vært sett på som en produksjonsfaktor innenlands.

Det er Den Liberalistiske Gruppens syn at vannkraft ikke bare er en nasjonal vare, men en vare med et betydelig internasjonalt marked.

Storsatsing på eksport av ren norsk vannkraft blir vaktet av mange særinteresser. I fremste rekke står kraftkrevende industri som nyter godt av gunstige kraftkontrakter på elektrisk energi.

Flere bedrifter har lagt frem beregninger som viser hvordan en omfattende modernisering av norske kraftverk og videre utbygging av vannkraft vil kunne gi Norge en betydelig økonomisk gevinst, samtidig som de øvrige nordiske land kan tilbys billig og miljøvennlig energi.

I en rekke forskningsmiljøer tegner man også svært positive anslag for eksportmulighetene for norsk vannkraft. EFI som er en del av SINTEF-miljøet i Trondheim (Sentralinstituttet for teknisk-naturvitenskaplig forskning), har lagt fram beregninger av hva en eksport på 15 milliarder kilowatt-timer (TWh) vil bety av investeringer, fortjenester, arbeidsplasser og miljøgevinster (dersom en slik kraftmengde erstatter fossil energi i Europa). Det EFI har kommet fram til bekrefter fortjenestemulighetene i krafteksport. Den kraft som i dag selges ut av landet skjer på tilfeldig kraftbasis. I det såkalte 15 terrawattscenariet som er utarbeidet av EFI anslår forsker Olav Johan Botnen at en fremskaffelse av 15 TWh til eksport - fordelt på seks TWh fra ulike enøktiltak, fem TWh fra ny vannkraftutbygging og fire TWh fra opprustning av eldre kraftverk - vil gi Norge en netto årlig fortjeneste på 2,3 milliarder kroner og 8 600 nye arbeidsplasser. Beregningene er basert på at kraften selges til Tyskland for 36 øre pr kilowatt-time. Innbakt i anslaget er videre totale investeringer på tilsammen 31 milliarder kroner.

Disse økonomiske gevinster ville komme hele Norden til gode dersom det ble etablert et felles nordisk energimarked.

Miljøgevinstene er den andre positive siden av regnestykket. En rapport utarbeidet av SINTEF (Energi/miljø - en helhetlig vurdering) viser at

Norge kan gi et større bidrag til å redusere CO₂-utslippene og begrense drivhuseffekten gjennom eksport enn ved å bruke kraften til å eliminere utslipp i Norge. Dersom vannkraften erstatter kullkraft, utgjør det sparte utslipp i størrelsesorden 24 millioner tonn CO₂ (over 70 prosent av norske utslipp), 45 000 tonn NO_x (15 prosent av norske utslipp, 110 000 tonn SO₂ (110 prosent av norske utslipp) og 3000 tonn tungmetaller pr år. Til sammenligning vil gasskraft grovt anslått halvere utslippene fra kullkraft, mens vannkraft er ren energi.

Om man prøver å se vannkraften i et litt større perspektiv, synes det nærmest å være umoralsk å hindre bruk av ren vannkraftenergi. Når vi vet at praktisk talt all energiproduksjon som ikke er basert på vannkraft, er med på å ødelegge jordens miljø, kan vi ikke forsvare å nekte videre utnyttelse av våre, dessverre etter hvert, sure og fiskefattige vassdrag.

Den Liberalistiske Gruppe vil videre vise til rapporten "Vår felles Fremtid" som er utarbeidet av Brundtland-kommisjonen.

I Brundtland-kommisjonens rapport heter det at: "energieffektivitet bør bli det viktigste redskap i hvert lands energipolitikk for å oppnå en bærekraftig utvikling".

Dette forplikter kanskje Norden i særlig grad.

På denne bakgrunn vil Den Liberalistiske Gruppe fremme følgende forslag:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å ta initiativ for å liberalisere energimarkedet i Norden, slik at alle energiformer fritt kan handles, distribueres og transporteres over landegrensene i Norden. Nasjonale hindringer på kjøp og salg av energi oppheves.

Oslo, 2. mars 1993

Carl I. Hagen (FrP)
Pål Atle Skjervengen (FrP)

Pia Kjærsgaard (FP)
Lodve Solholm (FrP)

Ekonomiska utskottets betänkande

over medlemsforslag om etablering af erhvervszoner i Norden

(Medlemsforslaget väckt av Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen och Lodve Solholm, se s. 406)

Medlemsforslag A 1040/e om opprettelse av ervervszoner i Norden er reist av den liberalistiske gruppe i Rådet, og av Rådets presidium henvist til økonomisk utvalg for behandling.

1. Forslaget

Dette medlemsforslaget tar som utgangspunkt at den reduserte økonomiske vekst i Norden skyldes politiske tiltak som har en negativ virkning på det private næringslivs utfoldelsesmuligheter, og at dette har vært en sterkt medvirkende årsak til at man har en raskt stigende arbeidsledighet i de nordiske land. Det høye skattenivået i Norden har i følge forslagsstillerne skjøvet betydelige grupper av arbeidstakere over fra det legale arbeidsmarked til et "svart" marked, med derav følgende negative konsekvenser for landenes velferdsnivåer.

For å råde bot på denne utviklingen foreslåes det i medlemsforslaget at man griper til utradisjonelle virkemidler som gir private bedrifter bedre muligheter for etablering. Et slikt virkemiddel er å etablere særlige ervervszoner etter mønster av de ordninger som eksisterer i visse EF-land, særlig i Storbritannia. I disse soner skal bedriftene få gunstigere vilkår i form av fritak for avgifter og skatter og ved særlig hurtige offentlige godkjenningprosedyrer. Det skal også kunne gis mulighet for å søke dispensasjon fra lovgivningen om ferieforhold, arbeidstid, lukkevedtekter o.l. Skattefritaket kan være tidsbegrenset eller varig, og den typiske ervervszonen vil være en by eller et område som lider av sterk stagnasjon eller industriell tilbakegang.

2. Uttalelser

Forslaget har vært sendt berørte myndigheter og organisasjoner til uttalelse med svarfrist 15. mai 1993. De innkomne uttalelser kan sammenfattes som følger:

Nordiske uttalelser

Nordens Faglige Samorganisasjon (NFS) finner det positivt at det som i dette forslaget pekes på utradisjonelle måter for å bekjempe arbeidsledigheten, og organisasjonen vil ikke avvise tanken om at det i enkelte regioner bør gjøres et forsøk med ervervsoner hvor unntak fra visse avgifter og lignende kan bidra til økt mobilitet av arbeidsplasser. NFS vil imidlertid avvise at man i slike soner skal avvike fra de arbeids- og sosialvilkår som gjelder ellers i samfunnet.

NFS godtar heller ikke medlemsforslagets resonnement om en direkte sammenheng mellom et høyt skattenivå og "svart" arbeid. NFS vil ikke avvise at det kan være behov for en justering av de eksisterende skattesystemer i de nordiske land, men organisasjonen finner at det foreliggende medlemsforslags vurderinger skyter ved siden av målet i så måte.

Danske uttalelser

Dansk Industri (DI) viser til forsøksordningen med ervervsoner i Danmark (i Nordjyllands, Storstrøms og Bornholms amter), og fastholder sin tidligere oppfatning av at ordningen ikke løser de grunnleggende strukturelle problemer på arbeidsmarkedet og i industrien. Etableringen av slike soner vil virke konkurransevridende for næringslivet innen hvert land, og det vil også gi en skjev konkurranse mellom landene dersom ordningene får stor utbredelse.

DI ser imidlertid positivt på en del av de foreslåtte tiltak for å lette administrative byrder og å senke skatte- og avgiftsnivået for bedriftene forutsatt at slike ordninger blir generelle og gjeldende for samtlige bedrifter.

Handelskammeret støtter medlemsforslagets grunnleggende synspunkter om at det er for mye reguleringer og offentlig kontroll av næringslivet. Handelskammeret mener å ha kunnet påvise at stivheter i arbeidsmarkedet er en hovedforklaring på den negative sysselsettingsutvikling.

Handelskammeret vil likevel ikke støtte medlemsforslagets konklusjon som skisserer en ordning som etter dets mening bare vil føre til en konkurransevridning mellom virksomheter, og ikke til en bedring totalt for næringslivet.

Kommunernes Landsforening stiller seg i prinsipp meget positiv til å prøve utradisjonelle virkemidler som kan være vekstfremmende, men man nærer betydelig skepsis til om de foreslåtte ervervsone vil medføre reell vekst. Foreningen frykter at det bare vil føre til en flytting av virksomheter fra andre steder i et land til landets "ervervsoner". Foreningen mener også at det i praksis er slik at nettopp de svake kommuner og områder allerede har den mest smidige måte å løse de administrative tiltak på i forbindelse med nyetableringer.

Foreningen oppsummerer sin holdning til den foreslåtte ordning med at man ikke er avvisende til at det gis mulighet for lokal tilpasning av generelle regler, men at dette må skje som forsøksordninger basert på de involverte kommuners og parters beredskap for å gjennomføre ordningene.

Amtsrådsforeningen i Danmark mener at næringsutviklingen i distrikterne best fremmes ved en hensiktsmessig utbygging av infrastruktur samt ved å utvirke et stadig bedre samarbeid mellom offentlig og privat sektor. De nye danske lover på området anses å legge et godt grunnlag for en slik utvikling i følge Amtsrådsforeningen, som også peker på at flere danske amt har god erfaring med samarbeid med EFs strukturfond. Foreningen mener på den annen side at ervervsoner som foreslått vil virke konkurransevridende, og de soner som måtte bli etablert ville få vansker med en senere omstilling til "normale" betingelser.

Finske uttalelser

Finansministeriet har som utgangspunkt at nærings- og sysselsettingspolitikken skal utvikles fra nasjonalt utgangspunkt. Når det spesielt gjelder industriens samfunnsskatter og avskrivningsreglene anser ministeriet at de finske satser internasjonalt sett er uvanlig gunstige. Avgiftssenkninger som de foreslåtte ville derfor ikke ha synderlig effekt i Finland.

Finansministeriet konstaterer også at de ulike aspekter i medlemsforslaget omhandles i de pågående medlemskapsforhandlinger med EF, og man konkluderer med at det ikke er grunn til å foreta seg noe med bakgrunn i det fremlagte medlemsforslag.

Handels- og industriministeriet redegjør kort for den finske regioninndelingen med hensyn til støtteordninger og etableringsregler for næringslivet, og finner at mange av de hensyn som medlemsforslaget sier seg å ville oppnå, allerede kan sies å være tilgodesett i Finland. Ministeriet finner derfor ikke å kunne støtte forslaget om å etablere nye spesialområder.

Arbetsministeriet finner medlemsforslaget "halvfærdigt och bristfälligt", men mener likevel at tanken om å etablere spesielle næringssoner bør vurderes som realistiske og positive bidrag for å skape nye vekst i næringssvake områder. Når det gjelder beskatningen i slike næringssoner vil Arbetsministeriet foreslå at man vurderer å gi økende skattelettelse i takt med en bedrifts økning av antall ansatte i forhold til omsetningen.

Finlands stadsförbund mener prinsipielt at man skal avstå fra tiltak som oppmuntrer til rabatterte kostnader eller til bruk av økonomiske lokkemidler, men forbundet vil likevel i den aktuelle økonomiske situasjon stille seg positivt til medlemsforslaget for enkelte formål og for begrensede tidsperioder. Forbundet mener at hensikten med ervervsoner bør være å fremme internasjonal handel og på lang sikt skape positive virkninger også for andre næringer i området. De må ikke medføre en konkurransevridning på hjemmemarkedet, og det må heller ikke gis betingelser som er uforenlige med landets miljø- og sikkerhetsnormer.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund finner at medlemsforslaget peker på en rekke positive tiltak for næringslivet i form av lavere beskatning, lavere avgifter, fleksible arbeidstider osv., og at disse retningslinjene bør etterstresves for hele samfunnet i stedet for for enkelte soner. Centralforbundet vil derfor ikke støtte en nærmere utredning av forslaget.

Centralhandelskammaren avviser i en meget kort uttalelse forslaget med å si at "Med hänsyn till de gällande ekonomiska realiteterna är det inte förnuftigt att grunda några näringszoner. Centralhandelskammaren stöder inte närmare utredning av förslaget".

Ålands landskapsstyrelse baserer seg på uttalelser også fra *Ålands handelskammare* og *Ålands företagareförening*, og konstaterer at Landskapsstyrelsen for tiden ikke har kompetanse til å fremme etableringen av ervervsoner som foreslått, ettersom blant annet skattelovgivningen hovedsaklig er rikslovgivning.

Landskapsstyrelsen finner på den annen side at medlemsforslaget delvis tangerer de målsettinger Åland har for sin næringslivsvirksomhet, og man støtter derfor en utredning av spørsmålet om å opprettholde ervervsoner ved et eventuelt EF-medlemskap.

Islandske uttalelser

Islands Industriforbund og *Islands Håndverks- og Industriorganisasjon* slutter seg til medlemsforslagets generelle synspunkt om at skatte- og avgiftsbelastningene for nordisk næringsliv er for tyngende og at dette er en av grunnene til den høye arbeidsledigheten. Disse organisasjoner vil anbefale forslaget om ervervsoner som et første skritt på veien for generelle lettelser for næringslivet.

Norske uttalelser

Utenriksdepartementet konstaterer at ervervsoner som foreslått vil gi et langt mindre geografisk areal enn området for eksisterende norsk distriktpolitikk, og de vil svekke de distriktpolitiske virkemidler som nå er i bruk. Departementet redegjør deretter for at det har vært politisk enighet i Norge om å avskaffe en særlig distriktskattelov. Denne loven mente man ville innebære en ensidig subsidiering av kapital og ikke bidra til økt sysselsetting. Myndighetene har nå i stedet valgt å iverksette tiltak som direkte rettes mot å styrke sysselsettingen, f.eks. ved en differensiert arbeidsgiveravgift.

Departementet peker videre på de spesielle personbeskatningsregler som gjelder for de nordlige deler av Norge.

Departementet konkluderer med å fastslå at det er lite hensiktsmessig å innføre ervervsoner slik som foreslått i medlemsforslaget.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) har som utgangspunkt at det må utvikles en ny type samspill mellom offensive bedrifter og institusjoner og regioner som viser dyktighet og resultater. NHO viser til sitt prinsipielle syn om at det er behov for en mer konstruktiv regionalpolitikk som fremmer det betydelige verdiskapningspotensiale som finnes i distriktene. Et vesentlig virkemiddel i den sammenheng er etter organisasjonens mening at det gis incentiver for interkommunalt og regionalt samarbeid om næringsutvikling og infrastrukturendringer.

NHO mener at de norske erfaringer med blant annet geografisk differensierte arbeidsgiveravgifter er uklare med tanke på vekstverdien, og at slike ordninger kan ha mange uheldige virkninger for næringslivet som helhet, blant annet ved konkurransevridding. Organisasjonen vil derfor at man heller prioriterer bedriftsrettede virkemidler som kan anvendes både i sentrale og perifere områder av et land. Også de mer personrettede tiltak vil ha en positiv virkning for den økonomiske utvikling i distriktene.

NHO ønsker derfor at medlemsforslaget skal vurderes med bakgrunn i kravet om en helhetlig næringspolitikk.

NHO konkluderer også med at det er viktig med satsing på offentlige investeringer, men at disse i større grad enn hittil må rettes mot "flaskehals" og til lønnsomme infrastrukturprosjekter.

Svenske uttalelser

Arbetsmarknadsstyrelsen anser at det allerede finnes en relativt vel utbygget og fungerende organisasjon for å støtte næringsssvake regioner, og man redegjør deretter meget kortfattet for de offentlige innsatser som gjøres i Sverige i dag for å rette opp skjevheter i arbeidsmarkedet. Man er redd for at en satsing som foreslått i dette medlemsforslaget vil kunne være til skade for bedrifter som ligger utenfor ervervssonene, og at det dermed ikke blir en nyskaping av arbeidsplasser.

Dersom man skulle på forsøksbasis innrette ervervsoner i dag, så måtte det etter *Arbetsmarknadsstyrelsens* mening bare gjelde områder som har så ugunstige forutsetninger at støttetiltak ikke kan forrykke konkurransen i det større distriktet.

Landstingsförbundet finner det viktig at næringslivet støttes aktivt, og man mener at den svenske nærings- og regionalpolitikken nettopp tar sikte på dette. Forbundet kanaliserer en stor del av sin direkte næringsfremmende støtte til de regionale utviklingsfondene.

Forbundet peker også på at landstingenes bidrag til utvikling av infrastruktur i en spesiell region i mange tilfeller skjer i nært samarbeid med tilgrensende regioner i nabolandene.

Landstingsförbundet konstaterer avslutningsvis at spørsmålet om fortsatt selektiv næringslivsstøtte er et tema i de pågående medlemskapsforhandlinger med EF, og at resultatet av forhandlingene på dette punkt bør avventes før man tar stilling til medlemsforslaget.

Svenska kommunförbundet sammenfatter en kort redegjørelse for den aktuelle situasjon i Sverige om at det her pågår en utrednings- og reformprosess som sikter, ikke minst hva skatter og avgifter angår, til å bedre næringslivets rammevilkår, å effektivisere og minske den offentlige sektor og desentralisere administrativt ansvar til regionalt og lokalt nivå. Dette arbeidet mener forbundet vil gi en positiv effekt for svensk næringslivs konkurransekraft, og en positiv virkning for arbeidskraftssituasjonen, og man finner derfor ikke noe behov for spesielle næringssoner av den type som omhandles i medlemsforslaget.

Industriförbundet stiller seg tvilende til tanken om å etablere særlige ervervsoner som etter forbundets mening vil representere en uheldig konkurransevridning i næringslivet. Forutsetningene for slike ervervsoner, og retningslinjene for hvilke fordeler som skulle kunne tilbys bedrifter i disse sonene måtte iallfall konkretiseres og nærmere overveies, og man måtte vurdere hvilke økonomiske effekter det ville medføre utenfor sonene, før man eventuelt prøver en slik ordning.

Industriförbundet understreker ellers som sitt prinsipielle syn at statens industripolitikk bør legge hovedbetoningen på generelt stimulerende tiltak, men at det i visse tilfeller kan være motivert å vedta rettede eller spesielle tiltak, eksempelvis regionalpolitiske tiltak eller støtte til små og mellomstore bedrifter.

NUTEK (Närings- och teknikutvecklingsverket) vil ikke kunne støtte medlemsforslaget som man anser bare vil ta for seg deler av næringslivet og enkelte detaljer i den industripolitikk som må føres for å stimulere til økte investeringer i landenes næringsliv. NUTEK peker på at man i Sverige har gjennomført og planlegger nye konstruktive tiltak både fra statens og kommunenes side for å lette bedriftenes investeringsbeslutninger, og at dette også sikter mot særlige tiltak i regioner som har uvanlig store næringsproblemer.

3. Utvalget

Utvalget vil generelt uttrykke sin støtte til alle initiativ som kan stimulere en bærekraftig vekst og utvikling i de nordiske land, og dermed skape nye arbeidsplasser. I en slik hensikt er det åpenbart at også utradisjonelle virkemidler bør vurderes, og utvalget mener at de tanker som reises i foreliggende medlemsforslag må vurderes i en slik sammenheng.

Økonomisk utvalg mener at for å stimulere til varig vekst i næringslivet må det satses på bedrifter og sektorer/bransjer som har forutsetninger for å bli vinnere i et lengre perspektiv. Dette må gjelde uavhengig av hvor disse bedriftene er lokalisert. En kunstig vridning av bedriftslokaliseringene ved hjelp av offentlige virkemidler må brukes bare etter en nøye og samlet vurdering av de samfunnsøkonomiske konsekvenser. Hvis dette hensyn ikke tas, risikerer man bare å skape svake bedrifter som bare kan overleve på relativt kort sikt eller ved permanent offentlig subsidiering. Slike bedrifter vil samtidig utgjøre en urettferdig og skadelig utfordring for konkurrerende bedrifter i andre områder av landet.

Utvalget mener også at selv om det er et overordnet mål å opprettholde tilnærmet det bosettingsmønster vi i dag har i de nordiske land, så må vi også være beredt på å akseptere, og endog stimulere til, økt geografisk mobilitet av arbeidskraften. Dette kan vise seg nødvendig for blant annet å utnytte arbeidskraftens faglige kompetanse best mulig sett som helhet i samfunnet. Erfaringene synes også å vise at industri- og teknologimiljøer er mest livskraftige når det innen samme region finnes et antall bedrifter innen samme bransje. Dette stimulerer ofte til en sunn konkurranse

mellom bedriftene, og det gir en teknologisk drivhuseffekt som ofte medfører nye bedriftsetableringer og dermed nye og varige arbeidsplasser.

Selv om man bør være varsomme fra myndighetenes side med å gi kunstige og regionalt baserte stimulanser til næringslivet, så fritar ikke dette myndighetene (sentralt og lokalt) fra å utarbeide rammebetingelser som tilskynder bedriftsetableringer i de næringsmessig svake områder i landene. Både skatte- og avgiftspolitikken og offentlige investeringer i infrastrukturprosjekter må vurderes i en slik sammenheng. Økonomisk utvalg mener at det må iverksettes betydelige investeringer i utbygging av kommunikasjonsnettene innen og mellom de nordiske landenes enkelte regioner nettopp for å stimulere til industriell vekst i alle deler av Norden. Slike prosjekter vil dessuten, som utvalget påpeker også i sin betenkning om de andre medlemsforslag om sysselsettingssituasjonen som behandles i Rådet, ha en direkte og umiddelbar positiv konsekvens for sysselsettingen i Norden.

Ved satsing på infrastrukturprosjekter må det tas grunnleggende hensyn til miljøaspektene ved prosjektet.

Utvalget finner, i likhet med flertallet av de instanser som har uttalt seg om medlemsforslaget, at det kan være forhold som taler for at man forsøker å etablere spesielle ervervsoner i Norden, men at det er usikkert om de samlet sett vil ha den positive virkning man etterstreber. Det er også grunn til å mane til varsomhet med slike friområder hvis det kan føre til konkurransevridning overfor allerede etablert næringsliv i landet eller i forhold til andre land. Utvalget er videre betenkt til ordningen dersom den skal få uakseptable følger for arbeidsrettslige og sosiale spørsmål i de områder som erklæres som "ervervsoner".

Økonomisk utvalg har merket seg at man i Danmark har igangsatt et forsøk med særlige ervervsoner, og at man i Norge har en del særlige lover og regler av samme type for enkelte områder spesielt i Nord-Norge. Utvalget mener man bør vurdere erfaringene fra disse tiltakene noe nærmere før man eventuelt går videre med en anbefaling om at det gis en generell adgang i Norden til å opprette ervervsoner som foreslått.

Utvalget vil i tråd med hva som er sagt om utbygging av infrastruktur og kommunikasjoner mellom enkelte regioner i Norden oppfordre til at Ministerrådet påser at nasjonale administrative bestemmelser og økonomiske virkemidler samordnes slik at det kan stimulere til samlet vekst i grenseregioner. Dette gjelder både de regler som gjelder for bedriftenes etablering og virksomhet, og regler for arbeidskraftens mobilitet (det personlige skatte- og trygdesystemet).

Utvalget ønsker også at en slik vurdering må omfatte en vurdering av konsekvensene i forhold til EØS-avtalens bestemmelser om fri konkurranse og forbudene mot statlige støtteordninger av konkurransevridende karakter.

Økonomisk utvalg vil med disse bemerkninger innstille at
Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en vurdering av erfaringene med etablering av erverv-
soner,

å arbeide for en harmonisering av relevante regler og bestemmelser
for bedriftsutvikling i grenseregioner i Norden.

Ny-Ålesund, 23. juni 1993

John Alvheim (FrP)

Jan Fransson (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A) Nestformann

Hans Gustafsson (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Satu Hassi (Vihr.)

Poul Nielson (s)

Anders Talleraas (H)

Medlemsforslag

om etablering af erhvervszoner i Norden

(Stillet af Carl I. Hagen, Pia Kjærsgaard, Pål Atle Skjervengen og Lodve Solholm)

I de senere år har ledigheden i de nordiske lande under ét udvist en markant stigende tendens. Således har ledigheden i de nordiske lande alene i årene 1990 til 1992 ifølge OECD's opgørelser dramatisk udviklet sig fra 4,4 pct til ca. 7,5 pct.

Den økonomiske vækst i de nordiske lande har i de senere år under ét været markant afdæmpet eller i visse tilfælde ligefrem negativ.

En betydelig del af årsagen til den afdæmpede økonomiske vækst i Norden skyldes politiske tiltag, der har en negativ indvirkning på det private erhvervslivs udfoldelsesmuligheder.

Opbygningen af velfærdsstaterne i Norden har blandt andet betydet, at beskatningsniveauet i Norden i dag tilhører verdens højeste. Det høje beskatningsniveau i Norden har bevirket, at de nordiske lande generelt har et meget højt omkostningsniveau, hvilket bl.a. svækker konkurrenceevnen. Det høje beskatningsniveau har endvidere medført, at en betydelig mængde arbejdskraft er blevet skubbet fra det legale arbejdsmarked til det "sorte" arbejdsmarked. Forskellige undersøgelser har påvist, at der f.eks. i Danmark udføres "sort" arbejde i ett omfang, der svarer til 150 000 fuldtidsstillinger. Således har de direkte og negative konsekvenser af den nordiske velfærdsmodel været, at flere og flere udsættes for meget ringe velfærdsmæssige forhold, f.eks. i form af høj ledighed og høj ledighedsrisiko.

Omvæltningerne og magtskiftene i Østeuropa har blandt andet bevirket, at flere og flere stiller spørgsmål ved det legitime i, at politikerne altid vælger løsninger, hvorved staten opnår mere magt.

Politisk har omvæltningerne og magtskiftene i Østeuropa generelt medført, at de enkelte individer og det private erhvervsliv opnår stor frihed i forhold til statsmagten. I Østeuropa har man således erkendt, at udstrakt frihed i forhold til statsmagten er afgørende for at opnå reel økonomisk vækst og reel velfærd for borgerne.

I den sammenhæng er det væsentligt at konstatere, at ledigheden i stort omfang skyldes indgreb fra statsmagten. Den eneste måde hvorpå statsmagten reelt kan medvirke til at reducere ledigheden og forbedre den økonomiske vækst er gennem 'afpolitiseringer', hvilket blandt andet vil sige: Skattelettelser; bedre afskrivningsmuligheder; mindre bureaukrati og hurtigere godkendelsesprocedurer i forbindelse med etablering af erhvervsvirksomheder; reduktion af den offentlige gæld; afskaffelse af lov-

givningsbestemmelser i det private arbejdsmarked med hensyn til løn og løndannelse, ansættelsesforhold, forhandlingsmetoder, ferie, pension m.m.

Hvis den store ledighed søges reduceret ved at udvide antallet offentlig ansatte i de nordiske lande, vil den uundgåelige konsekvens blive, at velstanden i Norden sættes over styr.

Man har iværksat mange initiativer med henblik på at give bedre uddannelsesmuligheder, for på den måde at reducere ledigheden. Imidlertid viser en lang række undersøgelser, at arbejdsmarkedsuddannelserne ikke har nogen positiv beskæftigelsesmæssig effekt. En enkelt undersøgelse påviste ligefrem, at en bestemt gruppe ledige var beskæftigelsesmæssigt ringere stillet efter at have deltaget i en arbejdsmarkedsuddannelse. Trods etableringer af mange nye arbejdsmarkedsuddannelser er ledigheden fortsat vokset i Norden.

De voksende bestræbelser på at føre selektiv erhvervspolitik er baseret på nogle alvorlige fejl med karakter af informationsproblemer. Disse fejl og informationsproblemer bevirker, at selektiv erhvervspolitik ikke kan skabe hverken økonomisk vækst eller større beskæftigelse.

Hvis offentlige myndigheder skal udpege potentielle vindere i den private sektor forudsætter det, at personer, der ikke direkte er tilknyttet den private virksomhed, som vil kunne have gavn af den offentlige støtte, skal være i stand til at identificere en mulighed i markedet som ingen virksomheder ser. Det vil kun kunne forekomme meget sjældent, og det er ikke forsvarligt at basere en samlet politik på få undtagelser.

Almindeligvis findes den viden, der er relevant for at træffe beslutninger vedrørende markedet decentralt, det vil sige i virksomheder og hos markedsaktører, der endnu ikke arbejder i institutionaliserede virksomheder.

Et andet problem ved forsøg på at føre selektiv erhvervspolitik er, at midlertidig støtte oftest ender med at blive varig støtte.

For at sikre en større økonomisk vækst samt sikre, at ledigheden i de nordiske lande reduceres, er det nødvendigt at træffe utraditionelle tiltag, der kan give det private erhvervsliv bedre muligheder for etablering.

Den Liberalistiske Gruppe vil foreslå, at man i de regioner i Norden, der er mest ramt af ledighed forsøgsvis iværksætter såkaldte erhvervszoner, der indebærer, at virksomheder på forhånd tildeles alle de godkendelser fra myndighederne som hurtig og fri etablering for virksomheder inden for erhvervszonen kræver; at offentlige afgifter, skatter og/eller gebyrer for erhvervsvirksomheder kan nedsættes eller helt bortfalde for virksomheder, der etableres i erhvervszonerne, samt ved, at afskrivningsreglerne for erhvervsvirksomheder etableret i Erhvervszonerne forbedres; at erhvervszonerne i øvrigt opnår særstatus ved, at virksomheder, der etableres i zonerne opnår mulighed for at søge dispensation fra lovgivning vedrørende ferieforhold, arbejdstid fastsættelse af erhvervsleje og lukkelov.

I udlandet har der eksisteret erhvervszoner siden 1958.

I EF eksisterer erhvervszoner i Irland, Storbritannien, Belgien, Grækenland og Spanien. Desuden arbejder Frankrig, Belgien og Luxembourg med etablering af meget store multinationale erhvervszoner.

Storbritannien har hele 24 erhvervszoner (enterprise zones) og 6 frihavne (freepoints).

I den britiske Corby Enterprise Zone blev der i løbet af 5 år etableret 5000 nye job. Forinden lukkede en stor stålvirksomhed, hvorved området fik en ledighed på 40 pct.

Den typiske potentielle erhvervszone er en by eller egn med een eller få meget store virksomheder, der lukker og dermed gør hundreder eller tusinder af lønmodtagere ledige. Mange steder er ledigheden på en enkelt dag vokset med 30 pct. Byen eller egnen er herigennem blevet lammet af ledigheden, hvorfor drastiske initiativer har været nødvendige.

Fælles for de mange erhvervszoner; industrizoner; industri-parker; afgiftsfrie zoner, og hvad de i øvrigt kaldes, er, at der inden for et geografisk areal gives særlige begunstigelser til nyetablerede virksomheder.

Begunstigelserne gives ikke i form af tilskud, men i form af fritagelse for afgifter og skatter samt særlig hurtig offentlig godkendelsesprocedure.

Myndighederne kan med meget kort tid godkende virksomhedsetableringer. Virksomhederne opnår i zonerne en meget høj frihedsgrad i forhold til produktion, udvidelse, produktvalg osv.

Som ekstra incitament er der så også lavere skat eller skattefrihed for virksomhederne i zonen.

Skattefriheden kan være åremålsbestemt, afgrænset til særlige afskrivninger eller lignende begunstigelser.

Virksomhederne opnår ikke tilskud, men derimod frihed, frihed for skat og frihed til erhverv.

Indførelsen af erhvervszoner adskiller sig fra andre politiske forsøg på at nedbringe ledigheden.

Etableringerne af erhvervszoner vil medføre, at der skabes mange nye arbejdspladser. Herved sparer det offentlige udgifter til dagpenge og bi-standshjælp, i øvrigt opnåes der herigennem større skatte- og afgiftsindtægter til det offentlige.

I øvrigt vil det provenu det offentlige mister som følge af mange virksomheder, der benytter erhvervszonetilbudet, og det provenu det offentlige opnår gennem sparede udgifter og øgede skatter og afgifter modsvare hinanden.

Oftest betyder flere nye virksomheder flere arbejdspladser.

Erhvervszonerne vil give dynamik og fremgang for såvel det område, hvor de er placeret, som for samfundet som helhed.

Den byrde, som hele Norden for tiden lider under på grund af overordentlig tiltagende ledighed og markant afdæmpet økonomisk vækst (flere nordiske lande har i de seneste år ligefrem været udsat for negativ vækst - og vil igen fremover risikere negativ vækst), vil blive lettet betydeligt ved etablering af erhvervszoner.

*Ledighedsraterne i de nordiske lande
Opgjort i procent af arbejdsstyrken*

	1990	1991	1992	1993*	1994*
Danmark	9,5	10,4	11,0	11,0	10,4
Finland	3,5	7,6	12,7	13,1	12,4
Island	1,8	1,5	2,9	4,0	4,7
Norge	5,2	5,5	6,2	6,6	6,2
Sverige	1,5	2,7	5,0	6,5	6,8

Kilde: OECD

* OECDs Skøn

*Væksten i Bruttonationalproduktet i de nordiske lande
Procentvis ændring i forhold til det tidligere år*

	1990	1991	1992	1993*	1994*
Danmark	1,7	1,2	1,2	2,1	2,4
Finland	0,3	-6,5	-2,0	1,9	4,1
Island	8,3	2,5	2,6	2,3	2,9
Norge	1,8	1,9	1,3	0,5	3,7
Sverige	0,4	-1,4	-1,2	-1,4	1,3

Kilde: OECD

* OECDs Skøn

På baggrund af ovenstående fremmer Den Liberalistiske Gruppe følgende forslag:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regeringer

at indføre erhvervszoner i Norden efter følgende retningslinier:

- Erhvervszonerne etableres som geografisk afgrænsede områder.
- Erhvervszonerne tildeles på forhånd alle de godkendelser fra myndighederne som hurtig og fri etablering af virksomheder inden for erhvervszonen kræver.
- Erhvervszonerne tildeles særstatus ved, at offentlige afgifter, skatter og/eller gebyrer for erhvervsvirksomheder kan nedsættes eller helt bortfalde for virksomheder, der etableres i erhvervszonerne, samt ved, at afskrivningsreglerne for erhvervsvirksomheder etableret i erhvervszonerne forbedres.

- I øvrigt opnår erhvervszonerne særstatus ved, at virksomheder, der etableres i zonerne opnår mulighed for at søge dispensation fra lovgivning vedrørende ferieforhold, arbejdstid, fastsættelse af erhvervsleje og lukkelov. De nævnte forhold vil i stedet blive aftalt lokalt mellem arbejdsgiver og -tager eller disses repræsentanter.

- For at undgå konflikter med EF-bestemmelser, indhentes der EF-kommissionens accept til oprettelse af erhvervszonerne, accepten skal også omfatte de nordiske lande, der ikke er medlemmer af EF, men som ønsker medlemskab.

Oslo, den 2. marts 1993

Carl I. Hagen (FrP)

Pål Atle Skjervengen (FrP)

Pia Kjærsgaard (FP)

Lodve Solholm (FrP)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet

(Medlemsförslaget väckt av Halldór Ásgrímsson samt Svein Alsaker och Hugo Bergdahl m.fl., se s. 414)

1. Presidiets förslag till rekommendation

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett konkret handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden och därvid särskilt uppmärksamma S:t Petersburg och Leningrad-regionen

att i utarbetandet av handlings- och samarbetsprogrammet redogöra även för de samnordiska och nationella ekonomiska konsekvenserna av förslagen

att i handlingsprogrammet särskilt beakta samarbetsmöjligheterna och förutsättningarna på miljö-, handels-, kultur- och infrastrukturuområdena.

2. Presidiets motivering

Den förändrade politiska situationen i Nordeuropa har möjliggjort ett ökat samarbete mellan Norden och dess närmaste närområden, såsom Baltikum, Rysslands nordvästra delar och Barentsregionen. Samarbetet har skett bl.a. direkt mellan Nordiska rådet och berörda länder och regioner eller t.ex. inom ramen för Östersjösamarbetet.

Förutsättningen för att vidareutveckla Nordens samarbete och kontakter med närområdena kräver dock i fortsättningen en heltäckande och balanserad handlingsstrategi. Detta bl.a. för att de samnordiska resurserna är begränsade.

Det är också viktigt att ett närområdespolitiskt samarbets- och handlingsprogram även innehåller en redogörelse för de ekonomiska konsekvenserna av förslagen och för hur förslagen skall finansieras.

Presidiet anser att S:t Petersburg och Leningradregionen är ett område vars betydelse blir allt större i Östersjöregionen. Regionen är en viktig del av Nordens närområdespolitik.

De resurser som avsättes för denna region bör ses i ett större närområdespolitiskt sammanhang.

Presidiet konstaterar att Nordens resurser är begränsade och att större satsningar t.ex. inom infrastrukturuppbyggnaden och miljön bör ske i form av internationella samarbetsprojekt.

Presidiet utgår från att rådet i sitt samarbete med OSS parlamentariska församling prioriterar ett samarbete mellan Norden och Rysslands nordvästra områden som en del av Östersjösamarbetet. Presidiet betonar därför vikten av att S:t Petersburg och Leningradregionen involveras och aktivt deltar genom sina representanter i Östersjösamarbetet såväl inom ramen för regeringarnas Östersjöråd som det parlamentariska Östersjösamarbetet.

Presidiet anser det vidare vara viktigt att de enskilda nordiska länderna, framför allt Finland och Sverige som geografiskt ligger närmast S:t Petersburg och Leningradregionen, utvecklar samarbete på alla nivåer.

Vad angår ett eventuellt etablerande av ett samnordiskt handelskontor hänvisar presidiet till de synpunkter som framförts av ekonomiska utskottet.

Presidiet ställer sig med hänvisning till det ovanstående positivt till de konkreta förslagen som föreslagits i medlemsförslaget.

3. Uttalanden

Medlemsförslaget har varit utsänt för uttalande i ekonomiska, miljö- och kulturutskotten.

Ekonomiska utskottet och miljöutskottet instämmer i mittengruppens bedömning att S:t Petersburg och Leningradregionen kommer att få en stor betydelse för Norden och att man därför bör göra satsningar i denna region.

Kulturutskottet anser att samarbetet kunde ske inom ramen för regeringarnas Östersjöråd samt de parlamentariska Östersjökonferenserna.

Ekonomiska utskottet betonar behovet av ökat samarbete på miljö-, handels- och infrastrukturens områden. Utskottet anser att de nordiska insatserna bör koordineras på ett effektivt sätt. Utskottet betonar vidare nödvändigheten av ökat informationsutbyte mellan administrationsansvariga inom såväl den privata som den offentliga sektorn.

Utskottet ställer sig dock skeptiskt till etablerandet av ett samnordiskt handelskontor i S:t Petersburg. Utskottet gör den bedömningen, att ett gemensamt kontor inte skulle uppfylla de syften som man uppställer. Utskottet anser att en satsning på Leningradregionen och S:t Petersburg inte får ske på bekostnad av samarbetet med Baltikum.

Miljöutskottet pekar på att vid sidan av miljöfrågorna bör även energiförsörjningsfrågorna inkluderas i listan på samarbetsfrågor. Miljöutskottet anser vidare att ett förnyande av energisystemen kräver resurser i sådan skala att de endast kan lösas genom ett internationellt samarbete. Förbätt-

rande av infrastrukturen är enligt miljöutskottet även viktigt och det är angeläget att satsningarna riktas mot att utbygga miljövänliga transport-system.

Kulturutskottet anser att möjligheterna att påverka utvecklingen i nordvästra Ryssland är ytterst begränsade, men att vissa insatser är möjliga. Utskottet anser att en koordinering av de nordiska insatserna är viktig.

Kulturutskottet pekar på att utbildningsmöjligheter för ämbetsmän och förtroendevalda kan förverkligas genom insatser som företas av kommunförbund på lokal nivå.

Kulturutskottet betonar att möjligheten till s.k. folkligt utbyte borde ske inom ramen för de förhöjda kulturanslagen i ministerrådets budget.

Stockholm den 28 september 1993

Halldór Ásgrímsson (F)
Thor-Eirik Gulbrandsen (A)
Elver Jonsson (fp)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Kimmo Sasi (Kok.)

Knud Enggaard (V)
Geir H. Haarde (Sj)
Anker Jørgensen (S)
Mats Nyby (SDP)
Jan P. Syse (H) president

Medlemsförslag om samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad- distriktet

(Väckt av Halldór Ásgrímsson samt Svein Alsaker, Hugo Bergdahl, Knud Enggaard, Elver Jonsson, Timo Järvilahti och Olof Salmén)

De nordiska länderna har enskilt men också inom ramen för det nordiska samarbetet inlett olika samarbetsprojekt med de närliggande länderna. Speciellt i riktning mot Lettland, Litauen och Estland har intresset såväl nationellt som samnordiskt varit stort. Något som lett till att flera olika stödordningar och samarbetsprojekt kommit igång. Samarbetet med de baltiska länderna sker också inom ramen för ett bredare samarbete inom ramen för det s.k. Östersjösamarbetet, som etablerats såväl på regerings- som parlamentarisk nivå. Även städerna runt Östersjön har visat ett stort intresse för ett intensifierat samarbete.

I de nordliga delarna av Norden har det nyligen upprättats ett s.k. euroarktiskt råd i Barentsregionen, utvidgat med Karelen. Rådet skall arbeta på två plan, dels regionalt och dels nationellt. I rådet ingår de nordiska länderna, Ryssland och den Europeiska Gemenskapen. Samarbetsstrukturen är här intressant då speciellt den regionala dimensionen betonas.

I augusti 1993 kommer det åter att i Nordiska rådets regi arrangeras en parlamentarikerkonferens om samarbetsmöjligheterna i det arktiska området. Såsom namnet redan antyder kommer konferensen att ha en bredare omfattning än Barentsområdet, vilket betyder att också USA och Kanada involveras.

Utöver dessa större samarbetsramar, Östersjösamarbetet och Barents-samarbetet, förekommer det såväl bilateralt som ett allnordiskt samarbete i större och mindre omfattning med i stort sett hela den nordiska närregionen.

Gällande samarbetet med de baltiska länderna har det i förhållande till de ryska närområdena så till vida varit lättare att det varit frågan om samarbete med relativt små men självständiga områden. I samarbetet med de ryska närområdena har det däremot varit svårare p.g.a. många olika faktorer, där inte minst den rätt centralstyrda maktstrukturen varit ett om inte hindrande så åtminstone bromsande faktum. Om det kommer att vara så i all framtid eller om utvecklingen kommer att ta andra vägar är det ytterst svårt att säga någonting om, dock pekar vissa tendenser på att en viss fragmentering av makten pågår i Ryssland, vilket skulle underlätta ett samarbete med närregionerna, samtidigt som anhängarna av en stark

centralmakt fortsättningsvis är stor. Den osäkra politiska framtiden har naturligtvis bidragit till att försvåra ett framgångsrikt samarbete, vilket naturligtvis är att beklaga då samarbetsbehovet är uppenbart inom de flesta sektorerna.

Oberoende av i vilken riktning utvecklingen går, och det är skäl att minnas att Nordens eller västvärldens möjligheter att påverka utvecklingen i Ryssland är ytterst begränsade, är det viktigt att Norden upprätthåller goda kontakter med närområdena, inte minst för att de handelspolitiska intressena framgent kan bli av stort intresse för de nordiska länderna.

Ett område som ur nordisk synvinkel är av ytterst stor betydelse är staden S:t Petersburg och det omkringliggande Leningradområdet. Totalt bor det mellan 7-8 miljoner människor i området. Av dessa bor cirka 5 miljoner i själva staden, på ett område som i storlek motsvarar det s.k. fasta Åland. Samarbete med speciellt staden förekommer redan bl.a. inom ramen för de parlamentariska Östersjökonferenserna, men ett mer intensifierat och målinriktat samarbete bör igångsättas med regionen, dels därför att behovet av hjälp med utvecklingen är stort i området och dels därför att området ur nordisk synvinkel utgör en enorm framtida marknadspotential. Viktigt att minnas är också att stadens betydelse för Ryssland ytterligare vuxit i och med att de baltiska länderna blivit självständiga, något som bl.a. innebär att staden och regionen står inför rätt omfattande infrastruktursatsningar.

Det klart viktigaste området av stor betydelse för Norden är naturligtvis miljöfrågorna. Miljöproblemets omfattning är svåra att bedöma, men att de inte är små torde vara ett faktum. Här har samarbetet redan kommit igång och planer kring både det ena och andra projektet har utarbetats inom olika instanser. Det som saknas är finansiering. En finansiering som inte ens de nordiska länderna tillsammans klarar av, inte ens då kärnkraftsproblematiken förbises. Här behövs det framförallt bredare internationella insatser.

Men fortsättningsvis finns det också mindre satsningar som behövs inom mer begränsade områden. Ett lokalt problem med betydelse för vattnedragen, som påtalats från bl.a. Leningrad-distriktets ledning, är avfallshanteringen, där ett visst samarbete inletts med finländska företag. Just avfallshanteringen, där speciellt avfallet från de stora bostadskomplexen ännu är ett olöst problem, är ett samarbetsområde som inledningsvis kunde intensifieras med medel ur den sammordiska budgeten, trots de nedskärningar som stipulerats. Framgent torde avfallshanteringen t.o.m. kunna bli en affärsmässigt lönsam sektor.

Men oberoende av de stora miljöproblemen vilar grunden till allt på att ekonomin fås på fötter. Och ifall den politiska utvecklingen går i den riktning man från regeringshåll förutspått måste handeln fås igång. Det man framför allt efterlyst inom S:t Petersburg och den kringliggande regionen är investeringar och samföretag (joint venture) via vilka man kan få in bättre teknologi. Under ett besök som Mittengruppen i Nordiska rådet gjorde i området i januari konstaterade man också från Leningrad-distriktets sida att administrationen står till tjänst med all behövlig hjälp

för att pålitliga kontakter skall skapas. Dessutom kan de stå till tjänst med tomma industrilokaler.

Samföretagen som möjlig samarbetsidé är idag i kris p.g.a. framför allt ryska inrikespolitiska problem. Emellertid utgör de fortsättningsvis så gott som den enda realistiska vägen för samarbete. Att de västliga investeringarna inte varit speciellt stora beror naturligtvis också till en del på osäkerheten vad gäller den politiska utvecklingen. Ett stort problem, vid sidan av många andra för speciellt mindre företagsintressenter från Norden, är den enorma byråkrati som fortsättningsvis finns och som naturligtvis har ett direkt samband med den centralstyrda maktstruktur som finns, men detta är en realitet som man får leva med. För att underlätta handelskontakterna mellan Norden och S:t Petersburg, Leningrad-distriktet kunde det vara på sin plats att de nordiska länderna på samma sätt som i de baltiska länderna upprättade ett gemensamt kontor i S:t Petersburg. Kontorets huvuduppgift skulle vara att bistå och underlätta skapandet av kontakter för speciellt mindre nordiska företag, och på annat sätt befrämja handelsutbytet mellan Norden och S:t Petersburg med omkringliggande landsbygd.

Ett område där Norden aktivt gått in, och som väl i viss mån också kunde utvidgas österut, är transportsamarbetet med Baltikum. Goda transporter Norden - S:t Petersburg är naturligtvis till för att underlätta samarbetet.

Miljö, handel och infrastruktur är tre stora områden där Norden kan delta på ett meningsfullt sätt i samarbete med regionen, men det finns också en rad mindre frågor där en nordisk insats kan vara av betydelse. Men samtidigt kan också mindre synliga men viktiga saker göras. Det kan då vara frågan om skolning av ämbetsmän, möjligheter för förtroendevalda att bekanta sig med parlamentariker- och fullmäktigearbetet i Norden. Dessutom bör naturligtvis alla former av s.k. folkligt utbyte underlättas, något som torde kunna ingå inom ramen för den kultursatsning som statsministrarna förutsatt skall genomföras.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi på vägnar av Mittengruppen att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att inom ramen för prioriteringen av närområdessamarbetet intensifiera samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet
- att koordinera de nordiska ländernas satsningar i området för att skapa bästa möjliga resultat
- att intensifiera arbetet på att få till stånd internationell finansiering för förbättrande av miljön i området
- att skapa förutsättningar för att i samarbete med de lokala myndigheterna skapa möjligheter för avhjälpande av mer lokala miljöproblem, som exempelvis avfallshanteringen på vissa orter i Leningrad-distriktet

- att utreda möjligheterna för att igångsätta ett liknande utbildningsprojekt för logistik och transportekonomi för S:t Petersburg och Leningrad-distriktet som igångsatts för de baltiska länderna
- att förbättra och underlätta skapandet av samföretag samt underlätta möjligheterna att göra investeringar i regionen exempelvis genom upprättande av ett nordiskt handelskontor i S:t Petersburg
- att det i samråd med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet skapas systematiska möjligheter för ämbetsmän att utbilda/vidareutbilda sig i Norden
- att skapa möjligheter för förtroendevalda att bekanta sig med beslutsfattandet i Norden
- att inom ramen för den kraftigt förhöjda kulturbudgeten skapa möjlighet för s.k. folkligt utbyte mellan Norden och S:t Petersburg och Leningrad-distriktet.

Oslo den 2 mars 1993

Halldór Ásgrímsson (F)
Hugo Bergdahl (fp)
Elver Jonsson (fp)
Olof Salmén (ÅC)

Svein Alsaker (KrF)
Knud Enggaard (V)
Timo Järviolahti (Kesk.)

Medlemsforslag om arbeid og verdiskapning

(Reist av Claes Andersson, Berit Eriksson, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Kjellbjørg Lunde)

Ekonomiska utskottets betänkande över medlemsförslaget,
se A 1036/e, s. 352

Den nordiske velferdsstat har vært et godt grunnlag for rettferdig fordeling og arbeid til alle. De nordiske land opplever i dag at en liberalisert økonomi og et stadig friere marked verken har løst sysselsettingsproblemene eller miljøproblemene. Tvert om har dette bidratt til å skape nye problemer. Kortsiktige økonomiske interesser for et fåtall svekker de solidariske ordningene for resten av samfunnet og vårt felles miljø.

Målsettingen i alle de nordiske landene er å øke veksten for derved å øke sysselsettingen. Det er på tide å ta et oppgjør med en slik tankegang. Bare ved å bruke økonomiske styringsredskaper kan vi sikre full sysselsetting, rettferdig fordeling nasjonalt og internasjonalt og omstilling til miljøvennlig produksjon i fremtiden.

Vekst i sysselsettingen må skapes ved en omfattende satsing på miljøtiltak som for eksempel:

Energisektoren. Det bør settes igang et nordisk FoU-prosjekt med sikte på å utvikle muligheter til forbedring og effektivisering av energisystemene. Nordisk samarbeid om fornybar energi, energisparing og økt energieffektivitet må styrkes. Forskning og utvikling av sol-, vind-, bølge- og bioenergi må intensiveres. Tilskudd, billige lån og andre virkemidler må tas i bruk for å øke energiøkonomiseringen. En rekke forskningsrapporter har vist at mange arbeidsplasser kan skapes ved økt satsing på energieffektivitet.

Det må satses på utvikling av renseteknologi for jord, luft og vann og på kildesortering og gjenbruk.

Forbedring av kollektivtrafikken i de nordiske landene og mellom landene må forbedres. Dette vil kunne skape nye arbeidsplasser og være et viktig bidrag til et bedre miljø.

Styrking av offentlig sektor

Offentlig sektor i de nordiske landene har den senere tiden vært gjenstand for innstramminger og nedskjæringer. Dette har spesielt rammet arbeidsplasser innen helse og omsorg, med det resultat at befolkningene i mange tilfeller er uten et tilfredsstillende tilbud. Arbeidsplassene det her er snakk om er dessuten typiske kvinnearbeidsplasser. Sysselsettingen vil bli større ved økt satsing på offentlig sektor.

Privat sektor

Den store arbeidsledigheten medfører store utbetalinger fra staten i form av dagpenger til arbeidsledige. Dette betyr at de statlige finanser netto vil forbedres selv ved forholdsvis omfattende utgifter til etablering av nye private arbeidsplasser.

Statlige støtteordninger til små og mellomstore bedrifter må følgelig forbedres. Spesielt må staten stimulere bedrifter som satses på utvikling av miljøteknologi og bedrifter som tar miljøteknologi i bruk i produksjonsprosessen.

Norden som hjemmemarked

For å kunne øke sysselsettingen i Norden er det viktig å beholde nasjonale styringsmidler over økonomien. En ytterligere EF-tilpasning vil frata de nordiske landene muligheten til å benytte egne styringsmidler.

I tillegg til nasjonale styringsmidler bør en ha et nordisk samarbeid med utgangspunkt i det enkelte lands lovgivning.

De nordiske land har hatt en strategi for å øke eksportnæringen. For å skape arbeidsplasser bør en i sterkere grad satse på produksjon for hjemmemarkedet. De nordiske landene bør gå sammen for å øke produksjonen for et nordisk hjemmemarked. Et slikt marked vil få større konjunkturuavhengighet, og vil være en fordel for mulighetene til å se nordisk etterspørselspolitikk i sammenheng. En vil dessuten oppnå miljømessige fordeler ved kortere transportavstander.

Til tross for at rentenivået i Tyskland har gått noe ned, må det uten styring fortsatt forventes et rentenivå som ligger over nivået i Japan og i USA. Det høye rentenivået skyldes ECU-tilknytning og bindinger til tysk økonomi. Et viktig mål må være å styre renta ned til et lavere nivå.

På bakgrunn av dette foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å styrke nordisk samarbeid om utvikling av fornybar energi, renseltiltak for jord, luft og vann, avfallsbehandling, transport og andre miljøtiltak med tanke på utvikling av nye arbeidsplasser i miljøsektoren.

å legge til rette for styrking av offentlig sektor, spesielt innen helse og omsorg, undervisning og kultur med sikte på å bevare eksisterende arbeidsplasser og skape nye arbeidsplasser.

å legge til rette for en helhetlig felles nordisk sysselsettingspolitikk ved at

- en styrker samarbeidet basert på det enkelte lands lovgivning
- en forsøker å oppnå et lavt rentenivå ved ikke ensidig å knytte de nordiske valutaer til ECU
- en søker å begrense fri flyt av kapital som middel mot spekulasjonsøkonomien
- en søker å styrke nordisk samhandel og øke produksjonen for et nordisk hjemmemarked
- en legger til rette for fordeling av arbeid gjennom reduksjon av arbeidstiden og begrensnig av overtid.

Oslo, 3 mars. 1993

Claess Andersson (Vas)
Hjørleifur Guttormsson (Ab)
Birgitte Husmark (SF)

Berith Eriksson (v)
Tora Aasland Houg (SV)
Kjellbjørg Lunde (SV)

Medlemsforslag om energi- og miljøtiltak i Norden

(Reist av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjörleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Kjellbjørg Lunde)

Miljöutskottets betänkande över medlemsförslaget, se A 1034/m, s. 331

De rike industrilandenenes produksjon og forbruk har hovedansvaret for forurensning av jord, luft og vann, trusler om dramatiske klimaendringer og svekket ozonlag. De rike industrilandenenes økonomiske vekst er basert på en uholdbar utnyttning av naturressursene, ikke bare i egne land, men enda mer i land i den tredje verden. Rio-erklæringen, av juni 1992, gir da også de rike landene et særlig ansvar for omleggingen til en bærekraftig utvikling.

De nordiske landene er blant de land som bruker mest energi pr innbygger, fire til fem ganger mer enn verdensgjennomsnittet. Norden har derfor et særlig ansvar for å legge om sin energipolitikk. Til tross for dette har de nordiske landene målsetting om fortsatt tradisjonell økonomisk vekst.

En liberalisert økonomi og et stadig friere marked har verken løst Nordens sysselsettingsproblemer eller miljøproblemer. Tvert om har dette bidratt til å skape nye problemer. Kortsiktige økonomiske interesser fremmes på bekostning av vårt felles miljø. Bare ved å bruke økonomiske styringsredskaper kan vi sikre full sysselsetting, rettferdig fordeling nasjonalt og internasjonalt og omstilling til miljøvennlig produksjon i fremtiden. Det er nødvendig med et tettere nordisk samarbeid om omlegging av transportmønster og avfallsbehandling, økt energiøkonomisering og bruk av alternativ fornybar energi.

Økonomisk politikk må forenes med miljøpolitikk. Miljøhensyn må integreres i produksjonsprosessen. Målet om en bærekraftig utvikling kan ikke realiseres uten en dyptgående omstrukturering av vareproduksjon og energibruk. Fortsatt økonomisk utvikling må skje fortløpende med reduksjon i forurensningene og forbruk av kull, olje og andre ikke-fornybare energikilder. Det finnes ingen entydig sammenheng mellom økt vekst og økt sysselsetting. Satsing på miljøtiltak og miljøteknologi vil kunne gi en rekke nye arbeidsplasser. Dette gjelder for eksempel innen:

Energisektoren. Det bør settes igang et nordisk FoU-prosjekt med sikte på å utvikle muligheter til forbedring og effektivisering av energisystemene. Nordisk samarbeid om fornybar energi, energisparing og økt energieffektivitet må styrkes. Forskning og utvikling av sol-, vind-, bølge- og bioenergi må intensiveres. Tilskudd, billige lån og andre virkemidler må tas i bruk for å øke energiøkonomiseringen.

Det må satses på utvikling av renseteknologi for jord, luft og vann.

For å begrense forurensning og ressursforbruk, må det stilles krav til varenes framstilling, transport, holdbarhet, reparerbarhet og resirkulerbarhet. Det må satses på kildesortering av både husholdningsavfall og problemavfall samt anlegg for resirkulering og gjenbruk.

Det må satses ressurser på vedlikehold av ute- og innemiljø. Foruten økt boligbygging må det satses på byfornyelse og "byøkologi", naturpleie og naturgjenopprettning. I flere deler av Norden må skogreisningen intensiveres. Forbedring av inneklimate må gis prioritet.

En fortsatt utbygging av biltrafikken vil kullkaste ideene om begrensning av CO₂-utslippene, samt at det vil forhindre utviklingen av transportformer som reduserer antallet trafikskadde og samfunnets utgifter til støybekjempelse. Forbedring av kollektivtrafikken i de nordiske landene og mellom landene må følgelig forbedres. Dette vil kunne skape nye arbeidsplasser og være et viktig bidrag til et bedre miljø.

Norden må bistå land i den tredje verden med å utvikle produksjonsformer som er økologisk bæredyktige, og det må bidra til en mer rettferdig handel mellom nord og sør.

Et viktig område for nordisk samarbeid vil også være miljøbistand til øst - særlig i forbindelse med sikring og avvikling av atomkraftverk. De nordiske land må bistå Russland med å utvikle alternative energikilder og snarest gå inn for bygging av overføringslinjer mellom Norden og Russland slik at nordisk kraft kan erstatte kraft fra russiske atomkraftverk.

På denne bakgrunn foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å styrke nordisk samarbeid om utvikling av fornybar energi, energisparing og økt energieffektivitet slik at kjernekraft i Norden kan avvikles innen år 2015.

å bistå Russland med energiøkonomisering og med å utvikle alternative energikilder og, i et begrenset prosjekt, snarest gå inn for bygging av overføringslinjer mellom Norge og Russland, slik at nordisk kraft kan erstatte kraft fra russiske atomkraftverk på Kola.

å utarbeide planer for å øke samarbeidet mellom Norden som region og regioner i den tredje verden, med tanke på å utvikle samarbeid om handel og teknologi.

å opptrappe arbeidet med å finne fram til indikatorer som viser de reelle kostnader ved de miljøbelastninger som påføres samfunnet, til erstatning for dagens bruttonasjonalprodukt.

å utarbeide felles nordiske regler for beskatning av miljøfarlige produkter, samt felles regler for avgift på bruk av unødig emballasje og på bruk av miljøskadelig emballasje som benyttes i tilfeller hvor miljøvennlige alternativer kunne vært brukt.

å opprette et uavhengig økologisk råd bestående av miljøeksperter med oppgave blant annet å utarbeide årlige statusrapporter over miljøets tilstand, og komme med uavhengige vurderinger av regjeringenes miljøpolitikk og dens virkninger. Ved utgangen av hvert år må det legges fram en bæredyktighetsredgjørelse for det foregående år, hvor nasjonens tilstand vurderes i forhold til det som ble fastslått av Rio-konferansen.

å legge til rette for at folkelige miljøverngrupper får adgang til å fungere som kontrollinstans med hensyn til overholdelse av nasjonale og internasjonale miljøvedtak, samt sammen med eksperter, fungere som rådgivende organ overfor Nordisk Råd.

å opprette et nordisk miljøforsvar som skal stå for miljøovervåkning, katastrofeberedskap og tiltak for å bedre miljøkvaliteten.

Oslo, 3. mars 1993

Claes Andersson (Vas.)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Birgitte Husmark (SF)

Berith Eriksson (v)
Tora Aasland Houg (SV)
Kjellbjørg Lunde (SV)

Medlemsforslag om atomsikkerhet i Russland

(Reist av Claes Andersson, Berith Eriksson, Hjørleifur Guttormsson, Tora Aasland Houg, Birgitte Husmark og Kjellbjørg Lunde)

Miljöutskottets betänkande över medlemsförslaget, se A 1034/m, s. 331

Den kalde krigens slutt har gitt forhåpninger om varig atomnedrustning. Start II-avtalen varslet noe som kunne være begynnelsen til slutten for alt som heter atomvåpen.

Den nye åpenheten i Øst har imidlertid avslørt enorme problemer i det tidligere Sovjetunionen. Dette gjelder også innen atomvåpenindustrien og er først og fremst knyttet til:

- Et ekstremt hemmelighold
- Et forferdelig forbruk av både mennesker og naturressurser. Ett av de største problemene i dag for de nye republikkene i Øst, spesielt for Russland, er å omdanne den gigantiske rustningsindustrien til sivil industri
- En enorm forurensning spesielt av radioaktive isotoper, framskaffet ved både bombeproduksjon og testing.

I desember 1991 kunne den russiske miljøvernministeren Viktor Danilov-Daniljan opplyse at det allerede i 1957 fant sted en eksplosjon i lagringsanlegget for atomvåpenavfall ved Tsjelabinsk i Ural. Det radioaktive utslippet i Tsjelabinsk var tre ganger så stort som i Tsjernobyl. Men i 1957 var denslags opplysninger strengt forbudt.

I 1991 ble det også kjent at det i det tidligere Sovjetunionen, vesentlig i Sibir og Ural, fantes ti atomforskningsentre som har vært så hemmelige at byene de har ligget i ikke engang har vært avmerket på kartet. Dette til tross for at byene tilsammen har en befolkning på hele 700 000 innbyggere.

I sine memoarer forteller Andrej Sakharov at det til og med var forbudt å fortelle hvor lang flyreise det var fra Moskva til "objektet".

Ifølge amerikanske etterretningsrapporter er det i dag muligens så mange som 2000 av de ansatte i de hemmelige byene som har tilstrekkelige kunnskaper til å kunne produsere kjernevåpen.

Med de enorme sosiale problemene Russland har, kan dette være en udetonert bombe, fordi det er berettiget frykt for at forskere kan søke arbeid i andre land, for eksempel i Irak og Libya. Fare for spredning av atomvåpen, også til terrorister, er med andre ord stor.

Faren for slik spredning øker ytterligere fordi disse forskerne tidligere er vant med en levestandard som har vært det dobbelte av vanlige sovjetborgere, i dag derimot opplever de isolasjon, sosialt kaos og en levestandard på samme nivå som resten av befolkningen.

Foruten frykt for spredning av kjernefysisk kompetanse er det også blitt kjent at det er berettiget frykt for radioaktiv lekkasje fra for eksempel atomraketter som er lagret i de ti hemmelige byene.

En omstilling til sivil produksjon er på gang i disse byene, men omstillingen går langt fra fort nok. I en tid da de tidligere sovjetrepublikkene er på desperat jakt etter eksportinntekter, er det også fare for at atomindustrien peker seg ut som ett av få lovende områder.

Den russiske viseforsvarsministeren Vitalij Sjlykov besøkte i 1991 Rogaland i Norge. Han ga uttrykk for motstand mot å bruke våpen som eksportvare og uttrykte at russiske våpenfabrikker må omstille seg til sivil produksjon. Sjlykov sammenlignet situasjonen i Russland med USA like etter krigen, der omlegging til sivil produksjon ble gjennomført på et års tid. For å kunne klare en slik omstilling ga Sjlykov uttrykk for at det er nødvendig med hjelp til industrien.

På besøk i en av de tidligere hemmelige byene, Arsamas-16, uttrykte Boris Jeltsin våren 1992 sterkt ønske om vestlig hjelp til de tidligere atombyene. Det er viktig å integrere innbyggerne i disse byene i samfunnet, og gi impulser til omstilling. Ikke minst psykologisk er det viktig at de vestlige land viser interesse for problemet.

Et norsk hjelpeprogram til befolkningene i de tidligere atomforskningsbyene er igangsatt. Tilsammen har det vært gitt 2 millioner norske kroner i hjelp, først og fremst til barn, handikappede og gamle. En norsk delegasjon bestående av fredsaktivister, representanter fra Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet, samt fra Rogaland Fylkeskommune har besøkt Arsamas -16, og i mai 1992 ble det i Stavanger avholdt en konferanse om de hemmelige atomforskningsbyene.

Det forstemmende med konferansen var at det eneste tilbudet fra norsk hold til Russland var å bistå Russland med oppgradering av deres reaktorer.

Skal en kunne hindre spredning av atomvåpen, unngå nye kjernekraftulykker, samt legge om fra militær til sivil produksjon, må en ta problemene som er avdekket i Russland på alvor.

Problemene gjelder imidlertid også for vestlige land. USA og FN har sagt seg interessert i en konferanse om atombyene i Russland. Målet er å trekke opp hovedlinjene i en omstilling fra atomvåpenindustri til sivil industri, samt forskning på hvordan demontering av atomvåpen kan skje uten uhell. Konferansen, som er ment som en oppfølgingskonferanse til Stavanger-konferansen i 1992, er tenkt arrangert i løpet av 1993. Visegeneralsekretær i FN, Vladimir F. Petrovsky, har overfor norske initiativtagere, støttet planene og oppfordret til å innhente støtte fra minst 90 FN-land.

På bakgrunn av dette foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å støtte og bidra til at den planlagte FN-konferansen om omstilling fra atomvåpenproduksjon til sivil produksjon avholdes.

å støtte pågående initiativ med humanitær hjelp til de ti tidligere hemmelige atomforskningsbyene i Russland og ta initiativ til tillits- skapende tiltak for å bidra til omstilling fra militær til sivil produksjon samt hindre at kunnskap om atomvåpenproduksjon spres.

å støtte tiltak for kjernefysisk nedrustning, herunder arbeid for Norden som atomvåpenfri sone.

Oslo, 3. mars 1993

Clæs Andersson (Vas.)
Hjørleifur Guttormsson (Ab)
Birgitte Husmark (SF)

Berith Eriksson (v)
Tora Aasland Houg (SV)
Kjellbjørg Lunde (SV)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken

(Medlemsförslaget väckt av Sinikka Hurskainen samt Sten Andersson och Dorte Bennedsen m.fl., se s. 441)

Till socialutskottet har överlämnats medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten på Hindsgavl den 21 juni och i Stockholm den 27-28 september 1993.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt att i samarbetet inom EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med den nordiska modellen.

Den pågående europeiska integrationsprocessen och förnyelsen av det nordiska samarbetet ger enligt förslagsställarna anledning till att vidareutveckla den nordiska modellen för medborgarpolitik. Detta i syfte att därmed också kunna påverka den europeiska utvecklingen.

För de nordiska ländernas medverkan i den europeiska integrationen anses medborgarpolitiken vara av central betydelse, omfattande social trygghet, familjerätt, hälsovård, arbetsmarknadsfrågor, arbetsmiljö, jämställdhet, flyktingpolitik, konsumentpolitik, livsmedelspolitik, m m.

På många områden är det nordiska samarbetet mer utvecklat än det europeiska. Förslagsställarna vill därför särskilt beakta grundtankar och traditioner inom det nordiska rättssystemet, nordiska arbetsrätten, arbetsmiljölagstiftningen, arbetsmarknadspolitiken, familjelagstiftningen, konsumentskydd, forskning gällande europeisk integrationsrätt och jämställdhet.

De politiska och ekonomiska förhållandena i Öst- och Centraleuropa anses kunna leda till en ökad flyktingström därifrån. Därför är det viktigt med en nordisk beredskap för en sådan situation och att utveckla samarbete med övriga Europa i dessa frågor.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

NIVA

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordiska rådets juridiska utskott

Danmark

Arbetsministeriet

Socialministeriet

Forbrukerrådet

Levnedsmiddelstyrelsen

Ligestillingsrådet

Finland

Arbetsministeriet

Handels- och industriministeriet

Inrikesministeriet

Justitieministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund

Jämställhetsombudsmannen

Konsumentombudsmannen

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Island

Socialministeriet

Ligestillingsrådets kontor

Statens folkeforsikringsanstalt

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen

Jämställhetsombudsmannen

Konsumentverket

Riksförsäkringsverket

Socialstyrelsen

Statens invandrarverk (SIV)

Statens livsmedelsverk

Statens ungdomsråd

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

2.1. Remissyttranden som tillstyrker eller inte har några anmärkningar med anledning av medlemsförslaget

NIVA, Nordiska institutet för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet, framhåller att det nordiska samarbetet på ett avgörande sätt bidragit till att arbetsmiljöforskningen och utbildningen i Norden blivit högklassig. Som följd av detta har man kunnat bedriva en internationellt sett avancerad arbetsmiljöpolitik i de nordiska länderna. Då dessa länder nu håller på att integreras starkare i den Europeiska Gemenskapen, finns en risk att man alltför starkt förlitar sig på de europeiska institutionerna i arbetsmiljösammanhang. Ett faktum är att EG:s sociala dimension i ett nordiskt perspektiv ännu är outvecklad, speciellt vad gäller arbetsmiljön, som inom EG behandlas som en marginell del av den tekniska standardiseringen. Det är ytterst viktigt att det systematiska forskningsarbetet kring äldre arbetares arbetsförhållanden, sjukvårdspersonalens arbetsmiljö och registrering av hälsovådliga kemikalier i arbetsmiljön får fortsätta inom Norden, då det ej har någon motsvarighet inom EG.

Samtidigt som NIVA ställer sig bakom en vidareutveckling av den nordiska arbetsmiljöpolitiken vill institutet framhålla att den nuvarande medlemsbeviljningen på arbetsmiljöområdet är otillräcklig. Inbesparingar på detta område leder på sikt till stora kostnadsökningar i form av förtidspensioneringar och sjukvårdskostnader.

Nordiska läkemedelsnämnden stöder förslaget och önskar framhålla att det nordiska samarbetet inom läkemedelsområdet har haft stort inflytande på motsvarande arbete inom EG.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) anser det vara en väsentlig uppgift att upprätthålla kontinuitet i det nordiska och medborgarligen tänkandet i den pågående europeiska integrationen. Inom NAD:s mandatområde har denna fråga aktualiserats, speciellt i diskussionen om de nordiska ländernas möjligheter att reglera sin alkoholhantering. Redan EES-avtalet innebär att Finland, Island, Norge och Sverige ser över sina alkoholsystem. Ett medlemskap i Europeiska Unionen skulle enligt NAD ha betydligt längre gående följder i och med att de fiskala gränserna inom EU upphävs. För Danmarks del har EG:s inre marknad lett till att möjligheterna att idka en självständig alkoholprispolitik allvarligt beskurits. För Finland, Norge och Sverige skulle upphävandet av gränserna innebära ett konkret hot mot den helhetsmässiga, social- och hälsopolitiskt orienterade alkoholpolitik, som länderna bedrivit inom ramen för sina monopolsystem.

Målet - och medlet - i den europeiska integrationsprocessen är upprättandet av en inre marknad. För att försvara traditionellt nordiska principer i denna pågående omvandling är det nödvändigt att de nordiska länderna samarbetar. När det gäller alkoholhanteringen är det fråga om höga skatter på och begränsad tillgänglighet av alkoholdrycker.

För narkotikapolitikens del innebär enligt NAD ett medlemskap i EU också större förpliktelser än vad EES-avtalet förutsätter, t.ex. ett längre integrerat samarbete inom polisväsendet, vilket medför nya problem med

dataskydd, personkontroll m.m. Om ett medlemskap blir verklighet, bör nordiska rättssäkerhetssynpunkter föras fram på dessa områden.

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) anser förslaget utomordentligt relevant i förhållande till nordisk handikappolitik och att det är viktigt att den får genomslag i Europa. Nordisk handikappolitik bygger på några bestämda värderingar som de nordiska länderna har gemensamt. Grunden är uppfattningen om alla människors lika värden och allas rätt till jämlikhet och delaktighet i samhället. NNH är däremot bekymrad över den just nu pågående budgetprocessen inom Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, som är inriktad på begränsningar av tillgängliga resurser, och hoppas att inriktningen av budgetarbetet inför 1994 och åren framöver skall vara den motsatta.

Nordiska rådets juridiska utskott ser positivt på att man arbetar för att påverka den europeiska utvecklingen på områden som rör medborgarpolitiken. Många av de delområden som sorterar under juridiska utskottet omfattas av det nordiska medborgarpolitiska området, bl.a. familjerätten, jämställdhetsfrågor, flyktingpolitik, konsumentpolitik och livsmedelsfrågor m.m. Juridiska utskottet lägger särskild vikt vid att man arbetar för att principerna i de nordiska ländernas rättstraditioner förs in i EG:s kommande lagstiftnings- och rättspraxis. Från utskottets sida är man inte övertygad om ändamålsenligheten i att i medlemsförslaget operera med begrepp som "medborgarpolitiken" och "den nordiska modellen".

Arbetsministeriet i Danmark har inga anmärkningar med anledning av förslaget.

Socialministeriet i Danmark ställer sig positivt till medlemsförslaget och är likaledes enigt i att förstärka den nordiska medborgarpolitiken. Beträffande en bedömning av den nordiska dimensionen i förslaget samt genomförande av aktiviteter i annan regi, påpekar socialministeriet att det nordiska samarbetet blir alltmer målinriktat och resultatorienterat. Man understryker att i dagens läge är en alternativ finansiering av nordiska aktiviteter på området inte möjlig. Vidare framförs önskemål om att man gör en uppskattning av vilka ekonomiska konsekvenser förslaget kan tänkas ha.

Forbrukerrådet i Danmark stöder förslaget så till vida som det rör konsumentpolitiska området. Forbrukerrådet uttryckte en oro över att det i det nordiska samarbetet inom Nordiska ministerrådets ram finns en tendens till ämbetsmannastyrning av konsumenternas inflytande och deltagande i detta samarbete. En sådan utveckling är motsatt den nordiska tradition som medlemsförslaget klart ansluter sig till.

Levnedsmedelstyrelsen i Danmark anser att de nordiska ländernas likartade hållningar vad gäller hälsofrågor, skydds nivåer, konsumentinformation och kontroll på livsmedelsområdet är bakgrunden för ett viktigt samarbete, som också i framtiden vill kunna bidra till att nationella intressen på området bättre kan tillvaratas gemensamt än av varje land för sig. Det nordiska samarbetet stärker de nordiska ländernas inflytande på den internationella utvecklingen. Man står nu framför en ny dimension i detta samarbete när de övriga länderna närmar sig EG. Det nya nordiska samar-

betsprogrammet på livsmedelsområdet förutsätter emellertid att ministerrådet inte drar ner på sitt ekonomiska bidrag till samarbetet.

Ligestillingsrådet i Danmark anser det positivt att man stärker den nordiska medborgarpolitiken. Det nordiska jämställdhetsarbetet har under en längre tid skapat möjligheter för att utväxla synpunkter och att genomföra gemensamma nordiska forskningsprojekt. Det hänvisas speciellt till det s.k. BRYT-projektet och det pågående likalönsprojektet. Ligestillingsrådet anser det viktigt att denna typ av projekt får fortsätta inom ramen för det nordiska jämställdhetsarbetet.

Arbetsministeriet i Finland anser det viktigt att de nordiska länderna fortfarande betonar vikten av arbetspolitiska frågor och detta bör ske även i ett bredare europeiskt sammanhang. I fall de flesta nordiska länderna blir EG-medlemmar kan de direkt påverka Europeiska Gemenskapens politik och innehållet i lagstiftningen. De nordiska länderna borde samarbeta på ett ändamålsenligt sätt också inom EES och EG och det nuvarande nordiska samarbetet utgör en solid grund för detta.

Inrikesministeriet i Finland konstaterar att samarbetet i flykting- och invandrarfrågor är omfattande och mångsidigt, både mellan de nordiska länderna, länderna runt Östersjön och de övriga länderna i Europa. Samarbetaformerna är många, vilket skapar problem och stora kostnader för deltagande instanser. Samarbetaformerna borde därför utvecklas genom att minska ner antalet olika möten och sammanslå diskussionsforum som behandlar samma ämne. Inrikesministeriet är enigt med medlemsförslagets synpunkt, att man skall ha beredskap för stora flyktingströmmar och konstaterar att man redan etablerat samarbete i medlemsförslagets anda.

Justitieministeriet i Finland förhåller sig positivt till medlemsförslaget.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland påpekar att Nordiska ministerrådet spelat en betydande roll när det gäller att utveckla kontakter mellan ländernas centralförvaltningar samt utbyta information och erfarenheter. Ministeriet anser det i den nuvarande situationen mycket välgrundat att fortsätta och förstärka denna verksamhet inom medborgarpolitiken.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund i Finland kan på ett principiellt plan omfatta de flesta av tankegångarna i förslaget, men tillägger dock att olikheterna mellan de nordiska länderna trots allt är så stora att de förhåller sig skeptiska till begreppet nordisk modell i detta breda sammanhang. Man bör också undvika nordiska särlösningar som försvårar snarare än underlättar det internationella samarbetet och umgänget i ett större europeiskt sammanhang.

Offentlighetsprincipen är ett typiskt exempel på ett område med stora olikheter mellan Norden och det övriga Europa. Centralförbundet understöder förslagets tankar på det området och kan konstatera att en viss förändring synes ha påbörjats inom EG på senare tid. Till synen på arbetslivet, konsumentskyddet och prioriteringen av forskning i europeisk integrationsrätt ställer man sig däremot skeptisk.

Jämställdhetsombudsmannen i Finland stöder i medlemsförslaget framförda förslag om ett vidareutvecklande av den nordiska modellen för medborgarpolitik. Detta med den motiveringen att det nordiska samarbe-

tet har långa traditioner och den nordiska medborgarpolitiken är vår gemensamma utgångspunkt i förhandlingarna om medlemskap i EG. Stående inför omfattande strukturförändringar får man däremot räkna med att den nordiska modellen för medborgarpolitik kommer att förändras och vidareutvecklas. Ombudsmannen understryker att förutom de områden som nämns i medlemsförslaget borde medborgarpolitiken i framtiden utvecklas till att i högre grad omfatta även medborgarorganisationer, bland dem även kvinnoorganisationer och organisationer på gräsrotsnivå.

Konsumentombudsmannen i Finland anser det viktigt att den nuvarande tämligen enhetliga nivån i Norden bevaras. Om de nordiska länderna väljer linjer som skiljer sig alltför mycket från varandra när det gäller implementeringen av EG-direktiven eller i sina övriga lagstiftningsprojekt som berör konsumenter, är förutsättningarna för det nordiska samarbetet i fortsättningen inte så goda. Ett enskilt nordiskt land kan under inga omständigheter påverka utvecklingen inom EG. Konsumentombudsmannen finner det också viktigt att man utöver att bevara den nuvarande nivån på konsumentskyddet dessutom samnordiskt aktivt bör påverka utvecklingen av EG:s konsumenträtt. Då är det väsentligt att det nuvarande samarbete som sker mellan konsumentombudsmännen inom ramen för rättsutskottet på konsumentsektorn får tillräckliga verksamhetspremissor.

Socialministeriet i Island ställer sig positivt till förslaget, men förhållandena i Island är litet annorlunda än i de övriga nordiska länderna. Det gäller främst regler för informationsplikt till myndigheter. I alla de övriga länderna utom Island finns det klara regler för detta, men ett förslag är under behandling i Altinget. Som följd därav kan det för Island vara lite komplicerat att likställa sig med de övriga nordiska länderna gentemot samarbetsparterna i EG. Vidare anser socialministeriet att det hade varit bättre om förslagsställarna hade begränsat de områden som förslaget skall behandla.

Ligestillingsrådets kontor i Island uttalar sitt stöd för medlemsförslagets målsättningar men tycker i övrigt att förslaget är oklart formulerat. Det fattas t.ex. förklaringar på vilket sätt man skulle kunna uppnå målet att stärka det nordiska samarbetet på det medborgarpolitiska området. I det utvidgade europeiska samarbetet anser man det viktigt att de nordiska länderna uppträder samlat och framhäver de välfärdsaspekter i det nordiska samarbetet som lyckats bäst. Som exempel kan nämnas jämställdhet mellan män och kvinnor, familje- och arbetsmarknadspolitik.

Statens folkeforsikringsanstalt i Island anser att ett starkt nordiskt samarbete på det sociala trygghetsområdet inom EES skulle vara till stor fördel för Island. De nordiska ländernas sociala trygghetssystem är mycket olik de övriga EES-ländernas. De påpekar att de nordiska ländernas inflytande inom EES blir mindre om Norden är splittrat, och det är självklart att Island inte klarar sig gentemot de stora länderna, som har talrika specialutskott. Inte minst därför ställer Statens folkeforsikringsanstalt sig positiv till att det tas initiativ till ökat nordiskt samarbete inom EES på det sociala trygghetsområdet.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge støder tanken att vidareutveckla samarbetet mellan de nordiska länderna enligt förslaget. Ett nära samarbete anses också ändamålsenligt med tanke på de synpunkter som de nordiska länderna traditionellt lägger vikt på, både inom EES-samarbetet och i samband med enskilda länders förhandlingar om medlemskap i EG.

Norge har egen beredskapsplan vad gäller att möta eventuella flyktingströmmar från Östeuropa över gränsen i Nordnorge. Man bör undersöka närmare om det är meningsfullt att etablera en gemensam nordisk beredskap. En gemensam arbetsmarknad inom EES-området anses, enligt ministeriet, kunna bidra till att styrka det nordiska arbetsmarknadspolitiska samarbetet, samtidigt som Norden därmed kan få ökat inflytande i den europeiska integrationsprocessen. Slutligen påpekas att i anknytning till medlemsförslaget bör de nordiska länderna se närmare på såväl sin egen samordning som samordningen av ländernas urbefolkningspolitik.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige ställer sig positiv till förslaget och anser det angeläget att vidmakthålla och snarast förstärka samarbetet och samverkan mellan de nordiska länderna på arbetsmarknadsområdet. Erfarenheterna av samarbetet tyder på att detta varit till fördel för de nordiska medborgarna och har bidragit till att arbetsmarknaden i de nordiska länderna fungerat väl. Arbetsmarknadsstyrelsen påpekar att ett EES-avtal och EG-medlemskap utvidgar rätten för arbetskraften att ta arbete i andra länder utan arbetstillstånd till samtliga Efta- och EG-stater. Erfarenheter från de senaste två, tre årens nordiska samarbete på arbetsmarknadsområdet är att det i hög grad koncentrerats på förberedelser inför ett närmande till EG och inte så mycket på vidareutveckling av samarbetsformerna mellan länderna.

Jämställdhetsombudsmannen (JämO) i Sverige, har inget principiellt att invända mot idén om ett förstärkt samarbete inom Norden på bl.a. jämställdhetsområde. Alla förändringar i riktning mot ett effektivare utbyte av kunskaper och erfarenheter över nationsgränser måste betraktas som positiva. Medlemsförslagets utgångspunkt, idén om en överlägsen nordisk "modell" som vi gemensamt måste slå vakt om, anser JämO däremot vara ett politiskt/ideologiskt ställningstagande som han inte kan förväntas att ha någon åsikt om. Man kan bara säga att EG, när det gäller regelsystem och aktiva ansträngningar för jämställdhet i arbetslivet, inte självklart ligger efter de nordiska länderna.

Konsumentverket i Sverige delar uppfattningen att Norden bör gå i spetsen för ett effektivare konsumentskydd på en alltmer harmoniserad Europamarknad. Norden har en väl utvecklad konsumentpolitik som vi måste slå vakt om och vidareutveckla i syfte att påverka det europeiska arbetet på konsumentområdet. Detta gäller särskilt produktsäkerhetsområdet, konsumentinflytande i det europeiska standardiseringsarbetet, frågor som rör hushållens ekonomi och skuldsättning, konsumentens rättsliga ställning, funktionsprövningar av varor, produktinformation, utbildning samt frågor kring temat miljö och konsumtion.

För att kunna påverka det europeiska konsumentskyddet är det nödvändigt att de nordiska länderna ges goda förutsättningar till fortsatta kraftfulla insatser. Konsumentverket hyser därvid oro för den planerade nedskärningen av resurser på konsumentområdet inom den nya nordiska organisationen på ministerrådssidan. Vidare vill Konsumentverket framhålla betydelsen av att det inom den nya organisationen finns reella möjligheter för olika konsumentorganisationer och -myndigheter att delta i och påverka arbetet.

Socialstyrelsen i Sverige tillstyrker förslaget.

Statens invandrarverk (SIV) i Sverige vill lyfta fram invandrapolitiken som ett viktigt område inom nordisk medborgarpolitik och där de nordiska länderna kan driva en progressiv syn i EG. Det gemensamma nordiska synsättet på invandrapolitiken är att invandrarnas situation främst skall främjas inom ramen för generella samhällspolitiska lösningar. Därför är samarbetet kring utvecklingen av den allmänna samhällspolitiken av största betydelse också för vidareutvecklingen av invandrarnas situation i Norden.

Statens livsmedelsverk i Sverige hälsar med tillfredsställelse alla åtgärder på livsmedelsområdet som bidrar till att vidareutveckla det nordiska samarbetet och driva en nordisk medborgarpolitik inom EG och EES. En gemensam nordisk plattform för att påverka EG:s arbete med livsmedelsfrågor och ta initiativ till lagstiftning och utredning inom områden där gemensam lagstiftning saknas är av utomordentligt värde.

Riksförsäkringsverket i Sverige anser att de likheter som finns de nordiska länderna emellan vad gäller bakgrunden till och utformningen av de sociala trygghetssystemen, talar för ett fortsatt väl utvecklat och helst förstärkt samarbete. Ett omfattande utbyte av erfarenheter mellan behöriga nordiska myndigheter angående tillämpningen av den kommande nordiska konventionen och EG:s regelverk på den sociala trygghetens område vore mycket värdefullt. Ett närmare samarbete mellan de nordiska staterna i detta sammanhang skulle vidare kunna leda till att utvecklingen av regler och praxis på den sociala trygghetens område inom EES- och EG-samarbetet sker i en riktning som överensstämmer med nordiska värderingar. Formerna för ett sådant samarbete bör dock närmare preciseras.

Ålands landskapsstyrelse ställer sig positiv till refererade medlemsförslag. Styrelsen anser att en nordisk samverkan mellan de nordiska länderna kan få en avgörande betydelse för möjligheterna att påverka medborgarpolitiken inför EES och EG, så att grundtankarna och traditionerna i det nordiska rättssystemet beaktas.

2.2. Remissinstanser som ej yttrar sig över medlemsförslaget

Statens ungdomsråd i Sverige anser att medlemsförslaget berör mycket stora områden där ungdomsrådet inte har någon kompetens att yttra sig. Ungdomsrådet har främst deltagit i det nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådets ungdomskommitté. Under förra hälften av 1993 antog kommittén riktlinjer för kommitténs kommande arbete med ung-

domsfrågor. Dessa riktlinjer, som rör främst demokratin och kampen för alla människors lika värde, anser man vara ett bra exempel på hur det nordiska samarbetet kan stärkas utan att nya murar mot övriga Europa byggs upp.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC i Finland anser det inte finns skäl att vidta åtgärder utgående från medlemsförslaget. Medborgarpolitik är ett nytt begrepp, ännu odefinierat och på grund av sin omfattning svårt att behärska. Det är dock svårt att tala om en enhetlig nordisk modell, eftersom nivån grundar sig på varje enskilt lands nationella lagstiftning, inte på gemensamma nordiska normer. Utbyte av kunskap och erfarenheter på europeisk nivå liksom inom Norden är nödvändigt, men det föreligger dock inget behov av en gemensam europeisk lagstiftning.

Handels- och industriministeriet i Finland avstyrker medlemsförslaget och anser att de i medlemsförslaget framförda kraven redan i hög grad tillgodoses i det nuvarande samarbetet. Den nya indelningen av Nordiska ministerrådets sekretariat är också ägnad att säkra det tvärfackliga samarbetet inom medborgarpolitiken. Ministeriet stöder däremot förslagsställarnas krav på att effektivisera konsumentskyddet, särskilt när det gäller livsmedelskonsumenternas intressen. Det nordiska samarbetet om medborgarpolitik kan förstärkas genom att effektivisera tillämpningen och uppföljningen av nordbors nationella rättigheter enligt nordiska avtal. I detta syfte har det föreslagits en särskild ombudsmannainstitution eller ett fördjupande av samarbetet mellan nationella justitieombudsmannaämbeten.

Svenska arbetsgivareföreningen anser med anledning av förslaget att det inte finns någon nordisk modell. Skillnaderna mellan länderna är i flera avseenden betydande. Tanken att konstruera någon slags modell avvisas. Det skulle strida mot subsidiaritetsprincipen. Däremot vill arbetsgivareföreningen givetvis medverka genom att utbyta erfarenheter om våra system med andra länder och slå vakt om möjligheten att implementera EG-direktiv genom såväl avtal som lag.

3. Utskottet

Begreppet medborgarpolitik upplevs av många som oklart och på grund av sin omfattning svårt att behärska. Detta beror troligen på att det är ett nytt begrepp i nordiskt sammanhang. Nationellt har det dock sedan länge förknippats med rösträtten och vissa grundläggande rättigheter som man har som medborgare i respektive land.

Inom EG har man sedan mitten av 1980-talet talat om "Medborgarnas Europa". I ett försök att förstärka medborgarnas europeiska identitet beslöt Europeiska Rådet 1984 att begreppet Medborgarnas Europa skulle formaliseras. Det ledde bl.a. till att omfattande material togs fram om hur medborgarna i Europa skulle komma närmare varandra och Gemenskapen. I dag omfattar begreppet den sociala dimensionen med sociala protokollet

och arbetsgivar- respektive fackliga samarbetet inom Gemenskapen samt arbetsmarknadsfrågorna och jämställdhetsprogrammen.

I samband med den nyvärdering av det nordiska samarbetet, som de nordiska statsministrarna tog initiativ till mot slutet av 1991, har man definierat sju särskilda insatsområden för det framtida nordiska samarbetet. Ett av dessa områden har rubricerats som "Medborgarnas rättigheter" och omfattar arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och hälsovård, narkotikafrågor, samt konsument- och livsmedelsfrågor.

Medlemsförslagets definition av medborgarpolitiken är bredare än den som både EG och Nordiska ministerrådet opererar med. Den omfattar social trygghet, familjerätt, hälsovård, arbetsmarknadsfrågor, arbetsmiljö, jämställdhet, flyktingpolitik, konsumentpolitik, livsmedelspolitik, m.m. Detta är områden där det nordiska samarbetet har varit framgångsrikt och Norden står traditionellt starkt. Förslagsställarnas avsikt torde vara att vidareutveckla detta samarbete både inåt i Norden och utåt för att kunna påverka den europeiska utvecklingen. Med att förstärka den nordiska basen på dessa områden anser man att nordiska synpunkter har större möjlighet att få genomslagskraft i Europa.

Socialutskottet liksom de flesta av remissinstanserna delar uppfattningen att det är en väsentlig uppgift att upprätthålla kontinuitet i det nordiska och medborgerliga tänkandet i den pågående europeiska integrationen. I detta arbete kan det nordiska systemet i samspel med nationella instanser spela en betydande roll för att säkra Nordens intresse och ställning i Europa.

På den sociala trygghetens område påpekas att ett omfattande utbyte av erfarenheter mellan behöriga nordiska myndigheter angående tillämpningen av den nya nordiska konventionen om social trygghet och EG:s regelverk vore mycket värdefullt. Socialutskottet instämmer i åsikten att ett närmare samarbete än det som förekommer i dag mellan de nordiska länderna skulle kunna bidra till att utvecklingen av regler och praxis på området i förhållande till EES- och EG-samarbetet sker i en riktning som överensstämmer med nordiska värderingar.

I Norden finns en gemensam tradition för barn- och familjepolitik att bygga vidare på. Socialutskottet anser att en av det nordiska samarbetets framtida uppgifter blir att värna om de grundläggande principerna i den nordiska familjerätten. Dessa rör bl.a. familjens ställning i samhället, respekten för föräldrarätten med barnets bästa för ögonen samt barnens utveckling, fostran och övriga levnadsvillkor.

I och med Maastrichtavtalet i december 1991 har EG-länderna enats om en gemensam hälsopolitisk agenda. Narkotika, aids, cancer och miljökatastrofer är exempel på frågor som fram till dess togs upp i ministerrådet. Målen för den nya hälsopolitiken är att upprätta ett hälsoskydd på hög nivå i samtliga medlemsländer, förebygga allvarliga hot mot folkhälsan och fortsätta kampen mot narkotikan. På alla dessa områden står Norden starkt och bör ha goda möjligheter för att säkra sitt inflytande, såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap.

EG har hittills inte drivit någon egen arbetsmarknadspolitik gemensamt för medlemsländerna. Sysselsättningspolitik har betraktats som en nationell angelägenhet och den har legat utanför Gemenskapens beslutsområde. Detta håller nu på att ändras efter att arbetslösheten inom EG togs upp på ett möte i Europeiska Rådet i juni 1993. Rådet gav EG-kommissionen i uppdrag att senast i december 1993 komma med förslag till konkreta åtgärder mot arbetslösheten. Socialutskottet är enigt i att de nordiska länderna borde samarbeta på ett ändamålsenligt sätt också i förhållande till EES och EG, och att det nuvarande nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet utgör en solid grund för detta.

Med stöd av artikel 118 a i Romfördraget kan EG påverka medlemsländerna att främja förbättringar i fråga om arbetsmiljön, arbetstagarnas hälsa och säkerhet. De direktiv som antagits är minimiföreskrifter som skall införas stegvis, varvid hänsyn skall tas till rådande förhållanden och tekniska bestämmelser i vart och ett av medlemsländerna. Medlemsländerna har också rätt att bibehålla eller införa bestämmelser som är mer långtgående för att värna om arbetsmiljön. Arbetsmiljön är emellertid i ett nordiskt perspektiv fortfarande ett outvecklat område inom EG, vilket man närmast behandlar som en marginell del av den tekniska standardiseringen. Det kan därför, som en av remissinstanserna påpekar, finnas en viss risk att förlita sig för mycket på de europeiska institutionerna i arbetsmiljösammanhang.

Socialutskottet noterar att jämställdhetsmyndigheterna i länderna ställer sig positiva till att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken. Man understryker att inom ramen för det nordiska jämställdhetsarbetet har man utväxlat synpunkter och genomfört gemensamma projekt. Detta samarbete, som har långa traditioner, anser man bör få fortsätta och dessutom utgör det vår gemensamma utgångspunkt i förhandlingarna om medlemskap i EG.

Det finns påfallande likheter i de nordiska ländernas syn på invandrar- och flyktingfrågor. Utgångspunkten för invandrapolitiken har varit principen att invandrare skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som befolkningen i övrigt. Detta innebär bl.a. att de inom berörda samhällsområden skall behandlas likvärdigt med andra invånare. För socialutskottet är det en självklarhet att man oberoende av de framtida förhållandena till EG håller fast vid dessa principer. Vad gäller hotet om massinvandring från Öst- och Centraleuropa är det viktigt att Norden verkar för gemensamma/europeiska lösningar både vad gäller beredskap att möta flyktingströmmar och att få till stånd en gynnsam social och ekonomisk utveckling i dessa länder.

Socialutskottet vill också framföra, att i anknytning till medlemsförslaget bör de nordiska länderna se närmare på såväl sin egen som en samordning av ländernas urbefolkningspolitik. För att understryka principen om samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter kan det vara dags att väcka ett förslag som syftar till att ytterligare säkra ställningen för urbefolkningsgrupper som t.ex. samerna.

Romfördraget nämner inte konsumentpolitik som ett av EG:s kompetensområden, men sedan 1975 har ett visst konsumentpolitiskt samarbete funnits inom Gemenskapen. I och med antagandet av Unionsfördragets artikel 129 blir emellertid konsumentpolitiken en självständig del av gemenskapskompetensen i den Europeiska Unionen. EG har hittills antagit tre konsumentpolitiska handlingsprogram. Vidare har man gemensamma lagar och regler på en rad områden, t.ex. beträffande livsmedel, leksaker, tobaksreklam, konsumentkrediter, hemförsäljning, TV-reklam, buller, elektroniska betalningsmedel och produktsäkerhet.

Remissinstanserna på konsument- och livsmedelsområdet anser det viktigt att man, vid sidan av att bevara den nuvarande nivån på konsumentskydd, samordningsvis aktivt bör arbeta för att påverka utvecklingen av EG:s konsumenträtt. Det är också en viktig uppgift att samordna implementeringen av EG-direktiven och andra regler på konsument- och livsmedelsområdet.

De remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget anser att de i förslaget framförda kraven redan i stor utsträckning tillgodoses i det nuvarande samarbetet. Socialutskottet kan i för sig hålla med om att initiativ tagits på ministerrådssidan för att få ett bättre grepp om den nordiska medborgarpolitiken. Det återstår dock mycket arbete med att få till stånd en bättre koordinering mellan de enskilda delområdena som sorterar under medborgarpolitik. Det är också frågan om det är ändamålsenligt att operera med ett begrepp som medborgarpolitik, som är ett helt nytt begrepp i nordiskt sammanhang. Vidare måste det klarläggas inom varje delområde hur det nordiska samarbetet bäst kan användas för att gagna Nordens sak i förhållande till EES och EG.

En åtgärd för att förstärka det nordiska samarbetet anses vara att effektivisera tillämpningen och uppföljningen av nordbors nationella rättigheter enligt nordiska avtal. Socialutskottet är av samma åsikt och menar att det är under all kritik att det inte finns en nordisk instans, som har till uppgift att följa tillämpningen av t.ex. den nordiska konventionen om social trygghet, och som folk direkt kan hänvända sig till när de anser sig ha blivit behandlade på ett felaktigt sätt. Kunskapen om nordiska avtal ute i kommunerna har också i många fall visat sig vara mycket bristfällig.

Förslaget om att föra fram en "nordisk modell" i europeiskt sammanhang möts av viss misstänksamhet hos några av remissinstanserna. Man anser det knappast möjligt att tala om eller konstruera någon enhällig nordisk modell. Idén om en överlägsen nordisk modell betraktas också som ett politiskt ideologiskt ställningstagande.

Socialutskottet vill framhålla att de nordiska ländernas socialförsäkringssystem i viss mån avviker från varandra, men har grundläggande drag gemensamt. Dessa grundläggande värderingar brukar sammanfattas under begreppet den nordiska modellen. En målsättning för de nordiska länderna i det europeiska integrationsarbetet är att bevaka och tillvarata ländernas gemensamma intressen på den sociala trygghetens område.

Det är svårt att se, som påstås i ett av remissvaren, att begreppet en nordisk modell skulle kunna strida mot subsidiaritets- eller närhetsprin-

cipen. Denna politiska princip syftar till att alla beslut skall fattas på lägsta möjliga nivå (regional, nationell eller överstatlig). Oberoende av på vilken nivå beslut tas i enskilda frågor kan de nordiska länderna tänkas vilja handla utifrån gemensamma grundläggande hållningar.

Socialutskottet vill understryka att subsidiaritetsprincipen inte utesluter att en fråga kan bli behandlad på flera nivåer samtidigt. Som t.ex. frågan om åtgärder mot arbetslösheten. Där har EG, trots att man hittills ansett att arbetsmarknadspolitiken låg utanför Gemenskapens kompetens, tagit upp arbetslösheten som en fråga som åtminstone delvis måste lösas gemensamt. Detta tyder på att i en allt mer integrerad värld måste många komplicerade samhällsfrågor lösas i samverkan mellan flera nivåer. Man bör i detta sammanhang överväga om huvudansvaret inte skall ligga på den nivå där koordineringen kan skötas mest effektivt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt

att i förhållande till EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen.

Stockholm den 28 september 1993

Claes Andersson (Vas.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Ingrid Näslund (kds)

Lena Öhrsvik (s) Förman

Birgitte Husmark (SF)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Reservation 1:

Ang. socialutskottets betänkanden över medlemsförslagen A 1028/s och A 1045/s

Det erfarenhetutbyte som förslagsställarna efterlyser, anser vi kan åstadkommas inom ramen för redan pågående samarbete utan att Nordiska rådet nödvändigtvis behöver fatta beslut om ytterligare rekommendationer till ländernas regeringar med den innebörd som anges i medlemsförslagen.

Att etablera en mer långtgående nordisk lagstiftningsmodell inom det sociala välfärdsområdet kommer sannolikt att medföra att framtida beslut i dessa frågor får en näst intill överstatlig karaktär. Förfarandet kommer därmed i strid med EG:s subsidiaritetsprincip, vilket i sin tur kan innebära svårigheter att implementera EG:s direktiv, såväl i avtal som i lagstiftning, eftersom EG-direktiven har sin utgångspunkt i den nyssnämnda närhetsprincipen.

I övrigt hänvisar vi till den reservation som vi fogat till socialutskottets yttrande till ekonomiska utskottet över medlemsförslag angående åtgärder för att främja sysselsättning och minska arbetslösheten, där vi föreslår att Nordiska rådet skall anta en rekommendation i enlighet med medlemsförslaget A 1046/e av Hans Engell m.fl.

Vi hemställer mot denna bakgrund

att Nordiska rådet *icke* vidtager någon åtgärd med anledning av medlemsförslagen A 1028/s och A 1045/s.

Stockholm den 28 september 1993

Sten Svensson (m)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Reservation 2:

Reservanterna föreslår att Nordiska rådet *inte* företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 28 september 1993

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Markku Rossi (Kesk.)

Bjarne Kallis (SKL)

Medlemsförslag

om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken

(Väckt av Sten Andersson, Dorte Bennedsen, Kirsti Kolle Grøndahl, Sinikka Hurskainen och Rannveig Guðmundsdóttir)

Den pågående europeiska integrationsprocessen berör i hög grad även de nordiska länderna. Nordens fem stater är alla parter i det nyligen ingångna EES-avtalet, som omfattar 18 stater i Västeuropa. Finland, Sverige och Norge har beslutat begära förhandlingar om medlemskap i EG, som Danmark redan tillhört i 20 år.

Ett förnyelsearbete pågår också i Nordiska rådet. Statsministrarna har övertagit ledningen av samarbetet och s.k. aktivt ordförandeskap införs. Utrikes- och säkerhetspolitik är inte längre teman som undviks i rådets diskussioner.

Det är viktigt att vidareutveckla den nordiska modellen för medborgarpolitik för att därmed också påverka den europeiska utvecklingen. Nordisk medborgarpolitik omfattar social trygghet, familjerätt, hälsovård, arbetsmarknadsfrågor, arbetsmiljö, jämställdhet, flyktingpolitik, konsumentpolitik, livsmedelspolitik m.m. På många områden är det nordiska samarbetet mera utvecklat än det europeiska. För de nordiska ländernas medverkan i den europeiska integrationen är medborgarpolitiken av central betydelse.

På områden där nordiska regler och nordisk lagstiftning bättre värnar om medborgarnas intressen bör de nordiska länderna agera offensivt. De nordiska länderna måste förhålla sig konstruktivt kritiska till EG:s lagstiftning, så att grundtankar och traditioner inom det nordiska rättssystemet beaktas. Ett nordiskt deltagande i den europeiska integrationen kommer att tillföra ökad öppenhet, mer av vad vi kallar offentlighetsprincip, som är en omistlig del i det nordiska samhället.

Nordisk arbetsrätt, arbetsmiljölagstiftning, arbetsmarknadspolitik m.m. är i förhållande till de flesta andra europeiska länder avancerad och bygger i första hand på avtalslösningar mellan arbetsmarknadsparterna. Denna nordiska modell bör vidareutvecklas och säkerställas i arbetet inom EES och EG.

Familjelagstiftningen måste i allt högre grad utformas med hänsyn tagen till olika samlevnadsformer och till att familjer bildas av parter med olika nationalitet och medborgarskap. Detta understryker vikten av ett allt närmare lagstiftningssamarbete mellan länder, inte minst som en del i den europeiska integrationen.

Den ekonomiska och politiska situationen i Öst- och Centraleuropa kan med fog befaras leda till omfattande flyktingströmmar. En nordisk beredskap för en sådan situation måste etableras och ett samarbete med övriga Europa utvecklas.

Norden bör gå i spetsen för ett effektivare konsumentskydd på den stora och nya harmoniserade Europamarknaden, som går längre än vad som för närvarande gäller inom EES och EG. Det är särskilt viktigt att främja livsmedelskonsumenternas intressen.

Nordisk forskning gällande europeisk integrationsrätt bör prioriteras, särskilt med tanke på EG-domstolens funktion.

I Norden har vi i många avseenden nått längre när det gäller jämställdhet än de flesta övriga länder i Europa. Jämsides med att vi strävar efter en större jämställdhet i de nordiska länderna måste vi delta aktivt i motsvarande ansträngningar i den europeiska integrationen.

Med anledning av det anförda hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt

att i samarbetet inom EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med den nordiska modellen.

Oslo den 3 mars 1993

Sten Andersson (s)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Dorte Bennedsen (S)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Medlemsforslag om tiltak mot arbeidsledigheten

(Reist av Hans Engell, Geir H. Haarde, Kimmo Sasi, Sten Svensson og Anders Talleraas)

Ekonomiska utskottets betänkande över medlemsförslaget,
se A 1036/e, s. 352

Innledning

Vi er i en tid med meget store problemer på arbeidsmarkedet i hele Norden. I dag er over 1 million uten arbeid. Langtidsledigheten øker urovekkende og representerer et stort problem. Spesielt blant ungdom er det i ferd med å utvikle seg en apati som angriper selve kjernen i de nordiske samfunnsmodeller. Utviklingen kan snus til det bedre dersom de riktige beslutninger på det økonomiske og næringspolitiske området gjennomføres med fast besluttomhet.

Den Konservative Gruppen tar problemet meget alvorlig, men finner at de nordiske regjeringer er uten mulighet til å løse problemet helt og fullt på egen hånd. Til det er de nordiske land for mye en del av et stadig åpnere internasjonalt samfunn. Ønsker vi fortsatt veltstandsutvikling er det heller ikke noe alternativ å gi seg inn på økt proteksjonisme.

I erkjennelsen av ovennevnte ligger Den Konservative Gruppens tro på nødvendigheten av en mer koordinert politikk for å skape vekst og arbeidsplasser. En slik politikk bør etter Gruppens mening inneholde blant annet de punkter som nevnes nedenunder.

Aktuelle tiltak

- En politikk som sikrer at EØS-avtalen kan fungere så effektivt som mulig gjennom økt konkurranse, bedre utnyttelse av tilgjengelige ressurser og økt satsing på komparative fortrinn mellom de nordiske land, for eksempel i spørsmål som miljøteknologi.
- Arbeide for at Finland, Norge og Sverige oppnår et forhandlingsresultat i sine medlemskapsforhandlinger med EF som ytterligere bedrer næringslivets rammebetingelser.
- De små og mellomstore bedrifter må gis gunstigere rammevilkår gjennom lavere skatter og avgifter, mindre restriksjoner og et mer nærings-

livsvennlig klima. Det må kort og godt bli lettere og mer lønnsomt å starte opp ny virksomhet. Sagt med andre ord; det må være enklere å bli arbeidsgiver.

- De offentlige utgiftene må reduseres og omfanget på offentlig sektor innskrenkes. Den offentlige sektor må samtidig effektiviseres og gjøres mer konkurransedyktig.

- Forholdene må legges bedre til rette for tilgang på risikokapital til næringslivet slik at vi får større vilje til å foreta risikobetonte investeringer. Det må også gjennomføres tiltak som letter de økonomiske belastningene ved eierskifte i generasjonsbedrifter.

- Formuebeskatningen må fjernes.

- Forholdene må legges bedre til rette for større fleksibilitet i arbeidsmarkedet. Det innebærer tilpasning til en resultatorientert lønnsutvikling i næringslivet, samt tilpasning av trygdeordningene slik at incentivene til å søke arbeid istedet for arbeidsløshet kan ivaretas.

- Skape forutsetninger for at det europeiske rentenivået kan senkes.

- Legge til rette forutsetningene for en rentepolitikk som kan bidra til økte investeringer. Herav følger at inflasjonen må holdes på et lavt nivå. Offentlige investeringer til infrastrukturtiltak kan være forsvarlig, men det må allikevel manes til forsiktighet. Investeringer som finansieres ved budsjettunderskudd, for ikke å nevne økte offentlige driftsutgifter, gir press på renten og bidrar til forverret konkurransevne.

- Økt satsing på forskning og utvikling.

- Utrede forutsetningene for å få til en felles nordisk børs for å skape et felles nordisk kapitalmarked.

- Forenkling av det statlige regelverket i arbeidslivet med sikte på å lette presset på næringslivet. Innflytelsen på den enkelte bedrift må styrkes på bekostning av sentralstyring.

- Erkjenne avhengigheten av internasjonal handel og gode internasjonale konjunkturer, og dermed gjøre sitt ytterste for å bidra til en løsning på de vanskelige GATT-forhandlingene.

Med henvisning til det anførte foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å tilpasse de i medlemsforslaget angitte nærings- og arbeidsmarkedspolitiske retningslinjer i sin politikk.

Oslo, 2. mars 1993

Hans Engell (KF)
Kimmo Sasi (Kok.)
Anders Talleraas (H)

Geir H. Haarde (Sj)
Sten Svensson (m)

Medlemsförslag

om utvidgat Nordkalottsamarbete i ett europeiskt perspektiv (Nordkalotten som euroregion)

(Väckt av Elver Jonsson samt Kirsti Kolle Grøndahl, Halldór Ásgrímsson, Mats Hellström, Tore A. Liltved, Anna-Kaarina Louvo, Mats Nyby, Ingrid Näslund, Olof Salmén och Anders Svärd)

Miljöutskottets betänkande över medlemsförslaget,
se A 1030/m, s. 449

Regionalpolitiken i Norden står inför nya utmaningar mot bakgrund av dels det helt nyligen lanserade Barentssamarbetet, och dels den accelererande utvecklingen av den europeiska integrationen. Integrationen kan i sig medföra problem på grund av Nordkalottens perifer och utsatta läge, då integrationens kärna är lokaliserad till Centraleuropa, därför måste man på nordiskt håll beakta möjligheterna till ökat ekonomiskt samarbete "på tvären" mellan de nordliga områdena. Genom en förstärkning av integrationen i norr skapas en nödvändig motvikt mot en alltför stor centralisering i Europa och även möjlighet att dra nytta av EG:s regionalpolitik.

I Nordkalottsamarbetet i den av regeringarna (arbetsministrarna) på 70-talet tillsatta s.k. Nordkalottkommittén deltar i Finland Lapplands län, i Norge Finnmarks, Troms och Nordlands fylken samt i Sverige Norrbottens län. I januari 1993 inrättades Barents euroarktiska råd genom en överenskommelse mellan Finlands, Norges, Sveriges och Rysslands utrikesministrar. Enligt avtalet förbinder sig regeringarna att befrämja miljöskyddet i Barentsområdet, idka ekonomiskt samarbete, utveckla kommunikationerna och förbättra urbefolkningarnas ställning. Barents euroarktiska råd organiseras på två plan, ett regionalt och ett nationellt där utrikesministrarna möts en gång per år och ministermöten hålls i olika sammansättningar, t.ex. trafik-, kultur-, finans- och industriministrar. Huvudrollen i det konkreta samarbetet kommer att spelas av det regionala rådet som består av landshövdingarna i Lapplands län i Finland, Norrbottens län i Sverige, fylkesmännen i Finnmarks, Nordlands och Troms fylken i Norge samt motsvarande befattningshavare i Murmansk- och Arkangelsområdena i Ryssland samt även i Karelen.

Nordkalotten har varit en av de aktivaste samarbetsregionerna i Norden. Ett av samarbetsprojekten har varit den tvärgående flygförbindelsen

Tromsø-Luleå-Uleåborg som numera också omfattar en mellanlandning i Kiruna. Under Nordkalottens utbildnings- och forskningsråd har under senare år bl.a. utförts ett nordiskt ledarutvecklingsprogram, ett utbildningsprojekt för Nordkalottekniker och programutveckling av teknologi i kallt klimat och inom forskning och utveckling. Nordkalottkommitténs verksamhet har under senare år präglats av ökad internationalisering där Europaperspektivet och kontakterna med nordvästra Ryssland fått stor betydelse. Samarbetet avser kunskapsuppbyggnad och kontaktskapande verksamhet, däribland nätverksbyggandet och konkreta samarbetsprojekt över landgränserna. Traditionellt prioriterade sektorer är utbildning/-forskning och utveckling, handel/industri och turism samt två nya sektorer: miljö och kultur.

Det nordiska regionalpolitiska samarbetsprogrammet som gäller 1992-1994 präglas av frågor om Norden och den europeiska integrationen. Ministerrådets program innehåller kriterier för användningen av regionalpolitiska medel i de gränsregionala områdenas projektverksamhet samt i temaorienterat sektoriellt samarbete och belyser de möjligheter EG:s utveckling innebär. Däremot ger t.ex. den svenska långtidsutredningen för sin del en mer pessimistisk bedömning av den europeiska integrationsutvecklingens konsekvenser för glesbygderna i norr. Utredningen påpekar att glesbygdsregionernas svaghet är deras begränsade regionala marknader, varför dessa regioner endast undantagsvis kan dra fördel av den ökade konkurrens som den inre marknaden ger upphov till.

Dessutom räknar utredningen med vissa negativa effekter. Tilltron till marknadslösningar medför att utrymmet för intern subvention av olönsamma verksamheter reduceras. Glesbygdsregionernas bosättningsmönster gör att kostnaden för investeringar i infrastruktur blir hög, vilka också kombineras med höga driftskostnader. Inom ramen för nationella monopol inom kommunikationerna har dessa merkostnader täckts genom att lönsammare regioner har fått subventionera glesbygdsregioner. Prioriteringar av marknadslösningar och begränsningar i antal och omfattning av nationella monopol innebär att situationen förändras. Antingen kommer priset för kommunikationstjänster att stiga eller så tvingas myndigheterna subventionera tjänsteproduktionen i dessa regioner. Detta sker samtidigt som ökad konkurrens i andra regioner bidrar till att pressa priserna i dessa.

I andra framställningar, i synnerhet med ursprung hos Nordiska ministerrådet, redovisas en mer optimistisk ton angående integrationens effekter på perifera regioner. Danmark, som varit EG-medlem i 20 år, har redovisat positiva erfarenheter av EG:s regionalpolitik. Det har sålunda skapats täta relationer mellan Danmarks och EG:s regionalpolitik. Regionalpolitiken ses som en väsentlig förutsättning för att den inre marknaden skall ha de förväntade positiva konsekvenserna för den ekonomiska tillväxten.

EG:s strukturfonder (regionalfonden, socialfonden och lantbruksfonden) används som ett led i denna politik genom stöd till u-områden, omstrukturering av industriområden på tillbakagång - häribland stadsområden - samt omställningar i lantdistrikten.

Det framhålls i det s.k. nordiska basprojektet (Nord 1990:113) att systematiska program där planläggningen bedöms är en förutsättning för att strukturfonderna skall bevilja medel. Det är inte längre medlemsländerna, utan EG-kommissionen som tar initiativ till att enligt gemensamma kriterier välja ut de områden som är berättigade till understöd. Därmed blir det en viktig självständig uppgift för de statliga myndigheterna att leverera det underlag och den argumentation som gör det möjligt att ge sig i på en dialog med EG:s myndigheter om hur understöds-kriterier fastställs och hur resurserna prioriteras för den regionala utvecklingen på ett målinriktat och långsiktigt sätt.

De regionala teknologiprogrammen 1987-1992, som stöds av EG:s regionalfond, fortsätter. Gemensamt för dessa program är att det understöd som EG beviljar skall fördubblas antingen genom lokalt understöd eller med understöd från staten. För Danmarks del berörs Sønderjyllands amt av utvecklingsprogrammet och har erhållit avsevärda medel i understöd av EG:s regionalfond. Detta gäller även för Viborgs amt, Bornholm, Lolland och hela Nordjyllands amtskommun.

Bidrag ur de s.k. strukturfonderna ges som huvudregel endast åt medlemsstater i EG. Det kan därför med sikte på eventuellt kommande medlemskap vara lämpligt att redan nu på nordisk nivå förbereda projekt som lämpar sig för bidrag ur EG:s strukturfonder.

Regionalpolitiken har från början spelat en stor roll i EG:s allmänna politik. Redan i Romfördragets preambel talas om att medlemsstaterna är angelägna om att stärka sin ekonomiska gemenskap och trygga en harmonisk utveckling genom att minska klyftorna mellan olika regioner och de mindre gynnade regionernas eftersläpning. Gemenskapen har för detta syfte inrättat tre s.k. strukturfonder: den europeiska regionalfonden, den europeiska socialfonden, som medverkar till rehabilitering av arbetare i sektorer med hög arbetslöshet, och lantbruksfonden.

Dessa har i och med Maastrichtavtalet och det s.k. Delors II-programmet försetts med väsentligt utvidgade medel. 1993 års budget till strukturfonderna skall således uppgå till 14 miljarder ECU, dvs. ca 25 % av hela Gemenskapens budget. I Maastricht antogs också ett särskilt protokoll om särskilt regionalt bistånd och avtalet innehåller en ny "samhörighetsfond" (Cohesion Fund) för att bistå de fattigaste medlemsländerna, Spanien, Portugal, Grekland och Irland i miljö- och infrastrukturprojekt. De allmänna principer på vilka Gemenskapen grundar sina beslut om regionalt bistånd innebär bl.a. att de som har bidrag att redovisa på regional, nationell eller gemenskapsbas bör spela en aktiv roll, att beslutsmakten klart skall delegeras till lokal, regional eller nationell nivå på så sätt att maximal effektivitet och ansvarighet uppnås (subsidiaritet), samt att Gemenskapens fonder inte bör ersätta nationella finansieringsinsatser utan tillkomma utöver dessa. Regionalpolitiska insatser med stöd från EG måste således bygga på nationella eller regionala initiativ och projekt.

I EG-sammanhang talas om tre typer av regioner som kan ansöka om regionalt stöd. Den första kategorin är regioner som inte åtnjuter samma ekonomiska utveckling som andra, så att deras BNP per invånare är under

75 % av Gemenskapens genomsnitt. Den andra kategorin är regioner vars traditionella industri drabbats av nedgång och därför har behov av stöd för att anpassa sitt näringsliv till nya verksamheter. De har en arbetslöshet som ligger över Gemenskapens genomsnitt.

Den tredje kategorin är jordbruksområden som är väsentligt glesare befolkade än övriga delar av Gemenskapen och har särskilda behov av stöd för sin ekonomiska utveckling. Till dessa hör i de nuvarande EG-länderna bl.a. de skotska högländerna.

Dessutom ges stöd till andra zoner som inte avgränsats på ett lika klart geografiskt sätt. Dessa får stöd för att motverka långtidsarbetslöshet, för yrkesutbildning för ungdom eller för modernisering av jordbruket.

I enlighet med besluten i Maastricht tilldelas de regionala/lokala myndigheterna en viktigare roll. Dessa kommer att ingå i ett partnerskap med EG-kommissionen och regeringarna för att utarbeta, finansiera och övervaka de regionala stödprogrammen. Förutsättningen för att kunna utnyttja dessa stödformer är att man utarbetar och presenterar lämpliga projekt som står i samklang med de principer som EG fastslagit. Danmarks erfarenheter härvidlag är klart positiva.

NordREFO, Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning, har redan inrättat ett samarbete med EG-kommissionen. Sålunda finansieras ett NordREFO-projekt "Impact of the Development of the Nordic Countries" av EG. Syftet är att utarbeta några perspektiv för hur EG:s regionala utveckling mot år 2000 kan påverkas av en nordisk integration, samt vara med och öka kunskapsnivån om Nordens regioner. Projektet under ministerrådet har i hög grad präglats av den europeiska integrationsutvecklingen och ministerrådet har låtit utarbeta en rapport om nordiska regionalpolitiska problemställningar som bl.a. skall kunna utgöra underlag för hur länderna kan argumentera i förhållande till den europeiska integrationen. Basprojektet har inriktats på studium av de nordiska regionernas särdrag och potential i förhållande till Europa. Det framhålls i dess rapport att det är viktigt att vinna förståelse för att de nordiska särdragen, såsom gles befolkning, långa avstånd till marknaden, perifer struktur och kallt klimat, ställer särskilda krav på handhavandet av naturresurserna och på en aktiv regionalpolitik. Ministerrådet har diskuterat en gemensam nordisk regionindelningsmodell som fångar upp strukturproblemen och ger länderna frihet att driva en egen regionalpolitik.

Det är i detta sammanhang även av intresse att EG-kommissionen i sin kommentar till den svenska medlemskapsansökan gör ett uttalande som kan tolkas som ett löfte att framdeles ta hänsyn till de norra regionerna i EG:s regionalpolitik. I detta uttalande sägs att Sveriges anslutning till EG skulle för första gången föra in arktiska och subarktiska regioner i Gemenskapen. De klimatiska och demografiska förhållanden som utmärker sådana regioner skulle, påpekar kommissionen, öka den regionala och sociala mångfalden och måste tas i beaktande i EG:s strukturpolitik.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i ljuset av de nya möjligheterna och utmaningarna för regionalpolitiken i Norden bistå Nordkalottens län/fylken med att snabbt utarbeta regionalpolitiska projekt som kan komma i fråga för strukturpolitiskt samarbete med EG,

att bistå Nordkalottens län/fylken med att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barentsregionen.

Oslo och Helsingfors den 1 mars 1993

Elver Jonsson (fp)

Mats Hellström (s)

Tore A. Liltved (H)

Mats Nyby (SDP)

Olof Salmén (ÅC)

Halldór Ásgrímsson (F)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Ingrid Näslund (kds)

Anders Svärd (c)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om Nordiska rådets arbetsformer

(Medlemsförslaget väckt av Wiggo Komstedt, se s. 452)

1. Presidiets förslag till beslut

Presidiet föreslår för plenarförsamlingen att *inte* företa sig något i anledning av förslaget.

2. Motivering

Presidiet betonar att frågeinstitutet vid sessionerna är ett viktigt instrument för att möjliggöra att aktuella politiska frågor tas upp på sessionen för att förbättra dialogen mellan ministerrådet och de enskilda rådsmedlemmarna samt för att öka parlamentarikernas möjlighet att följa upp frågornas behandling i den politiska processen.

Presidiet avser att kontinuerligt vid behov värdera formerna för tillämpningen och genomförandet av frågeinstitutet under rådets sessioner.

Att frågeinstitutet av rådsmedlemmarna även uppfattas som ett viktigt instrument bevisas av att vid rådets vårsessioner besvaras i genomsnitt 40-50 frågor av ministerrådet eller regering.

Frågeinstitutet regleras huvudsakligen i Helsingforsavtalets artikel 57 och rådets arbetsordning § 14. Presidiet fastsätter dessutom inför varje sessionen konkreta regler för sessionens genomförande, i vilka även regler för frågeinstitutets tillämpning fastställs.

Frågeinstitutet har hittills tillämpats under sessionerna huvudsakligen så, att de frågor som hör till ett fackutskott besvaras i slutet under respektive utskotts sakområde.

Under den 42:a sessionen tillämpades en försöksordning vilken gick ut på att samtliga frågor behandlades samlat vid en given tidpunkt (frågetimme).

Båda alternativen har visat sig ha sina fördelar och nackdelar. Förslagställaren föreslår alternativt även att man på sessionens tredje möte, dvs. sista dagen, skall ha en samlad frågetimme. Risken är dock att flera fackministrar kan ha avrest från sessionen.

Presidiet konstaterar vidare att rådets voteringsordning har varit föremål för ständig strävan till förenkling. Genomförandet av en votering ge-

nom acklamation har möjliggjort en mycket snabbare voteringsordning än tidigare. Presidiet avser även fortsättningsvis att eftersträva förenkling av voteringsproceduren.

Presidiet föreslår för plenarförsamlingen regler för sessionens genomförande inför varje session. I dessa regler kan bl.a. tillämpningen av frågeinstitutet samt voteringsreglerna preciseras.

Presidiet kommer naturligtvis att ta hänsyn till förslagställarens synpunkter och konkreta förslag när presidiet nästa gång tar ställning till reglerna för sessionens genomförande.

Plenarförsamlingen kan därmed alltid under sessionens första möte konkret ta ställning till hur frågeinstitutet eller voteringsordningen skall tillämpas under en session.

Med hänvisning till detta föreslår presidiet att sessionen inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

3. Uttalanden

Medlemsförslaget har av presidiet sänts på remiss för uttalanden till rådets utskott och partigrupper med svarsfrist 1.9.1993.

Av partigrupperna har endast mittengruppen inkommit med uttalande.

Utskottens uttalanden kan sammanfattas som följer:

Utskotten anser att frågeinstitutet bör tillämpas så, att frågorna besvaras i samband med behandlingen av respektive utskotts sakområde. Utskotten motsätter sig att frågorna besvaras under en given tidpunkt (frågetimme) och i ett sammanhang.

Mittengruppen anser att frågorna även i framtiden skall besvaras samlat. Detta förutsätter dock ändring av vissa tidsfrister för frågornas inlämnande och att presidiet avgör i vilken ordning frågorna besvaras samt att de frågor som ej hinns behandlas besvaras skriftligen senare.

Gällande voteringsordningen anser juridiska, social- och budgetutskotten att en votering kan ske samlat. Ekonomiska och kulturutskotten tar inte ställning i frågan.

Stockholm den 28 september 1993

Halldór Ásgrímsson (F)
Thor-Eirik Gulbrandsen (A)
Elvør Jonsson (fp)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Kimmo Sasi (Kok.)

Knud Enggaard (V)
Geir H. Haarde (Sj)
Anker Jørgensen (S)
Mats Nyby (SDP)
Jan P. Syse (H) president

Medlemsförslag

om Nordiska rådets arbetsformer

(Väckt av Wiggo Komstedt)

Frågeinstitutet i Nordiska rådet regleras i Helsingforsavtalets artikel 57 och Arbetsordningens § 14. I strävan att förbättra frågeinstitutet, som är en viktig del i rådets arbete, har detta under årens lopp varit föremål för diskussion och förändringar.

I samband med den senaste ändringen 1992 ansågs att rätten att ställa fråga skulle kodifieras i arbetsordningen, men att presidiet skulle åläggas uppgiften att i samråd med berörda inför varje session besluta om detaljerna kring besvarandet t. ex. antal debattdeltagare, inplacering under sessionen m. m.

Vid 42:a sessionen hade presidiet föreslagit att frågeinstitutet skulle tillämpas med avvikelser från gällande regler som en försöksordning så att samtliga frågor och svar skulle behandlas under sessionens tredje dag. Avsikten var att anordna en två timmar lång frågestund. Under denna besvarades ett 50-tal frågor, varför den avsatta tiden för frågestunden inte kunde hållas utan blev dubbelt så lång mot vad som planerats. Sakbehandlingen blev till följd härav starkt försenad.

Frågestunden är i första hand en angelägenhet för frågeställarna och de ministrar som skall besvara frågorna, eftersom möjligheten för annan rådsmedlem att delta i debatten är starkt begränsad. För att uppnå en bättre arbetsrytm och ett större deltagande under utskottens ärendehantering bör frågorna därför besvaras i samband med respektive utskotts sakbehandling eller alternativt på sessionens tredje dag efter avslutad sakbehandling.

Omröstningsreglerna i rådet regleras i arbetsordningens §§ 11 - 13. Mycket har under senare år gjorts för att förenkla voteringsordningen t. ex. möjligheten att ta beslut genom acklamation. Enligt gällande regler skall minst hälften av de röstberättigade vara närvarande vid omröstning. Detta innebär att rekommendation, yttrande eller annat beslut om vilket votering företas kan falla trots att majoriteten av de närvarande röstar ja. För att i största möjliga utsträckning undvika att denna situation uppstår och för att ytterligare förenkla voteringsordningen vill jag föreslå, att votering sker samlat efter att ett utskotts alla ärenden är behandlade och slutdebatterade. Möjligheten att företa samlad votering för flera utskotts ärenden samtidigt bör också övervägas, särskilt då utskotten har få ärenden på dagordningen.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att

Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att besluta

1. *att* frågor besvaras under respektive utskotts sakbehandling alternativt efter avslutad sakdebatt under sessionens tredje möte,
2. *att* votering företas samlat när ett utskotts alla ärenden är behandlade och slutdebatterade och med möjlighet till samlad votering för fler än ett utskott när så anses ändamålsenligt.

Stockholm den 5 april 1993

Wiggo Komstedt (m)

Medlemsförslag

om näringslivssamarbetet i Norden

(Framlagt av Mittengruppen)

Ekonomiska utskottets betänkande över medlemsförslaget,
se A 1036/e, s. 352

De nordiska länderna genomlever för tillfället ekonomiskt svåra tider. Den höga arbetslösheten är ett akut problem för samtliga länder. För att trygga den framtida sysselsättningen är det av särskild betydelse att de nordiska länderna klarar av att få statsfinanserna i balans och industriproduktionen i gång.

Då sysselsättningsproblemen idag är så stora som de är, är det viktigt att också det nordiska samarbetet, såväl inom de nordiska institutionerna som via andra gemensamma satsningar, inriktas på att bekämpa den höga arbetslösheten.

Mycket tyder på att utvecklingen i Europa går mot ett större betonande av starka regioner. För de nordiska ländernas del betyder detta troligen att de enskilda nordiska ländernas ekonomiska utveckling i allt större utsträckning blir beroende av hur Norden som region i Europa utvecklar sig. Det näringspolitiska samarbetet bör därför vara ett prioriterat satsningsområde med målsättningen att skapa en stark nordisk tillväxtregion.

Detta kräver ett aktivt deltagande i alleuropeiska satsningar för främjandet av tillväxt och sysselsättning. Norden bör därför aktivt medverka till att det arbete som igångsatts av EG:s och Eftas ekonomi- och finansministrar fortsätter.

Vi konstaterar därför med tillfredsställelse att de nordiska ekonomi- och finansministrarna har enats om gemensamma riktlinjer för gränsöverskridande infrastrukturinvesteringar och hur Nordiska investeringsbanken kan medverka i infrastrukturprojekt med större andelar än hittills.

EES-avtalet skapar möjligheter för ökat samarbete på företagsnivå över gränserna. De nordiska länderna bör dock gå vidare. Frågan om cabotage, "transport mellan två punkter i ett land, utförd med ett transportmedel hemmahörande i ett annat", är exempel på beslut där de nordiska länderna föregår utvecklingen i övriga Europa och som bör följas upp av liknande åtaganden på andra områden.

De uttalade behoven av en prioritering av forskning och utbildning bör nu följas upp av konkreta insatser där också den offentliga sektorn spelar en roll, inte minst vad gäller koordineringen av forskningen i Norden. Resurser, institutioner, olika utrymmen och forskarverksamhet bör, vad gäller forskningen, vara gemensamma i Norden.

De knappa resurser vi globalt sett har tillgång till i Norden - forskning - i Norden står för ca 2% av den globala forskningen - bör nu koncentreras och användas på det mest ändamålsenliga sättet för att vi som region skall kunna bli ett tillväxtområde. Den ökade satsningen på forskning som stats- och samarbetsministrarna beslutat om bör inriktas på forskning som stärker möjligheterna för effektiv industriforskning och som befrämjar produktutvecklingen.

EES-avtalet ger möjligheter för Efta-länderna att delta i de europeiska industriprogrammen. Detta bör utnyttjas till fullo. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att vi själva måste definiera våra egna specifika nordiska forskningsbehov. De nordiska resurserna bör utnyttjas för ändamål som gagnar den nordiska industrins utvecklingsbehov, så att den nordiska verksamheten kompletterar det arbete som utförs nationellt och på ett bredare internationellt plan. Detsamma gäller provning och teknik. Genom att lösa problemställningar på ett nordiskt plan, gällande bl.a. utarbetandet och användandet av provningsmetoder samt kvalitetsökning, kan nationella målsättningar enklare och kostnadseffektivare uppfyllas än om varje land var för sig försöker lösa likartade problem.

Handeln med såväl varor som kapital berörs allt mindre av gränser. I en tid av lågkonjunktur är det därför skäl att se längre än enbart till de europeiska marknaderna. Många nordiska företag har redan gjort lyckade investeringar i den sydostasiatiska regionen, en region som med all sannolikhet kommer att bli den ledande ekonomiska regionen globalt sett.

Här kunde ett samordnande av de nordiska resurserna vara verkningsfullt för att skapa bättre förutsättningar för de åtaganden som den offentliga sektorn påtar sig. Speciellt i fråga om Sydostasien kan ett samspel mellan det offentliga och det privata skapa goda förutsättningar för lyckade resultat. Genom att skapa möjligheter till projektfinansiering av projekt av s.k. nordiskt intresse kan speciellt de små- och medelstora exportföretagen gynnas. När det gäller projektfinansiering bör också satsningar i Östeuropa uppmärksammas i högre grad.

Även om den inre marknaden medför förbättrade förutsättningar att verka över gränserna kvarstår problem för många företag vad gäller tillgången på riskkapital, speciellt små och medelstora, där eventuella nya arbetsplatser kan skapas. Bl.a. har planer på en gemensam börs diskuterats. Ett första steg på vägen mot en riskkapitalfond kunde vara skapandet av regionala eller branschvisa fonder. Ett sådant arbete har nyligen inletts inom ministerrådet.

Oberoende av formerna för de nordiska ländernas närmande till EG finns det skäl för ett aktivt nordiskt samarbete på lagstiftningsområdet. Det finns skäl att inom den nordiska regionen aktivt gå in för en harmonisering av lagstiftningen, trots EES-avtalet som enbart anger ramarna. Detta

gäller inte minst skattelagstiftningen. En harmoniserad lagstiftning är till för att underlätta speciellt de mindre företagens möjligheter att verka inom ramen för Norden som hemmamarknad. En harmoniserad lagstiftning är också ett viktigt instrument för att Norden skall framstå som en attraktiv region för utomnordiska investerare.

Inom ramen för det nordiska samarbetet har vi en rad institutioner med anknytning till näringslivet. Budgetmässigt har flera av dessa emellertid drabbats av rätt stora nedskärningar, vilket är att beklaga, för oberoende av vad som sker när det gäller eventuella EG-medlemskap återstår behovet av en konkurrenskraftig region. Den erfarenhet av samarbetet över gränserna som finns i dessa institutioner bör tas tillvara. Resursmässigt rör det sig om små summor, och tanken har ej heller varit att de här institutionerna kan eller skall lösa alla problem, men i dessa institutioner finns det i alla fall en grund för ett vidare och intensifierat samarbete inom industri- och näringslivssektorn. Detta kräver emellertid att det sker en översyn av finansieringsformerna för de olika institutionerna. Fortsätter utvecklingen enligt samma mönster som under de senaste åren betyder det att institutionerna sakta men säkert fråntas möjligheterna att bedriva en något snär ändamålsenlig verksamhet.

För att Norden skall kunna dra nytta av den nya situationen i Europa föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att näringspolitiken prioriteras i det nordiska samarbetet, med målsättning att skapa ett tillväxtområde i Norden

att en strategi för utvecklingen av det nordiska näringslivssamarbetet utarbetas, med uppgift att identifiera de områden där nordiskt samarbete bidrar till en ökad konkurrensförmåga

att de nordiska länderna bidrar till att det europeiska initiativet för ökad sysselsättning förs vidare

att de nordiska infrastruktursatsningarna samordnas, så att Norden bättre knyts samman med det övriga Europa och då särskilt de nordiska närområdena

att koordineringen av de nordiska forskningsresurserna intensifieras och styrs in på produktutveckling inom områden där vi har möjlighet att ta en ledande industriroll, såsom energi och miljöteknologi

att samordning av exportfrämjandet via exempelvis projektfinansiering stärks

att planerna på att skapa bättre tillgång till riskkapital för speciellt småföretagen vidareförs

att arbetet med harmoniseringen av lagstiftningen intensifieras, speciellt vad gäller skattelagstiftningen

att de nordiska institutionerna med anknytning till industri- och näringsliv vidareutvecklas och förstärks.

Tórshavn den 7 maj 1993

För mittengruppen i Nordiska rådet

Halldór Ásgrímsson (F)
Partigruppsordförande

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter

(Medlemsförslaget väckt av Markku Laukkanen samt Timo Ihamäki, Otto Steenholdt och Erkki Tuomioja, se s. 461)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1051/k om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 27-28 september samt den 8 november 1993.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att ministerrådet vidtar åtgärder för grundande av Nordens miljöinstitut i Rantasalmi i S:t Michels län.

Förslagsställarna framhåller att den pågående integrationsutvecklingen i Europa medför ett ökat behov av förstärkt mångsidigt samarbete i miljöfrågor som berör Norden. Genom Nordens miljöinstitut i Rantasalmi, i anslutning till sjönaturcentret, kan Nordiska rådet på ett avgörande sätt utveckla det nordiska miljösamarbetet särskilt i miljöfostran av ungdom och i nordisk miljöforskning. Sjönaturcentret i Rantasalmi är ett av de projekt som startats med anledning av 75-årsjubileet av Finlands självständighet och blir färdigt våren 1994.

Det framhålls att ett beslut om att grunda ett Nordens miljöinstitut skulle stöda verksamhet för en bärkraftig utveckling enligt UNCED-dokumentet, som alla nordiska representanter undertecknade i Rio de Janeiro. Verksamhet för en bra miljö har bedrivits i Rantasalmis sjönaturcenter sedan FN:s miljöår 1980 och resultat har uppnåtts i utvecklingen av jordbruksproduktion, ungdomens miljöfostran och naturbesparande teknologi.

2. Remissbehandling

Utskottet beslöt på sitt möte den 27-28 september 1993 att förslaget inte skulle undergå remissbehandling.

3. Utskottet

Medlemsförslagets syfte är att intensifiera miljöfostran och miljöforskning inom Norden genom att upprätta ett Nordens miljöinstitut i Rantasalmi i Finland i anslutning till ett sjönaturcenter som redan ligger där.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har uppmärksammat miljö-samarbetet inom Norden under en lång följd av år. Miljösamarbetet har varit ett högt prioriterat område inom det nordiska samarbetet och är det fortfarande. Detta är ett av de få områden, förutom kulturområdet, som inte föreslås få en minskning i den nordiska budgeten 1994.

Många medlemsförslag har behandlat det nordiska miljösamarbetet och många projekt har satts igång inom det nordiska samarbetet på miljöområdet.

Inom kulturområdet har projekt om miljöundervisning i skolan startats år 1991. Här utprovas särskilt den s.k. nätverksmetoden som anknyter till forskning och fortbildning och syftar till breddning och fördjupning av nordisk miljöundervisning där etiska och demokratiska frågor lyfts fram. Projekten kommer att löpa minst fem år och skall utveckla fortbildningen inom området.

Ministerrådet beslutade år 1991 att igångsätta ett miljöforskningsprogram och samlarministerierna tilldelade medel för detta. Miljöforskningsprogrammet, som löper 1993-1997, har som mål att stärka miljöforskningen i de nordiska länderna. Programmet är koncentrerat till klimatforskning, med miljöforsknings-samarbete i Östersjöområdet samt forskning om miljöpolitikens samhällsmässiga förutsättningar.

Det har varit ministerrådets linje under senare tid att inte upprätta nya institutioner utan att koncentrera samarbetet i ökad omfattning till tidsbegränsade projekt. Kulturutskottet har avgivit betänkande över ett minister-rådsprogram om ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m., där man föreslagit nedläggningar och ändringar av en del institutioner på kulturområdet i syfte att rationalisera och spara in medel för projektverksamhet.

Det är utskottets uppfattning att de områden som medlemsförslaget behandlar redan är mycket väl tillgodosedda inom det nordiska samarbetet och att behov för upprättande av den föreslagna institutionen inte verkar finnas.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Mariehamn den 8 november 1993

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Virpa Puisto (SDP)

Otto Steenholdt (A)

Eeva Turunen (Kok.)

Paul Chaffey (SV)

Jógvæn A. Johannessen (Jvfl)

Karin Lian (A)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Siri Frost Sterri (H)

Medlemsförslag

om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter

(väckt av Markku Laukkanen samt Timo Ihamäki, Otto Steenholdt och Erkki Tuomioja)

Den pågående integrationsutvecklingen i Europa medför ett ökat behov av förstärkt mångsidigt samarbete i miljöfrågor som berör Norden. Nordens natur utsätts alltmer för föroreningar, utsläpp och erosion. Nordiska investeringsbanken (NIB), Nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO, Nordiska utvecklingsfonden (NDF) och Nordiska projektexportfonden har fört det nordiska miljöarbetet väl framåt. Ett förstärkt samarbete mellan medborgarorganisationerna kommer i framtiden att accentueras i miljöarbetet i Norden.

Genom Nordens miljöinstitut i Rantasalmi, i anslutning till sjönaturcentret, kan Nordiska rådet på ett avgörande sätt utveckla det nordiska miljöarbetet särskilt i miljöfostran av ungdom och nordisk miljöforskning. Eftersom Rantasalmis sjönaturcenter i ligger i Saimenregionen i östra Finland öppnar det nya möjligheter för samarbete i miljöfrågor med Ryssland, Baltikum och OSS-länderna. Sjönaturcentret i Rantasalmi är ett av de projekt som startats med anledning av 75-årsjubileet av Finlands självständighet och kommer att bli färdigt våren 1994. Verksamheten vid centret startas sommaren 1994. Den finska staten och Rantasalmi kommun har redan investerat 11 miljoner mark i projektet.

Ett beslut om att grunda ett Nordens miljöinstitut skulle stöda verksamhet för en bärkraftig utveckling enligt UNCED-dokumentet, som alla nordiska representanter undertecknade i Rio de Janeiro. Rantasalmis sjönaturcenter ligger i S:t Michels ekolän, där verksamhet för en bra miljö bedrivits sedan FN:s miljöår 1980. De bästa resultaten i ekolänprojektet har uppnåtts i utvecklingen av jordbruksproduktionen, ungdomens miljöfostran och naturbesparande teknologi.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för grundande av Nordens miljöinstitut i Rantasalmi i S:t Michels län.

Helsingfors den 17 juni 1993

*Markku Laukkanen (Kesk.)
Otto Steenholdt (At)*

*Timo Ihamäki (Kok.)
Erkki Tuomioja (SDP)*

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland

(Medlemsförslaget väckt av den konservativa gruppen i Nordiska rådet, se s. 464)

1. Presidiets förslag till beslut

Presidiet föreslår att

Nordiska rådets rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ytterligare stärka kravet gentemot Ryssland om ett snabbt, ordnat och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Lettland.

2. Motivering

Nordiska rådet presidium har upprepade gånger under de senaste åren stött de baltiska staternas krav på tillbakadragning av de ryska trupperna i Baltikum. Presidiet har även i kontakter med Ryssland gett uttryck för kravet på att de ryska trupperna skall dras tillbaka från de baltiska staterna.

Presidiet utgår i sitt krav från den värderingen att tillbakadragningen av trupperna från de baltiska staterna är av stor betydelse för säkerheten och stabiliteten i Nordeuropa.

Presidiet förenar sig i slutdeklarationen från ESK:s toppmöte i Helsingfors och de nordiska utrikesministrarnas ställningstagande av september 1993 enligt vilket ett snabbt, ordnat och fullständigt tillbakadragande av de ryska trupperna från Estland och Lettland är av stor betydelse för hela Europas säkerhet och för stabiliteten i Östersjöregionen.

Presidiet betonar vikten av att ett avtal om trupp bortdragning så snabbt som möjligt ingås vilket också skulle ha direkt betydelse för möjligheterna

att finna lösningar på andra problem i förhållandet mellan de baltiska staterna och Ryssland.

Mariehamn den 8 november 1993

Sten Andersson (s)
Knud Enggaard (V)
Geir H. Haarde (Sj)
Anker Jørgensen (S)
Mats Nyby (Sdp)

Halldór Ásgrímsson (F)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Elver Jonsson (fp)
Berit Brørby Larsen (A) Fung. president
Anders Talleraas (H)

Medlemsforslag

om tilbagetrækning af russiske tropper fra Estland og Letland

(stillet af Den konservative gruppe i Nordisk Råd)

Kort før Sovjetunionens opløsning og de kommunistiske regimers fald i Østeuropa anerkendte Sovjetunionen de baltiske staters uafhængighed og selvstændighed. En handling, der - efter mere end et halvt århundredes besættelse af sovjetiske tropper og en massiv sovjetrussisk koloniseringspolitik - var et påkrævet og positivt skridt i retning af sikring af retmæssige vilkår for de baltiske landes demokratiske og økonomiske udvikling.

Efter Sovjetunionens opløsning kom de sovjetrussiske tropper i de baltiske lande under russisk kommando. Disse russiske tropper er på trods af anerkendelsen af de baltiske landes selvstændighed endnu ikke trukket tilbage til russisk territorium. Således er de baltiske lande påtvunget en fremmed militærmagt på deres territorier.

Dette er en situation, der er såvel uholdbar som uacceptabel, ikke mindst set i lyset af det forsøg på pression, som Rusland har anvendt troppernes placering til i forbindelse med indenrigspolitiske spørgsmål vedrørende statsborgerskab.

De nordiske lande har fælles traditioner med de baltiske lande af såvel kulturel som historisk karakter. Derfor har de nordiske lande en forpligtelse til at støtte og sikre grundlaget for en demokratisk udvikling i hele Østersø-regionen. Denne forpligtelse har man blandt andet søgt at leve op til ved finansiering af et større genhusningsprojekt for russiske soldater, der er hjemvendt til Rusland efter tjeneste i de baltiske lande. Et tiltag der først og fremmest har til formål at sikre, at man i de baltiske lande får mulighed for at føre en fredelig og konstruktiv politik. For at sikre dette må de baltiske lande sikres total herredømme over eget territorium med heraf følgende rettigheder og forpligtelser.

Med henvisning til det anførte foreslås derfor, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at forstærke kravet yderligere over for Rusland om en hurtig tilbagetrækning af de russiske styrker i Estland og Letland.

København, den 5. oktober 1993

For Den konservative gruppen

Hans Engell (KF)
Formand

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Andersson, Elver Jonsson, Hans Nyhage, Ingrid Näslund, Berit Oscarsson, Richard Ulfvengren och Lars Werner, se s. 470)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1057/k om nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möte den 8 november 1993.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet i samarbete med Nordiska rådet och t.ex. Ungdomens Nordiska Råd och Föreningarna Nordens Förbund genomför en kampanj mot rasism och främlingsfientlighet i Norden, förslagsvis under namnet "Norden mot rasism".

De nordiska länderna har under de senaste åren haft problem med tendenser till främlingsfientlighet och rasism. Allt fler och allt grövre brott med rasistisk bakgrund har förekommit med bl.a. hot, misshandel och mord.

Många har velat se orsaken i den ekonomiska nedgången som lett till ett hårdare samhällsklimat. Lagstiftningen i de nordiska länderna förbjuder inte explicit rasistiska organisationer, men etnisk diskriminering är förbjuden i grundlagarna.

I de nordiska länderna har ett antal åtgärder vidtagits mot främlingsfientlighet och rasism, bl.a. i Sverige, där man har avsatt medel till motåtgärder och i Norge, där de politiska ungdomsorganisationerna arbetar med en kampanj för att bekämpa rasistiska fördomar. Tendenser till främlingsfientlighet och rasism kan endast bekämpas genom kunskap och kontakt med det nya och främmande. Infödda och invandrare måste mötas i vardagliga sammanhang och i arbetslivet, där skolans och lärarutbildningens roll med läroplaner och kursplaner är viktig.

Enligt förslagsställarna bör även en gemensamt anordnad nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet nu komma till stånd. Organisationerna i t.ex. Ungdomens Nordiska Råd bör ställa upp i en gemensam nordisk ungdomskampanj och regeringarna bör kunna finna ramar för ekonomiskt stöd för en sådan kampanj. I detta sammanhang är Förening-

arna Nordens Förbund som en bred frivillig organisation av stor betydelse för opinionsbildningen.

2. Remissyttranden

Medlemsförslaget har varit sänt på en begränsad remiss. Följande organisation har yttrat sig över förslaget:

Nordiska

Föreningarna Nordens Förbund

2.1. Nordiska remissyttranden

Föreningarna Nordens Förbund är mycket positivt till medlemsförslaget och finner det mycket tillfredsställande att skolverk, ungdomsorganisationer och det övriga folkliga organisationslivet utpekade som viktiga opinionsplattformar för kampanjen. Den föreslagna kampanjen kan lätt inpassas i den aktivitet *Föreningarna Nordens Förbund* planlägger. Föreningen ser emellertid också behovet av en separat kampanj såsom föreslås i medlemsförslaget och deltar gärna i förberedelserna av en sådan kampanj.

3. Utskottet

De nordiska länderna har utifrån ett internationellt perspektiv ansetts ha en synnerligen positiv människosyn och tolerans för främmande kulturer. Man har strävat efter att invandrare och flyktingar integreras i samhället så fort som möjligt, samtidigt som respekt har visats för deras ursprungliga kulturer, med bl.a. hemspråksundervisning och ekonomisk hjälp för att driva egna föreningar. Som medlemsförslaget förklarar har denna bild förändrats dramatiskt utifrån invånarnas perspektiv, även om det offentliga stödet har fortsatt.

Överallt i Europa förekommer samma tendenser. I många av länderna har det uppstått likadana stämningar som före andra världskriget, även om föremålet för hatet är ett annat. Inom Europarådets ram har man efter uppmaning från den norska statsministern Gro Harlem Brundtland satt igång förberedelser för en kampanj mot främlingsfientlighet.

I medlemsförslaget antyds att orsaker härtill är den ekonomiska nedgången, som lett till ett hårdare samhällsklimat och större otrygghet både på arbetsmarknaden och socialt. Även om denna syn inte är vetenskapligt belagd, förefaller det inte orimligt att anta att det finns ett sammanhang.

Ökat våld i TV, video och film, där ungdomar är den största tittargruppen, kan också vara en faktor som spelar en roll vid de allt grövre brotten mot flyktingar. Detta har avspeglats i olika undersökningar. En fransk undersökning har t.ex. redovisat att 70 % av de rasistiska brotten utövades av 15-20-åringar och av dessa var endast 4 % flickor. Runtom i världen har man nu börjat reagera på det våld som barn och ungdom exponeras för i TV, på film osv.

Utskottet är enigt med förslagsställarna om att man inom de nordiska länderna aktivt måste bekämpa de främlingsfientliga tendenser som verkar vara på frammarsch. De åtgärder som redan har företagits i de nordiska länderna, bl.a. i Sverige och Norge, och som nämns i medlemsförslaget är synnerligen viktiga, men ett samlat nordiskt grepp för att ändra opinionen och genomföra positiva informationsåtgärder för ökad främlingstolerans kan ändå vara avgörande för genomslagskraften i åtgärderna.

I detta sammanhang är det ytterst nödvändigt, liksom förslagsställarna påpekar, att involvera skolorna i Norden, genom bl.a. skolprojekt, lärarutbildning, inslag i läroböckerna osv. De viktigaste målgrupperna nås genom skolan, som därför bör vara aktivt involverad i alla större manifestationer mot främlingsfientlighet.

Utskottet anser att politikernas ansvar är mycket stort i detta sammanhang och deras åsikter och handlingar mot främlingsfientlighet borde synliggöras bättre. Ansvaret gäller både förtroendevalda politiker och alla andra som har möjlighet att påverka opinionen. Massmedia är här av stor betydelse, liksom gräsrotsorganisationer, inte minst ungdomsorganisationerna.

Utskottet önskar understryka att vid åtgärder inom Norden mot främlingsfientlighet spelar kultur och kulturevenemang en stor roll. Kultur är gränslös och bidrar till ökad tolerans och förståelse för olika religioner och samhällsformer. Därför är det synnerligen viktigt att den nordiska traditionen med den spontana kulturyttringen och den folkliga förankringen spelar en framträdande roll i detta sammanhang.

Utskottet stöder helhjärtat förslagsställarnas förslag om att förutom de ovannämnda åtgärderna för att bekämpa främlingsfientligheten bör även en gemensamt anordnad nordisk kampanj nu komma till stånd. Utskottet anser vidare att en sådan kampanj bör anordnas med Nordiska ministerrådet som huvudansvarig i samarbete med Nordiska rådet, de nordiska ungdomsorganisationerna och Föreningarna Nordens Förbund. En sådan kampanj anser utskottet bör få namnet "Norden mot främlingsfientlighet", eftersom termen rasism är relativt extrem, medan termen främlingsfientlighet har ännu större bredd och kan förankras psykologiskt hos en större grupp av människor.

En sådan kampanj måste enligt utskottet vara mycket väl förberedd för att ha den allra största genomslagskraften. En arbetsgrupp bör nedsättas för att förbereda kampanjen och komma med färdiga förslag till genomförande.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet att
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att nedsätta en arbetsgrupp bestående av representanter från Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, de nordiska ungdomsorganisationerna och Föreningarna Nordens Förbund. Arbetsgruppen ges i uppdrag att före den 15 februari 1994 framlägga ett förslag om genomförande av en nordisk kampanj med "Norden mot främlingsfiendtlighet" som tema.

att avsätta nödvändiga medel för att genomföra kampanjen.

Mariehamn den 8 november 1993

Marianne Andersson (c)
Sören Hansen (S)
Markku Laukkanen (Kesk.)
Virpa Puisto (SDP)
Otto Steenholdt (At)
Eeva Turunen (Kok.)

Paul Chaffey (SV)
Jógván A. Johannessen (Jvfl)
Karin Lian (A)
Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman
Siri Frost Sterri (H)

Medlemsförslag

om nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet

(väckt av Marianne Andersson, Elver Jonsson, Hans Nyhage, Ingrid Näslund, Berit Oscarsson, Richard Ulföengren och Lars Werner)

De nordiska länderna har sedan andra världskriget ända fram till senaste år i stort sett varit förskonade från tendenser till främlingsfientlighet och rasism. Emellertid har oroande förändringar kunnat iakttas under de senaste tre till fyra åren. Många har velat se orsaken härtill i den ekonomiska nedgången som lett till ett hårdare samhällsklimat och större otrygghet både på arbetsmarknaden och socialt. Under de senaste åren har problemen accentuerats genom allt fler och allt grövre brott med rasistisk bakgrund. Flyktingförläggningar har utsatts för mordbrand, judiska begravningsplatser har skändats och invandrare hotats, misshandlats och i vissa fall mördats. Rasistiska organisationer framträder numera öppet vid demonstrationer.

Lagstiftningen i de nordiska länderna förbjuder inte explicit rasistiska organisationer, men däremot åtskilligt av den verksamhet dessa ägnar sig åt. Etnisk diskriminering är förbjuden i grundlagarna och i Sverige finns en lag om hets mot folkgrupp. I ett antal motioner till riksdagen har föreslagits att rasistiska motiv skall räknas som försvårande omständighet vid bedömning av brott.

I de nordiska länderna har ett antal åtgärder vidtagits mot främlingsfientlighet och rasism. I Sverige har regeringen t.ex. avsatt 10 miljoner kronor till åtgärder. Medlen avses i första hand att långsiktigt påverka normer, attityder och förhållningssätt hos ungdomen. Föreningslivets och folkrörelsernas betydelse betonas i detta sammanhang. I Norge arbetar de politiska ungdomsorganisationerna med en kampanj för att engagera ungdom för att bekämpa rasistiska fördomar.

Även om en renodlad rasism är sällsynt i Norden visar 1900-talets historia tydligt hur lätt det är att locka in människor i människofientliga rörelser och politiska system. Antisemitismen har en lång historia och visar en förmåga att ständigt återuppstå i nya former. Den fortsätter ofta som hets även mot andra grupper. Om hatet mot en viss grupp accepteras som ett naturligt inslag i samhället går till sist ingen grupp säker. Sådana tendenser kan bara bekämpas genom kunskap och kontakt med det nya och främmande. Infödda och invandrade måste mötas i vardagliga sammanhang och i arbetslivet. Skolans och lärarutbildningens roll är viktig här-

vidlag. Läroplaner och kursplaner måste entydigt ta ställning mot rasistisk propaganda och rasistisk historieförfalskning.

Enligt vår uppfattning bör även en gemensamt anordnad nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet nu komma till stånd och organisationerna i t.ex. Ungdomens Nordiska Råd förmås att ställa upp i en gemensam nordisk ungdomskampanj. Regeringarna bör kunna finna ramar för ekonomiskt stöd till kampanjen. Nordiska ministerrådet/kulturministrarna borde kunna diskutera hur man kunde få till stånd ett gott samspel i arbetet med en sådan kampanj.

Vid Nordiska rådets två senaste sessioner har den ökande rasismen påtalats. Den senaste tidens händelser understryker ännu mera vikten av att bekämpa rasistiska tendenser och främlingsfientlighet redan i ett tidigt stadium. Att bekämpa rasism är ett demokratiskt renhållningsarbete, då den kan vara en början till en samhällsutveckling som ytterst hotar demokratin. Att bekämpa rasism handlar vidare om synen på människan och om allas lika värde oavsett ras.

I detta sammanhang vill vi särskilt understryka betydelsen av Föreningarna Norden, vilka som breda frivilligorganisationer har stor betydelse för opinionsbildningen. Föreningarna Norden bör ha en stor uppgift i detta sammanhang.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i samarbete med Nordiska rådet och t.ex. Ungdomens Nordiska Råd och Föreningarna Nordens Förbund genomföra en kampanj mot rasism och främlingsfientlighet i Norden, förslagsvis under namnet "Norden mot rasism".

Stockholm den 7 oktober 1993

Marianne Andersson (c)

Hans Nyhage (m)

Berit Oscarsson (s)

Lars Werner (v)

Elver Jonsson (fp)

Ingrid Näslund (kds)

Richard Ulfvengren (nyd)

Budgetutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994

samt disponeringen av överskottet från ministerrådets budget 1992

(Ministerrådsförslaget, se s. 515)

Fackutskottens uttalanden, se Bihang 1-5, s. 483-511

Budgetutskottets tilläggsbetänkande, se s. 512)

1. Inledning

Till budgetutskottet har hänvisats ministerrådets budgetförslag B 138/b om ministerrådets budget för 1994. Förslaget har förelagts rådets fackutskott för yttrande. Fackutskottens yttranden bifogas (se *Bihang 1-5*, s. 12-40).

Budgetutskottet har behandlat budgetförslaget (B 138/b) vid möten den 27 och 28 september 1993.

Ministerrådets budgetförslag bygger på generalsekreterarens budgetförslag, som behandlats av budgetutskottet den 3 augusti 1993. Utskottets synpunkter på generalsekreterarens budgetförslag har framförts till samarbetsministrarna i brev daterat den 3 augusti 1993.

Budgetutskottet kan konstatera att ministerrådets budgetförslag för 1994 följer generalsekreterarens budgetförslag med följande undantag:

I del I har några små justeringar av texten gjorts samtidigt som det tillkommit ett par figurer och tabeller.

När det gäller själva budgeten föreslås att tjänstemannautbytet (8.1.2) fortsatt skall bekostas med medel från den nordiska budgeten. Det föreslås därför att 1,786 MDKK överförs från ministerrådsreserven till tjänstemannautbytet. Konsekvensen av detta blir att ministerrådsreserven minskar från 5 MDKK till 3,214 MDKK.

Ytterligare en ändring föreslås. Det gäller en omfördelning av 50 000 DKK inom Baltikumprogrammet, från informationskontoren till projektmedlen. Omfördelningen är utan betydelse.

2. Utskottets synpunkter

Budgetdialog - historik

Budgetutskottet är berett att ta det ansvar det innebär att göra omprioriteringar inom den givna ramen. Utskottet anser emellertid att det varit en fördel om både stats- och samarbetsministrar i ett tidigare skede lyssnat på budgetutskottets synpunkter. Både vid sessionen i Oslo och vid möten med ministerrådssidan har utskottet framhållit att såväl kultur som forskning och utbildning är områden som prioriterats av rådet, men både budgetutskottet och alla fackutskott utom kulturutskottet var emot en strikt procentuell fördelning av budgetmedlen. Utskottet har inte heller varit berett att acceptera att så mycket som 50% av budgetmedlen skall gå till kultursektorn 1996.

Redan vid sessionen i Århus, hösten 1992, uttalade rådet ett visst missnöje med statsministrarnas förslag till en begränsning av satsningsområdet. Rådet var inte negativt till en koncentration av det nordiska samarbetet, rådet ansåg emellertid att både nedskärningar och upprioriteringar måste bygga på seriösa värderingar av en verksamhet ur nordiskt perspektiv. Enligt utskottets mening har några sådana värderingar inte gjorts.

Vid Oslosessionen, våren 1993, påpekade utskottet att det inte utan vidare går att avbryta fleråriga program och budgetöverenskommelser bara för att de inte stämmer med statsministrarnas ställningstaganden. Det innebär för det första ett oerhört slöseri med resurser och för det andra ett svikande av ingångna avtal eller utfästelser. Utskottet har vidare framhållit att det är behovet av nordiskt samarbete och kvaliteten som skall vara avgörande vid medelsfördelningen. Utskottet har även pekat på andra områden som fortsatt kommer att ha betydelse oberoende av hur det blir med EES-avtal och EG-medlemskap. Det gäller t.ex. forskning och utbildning inom samtliga sektorer, där ett EG-medlemskap inte utgör något hinder, det kan även gälla standardiseringssamarbete som också bedrivs inom ett flertal sektorer. Utskottet har vidare påpekat att det måste ges rimlig tid för avveckling av verksamheter som inte längre kan prioriteras nordiskt.

Allt detta har budgetutskottet framfört både muntligt och skriftligt till ministerrådssidan utan att någonting av detta återspeglas i budgetförslaget. Utskottet tolkar detta som att ministerrådets intresse för en dialog om budgetens innehåll är svagt. Ministerrådet har framhållit att ministerrådssekretariatets resurser står till förfogande för sådan dokumentation som önskas vid sidan av de officiella dokumenten. Nordiska rådets parlamentariker har således möjlighet att begära och få del av all information som överhuvudtaget är tillgänglig. Detta är också en sanning med modifikation, dels därför att det inte alltid är självklart att informera rådet, dels därför att ministerrådssekretariatet inte haft intresse av att göra de värderingar och analyser som rådet begärt.

Det framgår tydligt av budgetförslaget att de synpunkter som framförts av flertalet utskott inte beaktats. Det framgår också av ett brev från Carl Bildt till rådets president att statsministrarna inte funnit anledning att

frånga sina tidigare prioriteringar och att det nu ankommer på Nordiska rådet att föreslå eventuella förändrade prioriteringar inom den anvisade ramen.

Budgetnivå

För fjärde året i rad föreslår ministerrådet en s.k. 0-budget, det vill säga att budgeten inte förutsätts öka i reala termer från ett år till ett annat. Budgetförslaget för 1994 ligger alltså på samma belopp som budgeten för 1993 eller 650.670.000 DKK. Ministerrådet föreslår vidare att 60 MDKK av tillgängliga budgetmedel skall överföras till kultur och utbildning. Detta innebär nedskärningar på praktiskt taget alla övriga satsningsområden. Ett fåtal områden undgår minskningar, bl.a. Miljö och Juridiska frågor, där det på det sistnämnda området till och med föreslås en ökning. Denna ökning hänför sig emellertid helt till stödet till Nordiskt Forum, som äger rum i Åbo 1-6 augusti 1994.

Som tidigare nämnts framhöll både budgetutskottet och flertalet fackutskott vid sessionen i Oslo att man inte var tillfreds med statsministrarnas förslag till en strikt fördelning av budgetmedlen. Utskottet framhöll vidare i sitt betänkande till C 2/1993 att det är behovet och kvaliteten på olika aktiviteter som skall avgöra medelstillelningen samt att samma höga kvalitetskrav skall ställas på all nordisk verksamhet.

Utskottet har noterat att budgetförslaget har beräknats i samma pris-, löne- och valutaläge som 1993 års budget. Budgettalen kommer att omräknas i aktuellt pris-, löne- och valutaläge i samband med fastställandet av budgeten för 1994.

Budgetutskottet har även uppmärksammat att ministerrådets bokslut för 1992 uppvisar ett överskott på 31,3 MDKK.

Av brev från ministerrådet daterat den 16 september 1993 framgår att samarbetsministrarna beslutat att överskottet skall gå tillbaka till den nordiska budgeten. Samarbetsministrarna har fattat beslut om följande fördelning av överskottet:

Baltikum/Barentsregionen	14,4 MDKK
Nordisk industrifond	6,0
Arbetsmarknad/Arbetsmiljö	4,0
Regionalpolitik	2,5
Fiske	1,0
Ministerrådsreserven	3,3

Utskottet kan konstatera att fördelningen av överskottet innebär en viss kompensation till en del av de områden som föreslås få nedskärningar.

Budgetutskottet anser att det är positivt att överskottet från 1992 återgår till den nordiska budgeten. Utskottet kan vidare med tillfredsställelse konstatera att samarbetsministrarna beslutat att överskottet skall användas till av rådet förordade områden. Utskottet vill emellertid framhålla att utnyttjandet av ett överskott, som varierar år från år, endast utgör en kortsik-

tig lösning på akuta finansieringsproblem. En institution som t.ex. Nordisk industrifond kan inte planera sin framtida verksamhet på osäkra tillskott från ett eventuellt överskott. Ett forsknings- och utvecklingsprojekt, som normalt pågår under minst tre år, kan inte påbörjas om finansieringen inte kan säkras för hela utvecklingsperioden. Mot denna bakgrund hade det varit bättre om flertalet av de områden som nu föreslås få medel ur överskottet fått motsvarande medel från ordinarie budgetmedel. Det som i detta fall blivit kvar av överskottsmedlen kunde med fördel användas till projekt av ad hoc-karaktär inom nysatsningen på allmänskultur.

Av hänsyn till kontinuiteten vill utskottet understryka behovet av att totalramen efter 1994 förbliver på samma nivå som 1994 års budget.

Prioriteringar

Som tidigare nämnts följer ministerrådets budgetförslag statsministrarnas intentioner att öka kultur- och utbildningssektorerna med 25 % (60 MDKK) 1994, av dessa medel föreslås 40 MDKK till allmänskultur och 20 MDKK till utbildning. Däremot får forskningen ingen ökning. Den ökning som föreslås till Nordiska forskarakademien kommer helt från omfördelningar inom forskningsbudgeten. Att miljöforskningsprogrammet och avslutningen av bioteknologi-programmet förts till forskningsbudgeten inom kultursektorn har i sak ingen betydelse. Beslut om dessa program har fattats tidigare och de innebär ingen ökning av forskningsbudgeten. Däremot kan omflyttningen skapa en viss förvirring om vem som har huvudansvaret för dessa program. Budgetutskottet har tidigare hävdat att denna typ av ämnesorienterade forskningsprogram bör ligga inom den sektor som ansvarar för dessa frågor. Miljöforskningsprogrammet borde alltså fortsatt sortera under miljösektorn.

Budgetutskottet är medvetet om att både kultur och utbildning hör till de av rådet prioriterade områdena. Detta innebär emellertid inte att rådet i sin helhet är berett att, inom ramen för en 0-budget, acceptera den stora och snabba ökning på dessa områden som föreslagits. Utskottet anser att förslaget innebär en nedrustning av övriga lika viktiga nordiska samarbetsområden.

När det gäller forskning och utveckling har budgetutskottet och även fackutskotten tidigare framhållit vikten av nordiskt forskningssamarbete och det gäller inte bara den forskning som bedrivs inom ramen för kultursektorn.

Även Carl Bildt var inne på detta vid sessionen i Oslo där han i statsministrarnas redogörelse (*Dokument 3*) framhöll följande: "Arbetet med att skapa en nordisk forskningsgemenskap ges hög prioritet. Nordisk samverkan krävs för att skapa kreativa och kvalificerade forskningsmiljöer på viktiga områden. Tillsammans kan de nordiska länderna jämföras med de största europeiska länderna vad gäller möjligheter att erbjuda och konkurrera med de verkligt konkurrenskraftiga och framgångsrika forskningsmiljöerna."

Budgetutskottet har också vid flera tillfällen, bl.a. i samband med de kontrolluppgifter, som inneburit utvärderingar av nordiskt forsknings-samarbete, fått belägg för att detta är av stor betydelse bl.a. som inkörspport till de stora europeiska forskningsprogrammen och annat internationellt forsknings- och utvecklings-samarbete. Varje nordiskt land har i de flesta fall för små resurser, både personella och ekonomiska, för att kunna konkurrera på likvärdiga villkor med forskningsmiljöerna i Europa. Nordiskt samarbete ger ökad kompetens och gör forskningsmiljöerna internationellt starkare, dessutom ger samarbetet ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser. Från Island har bl.a. framhållits att det nordiska forsknings-samarbetet gjort det möjligt för isländska forskare att delta i flera EG-projekt.

Vidare framhölls i statsministerredogörelsen i Oslo att: "Tiden borde nu vara mogen för att i särskild ordning undersöka om det trots allt inte finns uppgifter som i dag sköts enbart i nationell regi och som till lägre kostnad och/eller bättre kvalitet lämpligen kan skötas på nordisk nivå." Budgetutskottet kan inte av budgetförslaget utläsa om ministerrådet försökt värdera det nordiska samarbetet ur denna synvinkel.

Budgetutskottet vill emellertid i detta sammanhang ta upp en aspekt på det nordiska samarbetet som kanske kan vara till viss hjälp vid bedömningen av det "nordiska intresset" och hur fördelningen av budgetmedlen kan ge den bästa utdelningen. Den nordiska budgeten har en väsentlig multiplikatoreffekt, dvs. att de nordiska pengarna ger upphov till en omfattande extern finansiering från nationella eller internationella källor (stater, kommuner, FoU-stödjande organ, forskningsinstitutioner, företag och övriga organisationer). Det är osäkert hur stor den externa finansieringen är, men troligtvis uppgår den till någonting mellan 2 och 4 gånger den nordiska budgeten.

Det vore intressant att få fram omfattningen av den externa finansieringen samt vilka sektorer som har stor extern finansiering och vilka som har liten eller ingen extern finansiering. Vidare kunde det vara av intresse att undersöka inom vilka områden nedskärningar av den nordiska budgeten kan kompenseras med ökad extern finansiering samt inom vilka områden den nordiska finansieringen är ett villkor för fortsatt arbete. I detta sammanhang kommer också frågan upp om ett formaliserat nordiskt samarbete kan bedrivas utan nordiska pengar eller om det finns en "smärtgräns" där det nordiska försvinner och det nationella tar över.

Utskottet anser att det är viktigt att se det nordiska samarbetet från olika infallsvinklar och att EES-avtalet eller eventuellt EG-medlemskap inte innebär något hinder för fortsatt samarbete inom ekonomi och näringspolitik. Utskottet menar att det är ogenomtänkt, att i ett skede då de nordiska länderna har ekonomiska problem och då arbetslösheten är rekordstor dra ner på områden som t.ex. byggsamarbete, teknisk forskning och utveckling, skogs- och jordbrukssamarbete m.fl., som kan bidra till att ge Norden ökad konkurrenskraft och bättre sysselsättningsläge, till förmån för satsningar på allmän kultur som har en relativt begränsad effekt på dessa områden.

Utskottet är också tveksamt till möjligheterna att redan 1994 utnyttja de 40 MDKK som föreslås till nysatsningen inom allmän kultur. En del av de föreslagna aktiviteterna är helt klart av engångskaraktär t.ex. utställningar, konserter, författardagar, stipendier m.m. Denna typ av aktiviteter får redan i dag stöd från Nordiska kulturfonden. Eftersom kulturfonden föreslås få ökade medel är det troligt att man kan räkna med fortsatt stöd till dessa aktiviteter. Det finns också aktiviteter som borde kunna bekostas nationellt, det gäller t.ex. sessionslandets kultursatsning, eller med sponsoring där nordisk profilering i Europa och Norden kan vara aktuellt.

Budgetutskottet har efter diskussioner med partigruppernas ordföranden och representanter för fackutskotten enats om att drygt 7 MDKK bör överföras från nysatsningen på allmäncultur till nedanstående verksamheter. Som framgår av tabellen har utskottet vid sin bedömning tagit hänsyn till fördelningen av överskottet från 1992.

Utskott	Ökningsförslag	Fr. överskottet	Kvarstår
<i>Ekonomiska</i>			
Nordisk industrifond	6 MDKK	6 MDKK	0
<i>Juridiska</i>			
Livsmedel	1	0	1 MDKK
Konsument	1,2	0	1,2
<i>Miljö</i>			
Regionalpolitik	3	2,5	0
Fiskeri	1	1	0
<i>Social</i>			
Arb.marknad/arbetsmiljö	4	4	0
Stödordning handikapporganisationer.	1,155	0	1,155
Narkotikområdet	0,361	0	0,361
Socialt utsatta grupper	0,300		0,300
Bygg- och bostadssektorn inkl. program för FoU i infrastrukturfrågor	3	0	3
<i>Kvarstående önskemål</i>			7,016

Institutioner och projekt

Budgetutskottet kan konstatera att ministerrådet avser att utvidga systemet med mål- och ramstyrningsbudgetering så att det omfattar hela budgeten 1995. Utskottet har varit positivt till denna budgeteringsmetod, men man måste vara medveten om att flexibiliteten i budgeten minskar drastiskt om hela budgeten binds i 3-åriga mål- och ramstyrningskontrakt. Dessutom kan rådets möjligheter att påverka budgetens innehåll bli betydligt reducerad om inte rådets utskott får möjlighet att ha synpunkter på de nya kontrakten innan de fastställs. Till sist har det, vid en genomgång av de kontrakt som gäller 1992-1994, visat sig att 1994 års budgetförslag innebär en viss reduktion, större eller mindre, för samtliga institutioner. Utskottet har klart för sig att de flesta institutioner genom omfördelningar kan klara en viss nedskärning utan att verksamheten som sådan upphör. Problemet är emellertid att förtroendet för den här typen av treårsbudgetering minskar och att institutionernas möjligheter och incitament att göra en noggrann ekonomisk planering försvinner.

Utskottet har också fått besked från ministerrådssekretariatet att en del av nedskärningarna kan kompenseras genom s.k. kompensationsbelopp som fastställs i november 1993. Utskottet förutsätter att de institutioner som inte kan kompenseras på detta sätt kommer att kompenseras genom medel från ministerrådsreserven.

Utskottet har noterat att de stora valutakursförändringar som skett under 1993, framför allt i Finland och Sverige, medfört ökade kostnader för nordiska institutioner i dessa länder. Utskottet anser att ministerrådet bör vara uppmärksam på effekterna av valutakursförändringar och vid behov utnyttja ministerrådsreserven för att kompensera de institutioner som drabbas negativt av kursförändringarna.

Budgetutskottet kan till sin tillfredsställelse konstatera att ministerrådet avser att öka styrningen av projektverksamheten samt att det äntligen utarbetats ett projekt- och aktivitetsregister.

Budgetens utformning och budgetprocessen

Utskottet har noterat att 1994 års budgetförslag är uppdelat i två avsnitt. Beträffande del I har utskottet inget att invända, där både text och tabeller ger en klar uppfattning om ministerrådets prioritering.

Den som vill gå in mer i detalj, dvs. i del II, för att t.ex. undersöka konsekvenserna av en nedskärning, möter emellertid större problem eftersom budgetförslaget saknar dessa av rådets utskott begärda analyser av vilka konsekvenser nedskärningarna får på verksamheten inom de drabbade områdena. Budgetutskottet kan vidare konstatera att den redaktionella utformningen av budgetens del II har påtagliga brister.

När det gäller budgetprocessen har 1993 inneburit en nyordning både för ministerrådet och rådet. Detta har skapat en viss osäkerhet både om procedurer och tidsplaner. Utskottet förutsätter att rådet i god tid får ta del

av ministerrådets tidsplan för budgetarbetet 1994 så att rådet kan anpassa sina budgetmöten efter denna tidsplan.

3. Fackutskottens synpunkter

Budgetutskottet har vid möte den 28 september 1993 med representanter för rådets fackutskott diskuterat ministerrådets budgetförslag för 1994.

Vid diskussionen framkom att alla utskott utom kulturutskottet ansåg att den föreslagna ökningen till allmänskultur är för stor och sker för snabbt, vilket ger negativa effekter på ett stort antal andra samarbetsområden.

Kulturutskottets ordförande framhöll att kulturutskottet ställt sig bakom nysatsningen på kultur och att man i samråd med kulturministerna gjort bedömningar av vilka aktiviteter som kan vara aktuella. Om rådet i övrigt enas om en omprioritering från nysatsningen på allmänskultur till andra sektorer är kulturutskottet angeläget att få vara med och besluta om varifrån eventuella minskningar inom nysatsningen på allmänskultur skall tas.

Juridiska utskottets ordförande påpekade att ministerrådets storsatsning på allmänskultur kommer att drastiskt förändra förutsättningarna för pågående verksamheter. Han framhöll bl.a. att livsmedelsområdet, där rådet har en framskjuten ställning internationellt, föreslås få en minskning på drygt en miljon danska kronor. Samma sak gäller konsumentområdet, som också är ett område där Norden varit banbrytande på internationellt plan.

Socialutskottets representant framhöll att ministerrådets budgetförslag innebär en nedskärning på mellan 18 och 20 % på det sociala området. Detta går stick i stäv mot rådets rekommendationer och drabbar bl.a. stödordningen för handikapporganisationerna och narkotikaområdet. Socialutskottet har kommit fram till en kompromiss, där utskottet begär en ökning på ca 10 MDKK.

Miljöutskottets ordförande påpekade att utskottet är kritiskt till budgetförslaget och att den föreslagna omfördelningen kommer på sikt leda till problem. Hon pekade bl.a. på regionalpolitiken och skogsforskningen, båda viktiga områden inom det nordiska samarbetet, som föreslås få nedskärningar. Även om regionalpolitiken föreslås få medel ur överskottet från 1992 ger detta ingen garanti för den framtida verksamheten. Hon ansåg att det måste finnas en kontinuitet i det nordiska samarbetet och i budgeten.

Ekonomiska utskottets ordförande framhöll att rådets parlamentariker bör ta det ansvar de fått att prioritera inom budgetramen. Ekonomiska utskottet har varit kritiskt till nedskärningarna till Nordisk industrifond och krävt att fondens budget skall ligga på minst 1993 års nivå, eftersom fonden i annat fall får svårt att upprätthålla sin verksamhet. Ekonomiska utskottet anser därför att det är tillfredsställande att en del av överskottet från 1992 går till industrifonden.

Budgetutskottets ordförande konstaterade avslutningsvis att alla utskott, utom kulturutskottet, är eniga om de grundläggande frågorna och

att flertalet är beredde å ansluta sig till budgetutskottets forslag till bud-
getløsning.

Når det gæller øvrige synpunkter frå fackutskottene henvises till bifogede yttranden (*Bihang 1-5*).

4. Partigruppernas synpunkter

Den konservative gruppen framhåller att man i samarbeide med andre partigrupper vill søke en løsning som tar sikte på å omlægningen av budgetprofilen mot satsningsområdene skall ske gradvis øver en periode på flere år. Vidare att den fastsatte rammen måste respekteres. Den konservative gruppen instammer i prioriteringen på de utvalde satsningsområdene men ønsker en lenger øvergangsfrist. Dærfør foreslås å den foreslåede økningen i kulturbudgeten reduseres og å de innsparde midlene återføres till andre områder. Gruppen anser vidare å øverskottet frå 1992 kan utnyttas i 1994 års budget men å dette inte bør lede till en generell økning av budgetrammen. Når det gæller budgetprosessen ønskes en budgetprosedur som ger en mer effektiv og nøggrann budgetbehandling dær partigrupperne får muligheter å gøre partipolitiske bedømminger og avvæginger.

Mittengruppen påpeker å kultur, utdanning/forskning bør prioriteres, men å økningen på allmænkultur inte bør være øgere ån 15 % og på forskning/utdanning høgst 10 %. De midler som på dette sât frigøres bør i første hand øverføres till økonomisektoren, dær regionalpolitikk, standardiseringsarbeide og forskning bør prioriteres. Øverføring bør øven ske till medborgernes rettigheter. Gruppen anser vidare å øverskottet frå 1992 på 30 MDKK bør ingå i den nordiske budgeten og anvendes till prioriterte områder. Forhållendet mellom administrative kostnader og totalt utbetalde beløp bør følges opp i budgjetarbeidet.

Den socialdemokratiske gruppen er kritisk till å øverenskomne tids- og møtesplaner inte hållits samt å de analyser og konsekvensbeskrivninger som rådet begært saknes i ministerrådets budgjetforslag. Dette har skapat problem i budgjetarbeidet. Gruppen er i prinsipp positiv till en økad satsning på kultur men anser å økningen på kultursektoren bør ske i en langsammere takt. Vidare å ingåene kontrakt skall fullføljes og å øverskottet frå 1992 skall øverføres till 1994 års budget. Enligt den socialdemokratiske gruppen ger dette en total budgjetram på 680 MDKK.

Den venstresocialistiske gruppen vill særskilt framhålle følgende:

1. Den årlige budsjettrammen må utvides fra 650 millioner til 680 millioner, altså tillsvarende øverskuddet for 1992. Dette er nødvendig for å styrke andre områder enn kultur.

2. Inngåtte kontrakter må holdes, og viktige inngåttede prosjekter må videreføres etter planen.

3. Venstresocialistisk gruppe vil ikke gå inn i en diskusjon om hvilket prosentuell nivå kulturbudsjettet bør ligge på.

4. Forskningsområder som naturlig tilhører andre områder enn kultur, men som nå er ført opp under kulturbudsjettet, tilbakeføres til sine respektive områder.

5. Budgetutskottets rekommendation

Under henvisning till ovanstående föreslår utskottet att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1994 (B 138/b) beslutar om följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att vid fastställandet av budgeten för 1994 och under förutsättning att beslutet om fördelningen av överskottet från 1992 ligger fast, överföra 7,016 MDKK från nysatsningen på allmänskultur till följande aktiviteter:

Livsmedelsområdet	1,000 MDKK
Konsumentområdet	1,200
Stödordning för handikapporganisationerna	1,155
Insatser på narkotikaområdet	0,361
Socialt utsatta grupper	0,300
Bygg- och bostadssektorn inkl. program för FoU i infrastrukturfrågor	<u>3,000</u>
Totalt	7,016 MDKK

Stockholm den 28 september 1993

Arni M. Mathiesen (Sj)
May Flodin (FS)
Helga Haugen (KrF)
Åsa Solberg Iversen (A)
Lauri Metsämäki (SDP)

Knud Enggaard (V)
Søren Hansen (S)
Per Olof Håkansson (s)
Timo Järvilähti (Kesk.)

Reservation:

Den Liberalistiske Gruppe mener primært at Nordisk Råd skal avvikles og har tidligere (1992) foreslått at "Nordisk Råds virksomhet avvikles innen 1996."

I forbindelse med behandlingen av ministerrådets budsjett for 1994 vil Den Liberalistiske Gruppe fremme følgende primærforslag:

Nordisk Råds virksomhet avvikles. Rådet ber presidiet og presidiesekretariatet forberede avviklingsplan med tilsvarende nedtrapping av budsjettammer, slik at dette kan behandles på Rådets 44. sesjon.

Sekundært vil Den Liberalistiske Gruppe, innenfor foreslått totalramme, fremme forslag til prioriteringer mellom de åtte hovedområdene i budsjettforslaget:

Satsningsomr.	Ministerrådet 1994	Liberal. gruppe 1994	Endring +/- DKK
I Kultur	133.336	93.336	- 40.000
II Utdanning/ forskning	197.429	237.429	+40.000
III Miljø	32.358	37.358	+ 5.000
IV Fiske	6.500	1.500	- 5.000
V Borgernes rettigheter	55.884	65.884	+10.000
VI Økonomi	128.119	125.119	- 3.000
VII Juridiske spørsmål	13.000	10.000	- 3.000
VIII Øvrig virksomhet	84.044	80.044	- 4.000
Sum	650.670	650.670	+ - 0

Kommentarer:

Styrkingen av kapitel II; utdanning og forskning på bekostning av kapitel I; kultur, er en oppfølging av Den Liberalistiske Gruppens tidligere forslag (42. sesjon 1993).

Miljøkapitlet styrkes for å oppgradere miljøsamarbeidet i Nordens nærområder; Østersjøen, Baltikum og Kolahalvøya.

Ovennevnte og andre endringer er uttrykk for en klar prioritering mellom hovedområdene og angir totale budsjetttrammer for de forskjellige sektorene. Utvalgene forutsettes å fastsette konkrete budsjetttrammer for de enkelte sektorer og virksomheter.

Forslag:

at ved fastsettelsen av budsjettet for 1994 skal overskuddet for 1992 tilbakeføres pro rata til landene samt at innenfor den foreslåtte ramme for 1994 foreta en omprioritering som nevnt i tabellen ovenfor.

Stockholm, 28. september 1993

Jens Marcussen (FrP)

BIHANG 1

Økonomiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 138/b om Nordiska ministerrådets budget för 1994**1. Innledning**

Økonomisk utvalg har drøftet det foreliggende budsjettutkast for Nordisk Ministerråd basert på dokument av 27.4.1993 (NSK/MR SAM 59/93). I drøftingene har man også tatt utgangspunkt bl.a. i utvalgets kommentarer til deler av Ministerrådets plandokument C 2/1993 og diskusjonene på Rådets 42. sesjon.

Utvalget har også til grunn for sine vurderinger hatt de erklæringer og utredninger som er kommet fra statsministrene, blant annet "Bornholm- og Århus-deklarasjonene" om nyordning og nyprioritering av det offisielle nordiske samarbeidet.

Utvalget konstaterer at det fra Rådets side ved flere tilfeller, ikke minst under sesjonen i Oslo, ble uttrykt en viss skepsis til hensiktsmessigheten i den raske budsjettmessige omprioritering som ble trukket opp. Dette på bakgrunn dels av Rådets egne prioriteringer av politisk viktige samarbeidsspørsmål, og dels på bakgrunn av at den svenske statsminister som påtroppende formann for statsministrenes nordiske samarbeid gav uttrykk for at det fremtidige samarbeidet skulle omfatte ikke bare et fåtall områder, men hele skalaen av samarbeidsfelter uten begrensninger. Likevel ble det i samme debatt bekreftet at det nordiske budsjettet innen 1996 skal fordeles med 50% til kultursamarbeid, og med en 25% økning allerede i 1994. Videre skulle miljøsamarbeitets budsjettandel og satsingen i Baltikum opprettholdes minst på nåværende nivå.

Konsekvensene av denne prioriteringen er at man allerede i 1994 foreslår å tilføre 60 MDKK til kultur, utdannelse og allmennkulturell forskning. Senest i 1996 skal sektoren tilføres ytterligere 23 MDKK. Totalt vil dermed det nordiske kulturbudsjettet i perioden 1993-96 økes fra 242.483.000 DKK til 325.334.000 DKK i faste 1993-priser.

Økonomisk utvalg har i likhet med andre av Rådets fagutvalg næret en ikke ubetydelig skepsis til hva som innen den foreslåtte null-vekstramme vil bli igjen av operative bevilgninger til øvrige sektorer når denne omprioriteringen skal oppfylles.

2. Økonomisk utvalgs saksområde

Økonomisk utvalgs ansvarsområde omfatter i denne sammenheng energi- og næringspolitikk, økonomisk samarbeid (inkl. økonomisk forskning), og handels- og industripolitisk samarbeid. Turisme tilhører også økonomisk utvalgs saksområde, men dette er strøket i den prioriteringsliste som ligger til grunn for det nå presenterte budsjettforslag.

Basert på det foreliggende dokument kan følgende sammenstilling av utvalgets budsjettposter gjøres (1993-års priser):

Sektor	Budsjett 1993 (vedtatt) (1000 DKK)	Forslag 1994 (1000 DKK)	%-red.	Prognose 1996* (1000 DKK)
Industri/energi	<u>96.683</u>	<u>83.742</u>	<u>13</u>	<u>72.995</u>
herav:				
- Prosjektmidler	9.147	7.500	18	6.906
- Industrifondet	60.535	52.000	14	45.704
- Nordtest	11.972	11.200	6	9.038
- NoPEF	10.333	8.600	17	7.801
- (NKB)	1.654	1.400	15	
- Økonomisk Forskningsråd	3.042	3.042	0	2.297
Øvrig:				
- Datapolitikk	<u>1.854</u>	<u>0</u>	<u>100</u>	
- Statistisk sekretariat	<u>2.547</u>	<u>2.481</u>	<u>3</u>	<u>1.923</u>

* Prognose basert på en forutsetning om at kultursektoren skal ha 50%, at miljøatsingen opprettholdes på nåværende nivå, og at nedskjæringene forøvrig fordeles likt på øvrige sektorer.

Til denne sammenstillingen må bemerkes at den ikke gir et fulldekkende bilde av innsatsene for utvalgets saksområde, og særlig ikke om man ser nedskjæringene over tid for første halvpart av 1990-årene.

Det negative tillegget man da får gjøre er for det første at prosjekter og tiltak som i 1989-92 kunne gjennomføres med støtte i den økonomiske handlingsplanen nå er opphørt. Av de institusjoner som fortsatt er med på budsjettet gjelder dette også NoPEF.

For det andre kan man konstatere at turisme allerede er tatt vekk helt fra prioriteringslisten, og at bevilgningene til datapolitisk samarbeid helt vil falle bort i 1994.

For det tredje må man notere at det er budsjettert med en betydelig reduksjon av budsjettet (20%) og dermed antall ansatte i Nordisk Ministerråds sekretariat, slik at sekretariatets kapasitet blir redusert med et betydelig antall årsverk. Foreløpige indikasjoner tyder på at dette vil ramme særlig de stillinger som hittil har arbeidet med samarbeid som gjelder økonomisk utvalgs saksområde.

Det positive tillegget man kan gjøre er at en del av utvalgets saksfelter, for eksempel innsatsene for energi- og industrisektoren i Baltikum, finansieres av de nordiske landene utenom Ministerrådets budsjett.

I begrenset grad kan man også si at enkelte indirekte virkninger av at miljøbevilgningene opprettholdes også berører økonomisk samarbeid i form av f.eks. FoU-innsatser.

3. Utvalgets synspunkter

Økonomisk utvalg mener det er svært uheldig for nordisk samarbeid generelt at man foretar en så hurtig og så mekanisk omprioritering av det samlede nordiske budsjettet som det nå synes å bli lagt opp til. I en situasjon hvor det er allminnelig erkjent at det er viktig med alle midler å stimulere til en nyskaping i de nordiske økonomier, og en innsats for å få til en bærekraftig økonomisk og industriell utvikling, synes det selvmotsigende å skjære de allerede relativt små fellesbevilgninger til denne sektor ytterligere ned.

Argumentet om at økonomisk, handelspolitisk og industrielt samarbeid i Norden nå vil finne sine løsninger i samarbeidet med det øvrige Europa, i første omgang EØS og senere ved eventuelt medlemskap i EF for de nordiske søkerlandene, er heller ikke etter utvalgets mening holdbar begrunnelse for den nedprioritering som nå skjer. Man erkjenner at konkurransen for nordisk næringsliv vil bli skjerpet i tiden som kommer, men at denne skjerpede konkurransen også vil bety nye muligheter. Det logiske ville da være at i den overgangsfase vi nå er inne i, og som av forskjellige grunner kan bli mer eller mindre langvarig, burde man samarbeide nordisk om kostnadseffektive prosjekter for å legge det best mulige grunnlag for våre industriers konkurransevne.

På budsjettet er det innen utvalgets sektor nå bare en "tung" post; bevilgningen til Nordisk Industrifond. Her har det over de seneste par årene skjedd en kraftig reduksjon i bevilgningene fra ca. 99 MDKK i 1992, til ca. 60 MDKK i 1993, og for 1994 foreslåes en ytterligere nedskjæring med 14% til 52 MDKK.

Når det gjelder bevilgningene til Nordisk Industrifond så vil økonomisk utvalg minne om at disse bevilgningene gis til en institusjon som skal stimulere til FoU-virksomhet i nordisk industri, noe som vil måtte prioriteres sterkt i et framtidig skjerpet konkurranseklima i Europa, og virksomheten har nettopp blitt omprioritert med tanke på å satse på enkelte sektorer hvor Norden har spesielle forutsetninger for å hevde seg. Det er også slik at bevilgningene til Industrifondet har en betydelig multiplikatoreffekt, ettersom tilskudd fra fondet utløser gjennomsnittlig nesten dobbelt så store midler fra annet hold, i form av industriens egentilskudd og tilskudd fra andre kilder. Denne multiplikatoreffekten vil derfor også ha samme virkning ved den reduksjonen som nå gjennomføres, men da med *negativt* fortegn.

Økonomisk utvalg viser til sine tidligere uttalelser om at virksomheten i Nordisk Industrifond er av stor nordisk verdi, og at tilstrekkelige midler må tilføres Fondet for at det kan løse de arbeidsoppgaver det er pålagt. Så vidt utvalget kan forstå betyr det foreliggende budsjettforslaget at man nå får bevilgninger som ikke gir grunnlag for å opprettholde virksomheten på

en meningsfylt måte, noe utvalget ikke kan anbefale. Enten må tilskuddet til Industrifondet opprettholdes minst på 1993-nivå, eller så kan midlene heller brukes til annen virksomhet i nordisk sammenheng.

Når det gjelder den øvrige virksomhet så vil utvalget uttrykke tilfredshet med at bevilgningene til Nordisk Økonomisk Forskningsråd opprettholdes i samsvar med den rammebudsjettering for tre år som man nå er inne i. Utvalget vil for øvrig også når det gjelder Forskningsrådets virksomhet gi uttrykk for sin anerkjennelse til den effektive driftsmåte som følges ved at den nordiske bevilgningen administreres som en katalysator for virksomhet som drives desentralisert ved andre institusjoner i Norden.

Økonomisk utvalg vil til slutt som en generell kommentar til hovedprioriteringen innen det nordiske budsjettet hevde at det ikke er formålstjenlig å satse ensidig på en omlegging til de "myke" sektorer slik som det nå legges opp til. Forutsetningen for at vi skal ha midler å tilføre til kultursamarbeidet og til sosial- og miljøsektoren er at vi har en god samfunnsmessig, og ikke minst økonomisk, utvikling for øvrig. I et slikt perspektiv er det feil signaler man gir når man drastisk skjærer ned på de allerede relativt små budsjettandeler som det økonomiske og industrielle samarbeidet tilgodeses med.

Økonomisk utvalg vil med henvisning til foranstående bemerkninger for sin del *ikke* kunne anbefale det budsjettforslag som nå foreligger.

Ny-Ålesund, 23. juni 1993

På Økonomisk utvalgs vegne

Thor-Eirik Gulbrandsen
Nestformann

BIHANG 2

Juridiska utskottets uttalande över ministerrådsförslag B 138/b om Nordiska ministerrådets budget för 1994

Inledning

Juridisk Udvalg er blevet bedt om en udtalelse med hensyn til det budgetforslag for 1994, som Nordisk Ministerråd har afgivet til Nordisk Råd. Forslaget er blevet behandlet på udvalgets møde i Ribe den 30. juni og i Stockholm den 27. september 1993.

1. Generelt

Som det fremgår af Juridisk Udvalgs synspunkter på Nordisk Ministerråds planlægningsdokument C 2/1993 udtrykte udvalget, at C 2-dokumentet, grundet omorganiseringen af ministerrådets samarbejdsstruktur, kun gav et ufuldstændigt billede af det fremtidige arbejdes form og indhold. Dette bevirkede, at de af statsministrene foreslåede prioriteringer vedrørende det nordiske samarbejde ikke er skitserede i detaljer i dokumentet, samt at hovedprioriteringerne og retningslinjerne for det svenske ordførerskab ikke forelå før ved Nordisk Råds 42. session i Oslo den 1. - 4. marts 1993.

Dette faktum havde til følge, at Juridisk Udvalg i sin bedømmelse af ministerrådets fremtidsplaner ikke alene kunne orientere sig i det foreliggende C 2-dokument, men først og fremmest måtte basere sin bedømmelse på indholdet i Illoniemi-rapporten og Støre-gruppens rapport samt statsministrenes deklamationer på Bornholm og i Århus 1992.

Gennem sin deklamation i Århus af den 10. november 1992 stillede statsministrene sig bag Støre-gruppens forslag om at øge budgettet for kultursamarbejdet med 25% allerede i 1994, dvs. sammenlignet med 1993-budgettet. Kultur, uddannelse og forskning skulle senest i 1996 have 50% af midlerne på det nordiske budget. Samtidig blev det foreslået, at satsningerne på miljøområdet og i Baltikum skulle opretholdes på mindst nuværende niveau.

Konsekvensen af denne prioritering ville blive, at der allerede i 1994 inden for den nuværende budgetramme skulle tilføres kultursektoren 60 MDKK og senest 1996 skulle denne sektor yderligere tilføres 23 MDKK. Dette indebærer, at kulturbudgettet i perioden 1993-1996 vil blive forhøjet fra 242.483.000 DKK til 325.334.000 DKK udtrykt i 1993 års priser.

C 2-dokumentet fra 1993 indeholder, som det fremgår af det ovenfor anførte, ingen detaljeret langtidspanlægning. Juridisk Udvalg har derfor ikke haft mulighed for at tage stilling til, om der ville skulle foretages indskrænkninger inden for Juridisk Udvalgs område. Udvalget har ikke kunnet bedømme, hvordan man havde tænkt sig at overføre midler fra de øvrige sektorer til kultursektoren. I C 2 dokumentet henvises der til den igangværende reformproces, hvor næsten alle dele af det nordiske samarbejde har været under evaluering. Det har derfor ikke været muligt at præsentere en detaljeret fremtidsplanlægning.

Udvalget vil imidlertid pege på, at i statsminister Carl Bildts indledende redegørelse under sessionen, gav denne udtryk for, at det fremtidige nordiske samarbejde ikke bare skulle omfatte et fåtal områder, men hele skalaen uden begrænsninger. Imidlertid svarede statsminister Gro Harlem Brundtland på et spørgsmål fra Knud Glønborg, at målet var en 25% forøgelse af kulturbudgettet 1994, og at budgettet for kultursektoren skulle udgøre 50% af det nordiske budget i 1996. Dette faktum stod fast. De øvrige prioriterede og ikke prioriterede samarbejdsområder kunne ikke regne med nogen form for budgetgaranti.

Konklusionen er, at de prioriteringer, som statsministrene har foretaget, vil være udgangspunktet for ministerrådets arbejde i forbindelse med ud-

formningen af budgettet for 1994. Dette stemmer efter oplysningerne med de retningslinier, som samarbejdsministrene fastsatte den 4. marts 1993 for det fremtidige arbejde med budgettet for 1994. Det bliver således opgaven inden for hver enkelt sektor at gennemføre de prioriteringer, man måtte ønske inden for den angivne ramme. Dette indebærer, at den virksomhed, som ikke får plads inden for den enkelte sektors budgetramme, må afvikles eller overgå til anden form for samarbejde inden for eller uden for ministerrådets regie.

Videre er det ikke klart på hvilken måde, de enkelte ministerråd og sektorer skal inddrages i budgetarbejdet i fremtiden. Af det foreliggende forslag til ny budgetprocedure fremgår det, at den nationale koordinering skal afløse embedsmandskomiteernes og fagministrenes behandling af samarbejdsministrenes budgetforslag, dog med undtagelse af Ministerrådet kultur/forskning, som får mulighed for at behandle dele af budgettet i løbet af juni måned 1993. Derimod fremgår det, at man vil øge Nordisk Råds påvirkningsmuligheder gennem generaldebatten på forårssessionen og ved informelle møder med repræsentanter for Rådet under foråret. De retningslinier, som samarbejdsministrene har udformet for arbejdet med budgettet for 1994, tyder imidlertid ikke på, at man har ladet sig påvirke af de kritiske synspunkter, som fremførtes på Rådets 42. session i Oslo.

På denne baggrund skal Juridisk Udvalg henlede ministerrådets opmærksomhed på de konsekvenser, det koncept, som statsministrene har foreslået, vil få for samarbejdet på udvalgets arbejdsområder.

2. Juridisk Udvalgs samarbejdsområder

Under Juridisk Udvalgs arbejdsområde figurerer foruden lovgivningssektoren, ligestilling, forbrugerområdet, levnedsmiddelområdet, samerne, bioteknologi og samarbejde med Baltikum/Østeuropa m.m.

Gennem en længere årrække har det været ministerrådets planlægningsforudsætninger, at der skulle foretages en såkaldt 0-vækst budgettering. Dette forudsattes at skulle indebære, at udgifterne ikke skulle øges reelt i forhold til det foregående år.

Imidlertid gjorde Juridisk Udvalg sidste år opmærksom på, at budgettet for 1993 i realiteten blev et "minusbudget". På Juridisk Udvalgs område blev det besluttet, at ligestilling (Nordisk Forum) skulle være en prioriteret satsning. Dette har haft til følge, at der er sket nedskæringer på Juridisk Udvalgs område i forhold til lovgivningsområdet og levnedsmiddelområdet. Det budgetudkast, som ministerrådssekretariatet her har fremlagt, viser en øgning av Juridisk Udvalgs budget, men hvis man bortser fra de midler, der er afsat til gennemførelsen af Nordisk Forum, er der for Juridisk Udvalgs område tale om et *minusbudget*, som det har været tilfældet tidligere.

Udvalget har tidligere udtrykt sin forundring over, at de områder, som Juridisk Udvalg prioriterer, er blevet reducerede i budgetforslaget i de seneste års budgetforslag. Udvalgets ansvarsområder udgør en meget lille del av det totale nordiske budget.

På visse områder kan der opnås resultater uden store omkostninger, som det f.eks. har været tilfældet på lovgivningssektoren og på forbrugerområdet. Alligevel må det være et krav, at budgettet ligger på et vist niveau, og ikke reduceres år for år, således som det har været tilfældet i de seneste fire år.

For 1994 foreslås det, at der afsættes totalt set 13 MDKK til Nordisk Forum i 1994.

For 1994 vil ligestillingssektorens ressourcer blive satset på:

- Kvindeorganisationernes medvirkning i det nordiske ligestillingsarbejde

- Nordisk koordinator for kvindeforskning

- Ligeløn for kvinder og mænd

- Ligestillingssektorens seminarer ved Nordisk Forum 1994.

Nordisk Forum 1994 finder sted i Åbo i Finland fra den 1. - 6. august 1994. Forberedelsesarbejdet er i gang både på nordisk og på nationalt niveau. Det forventes, at et sted mellem 10 og 15 000 personer fra hele Norden samles til Nordisk Forum. Til Nordisk Forum har man også indbudt repræsentanter for de Baltiske lande. Deltagerne vil have mulighed for at deltage i et indholdsrigt program med seminarer og work-shops omkring aktuelle ligestillings spørgsmål samt en række spændende kulturindslag.

Handlingsplanen for ligestilling 1989-1993 udløber i år. Udvalget vil henstille til ministerrådet, at der snarest mulig udarbejdes en ny handlingsplan for ligestilling fra 1994 til år 2000. Juridisk Udvalg vil henlede opmærksomheden på sine tidligere udtalelser om, at der må være sammenhæng mellem de handlings- og samarbejdsplaner, som vedtages og ministerrådets budget. Yderligere gør udvalget opmærksom på, at gennemførelsen af handlingsplan for ligestilling er det område, udvalget tidligere har prioriteret højest næst efter et selvstændigt budget på lovgivningsområdet.

Det fremlagte budgetforslag medfører, at der *ikke* bliver plads til nogen projekter på ligestillingsområdet i 1994. Opmærksomheden henledes bl.a. på medlemsforslag A 983/j om en beregningsmodel for ubetalt arbejde. Udvalget skal igen anmode om, at der afsættes de fornødne midler til en statistisk udredning på dette område med henblik på at kunne lave en beregningsmodel.

Udvalget skal gøre opmærksom på, at den stigning på 57,2%, der tilsyneladende er i budgettet fra 1993-1994, alene skyldes udgifterne til Nordisk Forum. Nordisk Forum er en af Juridisk Udvalg prioriteret satsning. Det er ikke bare et spørgsmål om ligestilling, men en manifestation af den nordiske profil. Denne særbevilgning giver således ikke nogen mulighed for andre aktiviteter på ligestillingsområdet generelt. Da Juridisk Udvalg i årevis har prioriteret så hårdt, at der ikke har været noget egentligt eget budget til lovgivningsamarbejdet, og da man ligeledes har måttet nedprioritere områder som forbrugerområdet og levnedsmiddelområdet, må det være af den største betydning, at der ikke sker nedskæringer i det beløb, der er afsat til gennemførelsen af Nordisk Forum 1994. Der henvises i denne forbindelse til, at ligestilling hører under de af statsministrene

nævnte satsningsområder. Området blev også fremhævet af statsminister Carl Bildt under dennes tale på Oslo-sessionen i marts 1993.

3. Lovgivningssamarbejdet

På et tidspunkt hvor Danmark er med i EF, og hvor samtlige andre nordiske lande vil indgå i EØS-samarbejdet og hvor Sverige, Finland og Norge har søgt om medlemskab i EF, er det af den største betydning, at der på lovgivningsområdet findes muligheder for at satse på nordisk lovgivningssamarbejde, der på længere sigt vil kunne præge den europæiske tradition i nordisk retning. På dette tidspunkt er det derfor yderst uheldig, at der ikke kan blive plads til et eget budget på lovgivningsområdet. Der er derfor ingen plads til nye initiativer med henblik på nordisk integration af retsamarbejdet i EF.

I flere år har Juridisk Udvalg prioriteret et eget budget inden for sit fagområde højest. Det er nødvendigt, at der findes et projektbudget for lovgivningsspørgsmål.

Efter Juridisk Udvalgs opfattelse vil det nordiske lovgivningssamarbejde snarere øges end mindskes, og de enkelte områder vil blive intensiverede i tiden fremover. Samarbejdet inden for EF og EØS er så ressourcekrævende, at det kan sætte grænser for det internordiske lovgivningssamarbejde inden for de enkelte justitsministerier. Efter udvalgets mening vil projektmidlerne på lovgivningsområdet udgøre et vigtigt supplement til de nationale indsatser, når større udredningsopgaver e.l. skal udføres. Under rådets 40. session i Helsingfors udtalte justitsminister Hannele Pokka bl.a., at det nordiske lovgivningssamarbejde bør samordnes og gives en højere prioritet i forbindelse med den europæiske udvikling og den nationale økonomiske udvikling.

4. Forbrugerområdet

På Forbrugerområdet var der i 1993 afsat 5,6 MDKK, og i 1994 er der afsat 4,4 MDKK. Dette medfører en *nedgang på 20,8% i forhold til året før.*

Forbrugerministrene har besluttet at fremlægge et nyt samarbejdsprogram i 1993. Dette samarbejdsprogram vil bl.a. understrege, at det er en hovedopgave for det nordiske forbrugerpolitiske samarbejde at sørge for størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling i form af stigende forbrugerindflydelse, bedre forbrugerinformation og en stærkere retstilling for forbrugerne, ligesom der også fortsat er behov for et tæt nordisk samarbejde på områder, som ikke omfattes af EF-retten og EØS-aftalen.

5. Levnedsmiddelområdet

På Nordisk Råds 42. session i Oslo godkendtes et forslag til et nyt nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet, der bl.a. sigter på, at bevare udfordringen fra Det Europæiske Fællesskab på dette økonomisk så vigtige område. Det er væsentligt at sikre et fortsat nordisk samarbejde, da

de nordiske fagmiljøer er små og sårbare. Netop gennem nordisk samarbejde kan de enkelte områder videreudvikles og den faglige kompetence udbygges. I budgetforslaget foreslås levnedsmiddelområdet pladseret under social- og sundhedsministrenes ansvarsområde og ikke, som det tidligere har været tilfældet, under samarbejdsministrenes område.

Det skal nævnes, at forbrugerområdet og især levnedsmiddelområdet har været genstand for en jævn nedskæring i sektorernes budget igennem de sidste to til tre år. Man skal henvise til Juridisk Udvalgs tidligere udtalelser over ministerrådets budgetforslag, hvor udvalget gør opmærksom på, at levnedsmiddelområdets budget harmonerer dårligt med de udtalelser, der er kommet fra ministerrådet, hvor Rådet netop har udtrykt, at sektoren burde styrkes budgetmæssigt. Netop i en tid, hvor det er nødvendigt at sætte ind med et målrettet arbejde på internationalt plan, er udvalget bekymret over nedskæringen på dette område.

6. Samerne

Udvalget har bemærket sig, at der på Nordisk Sameråds budget foreslås afsat 1620 DKK for 1994, hvilket er samme beløb som for året 1993.

7. Baltikum/Østeuropa

Bistand til de baltiske lande i form af seminarer og indkøb af juridisk litteratur finansieres af lovgivningsbudgettet (7.1.1.).

8. Juridisk Udvalgs konklusion

Det må her understreges, at en nordisk profilering i Europa ikke alene kan tilvejebringes med et øget anslag for kulturbudgettet.

Det er generelt udvalgets holdning, at de øvrige sektorer, herunder den juridiske, ikke bør nedprioriteres i forhold til satsningen på kulturområdet. De øvrige sektorer er i høj grad nødvendige for, at der kan skabes en nordisk dimension i europæisk og andet internationalt samarbejde.

En satsning på kulturområdet bør gå hånd i hånd med de øvrige satsningsområder og bør ikke skubbe andet vigtigt samarbejde bort.

Udvalget finder, at det bør overvejes, om en virkelig satsning på Norden i Europa kan gennemføres på trods af gentagne minusbudgetter og ved en så hurtig og drastisk omprioritering på satsningsområderne, at en anpasning ikke kan nås, og uden at der er vedtaget klare retningslinjer for

hvilke projekter, der evt. må vige af hensyn til præcist definerede kulturprojekter.

Ribe, den 30. juni 1993

For Juridisk Udvalg

Hans Nyhage
Formand

BIHANG 3

Kulturutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 138/b om Nordiska ministerrådets budget för 1994

1. Inledning

Kulturutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över ministerrådsförslag B 138/b om Nordiska ministerrådets budget för 1994.

Utskottet konstaterar att budgetförslaget har utformats i överensstämmelse med den nyvärdering som har företagits och de ändringar som nu genomförs inom det nordiska samarbetet efter de nordiska statsministrarnas samlade översyn av samarbetet. Det har varit synnerligen viktigt för utskottets arbete med nysatsningen på kulturområdet att Nordiska rådet gav den nya inriktningen ett brett stöd vid sessionerna i Århus och Oslo. Översynsarbetet resulterade bl.a. i att de nordiska länderna enades om att för att möta utmaningarna från det nya framväxande Europa måste den nordiska kulturen och den nordiska identiteten stärkas. I budgetförslaget framhålls att denna inriktning kommer att styra ministerrådets verksamhet åren framöver och att i det föreliggande budgetförslaget har kultur och utbildning tillförts ytterligare 60 MDKK.

Kulturministrarna har med utgångspunkt i statsministrarnas prioriteringar framlagt ett ministerrådsförslag för Nordiska rådets 42:a session i Oslo om "Nysatsning og ny struktur for kultur, utdannelse- og forskning" vilket Nordiska rådet ställde sig bakom. Kulturutskottet framhöll i sitt betänkande över ministerrådsförslaget att "de budgetmedel som skall tillföras kulturområdet anser utskottet vara en förutsättning för nysatsning på kultursamarbetet. Utskottet konstaterar att enligt ministerrådsförslaget skall detaljerade planer för användningen av nya budgetmedel 1994, sammanlagt 60 MDKK där 40 MDKK går till allmänkultur och 20 MDKK till utbildning, läggas fram i det nordiska budgetförslaget för 1994." Utskottet förutsatte i betänkandet ett nära samråd mellan ministerråden och utskottet innan budgetförslaget skulle framläggas.

Kulturutskottet anser att kultur- samt utbildnings- och forskningsministrarna har beaktat utskottets önskemål om samråd, särskilt inför utarbe-

tandet av ministerrådsförslaget om nysatsning. Utskottet önskade få ta del av detaljförslag och planer om budgetfördelningen inom kultursektorn så fort som möjligt och hade sett att budgetförslaget var mera detaljerat.

Kulturutskottet konstaterar att man inom kulturområdet de senaste två åren har genomgått noggrant alla institutioner och projekt för att åstadkomma besparingar och prioritera aktiviteter. De s.k. FIN-grupperna som genomgick det allmänskulturella området, utbildningsområdet och forskningsområdet överlämnade sin rapport till Nordiska ministerrådet i november 1992 och ett ministerrådsförslag innehållande gruppens förslag till nedskärningar och ändringar av institutioner antogs som rekommendation på Nordiska rådets session i Oslo i mars 1993.

I den europeiska integrationsprocess som nu pågår blir koncentration på egen identitet och kultur synnerligen viktig. Den uppväxande generationen upplever ett oerhört stort kultur- och mediautbud från många länder som konkurrerar med det egna områdets språk och kultur. De nordiska länderna har ett gemensamt intresse av att bevara och intensifiera det nordiska kultursamarbetet och styrka den nordiska identiteten i syfte att stärka de nationella språken och fördjupa det gemensamma kulturarvet. Det nordiska kultursamarbetet har en mycket stor betydelse i och med det nu ingångna EES-avtalet och eventuellt medlemskap i EG för Finland, Norge och Sverige. Kultur och kultursamarbete bidrar ytterligare till ökad tolerans och bekämpar därigenom den alltmer synliga främlingsfientligheten och rasismen. En prioritering av den nordiska kulturen är därför ytterst nödvändig i detta läge. Kulturutskottet har kraftigt stöttat ökat nordiskt TV-samarbete och upprättande av en särskild nordisk TV-kanal som ett medel för att styrka den nordiska identiteten och språkförståelsen, ett projekt som i övrigt står utanför Nordiska ministerrådets budget.

Utskottet tillsatte en arbetsgrupp som förberedde utskottets budgetarbete. Utskottet har genomgått kultur och utbildnings- och forskningsdelen i budgetförslaget och konstaterar att utskottets prioriteringar sammanfaller i stora drag med ministerrådets detaljfördelning av nysatsningen på områdena. Utskottet vill emellertid framföra följande synpunkter på budgetförslaget.

2. Kulturområdet

Utskottet uppmärksammar att *Nordiska kulturfonden* föreslås få ökade medel med knappt 6 MDKK. Utskottet har i tidigare föreslagna stöttat en kraftig ökning av kulturfonden och anser att detta är en minimumhöjning för att utgöra en ändrad inriktning av fondens verksamhet. Utskottet utgår ifrån att denna höjning inte är en engångsföreteelse utan skall fortsätta de kommande åren.

Beträffande det nordiska *film- och mediesamarbetet* föreslås 8,2 MDKK fördelade på olika projekt inom området. Utskottet stödjer denna satsning, särskilt förslagen om en distributionsfond och ökningen till Nordisk film- och TV-fond. Beträffande idén om kulturredaktörskurs anser utskottet att den är av stor vikt och helt i linje med utskottets prioriteringar. Kursen

borde emellertid utvecklas till att bli ett utbytesprogram för kulturjournalister och -redaktörer och tilldelas ökade medel.

Enligt förslagen tilldelas *språksamarbetet* 1.235 000 DKK för år 1994. Idén om särskild satsning på Västnorden anser utskottet vara viktig. Språksamarbetet och språkförståelsen måste också stärkas mellan de skandinaviska språken och utskottet har upprepade gånger framhållit att där är ett kraftigt ökat TV-samarbete av största vikt. Även projekten "Norden i Östra Finland" och NORDLIV är viktiga för att öka språkgemenskapen. Ministerrådet bör ta det politiska ansvaret för att dessa projekt, initierade av Föreningarna Norden, blir genomförda. Utskottet efterlyser en samordning och ett målsättningsprogram från de två ministerråden beträffande framtida satsning på språksamarbetet. En ensidig satsning på språksamarbete är emellertid inte meningsfull om inte språksatsningen är en del av en bredare kulturupplysning.

I budgetförslaget har *barn- och ungdomsområdet* tilldelats 4,5 MDKK. Utskottet vill här påminna om sin tidigare ståndpunkt att detta område måste ses i sammanhang med språksatsningar, mediaområdet samt utbytesområdet. Det är även synnerligen viktigt att vid framtida arbete på området ha nära kontakt med de organisationer och kommittéer som har barn och ungdom som sitt huvudområde. Dessa organ borde aktivt delta i detaljplaneringen inom barn- och ungdomsområdet, samtidigt som deras arbete inom ministerrådets ramar borde utvärderas. Utskottet framhåller vidare att medlen som går till barn- och ungdomsområdet måste användas till projekt där barn och ungdomar är delaktiga och inte påtvingas någon aktivitet de är ointresserade av. Här måste de medel som lättast når barn och unga användas, bl.a. TV, video samt skolan. Utskottet framhåller vikten av att när projekt på barn- och ungdomsområdet beslutas skall de som innehåller utbytesverksamhet samt program som uppenbarligen ökar språkförståelsen prioriteras. Projekten måste vara tidsbegränsade och ha som målsättning att få snabbt resultat. På detta område har utskottet också framhållit vikten av ett nära samarbete mellan de två ministerråden, kultur- samt utbildnings- och forskningsministerråden.

Utskottet noterar att *samarbetet på konstområdena* föreslås få en stor satsning, 5,2 MDKK. Utskottet framhåller särskilt vikten av resestipendieordning för unga konstnärer, men anser att detta program bör utvidgas och även gälla andra som arbetar med kultur i vid bemärkelse, t.ex. museipersonal, bibliotekarier och scenografer. Beträffande framtida satsningar på de nordiska priserna förutsätter utskottet att beslut om dessa kommer att ske i samråd med kulturutskottet.

Satsningarna på *folkligt kultursamarbete* stödjer utskottet helhjärtat. Det är angeläget att denna särpräglade nordiska kulturordning förstärks genom nysatsningen och att den traditionella växelverkan mellan folkliga och offentliga organisationer exemplifieras inom det nordiska kultursamarbetet genom bra projekt.

Nordisk profilering i Europa och Norden samt *sessionslandets kultursatsning* föreslås få vardera 5,5 MDKK. Utskottet har starkt framhållit vikten av att nordisk profilering i Europa och inom Norden är betydande och synlig. De

stora kulturmanifestationerna som går till utlandet borde också rotera mellan de nordiska länderna. Utskottet vill vidare understryka att ordförandelandets kultursatsning kunde ha bredare fokus än i det presenterade förslaget med större flexibilitet bl.a. beträffande tidpunkt, geografisk spridning och innehållet i kultursatsningen. Skolor och folkliga organisationer borde också beredas tillfälle att delta i ordförandelandets kulturmanifestation som bör ha en klar nordisk prägel.

3. Utbildnings- och forskningsområdet

Utskottet noterar att den största delen av nysatsningspengarna som går till utbildning och forskning fördelas på nordiskt skolsamarbete, språkligt samarbete i Norden, samarbete om nordenundervisning i utlandet, Nordplus-programmen, Nordisk forskningsakademi och Styrningsgruppen för nordisk vuxenundervisning och folkupplysning. Detta är i enlighet med utskottets önskemål där utväxlingsprogram har stått överst på utskottets prioriteringslista.

Utskottet har uppmärksammat att man avser att särskilt prioritera *Västnorden* inom de nordiska stödordningarna. Utskottet anser det därför vara förvånande att elevutväxlingen mellan Västnorden och det övriga Norden inte föreslås få någon höjning. Utskottet föreslår att denna elevutväxling tillförs ökade medel genom nysatsningen.

Utskottet efterlyser vidare information om närmare innehåll i bl.a. nordisk vuxenundervisning och folkupplysning samt satsningarna på Nordmål.

I ministerrådsförslaget om nysatsningen B 137/k framhölls att utbildnings- och forskningsministrarna avsåg att initiera modeller för *elev- och lärarutväxling även på grundskolenivå*, vilket utskottet starkt stödde. Detta bör kombineras med Föreningarna Nordens insatser på området. Dessa aktiviteter skulle kunna stödja och komplettera nationella målsättningar om nordiska inslag, nordisk kultur och nordiska språk i läroplaner. Det framgår inte av budgetförslaget om detta program skall påbörjas under 1994.

Samtidigt som satsningar på *barn och unga* deklarerats bli prioriterade också av utbildnings- och forskningsministrarna, anser utskottet det vara en brist att inget långsiktigt målsättnings- och tidsprogram finns från kultur- samt utbildnings- och forskningsministrarna gemensamt. Detsamma gäller språkområdet samt folkbildningsområdet.

Utskottet anser det fortfarande önskvärt, att kurser för lärarstudier (även vid utbildningen till grundskollärare) i nordiska språk, nordisk litteratur och samhällsförhållanden stöds på samma sätt som kurserna för universitetsstudier.

Utskottet uppmärksammar att i ministerrådsförslaget för den nordiska budgeten 1994 föreslås nedskärningar inom de flesta *institutionerna* på utbildnings- och forskningsområdet. Utskottet har i sitt betänkande över ministerrådsförslag B 136/k om arbetsprogram för ändrad finansiering och

organisation av kultursektorns institutioner m.m. noggrant redogjort för sina synpunkter beträffande detta och hänvisar till dessa.

4. Övrigt

Utskottet vill ännu en gång framhålla vikten av en bra *information* om det nordiska kultursamarbetet och inte minst de stipendieordningar som finns eller kommer att upprättas. Utskottet anser att en del av dispositionsmedlen från både kultur-, utbildnings- och forskningsbudgeten borde användas för informationsändamål.

Vissa aktiviteter på kulturdelen av budgeten tangerar verksamhet inom andra sektorer. Kulturutskottet avser därför i uppföljningen av budgeten att hålla kontakt med övriga utskott och vid behov inhämta deras synpunkter på projekt som skall genomföras.

5. Utskottets förslag

Utskottet anser att totalramen för kapitel 1 och 2 (kultur, utbildning-forskning) i ministerrådets förslag till budget för 1994 bör antas oförändrad.

Stockholm den 27 september 1993

För Nordiska rådets kulturutskott

Rannveig Guðmundsdóttir
Förman

BIHANG 4

Miljöutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 138/b om Nordiska ministerrådets budget för 1994

Miljöutskottet har beretts tillfälle att avge yttrande över Nordiska ministerrådets förslag till budget 1994. Utskottet har vidare tagit del av förslaget till fördelning 1994 på ett antal sektorer av överskottet från 1992 års budget. Miljöutskottet får med anledning härav anföra följande.

Det kan konstateras att de prioriteringar som föreslagits av statsministerrarna också ligger till grund för utformandet av 1994 års budget. Inledningsvis vill utskottet uttala en stark kritik mot det statiska procenttänkande som kommit att prägla budgetarbetet, bl.a. målsättningen att minst 50% av den framtida budgeten skall användas till kulturinriktad verksamhet. Utskottet anser att det i den nu pågående budgetbehandlingen visar sig att ett så schematiskt tillämpande av fördelningsprinciper för det nordiska samarbetet medför nackdelar. Förutom problem med förtida avbry-

tande av projekt och nedläggning av etablerade samarbetsstrukturer har det också inneburit en omdefiniering av all möjlig verksamhet till att bli kulturinriktad och en omplacering av ansvaret till kultursektorn av verksamhet vilken tidigare legat under andra sektorer. Verksamheten, främst olika typer av forskning, ligger ofta utanför kultursektorns ordinarie ansvarsområden. Utskottet anser därför att det är negativt att dessa facksektorer förlorar inflytandet över verksamheten. Vidare vill utskottet påtala att även om det trots dessa nackdelar kunde vara aktuellt att acceptera en sådan fördelningsprincip kan det knappast finnas orsak att genomföra förändringen i snabbare takt än vad som förutsätts i den tidtabell som skisserats av statsministrarna.

Detta innebär inte att utskottet anser det negativt att det sker en översyn av hur den nordiska budgeten utnyttjas. Tvärtom anser utskottet att en kontroll av den nordiska projektverksamheten bör ske med jämna mellanrum för att säkerställa att denna överensstämmer med de aktuella politiska prioriteringarna, att administrationskostnaderna hålls på en rimlig nivå, m.m. Miljöutskottet menar att en sådan översyn bör leda till att det nordiska miljöarbetet ges en hög prioritet i budgetsammanhang, inte minst mot bakgrund av den enkät angående befolkningarnas önskemål rörande den framtida inriktningen av arbetet, som visar att ca 90% anser miljöfrågorna vara den viktigaste samsarbetsfrågan. Miljöutskottet är mot denna bakgrund inte helt avvisande till den indelning i insatsområden som förts fram av statsministrarna.

En sådan översyn bör emellertid utföras med en metod som möjliggör en heltäckande analys av den verksamhet som genereras genom budgeten. Därvid bör beaktas inte bara den med enbart nordiska medel finansierade aktiviteten. Många projekt delfinansieras av nationella medel och följs upp med helt nationella projekt. Den nordiska "skuggbudgeten" torde vara mångdubbelt större än den officiella budgeten. Den nordiskt finansierade verksamheten genererar också uppdragsfinansierade projekt, exempelvis vad gäller Nordiskt institut för regionalpolitisk forskning (NordREFO).

Samtidigt som det är nödvändigt att förstå de nordiska budgetmedlens betydelse för vissa typer av projekt är det också viktigt att inse att andra typer av verksamhet kan ske till låg kostnad eller inte alls behöver bekostas av budgeten. En budgetöversyn måste också ta hänsyn till det självklara faktum att verksamheters behov kan förändras eller bortfalla, att de kan ske utan eller med små nordiska budgetmedel, överföras till nationell finansiering eller helt upphöra.

Miljöutskottet noterar i detta sammanhang att den nya budgetprocessen innebär att Nordiska rådet inte på förhand är bundet av de prioriteringar inom områdena som görs av Nordiska ministerrådet i dess olika sammansättningar. En svårighet därvidlag är att det föreliggande ministerrådsförslaget, trots de kompletteringar utskottet gjort på egen hand, inte ger ett gott underlag för omprioriteringar. Vad gäller budgetprocessen 1994 föreligger vidare ett förslag till ny form för redovisning av ministerrådets framtidsplaner genom ett gemensamt budget- och plandokument (C 2-dokument). Såsom framförts till presidiet under hand är utskottet

tveksamt till om förslaget kommer att leda fram till ett operativt dokument.

Budgetförslaget samt fördelningen av överskottet 1992

(1000 DKK)

	Budget 1993	Budget 1994	Överskott 1994
(Nord. miljöforsk. program	25.000	25.000)	
- Miljö	32.358	32.358	
Regionalpolitik	27.847	24.800	+ 2.500
- Regionalpolitik, disp.bevilj.	24.219	21.800	24.300
- NordREFO	3.628	3.000	
Transport	3.742	0*	
Trafiksäkerhet	4.443	(1.500)**	
Jord- och skogsbruk	21.484	19.000	
- jordbruksfrågor, disp.bevilj	7.393	6.300	
- Nordiska genbanken för jordbruks- o. trädgårds- växter/Samnordisk plant- förädling	7.452	7.400***	
- Samarbetsnämnden för nordisk skogsforsk. (SNS)	6.417	5.300	
Fiskeri	7.519	6.500	
Totalt	122.393	107.658	110.158

* Medel för prioriterade projekt kan tas ur reserven.

** Verksamheten finansieras med kvarstående medel från transportsektorn.

*** Av sektorernas institutioner har Genbanken/plantförädlingen ingått en flerårig budgetöverenskommelse med Nordiska ministerrådet. På grund av att ministerrådet säger sig vilja återropa en otidsenlig växlingskurs, (där den svenska kronan fortsatt är värd 1.02 DKK!), beräknas Genbanken få en reell minskning med nästan 400.000 SEK 1994 jämfört med överenskommelsen med ministerrådet.

Utskottet kan konstatera att kultur, utbildning och forskning i budgetförslaget 1994 tilldelas mer än 50% av totalbudgeten. Detta skulle enligt tidigare förslag ske först 1996. Miljösamarbetet upprätthålls på nuvarande nivå. Vad gäller budgeten 1994 omfördelas 60 MDKK inom nuvarande budgetram till kultursektorn. Varje sektor åläggs att genomföra sina prioriteringar inom angiven ram. De verksamheter som inte ryms inom sektorns budgetram får därvid avvecklas, drivas utan budgetmedel eller övergå till en annan ordning utanför ministerrådets regi.

Generella konsekvenser av omprioriteringen

Miljöutskottet vill inledningsvis generellt framhålla att en så omfattande reduktion av sektorernas projektbudget, som föreslås i ministerrådsförslaget, riskerar att få negativa konsekvenser. Det finns givetvis verksamhet, vilken kan fungera utan nordiska medel. Merparten torde dock kräva vissa resurser för genomförandet och det finns därvid en funktionell gräns för hur lågt en budget kan sättas om meningsfull verksamhet skall kunna bedrivas. Underskrids denna torde det vara bättre att helt upphöra med projektverksamheten. Det bör vidare framhållas att det finns pågående verksamhet vilken, för undvikande av kapitalförstöring, måste ges tillräckliga resurser för att kunna avslutas på lämpligt sätt eller överföras till annan finansieringsform. Miljöutskottet vill därför med bestämdhet framföra att ministerrådet inte med omedelbar verkan bör avbryta olika program och överenskommelser, endast med den argumentationen att dessa inte stämmer överens med ministerrådets slutliga ställningstagande i de aktuella framtidsfrågorna. Detta gäller speciellt de fleråriga budgetöverenskommelser som ministerrådet ingått med olika nordiska institutioner. Om berörda verksamheter inte ryms i ministerrådets framtidsplaner, måste man ge dem en rimlig tid för avveckling eller övergång till ny ordning. Om det framtida övergripande nordiska samarbetet, såsom erfarenhetsutbyte, m.m. avses ske utan nordiska budgetmedel förutsätter utskottet att det i framtida budgetar avsätts resurser för tillfälliga behov av verksamhet inom icke prioriterade områden och att de aktuella projekten finansieras ur dessa resurser.

Fördelningen av överskottet från 1992 års budget

Genom tilldelningen ur överskottet av 2,5 MDKK till regionalpolitik samt 1,0 MDKK till fiskeri ges dessa sektorer 1994 tillräckliga resurser för upprätthållande av tidigare nivå vad gäller regionalpolitik och påbörjandet enligt planerna av samarbetsprogrammet inom fiskeriområdet. Även om detta är positivt vill utskottet påpeka att denna utökade finansiering är av tillfällig natur och inte garanterar kontinuitet i projektverksamheten.

Vad gäller förslaget att tilldela 14,5 MDKK till Baltikum, Barentsregionen m.m. anser utskottet att parlamentariker och ministerråd gemensamt bör se på behoven. Inom utskottets ansvarsområde finns behov av programarbete som uppföljning av befintliga och förväntade rekommendationer bl.a. på energi- och kärnsäkerhetsområdet samt vad gäller regionalpolitiska insatser.

Sektorskonsekvenser av omprioriteringen

Miljö

Generellt kan sägas att även om miljösektorn inte får vidkännas en minskning av resurserna innebär nedskärningen av resurserna inom andra sektorer att möjligheterna till sektorssamverkan kan påverkas negativt. Vidare

gör den statiska synen på resursfördelningen, som vidlåder budgeten, att det blir svårt att anpassa budgeten till ett eventuellt ökat resursbehov i framtiden, t.ex. vad gäller den kostnadskrävande miljö kvalitetsövervakningen. Sektorns prioriteringar finns fastslagna i Kirkenæsdeklarationen. Utskottet ställer sig i princip bakom dessa. Det framtida resursbehovet kommer att belysas i det strategidokument som ministerrådet kommer att framlägga som ministerrådsförslag.

Utskottet vill vidare påpeka att det i föreliggande medlemsförslag pekas ut flera behov av insatser, bl.a. vad gäller riskavfall och miljösamarbete med närområdena. Även detta kan leda till ökat resursbehov redan 1994. Vidare bör enligt utskottets mening arbete riktat mot att uppmuntra till utökad miljömedvetande hos medborgarna ges ökad uppmärksamhet.

Miljöutskottet noterar vidare att miljöforskningsprogrammet i budgeten förts under kultursektorns forskning i stället för att, som tidigare, ges en självständig placering. Utskottet är som tidigare framhållits i princip emot en sådan omfördelning. Den kan accepteras endast under förutsättning att miljöutskottet även fortsättningsvis har det fackliga ansvaret för miljöforskningen, så att omfördelningen inte får några konsekvenser för programarbetet.

Regionalpolitik

Utskottet finner det, med hänsyn till pågående arbete, bl.a. med program för det sektorövergripande samarbetet, evalueringen av Västnordenfonden, m.m. svårt att entydigt ta ställning till det framtida resursbehovet. Den planerade verksamheten 1994 förefaller i stort likna den inriktning som gäller 1993. Utskottet har noterat vad gäller aviserade insatser från sektorn att FoU fortsatt har hög prioritet samt att arbetet med att analysera och beskriva nordiska regionalpolitiska särdrag vad gäller geografi, demografi etc vidareförs. Utskottet har i detta sammanhang noterat att en utvärdering pågår beträffande NordREFO.

Utskottet har också med intresse noterat att samarbete dryftas med de nordiska närområdena i Barentsregionen och Baltikum och prioriterar för sin del högt insatser vad gäller att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt samarbete skall etableras i Östersjö- och Barentsregionerna. Till stor del torde en sådan insats kunna finansieras ur Barents/Baltikum-medlen.

Utskottet menar att det i föreliggande medlemsförslag om utökade resurser till det regionalpolitiska samarbetet pekas på en rad områden och insatser vilka kommer att kräva en resursförstärkning inom samarbetet såväl generellt som för den regionalpolitiska forskningen. Beträffande det gränsregionala samarbetet anser dock utskottet vad gäller den nuvarande och tidigare verksamheten att många av projekten haft en sådan inriktning att de lika väl kunde finansierats av kultursektorn. Enligt utskottets mening bör det gränsregionala arbetet i framtiden inriktas mot regionalekonomiskt arbete, bl. a. möjlig samverkan med EG:s regionalfonder och frå-

geställningar relaterade till fördelningspolitik, infrastruktur och närområdessamarbete.

Transporter, trafiksäkerhet och kommunikation

Vad gäller transportsamarbetet accepterar utskottet den nedtrappning av den nordiska transportforskningen som sker genom nedläggningen av NKTF. Utskottet förutsätter dock att fortsatt forsknings- och utvecklings-samarbete, bl.a. i fråga om vidareutveckling av en nordisk transportstatistik, sker mellan länderna inom ramen för ett inofficiellt nätverk. Beträffande det generella transportsamarbetet noterar utskottet att merparten av det framtida nordiska samarbetet skall ske utan användande av nordiska budgetmedel. Eventuella projektinsatser 1994 skall finansieras ur reserven för övriga samarbetsområden. Härvid prioriterar utskottet i första hand att insatser sker vad gäller behov och möjligheter till samhällsplanering som syftar till att minimera transporterens miljöpåverkan. Utskottet anser därför att resurser bör ges till ett fortsatt samarbete med miljösektorn. Vidare bör arbetet fortsätta med att fastställa det ur nordisk synvinkel övergripande behovet av infrastruktur på transportområdet samt finansieringsfrågorna i samband med utbyggnaden.

Beträffande trafiksäkerhet förutsätter utskottet att det nordiska handelsprogrammet för perioden 1992-1994 kan genomföras som beräknat med tilldelade resurser. Vidare prioriterar utskottet en uppföljning av projektet angående trafiksäkerheten i Östeuropa. Även när det gäller denna sektor förutsätts det framtida övergripande nordiska samarbete, såsom erfarenhetsutbyte, m m ske utan nordiska budgetmedel.

Angående eventuella framtida projektinsatser inom transport- och trafiksäkerhetsområdena förutsätter utskottet att det i framtida budgetar avsätts resurser för tillfälliga behov av verksamhet inom dessa icke prioriterade områden och att de aktuella projekten finansieras ur dessa resurser.

Jord- och skogsbruk

Miljöutskottet prioriterar verksamheten inom bägge delsektorerna högt och är generellt tveksam till en minskning av resurserna. Väsentligt är bland annat att verksamhet kan fortsätta inom ramen för programmet för lantbruk/skogsbruk och miljö. Utskottet noterar därför med förvåning att skogsforskningen (SNS) får en 17-procentig nedskärning av budgetmedlen. Nedskärningen kommer att drabba forskarutbildningen och utskottet vill framhålla att en förutsättning för att utskottet skall kunna godkänna budgeten är att den höjs till 1993 års nivå, alternativt att det stöd till forskarutbildningen som bortfaller i stället finansieras av NORFA:s utökade medel. Inom dessa små fackområden har ej länderna resurser att nationellt bedriva denna specialiserade utbildning, varför den måste vara nordisk.

Vidare är den valutaförlust, som Genbanken åsamkas genom att ministerrådet tillämpar en föråldrad och orealistisk växlingskurs, fullständigt

oacceptabel. Det är ett anständighetskrav att budgeten i detta avseende anpassas till verkligheten.

Slutligen beklagar utskottet att det inte lyckats ministerrådet att klargöra den externa finansieringen av handlingsprogrammet för genresurs-samarbetet. Detta innebär en beklaglig och onödig försening av ett prioriterat samarbetsområde.

Fiskeri

Utskottet har ställt sig bakom målsättningarna för sektorsamarbetsprogrammet 1993-1996 och anser att det är självklart att budgetnivån skall upprätthållas under programmets giltighetstid och på det sätt som ministerrådet angivit i programmet. Det bör noteras att projektverksamheten är omfattande och att den för sitt genomförande även förutsätter en väsentlig andel nationell finansiering. Vad gäller förslaget att tillföra 1,0 MDKK ur överskottet 1992 för att finansiera verksamheten 1994 konstaterar utskottet att sektorn därigenom i princip ges den budgetram för arbetet 1994, vilken förutsatts i samarbetsprogrammet. Utskottet vill dock framhålla att detta ej löser den långsiktiga finansieringen av programmet utan vill påtala att tillräckliga resurser för genomförandet också måste ställas till förfogande i 1995 och 1996 års budgetar.

Sammanfattning

Miljöutskottet är kritiskt till den schematiska uppdelningen av budgeten. Denna medför stora nackdelar för den framtida verksamheten och bör avisas som fördelningsprincip. Vad gäller de institutioner som gjort fleråriga budgetöverenskommelser med ministerrådet har dessa lojalt anpassat verksamheten i enlighet med överenskommelsen. De måste därför ges en trygghet för att ministerrådet för sin del följer överenskommelsen.

Utskottet anser att budgetförslaget 1994 kräver en omjustering för vissa av sektorerna inom miljöutskottets ansvarsområden, alternativt att budgetmedlen för dessa verksamheter tas ur kultursektorn, men att ansvaret för verksamheten fortsatt åvilar facksektorerna och miljöutskottet. Detta gäller bland annat miljöforskningsmedlen. Beträffande jord- och skogsbruk skall genbankens budget omräknas till en rimlig valutakurs. Utskottet förutsätter vidare att forskarutbildningen inom skogssektorn ges medel att fortgå som tidigare, dvs. att SNS tilldelas ytterligare 1,1 MDKK så att dess budget blir totalt 6,4 MDKK. Alternativt kan finansieringen övertas av NORFA med motsvarande summa som neddragningen för SNS. Miljöutskottet förutsätter därvid att det fackliga ansvaret för utbildningen även i

fortsättningen utövas av sektorn samt att verksamheten faller under miljöutskottets ansvarsområde.

Stockholm den 28 september 1993

För miljöutskottet

Anneli Jäätteenmäki
Förman

BIHANG 5

Socialutskottets uttalande över ministerrådsförslag B 138/b om Nordiska ministerrådets budget för 1994

1. Allmänt

Socialutskottet noterar inledningsvis att länderna på regeringssidan enats om ett antal övergripande principer för det fortsatta arbetet. Dessa är följande:

1. Statsministrarna kommer gemensamt att gå in för en aktivare roll i det nordiska samarbetet.
2. Principen om ett aktivt ordförandeskap skall genomföras på alla nivåer i regeringssamarbetet.
3. Samarbetet koncentreras kring ett antal prioriterade områden.
4. Nordiska rådets inflytande över budgetprocessen stärks väsentligt.

Butgetförslaget återspeglar det som ursprungligen hette statsministrarnas förslag till prioriteringar inom det nordiska samarbetet fullt ut. Konsekvensen av denna prioritering blir att 60 MDKK inom nuvarande budgetram tillskjuts kultursektorn 1994, dvs. 25% ökning av kulturbudgeten jämfört med 1993. Det innebär att nedskärningar gjorts i stort sett på samtliga övriga samarbetsområden.

Nordiska rådet hemställde till Nordiska ministerrådet vid 42:a sessionen i Oslo i början av mars 1993 att ministerrådet, innan definitivt beslut fattats om en ökning av kulturbudgeten med 25% 1994, skall ge rådet det underlagsmaterial som erfordras för att rådet skall kunna göra en bedömning av rimligheten i denna satsning. Vidare att ministerrådet upplyser vilka konsekvenser den kraftiga ökningen på kultursektorn får på andra sektorer.

Utöver det material som ingår i ministerrådets budgetförslag har socialutskottet tagit del av underlag från en rad instanser som berörs av förslaget. Detta främst på grund av att utskottet bedömt, både budgetförsla-

gets underlagsmaterial och analysen av vilka konsekvenser kultursatsningen får för andra sektorer, som ofullständig.

Utskottet noterar med tillfredsställelse det beslut att utöka mål- och ramstyrd budgetering av nordisk verksamhet så att budgetreformen skall vara genomförd senast 1995. Däremot anser utskottet det oroväckande att ministerrådet i sitt budgetförslag för 1994 avser att både säga upp redan ingångna budgetkontakter och ändra förutsättningarna för genomförandet av andra. På detta sätt undergräver man tilltron till det nya budgetsyste- met redan innan det har ersatt det nuvarande systemet.

Utskottet ser också positivt på de åtgärder som planeras för att stärka styrningen av projektverksamheten. Åtgärderna för att strama till verksamheten får emellertid inte gå så långt att man fråntar de sektoransvariga makten att göra en bedömning av projektens betydelse och ändamålsen- lighet.

Socialutskottet understryker att enligt Helsingforsavtalets artikel 64 kan Nordiska rådet nu föreslå förändrade prioriteringar inom den av minister- rådet angivna finansiella ramen. Om inte synnerliga skäl kan anföras mot Nordiska rådets prioriteringar, anses ministerrådet vara förpliktat att följa rådets rekommendation vad gäller budgetdispositioner.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser socialutskottet att Nordiska rådet inte på förhand är bundet av de prioriteringar som gjorts av de nor- diska statsministrarna eller Nordiska ministerrådet i dess olika samman- sättningar.

2. Socialutskottets verksamhetsområde

Socialutskottet ansvarar för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik, bygg- och bostadspolitik samt social- och hälsopolitik. Enligt ministerrådets uppdelning av verksamheten hör arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik samt social- och hälsopolitik till ett av de prioriterade insatsområdena, nämligen medborgarnas rättigheter. Bygg- och bostadspolitik sorterar där- emot under ej prioriterade samarbetsområden.

Utskottet noterar att budgetförslagets totalomslutning uppgår till 650.670.000 DKK, vilket innebär nolltillväxt jämfört med 1993 års budget.

Enligt ministerrådets budgetförslag kommer budgeten för de aktiviteter som ingår i utskottets verksamhetsområde att minska med 17.159.000 DKK år 1994, dvs. från 70.043.000 DKK till 52.884.000 DKK. Detta är en differens på knappt 25% mellan åren 1993 och 1994.

(1000-tal DKK)

Sektor	Budget 1993	Budget 1994	Differens 1993/1994	(%)
Arbetsmarknad/arbetsmiljö	18.079	14.060	-4.019	-22
Social- och hälsovård (inkl. livsmedel)	45.469 (3.431)	37.424 (2.400)	-0.045	-18
Bygg och bostad	6.495	1.400	-5.095	-78
Summa	70.043	52.884	-17.159	-25

3. Arbetsmarknad och arbetsmiljö

Enligt budgetförslaget kommer beviljningen till arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn att reduceras med 4.019.000 DKK, från 18.079.000 DKK till 14.060.000 DKK, dvs. med 22% jämfört med 1993.

(1000-tal DKK)

Arbetsmarknad/arbetsmiljö	Budget 1993	Budget 1994	Differens 1993/1994	(%)
Projektmedel	15.309	11.860	-3.449	-23
NIVA*	2.770	2.200	-570	-21
Summa	18.079	14.060	-4.019	-22

* Ingår i försöket med flerårig mål- och ramstyrning.

Budgetförslaget ger mycket begränsad information om hur man tänker att projektmedlen skall fördelas mellan de olika delområdena inom arbetsmarknadsområdet. Nordjobb kommer att behålla sin del i budgeten. I övrigt kommer enligt uppgift områden som ungdomsarbetslöshet, efter- och vidareutbildning, social dialog, standardisering, migration och s.k. informationsprojekt att prioriteras högre än andra aktiviteter.

Bidraget till administrationsutskottet för arbetsmarknadsfrågor avses bli reducerat till mindre än 1/3 av nuvarande budget på 2.2 MDKK. Detta innebär att utskottets verksamhet som omfattar frågor beträffande arbetsmarknadsservice, arbetsmarknadsutbildning och sysselsättningsfrågor i stort sett kommer att krympa till informations- och erfarenhetsutbyte.

På arbetsmiljöområdet föreslås också betydande nedskärningar. Ministerrådets bidrag till NIVA beräknas minska från 2.770.000 DKK i år till 2.200.000 DKK 1994. Om man genom att höja kursavgifterna kan bibehålla samma antal kurser som man tidigare planerat, har socialutskottet inga invändningar. Alternativt riskerar man att inte kunna fullfölja gällande budgetkontrakt.

Inom arbetsmiljöforskningen har man nyligen startat förprojekt angående mikrobiologiska och psykologiska belastningar samt branschanalyser i förhållande till arbetsrelaterad sjuklighet. Med nuvarande budgetförut-sättningar kan det visa sig omöjligt att starta några nya projekt på dessa områden under 1994.

Administrationsutskottet för arbetsmiljöfrågor som ansvarar för tillsynsverksamheten, relationerna mellan Norden och EG samt frågor anknutna till arbetsmiljö, hälsa och ekonomi föreslås få mindre än 1/5 av nuvarande budget på 2,2 MDKK. Följden blir att utskottet inte kan starta några större projekt utan verksamheten kommer närmast att begränsas till informations- och erfarenhetsutbyte.

4. Social- och hälsovård

Enligt budgetförslaget föreslås social- och hälsovårdssektorns budget minska med 18% 1994 jämfört med 1993, från 45.469.000 DKK till 37.424.00 DKK, dvs. en minskning på 8.045.000 DKK.

(1000-tal DKK)

Social- och hälsovård	Budget 1993	Budget 1994	Differens 1993/1994	(%)
Projektmedel	9.464	6.699	-2.765	-29
Institutioner	36.005	30.725	-5.240	-15
- NLN	3.041	3.000	-41	-1
- NHV*	1	1	0	0
- NIOM	13.624	9.856	-3.768	-28
- NAD	2.511	2.511	0	0
- NNH	8.349	7.194	-1.155	-14
- NUD	5.818	5.818	0	0
Kontaktmanngaorganet för narkotikafrågor	1.161	800	0	0
- NOPUS	1.500	1.545	+45	3
Summa	45.469	37.424	8.045	-18

* Särskild finansieringsordning direkt från länderna, men för övrigt underkastat samma regler som andra institutioner på den nordiska budgeten. NHV:s budgetförslag 1994: 37.190.000 DKK.

Av budgetförslaget går inte att utläsa vilka projekt som kommer att prioriteras inom social- och hälsovårdssektorn den närmaste tiden. Anledningen till detta är att man på grund av den oklara budgetsituationen tidigare i år beslöt uppskjuta ställningstagande till fördelningen av projektmedlen till hösten 1993. Det är dock någorlunda klart att nedskärningarna först och främst kommer att drabba projekt som Nordiska cancerhandlingsplanen,

standardisering inom hälso- och socialområdet samt Social- och hälsovårdsnytt i Norden. Dessutom blir det inget utrymme till att starta nya projekt.

Livsmedelsområdet som hör till juridiska utskottet sorterar numera under social- och hälsovårdssektorn på ministerrådssidan. Trots att Nordiska ministerrådet nyligen fastställt nytt samarbetsprogram och Norden har en mycket framskjuten ställning på detta område internationellt, räknas livsmedelsområdet inte till de prioriterade samarbetsområdena. Budgeten föreslås minska från drygt 3.4 MDKK till 2.4 MDKK.

Nordiska ministerrådet har ingått 3-åriga budgetkontrakt med alla institutioner inom social- och hälsovårdssektorn. Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor är enda undantaget med vilket man ingått ett-åriga kontrakt de senaste åren. Med det budgetförslag som nu presenterats riskerar man riva upp kontrakten med Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) och förutsättningarna för att genomföra kontrakten med Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) är osäkra.

Beviljningen till stödordningen för handikapporganisationernas nordiska samarbete, som förvaltas av NNH, föreslås bli reducerad från 1.679.000 DKK i år till 524.000 DKK 1994. Både Nordiska handikappförbundet och Handikapporganisationernas Nordiska Råd har protesterat kraftigt mot den planerade nedskärningen. För något år sedan bedömdes det årliga medelsbehovet för stödordningen vara 3 MDKK.

Enligt budgetförslaget skall materialprovningen på NIOM i fortsättningen avgiftsfinansieras. Det rör sig om 3.768.000 DKK årligen. Införandet av avgiftsfinansieringen kan dock knappast ske i så snabb takt som planeras. Det EG-direktiv som skall ligga till grund för att ta ut avgifter träder inte i kraft förrän om något år. Om finansieringen kan lösas inom den totala budgetramen för NIOM under perioden 1994-1996, har socialutskottet inget att invända.

Den föreslagna reduceringen av beviljningen till Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor från 1.161.000 DKK till 800.000 DKK ger däremot anledning till oro. Samtidigt som det finns klara tecken som tyder på att narkotikamissbruket ökar, undandras narkotikaarbetet resurser till olika insatser. Om detta fortsätter kan man lätt riskera att förutsättningarna för en aktiv och meningsfull narkotikapolitik undergrävs.

5. Bygg och bostad

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) sorterar nu enligt budgetförslaget under satsningsområdet ekonomi. Det föreslås en reduktion av anslaget till NKB från 1.654.000 DKK till 1.4 MDKK och att projektmedlen som 1993 uppgick till 4.8 MDKK helt dras in 1994. Vidare ges det inga garantier för finansiering efter 1994.

(1000-tal DKK)

Bygg och bostad	Budget 1993	Budget 1994	Differens 1993/1994	(%)
Projektmedel	4.841		-4.841	-100
Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	1.654	1.400	254	-15
Summa	6.495	1.400	-5.095	-78

Ämbetsmannakommittén för samarbetet inom byggsektorn (ÄK-Bygg) har föreslagit att det skall avsättas 4.2 MDKK till konkreta projekt inom sektorn 1994. Medlen föreslås bli fördelade på följande sätt: (1) Ekologiskt byggande 1.5 MDKK, (2) Statsförnyelse, renovering och underhåll 1 MDKK, (3) Byggfinansiering i Baltikum 0.4 MDKK, och (4) Standardisering och tekniska specifikationer 1.3 MDKK.

Arbetsgruppen inom de Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NSB), har presenterat planer på ett nordiskt program för forskning och utveckling i infrastrukturfrågor inom bygg och bostadsområdet. Under den närmaste tvåårsperioden planerar man projekt med en total budget på ca 1.5 MDKK per år och på längre sikt föreslås ett nordiskt program för infrastrukturfrågor på ca. 10 MDKK per år. Arbetsgruppen söker nu finna möjligheter till finansiering och har bl a ansökt om ett bidrag med 500.000 DKK från ministerrådet för perioden t.o.m. 1994.

Under 1990 utvärderades det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadsområdet för Nordiska rådets räkning. Samarbetet ansågs vara värdefullt för myndigheters nationella arbete och för att vidmakthålla en nordisk samsyn som kan bli än mer nödvändig beroende på utvecklingen i Europa. I slutrapporten föreslog man en ökning av budgeten för sektorn till ca 10 MDKK årligen. Det skulle motsvara 1,5% av ministerrådets budget att jämföra med de 15% som är sektorns andel av BNP i de nordiska länderna.

6. Utskottets förslag

Socialutskottet har vid flera tillfällen uttryckt sin oro för den utveckling som kan bli följden om satsningen på kultur, utbildning och forskning skall ske på bekostnad av samarbetet på andra områden. Föreliggande budgetförslag visar att dessa farhågor inte varit överdrivna.

I sin iver att sjösätta nya kulturprojekt finns en risk att regeringssidan brutalt raserar verksamheter som byggts upp under decennier och vilka idag gör stor nytta och i sig själva innebär besparingar för länderna. Verksamheter som många gånger vuxit fram ur samarbetsprojekt där man insett värdet och vinsterna av samarbete. I andra fall har man slagit ihop sina påsar eftersom länderna var för sig varit för små i sammanhanget.

På områdena arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och hälsovård, samt bygg och bostad har Norden sedan länge haft en mycket framskjuten ställning internationellt. Denna position har till stor del baserats på det nordiska samarbetet inom dessa områden i form av institutioner, kommittéer, arbetsgrupper och nätverk. Detta samarbete är på många områden mer utvecklat än motsvarande europeiska aktiviteter och utgör dessutom en plattform för Nordens inflytande i den europeiska integreringen. För att bevara Nordens position borde man snarare stärka samarbetet på dessa områden än inskränka det.

Detta skall inte tolkas som uttryck för att socialutskottet motsätter sig att man ser över samarbetet inom utskottets verksamhetsområde. Utskottet vill tvärtom gärna medverka till att effektivisera och göra verksamheten mer målinriktad. Det förutsätter emellertid att man bygger sina bedömningar och förslag till ändringar på seriösa analyser av innehållet i det konkreta samarbetet och också har en idé om vilka ekonomiska konsekvenser de olika förslagen kan tänkas ha.

Av ministerrådets förslag till budget för 1994 framgår att samarbetsministrarna den 5 augusti 1993 diskuterat fördelningen av 1992 års överskott. Detta beräknas uppgå till ca 30 MDKK och avses i huvudsak användas inom områdena sysselsättning (arbetsmarknad/regionalpolitik, Industriefonden, fiske) samt för aktiviteter i Nordens närområden (Baltikum/Barentsregionen etc.).

Med hänvisning till det ovan anförda kan socialutskottet inte ge sin tillslutning till Nordiska rådets budgetförslag för 1994 i sin nuvarande form. Utskottet är emellertid berett att överväga en omprövning av sin ståndpunkt om ministerrådet är berett att tillskjuta medel till aktiviteter inom utskottets verksamhetsområde. Antingen inom den av ministerrådet angivna finansiella ramen för 1994 eller att ta dessa från ovannämnda överskottsmedel från 1992. I kommande budgetar bör dock finansiering av aktiviteter inom utskottets verksamhetsområde ingå i den ordinarie budgeten.

Som ett alternativ till ministerrådets budgetförslag föreslår socialutskottet att utskottets verksamhetsområde tillförs ytterligare 10.476.000 DKK. Dessa medel anser utskottet bör fördelas på följande sätt:

	(DKK)
Arbetsmarknad/arbetsmiljö	4.000.000
Stödordningen för handikapporganisationerna	2.476.000
Insatser på narkotikaområdet	700.000
Socialt utsatta grupper	300.000
Projektmedel på bygg- och bostadssektorn (inkl. bistånd till Baltikum)	2.500.000
Program för FoU i infrastrukturfrågor inom bygg och bostad	500.000
Totalt	10.476.000

Socialutskottet understryker att arbetsmarknadssituationen i Norden i större utsträckning kallar på gemensamma åtgärder. Åtgärder mot ungdomsarbetslösheten prioriteras högst. Det måste skapas utrymme för nya projekt på arbetsmiljöområdet. En reducering av stödordningen för handikapporganisationerna med mer än 2/3 är en oförsvarbar åtgärd, som dessutom ger mycket negativa signaler till hela nordiska handikapprörelsen. Det årliga medelsbehovet bedömdes för något år sedan vara 3 MDKK. Ansökta medel uppgick däremot till 8.2 milj. 1992.

En minskning av bidraget till narkotikaarbetet, när det finns klara tecken på att missbruket ökar, kommer inte i fråga. Finansieringen av de åtgärder som föreslås i medlemsförslag A 1050/j angående handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden måste också säkras.

Dagens ekonomiska läge understryker klarare än tidigare behovet för att få fram information om de socialt utsatta gruppernas situation.

Att dra in alla projektmedel på bygg- och bostadssektorn utan att undersöka alternativa finansieringsmöjligheter är under all kritik. Ökad FoU i infrastrukturfrågor inom bygg- och bostadsområdet kan på sikt ha positiva effekter på arbetsmarknadssituationen i Norden.

Slutligen vill socialutskottet understryka att Norden liksom EG måste lägga större vikt vid gemensamma åtgärder för att stimulera ekonomin och minska arbetslösheten. Den tid är förbi då arbetsmarknadspolitiken enbart kunde betraktas som en nationell angelägenhet. Samtidigt är det också viktigt att värna om de sociala områdena och säkra medborgarnas grundläggande rättigheter.

Stockholm den 28 september 1993

För socialutskottet

Lena Öhrsvik
Förman

Reservation 1:

Undertecknade anser att ministerrådets ram för socialutskottets verksamhetsområde bör godtas.

För att värna om de sociala områdena, bör inom den angivna ramen en omfördelning ske.

Bygg- och bostadssektorn bör fortsättningsvis endast bli föremål för *nationella* engagemang och sålunda bör Nordiska rådets engagemang på dessa områden avvecklas. De enda projekt som framdeles kan tillåtas fortsätta är de åtgärder som avser bistånd till Baltikum.

Genom denna strukturförändring bör det vara möjligt för socialutskottet att kunna få gehör för sina äskanden inom det sociala området.

I sammanhanget är det utomordentligt angeläget att understryka åtgärdernas betydelse inom t.ex. narkotikapolitiken.

Stockholm den 28 september 1993

Sten Svensson (m)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)

Reservation 2:

Reservanten anser att genom en om disponering av de medel som ministerrådet tänker tillskjuta arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn genom fördelning av överskottsmedlen från 1992, kan man överföra medel till stödordningen för handikapporganisationernas nordiska samarbete så att den håller minst samma budgetnivå 1994 som 1993.

Stockholm den 28 september 1993

Oscar D. Hillgaard (FrP)

Budgetutskottets tilläggsbetänkande

över ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994

(Budgetutskottets huvudbetänkande över ministerrådsförslaget, se s. 472

Ministerrådsförslaget, se s. 515)

Budgetutskottet har vid möten 27 och 28 september 1993 behandlat ministerrådets förslag till budget för 1994.

Efter att ha inhämtat synpunkter från partigrupper och fackutskott beslöt budgetutskottet att framlägga följande förslag för Nordiska rådet:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att vid fastställandet av budgeten för 1994 och under förutsättning att beslutet om fördelningen av överskottet från 1992 ligger fast, överföra 7,016 MDKK från nysatsningen på allmänskultur till följande aktiviteter:

Livsmedelsområdet	1,000 MDKK
Konsumentområdet	1,200 "
Stödordning för	
handikapporganisationerna	1,155 "
Insatser på narkotikaområdet	0,361 "
Socialt utsatta grupper	0,300 "
Bygg- och bostadssektorn inkl.	
program för FoU i infrastrukturfrågor	3,000 " <u> </u>
Totalt	7,016 MDKK

Vid ett möte med samarbetsminister Olof Johansson framkom emellertid att ministerrådet förväntar sig ytterligare precisering av varifrån inom nysatsningen på allmänskultur dessa medel skall tas. Vi har därför i detta syfte sökt inhämta kulturutskottets synpunkter på en precisering (*bilaga 1*). Deras svar framgår av *bilaga 2*. Budgetutskottet har emellertid haft en kompletterande diskussion om budgetförslaget vid möte den 8 november 1993. Under denna diskussion har samråd skett med kulturutskottet.

Utskottet kunde, vid en genomgång av nysatsningsförslagen och den ordinarie kulturbudgeten, konstatera att en stor del av nysatsningsförslagen är aktiviteter av den typ som redan i dagens läge får stöd från den or-

dinarie kulturbudgeten, antingen från Kulturfonden eller från övriga delar av kulturbudgeten. Det finns också i nysatsningsförslagen aktiviteter som borde kunna finansieras av sponsorer eller med nationella medel.

Utskottet har noterat att beslutad höjning av musikpriset inte beaktats i budgetförslaget för 1994. Utskottet förutsätter att ministerrådet är observant på detta.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1994 (B 138/b) beslutar om följande tillägg till budgetutskottets betänkande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att vid fastställandet av budgeten för 1994 göra nedanstående nedskärningar av nysatsningen på allmänkultur:

Nordiskt film- och mediasamarbete	- 1,500 MDKK
Barn och ungdom	- 0,500 "
Samarbete på konstområdet	- 1,500 "
Nordisk profilering i Europa och Norden	- 1,500 "
Sessionsländernas kulturprogram	- 2,016 "
Totalt	- 7,016 MDKK

Mariehamn den 8 november 1993

Per Angelsen (Sp) Förman
Hugo Bergdahl (fp)
Erik Dalheim (A)
May Flodin (FS)
Per Olof Håkansson (s)
Inger Koch (m)

Årni M. Mathiesen (Sj)
Kjell Magne Bondevik (KrF)
Hans Engell (KF)
J.K. Hansen (S)
Timo Järvilahti (Kesk.)
Lauri Metsämäki (SDP)

BILAGA 1

Budgetutskottets brev till kulturutskottet den 30 september 1993 angående ministerrådets budgetförslag för 1994

Vid budgetutskottets möte med representanter för fackutskotten den 28 september 1993 diskuterades budgetförslaget för 1994.

Vid diskussionen framkom att alla utskott stöder en satsning på kultursektorn. Flertalet utskott vill emellertid inte acceptera den snabba ökningstakt som ministerrådet föreslagit, eftersom det medför stora nedskärningar inom övriga sektorer. Nedskärningar som betyder att pågående projekt och program av värde för det nordiska samarbetet måste avbrytas i förtid.

Vid en genomgång av fackutskottens synpunkter har budgetutskottet enats om att föreslå att 7,016 MDKK överföres från nysatsningen på allmänkultur till andra områden, där de negativa konsekvenserna av nedskärningar anes särskilt stora.

Kulturutskottets ordförande framförde önskemål om att kulturutskottets medlemmar, eventuellt i samråd med ministerrådet, skulle få möjlighet att föreslå varifrån dessa pengar skall tas.

Budgetutskottet ansåg att detta var rimligt och vill nu be kulturutskottet att snarast besluta om hur minskningen på 7,016 MDKK skall fördelas.

Eftersom kulturutskottets beslut om fördelning kommer att utgöra underlag för ett tilläggsbetänkande till budgetbetänkandet skulle budgetutskottet sätta stort värde på att få kulturutskottets synpunkter i god tid före sessionen i Mariehamn, dvs. senast den 28 oktober 1993.

BILAGA 2

Svarsskrivelse den 8 oktober från kulturutskottets ordförande Rannveig Guðmundsdóttir till budgetutskottet

Med hänvisning till budgetutskottets skrivelse av den 30 september 1993 ang. ministerrådets budgetförslag för 1994 önskar jag på kulturutskottets vägnar framföra följande:

Kulturutskottet avgav enhälligt ett yttrande till budgetutskottet över 1994 års budgetförslag på sitt möte den 27-28 september, där det konstaterades att totalramen för kapitel 1 och 2 (kultur, utbildning-forskning) i ministerrådets förslag till budget bör antas oförändrad.

Om det blir nedskärningar av kultursatsningen trots kulturutskottets yttrande har jag framfört önskemål om att kulturutskottet får samråda med ministerrådet om eventuella omdisponeringar.

Med hänsyn till att rådets formella ställningstagande till budgeten, och däribland nysatsningen på det allmänkulturella området, äger rum först under sessionen i Mariehamn, anser jag att samråd om eventuella omdisponeringar kan äga rum först därefter.

Ministerrådsförslag

om Nordiska ministerrådets budget för 1994

(överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Härmed översänds Nordiska ministerrådets förslag till budget för 1994 till behandling i rådet. Budgeten återspeglar de nysatsningar på bl.a. kultur, utbildning och forskning som statsministrarna förebådat. Budgetens slutsumma är reallt oförändrad jämfört med 1993.

Samarbetsministrarna har preliminärt diskuterat fördelningen av 1992 års överskott. Detta beräknas uppgå till ca 30 milj. DKK och avses i huvudsak användas inom områdena sysselsättning (arbetsmarknad/regionalpolitik, Industrifonden, fiske) samt för aktiviteter i Nordens närområden (Baltikum/Barentsregionen etc.). Ministerrådet anser att överskottet utgör ett viktigt komplement till det bilagda budgetförslaget.

Vasa den 6 augusti 1993

Olof Johansson

Pär Stenbäck

Innehållsförteckning

Del 1

Budgetförslaget	519
Inledning	519
I Kultursamarbetet	524
II Utbildning och forskning	533
III Miljö	538
IV Fiskeri	540
V Medborgarnas rättigheter	541
VI Ekonomi	544
VII Juridiska frågor	548
VIII Övrig verksamhet	550
Budgetens inkomster	552
Budgetens utgifter	553

Del 2 – Detaljbudget 558

1 Kultursamarbetet	559
1.1 Nordiska kulturfonden	559
1.2 Projektmedel	559
1.2.1 Kultursektorns dispositionsmedel	559
1.2.2 Nysatsning på nordiskt kultursamarbete	559
1.3 Tidsbegränsade program og generelle støtteordninger	560
1.3.1 Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén	560
1.3.2 NOMUS, nordisk musikkommitté och nordiska rådets musikpris	560
1.3.3 Nordisk konst- och konstindustrikommitté	560
1.3.4 Nordisk film- och TV-fond	561
1.3.5 Styringsgruppen for kultur- og massmediasamarbejde	561
1.3.6 Nordisk ungdomskommitté	562
1.3.7 Nordisk idrettssamarbeide	562
1.3.8 Nordiska kulturprojekt i utlandet	563
1.3.9 Nordisk råds litteraturpris	563
1.3.10 Nordisk sameråd	563
1.3.11 Samiske kulturtiltak	563
1.3.12 Bidrag til Nordkalottmuseet	564
1.4 Institutioner	564
1.4.1 Nordisk teater- og dansekomité	564
1.4.2 Nordiskt konstcentrum (NKC)	566
1.4.3 Nordens Hus i Reykjavik	568
1.4.4 Nordens Hus på Färöarna	571
1.4.5 Nordens institut på Åland	573
1.4.6 Nordens institut i Grønland (N.A.P.A.)	574
1.4.7 Nordisk journalistcenter	577
1.4.8 Nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning (NORDICOM)	577
2. Uddannelse og forskning	578
2.1 Projektmedel	578
2.1.1 Dispositionsmedel	578

2.1.2	Nordiskt skolsamarbete	578
2.1.3.	Sproglig samarbejde i Norden (NORDMÅL)	579
2.1.4	Samarbejdsnemnden for Norden-undervisning i udlandet	579
2.1.5	Nordiska kurser i språk och litteratur	579
2.1.6	Nordisk forskningspolitisk råd (FPR)	579
2.1.7	Bidrag till nordisk federation för medicinsk undervisning	580
2.1.8	Bidrag til nordisk sommeruniversitet	580
2.2.	Tidsbegrænsede programmer og generelle støtteordninger	583
2.2.1.	Nordplus-Junior	583
2.2.2.	Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden	584
2.2.3	Styregruppen for nordisk voksenundervisning og folkeoplysning (FOVU)	584
2.2.4	Dataprogramgruppen	585
2.2.5	Ledningsgruppen för högre utbildning	585
2.2.6	Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)	585
2.2.7	Nordisk miljøforskningsprogram	591
2.2.8	Bioteknologi	592
2.2.9	Arktisk humanistisk forskning	592
2.3.	Institutioner	593
2.3.1	Nordens Folkliga Akademi (NFA)	593
2.3.2	Nordisk språksekretariat	593
2.3.3.	Nordiska språk- och informationscentret	593
2.3.4	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	594
2.3.5	Nordisk samisk institutt	594
2.3.6	Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA)	595
2.3.7	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	600
2.3.8	Nordisk institutt for sjørett	603
2.3.9	Nordisk institut for asiastudier (NIAS)	608
2.3.10	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information	608
2.3.11	Nordisk vulkanologiskt institut	613
2.3.12	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	617
2.3.13	Samarbejdsinitiativer på forskningsområdet	621
2.3.14	Nordiske geoekskursioner til Island	622
3.	Miljö	622
4.	Fiskeri	622
5.	Medborgernes rettigheder	623
5.1	Arbejdsmarked og arbejdsmiljø	623
5.1.1	Projektmedel	625
5.1.2	Institutioner	627
5.1.2.1	NIVA — Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbets- miljöområdet	627
5.2	Social- och Hälsovård	629
5.2.1	Projektmidler — socialpolitik og levnedsmidler	629
5.2.2	Institutioner	630
5.2.2.1	Nordiska Läkemedelsnämnden (NLN)	630

5.2.2.2	Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV)	635
5.2.2.3	Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM)	641
5.2.2.4	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)	646
5.2.2.5	Nordiska nämnden för handikappfrågor — NNH	650
5.2.2.6	Nordisk uddannelsescenter for dövblindepersonale NUD	655
5.2.2.7	Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor	659
5.2.2.8	Nordiskt utbildningsprogram av social service, NOPUS	659
5.3	Forbruger	662
5.3.1	Projektmidler	662
6.	Ekonomi	664
6.1	Energi- och næringspolitikk	664
6.1.2	Institutioner	664
6.1.2.1	Nordisk Industrifond	664
6.1.2.2	Nordtest	667
6.2	Regionalpolitikk	667
6.2.2	Institutioner	667
6.2.2.1	NordREFO	668
6.3	Jord- og skogbruk	668
6.3.2	Institutioner	668
6.3.2.1	Nordisk Genbank (NGB)	668
6.3.2.2	Samarbeidsnevnden for nordisk skogforskning (SNS)	673
6.4	Andra institutioner	673
6.4.2.1	Nordiska Projektexportfonden	673
6.4.2.2	NKB	674
6.4.2.3	Nordiska ekonomiska Forskningsrådet (NEF)	674
7.	Juridiska frågor	677
7.1	Lagstiftning	677
7.1.1	Projektmedel	677
7.1.2	Råd for integrationsrett (NORFEIR)	677
7.2	Jämställdhet	678
7.2.1	Projektmedel	678
7.2.2	Nordiskt Forum	678
8.	Övrig verksamhet	678
8.1	Projektmedel	678
8.1.1	Verksamhetsbidrag	678
8.1.2	Tjänstemannautbyte	679
8.1.3	Europainformation	679
8.1.4	Nordens närområden	679
8.1.5	Generalsekretærens disponeringsreserv	680
8.1.6	Lönereserv for institutionerna m m	680
8.1.7	Information	680
8.1.8	Publikationsverksamhet	680
8.1.9	Ministerrådets reserv	681
8.1.10	Datapolitikk	681
8.2	Institutioner	681
8.2.1	Ministerrådets sekretariat	681
8.2.2	Nordiska statistiska sekretariatet	681

Budgetförslaget

Inledning

De nordiska statsministrarna tog i november 1991 initiativ till en samlad översyn av det nordiska samarbetet. Bakgrunden var dels det förestående EES-avtalet, dels att Norge, Finland och Sverige under de närmaste åren kunde väntas inleda förhandlingar om fullt medlemskap i den Europeiska Gemenskapen. Detta sammantaget med de omvälvningar som skett i Europa gjorde det nödvändigt att se över såväl innehåll som organisation i det nordiska samarbetet.

Denna översyn är nu klar och länderna har enats om ett antal övergripande principer för det fortsatta arbetet.

1. Statsministrarna kommer gemensamt att gå in för en aktivare roll i det nordiska samarbetet.
2. Principen om ett aktivt ordförandeskap skall genomföras på alla nivåer i regeringssamarbetet.
3. Samarbetet koncentreras kring ett antal prioriterade områden.
4. Nordiska rådets inflytande över budgetprocessen stärks väsentligt.

Den tidigare sektoruppdelningen försvinner. Arbetet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer centreras nu istället kring sju *satsningsområden*: Kultur, utbildning och forskning, miljö, medborgarnas rättigheter, fiske, ekonomi och juridiska frågor. (Tabell 1, s. 553)

För att organisatoriskt och budgetmässigt täcka in arbetet under de olika satsningsområdena kommer resurserna i huvudsak att koncentreras till följande *samarbetsområden*: Kultur, utbildning och forskning, miljö, fiske, social/hälsa, arbetsmarknad/arbetsmiljö, konsument, energi/näringspolitik, regionalpolitik, jord- och skogsbruk, lagstiftning, jämställdhet. (Tabell 2, s. 554)

Koncentrationen av resurserna till dessa tolv samarbetsområden utesluter inte att andra områden kan tilldelas gemensamma budget- och sekretariatsresurser. Samarbetsministrarna föreslås sålunda få en reserv på drygt 3 MDKK att användas för politiskt angelägna satsningar under 1994.

Ett av de viktigaste resultaten av översynsarbetet var att de nordiska länderna enades om att för att möta utmaningarna från det nya framväxande Europa måste den nordiska kulturen och den nordiska identiteten stärkas. Denna inriktning kommer att genomsyra ministerrådets verksamhet åren framöver. I föreliggande budgetförslag tillförs sålunda kultur och utbildning ytterligare 60 MDKK. I övrigt har forskning, miljö och insatser i nordens närområden prioriterats.

Eftersom utgångspunkten har varit att ministerrådets samlade budget skall hållas reallt oförändrad jämfört med 1993 har nedskärningar gjorts på i stort sett samtliga övriga samarbetsområden.

Utbyggnaden av systemet med flerårig mål- och ramstyrd budgetering kommer vidare att väsentligt förbättra möjligheterna att utvärdera det nordiska samarbetet.

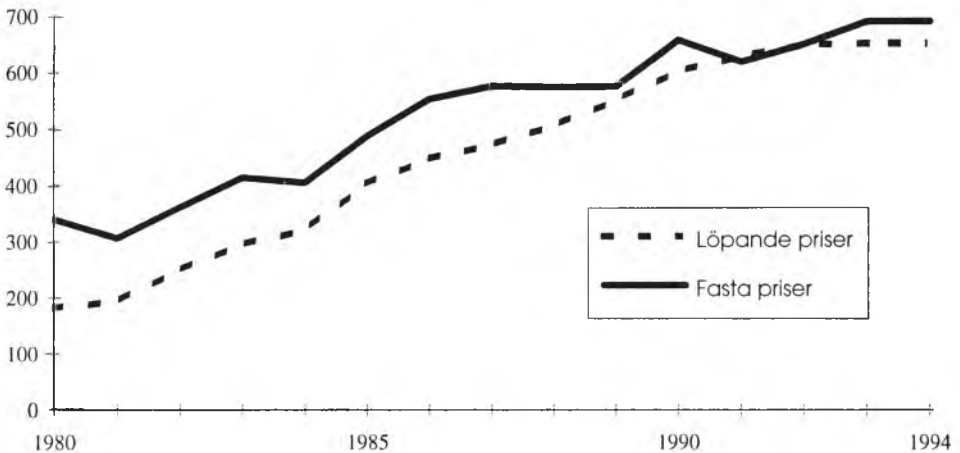
Översynsarbetet har också omfattat ministerrådssekretariatet. I syfte att effektivisera samarbetet har sekretariatet omorganiserats. Målsättningen är att till

1 januari 1995 ha minskat administrationskostnaderna med 20 procent jämfört med 1993.

Sammantaget omsluter budgetförslaget drygt 650 MDKK.

Budgetens utveckling

Mätt i löpande priser (MDKK) har den samlade nordiska budgeten tredubblats sedan början av 1980-talet. Tar man hänsyn till prisutvecklingen i de nordiska länderna har budgeten mätt i reala termer (1993 års prisnivå) drygt fördubblats under perioden.

Budgetens fördelning på olika satsningsområden

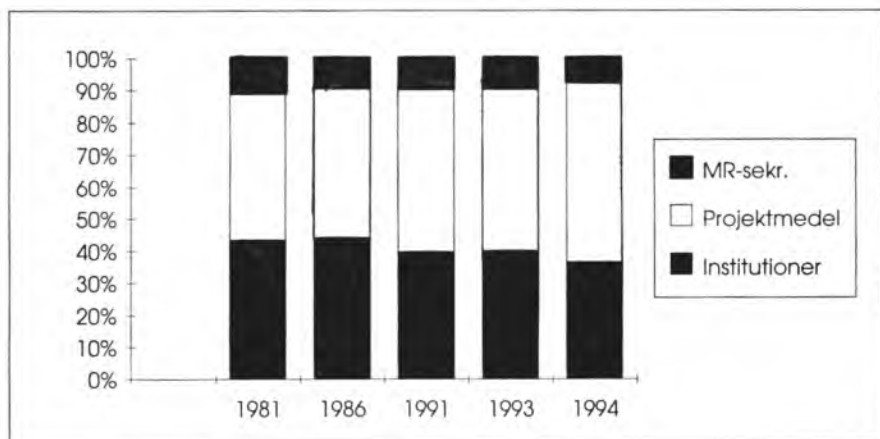
I tablan nedan redovisas budgetens fördelning mellan olika satsningsområden och förändringarna jämfört med 1993 års budget, allt räknat i 1993 års prisnivå. För att åstadkomma jämförbarhet mellan åren har beviljningar i 1993 års budget grupperats på satsningsområden. Området VIII, Övrig verksamhet; innehåller de sektorer i 1993 års budget som inte hör till de sju satsningsområdena i budgetförslaget.

Satsningsområde	1993	Andel	1994	Andel	Förändring
	TDKK	%	TDKK	%	TDKK %
I Kultur	93.336	14,3	133.336	20,5	40.00042,9
II Utbildning/forskning	177.429	27,3	197.429	30,4	20.00011,3
III Miljö	32.358	5,0	32.358	4,9	00
IV Fiske	7.519	1,1	6.500	1,0	-1.019-13,6
V Medborgarnas rättigheter	69.106	10,6	55.884	8,6	-13.222-19,1
VI Ekonomi	146.858	22,6	128.119	19,7	-18.739-12,8
VII Juridiska frågor	8.268	1,3	13.000	2,0	4.73257,2
VIII Övrig verksamhet	115.796	17,8	84.044	12,9	-31.752-27,4
Totalt	650.670	100,0	650.670	100,0	

Märk 1: Satsningsområdena I och II utgör något mer än 50 % av totalbudgeten 1994. Enligt tidigare uttalande från statsministrarna skulle denna andel uppnås först 1995-96. Skillnaden beror på att definitionen av satsningsområde II, utbildning/forskning, i föreliggande förslag är något vidare än den som användes under statsministrarnas utredningsarbete. Nu ingår således såväl miljöforskning som bioteknologi i satsningsområde II. Kultur och utbildning utgör 31,7 % av budgeten 1994 mot 23,1 % 1993. Forskningens andel är 14,8 % 1994 mot 14,1 % 1993. Ökningen tillskrivs frigjorda medel.

Märk 2: Alla tal i budgeten är uttryckta i 1993 års pris- och löneläge. Uppskattningarna av pris- och löneläget i den fastställda budgeten för 1993 baserades på prognoser från de nationella finansministerierna hösten 1992. Vid fastställandet av 1993 års budget användes de omräkningskurser för de nordiska valutorna som gällde 30.10.1992. Nivåerna mellan 1993 och 1994 är således volymmässigt direkt jämförbara. Inför fastställandet av budgeten i november 1993 omräknas den med senast kända prognoser för pris- och löneutvecklingen i de enskilda nordiska länderna. Datum för valutakursomräkning bestäms i anslutning till beslutsdatum.

Under varje satsningsområdet redovisas fördelningen på projektmedel och institutionsbudgetar (Tabell 1). Inom satsningsområdena kultur och undervisning/forskning har projektmedel uppdelats i projektmedel och tidsbegränsade program / generella stödordningar. Den sistnämnda kategorin ligger mellan sedvanliga projektbeviljningar och institutioner (Tabell 2). I figuren nedan redovisas totalbudgetens fördelning på projektmedel, institutioner och ministerrädssekreteriet.

Utvecklingsarbetet

Nordiska ministerrådets budgetsystem genomgår för närvarande en kraftig förändring och utveckling. Budgetsystemet skall reformeras på basis av den 1991 inledda försöksverksamheten med s.k. mål- och ramstyrning. Denna nya styr-

ningsmetod skall systematiskt utvidgas till att omfatta hela den nordiska budgeten. Senast 1995 skall en total budgetreform vara genomförd inom den nordiska verksamheten.

Elva institutioner i det nordiska samarbetet arbetar för närvarande med kontraktstyrd budgetering. Detta utgör ca 14 % av den totala nordiska budgeten, inkl. Nordiska hälsovårdshögskolan. Under 1993/94 sker en snabb utbyggnad med ytterligare 20–25 institutioner och större samarbetsprojekt. Därmed skulle närmare 40 % av budgeten omfattas av mål- och ramstyrningssystemet.

Syftet med reformen är att hitta bättre former för dialog och samarbete mellan institutionerna och ministerrådet, samt att ge bättre underlag för politiska beslut. Det är framförallt två moment som präglar det nya budgetsystemet.

- Ett kontrakt som reglerar uppdragets innehåll och resurstillskott,
- En redovisning som återför resultatet i förhållande till åtaganden och insatta resurser efter verksamhetsperioden.

Kontraktet som görs upp i samarbete mellan institutionen och ministerrådet, är den politiska viljeinriktningen formulerad som en "beställning" med vissa ekonomiska ramar till institutionen. Denna å sin sida formulerar i en "offert" sina möjligheter att inom de givna ramarna utföra beställningen. Konsensus uppnås om prestationer och aktiviteter inom given ekonomisk ram. Kontraktsprincipen ökar politikernas möjlighet att påverka och styra institutionernas mål och inriktning. Samtidigt ges institutionen en större självständighet att på egen hand utforma medel och metoder att uppnå målen. De institutioner som arbetar med fleråriga kontrakt ges därmed bättre möjlighet att planera sitt arbete mer långsiktigt.

Redovisning av uppnådda resultat, beskrivna såväl i text som i nyckeltal, lämnas varje år. Resultatredovisningen förs av sekretariatet vidare till de olika politiska samarbetsorganen. En sådan redovisning har t.ex. lämnats till Nordiska rådets parlamentariker (budgetutskottet och berört fackutskott) under 1993. Berörd ämbetsmannakommitté har likaledes tillställts resultatrapporter. Erfarenheterna av den nya budgettekniken är mycket goda

- Problem i verksamheten kan snabbt korrigeras
- Högt problemedvetande i och utanför institutionen, fler kan bidra i problemlösningen
- Förståelsen för institutionens styrka och värde ökar
- Budgetarbetet inför kommande period underlättas
- Internt på institutionen främjas resultatorientering och måluppfyllnad
- Kompetensen i tjänstemannahandläggningen ökar
- Den politiska styrningen stärks genom kontrollinformation till parlamentariker och regeringsarbetet.

Projektstyrning i NMR:s verksamhet

Den nordiska projektverksamheten genomförs dels genom medel som beviljas via budgeten för projektmedel, dels genom medel som beviljas över de nordiska institutionernas budgetar. År 1993 uppgick Nordiska ministerrådets egentliga projektmedel till 292 MDKK. Projektmedel över institutionernas budget kan i de flesta sammanhang räknas som institutionernas ordinarie verksamhet.

Det kan konstateras att praxis för projektförvaltning är olika inom olika samarbetsområden. Därmed varierar också graden av flexibilitet i projektverksamheten. Så t.ex. varierar graden av delegering och styrning av projektens programinnehåll.

Den långt drivna decentraliseringen och mångfalden av projekt uppfattas ibland som ett problem.

1. Framdriften av många projekt bedöms som alltför långsam.
2. Kunskap om projektens resultat sprids alltför osystematiskt.
3. Resultatuppföljning förekommer sällan och exponeras ej tillräckligt för de nordiska medborgarna.
4. Budgetstyrningen av projektmedel förefaller att ha låg kvalitet och det saknas bra uppföljningsmetoder för de koordinerande samarbetsorganen. Det finns därför skäl att skärpa kriterierna för de samnordiska projekten. Följande riktlinjer bör tillämpas för projektverksamhet;
 1. Ett projekt skall ha en uttalad ambition att stärka nordisk identitet och/eller fylla ett reellt behov av nordisk samordning. Effektiv resursanvändning för att undvika dubbelarbete i de enskilda nordiska länderna är därvidlag ett viktigt kriterium.
 2. Projekt skall följa de prioriteringar som gäller för varje nordiskt samarbetsområde.
 3. Projekt bör drivas under en bestämd tidsperiod och ha en sluttidpunkt fastställd. Denna bör vara bestämd utifrån strategiska intressen, dvs när resultaten är som mest intressanta att offentliggöra.
 4. Projekt bör bedrivas med förutbestämd resursinsats och fastlagd projektplan/projektorganisation.
 5. Huvudansvaret för de enskilda projekten åligger respektive fackministerråd. För att utveckla ministerrådets projektverksamhet genomförs några förändringar som bör underlätta projektstyrningen:
 - I och med etablerandet av ett *projekt- och aktivitetsregister* fr.o.m. 1 september 1993 kommer möjligheterna att få en bättre överblick över pågående projekt att öka.
 - Den pågående utbyggnaden av *systemet med mål- och ramstyrd budgetering utsträcks under 1993/94* till att omfatta flera större projekt såsom informationsprojektet (arbetsmarknad), skärgårdssamarbetet (regionalpolitik), miljösamarbetsprojekt, jämställdhetsprojekt. Detta innebär att dessa projekt infogas i ministerrådets normala uppföljningsrutiner med bl a resultatrapportering till berörda ministerråd och Nordiska rådets utskott.
 - Bättre kunskap om projektens resultat och mer långsiktiga effekter förutsätter ändringar i *sekretariatets arbetsmetoder*. Sekretariatets arbete kommer mer än tidigare att inriktas mot uppföljning av de viktigare projektens resultat och effekter. Diskussionsföreläsningar och exponeringsscener utvecklas t.ex. i form av "hearing" och "workshops".

Satsningsområden

I. Kultursamarbetet

TDKK	1993	1994	
	Budget	Förslag	Förändring
	93.336	133.336	42,9 %

1. Nysatsningen i nordisk kultursamarbeid – innhold og omfang

Nysatsning, nordisk identitet og nordisk profilering er de overordnede målene for de kommende års nordiske kultursamarbeid.

Utgangspunktet for nysatsningen finnes i erklæringen fra de nordiske lands statsministre ved Nordisk Råds sesjon i Århus, 10. november 1992. I erklæringens pkt. 5 heter det:

Statsministrene vil særlig understreke nysatsningen på områdene kultur og utdanning. Statsministrene støtter forslaget om en budsjettøkning til disse formål på 25 % i forhold til dagens budsjett, og med det siktemål at kultur og utdanning i 1996 skal utgjøre 50 % av Nordisk Ministerråds budsjett.

Kulturministrene har med utgangspunkt i ovenstående utarbeidet et ministerrådsforslag, som ble fremlagt ved Nordisk Råds 42. sesjon i Oslo "Nysatsning og ny struktur for kultur, utdanning og forskning". Nordisk Råd sluttet seg i alt vesentlig til ministerrådsforslaget — der ministerrådet ønsker å øke den økonomiske innsatsen spesielt på følgende områder:

- Nordisk kulturfond
- medie og filmsamarbeid
- språksamarbeid
- barn- og unge
- samarbeide på kunstområdet
- folkelig kultursamarbeid
- nordisk profilering i Europa og Norden
- nordisk kultursatsning i sesjonslandene.

Forslag til detaljbudsjett for kultursamarbeidet 1994 er formet med utgangspunkt i de faste forpliktelser på kulturområdet samt de nye satsingsområdene og en generell prioritering av tiltak for Vest-Norden samarbeidet. Når det gjelder de faste forpliktelser, institusjoner, komitéer og styringsgrupper er budsjettene i alt vesentlig 0-budsjetter i forhold til 1993 års budsjett. Visse budsjettnedskjæringer ved en del av de nordiske institusjonene er basert på kulturministrenes annet ministerrådsforslag til Nordisk Råds 42. sesjon: "Gjennomføring av arbeidsprogram for endret finansiering og organisering av kultursektorens institusjoner, samarbeidsorganer og andre permanente aktiviteter" — der man med utgangspunkt i FIN-gruppenes rapporter for kulturområdet særlig ønsket å skjære ned på visse styrekostnader, samt redusere budsjettene for de nordiske institusjoner med i gjennomsnitt 2 %.

Når det gjelder nysatsningsområdet har kulturministrene i to omganger invitert de nordiske institusjonene og andre samarbeidsorganer samt en del

uavhengige organisasjoner til å presentere sine ideer om prosjekter nysatsningen burde kunne medvirke til å realisere. Med utgangspunkt i dette idématerialet arrangerte kulturministrene en arbeidskonferanse i tilknytning til Nordisk Råds 42. sesjon, bl.a. med deltakelse av representanter for Nordisk Råds kulturutvalg og organisasjoner som hadde sendt inn idémateriale. I det mottatte idémateriale, samt gjennom kulturministrenes overlegninger, er det preliminært valgt ut et antall konkrete prosjekter.

I tillegg bemerkes at idématerialet inneholder en rekke interessante og gode forslag som ikke er ferdig bearbeidet som prosjektbeskrivelser. Kulturministrene vil arbeide for at endel av disse idéene blir videre bearbeidet for realisering i 1994 eller senere. I tillegg kommer at det i de nordiske land selvsagt finnes en rekke viktige grupper som enda ikke er invitert til å komme med prosjektforslag. Ikke minst gjelder dette ulike typer folkelige organisasjoner, kanskje i særlig grad på barne- og ungdomsområdet.

Da størstedelen av kulturbudsjettet i en årrekke har vært bundet til faste forpliktelser innenfor kulturhandlingsplanenes virkeområde, har dette skapt problemer, idet kulturområdets disposisjonsmidler stadig er blitt redusert. Dette har ført til minimal handlefrihet på området. Problemstillingen var utgangspunkt for at kulturministrene iverksatte arbeidet i FIN-gruppene, der formålet bl.a. var å frigjøre midler gjennom alternativ finansiering og endret organisering av kultursektorens institusjoner m.v. Nordisk Råd har også gjentatte ganger pekt på problemet og uttrykt ønske om at det må skapes en forsterkning og større fleksibilitet i kulturområdets budsjett.

Mot denne bakgrunn er det ønskelig å holde tilbake visse disponible midler på nysatsningsbudsjettet, for å kunne fange opp initiativ som avspeiler den aktuelle utviklingen og de aktuelle behov på kulturområdet. Denne problemstillingen er ytterligere illustrert i de nedenstående tekster til detaljbudsjett for 1994.

2. Detaljbudsjett for nysatsningen 1994

Nordisk Kulturfond

Nysatsningsbudsjett 1994: 5.840 TDKK.

Forsterkningen av fondet har til hensikt å muliggjøre en mer langsiktig virksomhet og en sterkere profilering, med satsning på å gi støtte til en del større prosjekter. Midlene skal i økt grad anvendes for mer målrettet støtte til prosjekter innenfor de 8 hovedsatsningsområdene (eks. språksamarbeid, folkelig kultursamarbeid, barn- og ungdom m.v.). Som nevnt i ministerrådsforslag om nysatsningen vil det bli avholdt et møte mellom fondsstyret, MR-Kultur, MR- Undervisning og forskning og Nordisk Råds kulturutvalg i forbindelse med Nordisk Råds høstsesjon i Mariehamn.

Nordisk film- og mediesamarbeid

Nysatsningsbudsjett 1994: 8.250 TDKK.

Distribusjon av nordiske film- og tv-programmer er en satsning som foreslås på bakgrunn av at distribusjonen av film mellom de nordiske landene fortsatt er

av svært beskjedent omfang. Dette gjelder også de filmer som er produsert med støtte fra Nordisk film- og tvfond. Flere forskjellige typer innsats tenkes iverksatt (distribusjonsstøtte, hjelp til markedsføring m.m.). En virkningsfull støtte til film- og tv- distribusjon innebærer at det satses på støtte til både kommersiell og ikke-kommersiell distribusjon. På arbeidsmøtet i Oslo om nysatsningen ble det foreslått at det ut over kino- og tv- distribusjonen burde sikres adgang til nordisk film på video. Dette ville gi en bedre geografisk spredning av filmene — og tilgodese de lokale og regionale behov som finnes i de nordiske husene, i biblioteker, filmklubber m.m. Nysatsningen vil delvis bli forvaltet av *Filmkontakt Nord*, et nordisk sekretariat som arbeider med distribusjon av dokumentar- og kortfilmområdet og forøvrig av andre relevante nordiske partnere. Det skal legges særlig vekt på *barne- og ungdomsfilm*.

De eksisterende nordiske festivaler bør vurderes med henblikk på at festivalene i høyere grad innrettes mot å fremme salg og andre former for distribusjon av film mellom de nordiske landene.

Distribusjonsstøtten til et utvalg spillefilmer tenkes gitt selektivt, på basis av en vurdering av de enkelte filmers muligheter i kommersiell distribusjon. Parallelt ønsker ministerrådet at fjernsynsselskapene skal ta mer nordisk film inn i programplanleggingen og utnytte de opsjoner de har erhvervet på film produsert med støtte fra Nordisk film- og tv-Fond.

For å kunne utvikle en høyest mulig profesjonell produksjonsstandard i Norden vil det bli etablert en *etterutdanning for film- og fjernsynsprofesjonelle*. Kursvirksomheten er tenkt oppbygget som en kontinuerlig virksomhet bestående av såvel kortere seminarer som litt lengere kurser eller grupper av kurs som tilrettelegges omkring spesielle områder innenfor film- og tv- produksjon, samt innenfor distribusjon og markedsføring. Kursvirksomheten skal ha til formål å videreutvikle en i internasjonal sammenheng høy profesjonell produksjonsstandard i Norden og muliggjøre at nordisk film blir mer synlig i internasjonal sammenheng. Satsningen på fellesnordiske kurser innebærer at ressurser og kunnskaper utnyttes bedre og at internasjonale spesialister og kapasiteter på ulike fagområder kan utnyttes effektivt. Indirekte vil kursvirksomheten også bidra til å gjøre Norden til et sammenhengende område når det gjelder filmproduksjon. Kursvirksomheten planlegges og gjennomføres i samarbeid med relevante læresteder i Norden. *Seminarer for kulturredaktører og kulturjournalister* i regi av Nordisk Journalistcenter er en ny aktivitet, som tar sikte på å styrke formidlingen av informasjon om de nordiske lands kulturliv i det øvrige Norden. Målgruppen representerer både de trykte og de elektroniske medier.

Nordisk film- og tv-fond utbygges i forhold til avtalen mellom finansieringspartnerne. I forbindelse med at nåværende avtale utløper 31.12.1994 kan det bli aktuelt å vurdere en forsterket virksomhet, i tråd med kulturministrenes prioritering av film- og fjernsynsproduksjon som et sentralt satsningsområde.

Språksamarbeidet

Nysatsningsbudsjett 1994: 1.235 TDKK.

Språkkonsulent (tilleggsbevilgning fra kulturbudsjettet) og oppbygging av videotek ved Nordens Hus i Reykjavik samt ansettelse av grønlandsspråklig kulturkonsulent ved Nordens Institutt i Grønland er nysatsninger som i særlig grad gir uttrykk for kulturministrenes vektlegging på å styrke det kunstneriske og kulturelle samvirket mellom de nordiske språkområdene — med særlig vekt på å styrke de små språkområdenes stilling i det nordiske samarbeidet. For Finlands vedkommende er det særlig viktig å peke på at den nordiske identiteten og fellesskapsfølelsen styrkes dersom utgangspunktet for samarbeidet er det egne språket.

Nordisk litteraturmagasin ble, etter initiativ fra Nordisk litteratur- og bibliotekkomité, gitt ut som et prøvenummer i forbindelse med Nordisk Råds sesjon i Oslo 1993. Prøvenummeret er blitt meget godt mottatt, og det er ønskelig at en del av nysatsningen knyttes til en kontinuerlig utgivelse av magasinet — med fokus på nominerte og prisvinnere til Nordisk Råds litteraturpris — og med nordiske og internasjonale interessenter som målgruppe. Det er også ønskelig å fokusere særskilt på nordisk barnelitteratur samt å synliggjøre Vest- Nordens, Ålands og samenes litteratur.

Selv om en vesentlig del av nysatsningen om språksamarbeid ligger under undervisnings- og forskningsministrene, vil det i mange av de foreslåtte satsningene innenfor kulturområdet ligge vesentlige elementer av formidling av språkforståelse og språksamarbeid — fra film distribusjon til teaterutveksling og kulturpedagogiske utviklingsprosjekter.

Av ytterligere prosjektideer som kulturministrene vil arbeide videre med, kan nevnes "Norden i Östra Finland", et utviklingsprosjekt for å styrke det nordiske språkfellesskapet i det østligste Norden, fremsatt av Foreningen Norden.

Barn- og ungdom

Nysatsningsbudsjett 1994: 4.500 TDKK.

Et levende Norden — møte mellom nordiske barn og nordiske kunstnere — er et pilotprosjekt skoleåret 1993/94 der man vil prøve nye veier og nye modeller for kultursamarbeid med nordisk profil. Gjennom de kreative møter mellom barn og profesjonelle kunstnere vil man skape større språkforståelse hos deltakerne og bygge opp en nordisk identitet og en kunnskap om den verden som finnes innenfor rammen av den nordiske kulturen og alle dens ytringsformer.

I prosjektet deltar nå ni ulike regioner: Nord-Trøndelag fylke i Norge, Vasa län i Finland, Viborg amt i Danmark, Värmlands län i Sverige, Eyafjörður distrikt i Island, Færøene, Grønland og Åland samt det sydsamiske område i et grenseregionalt samarbeid.

Pilotprosjektet er formet som et nært samarbeid mellom kunstkomitéer, NORDMÅL og andre nordiske og nasjonale parter. Prosjektet understreker at innsatsen på barne- og ungdomsområdet må bygge på et nært samarbeid mellom de to ministerråd. Erfaringene med prosjektet og med tilsvarende

nasjonale prosjekter bør danne grunnlag for en kontinuerlig virksomhet — der man legger vekt på å nå bredt ut og å aktivisere barn og unge. Konkret kan aktivitetene ta form av turneer med barne- og ungdomsteater, musikk, film, "kulturworkshops" og utvekslingsprogrammer eller kulturleire med fokus på barns og unges egen kreativitet.

En vesentlig del av barne- og ungdomssatsningen 1994 vil bli plassert i prosjektet "Et levende Norden", bl.a. for å kunne utvide prosjektet til flere regioner i Norden.

Nordisk kulturpedagogikk for barn- og unge er en nysatsning i samarbeid med undervisnings- og forskningsministrene, for å etablere og styrke nettverk for pedagogiske aktiviteter og nordisk læreplanutvikling på områder som musikk, billedkunst og film. En konferanse om dette prosjektet er nettopp avholdt i et samarbeid mellom MR-Kultur og MRUndervisning og forskning, med det mål å kunne legge frem et konkret prosjektforslag for de to ministerråd.

På barne- og ungdomsområdet er det særlig grunn til å ivareta behovet for å ha disponible midler i tillegg til ovennevnte satsninger. I arbeidskonferansens idé-katalog registreres det at ca. 1/3 av forslagene berører disse aldersgruppene. Mange av de mest interessante forslagene krever ytterligere bearbeidning. I tillegg bemerkes at intet i vår tid endrer seg så hurtig som barne- og ungdomskulturen, dens forhold til den omgivende kultur — og dermed også dens behov for særlige og aktuelle tiltak. Eksempler på interessante — men enda ikke konkretiserte prosjektidéer kan nevnes:

- "Dans — en direkte kontakt med unge", gjestespill 5 steder i Norden.
- "Nordisk dansekompani", nordisk kulturell identitet gjennom dansen.
- Rockmusikksatsning for nordisk ungdom.
- "Er vi forskjellige?", gjestespill med nordens beste barneteatre.
- "Grensene vekk — hele Norden som publikum", 5 turneer med barneteater.
- "Kulturläger för nordiska ungdomar", litteratur, drama, bilde.

Barn- og ungdom er også den gruppen som lettest fanges opp av det kommersielle kulturtrykk, både i litteratur, fjernsyn og i andre medier. Balanse og mottrykk er viktige verktøy for kulturstabiliteten nasjonalt og nordisk. Skal nordisk identitet holdes vedlike og gis vekstvilkår, er det barn og unge som er det viktigste satsningsområdet. Av denne grunn er barn og ungdom stillet i fokus også innenfor rammen av kulturministrenes nysatsning på ulike kunstområder.

Kulturministrene betrakter satsningen på barne- og ungdomskulturtiltak som særlig viktig. Ministerrådet vil vurdere om det er hensiktsmessig å trekke det eksisterende *Nordisk kontaktvalg om barn og kultur* mer aktivt inn i dette arbeidet, både som rådgivende organ for ministerrådet og eventuelt som et utøvende organ på visse barne- og ungdomsområder. Det vil i tillegg være naturlig å trekke Nordisk Ungdomskomiteé inn i utviklingsarbeidet.

Samarbeid på kunstområdet

Nysatsningbudsjett 1994: 5.200 TDKK.

Reisestipendier for nordiske kunstnere under 35 år er en nysatsning som kulturministrene prioriterer høyt, og som tar sikte på å øke mobiliteten blant nordiske

kunstnere, med det mål å stimulere og intensivere det kunstneriske samarbeidet i Norden. I sitt innspill til arbeidsgruppens møte i Oslo sier Midt-Nordenkomitéen, som har erfaring med denne typen virksomhet: "Med hjelp av utökade nordiska satsningar och samordning kunde verksamheten breddas och fördjupas. Även yngre och mindre etablerade konstnärer kunde då ta del av det nordiska konstnärsutbytet."

Nordisk samarbeid mellom kunst- og kulturhistoriske museer i Norden har et potensiale å ta vare på den nordiske kulturarven, bl.a. med det mål å profilere innholdet i kulturhistoriske begrep som nordisk kulturelt felleskap og nordisk identitet. Det er generelt sett viktig for museer og kulturminnebeskyttende organer i Norden å skape samarbeidsstrukturer som i et bredt perspektiv har som overordnet målsetting å forsterke og synliggjøre kulturarven og samtidskunsten. Kulturministrene peker også på det nære samarbeidet mellom museumssektoren og andre sektorer, f.eks. skoleverket. Det er også ministerrådets oppfatning at et styrket nordisk museumssamarbeid vil stimulere til og effektivisere det internasjonale samarbeidet. EK-Kultur har nedsatt en arbeidsgruppe for å undersøke mulighetene for et utbygget og effektivisert museumssamarbeid i Norden. I 1994 års budsjett er det satt av midler til en foreløpig oppfølging av arbeidsgruppens konklusjoner.

Nordisk billedkunstår 1995 har som mål å bidra til å forsterke nordisk identitet og kvalitet innen billedkunsten, øke kontakten mellom kunstnere og mellom billedkunst og publikum — samt profilere nordisk kunst i Norden og utenfor Norden. Det er opprettet en arbeidsgruppe for å velge utstillingstemaer og å planlegge de praktiske forutsetninger for denne innsatsen. Nordiskt Konstcentrum deltar i denne planleggingen.

På musikkområdet akter ministerrådet i de kommende år å gjøre nysatsninger med hovedvekt på barn og ungdom. En slik satsning er *Orkester Norden*, som gjennom seminar- og turnevirksomhet vil utvikle et nytt nordisk ungdomssymfoniorkester på høyt plan. Orkesteret har bl.a. til formål å utvikle kunnskapen om nordisk musikk og å synliggjøre vår fellesnordiske kulturarv.

De nordiske prisene vil bli vurdert av kulturministrene, med tanke på å bringe prisenes verdi opp på det opprinnelige nivå, samtidig som det vil bli vurdert om forslag til ytterligere priser er tjenlige verktøy for det nordiske kultursamarbeidet.

Folkelig kultursamarbeid

Nysatsningsbudsjett 1994: 2.000 TDKK.

NORDLIV er et prosjekt som tar sikte på å gi allmennheten en fordypende kunnskap om og økt interesse for nordisk historie og nordisk samfunnsliv, slik at den historiebasererte følelse av nordisk identitet forsterkes. (Se Nordisk Råds rek. 4/1993) Prosjektets kulturdel foreslås sammensatt av en rekke delprosjekter på områder som kunst- og museumsvirksomhet, ungdoms- og idrettsarrangementer, turisme, vennskapsby-aktiviteter og søsterorganisasjonsaktiviteter. Foreningene Nordens Forbund er sentralt i prosjektet — men forøvrig vil prosjektets finansiering totalt sett fremkomme ved at en rekke aktiviteter finansieres over ulike nasjonale og nordiske budsjetter. Foreningene Nordens

Forbunds historienemnder vil på et møte konkretisere innholdet i prosjektet. Allerede eksisterende eller planlagte prosjekter innenfor temaområdet vil bli koordinert inn i NORDLIV-konseptet.

Økt engasjement hos de frivillige organisasjonene er et av de uttrykte mål for kulturministrenes nysatsning. I tillegg til NORDLIV-prosjektet vil det også gjennom økte bevilgninger til Nordisk Kulturfond skapes bedre muligheter for støttetiltak innenfor det folkelige samarbeidet og slik øke dette samarbeidets potensiale.

Nordisk profilering i Europa og Norden

Nysatsningsbudsjett 1994: 5.500 TDKK.

På dette satsningsområdet skal det legges stor vekt på en god nasjonal forankring av aktiviteter, og det skal undersøkes hvilke muligheter som finnes for et tettere samarbeid mellom ulike nasjonale og samnordiske organer på kultur — og andre områder — med sikte på en felles satsning i utlandet. I denne forbindelse kan nevnes de kulturinstitusjoner som de nordiske landene hver for seg har etablert rundt i Europa, samt de nordiske utenlandslektorene.

Interessen for Norden og nordisk kultur er stor utenfor Norden. Dette har senest vist seg ved en vellykket festival i London og en svært suksessrik Vikingutstilling i Paris og Berlin. Vikingeutstillingens presentasjon i København understreket også at det er riktig og viktig å presentere store, nordiske kulturmanifestasjoner for et nordisk publikum.

Av de prosjektplaner som foreligger vil kulturministrene i særlig grad studere de følgende:

- "*Nordic Explorers*" — en multimediautstilling der opplevelsesmomentet er sentralt. Utstillingen vil belyse et antall nordiske oppdagelsesreiser fra vikingetid til nåtid — og vil bl.a. bli vist i København i forbindelse med Kulturby 96 og ellers ulike steder i Norden og det øvrige Europa.
- 600-års minnet for Kalmar-unionen skal feires med en rekke nordiske aktiviteter i 1997, bl.a. i henhold til en rekommandasjon fra Nordisk Råd. I dennes sammenheng planlegges dessuten en stor kunst- og kulturhistorisk utstilling om *Dronning Margrethe I og hennes tid*. Utstillingen søker bl.a. støtte fra ministerrådet og innvies i Danmarks Nationalmuseum 26.12.1996.
- *Kulturby 96* kan også komme til å bli vertskap for en kunstutstilling med støtte fra Nordisk Kulturfond, samt av en større barne- og ungdomskultur-satsning. Da Danmark er ordførerland i 1996 kommer det også til å bli gjennomført et omfattende kulturprogram i forbindelse med Nordisk Råds sesjon.

Innenfor rammen av et forsterket budsjett for *Styringsgruppen for nordiske kulturprosjekt i utlandet* er følgende konsepter under utarbeidelse:

- Nåtidig nordisk kunst ved den nordiske kulturfestivalen i Madrid 1995.
- Nordisk teater- og dansefestival
- Nordisk kulturtog i Sentral-Europa
- Nåtidig nordisk kammermusikk/ Iberiske halvø

Sesjonslandenes kulturprogram

Nysatsningsbudsjett 1994: 5.500 TDKK.

Ministerrådet ønsker å øremerke et beløp for nordiske kulturprogram i sesjonslandene. Hovedhensikten er å settet nordisk preg på det nasjonale kulturlivet, f.eks. gjennom en større manifestasjon i tilknytning til Nordisk Råds vårsesjon, som avslutter ordførerperioden. For en slik manifestasjon i tilknytning til sesjonen i Stockholm, uke 10 1994, er de praktiske forberedelsene kommet langt. Kulturministrene har forøvrig konstatert at Nordisk Råds høstsesjoner vil bli arrangert i forskjellige byer i Norden — og har til hensikt å stille DKK 0,75 mio. av totalbevilgningen til disposisjon for arrangørbyen.

Den nordiske bevilgningen til disse kulturprogram forutsetter at en større nasjonal bevilgning finner sted. Det vil forøvrig bli lagt vekt på et bredt innslag av folkelige kulturytringer.

Arbeidet med programmet for uke 10/94 viser at en planleggingstid på minst ett år er nødvendig for å skape et ledig og variert program. På musikksiden er det behov for en planleggingsramme på ca. 2 år.

3. Øvrige budsjettposter

Som anført er kultursamarbeidets faste poster oppført med et 0-budsjett for 1994. Mindre nedskjæringer er foretatt som følge av FIN-gruppenes konklusjoner, slik de er tatt opp i ministerrådsforslaget om endret finansiering og organisering av kultursektorens samarbeidsorganer og institusjoner. Nedskjæringene er som følger

Nordiskt Konstcentrum	−389 TDKK (−4 %)
Nordens Hus, Reykjavik	−60 TDKK (−1 %)
Nordens Hus, Færøerne	−261 TDKK (−3 %)
Nordens Institutt, Grønland	−70 TDKK (−2 %)
Nordisk dokumentasjonscentral for massekommunikasjonsforskning	−20 TDKK (−2 %)

De frigjorte midlene anvendes til delvis å dekke den avtalebundne økningen av Nordisk film- og TV-fonds budsjett, samt ministerrådets andel av det nordiske kunstnersentret Dalsåsen, der aktivitetene ventes å starte i slutten av 1994.

4. Det videre arbeidet — mål og organisering

Det har vært kulturministrenes overordnede mål å benytte nysatsningsmidlene til å realisere et mindre antall store nordiske prosjekter, snarere enn å spre midlene tynt over et stort antall prosjekter. Hensikten med dette er selvsagt å ta initiativ til prosjekter som *synliggjør* det nordiske kultursamarbeidet overfor allmennheten bedre enn tilfellet er i dag. Det er i den sammenheng kulturministrenes oppfatning at de mange mindre støttebeløp som er nødvendige for å skape bredde i det nordiske kultursamarbeidet, ivaretas av de eksisterende

støtteordninger gjennom Nordisk Kulturfond og de ulike komitéer og styringsgrupper under Nordisk ministerråd.

I det videre arbeidet vil kulturministrene løpende studere det idémateriale som allerede foreligger, og ta initiativ til å invitere et utvalg av forslagsstillere til å utarbeide fyldige prosjektbeskrivelser, slik at det blir mulig å ta standpunkt til form, innhold og budsjetter for de enkelte prosjektene. I den grad det vil eksistere ikke-disponerte midler i nysatsningsbudsjettet vil det så fortløpende bli gitt tilsagn om finansiering av nye prosjekter — i tillegg til de som er nevnte i budsjettforslaget for 1994.

I tillegg vil kulturministrene ta initiativ til å invitere flere institusjoner og organisasjoner, særlig på det folkelige kultursamarbeidets område — til å bidra med ytterligere idémateriale til fremtidige satsninger.

I den praktiske gjennomføringen ønsker ministerrådet å anvende eksisterende nordiske og nasjonale institusjoner heller enn å etablere nye organ. De nuværende faste kulturinstitusjoner kommer stadig til å være viktige og vitale elementer i det nordiske samarbeidet. Et godt redskap for evaluering og styring blir de mål- og rammestyringsavtaler som skal omfatte alle institusjoner fra 1994. Arbeidet med disse avtaler pågår.

II Utbildning och forskning

TDKK	1993	1994	
	Budget	Förslag	Förändring
	177.429	197.429	11,3 %

Nedan redovisas hur satsningsområdets beviljning fördelar sig mellan utbildning, forskning, miljöforskning och bioteknologi. Såsom framhålls i inledningsavsnittet räknas de två sistnämnda områdena fr.o.m. 1994 till den samlade kulturbudgeten.

	1993	Andel %	1994	Andel %	Förändring	
	TDKK	av total- budget	TDKK	av total- budget	TDKK	%
Utbildning	57.262	8,8	72.646,5	11,2	15.384,5	26,9
Forskning	91.885	14,1	96.000,5	14,8	4.115,5	4,5
Miljöforskning	25.750	3,9	25.750	3,9	—	—
Bioteknologi	2.532	0,4	3.032	0,5	500	19,7

Til behandling ved Nordisk Råds 42. session 1993 fremlagde Ministerrådet forslag om henholdsvis:

- nysatsning og ny struktur inden for kultur, uddannelse og forskning
- gennemførelse af arbejdsprogram for ændret finansiering og organisering af kultursektorens institutioner, samarbejdsorganer og andre permanente aktiviteter.
- retningslinjer for Nordisk forskningspolitisk Råd 1993—95.

Disse tre ministerrådsforslag danner sammen med Nordisk Råds rekommandationer i anledning af forslagene ramme om de kommende års nordiske samarbejde på uddannelses- og forskningsområdet.

Det overordnede mål for samarbejdet er at skabe et nordisk uddannelses- og forskningsfællesskab.

Det skal være lige let at udveksle kontakter, ideer og personer inden for Norden, som det er i eget land. Norden skal kunne betragtes som en enhed på uddannelses- og forskningsområdet.

Øget koncentration, stærkere politisk styring, effektiv ressourceudnyttelse samt styrkelse af den nordiske dimension i europæisk og andet internationalt samarbejde er nøgleord, når det gælder samarbejdet i 1994 og kommende år. Der bliver i særlig grad behov for koordinering med kulturministrene bl.a. om vigtige opgaver i forhold til børn og unge samt sprogsamarbejdet.

Budgettets hovedtræk

Det er undervisnings- og forskningsministrenes mål at skabe størst mulig fleksibilitet og konkurrence om ressourcerne. I overensstemmelse med denne målsætning går den overvejende del af midlerne til generelle støtteordninger, netværksaktiviteter og tidsbegrænsede programmer. Som resultat af arbejdet vedr. ændret finansiering af institutioner m.v. vil de faste institutioner fra 1994

optage en mindre andel af det totale budget inden for undervisnings- og forskningsministrenes ansvarsområde. I 1994 frigøres knap 7 mill. DKK fra institutionsbudgettet til andre højt prioriterede formål. Yderligere midler i størrelsesordenen 3—4 mill. DKK frigøres successivt i efterfølgende budgetår.

Faste uddannelses- og forskningsinstitutioner vil imidlertid også fremtidigt være vigtige og vitale elementer i det nordiske samarbejde.

Arbejdet med indførelse af flerårig mål- og rammestyring for institutionerne er indledt med det sigte, at alle institutioner skal være omfattet fra 1994. Dette vil betyde større økonomisk sikkerhed for institutionerne og give dem bedre muligheder for at planlægge langsigtet. Det er også et sigte med mål- og rammestyring, at beslutningstagerne skal få et bedre evaluerings- og styringsredskab.

Ressourcer til nysatsning

Statsministrene ønsker, at der gennem omprioritering på det samlede ministerrådsbudget for 1994 stilles 20 mill. DKK ekstra til rådighed for uddannelsesformål. Når hertil lægges de 7 mill. DKK, som er frigjort gennem intern omprioritering inden for sektoren samt et mindre dispositionsbeløb, bliver resultatet, at der for 1994 er ca. 30 mill. DKK til rådighed for nysatsning inden for områderne uddannelse og forskning.

Statsministrene har endvidere angivet, at den totale budgetramme for kultur, uddannelse og forskning bør udgøre 50 % af det samlede ministerrådsbudget inden 1996. Budgetforøgelsen i kraft heraf vil sammen med de midler, som frigøres på institutionsdelen af budgettet, muliggøre en yderligere forøgelse af ressourcerne i 1995 og 1996 til nedennævnte satsningsområder.

Udmøntning af nysatsningen

Ministerrådet ønsker at videreudvikle og styrke samarbejdet på alle uddannelsesniveauer. I overensstemmelse med de overordnede prioriteringer i ministerrådsforslaget om nysatsning og ny struktur inden for kultur, uddannelse og forskning foreslås nysatsningen på uddannelses- og forskningsområdet udmøntet på følgende måde:

a) Nordisk uddannelsesfællesskab — udveksling af studenter og lærere

Det påhviler henholdsvis styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS) og Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse (HÖGUT) at lede arbejdet med udveksling af studenter og lærere på grundlag af overordnede politiske retningslinjer fra Ministerrådet.

I arbejdet med at udvikle det nordiske uddannelsesfællesskab er den fysiske udveksling af studerende, elever og lærere meget vigtig. I tillæg til kvalitative og faglige gevinster er kontakter på det personlige plan, øgede sprogkunderskaber og forståelse for et andet nordisk lands kultur og levemåde en værdi for livet.

NSS skal i de kommende år fremme elev- og lærerudveksling og fremme kommunikation mellem skolens aktører i Norden. NSS skal virke for at netværk og kontakter skabes for skolesamarbejde i Norden. NSS skal endvidere virke for, at den nordiske dimension i læseplaner og læremidler styrkes. Ministerrådet ønsker i de kommende år at satse på børn og unge som målgruppe for nordisk kultursamarbejde. Det er naturligt at anvende skolen som organisation for effektivt at nå denne aldersgruppe. Der foreslås en forøgelse af budgettet til NSS på 1.400 TDKK

HÖGUT skal virke for etablering af institutionelle og faglige netværk, øget mobilitet og det videst mulige frie uddannelsesvalg på tværs af grænser mellem de nordiske lande. HÖGUT skal endvidere virke for øget arbejdsdeling, samarbejde om uddannelsesevaluering og -udvikling samt forbedrede meritoverførimuligheder.

Støtteordningerne *NORDPLUS (samarbejds- og mobilitetsprogram for de høje-re uddannelser)* og *NORDPLUS jr. (udvekslingsprogram for de 16–19 åriges uddannelser)* er begge meget efterspurgt og har høj politisk prioritet. Støtteordningerne er fleksible virkemidler, og virksomheden vil blive videreudviklet, så den afspejler aktuelle behov og politiske prioriteringer. Der foreslås en forøgelse af budgettet til HÖGUT (NORDPLUS) med 7.472 TDKK, og til NORDPLUS jr. med 2.311 TDKK.

b) Nordisk forsknings- og forskeruddannelsesfællesskab

Det fortsatte arbejde med at skabe et nordisk forsknings- og forskeruddannelsesfællesskab gives af Ministerrådet høj prioritet. De igangsatte fler-årige programmer og initiativer om miljøforskning, bioteknologi og arktisk humanistisk forskning vil blive videreført som planlagt. Der vil blive arbejdet med at identificere og fjerne hindringer for forskermobilitet og samarbejde mellem forskere på tværs af landegrænser.

Det er et mål at synliggøre forskningen i Norden internationalt og gennem samarbejde bl.a. ved hjælp af nordiske konsortier at medvirke til at sikre bedst mulige betingelser for, at Norden kan deltage i international forskningsvirksomhed.

Nordisk forskeruddannelsesakademi har siden starten i 1991 ydet et værdifuldt bidrag til etablering af et forskeruddannelsesfællesskab. Over 5.000 forskere og forskerstuderende kommer i 1993 til at deltage i aktiviteter, som støttes af NorFA. NorFA vil i de kommende år udbygge og konsolidere den lange række af tilbud, som er introduceret i de seneste to år. En fortsat udbygning af NorFA er en central målsætning for Ministerrådet. Der foreslås en forøgelse af budgettet for NorFA med 5.512 TDKK

c) Nordisk sprogsamarbejde

Sprogsamarbejdet i Norden har allerede en konkret form i handlingsprogrammet *NORDMÅL (1990–95)*. Handlingsplanen har som baggrund, at sprogforståelsen er en fundamental forudsætning for et nordisk kultursamarbejde og samfølelse. Nordisk sprogsekretariat, Nordisk sprog- og informationscenter, Nordiske kurser i sprog og litteratur samt netværksaktiviteterne inden for rammen af *NORDPLUS* bidrager ligeledes effektivt til styrkelse af det nordiske sprogfællesskab. Det samme gælder sprogaktiviteterne inden for kulturminist-

renes ansvarsområde. Totalt anvendes på det nuværende aktivitetsniveau til sprogsamarbejde i størrelsesordenen 13—14 MDKK årligt.

Undervisnings- og forskningsministrene har til hensigt at tage særligt hensyn til de ikke-skandinaviske sprogs stilling i det nordiske samarbejde. Der findes et stort behov for specificeret information på disse sprog. Det gælder information om ministerrådets virksomhed i hele sin bredde. Den øgede satsning har såvel et informativt som et identitetsforstærkende sigte.

Ministerrådet ønsker, at der på sprogområdet skal afsættes øgede midler til nysatsning inden for rammerne af NORDMÅL. Virksomheden vil — i samarbejde med kulturministrene — blive tilrettelagt, så de ikke-skandinaviske sprog i Norden samt børn og unge får en øget prioritet. Der foreslås en forøgelse af budgettet for NORDMÅL med 1.500 TDKK.

d) Voksenoplæring og folkeoplysning

Ændringer i arbejdslivet stiller øgede krav til kompetenceudvikling blandt erhvervsaktive og hos de mange voksne, som er arbejdsløse eller trues af arbejdsløshed. Det nordiske samarbejde om voksenoplæring og folkeoplysning skal stimulere til videreudvikling af samvirket mellem de folkelige og frivillige organisationer og folkehøjskoler, som alle har en central rolle i nordisk samarbejde.

Styringsgruppen for folkeoplysnings- og voksenoplæringssamarbejde (FOVU) forestår på grundlag af politiske retningslinjer fra Ministerrådet videreudvikling af samarbejdet på dette område. Handlingsprogrammet VOKS FREM samt ordningen nordisk folkehøjskolestøtte danner ramme om nysatsningen. Særlig prioritet vil blive givet til aktiviteter vedr. fremtidens kvalifikationskrav samt uddannelse og arbejdsløshed. Der foreslås en forøgelse af budgettet for FOVU med 2.501 TDKK. Budgetforøgelsen tager også sigte på en styrkelse af ordningen nordisk folkehøjskolestøtte.

e) særlig prioritet til Vest-Norden

Ved udmøntningen af nysatsningen på ovennævnte områder vil Ministerrådet sikre, at der gives særlig prioritet til Vest-Norden, som i kraft af afstanden har behov for særlig opmærksomhed. Især nysatsningen på sprogsamarbejdet, NORDPLUS og NorFA har særlig interesse og betydning for Vest-Norden. Under NORDMÅL vil Vest-Norden især blive tilgodeset igennem efteruddannelse af grundskole- og gymnasielærere, efteruddannelse af læreruddannere, forskning, tolkning og oversættelse, ordbøger samt sprogkonsulentstillingen i Island.

f) Dispositionsmidler

Det foreslås, at posten dispositionsmidler i budgettet for 1994 har et omfang af ca. 5 MDKK. Disse midler tænkes anvendt inden for ovennævnte hovedprioritetsområder til formål, som har høj politisk prioritet og som led i den politiske styring af virksomheden. Ministerrådet vil i samarbejde med arbejdsmarkedssektoren vurdere at igangsætte tværgående uddannelsesaktiviteter i relation til arbejdsløshed. Et intensiveret nordisk samarbejde om udvikling af fjernundervisningstilbud vil ligeledes blive vurderet.

Ministerrådet vil i forbindelse med nye initiativer tilrettelægge disse i lyset af Nordens stadig tættere integration i Europa. I bestræbelserne på at profilere Norden uden for de nordiske lande vil undervisnings- og forskningsministrene også fremtidigt udnytte eksisterende kontaktnet uden for Norden for spredning af Nordens sprog og kultur. Vigtigt i denne sammenhæng er de mange, ofte universitetstilknyttede institutter for "Scandinavian Studies" samt de nordiske landes udenlandslektorer. Disses rolle over en lang periode som faste formidlere af Nordens sprog og kultur er væsentlig. Indsatsen på dette område vil blive tilrettelagt i samråd med kulturministrene.

III Miljö

TDKK	1993	1994	
	Budget	Förslag	Förändring
	32.358	32.358	0 %

Samarbetet på miljövårdsområdet tar från och med 1993 utgångspunkt i ministerrådets rapport om *"Det fremtidige miljøsamarbejde indenfor Nordisk ministerråd"*. Målsättningarna är att säkra internationell genomslagskraft för nordisk miljö- och naturpolitik, framförallt i Europa, att ge stöd till lösning av miljöproblem i Nordens närområden, att bevara specifika nordiska miljö- och naturvärden och lösa för Norden specifika miljöproblem samt att verka för integrering av miljöfrågor i andra samhällssektorer. De prioriterade insatsområdena, som framgår ur Ministerrådets *"Kirkenes deklARATION"*, är *luft, hav, natur, kemikalier, styrmedel, miljö kvalitetsövervakning, miljödata och miljöinformation, renare teknologi* samt *kärnkraftsäkerhet och radioaktivitet avfall*.

Ministerrådet framlägger till behandling vid Nordiska rådets 43:e session en nordisk miljöstrategi som uttrycker de politiska prioriteringarna för verksamheten 1994–1995. Miljöstrategin skall utgöra underlag för ministerrådets dialog med Nordiska rådet. *"Nordiskt miljöprogram"* (NU 1989:3), som hittills utgjort basis för samarbetet kommer att ersättas av strategidokumentet. En översyn sker av ministerrådets handlingsplaner gällande *förorening av havet* (NU 1990:2), *luftföroreningar* (NU 1990:3) och *renare teknologi, avfall och återvinning* (NU 1990:3) inför arbetet med strategidokumentet mot bakgrund av de överordnade politiska prioriteringarna.

Verksamheten på luft- och havsmiljöområdet inriktas bl.a. på uppföljningen av UNCEDs klimatkonvention, revidering av London-konventionen om dumpning av radioaktivt avfall samt förstärkning av svavel-protokollet och Montreal-protokollet om ozonreducerande ämnen.

FNs konvention om biologisk diversitet samt skogsdeklarationen har hög prioritet för arbetet inom natur och friluftslivsområdet. Det är även angeläget att klarlägga effekter på Östersjöns fågel- och däggdjursbestånd, som följd av föroreningstillståndet i Östersjön. Under 1994 påbörjas uppföljningen av arbetsprogrammet, *"Strategi för naturvård"*, som antas samma år.

Ministerrådet har under våren 1993 igångsatt aktiviteter gällande miljöfarligt avfall. Dessa följs upp under 1994 med utredningar om styrmedel och minskning av avfall för specifikt miljöbelastande produkter. Uppbyggnad och förmedling av nordisk kompetens på renare teknologiområde har fortsatt aktualitet. Uppföljningen av arbetsprogrammet för *Emballage*, som antas i början av 1994, påbörjas.

På kemikalieområdet koncentreras insatserna på områden angelägna för det europeiska och internationella arbetet. Speciell uppmärksamhet fästas vid riskminimering och substitution av farliga kemikalier samt bedömningar av kemiska ämnens toxicitet. Nordiskt samråd i bekämpningsmedelsfrågor, som underlag för nationellt arbete, har fortsatt aktualitet.

Uppföljningen av ministerrådets nya *"Arbetsprogram 1993–1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö"* (NSA 1993:510) fortsätter. Syftet med programmet är att fastare ange riktlinjer för de nordiska länderna i ansträng-

ningarna att starta en gemensam långsiktig miljöövervakning av den yttre miljön och förbereda gemensamma mål för samarbetet med internationella organisationer. Insatserna omfattar såväl luft som mark, sötvatten och hav, inklusive organismer och förutsätter i tillägg till aktiviteter inom flera arbetsområden på miljösektorn även samarbete med andra sektorer.

Ministerrådet skall mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 22/1988 och Nordiskt miljöprogram årligen lägga fram en lägesrapport på miljöpolitikens område inför Nordiska rådet. En sådan statusöversikt utarbetades år 1993 för luft- och havshandlingsplanerna. År 1994 skall planen om renare teknologi, avfall och återvinning avrapporteras. Arbete skall vidare inledas med en tematisk uppdatering av den nordiska miljöstillståndsrapporten "*Nordens miljö – tillstånd, utveckling och hot*", som utkom 1993.

Konkret samverkan mellan olika samhällssektorer är nödvändig för en målmedveten och framgångsrik miljöpolitik. Varje sektor har i utgångspunkten ansvar för att integrera miljöhänsyn i arbetet. Ministerrådet avser verka för ökat *sektorsamarbete* syftande till bärkraftig utveckling, omkostnadseffektivt genomförande av åtgärder samt positiv verkan på nationellt och internationellt arbete. Jord- och skogsbruks-, fiskeri-, finans-, trafik- och energisektorerna har i detta sammanhang hög prioritet. Mot bakgrund av statsministrarnas riktlinjer för det fortsatta nordiska samarbetet är det angeläget att försäkra tillräckliga resurser för det tvärssektoriella miljössamarbetet.

År 1993 antogs ett *program* för samarbetet mellan miljösektorn och *jord- och skogsbrukssektorn*. Insatserna omfattar koordinering av miljö- och lantbrukspolitik, miljöövervakning i jord- och skogsbruk, genresursfrågor och kulturlandskap. Programmet skall årligen revideras mot bakgrund av igångvarande aktiviteter och sektorernas samsamarbetsbehov. Under 1993 inleddes samarbetet mellan miljö- och *fiskerisektorn*. Detta samarbete, som tar utgångspunkt i projekt av gemensamt intresse, skall följas upp under 1994. Mot bakgrund av ökad aktualitet för styrmedel inom miljövårdsarbetet önskas samarbetet mellan miljö- och finanssektorn stärkas och effektivteras. Under 1994 bör aktiviteter på *miljö-transport* området kunna igångsättas.

Norden står inför många stora miljöproblem i *Nordens närområden*, såväl i Östersjön som i Baltikum och på Kolahalvön. För avklaring av Nordens roll och insatser skall ett förslag till en generell finansieringspolitik i förhållande till uppgifterna föreläggas ministerrådet i september 1993. Härvid skall status för miljöproblemen, finansieringsbehov, Nordens roll och styrmedel belysas.

Miljösamarbetet kommer under 1994 att koncentreras kring följande program:

- Nordisk miljöstrategi 1994—1995 till 43:e sessionen
- Nordiskt miljöprogram, godkänt 1989
- Arbetsprogram för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö 1993—1995, godkänt 1993
- Nordens miljö – tillstånd, utveckling och hot, utgiven 1993
- Arbetsprogram för emballage, klart 1994
- Strategi för naturvård, klar 1994
- Program för nordiskt lantbruksmiljösamarbete, godkänt 1993

IV Fiskeri

TDDK	1993	1994	
	Budget	Förslag	Förändring
	7.519	6.500	-13,6 %

Det første Nordiske Samarbeidsprogram for Fiskeriområdet ble fastsatt av fiskeriministrene (MR-FISK) i 1989.

Fiskerisamarbeidet under Nordisk Ministerråd har siden oppstart i 1986 gjennomgått en kraftig utvikling, og omfanget av samarbeidsaktiviteter og områder er fortsatt i utvikling.

De hurtige endringer i såvel Vest- som Øst-Europa, har ytterligere endret forutsetningene for det nordiske fiskerisamarbeidet.

Fiskeriministrenes nye program for nordisk fiskerisamarbeid 1993–1996, behandlet på Nordisk Råds 40. sesjon i 1992, og fastsatt av Ministerrådet i mars 1992, tar derfor som utgangspunkt behovet for å styrke det næringspolitiske samarbeidet i lys av de kraftige endringer som har skjedd innenfor nordiske og europeiske fiskerier.

Fiskeriene har dominerende betydning for økonomien i Grønland, Island og Færøyene. Det nordiske fiskerisamarbeidet har derfor spesielt stor betydning for de vest-nordiske landene. I programmet blir dette tatt spesielt hensyn til i utformningen av fremtidige samarbeidstiltak på fiskeriområdet.

I forbindelse med statsministrenes utredningsarbeid om nyordningen av det nordiske samarbeidet, er fiskerisamarbeidet gitt status som ett av de syv satsingsområder det nordiske samarbeidet skal konsentreres om.

Fiskeriministrene besluttet i mars 1993, bl.a. som en oppfølging av statsministrenes beslutning, å intensivere de politiske elementene av fiskerisamarbeidet.

Fiskerisamarbeidet i 1994 vil ha som sikte å realisere målsettingene i samarbeidsprogrammet, og å styrke det politiske innholdet i samarbeidet i samsvar med intensjonene for den overordnede nyordning av det nordiske samarbeidet. Det overordnede mål vil være å styrke det nordiske nettverket for å bidra til bedre utnyttelse av landenes samlede fiskeriforvaltnings- og forskningskompetanse, samt å utvikle samarbeidet slik at landenes plass og innflytelse på europeisk fiskeripolitikk styrkes.

De prioriterte innsatsområdene i programmet er næringspolitikk, herunder spesielt utviklingen av EF:s fiskeripolitikk, havpattedyrforvaltning og ressursforvaltning og kontroll, samt interesseorganisasjons-samarbeid, Øst-Europa nettverk, seleksjon, havbeite, produksjonsteknologi, kvalitet og marked.

Det nye samarbeidsprogrammet forutsettes gjennomført med en viss reduksjon av den ordinære bevilgning, fra 7,5 mill DKK til 6,5 mill DKK. I 1993 hadde fiskerisektoren videre en tilleggsbevilgning på 1,0 mill DKK ved disponering av 1991 års overskudd. Anvendelse av sektorens disposisjonsmidler vil bli prioritert brukt til aktiviteter rettet mot næringsutvikling innenfor de prioriterte fagområder, mens mer grunnforskningsorienterte prosjekter også vil måtte søke nordisk finansiering fra andre kilder.

V Medborgernes rettigheder

TDDK	1993	1994	Förändring
	Budget	Förslag	
Arbejdsmarked og arbejdsmiljø	18.079	14.060	-22 %
Social og sundhed	45.469	37.424	-18 %
Forbrugerpolitik	5.558	4.400	-21 %
Summa	69.106	55.884	-19 %

Den vigtigste milepæl i det nordiske samarbejde har været de sidste 40 års mulighed for de nordiske landes statsborgere til frit at rejse, leve og arbejde over hele Norden. Dette har blandt andet været muligt, fordi der i de nordiske lande er nogle fundamentale fælles vurderinger og opfattelser af, hvad der er medborgernes rettigheder på en række områder, der berører borgeren i dennes daglige liv.

I Iloniemirrapporten om nyvurdeing af det nordiske samarbejdes fremtid fremhæves medborgerpolitikken som et samarbejdsområde af genuin nordisk interesse, som bør få en fremtrædende plads i samarbejdet i de nærmeste år. Det konstateres, at i et vist omfang vil det nordiske og europæiske samarbejde på medborgerområdet komme til at sammenfalde, men også at det nordiske samarbejde på mange områder er mere udviklet end det europæiske og således kan tjene som udgangspunkt for de nordiske landes medvirken i den europæiske integration.

Statsministrene har ved deres møde i juli 1993 understreget betydningen af samarbejdet for at øge medborgernes rettigheder i Norden. Statsministrene har derfor igangsat en politisk udredning om, hvorledes man kan fjerne eller formindske de fortsat eksisterende barrierer, som folk oplever ved at rejse, leve og arbejde over landegrænserne i Norden.

Medborgerpolitikken omfatter arbejdsmarked og arbejdsmiljø, social- og sundhedspolitik, forbrugerpolitik og levnedsmiddelsområdet. Der er på disse områder et veludviklet nordisk samarbejde, der spænder fra nordiske konventioner, overenskomster og aftaler over formulering af fælles politiske mål, bl.a. i det internationale samarbejde, til et praktisk dagligt samarbejde direkte mellem nationale myndigheder og institutioner.

Et naturligt led i de nordiske landes model på medborgerområdet er, at arbejdsmarkedets parter og andre interesse- og brugerorganisationer inddrages i både formulering og udførelse af landenes politik på området.

Også på nordisk plan er der samarbejde mellem landenes organisationer, i mange tilfælde i form af en fælles nordisk paraplyorganisation på området. Ministerrådet samarbejder og inddrager i vid udstrækning organisationerne i det nordiske samarbejde.

Den sociale dialog og dimension, som er en af de vigtigste målsætninger i det europæiske samarbejde, er derfor meget langt hen ad vejen en kendsgerning i de nordiske lande.

Over 10 pct. af arbejdsstyrken i de nordiske lande er arbejdsløse og yderligere 2—3 pct. er igang med et konjunkturbetinget arbejdsmarkedspolitisk tiltag. Hertil kommer et stort antal deltagere på arbejdsmarkedsuddannelsesaktiviteter. Arbejdsløsheden fik derfor en fremtrædende rolle i debatten på Nordisk

Råds session i Oslo i mars 1993. Arbejdsministerne præsenterede en redegørelse om en forstærket indsats mod ungdomsarbejdsløsheden, der viste at op mod 25 pct. af de unge på arbejdsmarkedet er uden et normalt job.

Ministerrådet skal derfor lægge speciel vægt på indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden. En del aktiviteter er allerede — eller vil blive — igangsat i løbet af 1993. Arbejdsmarkedets parter vil blive inddraget i programmets udarbejdelse og udførelse.

Men det er også vigtigt at understrege, at rettighederne til at leve og arbejde frit overalt i Norden, som af alle betragtes som helt naturligt, ikke er noget naturgivent, men er resultat af en bevist politisk beslutningsproces, der må vedligeholdes og også forbedres, når behov herfor opstår. Til dette anvendes ressourcer — penge og arbejdskraft — såvel over det fælles nordiske budget som over de nationale budgetter.

EØS-aftalens ikrafttræden tilfører den nordiske medborgerpolitik en europæisk dimension. På alle områder vil borgernes hverdag således i vid udstrækning blive dækket af regler i henhold til EF-retten og EØS-aftalen, for eksempel på forbruger- og levnedsmiddelsområderne. Flere nordiske aftaler erstattes ligeledes fremover af aftaler på hele EØS-området, for eksempel på socialområdet og arbejdsmarkedet. Men netop fordi det nordiske samarbejde på mange felter er mere udviklet end det europæiske, vil der være behov for et nordisk samarbejde der supplerer og støtter det europæiske. Der kan endvidere i nogle tilfælde være behov for supplerende nordiske aftaler. Typisk omfatter de nordiske landes lovgivning og dermed også de fællesnordiske regelsæt således hele befolkningen, og f.eks. ikke kun personer med tilknytning til arbejdsmarkedet, ligesom der gives bedre rettigheder på nogle punkter.

Der er derfor også fra nordisk politisk hold — ministerråd og embedsmandskomiteer — på de områder, der omfattes af medborgerpolitikken, udtrykt behov for og vilje til at bevare og udvikle den nordiske model ikke mindst for at påvirke den europæiske udvikling.

De nordiske social- og sundhedsministre fremhævede vigtigheden af den nordiske socialpolitiske model på ministrenes møde på Hindsgavl i Danmark den 28. august 1992. Arbejdsministrene og arbejdsmarkedets parter lagde på deres fællesmøde den 1. marts 1993 under Nordisk Råds session i Oslo megen vægt på den nordiske arbejds- og arbejdsretsmodel med parternes inddragelse og arbejdstagernes medindflydelse på arbejdspladserne.

Forbrugerministrene har besluttet i 1993 at fremlægge et nyt samarbejdsprogram, der bl.a. vil understrege, at det er en hovedopgave for det nordiske forbrugerpolitiske samarbejde at sørge for størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling i form af stigende forbrugerindflydelse, bedre forbrugerrinformation og stærkere retsstilling for forbrugerne, ligesom der også fortsat er behov for et tæt nordisk samarbejde på områder, som ikke omfattes af EF-retten og EØS-aftalen.

Endelig har samarbejdsministrene og Nordisk Råd godkendt et forslag til et nyt nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet, der bl.a. sigter på at besvare udfordringen fra det Europæiske Fællesskab på dette økonomisk vigtige område. Det er væsentligt at sikre et fortsat nordisk samarbejde, da de nordiske fagmiljøer er små og sårbare. Men netop gennem samarbejdet kan de enkelte områder videreudvikles og den faglige kompetence udbygges. I bud-

getforslaget foreslås levnedsmiddelsområdet derfor budgetmæssigt placeret under social- og sundhedsområdet, hvor den økonomiske ramme som konsekvens forøges med et beløb på 2.4 MDKK til levnedsmiddelsektoren. Området varetages fortsat politisk af samarbejdsministrene.

Af medborgersektorens bevilling anvendes 33 MDKK til nordiske institutioner, 3 MDKK er tilskud til særlige nordiske aktiviteter, som f. eks. Nordjobb og miljømærkningsordningen og endelig er 20 MDKK sektorernes dispositionsbevilling.

VI Ekonomi

TDKK	1993	1994	Förändring
	Budget	Förslag	
Energi- og næringspolitikk	96.683	84.319	-13 %
Regionalpolitikk	28.691	24.800	-14 %
Jord- og skogbruk	21.484	19.000	-12 %
Sum	146.858	128.119	-13 %

Under satsingsområde økonomi er samlet Ministerrådets virksomhet innenfor samarbeidsområdene energi- og næringspolitikk, regionalpolitikk samt det jord- og skogbrukspolitiske samarbeidet.

Av det totale budsjettforslaget for satsingsområde økonomi på 128,1 MDKK foreslår Ministerrådet at 73,7 MDKK, skal gå til samarbeidsaktiviteter i regi av de handels- og industripolitiske institusjonene der Nordisk industrifond utgjør hovedtyngden.

På det energipolitiske området legger Ministerrådet vekt på å fortsette samarbeidet innen kraft- og naturgassmarkedene i Norden, innen det internasjonale energisamarbeidet herunder relasjonene til EF/EØS, IEA, Energicharteret og Baltikum, samt videreutvikle arbeidet med energirelaterte miljøspørsmål.

Det næringspolitiske samarbeidet vil i årene framover bli konsentrert mot å fremme spesifikke nordiske bransjer gjennom industrielle utviklingsprosjekt i regi av Nordisk industrifond samt å videreutvikle Norden som hjemmemarked. Ministerrådet vil fokusere på tiltak som kan fremme næringslivsutviklingen i Norden og på hvilke behov for effektiv infrastruktur og rammevilkår dette skaper.

På det landbrukspolitiske området ønsker Ministerrådet å prioritere samarbeidet om bevaring av genetiske ressurser og et handlingsprogram er behandlet i ministerrådet. Under forutsetning av tilfredstillende finansieringsgrunnlag vil en legge dette frem som ministerrådsforslag for Nordisk Råd. Et annet prioritert område er landbruksmiljøområdet der de to berørte sektorene, landbruk og miljø, i fellesskap har utarbeidet et særlig handlingsprogram.

Innen det regionalpolitiske samarbeidet vil en legge vekt på samarbeide for å vinne forståelse for nordiske regionalpolitiske særpreget, geografisk, klimatisk og demografisk i de pågående forhandlingene mellom EF og Norge, Sverige og Finland. Søknadslanndene strever etter en nordisk dimensjon i EF's regionalpolitikk som kan gi grunnlag for nasjonale tiltak og for at de nordiske landene kan få en rimelig utdeling av EF's strukturfond.

Ministerrådet vil også legge vekt på å lette og videreutvikle samarbeidet mellom kommuner og lensmyndigheter i de ulike nordiske grenseregionene.

Energi og næringspolitikk

Den nye nordiska samarbeidsstrukturen innebær att det næringspolitiske samarbeidet sammanslås med det energipolitiske samarbeidet under ett gemensamt ministerråd och att nya oppgifter tillkommer såsom arbetet med standardisering, provning och kontroll samt turistfrågor.

De nordiska näringspolitiska diskussionerna kommer att fokuseras på åtgärder för att främja näringslivetsutvecklingen i Norden och de behov av en effektiv infrastruktur och förmånliga ramvillkor som detta kommer att kräva. Det näringspolitiska samarbetet kommer att inriktas på Norden som hemmamarknad för små företag genom förbättrad riskkapitalförsörjning och exportmöjligheter. Vidare tillkommer arbetet med att samordna den nordiska anpassningen till den europeiska inre marknaden vad gäller standardisering, provning och kontroll; ett område som till stora delar överförts från det handelspolitiska samarbetet efter att EES-avtalet har trätt i kraft. Andra frågor av intresse är konkurrensfrågor och industristöd i ett europeiskt och internationellt perspektiv.

Med bakgrund i og som oppfølging av statsministrenes arbeide med fornyelsen av det nordiske samarbeidet, vedtok Nordisk Ministerråd (Energi- og næringsministrene) i november 1992 en aktivitetsplan for det nordiske energipolitiske samarbeidet i 1993 og 1994.

Den omfatter følgende hovedinnsatsområder:

- Kraft- og naturgassmarkedene i Norden,
- Det europeiske samarbeidet i EF/EØS,
- Det Europeiske Energicharter,
- Samarbeidet innen Det Internasjonale Energiagentur (IEA),
- Arbeidet med energirelaterte miljøspørsmål,
- Nordisk energiforsknings samarbeid,
- Den energipolitiske situasjonen i Øst-Europa/Baltikum.

Regionalpolitisk samarbeide

Det nordiske regionalpolitiske samarbejde baseres på samarbejdsprogrammet for 1990–94.

Hovedlinjerne i programmet er:

- Kundskabsudvikling samt informations- og erfaringsudveksling.
- Udvikling af nye samarbejdsformer for samarbejde mellem forskellige regioner i Norden.
- Forøget samarbejde med samfundssektorer med stor betydning for regional udvikling.
- Forstærket fælles nordisk arbejde i internationale spørgsmål.
- Fælles regionalpolitiske støtteordninger indenfor rammerne af Den nordiske Udviklingsfond for Vestnorden og Nordisk Investeringsbanks (NIB) regionallåneordning.

I det kompletterede strategiprogrammet 1992–94 er der fastlagt nærmere kriterier for støtte til samarbejde indenfor og mellem regioner. Kriterierne fastslår, at virksomheden indenfor de forskellige områder skal tilrettelægges således, at der er tale konkrete projekter med en klar udviklingsdimension i forhold til de generelle levevilkår og de erhvervsmæssige muligheder i regionerne.

Kriterierne tilsigter videre en effektivisering og målretning af virksomheden, der skal udfoldes som konkrete projekter med en klar regionalpolitisk relevans, d.v.s udviklingsdimension i forhold til de potentielle muligheder i de enkelte

regioner. Der lægges endvidere vægt på virksomhedens integration og forankring i regionen, samordning med sektormyndigheder samt opbygning og udnyttelse af netværk.

Vestnorden og *Nordkalotten* er fortsat prioriterede områder med hensyn til ressourcetildeling til grænseregionalt samarbejde.

Ministerrådet har i november 1992 fået udarbejdet et oplæg om fælles kriterier og argumenter for forskellige tiltag indenfor regionalpolitikken, således at disse kan anvendes i diskussionerne med EØS og EF og give inspiration i det nationale arbejde med regionalpolitik. Ministerrådet besluttede samtidig, at der skal arbejdes videre med kortlægning og argumenter omkring de særlige nordiske særprægs betydning for regionalpolitikken og for en fælles nordisk model for NUTS-inddeling.

Ministerrådet er medlem af AGEF (Europæiske grænseregioners fællesskab) og vil nøje følge udviklingen og vurdere mulighederne i et nærmere samarbejde inden for dette samarbejde.

Vestnordenfonden (Den nordiske Udviklingsfond for Vestnorden) har til formål at fremme udviklingen af et alsidigt og konkurrencedygtigt erhvervsliv i Vestnorden. Ministerrådet har besluttet at fremrykke evalueringen af fondens virksomhed med henblik på at få forslag frem til november 1993 om, hvordan fondens virksomhed kan ændres, så formålet med den bedre opnås.

Den regionalpolitiske udredningsenhed, Bas-projektet, har en central rolle som en servicefunktion inden for den regionalpolitiske sektor. Arbejdet omfatter udredninger og analyser både i som nordisk og europæisk perspektiv, herunder udvikling af regional statistik og analysemetoder, systematiseret databaseret informationsindsamling, udvikling af kartografiske fremstillinger.

Jord- og skogbrug

Det nordiske samarbeidet innen jord- og skogbrukssektoren baserer seg på et 10-årig handlingsprogram fra 1985 og et 5-årig tilleggsprogram fra 1990. I tilleggsprogrammet ble nye innsatsområder for perioden 1990—95 identifisert, spesielt ble det lagt vekt på å prioritere samarbeidet innenfor miljøområdet samt tilpasninger til internasjonale forhold.

Ministerrådets særlig prioriterte innsatsområder i 1994 er landbruksmiljøområdet og genressursområdet. Bevilgninger til samarbeidet om forskerutdanning og forskning, spesielt skogforskning, vil bli nedtrappet i 1994 som følge av reduserte budsjettammer. Av sektorbudsjettet 1994 på DKK 19 mill. avsettes 6.3 mill. til disposisjonsbevilgning, 7.4 mill. til Nordisk Genbank og 5.3 mill. til Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning.

Forskningsssamarbeidet koordineres på jordbruksområdet gjennom Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) og på skogbruksområdet gjennom institusjonen Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS). Ministerrådet legger vekt på gjennom NKJ og SNS å iverksette forskningsaktiviteter innenfor tilleggsprogrammets innsatsområder, spesielt prosjekter som kan bidra til et mer miljøvennlig og bærekraftig jord- og skogbruk.

Nordiske forskerutdanningskurser på jord- og skogbruksområdet har tradisjonelt vært høyt prioritert av Ministerrådet. Ministerrådet vil søke å videreføre kursvirksomheten med delfinansiering fra andre kilder.

Samarbeidet om genetiske ressurser er organisert under institusjonen Nordisk Genbank og samarbeidsorganet Nordisk Genbank for Husdyr. Ministerrådet prioriterer samarbeidet om bevaring og utnyttelse av genetiske ressurser høyt, og har latt utarbeide et handlingsprogram om genetiske ressurser.

Landbruksmiljøsam arbeidet er det viktigste nye satsingsområdet i tilleggsprogrammet. På embetsmannsnivå er det utviklet et fruktbart samarbeide mellom miljøsektoren og landbrukssektoren for å koordinere aktivitetene, og de to embetsmannskomiteéene har i fellesskap fastsatt et program for landbruksmiljøsam arbeidet. Programaktivitetene, som omfatter blant annet miljøovervåking, kulturlandskap og bevaring av genressurser, samfinansieres av de to sektorer.

VII Juridiska frågor

TDKK	1993	1994	Förändring
	Budget	Förslag*	
	8.268	13.000	57,2 %

* Under år 1994 avsätts 9.227 MDKK till Nordiskt Forum.

Satsningsområdet omfattar lagstiftnings- och jämställdhetssamarbetet

Lagstiftning

Justitieministrarna har under våren 1993 antagit ett arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Arbetsprogrammet omfattar en femårsperiod och behandlar främst de förändringar av det traditionella lagstiftningssamarbetet som följer av förändringarna i det europeiska samarbetet. På områden som omfattas av EES-avtalet, kommer detta i stor utsträckning att utgöra grunden för ett fruktbarande samarbete kring nationell implementering av EG:s regelverk. Ministerrådet önskar vidare att lägga större vikt vid samarbetet på områden som inte alls eller i ringa utsträckning berörs av EES-avtalet. Sammantaget förväntas lagstiftningssamarbetet mellan de nordiska länderna den närmaste tiden att stärkas, även om det utvidgade Europasamarbetet kommer att påverka detta samarbete.

De nordiska justitieministrarna antog i mars 1993 en plan för koordinering av det nordiska rättsutvecklingsbiståndet till Baltikum. Planen innehåller dels en redovisning av pågående och planerade biståndsinsatser i de nordiska länderna, dels former för koordinering och effektivisering av dessa insatser.

Under satsningsområdet finns en institution; Nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt (NORFEIR).

Jämställdhet

Handlingsplanen för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1989—1993 koncentrerades kring två teman:

- Kvinnors roll i den ekonomiska utvecklingen samt
 - Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv.
- Inom jämställdhetsområdet läggs stor vikt vid att jämställdhetsfrågorna skall integreras inom alla politikområden. Utvecklingen av strategier för att åstadkomma en sådan integration är en viktig uppgift i det nordiska samarbetet. Därjämte skall samarbetet ges anknytning till frågor/områden, som är viktiga både inom EG och Europa i övrigt. Vidare uppmärksammas utvecklingen och kvinnornas ställning i Östeuropa.

De aktuella frågorna kommer att redovisas i ett nytt samarbetsdokument för jämställdhetsområdet, vilket skall avse perioden 1995—2000.

Nordiskt Forum äger rum i Åbo den 1—6 augusti 1994. Förberedelsearbetet pågår på både nordisk och nationell nivå. Nordiskt Forum beräknas samla runt 10 000 personer från hela Norden. Till Nordiskt Forum har också inbjudits

representanter för de baltiska länderna. Deltagarna kommer att bjudas på ett innehållsrikt program med workshops och seminarier kring aktuella jämställdhetsfrågor samt åtskilliga kulturinslag.

Jämställdhetsministrarna fastslog på sitt möte i Stockholm i januari 1993 betydelsen av ett fortsatt nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet, icke minst för att få gehör för dylika idéer i ett större europeiskt samarbete.

VIII Övrig verksamhet

Internationell verksamhet

Information till Europa om Norden och nordiskt samarbete

TDKK	1993	1994	
	Budget	Förslag	Förändring
	2.169	2.169	0 %

Verksamheten, som går ut på att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa, har pågått under en treårsperiod och har nyligen utvärderats. Av utvärderingsrapporten har ministerrådet dragit slutsatsen att Europa-informationen med framgång fullgjort sitt uppdrag och att de senare årens utveckling ytterligare motiverar en fortsatt verksamhet.

Europainformationens uppgift vid Nordiska ministerrådet är under den kommande perioden att stödja de överordnade politiska målsättningarna om en höjd nordisk profil i det europeiska samarbetet och enligt den antagna informationsstrategin för 1993—95 således arbeta för

- att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa som helhet,
- att utifrån statsministrarnas nyvärdering av det nordiska samarbetet förmedla förståelse för det nordiska samarbetets uppbyggnad och karaktär i alla dess former,
- att ge ett positivt bidrag till ett samarbetande Europa genom att vidareföra viktiga nordiska samarbetsresultat, inte minst i frågor som rör fred, miljö, sysselsättning och välfärd,
- att förklara vilka huvudmålsättningar de nordiska länderna och det nordiska samarbetet har i relation till den europeiska integrationprocessen och att söka vinna förståelse för de särskilda förhållanden som härvid identifieras,
- att löpande värdera på vilket sätt behoven av att informera om Norden bäst kan tillgodoses i Europa samt
- att integrera de nordiska informationskontoren i Baltikum i Europainformationens samlade informationsstrategi.

Den föreslagna budgeten för 1994 baseras på en särskild informationsplan som fastställs för varje år i samarbete med press- och kulturcheferna vid utrikesministerierna i Norden.

Samarbete med Nordens närområden

TDKK	1993	1994	
	Budget	Förslag	Förändring
	12.300	13.700	11,4 %

De nordiska statsministrarna har i sina deklARATIONER under 1992—93 framhållit värdet av samnordiska insatser till Baltikum och Central- och Östeuropa. I BornholmdeklARATIONEN av den 17 augusti 1992 underströks bl a att de nordiska nationerna är bärare av demokratiska och sociala traditioner som är av betydelse för utvecklingen i Europa, inte minst när det gäller strävandena att

bilägga konflikter och säkra övergången till demokrati och marknadsekonomi i Central- och Östeuropa.

Vidare har statsministrarna hänvisat till de goda erfarenheterna med gemensamma nordiska markeringar i de baltiska länderna och gått in för att man arbetar vidare med liknande åtgärder i förhållande till Nordväst-Ryssland. Ministerrådet (samarbetsministrarna) har därför tagit initiativ till en kartläggning av aktuella samnordiska aktiviteter i Barentsregionen och avser att återkomma med en värdering av eventuella framtida insatser i området.

I Baltikum har de tre nordiska informationskontoren medverkat till en rad seminarier och kulturarrangemang vilka utgjort viktiga komplement till de nordiska ambassadernas arbete. Dessutom har en rad lokala projekt kunnat genomföras med stöd av kontorens personella och ekonomiska resurser. Ministerrådet har därför beslutat förlänga verksamheten vid kontoren till i första hand april 1995.

Under 1994 avser ministerrådet att prioritera en fortsatt satsning på dels informationskontoren i de baltiska länderna, dels de olika stipendieordningarna.

Under 1993 igångsattes ett större infrastrukturprojekt i samarbete med andra internationella finansiärer för att utveckla datakommunikationen mellan Norden och de baltiska länderna. Systemet är i huvudsak avsett för utbildningssektorn och syftar i förlängelsen till att koppla samman NORDUnet med utbildningsinstitutionerna i Baltikum. För att investerade medel skall ha avsedd verkan avsätts medel också i 1994 års budget för detta projekt.

Vid sidan av de här budgeterade medlen pågår inom skilda sektorsområden andra initiativ i förhållande till Baltikum. Särskilt kan framhållas finansministrarnas treåriga finansieringsprogram för investeringar i den privata sektorn och för etablering av nationella investeringsbanker i de tre baltiska länderna som pågår ett stycke in i 1995.

Ministerrådets samlade insatser i Nordens närområden skall närmare värderas under 1994.

VIII Övrig verksamhet

TDKK	1993	1994	Förändring %
Verksamhetsbidrag	5.394	5.314	-1
Tjänstemannautbyte	1.786	1.786	0
Europainformation	2.169	2.169	0
Nordens närområden	12.300	13.700	+ 11
Gen.sekr.disp.reserv	1.030	500	-51
Institutionernas lönereserv	4.570	0	-100
Information	2.387	2.610	+ 9
Publikation	1.656	1.875	+ 13
MR-reserv m.m.	17.109	3.214	-81
Datapolitik	1.854	0	-100
MR-sekretariatet	62.994	50.395	-20
Statistiska sekretariatet	2.547	2.481	-3
Summa	115.796	84.044	-27

För en närmare beskrivning av dessa verksamhetsområden under VIII hänvisas till beskrivningarna i del 2 – detaljbudget.

Budgetens inkomster

Nordiska ministerrådets verksamhet finansieras till den helt övervägande delen av direkta bidrag från länderna. Ländernas bidrag inbetalas enligt en särskild fördelningsnyckel.

1000-tal DKK	Budget 1993	Budget 1994	Fördelningsnyckel 1994
Avgift av lön	7.000	6.500	
Ränteintäkter	20.000	20.000	
Övriga inkomster/ (ev. förluster)	770	800	
De nordiska ländernas bidrag	622.900	623.370	
Danmark	(127.072)	(129.661)	20,8 %
Finland	(142.644)	(135.895)	21,8 %
Island	(5.606)	(5.610)	0,9 %
Norge	(112.122)	(112.207)	18,0 %
Sverige	(235.456)	(239.997)	38,5 %
Summa	650.670	650.670	100 %

Kommentar:

Fördelningsnyckeln (se tabell ovan) fastställs som respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten (BNI) till faktorpris.

Avgift av lön, utgår i den avgiftspliktiga lönesumman för de anställda vid sekretariatet.

Ränteintäkter

Storleken av de ränteintäkter som skapas beror på hur likviditeten ser ut under loppet av året och hur ränteläget utvecklas.

Övriga inkomster

Under denna inkomstpost redovisas återbetalningar av projektmedel från olika förvaltningsorgan och ej disponerade medel från tidigare år hos institutionerna.

Tabell 1

BUDGETENS UTGIFTER				
TDKK				
Område	1993	1994	Differens	Förändr. %
1 Kultursamarbetet	93336	133336	40000	43
Projektmedel	56029	96829	40800	73
Institutioner	37307	36507	-800	-2
2 Undervisning/forskning	177429	197429	20000	11
Projektmedel	103539	129484	25945	25
Institutioner	73890	67945	-5945	-8
3 Miljö	32358	32358	0	0
Projektmedel	32358	32358	0	0
4 Fiske	7519	6500	-1019	-14
Projektmedel	7519	6500	-1019	-14
5 Medborgarnas rättigheter	69106	55884	-13222	-19
Projektmedel	30331	22959	-7372	-24
Institutioner	38775	32925	-5850	-15
6 Ekonomi	146858	128119	-18739	-13
Projektmedel	41708	34600	-7108	-17
Institutioner	105150	93519	-11631	-11
7 Juridiska frågor	8268	13000	4732	57
Projektmedel	6920	11652	4732	68
Institutioner	1348	1348	0	0
8 Övrig verksamhet	115796	84044	-31752	-27
Projektmedel	50255	31168	-19087	-38
Institutioner	65541	52876	-12665	-19
Totalt	650670	650670	0	0

Tabell 2

	1993 (1000 DKK)	1994 (1000 DKK)	Differens (1000 DKK)	%
1 Kultursamarbetet	93336	133336	40000	43
1.1 Nordisk Kulturfond	14160	20000	5840	41
1.2 Prosjektmidler	2691	35685	32994	1226
1.2.1 Disposisjonsmidler	2691	3500	809	30
— herav Nordisk kulturfestival		250	250	
— herav "Et levende Norden"		150	150	
— herav Frie midler		3100	3100	
1.2.2 Nordisk film- og mediasamarbeid		8250	8250	
1.2.3 Språksamarbeidet		1235	1235	
1.2.4 Barn og ungdom		4500	4500	
1.2.5 Samarbeid på kunstområdene		5200	5200	
1.2.6 Folkelig kultursamarbeid		2000	2000	
1.2.7 Nordisk profilering i Europa og Norden		5500	5500	
1.2.8 Sesjonlandenes kultursatsning		5500	5500	
1.3 Tidsbegrensede program og generelle støtteordninger	39178	41144	1966	5
1.3.1 Nordisk litteratur og bibliotek- komite	4534	4534	0	0
1.3.2 NOMUS, inkl. Nordisk Råds musikpris	4458	4458	0	0
1.3.3 Nordisk kunst- og kunstindustri- komite	2415	2705	290	12
1.3.4 Nordisk Film- og TV-fond	11885	13885	2000	17
1.3.5 Ledningsgruppen for kultur- og massmedia	2605	2605	0	0
1.3.6 Nordisk ungdomskomite	4478	4478	0	0
1.3.7 Nordisk idrettssamarbeid	1156	1156	0	0
1.3.8 Nordiska kulturprosjekt i utlandet	3090	3000	-90	-3
1.3.9 Nordisk Råds litteraturpris	600	600	0	0
1.3.10 Nordisk Sameråd	1620	1620	0	0
1.3.11 Samiske kulturtiltak	2103	2103	0	0
1.3.12 Nordkalottmuseet	234	0	-234	-100
1.4 Institusjoner	37307	36507	-800	-2
1.4.1 Teater och Dans i Norden	6391	6391	0	0
1.4.2 Nordiskt Konstcentrum (NKC)	8869	8480	-389	-4
1.4.3 Nordens hus i Reykjavik	5994	5934	-60	-1
1.4.4 Nordens hus på Færøene	8121	7860	-261	-3
1.4.5 Nordisk institutt på Åland	921	921	0	0
1.4.6 Nordens institutt på Grønland	3497	3427	-70	-2
1.4.7 Nordisk Journalistcenter	2427	2427	0	0
1.4.8 Nordisk dokumentasjonscentral for massekommunikasjonsforskning	1087	1067	-20	-2

Kapitel 2: Uddannelse og forskning		1993	1994	Difference	
		(1000 DKK)	(1000 DKK)	(1000 DKK)	(%)
2.1	Projektmidler	16573	21222	4649	28
2.1.1	Dispositionsmidler	2692	5045	2353	87
	— heraf binding Nordens folklige akademi		800		
	— heraf jämställdhet i lärarutbildningen		170		
	— heraf foreløbig frie midler		4075		
2.1.2	Nordiskt skolsamarbete (NSS)	3496	4896	1400	40
2.1.3	Språklig samarbeid i Norden (NORDMÅL)	2985	4485	1500	50
2.1.4	Samarbeidsnemnden for Norden-undervisning i udlandet	258	408	150	58
2.1.5	Nordiska kurser i språk och litteratur	1788	1788	0	0
2.1.6	Nordisk forskningspolitisk råd, FPR	3090	3090	0	0
2.1.7	Bidrag til Nordisk Federation for Medicinsk Undervisning (NFMU)	754	0	-754	-100
2.1.8	Bidrag til Nordisk Sommeruniversitet (NSU)	1510	1510	0	0
2.2	Tidsbegrænsede programmer og generelle støtteordninger	86966	108262	21296	24
2.2.1	NORDPLUS-Junior	2167	4478	2311	107
2.2.2	Elevudveksling mellem vestnorden og det øvrige Norden	843	843	0	0
2.2.3	Styregruppen for nordisk voksenundervisning og folkeoplysning (FOVU) — herunder nordisk folkehøjskolestøtte	5900	8401	2501	42
2.2.4	Dataprogramgruppen	2590	2590	0	0
2.2.5	Ledningsgruppen for højere uddannelse, HOGUT (NORDPLUS-programmet)	21509	28981	7472	35
2.2.6	Nordisk Forskeruddannelsesakademi, NorFA	25675	31187	5512	21
2.2.7	Nordisk miljøforskningsprogram	25750	25750	0	0
2.2.8	Bioteknologi	2532	3032	500	20
2.2.9	Arktisk humanistisk forskning		3000	3000	
2.3	Institutioner	73890	67945	-5945	-8
2.3.1	Nordens folklige akademi (NFA)	6986	6846	-140	-2
2.3.2	Nordisk språksekretariat	1907	1870	-37	-2
2.3.3	Nordiska språk- og informationscentret	3478	3408	-70	-2
2.3.4	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	1255	1130	-125	-10
2.3.5	Nordisk Samisk Institutt (NSI)	6496	6366	-130	-2
2.3.6	Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA)	17035	16535	-500	-3
2.3.7	Nordiska institutet for folkdiktning (NIF)	2233	2233	0	0
2.3.8	Nordisk Institutt for Sjørett (NIS)	2749	2449	-300	-11
2.3.9	Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS)	6647	6247	-400	-6
2.3.10	Nordiska samarbetsorgan for vetenskaplig information (NORDINFO)	4586	4586	0	0
2.3.11	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULC)	6483	6483	0	0
2.3.12	Nordiska institutet for samhällsplanering (NORDPLAN)	8385	8185	-200	-2
2.3.13	Samarbejdsinitiativer på forskningsområdet (NoSAMF m fl)	4927	1607	-3320	-67
2.3.14	Nordiske geoelekskursioner til Island	723	0	-723	-100
TOTAL		177429	197429	20000	11

Område	1993 (1000 DKK)	1994 (1000 DKK)	Differens (1000 DKK)	(%)
3 Miljö	32358	32358	0	0
3.1 Projektmedel	32358	32358	0	0
4 Fiskeri	7519	6500	-1019	-14
4.1 Projektmedel	7519	6500	-1019	-14
5 Medborgarnas rättigheter	69106	55884	-13222	-19
5.1 Arbetsmakt/arbetsmiljö	18079	14060	-4019	-22
5.1.1 Projektmedel	15309	11860	-3449	-23
5.1.2 Institutioner	2770	2200	-570	-21
5.1.2.1 Niva	2770	2200	-570	-21
5.2 Social- och hälsovård	45469	37424	-8045	-18
5.2.1 Projektmedel	9464	6699	-2765	-29
5.2.2 Institutioner	36005	30725	-5280	-15
5.2.2.1 NLN	3041	3000	-41	-1
5.2.2.2 NHV	1	1	0	0
5.2.2.3 NIOM	13624	9856	-3768	-28
5.2.2.4 NAD	2511	2511	0	0
5.2.2.5 NNH	8349	7194	-1155	-14
5.2.2.6 NUD	5818	5818	0	0
5.2.2.7 Narkotikafrågor	1161	800	-361	-31
5.2.2.8 Nopus	1500	1545	45	3
5.3 Konsument	5558	4400	-1158	-21
5.3.1 Projektmedel	5558	4400	-1158	-21
6 Ekonomi	146858	128119	-18739	-13
6.1 Energi/näring	81654	71619	-10035	-12
6.1.1 Projektmedel	9147	6500	-2647	-29
6.1.2 Institutioner	72507	65119	-7388	-10
6.1.2.1 Nordisk industrifond	60535	54219	-6316	-10
6.1.2.2 Nordtest	11972	10900	-1072	-9
6.2 Regionalpolitik	28691	24800	-3891	-14
6.2.1 Projektmedel	24946	21800	-3146	-13
6.2.2 Institutioner	3745	3000	-745	-20
6.2.2.1 NordREFO	3745	3000	-745	-20
6.3 Jord- och skogsbruk	21484	19000	-2484	-12
6.3.1 Projektmedel	7615	6300	-1315	-17
6.3.2 Institutioner	13869	12700	-1169	-8
6.3.2.1 NGB (SNP)	7452	7400	-52	-1
6.3.2.2 SNS	6417	5300	-1117	-17
6.4 Andre institusjoner	15029	12700	-2329	-15
6.4.2.1 Nopef	10333	8600	-1733	-17
6.4.2.2 NKB	1654	1400	-254	-15
6.4.2.3 Nord. ekon. forskningsråd	3042	2700	-342	-11
7 Juridiska frågor	8268	13000	4732	57
7.1 Lagstiftning	1808	1448	-360	-20
7.1.1 Projektmedel	460	100	-360	-78
7.1.2 Råd för integrationsrätt	1348	1348	0	0
7.2 Jämställdhet	6460	11552	5092	79
7.2.1 Projektmedel	3090	2325	-765	-25
7.2.2 Nordiskt Forum	3370	9227	5857	174

Område	1993 (1000 DKK)	1994 (1000 DKK)	Differens (1000 DKK)	(%)
8 Övrig verksamhet	115796	84044	-31752	-27
8.1 Projektmedel	50255	31168	-19087	-38
8.1.1 Verksamhetsbidrag	5394	5314	-80	-1
— därav Föreningarna Norden	2227	2327	100	4
— därav Västnorden mm.	2987	2987	0	0
— därav NAF	180	0	-180	-100
8.1.2 Tjänstemannautbyte	1786	1786	0	0
8.1.3 Europainformation mm.	2169	2169	0	0
8.1.4 Baltikum och närområden	12300	13700	1400	11
Projektmedel	7502	8750	1248	17
Informationskontor	4798	4950	152	3
8.1.5 Gen.sekr. disp.reserv	1030	500	-530	-51
8.1.6 Institutionernas lönereserv	4570	0	-4570	-100
8.1.7 Information	2387	2610	223	9
8.1.8 Publikation	1656	1875	219	13
8.1.9 MR-reserv	17109	3214	-13895	-81
8.1.10 Datapolitik	1854	0	-1854	-100
8.2 Institutioner	65541	52876	-12665	-19
8.2.1 MR-sekretariatet	62994	50395	-12599	-20
— därav Nordiska kulturfonden		1521	1521	
8.2.2 Statistiska sekretariatet	2547	2481	-66	-3

Del 2

Detaljbudget

Præsentation af del 2 – detailbudget

De foregående siders tabeller virker som indholdsfortegnelse for den resterende del af budgetforslaget. De 7 satsningsområder er tildelt hvert sit kapitel. Satsningsområderne / kapitlerne er i overensstemmelse med de opstillede tabeller igen opdelt på samarbejdsområder, projektmidler, tidsbegrænsede programmer og generelle støtteordninger samt på institutioner.

Som nævnt i indledningen til budgetforslaget, pågår forhandlinger med henblik på at øge antallet af nordiske institutioner, der arbejder med kontraktstyret budgettering. Der foreligger en lang række overenskomster, der enten er indgået eller er under udarbejdelse. I budgetforslaget forefindes de foreliggende overenskomster i lettere beskåret form. Overenskomsterne er medtaget for at øge budgettets informationsværdi og for at give et billede af de kriterier, institutioner skal opfylde inden for deres budgetter.

Budgetoverenskomsterne tjener altså i denne sammenhæng som beskrivelser af institutionernes mål og virksomhed, hvorfor visse formalia – for eksempel det generelle forbehold for de nationale parlamenters godkendelse af budgetforslaget – ikke er medtaget.

1 Kultursamarbetet

1.1 Nordiska kulturfonden

Budget 1994: 20 000 000 DKK

Fondens syfte är att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna.

Bidrag kan beviljas för nordiska samarbetsprojekt inom kultur i vid bemärkelse samt inom forskning och utbildning. Bidrag kan också beviljas för nordiska samarbetsprojekt med internationellt perspektiv i syfte att presentera nordisk kultur och kultursyn.

Fondens medel förvaltas av en styrelse som består av elva medlemmar. Styrelsen beslutar även om placering av fondens likvida medel. Ministerrådets sekretariat fungerar som fondens sekretariat.

Av ovannevnte rammebudsjett er 5.840 TDKK bevilget av nysatsningsmidlene.

1.2 Projektmedel

1.2.1 Kultursektorns dispositionsmedel

Budget 1994: 3 500 000 DKK

Med disposisjonsmidlene kan ministerrådet, uten å avvente en relativt lang nordisk budsjettprosedyre sette igang nye aktiviteter som har høy politisk prioritet og er et ledd i den politiske styringen av virksomheten — samt fange opp ekstraordinære utgifter og forcemajeur-situasjoner som faller utenfor nysatsningen på kulturområdet.

Planlagte aktiviteter som vil bli finansiert over disposisjonsmidlene 1994:

Nordisk Kulturfestival	250 000 DKK
Et levende Norden	150 000 DKK

1.2.2–1.2.8 Nysatsning på nordiskt kultursamarbete

Budget 1994:	Nordiskt film- och mediasamarbete	8 250 000 DKK
	Språksamarbete	1 235 000 DKK
	Barn och ungdom	4 500 000 DKK
	Samarbete på konstområdet	5 200 000 DKK
	Folkligt kultursamarbete	2 000 000 DKK
	Nordisk profilering i Europa och Norden	5 500 000 DKK
	Sessionsländernas kultursatsning	5 500 000 DKK

Användningen av medlen beskrivs närmare i det inledande textavsnittet om statsningsområdet kultur. Däri ingår även en beskrivning av de nysatsningsmedel till Nordiska kulturfonden, som redovisas ovan under 1.1.

1.3 Tidsbegränsade program og generelle støtteordninger

1.3.1 Nordiska litteratur- og bibliotekskommittén

Budget 1994: 4 534 000 DKK

Kommitténs uppgift är att stödja och utveckla det nordiska samarbetet på litteratur- og folkbiblioteksområdet i Norden. Kommittén fungerar som rådgivande og initiativtagande organ under ministerrådet. Till kommitténs arbetsuppgifter hör att förvalta ordningarna för stöd till översättning av nordisk litteratur till andra språk i Norden og till nordiskt folkbibliotekssamarbete.

Stödordningarna för utgivning av nordisk litteratur i översättning, för översättarstipendier og för folkbibliotekssamarbete kommer att fortsätta 1994 enligt de riktlinjer, som kommittén fastställt.

1.3.2 NOMUS, Nordisk musikkommitté og Nordiska rådets musikpris

Budget 1994: 4 458 000 DKK

Nordisk musikkommitté (NOMUS) skall främja og utveckla kunskapen om det nordiska musiklivet og musiksamarbetet i Norden. Kommittén fördelar bidrag till musiklivet i Norden, så att stödet i vidast möjliga omfång omfattar olika delområden inom musiksamarbetet, t ex kompositionsverksamhet, musikframförande, musikpedagogik. Stöd ges såväl till den professionella som till amatörmusiken. Kommittén skall också informera om nordisk musik inom og utanför Norden samt fungera som rådgivande organ i nationella, nordiska og internationella sammanhang. Kommittén fungerar som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet.

Nordiska rådets musikpris för skapande og utövande tonkonst utdelas årligen till ett verk av en nu levande kompositör eller till det utövande musikområdet. Prissumman är DKK 200 000. Nordisk musikkommitté ansvarar för valet av pristagare samt för administrationen av musikpriset. För arbetet tillsätts NOMUS årligen en bedömningskommitté.

1.3.3 Nordisk konst- og konstindustrikommitté

Budget 1994: 2 705 000 DKK

Den nordiska konst- og konstindustrikommittén (NKKK) upprättades 1990. Kommittén skall främja og stärka det nordiska samarbetet inom bildkonstområdet samt utveckla kunskapen om den nordiska konsten og det nordiska samarbetet inom konstområdet. Kommittén fördelar bidrag till hela konstsektorn, som t ex arkitektur, bildkonst, industridesign, konsthantverk, konstindustri og textilkonst samt fr.o.m. 1991 verksamhetsbidrag till Nordiska konstförbundet og fr.o.m. 1992 till Skandinaviska föreningens konstnärskollegium

i Rom. Kommittén fungerar som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet. Kommittén ansvarar också för styrelsefunktionerna för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg och för Nordiskt konstnärscentrum — Dalsåsen.

Nordiskt konstnärscentrum i Dalsåsen kommer i drift hösten 1994. Därför har anslaget till kommittén höjts med 290 000 DKK.

1.3.4 Nordisk Film- och TV-fond

Budget 1994:

13 885 000 DKK

Nordisk Film- og TV-fond er oprettet af Nordisk Ministerråd i samarbejde med de nationale tv-selskaber og de nationale filminstitutter (modsv.) i Norden.

Nordisk Film- og TV-fond har til formål at fremme produktion og udbredelse af audiovisuelle værker i Norden ved at deltage i finansieringen af produktioner, som egner sig for biografvisning, TV-visning eller andre distributionsformer. Der skal herunder tages særligt hensyn til produktioner for børn og unge. Fonden kan desuden yde støtte til distribution af andre værker produceret i Norden.

Det årlige rådighedsbeløb, som er fastsat til 45 MDKK (i 1990-pristal), hvoraf Nordisk Ministerråd bidrager med 1/3 svarende til 15 MDKK årligt. Fonden er oprettet fra 1990 og skal fungere foreløbig i en forsøgsperiode på 5 år. Fonden er oprettet som stiftelse med sæde i Stockholm.

Ud over de i budgettet nævnte midler afsat til Nordisk Film- og TV-fond, har Samarbejdsministrene bevilget et éngangsbeløb på 30 MDKK, der af ministerrådet er hensat som fondsmidler og indgår i finansieringsgrundlaget for ministerrådets andel i fonden. Udover det ovenstående bevilges 2,5 MDKK af nysatsningsmidlerne (medie- og filmsamarbejde).

1.3.5 Styringsgruppen for kultur- og massmediasamarbejde

Budget 1994:

2 605 000 DKK

Styringsgruppen for nordisk kultur- og massemediesamarbejde har til opgave at følge udviklingen på massemedieområdet i Norden og internationalt og virke for nordisk samarbejde og koordination på det mediepolitiske område såvel inden for Norden som i forhold til internationale organer. Styringsgruppen er rådgivende organ for ministerrådet i kultur- og mediepolitiske spørgsmål.

Styringsgruppen skal varetage informationsformidling og erfaringsudveksling på medieområdet og udgiver bl.a. tidsskriftet Nordisk Medie Nyt, afholder konferencer og seminarer og igangsætter udredninger m.v. Styringsgruppen yder desuden tilskud til afholdelse af nordiske filmfestivaler og andre præsentationer af nordiske film og yder tilskud til afholdelse af kurser for filmarbejdere i Norden.

Ur ledningsgruppens budget finansieras (delfinansiering) en nordisk medarbejder ved sekretariatet för det sameuropeiska mediasamarbetsprojekt AV-

EUREKA. Ministerrådet bidrar med 50 % av finansieringen. Den resterande finansieringen sker nasjonalt.

1.3.6 Nordisk ungdomskommité

Budget 1994:

4 478 000 DKK

Kommittén skal verka for att øka kjennedomen om og forståelsen av kulturelle, politiske og sosiale spørsmål mellom barn og ungdom i dei nordiske landa samt verka for økt nordisk samarbeid på området i internasjonale samanheng. Som rådgivande organ skal kommittén ta initiativ til utvikling av samarbeid og yttre seg som sakkyndigorgan. Kommittén har vidare ansvar for fordelingen av prosjekt- og organisasjonsstøtte til landsomfattande, støtteberettigede ungdomsorganisasjoner samt støtte til samarbeidsprosjekt i lokal og regional regi.

Bland aktuelle satsningar kan nemnast at kommittén innretta ein treårig forsøksverksamhet med ein koordinator for nordisk ungdomsforskning, som utover ein utbygging av nettverkskontaktene spesielt skal sjå på høgheter og behov vad gjæller samarbeid med brukerne, primært ungdomsorganisasjonene. Arbeid har påbørjats med samanstilling av materiale av gjensam nordisk relevans kring det omfattande forsøks- og utviklingsarbeid, som har bedrivits på ungdomsområdet i dei nordiske landa. Ungdomsinformasjonen har ein høg prioritet i kommitténs arbeid og under 1994 oppdateras informasjonsbladen om ungdomsarbeid i Norden. Det internasjonale samarbeidet kræver allt større oppmerksomhet på ungdomsområdet og kommittén har besluttet å styrke sin rolle i samanhengen, både betræffande formidling og direkte medverkan i prosessen.

1.3.7 Nordisk idrettsarbeid

Budsjett 1994:

1 156 000 DKK

Hoveddelen av det bevilgede beløp anvendes til å stimulere kontakten mellom aktive idrettsutøvere i Island, Færøyene og Grønland på den ene siden og landene i det øvrige Norden, samt de førstnevnte landene innbyrdes. Støttebeløpene skal i hovedsak anvendes til reise- og oppholdsutgifter for deltakere ved idrettsarrangementer, leireopphold, kurs- og møtevirksomhet m.m.. Det er de nordiske riks-idrettsforbundenes organ, Nordisk Felleskomité som fordeler de bevilgede midler.

I idrettsbevilgningen forutsettes det også at det gis særskilt støtte til samisk idrettsarbeid og til det nordiske skoleidrettsarbeidet.

1.3.8 Nordiska kulturprosjekt i utlandet

Budget 1994: 3 000 000 DKK

Syftet med verksamheten är att öka kännedomen om de nordiska ländernas kultur internationellt och att i samverkan med olika kulturinstitutioner även främja det nordiska kultursamarbetet.

En stor nordisk designutställning kommer under våren 1994 att visas på Royal College of Art i London för att därefter sändas på turné i Centraleuropa. Utställningen, som ställs samman av de nordiska designhögskolorna, fokuserar aktuella ämnen som ekologi, livskvalitet och resurser. En serie med föredrag om nya nordiska byggnader för kulturändamål genomförs i de baltiska länderna. En konservatorikonferens med deltagare från Norden, Baltikum och Ryssland arrangeras i S:t Petersburg; temat är byggnadsvård.

1.3.9 Nordisk Råds litteraturpris

Budsjett 1994: 600 000 DKK

Nordisk Råds litteraturpris (200 000 DKK) utdeles hvert år til et skjønnlitterært verk som utvelges av bedømningskomitéen. Hvert av de nordiske land kan foreslå to litterære verk. Det kan dessuten nomineres ett verk på færøysk, grønlandsk og samisk av de respektive områders forfatterforeninger, og i så fall kan en sakkynndig fra vedkommende forfatterforening tiltre bedømningskomitéen.

1.3.10 Nordisk sameråd

Budsjett 1994: 1 620 000 DKK

Nordisk sameråd er paraplyorganisasjon for en rekke av de større samiske organisasjonene i Finland, Sverige og Norge, og koordinerer i hovedsak det *samepolitiske samarbeidet på Nordkalotten*. De russiske samer er nå også opptatt som fullverdige medlemmer av organisasjonen. Samerådets høyeste organ er Nordisk Samekonferanse, som avholdes hvert 3. år.

1.3.11 Samiske kulturtiltak

Budsjett 1994: 2 103 000 DKK*

Bevilgningen til samiske kulturtiltak forvaltes i hovedsak av et kulturutvalg oppnevnt av de nordiske, samiske kunstnerorganisasjonene og av Nordisk sameråd. Kulturutvalget administrerer innkjøpsordningen for samisk litteratur,

* Herav 565 TDKK til Samisk Kunstnerråd.

yter prosjektstøtte, gir stipendier m.v.. En del av bevilgningen er øremerket til støtte for de samiske kunstnerorganisasjonenes nordiske paraplyorganisasjon, Samisk Kunstnerråd.

1.3.12 Bidrag til Nordkalottmuseet

Budsjett 1994: 0 DKK

Fra og med budsjettåret 1994 henvises museumssamarbeidet på nordkalotten til å søke prosjektstøtte gjennom ministerrådets øvrige støtteordninger.

1.4 Institutioner

1.4.1 Nordisk teater- og dansekomité (Teater og dans i Norden)

Budget 1994: 6 391 000 DKK

Budgetoverenskomst

1. Teater og Dans i Nordens virksomhed

1.1 Målsætning:

- 1.1.1. Komitéen skal udvikle og styrke det professionelle nordiske samarbejde når det gælder kendskab til og udbredelse af nordisk teater, musikteater og dans.
- 1.1.2. Komitéen skal samarbejde med nationale organisationer og institutioner på ovennævnte områder og med de øvrige nordiske kunstkomitéer, når dette kan fremme komitéens formål.
- 1.1.3. Komitéen skal lægge særlig vægt på initiativer for børn og unge på alle ovennævnte felter, samt på initiativer som kan fremme børns og unges interesse for kundskab på disse områder.

1.2 Arbejdsopgaver.

For at opnå sin målsætning skal komitéen særlig:

- 1.2.1. Tage initiativ til og gennemføre nordisk efter- og videreuddannelse samt støtte forskning på alle aktuelle fagområder indenfor nævnte områder.
- 1.2.2. Støtte gæstespil mellem de nordiske lande på alle ovennævnte områder. Formidle individuel gæsteansættelse mellem de nordiske teatre. Formidle bevilget støtte til nordisk amatørteatersamarbejde og virke for en kreativ kommunikation mellem det professionelle teater og amatørerne (Nordisk Amatørteaterråd).
- 1.2.3. Indsamle og formidle information.
- 1.2.4. Fungere som rådgivende organ for Nordisk Ministerråd, dets organer og som høringsinstans indenfor sit arbejdsområde. Endvidere fungere som nordiske eksperter indenfor området teater og dans.

2. Teater og Dans i Nordens virksomhed 1993–1995

2.1 Kurser, seminarer.

Der afholdes 5 kurser/seminarer pr. år:

2.2 Gæstespilstøtte til forskellige gæstespil og gæsteansættelser

2.3 Information: Norden kalder Norden

Nordisk Teaterkatalog

Information om enkelte kurser

Oplysninger af forskellig art

2.4 Ekspertise: Nordisk Ministerråd

Nordisk Kulturfond

Serviceorgan overfor det nordiske teatermiljø

Individuel rådgivning pr. telefon

Individuel rådgivning pr. brev

Rådgivning via konferencer og møder

2.5 Evaluering: Kontraktstyring

Evaluering af enkelte arbejdsområder

2.6 Nordisk Amatørteaterråd

3. Finansiering fra Nordisk Ministerråd

3.1. Nordisk Ministerråd stiller DKK 19 501 000,- til disposition for Teater og Dans i Norden som planlægningsramme for perioden 1993–1995, med en foreslået fordeling på 6 391 000 DKK for 1993, 6 506 000 for 1994 og 6 604 000 for 1995. I planlægningsrammen er der indarbejdet en anslået inflation på 1,8 % for 1994 og 1,5 % for 1995. Overstiger den reelle inflation disse forudsætninger med mere end 1 % enhed, skal kontrakten genforhandles.

For de vedtagne aktiviteter, der er beskrevet i § 2, findes ingen muligheder for ressourcetilskud fra ministerrådet i aftaleperioden. Fastsatte afgifter, renter og initiativindtægter kan institutionen beholde til finansiering af virksomheden i aftaleperioden. Eventuelt overskud/underskud i det formelle årsregnskab skal overføres til det påfølgende budgetår.

4. Teater og Dans i Nordens virksomhed

En årsrapport, hvis indhold består af følgende oplysninger, skal indleveres til Nordisk Ministerråd hvert kalenderår.

4.1 Oversigt

Der vil blive informeret om Teater og Dans i Nordens virksomhed i perioden med udgangspunkt i formuleringerne i Målsætning (punkt 1) og Arbejdsopgaver (punkt 2).

4.2 Teater og Dans i Norden's budget fordelt på hovedarbejdsopgaver.

- Kurser, seminarer
- Gæstespil, gæsteansættelser
- Ekstern information
- Ekspertise
- Evaluering
- Nordisk Amatørteaterråd

4.3 Oversigt over specielle opgaver.

- antal seminarer/kursus dage
- antal deltagere
- fordeling af gæstespilsansøgninger modtager/gæst
- antal gæstespilsansøgninger
- fordeling af gæstespilsstøtte modtager/gæst
- antal gæstespilsstøtte
- fordeling af gæsteansættelsers ansøgninger
- antal gæsteansættelsers ansøgninger
- antal gæsteansættelsesstøtte
- antal informationsudsendelser
- antal informationseksemplarer
- antal timer til møder, telefonsamtaler og brevveksling vedr. ekspertise
- antal timer til evaluering
- antal timer til Nordisk Amatørteaterråd.

4.4 Omkostninger pr. budgetår vedrørende:

- per kursus og seminardeltagere per dag
- ansøgning
- forespørgsel
- styrelsesmøde
- Norden kalder Norden

4.5 Indtægter og omkostninger brutto:

- Udbetalt indtil 31/12 fordelt ifølge NMRs gældende retningslinier.
- Indtægter indtil 31/12 fordelt ifølge NMRs gældende retningslinier.
- Antal ansatte per 31/12 med oplysninger om løn.

5. Resultatvurdering og evaluering

Resultatvurdering udføres af Nordisk Ministerråd på grundlag af institutionens årlige resultatrapport.

Til evaluering af kontraktperioden (1993–1995) udarbejder Teater og dans i Norden en rapport over perioden baseret på årsrapporterne. Denne rapport vil blive forelagt ministerrådets sekretariat og Teater og Dans i Norden. Dette skal ske før 1. februar 1995.

1.4.2 Nordiskt konstcentrum (NKC)

Budget 1994:	6 951 000 FIM
motsvarar	8 480 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Syfte och målsättning med Nordiskt Konstcentrum (NKC)

Nordiskt Konstcentrums uppgift är att öka kännedomen och informera om grannländernas konst inom Norden och om nordisk konst utanför Norden inom bildkonsten.

2. NKC:s verksamhet 1992–1994

NKC:s verksamhet kan delas upp i sex grupper

1. Den viktigaste och mest omfattande verksamhetsformen är utställningar både inom och utanför Norden:

– utställningar på Sveaborg, 10/år	Totalt 30
– turnerande utställningar, 10/år	Totalt 30
– utanför Norden, 2/år	Totalt 6

2. Information

– konsttidskriften SIKSI, 4 nr/år	Totalt 12
– infobladet, 2 nr/år	Totalt 6
– museikatalog, 2 nr/år	Totalt 6

3. Seminarier

– bl.a. ett årligen återkommande utställningsarrangörsmöte	Totalt 6
– sommarprogram på Sveaborg	

4. Gästateljéverksamhet
 - år 1991 tolv gästateljéer i Norden

5. Dokumentation

– bibliotek	
– tidningsklipparkiv	
– fotoarkiv	
– katalog över nordisk konstabibliotek, 1/år	Totalt 3

6. NKKK
(administration)

3. Finansiering från Nordisk Ministerråd

Nordiska ministerrådet ställer TFIM 21 649 till NKC:s förfogande för verksamheten 1992–1994. Detta anslag avses periodiseras med TFIM 7 004 år 1992, TFIM 7 214 år 1993 och TFIM 7 431 år 1994. I denna summa ingår inflationskompensation med 0 % för löner och för övrigt 4 % år 1992. För 1993 och 1994 har hela anslaget räknats upp med 3 %. Överstiger de verkliga pris- och löneförändringarna dessa pris- och löneantaganden med mer än 2 % skall anslagen kunna omförhandlas. I övrigt finns inga möjligheter till resurstillskott från NMR under 3-årsperioden. Intäkter inklusive räntor får institutionen behålla för att täcka utgifter för verksamheten. Eventuellt överskott efter 1994 får vidarebefordras till nästa budgetperiod.

Utbetalning av anslaget sker enligt de av NMR fastställda riktlinjerna efter rekvisition från NKC.

4. Resultatredovisning från NKC efter varje år

- 4.1 NKC:s verksamhet under perioden skal redovisas med utgångspunkt i formuleringarna i punkt 1 (syfte etc.)

- 4.2 Det konkreta genomförandet av verksamheten redovisas årligen i samma termer som använts i punkt 2.
- 4.3 Resultatredovisningen skall innehålla kostnad per projekt samt bruttoredovisning av kostnader och intäkter per kalenderår
- annonsering 31.12 totalt
 - utbetalt 31.12 totalt
 - intäkter 31.12 specificerad för NMR-anslag och övriga inkomster
 - dessutom antalet anställda 31.12
- 4.4 Rapport om vad som förändrats i NKC:s verksamhet. Nya samarbetsområden. Nya verksamhetsområden.

5. Evaluering

Evaluering görs av ministerrådets sekretariat, fackavdelning 1 och budgetavdelningen, utgående från redovisningen och resultaten. Redovisningen kompletteras genom diskussion mellan ministerrådets sekretariat och NKC. Detta skall ske före den 1 februari 1994.

Särskilda beställningar kan läggas ut från ministerrådet under perioden 1992–1994. Detta får formen av tillägg till överenskommelse efter särskilda förhandlingar om resurstillskott.

1.4.3 Nordens Hus i Reykjavik

Budget 1994:	53 945 000 ISK
motsvarar	5 934 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Syfte och målsättning med Nordens Hus

Nordens Hus i Reykjavik skall fungera som en förbindelselänk mellan Island och det övriga Norden för att därigenom tillmötesgå och ytterligare stimulera det nordiska intresset på Island samt sprida kunskap om Island till de andra nordiska länderna. Syftet skall uppnås genom en programverksamhet, som belyser nordiskt kultur-, samhälls- och näringsliv samt genom biblioteks-, kurs-, informations-, och utställningsverksamhet med samma inriktning.

2. Nordens Hus planer 1993–1995

Nordens Hus verksamhet kan indelas i nedanstående huvudgrupper. Under 1993 inträffar Nordens Hus 25-årsjubileum, vilket kommer att prägla en stor del av verksamheten detta år. I huvudsak planeras dock verksamheten 1994 och 1995 att följa 1993 års uppläggning, både vad gäller inriktning och volym.

2.2 Planerad verksamhet 1993

2.2.1 Program

- 40 föredrag / seminarier
- 20 konserter / musikprogram
- 120 filmprogram
- 5 teaterföreställningar

- 2.2.2 Utställningar
 - 5 konstutställningar
 - 10 informationsutställningar
- 2.2.3 Bibliotek
 - Utlåning
 - Information
 - Nyanskaffning av böcker, musik, grafik, videogram
 - Prenumeration på tidskrifter och tidningar
- 2.2.4 Information
 - Utgivning av Islandskontakt
 - Utgivning av skrifter och broschyrer i anslutning till verksamheten
 - Allmän upplysningsverksamhet om Island och nordiskt samarbete
- 2.2.5 Kurser
 - 3 språkkurser i isländska
 - 2 kurser i andra nordiska språk
 - 1 övrig kurs
- 2.2.6 Verksamhet i övriga Norden
 - 3 presentationsprojekt om Island
- 2.2.7 Vksamhet i övriga Island
 - 6 program- och utställningsprojekt
- 2.2.8 Uthyrningar
 - Möteslokaler
 - Utställningslokaler
 - Kontorslokaler
 - Undervisningslokaler
 - Gästrum
- 2.2.9 Cafeteria
 - Drift av cafeteria
- 2.2.10 Språkkonsulent
 - Administration av Nordmål-projektet
- 2.2.11 Fastighetsförvaltning

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet ställer 164 012 000 ISK till Nordens Hus förfogande som planeringsram för perioden 1993—1995, med tänkt fördelning på 54 493 000 ISK för 1993, 54 487 000 ISK för 1994 och 55 032 000 för 1995. I planeringsramen har en tänkt inflation på 1 % för 1994 och 1 % för 1995 lagts in. Överstiger den reella inflationen dessa antaganden med mer än 2 %-enheter, skall kontraktet kunna omförhandlas.

För överenskomna aktiviteter i paragraf 2 finns inga möjligheter för resurstillskott från ministerrådet under perioden. Fastställda avgifter, räntor och andra initiativintäkter får behållas av institutionen för att finansiera verksamheten under perioden. Eventuellt överskott/underskott i det formella bokslutet skall överföras mellan budgetåren.

Indexkompensationen av pensionerna och pensionsförhållandena för en del av husets anställda är en ännu inte avgjord fråga. Denna skall lösas i samråd med vederbörande tjänstemän och politiker.

4. Resultatredovisning

4.1 Sammanfattning

Omedelbart efter varje årsskifte gör institutionens styrelse eller arbetsutskott en skriftlig eller muntlig rapport om verksamheten under det gångna året till berörda fack- och ekonomiavdelningar på ministerrådets sekretariat. Denna redovisning utgår från institutionens syfte och mål enligt punkt 1 i denna överenskommelse.

4.2 Nordens Hus resursförbrukning på dess huvudområden:

- Program
- Utställningar
- Bibliotek
- Information
- Kurser
- Verksamhet i övriga Norden
- Verksamhet i övriga Island
- Uthyrningar
- Cafeteria
- Språkkonsulent
- Fastighetsförvaltning

4.3 Översikter över enskilda uppgifter

- antal program och besökare per kategori
- antal utställningar och besökare
- antal utlåningar i biblioteket
- antal publikationer och upplaga
- antal kurser och deltagare
- antal projekt i övriga Norden
- antal projekt i övriga Island
- antal uthyrningar

4.4 Kostnad per budgetår för:

- per besökare och program
- per besökare och utställning
- per publikationsexemplar
- per kursdeltagare

4.5 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter

- utbetalt per 31/12 totalt
- intäkter per 31/12: anslag, avgifter och externa intäkter
- antalet anställda per 31/12

4.6 Rapport om förändringar i omvärlden av betydelse för verksamheten

5. Evaluering

I slutet av treårsperioden görs en utvärdering av verksamheten för perioden i sin helhet av en extern part. Härvid granskas om verksamheten skett i överensstämmelse med institutionens syfte och om anslagen använts på ändamålsenligt sätt. Nordens Hus styrelse och Nordiska ministerrådet beslutar gemensamt om vem som skall göra denna utvärdering.

1.4.4 Nordens Hus på Färöarna

Budget 1994:

7 860 000 DKK

Budsjettoverenskomst

1. Formål og målsetting med Nordens Hus

Nordens Hus på Færøyane skal formidle færøysk kultur til resten av Norden og nordisk kultur til Færøyane, og fremme og tjene det færøyske kulturlivet. Verksemda omfattar dei tre hovudområda i den nordiska kulturavtale og vender sig, både i form av særlege arrangement og i vanleg dagleg aktivitet, til alle interesse- og aldersgrupper.

Som utgangspunkt for verksemda er bygninga forma til å kunne danne ramme om møte og konferansar, studieopphald og foredrag, kunstutstillingar, teaterverksemd, film, folkedans, handbokbibliotek osv.

Huset arbeider både med verksemd i huset, rundt om på Færøyane, i andre nordiske land og i eit visst omfang også utanfor Norden og med informasjonsarbeid om færøysk og nordisk kultur.

2. Nordens Hus planer 1993–1995

2.1 Musik

60 konsertar

2.2 Teater og dans

20 teater- og danseforestillingar

2.3 Film

10 filmar og 30 videoprogram

2.4 Foredrag og møte

10 foredrag og møte

2.5 Kunst og utstillingar

6 kunstutstillingar

4 informasjonsutstillingar

2.6 Informasjonsarbeid

årbok

halvårlege "Kulturbrev frå Færøyane"

kvartalsvis nyheitsbrev

allment opplysningsarbeid om færøysk og nordisk kultur

2.7 Kafeteria

Drift av kafeteria i Nordens Hus

2.8 Færøyane utanfor Tørshavn

30 arrangement på Færøyane utanfor Tørshavn

2.9 Utanfor Færøyane

Eitt stort færøysk kulturprosjekt utanfor Færøyane

3. Finansiering fra Nordisk Ministerråd og Færøya Landsstýri

Nordisk Ministerråd stiller 24 244 000 DKK til disposisjon for Nordens Hus på Færøyane. Dette tilsvarer 92 % av budsjettamma i institusjonen for perioden

1993–1995, med ein tenkt deling på 8 121 000 DKK for 1993, 8 001 000 DKK for 1994 og 8 122 000 DKK for 1995. I planleggingsramma er det innarbeidd ein tenkt inflasjon på 1,8 % for 1994 og 1,5 % for 1995. Om den reelle inflasjonen overstig desse føresetnadane med meir enn 2 %-einingar, skal kontrakten kunne forhandlast på nytt.

Føroya Landsstýri gir 8 % av årsbudsjettet kvart år i avtaleperioden.

For dei vedtekne aktivitetetar som er liste opp i paragraf 2 finst det ingen moglegheit for ressurstilskot frå ministerrådet i avtaleperioden. Fastsette avgifter, renter og initiativinntekter kan institusjonen behalde sjølv for å finansiere verksemda i avtaleperioden. Eventuelle underskot/overskot i den formelle årsrekneskapan skal førast over til det følgande budsjettåret.

4. Rapportering

4.1 Umiddelbart etter kvart årsskifte gir leiinga (styreleiar/direktør) for institusjonen skriftleg rapport om verksemda i året som gjekk til ministerrådet og landsstyret. Rapporten tar utgangspunkt i målsetting og arbeidsoppgåver for institusjonen, slik dei er nemnte i pkt. 1 i denne avtalen.

4.2 Den konkrete gjennomføringa av målsetting og arbeidsoppgåver blir rapportert i same system som i punkt 2:

4.2.1 Musikk

- tal program pr. kategori
- bruttokostnad
- bruttoinntekt
- tal besøkande

4.2.2 Teater og dans

- tal program pr. kategori
- bruttokostnad
- bruttoinntekt
- tal besøkande

4.2.3 Film

- tal program pr. kategori
- bruttokostnad
- bruttoinntekt
- tal besøkande

4.2.4 Foredrag og møte

- tal program pr. kategori
- bruttokostnad
- bruttoinntekt
- tal besøkande

4.2.5 Kunst og utstillingar

- tal utstillingar pr. kategori
- bruttokostnad
- bruttoinntekt
- tal besøkande

4.2.6 Informasjonsarbeid

- tal utstillingar pr. kategori
- bruttokostnad
- bruttoinntekt
- tal besøkande

4.2.7 Kafeteria

- bruttokostnad
- bruttoinntekt

4.2.8 Færøyane utanfor Tórshavn

- tal program
- bruttokostnad
- bruttoinntekt
- tal besøkande

4.2.9 Utanfor Færøyane

- tal program
- bruttokostnad
- bruttoinntekt

5. Evaluering

I slutten av treårsperioden blir det laga ei vurdering av aktiviteten for heile perioden. I denne vurderinga blir det granska om aktiviteten har vore i samsvar med målsettinga for institusjonen og om tilskota er brukt på ein formålstenleg måte. Styret i Norden Hus, Nordisk Ministerråd og Føroya Landsstýri avgjer i fellesskap kven som skal gjere denne vurderinga.

1.4.5 Nordens institut på Åland

Budget 1994:	755 000 FIM
motsvarar	921 000 DKK

Nordens institut på Åland inledde sin verksamhet 1985. Institutets oppgift är att stärka det åländska kulturlivet i samspel med kulturlivet i övriga Norden. Verksamheten omfattar huvudsakligen aktiviteter inom det allmänkulturella området med en särskild inriktning på de folkliga kulturyttringarna samt vissa arrangemang med anknytning till undervisning och forskning. Antal anställda är två.

Ministerrådet täcker utgifterna för institutets verksamhet och dagliga ledare. Ålands landskapsstyrelse täcker resten av utgifterna.

1.4.6 Nordens institut i Grønland (N.A.P.A.)

Budget 1994:

3 427 000 DKK

Budsjettoverenskomst

1. Instituttets formål og målsætning

NAPA/Nordens Insitut i Grønland virker i.h.t. sine vedtægter indenfor områderne almenkultur, uddannelse og forskning. En væsentlig opgave er at bidrage til at styrke og udvikle det grønlandske kulturliv.

Dette gennemføres ved indsats på to hovedområder:

- 1.1 Instituttets igangsættelse af projekter i Grønland og grønlandske projekter i Norden.
- 1.2 Fordeling af midler efter ansøgning til aktivitets- og rejsestøtte i Norden.
Desuden formidler instituttet information om det nordiske samarbejde samt oplyser om grønlandske forhold i Norden og omvendt.
Herudover opretholder og udvikler instituttet et kontaktnet med de øvrige nordiske lande og selvstyrende områder og udnytter dette til informations-, ide- og erfaringsudveksling.

2. Planlagt aktivitet 1993–1995

- 2.1 Instituttet vil som hidtil lægge størsteparten af sin indsats på de to hovedområder:
 - 2.1.1 initiere og/eller igangsætte kultur- og informationsaktiviteter i videst mulige omfang og med skyldig hensyntagen til kvalitet og alsidighed.
 - 2.1.2 finansielt støtte egnede projekter efter ansøgning ud fra samme kriterier som nævnt under pkt. 2.2.1.
Herudover vil instituttet forsætte sin almene informationsvirksomhed samt lægge vægt på tiltag rettet mod børn og unge.
- 2.2 Egen virksomhedsplan:
Instituttet planlægger i aftale-perioden at gennemføre følgende, idet der her medtages projekter/aktiviteter, som er afviklet i perioden før aftalens ikrafttræden:
 - 2.2.1 Multi-arrangementer
Multi-arrangementer er brede informations- og kulturpræsentationer af Grønland (incl kunststudstillinger, musik, teater, film, forelæsnings etc). I fortsættelse af hidtidige præsentationer i Sverige (Stockholm 1989) og Island (Reykjavik 1991) planlægges følgende:
 - Færøerne (efterår 1993).
 - Det sydlige Finland (1994).
 - Det sydlige Norge (1995).
 - I Nord-Skandinavien (Sameland 1995 – Tromsø, Alta, Rovaniemi, Inari, Karesuando).Desuden foretages en bred informations- og kulturpræsentation af Grønland i Göteborg september 1993 ifm Bok & Bibliotek '93.
Instituttet agter at fortsætte sin medvirken i Bok & Bibliotek i hele perioden, omend ikke så omfattende som i 1993.

En ålandsk kulturrejse i Grønland gennemførtes i april-maj 1993 i samarbejde med Nordens Insitut på Åland.

I forbindelse med åbningen oktober 1993 af vandkraftværket (norsk-bygget) i Buksefjorden syd for Nuuk forsøges gennemført en norsk kulturpræsentation/manifestation. Projektet afhænger af officiel norsk medvirken (den norske ambassade i København).

Løvrigt et varieret antal ad-hoc arrangementer af forskellig art.

2.2.2 Musik

Pilotprojektet Klassiske Musikuger i Nuuk januar 1993, med 30 forelæsninger og seks kammerkoncerter, fortsættes i 1994, formen herfor overvejes.

Kammermusikalsk svensk koncertturne (1994).

Diverse koncert- og andre musikarrangementer, også for børn.

2.2.3 Teater

Niels Borksand-turne til østkysten (efterår 1993).

2 Niels Borksand-jubilæumsturneer (Thule kommune & Vestgrønland, 1994).

Beaivvas Sami Teahter, Kautokeino, Norge (1994 eller 95).

2.2.4 Udstillinger

Moderne islandsk kunst, samarbejde med Norden Hus i Reykjavik (1994 eller 95, Nuuk, måske vandrestilling).

Grønlandsk kunst, i samarbejde med Konstcentrum (1994, Nuuk, måske vandrestilling). Diverse ad hoc.

Keramiske operamasker (januar 1993, i tilknytning til de klassiske musikuger).

Børnekunstkonkurrence (skoleåret 1992—93).

Vandrestillinger:

Svensk Grafik

(åbnet 1992, løber indtil videre kysten rundt, formentlig ind i 1995).

Sameland

(åbnes oktober 1993, derefter kysten rundt i samarbejde med Landsbiblioteket).

Arts from the Arctic

(åbnet juni 1993, fra efterår 93 kysten rundt).

Fem færøiske kunstnere

(åbnet april 1993, derefter kysten rundt).

Forventeligt 4—6 yderligere udstillinger, bl.a. så vidt muligt af kunst fra Norge, Finland og Åland.

2.2.5 Publikationer, information, etc

Udgivelse af 2—3 publikationer: Grønlands sproget generel musik-introduktion, bog om Østgrønland (i samarbejde med Dansk Polar Center), og en publikation om arktisk kunst.

Støtte til børnebogsproduktion undersøges (forsømt område i Grønland).

Bogens Dag (nordiske forfatterbesøg etc november 1993, 94, 95).

Stipendie-samarbejde med Færøerne, Åland og Sameland.

Faste NAPA-nyhedsbreve i kulturtidsskriftet Neriusaaq i hvert nummer (ca 5—7 gange årligt).

Diverse ad hoc.

2.3 Vedr. tildeling af støttemidler efter ansøgning (pkt 2.1.2):

Instituttet behandler ansøgninger og bevilger støttemidler efter regler udarbejdet af styrelsen, jvf vedtægterne.

I de tre foregående år har den procentuelle fordeling af midlerne mellem egne aktiviteter og ansøgningsbevillinger været således:

	1990	1991	1992
Egne projekter:	11	21	39
Ansøgte bevillinger:	89	79	61

Der er en stigende indsats på egne projekter. Styrelsen har ikke fastsat noget procentuelt mål for fordelingen, da man har fundet det uhensigtsmæssigt med en fastlåst ramme til skade for den smidige fleksibilitet, som giver frihed til at handle i overensstemmelse med den aktuelle situation, i.e. "tilbud og efterspørgsel".

3. Finansiering fra Nordisk Ministerråd

3.1 Nordisk Ministerråd stiller DKK 10 527 000 til disposition for Nordens Institut i Grønland som planlægningsramme for perioden 1993–95, der tænkes fordelt således:

1993: DKK 3 497 000

1994: DKK 3 489 000

1995: DKK 3 541 000

3.2 Udbetalingen af ministerrådets dispositionsbeløb finder automatisk sted i første halvdel af hver januar og første halvdel af hver juli måned.

3.3 I planlægningsrammen er indarbejdet en tænkt inflation på 1,8 for 1994 og 1,5 for 1995. Overstiger den reelle inflation disse forudsætninger med mere end to procent-enheder, skal kontrakten kunne omforhandles.

3.4 For de vedtagne aktiviteter nævnt i kap 2. findes ingen mulighed for ressourcetilskud fra ministerrådet i aftaleperioden.

Fastsatte afgifter, renter, initiativindtægter og evt andre indtægter kan instituttet frit disponere over i aftaleperioden.

Evt overskud/underskud i det formelle årsregnskab skal overføres til det efterfølgende budgetår.

3.5 Grønlands Hjemmestyre ventes efter årlig ansøgning at bidrage i årene 1994 og 1995 med ialt DKK 576 000 for hvert af årene (som i 1993).

3.6 Konsekvenser ved eventuelle pålæg om ændring af aktivitetsområdet er ikke omfattet af denne aftale, og skal i givet fald forhandles i hvert enkelt tilfælde.

4. Resultatrapportering

4.1 Instituttets virksomhed skal årligt vurderes med udgangspunkt i det under pkt. 1. anførte. Resultatrapportering finder sted til Nordisk Ministerråds sekretariats kulturafdeling og budgetafdeling.

4.2 Resultatrapportering har form af en årlig redegørelse for den konkrete udførelse af målsætning og arbejdsopgaver og udgøres bl.a. af:

- en punkt-for-punkt gennemgang af det under pkt. 2.2 anførte med indføjeelse af omkostninger per projekt/aktivitet,
- bevillingslisten, hvori de under pkt. 2.3 forbrugte summer dokumenteres,
- instituttets årsberetning, med årsregnskab og revisionsprotokollat fra Grønlands Hjemmestyres revisorer.

5. Evaluering

- 5.1 I slutningen af treårsperioden foretages en vurdering af aktiviteten for hele perioden med udgangspunkt i resultatrapporteringer, årsregnskaber mv.
- 5.2 Vurderingen foretages i samråd mellem instituttets styrelse, instituttets ledelse og ministerrådssekretariatet.

1.4.7 Nordisk journalistcenter

Budget 1994: 2 427 000 DKK

Nordisk Journalistcenter er placeret i Århus og udbyder videreuddannelse for journalister i de nordiske lande. Virksomheden omfatter et årligt 3-måneders kursus samt en række kortere mere specialiserede kurser. Centret har 4 ansatte.

I tillegg til ovenstående beløb bevilges det av nysatsningsmidlene DKK 250 000 til nordiske kulturjournalistkurser.

1.4.8 Nordisk dokumentationscentral for masskommunikationsforskning (NORDICOM)

Budsjett 1994: 1 067 000 DKK

Nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning (NORDICOM) er plassert ved stadsbiblioteket i Århus. NORDICOM har fire ansatte. Organisasjonen har til oppgave å dokumentere og informere om den nordiske massemedieforskningens resultater til forskere og andre interesserte, samt å formidle kontakter mellom forskere innbyrdes og mellom forskere og almenheten.

2 Uddannelse og forskning

2.1 Projektmedel

2.1.1 Dispositionsmidler

Budget 1994: 5 045 000 DKK

Dispositionsmidlerne tænkes anvendt inden for de hovedprioritetsområder, som er nævnt i den generelle indledning til budgettet. Med disse midler vil ministerrådet, uden at skulle afvente en relativt lang nordisk budgetprocedure, kunne igangsætte nye aktiviteter, som har høj politisk prioritet og som led i den politiske styring af virksomheden.

Planlagte aktiviteter som vil blive finansieret af dispositionsmidler for 1994:

	TDKK
Nordens Folkliga Akademi	800
Jämställdhet i lärarutbildningen	170
Summa	970
Rörliga medel	4 075
Totalt	5 045

2.1.2 Nordiskt skolsamarbete

Budget 1994: 4 896 000 DKK

Det nordiska skolsamarbetet leds av en nordisk ledningsgrupp (NSS) med mandat från ministerrådet. Ledningsgruppen fullföljer centrala initiativ som initierats med utgångspunkt i kulturhandlingsplanen från 1988. Samtidigt görs också nya prioriteringar i form och innehåll med hänsyn till den utveckling som pågår. Viktiga nya insatsområden är

- evaluering av den nordiska dimensionen i läroplaner,
- samarbete med kultursektorn om skolan som nordisk kulturförmedlare,
- nordiskt samarbete kring skollagstiftning, skolutveckling, lokal- och nationell evaluering i det decentraliserade skolsamhället,
- skapande av modeller för elev- och lärarutväxling på grundskolenivå,
- samarbete kring "Skolans möte med Europa" samt
- utveckling av nätverkssamarbete för nordisk yrkesutbildning.

Nätverksmodellen skall under perioden förstärkas med användning av ny teknologi för tele- och datakommunikation. Ett utvecklingsarbete genomföres i samarbete med styrelsen för NORDUnet.

2.1.3 Sproglig samarbejde i Norden (NORDMÅL)

Budget 1994: 4 485 000 DKK

Nordmål, handlingsprogram for sproglig samarbejde i Norden blev vedtaget af Nordisk Ministerråd i 1990. Programmet, der gennemføres til udgangen af 1995, fastsætter hovedpunkterne for den nordiske sprogpolitik, som bygger på sprogenes ligestilling og på gensidig respekt for alle nordiske folks sprog, kulturer, historie og traditioner. Programmet indeholder forslag om konkrete tiltag både på nordisk, nationalt, regionalt og kommunalt niveau for at styrke sprogforståelsen i Norden med sigte på at øge borgernes forudsætninger for at kommunikere med hverandre. Især de ikke-skandinaviske sprog, Vestnorden og børn og unge får en forøget prioritet.

Koordinering af aktiviteterne indenfor NORDMÅL varetages af Embedsmandskomiteen for uddannelse og forskning i kontakt med Embedsmandskomiteen for kultur.

2.1.4 Samarbejdsnemnden for Norden-undervisning i udlandet

Budget 1994: 408 000 DKK

Samarbejdsnemnden for Norden-undervisning i udlandet arbejder for at styrke universitetslærerens kvalifikationer og interesse for at markere Norden på tværs af faginstitutions- og sprogrænser. Nævnet støtter eller gennemfører fællesnordiske tiltag, primært i Europa, som ikke kan finansieres nationalt eller af de enkelte universiteter.

2.1.5 Nordiska kurser i språk och litteratur

Budget 1994: 1 788 000 DKK

Kurser i de nordiska ländernas språk, litteratur och kultur anordnas sedan mer än 30 år varje sommar vid olika nordiska universitet. Årligen deltar över 300 nordiska studenter i kurserna. De är vanligtvis 3–4 veckor långa och avsedda för universitetsstuderande från andra nordiska länder.

Arbetet med införande av kontraktbaserad mål- och ramstyrning pågår och beräknas omfatta perioden 1993–95.

2.1.6 Nordisk forskningspolitisk råd (FPR)

Budsjett 1994: 3 090 000 DKK

Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) ble etablert i 1983 og har 15 medlemmer. Rådet skal fremme nordisk samarbeid innen grunnforskning, anvendt forskning og forskerutdanning, og bidra til at landenes ressurser for forskerutdan-

ning, forskning og utviklingsarbeid samordnes og utnyttes på beste måte. FPR skal rådgi Nordisk Ministerråd i langsiktige og overgripende forskningspolitiske spørsmål, samt gjennom egne initiativ fremme nordisk samarbeid over hele forskningsområdet. FPR's sekretariat ivaretas av ministerrådssekretariatet. Kultur- og undervisningsministrene har på grunnlag av ministerrådsforslag og rekommendasjon fra Nordisk Råd, fastsatt retningslinjer for FPRs arbeid i perioden 1993–95.

2.1.7 Bidrag till nordisk federation for medicinsk undervisning

Budget 1994:

0 DKK

Nordisk federation for medicinsk undervisning har til formål gjennom forskjellige initiativer at fremme medicinsk utdanning og undervisning i Norden. Dette gøres bl.a. gjennom medvirken og informasjon ved medisinske symposier, forsøgsvirksomhet, utdanning og kontaktsvirksomhet i og utenfor Norden.

Med henvisning til ministerrådets beslutning om opfølging af arbejdsprogrammet for ændret finansiering af nordiske institutioner mm, foreslås det, at det finansielle bidrag til Nordisk federation for medicinsk undervisning afvikles.

2.1.8 Bidrag til nordisk sommeruniversitet

Budget 1994:

1 510 000 DDK

Budgetoverenskomst

1. Nordisk Sommeruniversitets formål

Nordisk Sommeruniversitet (NSU) er et fagligt forum for studenter, akademikere og andre interesserede, som på en uformel måte ønsker at tilrettelægge faglige diskussjoner af kundskabsudviklende art på tværs af traditionelle fag-, professions- og aldersgrænser. Således ønsker NSU at utvikle en kritisk, nordisk intellektuell offentlighet, mellom det nationale og det internationale. Virksomheden drives på frivillig basis. NSU formålsparagraf lyder som følger:

NSUs hovedoppgift är att främja forskningens utveckling genom att stärka det vetenskapliga samarbetet inom problemområden som ännu inte skapat gemensamma projekt i det nordiska forskersamhället.

NSU vill verka för ett kritiskt nytänkande.

NSU önskar att bidra till ett utvidgat nordiskt kultursamarbete genom att skapa och utbyta kunskap mellan de olika nordiska ländernas språk och kultur. Detta skall ske genom att representanter för de *olika vetenskapliga disciplinerna och generationer samlas kring gemensamma studier knutna till tvärvetenskapliga problemställningar.*

2. NSU's planer og aktiviteter

NSU's aktiviteter kan organisatorisk inddeles i følgende:

- 2.1 Løbende kredsaktivitet
- 2.2 Vintersymposier
- 2.3 Sommersession
- 2.4 Publicering
- 2.5 Andre aktiviteter

2.1 Løbende kredsaktivitet

Under hele aftaleperioden skal der være løbende kredsaktivitet i mindst 9 studiekredse af 3 års varighed. Dette indebærer start af 3 nye kredse i 1993, 2 nye kredse i 1994 og 4 kredse i 1995. Kredsene skal have deltagere fra universitetsbyer i flere nordiske lande.

2.2 Vintersymposier

Hver kreds skal tilsammen afholde 3 interne, faglige symposier i løbet af aftaleperioden. Symposierne skal have bred nordisk repræsentation og være af 2–3 dages varighed.

2.3 Sommersession

NSU afholder 3 fælles sommersessioner, hver af ca. 1 uges varighed, i løbet af perioden. Det indbefatter et varieret faglig program for alle kredsene på studieprogrammet, og desuden et rigt kulturtilbud fælles for alle deltagerne. I 1993 afholdes sommersessionen i Finland, i 1994 i Danmark og i 1995 på Island. Sessionerne skal have minimum 150 deltagere, med repræsentation fra alle nordiske lande.

2.4 Publicering

NSU udgiver i aftaleperioden 12 numre af *Intern Bulletin* (internt organisatorisk tidsskrift), 6 numre af *Information fra NSU* (beregnet til offentligheden) samt 20–30 numre af *Skrifter fra Nordisk Sommeruniversitet*. Bidragene i disse skrifter skal dokumentere faglige aktiviteter på nationalt og nordisk niveau, og tilsammen afspejle den geografiske og faglige bredde i NSU's aktiviteter.

2.5 Andre aktiviteter

NSU vil afholde 3–6 ad hoc. symposier i løbet af perioden, symposier som fortrinsvis skal bidrage til at skabe kredsaktiviteter i universitetsbyer uden en sådan aktivitet eller bidrage til at forberede nye kredsforlag.

3. Ressourcetilskud

Nordisk Ministerråd stiller 4 607 000 DDK til rådighed for Nordisk Sommeruniversitet som planlægningsramme for perioden 1993–1995, med en påtænkt fordeling på 1 510 000 DDK for 1993, 1 537 000 DDK for 1994 og 1 560 000 DDK for 1995. I planlægningsrammen er indlagt en forudsat inflation på 1,8 % for 1994 og 1,5 % for 1995. Overstiger den faktiske inflation disse antagelser med mere end 2 %, skal budgetaftalen kunne genforhandles.

For de i paragraf 2 fastlagte aktiviteter findes der ingen muligheder for yderligere tilskud fra Ministerrådet i perioden. Afgifter, renter og andre indtægter kan beholdes af institutionen til finansieringen af virksomheden i perioden. Eventuelt overskud/underskud i det formelle regnskab skal overføres mellem budgetårene.

4. Resultatrapportering

En resultatrapport skal hvert kalenderår indsendes til Ministerrådet. Rapporten skal indeholde:

4.1 Sammen drag

4.2 NSU's anvendelse af midler fordelt på hovedområder

Aktivitetstyper	Bruttobudget 1000 DDK	%-fordeling af bruttobudget	Årsværk
Løbende kredsaktivitet			
Vintersymposier			
Sommersession			
Publikationer			
Ad.hoc. symposier			
Styrelsen			
Fællesadministration			
Lokaleomkostninger			
Sum			

4.3 Oversigt over årenes aktiviteter

Aktiviteter	1993		1994		1995	
	Aftale	Resultat	Aftale	Resultat	Aftale	Resultat
Kredse, løbende	9		9		9	
Kredse, nye	3		2		4	
Vintersymposier	9		9		9	
Delt. på sommerses.	150		150		150	
Skrifter fra NSU	8		8		8	
Information fra NSU	2		2		2	
Intern Bulletin	4		4		4	
Ad.hoc. symposier	1-2		1-2		1-2	
Koordinator møder	2		2		2	
Styrelsemøder	5		5		5	

4.4 Omkostningsberegning for enkelte aktiviteter

Omkostninger pr.	1993	1994	1995
Kredse			
Vintersymposier			
Delt. på sommerses.			
Skrifter fra NSU			
Information fra NSU			
Intern Bulletin			
Ad. hoc. symposier			
Styrelsesmøder			

4.5 Bruttooversigt over indtægter:

Indtægter (i 1000 DDK)	Sum
Nordisk Ministerråd (basisbevilling)	
Andre nordiske organer	
Nationale midler	
Deltagerafgifter	
Andet (f.eks. renter)	
Samlede indtægter	

4.6 Beskrivelse af institutionens lokaleforhold og -omkostninger

4.7 Beskrivelse af eksterne ændringer af betydning for virksomheden

5. Resultatvurdering og evaluering

Resultatvurdering foretages af Nordisk Ministerråd på grundlag af institutionens årlige resultatrapportering.

Nordisk Ministerråd (undervisnings- og forskningsministrene) har givet Nordisk Forskningspolitisk råd (FPR) og Styringsgruppen for højere uddannelse (HÖGUT) til opgave at være ansvarlig for at de nordiske institutioner indenfor højere uddannelse og forskning evalueres. FPR/HÖGUT vil i samråd med institutionen tage beslutning om evalueringens form og tidspunkt for gennemførelse.

2.2. Tidsbegrænsede programmer og generelle støtteordninger

2.2.1. Nordplus-Junior

Budget 1994:

4 478 000 DKK

Nordplus-Junior er en del af udvekslingsprogrammet NORDPLUS, som besluttedes i Nordisk Ministerråds handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde med henblik på at fremme nordisk uddannelsesfællesskab. Gennem NORDPLUS-junior programmet fremmes elev- og lærermobilitet inden for de 16–19 åriges uddannelser og samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner på dette niveau styrkes. Samtidig er gennemførelsen af NORDPLUS-junior programmet et led i bestræbelserne på at fremme nordisk sprogforståelse og samhörighed. Ministerrådet har besluttet at forlænge NORDPLUS-junior til 1996.

2.2.2. Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden

Budget 1994:

843 000 DKK

Udvekslingsprojektet, der omfatter elever i grundskolen og den videregående skole, skal bl.a. ses som et supplement til ministerrådets handlingsprogram for sprogligt samarbejde i Norden og gennemføres som et forsøgsprojekt frem til udgangen af 1995. Det er et væsentligt led i handlingsprogrammet, at øget sprogforståelse også opstår i forbindelse med kulturelle erfaringer på et bredere felt. Udvekslingsprojektet betragtes som en aktivitet i denne sammenhæng. Ansvarlig for projektet er styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde.

2.2.3 Styregruppen for nordisk voksenundervisning og folkeoplysning (FOVU)

Budget 1994:

8 401 000 DKK

Formålet med FOVU's arbejde er at:

- fremme uddannelsespolitisk diskussion inden for voksenundervisning og folke-oplysning på nordisk plan
- arbejde for nordisk samarbejde med hensyn til voksenpædagogisk forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejde
- varetage informationsformidling og erfaringsudveksling om reformarbejde og udviklingstendenser på folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet nordisk og internationalt
- medvirke til opbygning af lokale netværk for nordisk samarbejde
- foretage fordeling af støtteordninger inden for området.

I 1994 vil elevstipendier incl. nordisk folkehøjskolestøtte og aktiviteter inden for Handlingsprogram for styrkelse af voksenuddannelserne i fremtiden, VOKS FREM blive prioriteret. Samarbejde på tværs af sektorer, fremtidens kvalifikationskrav, lokale ressourcecentre og læringsmetoder for voksne er centrale i VOKS FREM. Som led i programmet styrkes europæisk uddannelses-samarbejde bl.a. i forhold til Østersølandene, EF og Europarådet. Endelig vil FOVU med henvisning til VOKS FREM samt Ministerrådsforslag om nysat-sninger inden for kultur- uddannelse og forskning prioritere samarbejdsprojek-ter vedr. uddannelse og arbejdsløshed, bl.a. i regi af Nordisk tænketank og i samarbejde med NAMU inden for nordisk arbejdsmarkedssektor.

Fra 1994 er nordisk folkehøjskolestøtte overført til FOVU, som foretager fordeling mellem nordisk folkehøjskolestøtte, folkeoplysningsstøtten og øvrig projektvirksomhed.

2.2.4 Dataprogramgruppen

Budget 1994: 2 590 000 DKK

Dataprogramgruppens mandat avslutes år 1994.

Dataprogramgruppen arbejder ifølge sit mandat med følgende 7 hovedområder:

- information og dokumentation
- standardspørgsmål
- forsøgs- og udviklingsarbejde
- know-how og produktudvikling
- videreuddannelse af lærere
- aftalespørgsmål
- internationale kontakter

2.2.5 Ledningsgruppen for højere utbildning

Budget 1994: 28 981 000 DKK

I ledningsgruppens for nordiskt samarbejde inom højere utbildning (HÖGUT) oppgifter ingår att arbeta för en vidgning av möjligheterna för studerande i Norden att utbildas sig och avlägga examen i andra nordiska länder, att arbeta med frågor som rör gemensamma utbildningar och utbildningsinstitutioner, erkännande av examina, deltentamina samt med samordning av behörighetsgivande utbildningar. Ledningsgruppen är också ansvarig för NORDPLUS-programmet.

Kulturhandlingsplanen från 1989 introducerade NORDPLUS för en försöksperiod 1989–1993. Syftet med NORDPLUS (Nordiskt program för lärare, utbildningssökande och studerande) är att etablera nätverk mellan universitet och högskolor i Norden. Ministerrådet har beslutat förlänga NORDPLUS till 1996 och programmet utvidgas med nya aktiviteter som skall stärka kvaliteten och befrämja rörligheten inom utbildningssektorn. Inom ramen för NORDPLUS ges stöd till studerande- och lärarutbyte och till gemensamma kurser, för utvecklingsarbete samt till utveckling av samarbete inom nätverket m.m.

2.2.6 Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)

Budsjett 1994: 33 178 000 NOK
motsvarar 31 187 000 DKK

Budsjettoverenskomst

1. NorFAs formål

NorFA skal etter sine vedtekter ha som målsetting å

- styrke kvaliteten og øke volumet av forskerutdanningen i de nordiske land
- fremme forskermobilitet og etablering av forskernettverk i Norden

- bidra til en øket internasjonalisering av forskerutdanningen og forskningen i de nordiske land
- mobilisere nasjonale ressurser til det nordiske forskerutdannings samarbeidet

Dette kan sammenfattes til følgende *hovedmål* for NorFA:

* å få Norden til å fungere som én forskerutdanningsregion

2. Planlagt virksomhet 1993–95

2.1 Støtte til nordiske forskere etter søknad

NorFAs generelle støtteprogram er åpne for alle forskere i Norden på minst kandidat(master)-nivå uten hensyn til fagområde. En betingelse for støtte er at forskerutdanning i bred forstand skal være et vesentlig formål med aktiviteten. NorFA gir to hovedtyper av bevilgninger:

- *personlige stipend* til kortere eller lengre forskningsopphold ved en vitenskapelig institusjon i et annet nordisk land, og
- bevilgning til *institusjoner* på vegne av enkeltpersoner eller forskergrupper for arrangement av forskerkurser, forskerseminarer og workshops, etablering av nordiske forskernetter, planleggingsmøter og andre formål til fremme av nordisk forskerutdanning.

Støtteprogrammet planlegges gradvis økt i perioden slik at anslagsvis 6500 forskerstudenter og forskere vil delta i NorFA-støttede aktiviteter i 1995, dvs en økning på 30 % i forhold til året 1992.

NorFA ser en betydelig styrke i å kunne disponere sine programmidler fleksibelt ut fra en løpende behovsvurdering og ønsker ikke å binde seg til et fast mønster når det gjelder fordelingen av ressurser over tid mellom de ulike virkemidler. De måltall som er angitt i teksten nedenfor og sammenstilt i tabell 2 er minimumstall for de nevnte støtteformer. Forskyvning mellom kategoriene kan forekomme, og nye stimulerings tiltak kan tilkomme i perioden. Verdien av støtteprogrammet må vurderes ut fra totaliteten av innsatsen for de enkelte år.

2.1.1 Personlige stipend

Dette er varianter av personrettede stipend, som med noe forskjellig begrunnelse og for litt ulike målgrupper gis til dekning av utgifter til reise og opphold (3 uker til 12 måneder) ved besøk i en universitetsinstitusjon eller annet relevant fagmiljø i et annet nordisk land.

Tilsammen vil disse støtteformene belaste vel 1/4 av NorFAs frie programmidler i 1993. Denne andelen kan komme til å reduseres noe i de kommende år, bl.a. fordi utbygningen av NorFAs nettverksprogram (se nedenfor) vil fange opp en del av behovet for mobilitetsstøtte.

Mobilitetsstipendier er opphold på minst 2 mnd og i første rekke et tilbud til forskerstudenter og yngre forskere, som ønsker å forlegge en del av sin studieperiode eller på annen måte utnytte et forskningspotensiale ved et universitet eller tilsvarende i et annet nordisk land. NorFA regner med å tildele minst 80 slike stipend hvert år i planperioden.

Korte opphold, som komplement til mobilitetsstipend, og *Nordiske måneder*, som stimulans til etablerte forskere til å fornye sine nordiske kontakter, er

ordninger som med forholdsvis små budsjettressurser gir et betydelig tilskudd til mobiliteten av forskerstudenter og forskere over landegrensene i Norden. NorFA ønsker å opprettholde disse støtteformene å minst 1993-års nivå, da nærmere 100 personer vil motta slik støtte.

2.1.2 Institusjonsbevilgninger

Nordiske forskerkurser. Det blir i 1993 avholdt 37 forskerkurser under NorFAs generelle program. De fleste av disse er enkeltstående kurser av 1–2 ukers varighet, med 15–30 deltakere hovedsakelig på PhD-nivå. Programmet planlegges videreført med minst samme antall kurser i årene 1994–95. Noen av forskerkursene vil inngå i kursserier/systematiserte kurser, som ventes å øke fra 2–3 i 1993 til minst det dobbelte antall i 1995.

Forskernettverk. NorFAs forskernettverk har som formål å styrke kontakt og samarbeid mellom grupper av forskere og/eller forskningsinstitusjoner i Norden. Støtten gis i form av en rammebevilgning på for tiden 100 000 NOK årlig, som stilles til rådighet for en periode av inntil 3 år.

Som en videre utbygning av nettverkskonseptet har NorFA fra 1993 innført *nettverksstipend* i form av spesielle introduksjons- og samarbeidsstipend, som innenfor gitte rammer kan stilles til disposisjon for den faglig ansvarlige nettverksledelsen.

I 1993 er det i gang ca. 40 forskernettverk, hvorav de fleste er 3-årige. Ut fra et oppjustert behovsanslag bygget på sårbarhet og kontakt med fagmiljøene, mener NorFA at måltallet bør heves til minst 50 løpende nettverk i 1995.

Støtten til nettverk antas å ville stå for den relativt største andelen av den budsjetterte vekst i institusjonsbevilgningene i årene fremover.

Nordiske forskersymposier og workshops. NorFA vil videreføre sitt nåværende program med delbevilgninger til nordiske forskermøter i et antall av 70–90 pr år. I sin vurdering av eventuell støtte vil NorFA gi prioritet til seminarer og workshops som bringer inn forskerstudenter og unge forskere som aktive deltakere, for derigjennom fremme miljøkontakt og fremtidig forskersamarbeid i Norden.

Planleggingsmøter til forberedelse av forskerkurs, nettverk og andre nordiske samarbeidstiltak vil bli støttet på minst nåværende nivå, ca. 40 pr. år.

Gjestelærere. NorFAs støtte til nordiske og ikke-nordiske gjestelærere er et virkemiddel til å høyne kvaliteten av forskerutdanningen i Norden. Programmet vil bli fortsatt med støtte til 15–30 gjestelærere pr. år.

Nordisk deltakelse i nasjonale forskerkurs har hittil fått et relativt beskjedent omfang, men vil bli søkt utvidet gjennom aktiv "markedsføring" i nordiske fagmiljøer. Denne støtteformen har etter NorFAs mening et betydelig potensial for en mer effektiv utnyttelse av nasjonale ressurser i den nordiske forskerutdanningen.

2.2 Spesielle støtteprogrammer

NorFA skal være organ for utarbeiding og iverksetting av utdanningsaktiviteter innen andre av Nordisk Ministerråds forskningsprogrammer. I 1993 gjelder dette det nordiske miljøforskningsprogrammet og stipend til baltiske forskere, med et totalt støttebeløp på 7,5 mill. NOK. Denne type oppgaver, som kan ventes å øke i årene fremover, legger beslag på en ikke ubetydelig del av ressursene i NorFAs sekretariat.

2.3 Kontaktskapende virksomhet. Koordinering med annet nordisk og internasjonalt forskningssamarbeid

NorFA vil bygge videre ut sitt kontaktnett til nordisk og internasjonal forskning gjennom regelmessige møter og informasjonsutveksling på mange plan:

- interesserte forskergrupper og enkeltpersoner,
- sentrale nasjonale institusjoner (universiteter, forskningsråd, akademier),
- nordiske organer og aktiviteter (andre institusjoner og programmer under Nordisk Ministerråd, forskningsrådenes NOS-organer, rektorforsamlinger o.l., NorFAs egne forskerkurs og nettverk), samt
- europeiske forskningsorganisasjoner (EFs program Human Capital and Mobility, European Science Foundation).

Hensikten er å etablere hensiktsmessige samarbeids- og kontaktmønstre og få frem nye ideer til hvordan NorFAs midler best kan utnyttes i det nordiske samarbeidet om forskerutdanning og -mobilitet.

Både styrets medlemmer og NorFAs administrasjon vil engasjeres i disse oppgavene, som i 1993 vil medføre medvirkning i minst 50 møter og sammenkomster av ulike slag. Den vesentligste ressursinnsats vil være tidsbruken, de direkte kostnader begrenses stort sett til reise- og oppholdsutgifter.

2.4 Informasjon, Statistikk, Publikasjoner

NorFA vil bruke noe mer av sine budsjett- og personellressurser i årene 1993—95 til ekstern rådgivning og informasjon, ut fra det dobbelte hensyn å stimulere flest mulig nordiske forskere til å ta i bruk NorFAs støtteordninger, og å gjøre NorFA bedre kjent for forskningspolitikere, planleggere og administratorer som er opptatt av nordisk samarbeid om forskerutdanning.

Nytt informasjonsmateriale som vil foreligge fra og med 1993, er: regelmessig oppdatert veiledningsbrosjyre på skandinavisk og engelsk, kurskatalog i endret format, nye plakater til bruk ved institusjonene, informasjonsfoldere på skandinavisk og engelsk til generelt bruk, postere ved Nordisk Råds sesjoner og andre fellesnordiske arrangementer samt statistisk presentasjonsmateriale til bruk for styrets medlemmer og administrasjonen ved informasjonsmøter om NorFA.

Årsmeldingen vil komme i en trykt, mer utadrettet form og bl.a. inneholde stoff som presenterer NorFAs programmer. En prosjektkatalog vil foreligge som vedlegg til årsmeldingen.

I 1994 er det planen å starte utgivelsen av et i formen enkelt meldingsblad med aktuell NorFA informasjon (Newsletter), som bør utkomme minst kvartalsvis.

Det blir i 1993 utviklet forbedrede rutiner for å innhente og registrere alle relevante data om NorFA støttede prosjekter (tid, sted, bevilgning, deltakere, regnskap, osv) i sekretariatets database. Disse data vil bl.a. bli brukt i forbindelse med evaluering av NorFAs programmer. Siden slik evaluering må foregå i et visst tidsperspektiv, vil den første evalueringsrapporten kunne foreligge mot slutten av planleggingsperioden (1995).

3. Ressurstilskudd

Nordisk Ministerråd stiller 95 002 000 NOK til rådighet for Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA) som planleggingsramme for perioden 1993–1995, med en tenkt fordeling på 27 314 000 NOK for 1993, 33 675 000 NOK for 1994 og 34 012 000 NOK for 1995. I planleggingsrammen er det lagt inn en tenkt inflasjon på 1,5 % for 1994 og 1,0 % for 1995. Dersom den virkelige inflasjonen overstiger disse anslagene med mer enn 2 %-enheter, skal kontrakten kunne reforhandles.

For de aktiviteter som er overenskommet i paragraf 2 gis det ikke mulighet for ytterligere ressurstilskudd fra ministerrådet i avtaleperioden. Avgifter, renter og eventuelle andre inntekter får disponeres av institusjonen til finansiering av virksomheten under perioden. Bokført overskudd/underskudd skal overføres mellom budsjettårene.

4. Resultatrapportering

En resultatrapport skal hvert kalenderår innsendes til Nordisk Ministerråd. Rapporten skal inneholde:

4.1 Sammendrag

Det gis en kortfattet redegjørelse for institusjonens virksomhet på bakgrunn av formål og planer.

4.2 Institusjonens ressursforbruk fordelt på hovedområder

Ressursforbruket på de ulike aktivitetstyper rapporteres i Tabell 1, som følger fremstillingen i § 2 ovenfor.

Tabell 1: Ressursbruk fordelt på hovedområder (bruttobudsjett, 1000 NOK).

Aktivitetstype	utgift	1993 %	årsverk
2.1 Generelt støtteprogram			
2.1.1 Personlige stipend			
2.1.2 Institusjonsbevilgninger			
2.2 Spesielle støtteprogrammer			
2.2.1 Nordisk miljøforsk. program			
2.2.2 Baltikum-stipend			
2.3 Kontakt, koordinering			
2.4 Informasjon, statistikk, publikasjoner			
2.5 Styrekostnader			
2.6 Sekretariatet, lønn + drift			
2.7 Lokaler og faste tjenesteytelser			
Sum			

4.3 Oversikt over enkelte oppgaver

Omfanget av avtalte aktiviteter omtalt under § 2 gjengis i Tabell 2a og 2b. For de spesielle støtteprogrammene vil volum av og profil på innsatsen avhenge av beslutninger delvis utenfor NorFAs kontroll. Avtalekolonnen er derfor ikke utfylt i tabell 2b.

Tabell 2a: Generelt støtteprogram – Oversikt over enkelte oppgaver

Aktiviteter	1993		1994		1995	
	Avtale	Res	Avtale	Res	Avtale	Res
Aktiviteter, totalt (ca.)	350		380		400	
Aktører, totalt (ca.)	5 500		6 000		6 500	
Forskerkurs	37		40		42	
deltakere	900		950		1 000	
Nordisk deltakelse i nasjonale kurs						
Nettverk	40		60		80	
antall	40		45		50	
institusjoner	250		270		300	
Symposier/	100		105		110	
Workshops/ deltakere	3 300		3 600		3 800	
Planl.møter (ca.)						
Gjestelærere	15		20		30	
Personlig stipend	180		190		190	
måneder	650		700		700	
Styremøter	5		5		5	
Egne publ., brosjyrer o.l.	7		9		12	

Tabell 2b: Spesielle støtteprogrammer – Oversikt over oppgaver

	1993		1994		1995	
	Avtale	Res	Avtale	Res	Avtale	Res
Nord. Miljøforskn.-program						
Forskerkurs						
Symposier/ workshops						
Nettverk						
Personlige stipend						
Baltikum-program						
Personlige stipend						

4.4 Kostnad pr. budsjettår for spesifiserte aktiviteter

Kostnad for utvalgte aktiviteter relatert til tabell 2 gis i tabell 3.

Tabell 3: Kostnad pr. budsjettår for spesifiserte aktiviteter, 1000 NOK

Aktivitet	1993	1994	1995
Forskerkurs			
Nord. deltakelse i nasjonale kurs			
Nettverk			
Symposium/ workshops/ planleggingsmøter			
Gjestelærer			
Personlig stipend			
Styremøter			
Publikasjoner, info. materiale			

4.5 Brutto-oversikt over inntekter

De samlede inntekter i rapporteringsåret fremgår av tabell 4. Institusjonens lokaleforhold og -omkostninger beskrives i tekst.

Tabell 4: Bruttoinntekt, 1000 NOK

Inntekter	Sum
Nordisk Ministerråd Basisbevilgning	
Andre nordiske organer Miljøforskningsprogram Baltikum-stipend	
Nasjonale midler, forskningsråd m.fl.	
Andre inntekter Tilbakeført på prosjektbevilgning Renter + annet	

Merknad til tabell 4: Posten "Nasjonale midler, forskningsråd, m.fl." omfatter bare midler som er inntekts- og regnskapsført hos NorFA. De (betydelige) nasjonale ressurser som NorFAs bevilgninger utløser gjennom egeninnsats hos kursarrangører, samfinansiering av symposier o.l. og lønn/studiebidrag til mobilitetsstipendiater fremkommer ikke i oppstillingen.

4.6 Rapport om eventuelle endringer av eksterne forhold som har betydning for virksomheten

Beskrives i en kort tekst.

5. Resultatvurdering og evaluering

Resultatvurdering gjøres av Nordisk Ministerråd på grunnlag av institusjonens årlige resultatrapportering. Nordisk Ministerråd (utdannings- og forskningsministrene) har gitt Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) og Styringsgruppen for høyere utdanning (HØGUT) i oppdrag å stå ansvarlig for at de nordiske institusjonene innen høyere utdanning og forskning evalueres. FPR/HØGUT vil i samråd med institusjonen beslutte om evalueringens form og tidspunkt for gjennomføring.

2.2.7 Nordisk miljøforskningsprogram

Budget 1994:

25 750 000 DKK

Nordisk Ministerråd har besluttet at gjennomføre et miljøforskningsprogram for perioden 1993—97. Forskningsindsatsen sker inden for følgende tre delprogrammer:

- forskning om klimaendringer
- miljøforsknings samarbejde i Østersøområdet

— miljøpolitikkenes samfundsmæssige forudsætninger

En programkomité og en ekspertkomité for hver af ovennævnte temaområder har ansvaret for programmets gennemførelse. Programmets midler vedrørende forskeruddannelse og mobilitet administreres af Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA).

Programkomitéen fordeler den totale bevillingsramme mellem delprogrammer og NorFA.

2.2.8 Bioteknologi

Budget 1994:

3 032 000 DKK

Det 5-årige samarbejdsprogram for bioteknologi, som indledtes 1988 afsluttedes ved udgangen af 1992.

Ministerrådet har besluttet, at FoU-virksomheden vedrørende bioteknologi efter programperiodens udløb som hovedregel skal finansieres inden for ordinære sektorrammer i ministerrådet.

Ovennævnte budgetpost tager sigte på finansiering af en fortsættelse af det igangværende nordiske samarbejde om etik inden for bioteknologi samt finansiering af visse samarbejdsinitiativer af tværsektoriel art bl.a. kortlægning af det humane genome og andre genomer. Midlerne disponeres af Nordisk koordineringskomite for Bioteknologi, som er udpeget af Ministerrådet for perioden 1993–95.

2.2.9 Arktisk humanistisk forskning

Budsjett 1994:

3 000 000 DKK

Det nordiske samarbejdsinitiativet vedrørende arktisk humanistisk forskning er vedtatt for perioden 1993–97. Initiativet gjennomføres i samarbeid med Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H), som også ivaretar det direkte faglige og administrative ansvar for aktivitetene. Programmet kan støtte forskning innen arkeologi, historie, språk, etnologi, folkloristikk, litteratur, religionsvitenskap, kunst, musikk, kunsthåndverk og rettighetsforskning.

I startåret 1993 finansieres initiativet med 3 MDKK, hvorav 2 MDKK fra Nordisk forskningspolitisk råd og 1 MDKK over det nordiske kulturbudsjettet.

2.3 Institutioner

2.3.1 Nordens Folkliga Akademi (NFA)

Budget 1994: 6 712 000 SEK

modsvarer 6 846 000 DKK

Ifølge statutterne skal NFA virke for udvikling og fornyelse inden for voksenundervisning og folkeoplysning i Norden. NFA's virksomhed omfatter primært en række kurser, som på forskellig vis har tilknytning til det folkeoplysende arbejde i Norden. Kurserne er almindeligvis åbne for alle. Endvidere fungerer NFA som et debat- og informationscenter vedr. folkeoplysning og voksenundervisning.

NFA fungerer som sekretariat for Nordisk Højskoleråd, FOVU's informationsgruppe og administrerer elevstipendier under nordisk folkehøjskolestøtteordning.

Der planlægges endvidere et bredere samarbejde med grupper og organisationer, som arbejder inden for voksenundervisning og folkeoplysning.

Det samlede antal ansatte er ca 9 årsværk.

Arbejdet med indførelse af kontraktbaseret mål- og rammestyring er indledt og påregnes at omfatte perioden 1993–95.

2.3.2 Nordiskt språksekretariat

Budget 1994: 1 989 000 NOK

modsvarer 1 870 000 DKK

Språksekretariatet är ett organ för samarbete mellan språknämnderna (motsv.) i Norden. Institutionen skall arbeta för att bevara och stärka den språkliga gemenskapen i Norden och för att främja den nordiska språkförståelsen. Detta sker bl a genom forskningsprojekt, samarbete med massmedier, medverka i ordboksprojekt, ge utskrifter och arrangera nordiska kurser och konferenser. Språksekretariatet är ansvarig för flera aktiviteter under NORDMÅL-programmet. Det totala antalet anställda är fyra.

Arbetet med införande av kontraktbaserad mål- och ramstyrning pågår och beräknas omfatta perioden 1993–95.

2.3.3. Nordiska språk- och informationscentret

Budget 1994: 2 793 000 FIM

motsvarar 3 408 000 DKK

Nordiska språk- och informationscentret skall i Finland i första hand främja undervisningen i och kändedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret bidra med material

om Norden, effektivisera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material, anordna språkkurser, andra kurser och föreläsningar samt utveckla tolknings- och översättningsverksamhet. Därutöver skall centret sprida kännedom om det finska språket och om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna. Slutligen är centret ansvarigt för flera aktiviteter under NORDMÅL-programmet.

Det totala antalet anställda är 9.

Arbetet med införande av kontraktbaserad mål- och ramstyrning pågår och beräknas omfatta perioden 1994–96.

2.3.4 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)

Budget 1994:	1 108 000 SEK
motsvarar	1 130 000 DKK

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) tillhandahåller utbildning på tre linjer: *Textillinjen* vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg, *näringslinjen* vid universitetet i Oslo och *linjen för näringsterapi* vid Göteborgs universitet. De två första linjerna finansieras över statsbudgeten i den land där respektive linje är placerad. Den tredje linjen finansieras över det nordiska budgeten. NHH har fyra anställda motsvarande 2,75 heltidstjänster. Med hänvisning till ministerrådets beslut om uppföljning av arbetsprogrammet rörande ändrad finansiering av nordiska institutioner m.m., föreslås budgeten reducerad med DKK 125 000.

Arbetet med införande av kontraktbaserad mål- och ramstyrning pågår och beräknas omfatta perioden 1993–95.

2.3.5 Nordisk samisk institutt

Budsjett 1994:	6 772 000 NOK
motsvarar	6 366 000 DKK

Nordisk Samisk Institutt ble etablert i 1974 i Kautokeino i Norge. Instituttet skal virke for å forbedre den samiske befolkningens stilling sosialt, kulturellt, rettslig og økonomisk gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. Den daglige ledelse varetas av en instituttleder. Det totale antallet ansatte er 18.

Instituttet vil bli omfattet av budsjettavtale med mål- og rammestyring for perioden 1993–95.

2.3.6 Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA)

Budget 1994:

16 535 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Syfte med och målsättning för NORDITA

Nordiska institutet för teoretisk fysik — NORDITAs — huvuduppgift är att bedriva forskning inom grundläggande teoretisk fysik och främja samarbetet mellan forskare på området i de nordiska länderna och att verka som ett internationellt centrum för teoretisk fysik. Mot bakgrund härav skall institutets stab:

- Bedriva forskning inom teoretisk fysik i vid mening och därmed lägga grund för övergripande studier inom fysik och angränsande forskningsområden. Inom ramen för detta arbete skall institutionen organisera forskningsprogram även gemensamt med andra forskare och institutioner i och utanför Norden.
- Genomföra vidareutbildning av yngre nordiska forskare bl a genom ett stipendiatprogram.
- Ge nordiska forskare möjlighet att besöka institutet under längre eller kortare tid för att genomföra forskningsprojekt och etablera samarbete och kontakter med forskare i och utanför Norden.
- Medverka till besök av utomnordiska forskare i de nordiska länderna och tillse att dessa besök får ett nordiskt innehåll.
- Organisera symposier, workshops etc vid institutet och medverka i organisationen av sådana i Norden i övrigt.
- Medverka i etableringen av nätverk i och utanför Norden inom teoretisk fysik.

2. NORDITA — Planerad verksamhet 1993—1995

NORDITA's verksamhet kan indelas som följer:

2.1 *Forskningsprogram inom fysik och angränsande områden*

2.2 *Utbildningsprogram*

2.2.1 *Stipendiatprogram för yngre nordiska forskare (post doc nivå)*

2.2.2 *Utbildning av yngre nordiska forskarstuderande*

2.2.3 *Internationellt post doc program*

2.3 *Gästprogram*

2.3.1 *Internationellt gästprogram vid NORDITA*

2.3.2 *Internationellt gästprogram vid andra institutioner i Norden*

2.3.3 *Nordiskt gästprogram vid NORDITA*

2.3.4 *Nordiskt gästprogram vid andra institutioner i Norden*

2.4 *Symposier, workshops, sommarskolor, nätverk*

2.4.1 *Symposier, workshops, sommarskolor, nätverk etc vid NORDITA*

2.4.2 *Symposier, workshops, sommarskolor, nätverk etc vid andra institutioner i*

2.5 Information om NORDITA-verksamheten och fysikaktiviteter i Norden.

Finansieringen av programmen vid NORDITA sker i stort sett genom de av NMR tilldelade budgetmedlen. (Undantag förekommer dock i det att speciellt yngre och flera utomnordiska forskare finansierar sitt uppehåll vid institutet med externa medel. Dessa kostnader återfinnes alltså inte i institutets budget. Dess ekonomiska åtaganden begränsas till att tillhandahålla arbetsplats och bastjänster vad administration och datorresurser beträffar.)

2.1 Forskningsprogram

NORDITA's forskningsprogram genomgår regelbundna revideringar i syfte att uppnå ämnesmässig bredd, samarbete över ämnesgränser och anpassning till det nordiska forskarsamhällets behov. För att så väl som möjligt kunna anpassa verksamheten till målsättningarna måste den vetenskapliga staben ägna en stor del av sin tid > 70 % åt eget vetenskapligt arbete. I detta ingår till en del handledning av yngre forskare. Resterande tid ägnar staben åt nordisk och internationell kontaktverksamhet bl a i form av deltagande i organisationen av skilda samarbetsprojekt oftast med andra nordiska forskare. Den vetenskapliga staben, liksom alla långtidsgäster, är så långt som möjligt avlastad från rent administrativa uppgifter. De seniorforskare, som ännu ej har fast tjänst, befinner sig i sin mest produktiva period och många av dem får fasta tjänster i Norden under sin vistelse vid NORDITA.

Omfattningen på det rena forskningsprogrammet (stab och seniorgäster) blir mot bakgrund av ovanstående ca 91 månår per år.

Resultaten redovisas bl a i form av:

- Bidrag till NORDITA's preprintserie. Denna redigeras av institutets stab, som gemensamt svarar för det vetenskapliga innehållets kvalitet.
- Publikationer i internationella tidskrifter. (Av praktiska skäl utges inte alla publikationer, i synnerhet sådana gjorda i samarbete med utomnordiska forskare, i institutets preprintserie. Publikationerna i denna utges nästan utan undantag också i internationella tidskrifter.)
- Föredrag vid vetenskapliga konferenser, symposier, sommarskolor etc. I många fall publiceras dessa resultat i konferensproceedings etc.
- Aktiviteter vid andra institutioner i Norden

2.2 Utbildningsprogram

2.2.1 Det nordiska stipendiatprogrammet är utformat så att yngre nordiska forskare (post doc nivå) kan beredas utvecklingsmöjligheter inför sin framtida verksamhet. Stor vikt fästes vid att de utvecklas till självständiga forskare med förmåga att identifiera intressanta forskningsprojekt och områden. Seniorstaben vid NORDITA fungerar naturligtvis ofta som samarbetspartners men lika ofta som rådgivare till stipendiaterna. Stipendiaterna ägnar hela sin tid åt forskning.

Programmets omfattning: 14 månår per år.

2.2.2 Seniorstaben handleder varje år ett antal doktorander från de nordiska länderna. Dessa kommer till institutet med egna medel, varför NORDITA's budget ej belastas eller inblandas i denna aktivitet.

Doktoranderna förväntas ägna hela sin tid åt forskning. Antalet studerande varierar starkt från år till år.

Programmets omfattning i medeltal under en treårsperiod: 2 månår per år.

2.2.3 I institutets forskningsverksamhet deltar normalt några icke-nordiska forskare på post doc nivå. Detta ses som mycket värdefullt inte bara ur ren forskningsynpunkt utan också med tanka på att de nordiska stipendiaterna därmed får kontakt med jämnåriga forskare från hela världen och därmed förhoppningsvis också en viss förståelse för forskartraditioner i icke nordiska länder. Fram till nu har de flesta forskarna kommit till institutet med egna medel. I medeltal över ett antal år har dock NORDITA bekostat ungefär 1,5 månår per år. Verksamheten kan tänkas ökas betydligt inom den närmaste tiden genom stöd från EG:s "Human capital and mobility program".

Internationella post doc's förväntas ägna hela sin tid åt forskning. Antalet studerande varierar starkt från år till år. Om EG-programmet kan förverkligas kommer antalet forskare att ökas med ca 4 externt finansierade sådana utöver det nedan angivna antalet.

Programmets omfattning i medeltal under en treårsperiod: 1,5 månår per år.

Resultaten redovisas på samma sätt som aktiviteterna under punkt 2.1

2.3 Gästprogram

Gästprogrammen är alla starkt knutna till varandra och variationen inom varje delprogram är stor från år till år. Till de av NORDITA finansierade delarna kommer betydande insatser från externa källor. Många gäster besöker institutet, utan att belasta gästbudgeten. NORDITA's ekonomiska insats begränsas då till att tillhandahålla arbetsplats och bastjänster vad administration och datorresurser beträffar. Normalt delfinansieras internationella gästers besök vid andra nordiska instituti-oner exempelvis betalar NORDITA vanligen endast resekostnader för korttidsgäster och 30–50 % av arvudet till långtidsgäster. I gästprogrammet vid andra nordiska institutioner har stabens och stipendiater- nas besök ej medräknats då detta ingår i deras normala forskningsverksamhet vid NORDITA.

Programmets omfattning per år i medeltal under en treårsperiod:

Delprogram	Antal	Omfattning
● Långtidsgäster (3 månader eller däröver) vid NORDITA	4	2 månår
● Långtidsgäster vid andra nordiska institutioner	5	2 månår
● Korttidsgäster vid NORDITA	120	2 månår
● Korttidsgäster vid andra nordiska institutioner	20	0,5 månår
● Nordiska korttidsgäster vid NORDITA	70	1,5 månår
Total omfattning		8 månår

2.4 Symposier, sommarskolor, nätverk etc

NORDITA's symposie-, workshop-, sommarskole- och nätverksprogram är mycket flexibelt och förutsätter ett mycket nära samarbete med ett flertal nordiska institutioner och anslagsbeviljande myndigheter. Antalet projekt per år är omkring 12 av vilka ca hälften utgörs av nordiska eller internationella konferenser etc där institutets stöd, utöver vad dess stab och stipendiater bidrar med, inskränker sig till att ge yngre nordiska fysiker möjlighet att delta. Utformningen av programmet i detalj beror av uppkomna behov och forskningsutvecklingen. Det finns behov av ökade insatser och NORDITA är berett

att göra sådana om man kan finna ekonomiska resurser härför. Verksamheten förväntas i nuläget kunna drivas i oförändrat omfång och således omfatta ca 36 symposier, workshops, sommarskolor etc under avtalsperioden. En betydande del av projekten är beroende av extern finansiering.

2.5 Information om NORDITA-verksamheten och fysikaktiviteter i Norden

De vetenskapliga resultaten från NORDITA-verksamheten redovisas slutligt i form av vetenskapliga publikationer i internationella tidskrifter, konferensproceedings och böcker. För att snabbt informera härom utger institutet en serie "preprints", som är tillgängliga för forskare världen över. Antalet preprints per år varierar starkt men har under senare år varit ca 90.

För att informera det nordiska forskarsamhället om fysikaktiviteter i Norden utger institutet "NORDITA — news" 6 gånger årligen.

3. Resurstillskott

Nordiska ministerrådet ställer 50 953 TDKK till förfogande för NORDITA, som planeringsram för perioden 1993—1995, med en tänkt fördelning på 17 035 TDKK 1993, 16 833 TDKK 1994 och 17 085 TDKK 1995. I planeringsramen har en tänkt inflation på 1,8 % för 1994 och 1,5 % för 1995 inlagts. Överstiger den verkliga inflationen dessa antaganden med mer än 2 %-enheter, skall avtalet kunna omförhandlas.

För överenskomna aktiviteter i paragraf 2 finns inga möjligheter till resurstillskott från ministerrådet under perioden. Avgifter, räntor och andra intäkter får behållas av institutionen för att finansiera verksamheten under perioden. Eventuellt överskott/underskott i det formella bokslutet skall överföras mellan budgetåren.

4. Resultatrapportering

En resultatrapport för varje kalenderår skall insändas till Nordiska ministerrådet. Rapporten skall innehålla:

4.1 Sammanfattning

Sammanfattningen skall innehålla en kort redogörelse för institutionens verksamhet mot bakgrund av målsättning och planer.

4.2 Institutionens resursförbruk fördelat på huvudaktiviteterna

Tabell 1

Aktivitetstyp	Bruttobudget	%-fördelning av bruttobudget	Manår
Forskning			
Planläggning av forskning og projekt			
Undervisning			
Kontaktskapande verksamhet			
Publikationer			
Styrelse			
Gemensam administration			
Summa			

4.3 Översikt över enskilda aktiviteter

Tabell 2

Aktivitet	1993		1994		1995	
	Avtal	Res.	Avtal	Res.	Avtal	Res.
Stipendiatar	14		14		14	
Utbildning av studerande (år)	2		2		2	
Internationella post doc (år)	1,5		1,5		1,5	
Internationella gäster	150		150		150	
Nordiska gäster	70		70		70	
Symposier, workshops etc	12		12		12	
Publikationer	90		90		90	

4.4 Kostnad per budgetår för enskilda aktiviteter

Tabell 3

Genomsnittskostnad per budgetår för enskilda aktiviteter

Aktivitet	1993	1994	1995
Stipendiatar			
Utbildning av studerande (år)			
Internationella post doc (år)			
Internationella gäster			
Nordiska gäster			
Symposier, workshops etc			
Publikationer			

4.5 Bruttoöversikt över intäkter

Tabell 4

Bruttoöversikt över intäkter

Intäkter i TDKK	Summa
Nordiska ministerrådet (basbeviljning)	
Andra nordiska organ	
Nationella bidrag	
Övrigt	
Samlade intäkter	

Enligt NORDITAs stadgar skall danska staten fritt ställa nödvändiga lokaler (inklusive ett forskningsbibliotek) till institutets förfogande.

4.6 Ändringar i externa förhållanden av betydelse för verksamheten

5. Resultatvärdering och evaluering

Resultatvärdering görs av Nordiska ministerrådet på grundlag av institutionens årliga resultatrapportering.

Nordiska ministerrådet (utbildnings- och forskningsministrarna) har uppdragit åt Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) och Ledningsgruppen för högre utbildning (HÖGUT) att svara för att nordiska institutioner för högre utbildning och forskning utvärderas. FPR beslutar i samråd med NORDITA om evalueringens form och tidpunkten för dess genomförande.

2.3.7 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Budsjett 1994:	1 830 000 FIM
tilsvarer	2 233 000 DKK

Budsjettoverenskomst

1. Formål med Nordisk institutt for folkediktning

Nordisk institutt for folkediktning (NIF) har som formål å fremme og koordinere nordisk folkloristisk forskning og utdanning gjennom:

- å initiere, planlegge og gjennomføre nordiske forskningsprosjekt, også etter forslag fra det nordiske forskningsmiljøet. Det vitenskapelige personalet deltar etter avtale i forskningsprosjekter.
- å arrangere nordiske forskerkonferanser og -seminarer.
- å utvikle det nordiske og internasjonale kontaktnett for nordiske folklorister.
- å stimulere samarbeid innen universitetsundervisningen.
- å stimulere samarbeid mellom folkloristiske arkiv.
- å informere nordisk om nordiske og internasjonale aktiviteter og forskningsresultat, og internasjonalt om nordiske vitenskapelige aktiviteter og forskning.

2. Institusjonens planer og aktiviteter

2.1 *Forskning og planlegging*

NIF vil i perioden avsette 3 årsverk/årlig i forskning og forskningsplanlegging, inklusive redigering og vitenskapelig publisering.

Instituttet vil ha tilknyttet eksternt finansiert prosjektmedarbeidere tilsvarende 1 1/2 årsverk/år.

Instituttet hel- eller delfinansierer normalt 4–6 forskningsprosjekter pr. år. I perioden vil det årlig være 6–7 prosjektgrupper i arbeid.

2.2 *Konferanser og seminarer*

Instituttet arrangerer en nordisk emnekonferanse og en arkiv- og dokumentasjonskonferanse hvert 4. år, slik at de alternerer hvert annet år.

Det arrangeres seminarer i forbindelse med prosjektene, i alt 1–2 seminarer pr. år.

2.3 *Koordinering, kontaktskapende virksomhet*

Avholdes 2 styremøter årlig. Universitetsinstitusjonene der møtene holdes får tilbud om å benytte styremedlemmer som gjesteforelesere.

Internasjonalt kjente folklorister inviteres som gjesteforelesere og NIF arrangerer reisen til de nordiske instituttene og står for reisekostnader og en del av oppholdskostnadene. Det planlegges for en gjesteforeleser pr. år.

2.4 *Publisering*

NIF utgir årlig 4 NIF Newsletter og 8–10 NIF Norden informasjonsbrev. NIF utgir forskningsresultatene fra sine prosjekter og andre større publikasjoner i

NIF Publications enten på eget forlag eller i samarbeid med andre forlag. NIF planlegger i 1995 en ny utgave av den nordiske adressekatalogen.

3. Ressurstilskudd

Nordisk Ministerråd stiller 5 731 000 FIM til disposisjon for NIF som planleggingsramme for perioden 1993—1995, med en tenkt fordeling på 1 830 000 for 1993, 1 912 000 for 1994 og 1 989 000 for 1995. I planleggingsrammen er en tenkt inflasjon på 4,5 % for 1994 og 4,0 % for 1995 lagt inn. Overstiger den virkelige inflasjonen denne antagelse med mer enn 2 %-enheter, skal avtalen kunne forhandles om.

For de aktiviteter som budsjettavtalen behandler i paragraf 2 finnes ingen muligheter for ytterligere ressurstilskudd fra ministerrådet under perioden. Avgifter, renter og andre inntekter får beholdes av institusjonen for å finansiere virksomheten under perioden. Eventuelt overskudd/underskudd i den formelle avslutning av regnskapet skal overføres mellom budsjettårene.

4. Resultatrapportering

En resultatrapport skal for hvert kalenderår innsendes til Nordisk Ministerråd. Rapporten skal inneholde:

4.1 Sammendrag

Det gis en kortfattet redegjørelse for institusjonens virksomhet på bakgrunn av formål og planer.

4.2 Institusjonens ressursforbruk fordelt på hovedområde

Tabell 1: Ressursforbruk fordelt på hovedområder 1993

Aktivitetstyper	Bruttobudsjett (i 1000 FIM)	%-fordeling av brutto-budsjett	Årsverk
Forskning og planlegging			
Konferanser og seminarer			
Koordinering og kontaktskapende virksomhet			
Publisering/ Informasjon			
Styrekostnader			
Fellesadministrasjon			
Lokalkostnader			
Annet (helsetjenste, inventar, bibliotek, forsikringer, pensjoner, etc)			
Sum			

4.3 Oversikter over de enkelte oppgaver

Tabell 2:

Oversikt over de enkelte oppgaver	1993		1994		1995	
	Avtale	Res.	Avtale	Res.	Avtale	Res.
Prosjekter:						
– Løpende	7		6		6	
– Nye			1–2		1–2	
Eksternt finansierte årsverk i NIF-prosjektene	1,5		1,5		1,5	
Konferanser/ seminarer	3		2		2	
Gjesteforelesere	1		1		1	
Publikasjoner	3–5		3–5		3–5	
NIF Newsletter						
NIF Norden informasjonsblad	12–14		12–14		12–14	
Styremøter	2		2		2	

4.4 Kostnad pr. budsjettår for spesifiserte aktiviteter

Tabell 3: Gjennomsnittskostnad i 1000 FIM pr. budsjettår for spesifiserte aktiviteter

Kostnad pr.	1993	1994	1995
Konferanser, prosjekt inkl. prosjektseminar			
Publikasjon/informasjon			
Gjesteforeleser			
Styremøte			

4.5 Brutto-oversikt for inntekter

Tabell 4: Brutto-oversikt for inntekter

Inntekter (i 1000 FIM)	Sum
Nordisk ministerråd (basisbevilgning)	
Andre nordiske organer (NorFa, Baltikum, NOS m.fl.)	
Nasjonale midler (forskn.råd, m.fl.)	
Abonnement, deltakeravgifter m.m.	
Leie av lokaler (Åbo universitet)*	
Annet (f.eks. renter, boksalg)	
Sum	

* NIF har lokaler i Tavastgt, 2, 4 og 5 etasje, leie og renhold betalt av vertsinstitusjonen Åbo Universitet (Turun Yliopisto).

4.6 Rapport om eventuelle endringer av eksterne forhold som har betydning for virksomheten.

Institusjonen beskriver.

5. Resultatvurdering og evaluering

Resultatvurdering gjøres av Nordisk Ministerråd på grunnlag av institusjonens årlige resultatrapport.

Nordisk Ministerråd (utdannings- og forskningsministrene) har gitt Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) og Ledningsgruppen for høgre utdanning (HØG-UT) i oppdrag å stå ansvarlig for at de nordiske institusjonene innen høyere utdanning og forskning evalueres. FPR/HØGUT vil i samråd med institusjonen beslutte om evalueringens form og tidspunkt for gjennomføring.

2.3.8 Nordisk institutt for sjørett

Budsjett 1994:	2 605 000 NOK
tilsvarer	2 449 000 DKK

Budsjettoverenskomst

1. Formål med Nordisk Institutt for sjørett

Nordisk Institutt for Sjørett (NIFS) ble opprettet i 1963. NIFS har til formål å fremme forskning og undervisning i de nordiske land i sjørett og alminnelig transportrett, olje- og gassrett og beslektede fagområder, bl.a. ved å koordinere forskning, arrangere kurs og seminarer, utdele stipend, opprettholde et fagbibliotek og drive informasjons- og publiseringsvirksomhet.

Fra 1. juni 1991 ble Sekretariatet for Nordisk Råd for Forskning i Europeisk Integrasjonsrett lagt til NIFS. Rådet har til formål å initiere, koordinere og informere om forskning i europeisk integrasjonsrett i de nordiske land.

2. NIFS mål og aktiviteter for perioden 1993–95

NIFS hovedaktiviteter i perioden vil bestå i undervisning, etterutdanning, forskning og forskerutdanning, publikasjonsvirksomhet og videreutvikling av spisskompetanse innenfor de aktuelle fagområder.

2.1 Undervisning

NIFS vil avholde tre måneders kurs vår og høst i sjørett, herunder sjøforsikringsrett, petroleumsrett, kontrakter i petroleumsvirksomheten og engelsk-amerikansk rett. Avhengig av mulighet for ekstern finansiering vil undervisningen innbefatte ekskursjoner til relevante institusjoner i nordiske land.

I vår-terminene vil kursene i sjørett, petroleumsrett og engelsk-amerikansk rett inngå i fakultetets ERASMUS-program. All undervisning på dette programmet vil foregå på engelsk. Hvert semester vil ca. 170 studenter følge kursene. Av disse vil ca. 40 være ikke-norske. Det vil i 1993 bli utdelt ca. 15 stipend hvert semester til nordiske studenter. Fra og med 1994 vil ikke NIFS dele ut stipend til sjøretts-studenter p.g.a. redusert bevilgning fra Nordisk Ministerråd. Det finnes imidlertid muligheter til å søke stipend hos andre kilder (NORDPLUS og div. legater). I samarbeid med Norges Tekniske Høgskole, Norges Handelshøgskole og Handelshøgskolen BI vil NIFS delta i "Master of

Shipping"-programmet som starter opp i 1993 med 17 deltakere. Neste opptak vil skje i 1995.

I perioden vil det produseres lørebæker i sjørett (grunnpensum og spesial-pensa), kontrakter i petroleumsvirksomheten og forsikringsrett.

2.2 Etterutdanning/seminarer

NiFS vil i perioden arrangere Det 9. nordiske dommerseminar (Bergen 1993) og Det 10. nordiske dommerseminar (1995) med ca. 50 deltakere fra hele Norden. Det 16. nordiske sjørettsseminar vil bli arrangert i Reykjavik i 1994 med ca. 100 nordiske deltakere. Alle seminarene vil ha en varighet på 2–3 dager.

Videre vil NiFS fortsette sin ordinære seminarrekke med 3 onsdagsseminarer hvert semester. I tilknytning til et seminar hvert semester vil det også bli arrangert et dommerseminar. Petroleumsjuridisk klubb vil ha møter 2–5 ganger i semesteret vekselvis i Oslo og Stavanger. I forbindelse med etterutdanningsvirksomheten vil NiFS stå i kontakt med ca. 700 personer i hele Norden som bl.a. vil få tilsendt oversikter over seminartilbud og materiale som brukes på disse. Ansatte ved NiFS vil delta i planleggingen av, som foredragsholdere, deltakere m.v. på kurs og seminarer arrangert av NiFS og andre institusjoner i Norden.

2.3 Forskning og forskerutdanning

I perioden vil 1–3 av NiFS ansatte levere inn doktoravhandling. I tillegg vil det bli skrevet 30–40 studentavhandlinger hvor ansatte ved NiFS vil ha veiledningsansvar. 20–25 av disse vil bli innlevert ved NiFS. Ansatte vil også drive veiledning av kandidater fra andre nordiske institusjoner med korttidsopphold ved NiFS. Det vil også bli levert inn doktorgrads- og licensiat-avhandlinger i andre nordiske land av kandidater som har hatt forskningsopphold ved eller har annen tilknytning til NiFS.

4 av NiFS' ansatte og 1–3 kandidater med tilknytning til NiFS (nå ved Senter for EF-rett) vil i perioden følge fakultetets doktorgradsprogram.

Mye av forskningsvirksomheten ved NiFS vil være med problemstillinger knyttet til EF. Dette arbeidet vil skje i samarbeid med Senter for EF-rett ved fakultetet.

2.4 Publiseringsvirksomhet

I perioden vil det bli utgitt 25–30 hefter i serien *MarIus*. Det vil bli skrevet ca 10 bøker inkl. pensumlitteratur. Av de samlede publikasjonene vil ca. 3/4 bli skrevet av ansatte ved NiFS. Publikasjonene og bøkene vil i det vesentlige bli gitt ut av Sjørettsfondet.

2.5 Spisskompetanse

NiFS vil befeste sin posisjon som et ledende internasjonalt senter innen sjørett, olje- og gassrett, og vil fortsatt være aktive i arbeidet med kompetanseoppbygning innen disse områdene. Dette arbeidet vil også skje i samarbeid med Senter for EF-rett og Sekretariatet for Nordisk Råd for Forskning i Europeisk Integrasjonsrett. Biblioteket vil bli utbygget videre med en antatt tilvekst på ca. 700 bind pr. år fordelt med ca. 500 på sjørett og 200 på olje- og gassrett.

2.6 *Annen virksomhet*

Ansatte vil delta aktivt i arbeid både knyttet til NifS fagområder og andre fagområder som medlemmer av lovkomitéer, redaksjon av tidsskrifter og domssamlinger, som seminarinnledere, i vitenskapelig bedømmelser osv.

3. Ressurstilskudd

NifS har en sammensatt finansiering. Selv om driften i stor grad er basert på nordiske midler, kommer betydelige deler av finansieringen fra andre kilder.

3.1 *Finansiering fra Nordisk Ministerråd*

Nordisk Ministerråd stiller NOK 8 243 000 til disposisjon for Nordisk Institutt for Sjørett som planleggingsramme for perioden 1993–1995 med en tenkt fordeling på NOK 2 924 000 for 1993, NOK 2 646 000 for 1994 og NOK 2 673 000 for 1995. I planleggingsrammen er det lagt inn tenkt inflasjon på 1,5 % for 1994 og 1,0 % for 1995. Overstiger den virkelige inflasjonen denne antagelse med mer enn 2 %enheter, skal kontrakten kunne omforhandles.

Spesielle ønsker om nye oppgaver fra ministerrådet kan gis i avtaleperioden. Dette skjer i så fall i form av tillegg til budsjettavtalen etter særskilte forhandlinger om ressurstilskudd.

Ut over dette finnes det ingen muligheter for ressurstilskudd fra Nordisk Ministerråd. Inntekter inkl. renter får institusjonen beholde til dekning av driftsutgifter. Eventuelt overskudd/underskudd i regnskapet skal overføres mellom budsjettårene.

Utbetalingen av bevilgningen skjer i henhold til. ministerrådets fastlagte retningslinjer etter rekvisisjon fra NifS.

3.2 *Annen finansiering*

Universitetet i Oslo dekker lønnsutgifter til fire professorer og en vitenskapelig assistent. Professorene har imidlertid en dobbeltstatus ved at de er pålagt omfattende oppgaver av fakultetet utenfor NifS fagområder. I tillegg dekkes utgifter til fri stasjon (husleie, EDB, post, telefon, annum). De samlede ytelsene fra Universitetet i Oslo er skjønnsmessig beregnet til ca. NOK 2 200 000 årlig.

Avdeling for Petroleumsrett får en vesentlig del av sine lænns- og driftsutgifter dekket via årlig tilskudd på NOK 1 000 000 fra Oljeindustriens Landsforening (OLF). I tillegg mottar NifS årlig NOK 100 000 fra Anders Jahres Fond til Vitenskapens Fremme.

NifS mottar også kortsiktige prosjektmidler, men omfanget av denne aktiviteten varierer fra år til år.

4. Resultatrapportering fra NifS etter hvert år

NifS skal årlig sende resultatrapport til Nordisk Ministerråd, som skal inneholde følgende:

4.1 *Sammendrag*

Skal inneholde en kortfattet redegjørelse for NifS virksomhet på bakgrunn av formål og planer.

4.2 Ressursforbruk fordelt på hovedområder

NIFS vil så langt det er mulig prøve å rapportere ressursforbruk fordelt på hovedområder. NIFS' integrerte rolle ved Universitetet i Oslo og den sammen- satte finansieringen (se pkt. 3.2) gjør at vil det være vanskelig å gi en presis rapport av ressursforbruket på områdene undervisning, forskning og forskerut- danning og fellesadministrasjon. NIFS vil likevel tilstrebe å tallfeste ressurs- forbruket på disse aktivitetene.

Tabell 1: Ressursforbruk fordelt på hovedområder

Aktivitetstyper	Bruttobudsjett	%-ford. av bruttobudsj.	Årsverk
Undervisning			
Etterutdanning/seminarer			
Forskning og forskerutdanning			
Publiseringsvirksomhet			
Bibliotek (sjørett/olje-og gassrett)			
Styrekostnader			
Fellesadministrasjon			
Lokalkostnader			
Sum			

4.3 Oversikt over de enkelte oppgaver

Tabell 2: Oversikt over de enkelte oppgaver

Aktiviteter	1993		1994		1995	
	Avtale	Resultat	Avtale	Resultat	Avtale	Resultat
Gjennomførte kurs	8		8		8	
Studenter til eksamen	170		170		170	
Studentgjestedægn	5200		5200		5200	
Utdelte stipend	20		0		0	
Nordiske studenter	30		25		25	
Nordiske studenter med NORDPLUS-stip	10		10		10	
Studenter fra ikke-nordiske land	14		10		10	
Nordiske gjesteforskere	2-3		2-3		2-3	
Ekskursjoner	2		2		2	

Oversikt over de enkelte oppgaver

Aktiviteter	1993		1994		1995	
	Avtale	Resultat	Avtale	Resultat	Avtale	Resultat
Deltakere på ekskursjoner	30		30		30	
Kveldsseminarer	14		14		14	
Flerdagsseminarer	1		1		1	
Deltakere på kveldsseminarer	50		100		50	
Deltakere på flerdagsseminarer	250		250		250	
Mottakere av seminarmateriale	700		700		700	
Publisert forskningsmatr./ferdige manusk.	15–20		15–20		15–20	
Igangværende forskningsarbeider	15–20		15–20		15–20	
Deltakere i forskerutdanning	4 (7)		3(6)		3(6)	
Innleverte doktoravhandlinger	1		1		1	
Innleverte student-avhandlinger	7		7		7	
Utgitte bøker (inkl. pensum)	3–5		3–5		3–5	
Utgitte publikasjoner	7–10		7–10		7–10	
Tilvekst litteratur sjørett	500		500		500	
Tilv. litteratur olje- og gassrett	200		200		200	

4.4 *Kostnad pr. budsjettår for NifS aktiviteter*

Av de årsaker som nevnt under pkt. 3.2 og 4.2, vil det være svært vanskelig å beregne gjennomsnittskostnader for spesifiserte aktiviteter som kan danne et meningsfullt grunnlag for en vurdering av NifS. Dette gjelder spesielt kurs/undervisning, forskning, og utgifter til studenter.

4.5 *Brutto inntekter og kostnader*Tabell 3: **Brutto-oversikt for inntekter**

Inntekter (i 1000 NOK)	Sum
Nordisk Ministerråd (basisbevilgning)	
Statlige norske midler/ ytelser fra UiO	
Bidrag Oljeindustriens Landsforening	
Bidrag fra Anders Jahres fond	
Eksterne prosjektmidler (privat)	
Eksterne prosjektmidler (statlig)	
Abonnement, deltakeravgifter	
Annet	
Samlede inntekter	

I tillegg skal rapporten inneholde:

- en beskrivelse av NifS lokalforhold og lokalkostnader
- antall ansatte med lænskostnader lønnet av nordiske og eksterne midler — inntekter og kostnader knyttet til eksternt finansierte prosjekt og ytelser fra Universitetet i Oslo

Deler av NifS vil sommeren 1993 flytte inn i nye lokaler. Dette vil kreve ekstra ressurser som imidlertid for en stor del vil bli dekket av Universitetet i Oslo og fakultetet. På sikt vil overflyttinger føre til besparelser siden alle

ansatte vil være lokalisert i samme bygning sammen med Sekretariatet for Nordisk Råd for Forskning i Europeisk Integrasjonsrett og Senter for EF-rett.

Avtalen om finansiering fra OLF løper til utgangen av 1995. Dette er et forhold som må diskuteres i løpet av 1994—95.

5. Resultatvurdering og evaluering

Resultatvurdering gjøres av Nordisk Ministerråd på grunnlag av institusjonens årlige resultatrapportering.

Nordisk Ministerråd (utdannings- og forskningsministrene) har gitt Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) og Styringsgruppen for høyere utdanning (HÖG-UT) i oppdrag å stå ansvarlig for at de nordiske institusjonene innen høyere utdanning og forskning evalueres. FPR/HÖGUT vil i samråd med institusjonen beslutte om evalueringens form og tidspunkt for gjennomføring.

NifS arrangerte i 1991 et evalueringsseminar hvor institusjonen ble vurdert faglig. Videre har FINFORSK gjort en vurdering av NifS som nordisk institusjon som ble lagt frem i 1992.

NifS planlegger et evalueringsseminar i løpet av avtaleperioden.

2.3.9 Nordisk institut for asienstudier (NIAS)

Budget 1994: 6 247 000 DKK

NIAS har som formål å fremme humanistiske og samfunnsvitenskapelige asiastudier i de nordiske landene. NIAS medvirker i samordning av asiaforskning og utdanning av asiaforskere i Norden, samt bedriver informasjons- og dokumentasjonsvirksomhet. NIAS initierer også nordiske forskningsprosjekter. Instituttet er plassert ved Københavns universitet. NIAS har 14 ansatte.

Forsøksordningen med et nordisk forskningsprofessorat forlenges til 30.6.95. Ordningen evalueres i 1994.

NIAS vil bli omfattet av budsjettavtale med mål- og rammestyring for perioden 1993—95.

2.3.10 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information

Budget 1994: 3 759 000 FIM
Motsvarar 4 586 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. NORDINFO:s mål och syfte

NORDINFO, det Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, har till ändamål att främja nordiskt samarbete rörande vetenskaplig information och dokumentation med särskild hänsyn till forskningsbiblioteksväsendet. NORDINFO skall också verka för nordiska intressen i det internationella samarbetet.

NORDINFO:s uppgift är att verka för en utveckling som syftar till förbättrad och mer rationell informationsförmedling till forskare och andra användare av vetenskapliga och tekniska informationsresurser inom Norden. I detta syfte skall NORDINFO särskilt

- följa utvecklingen på området såväl i de nordiska länderna som internationellt samt informera och rådgiva nordiska och nationella organ och institutioner inom biblioteks- och dokumentationsområdet (BDI-området);
- främja och samordna rationella metoder för dokumentleverans mellan de nordiska länderna och interna tionellt;
- initiera, bedriva och stödja utredningsverksamhet och utvecklingsprojekt inom informations- och dokumentationsområdet samt forskningsbiblioteksväsendet; projekten skall ha tydlig relevans för verksamheten inom det nordiska BDI-området.

2. NORDINFO:s planerade arbete under perioden

I verksamheten ingår följande områden:

2.1 Stöd till utvecklingsprojekt inom informationsförmedling

2.1.1. Utveckling och rationalisering av dokumentleverans

Utveckling av metoder/kommunikationer för snabbare och effektivare leverans av dokument, kopior, texter mellan bibliotek, forskningsinstitutioner etc. inom Norden och internationellt

2.1.2. Ökad tillgänglighet av informationsresurser

Utveckling och harmonisering av söksystem för informationsresurser i databaser och andra media, fulltextimplementeringar, tillgodogörande av elektroniska nätverkssystem för tillgängliggörande av information, tillgängliggörande av datorbaserat arkivmaterial

2.1.3. Tillämpning av ny teknologi

Stöd till utvecklingsprojekt där man tillgodogör sig ny teknologi för informationsförmedling, scanning av dokument, CD-ROM applikationer, hypermedia etc

2.1.4. Näringslivsinformation

Utveckling av informationsresurser med särskild hänsyn till näringslivets behov (industri, finansinstitut, handel, marknadsföring etc., med inriktning på små och medelstora företag)

Inom område 2.1 finns 12 redan påbörjade projekt, vilka förväntas avslutas inom perioden; 7 inom 1993. I arbetsplanen ingår utveckling fulltext CD-ROM implementering för nordiska databaser, utveckling av metod för tillgodogörande och ökad sökbarhet av äldre tidningsmaterial i pappers- eller microformat, tillgodogörande av tillgängliga nätverk för nordiska forskningsbibliotek. Nya projekt kommer att initieras inom näringslivsinformation, bättre tillgänglighet av nordiska forskningsresultat, fortsatt utveckling av metoder där ny teknik tillämpas vid informationsförmedling och -sökning.

2.2 Strategi- och organisationsutveckling

2.2.1. Personalutveckling

NORDINFO stöder och deltar i planläggning av konferenser, expertmöten, seminarier för personalutveckling inom biblioteks- och informationssektorn. NORDINFO stöder också kompetensutvecklingsprojekt inom BDI-området, med särskild hänsyn till ledarutbildning.

2.2.2. Kvalitetssäkring

Stöd till projekt, seminarier o.a. tillfällen för utveckling av kvalitetsbedömningsprogram, kvalitetssäkring inom BDI-sektorn

2.2.3. Målstyrning/resultatredovisning

Stöd till konferenser, seminarier o.a. tillfällen inför nya målstyrnings- och resultatredovisningsprogram, särskilt inom universitets- och högskolesektorn. Inom område 2.2 finns 3 redan påbörjade projekt/aktiviteter, vilka förväntas avslutas inom perioden; 2 inom 1993. Under perioden kommer särskild tonvikt att läggas vid utvecklingsseminarier för relevanta målgrupper inom BDI-området.

2.3 Koordinerande verksamhet

2.3.1. Nordiskt kontaktorgan i internationella sammanhang, samverkan med internationella organisationer/institutioner

Internationella biblioteks/informationsprojekt följs upp aktivt, särskild bevakning kommer att ske av projekt inom relevanta programområden inom EG. Utvecklingen inom BDI-sektorn i Baltikum bevakas och följs upp till tillämpliga delar. I samarbete med brittiska forskningsbibliotek anordnas varje år ett sk. anglo-nordiskt seminarium kring ett relevant tema. Under perioden kommer också att undersökas om ett liknande samarbete kunde initieras med annat europeiskt land, eller grupp av länder inom EG-regionen.

2.3.2 Samverkan med andra nordiska institutioner

Inom område 2.3 pågår kontinuerlig samverkan med nordiska och internationella institutioner. NORDINFO bevakar aktivt utveckling och tendenser inom BDI-området för att vidareförmedla impulser till fältet och stimulera till aktiv medverkan i utvecklingsprogram.

2.3.3 Stöd till konferenser, seminarier, specialist/expertmöten

NORDINFOs styrelse beviljar stöd till konferens- och seminarie- och utbildningsverksamhet. En större satsning inom perioden är en konferens som särskilt riktar sig till beslutsfattare inom utbildning och forskning i de nordiska länderna för att belysa forsknings- och bibliotekspolitiska konsekvenser av förändringar inom högskola/universitetsplaneringen.

2.4 Publicerings- och informationsverksamhet

2.4.1. Tidskriften NORDINFO-Nytt

NORDINFO-Nytt kommer att ges ut i 4 nr per år.

2.4.2 NORDINFOs publikationsserie

Publikationsserien utkommer med minst 2—3 nr per år.

2.4.3. SCANNETs databasguide (tryckt/online version)

Databasguiden utkommer med en uppdatering i tryckt form, och under perioden görs 2 onlineuppdateringar per år t.o.m. 1994, varefter styrelsen tar ställning till inriktningen för SCANNETs fortsatta verksamhet.

2.4.4. Publicering av annat informationsmaterial

Annat informationsmaterial publiceras under perioden enligt behov, särskilt inför deltagande i konferenser, mässor och andra tillfällen där det är lämpligt att informera om NORDINFOs verksamhet.

2.4.5. Deltagande i mässor, utställningar, konferenser, aktiv informationsverksamhet rörande NORDINFO

NORDINFO deltar aktivt i nationella, nordiska och internationella arrangemang, med framträdanden eller som mötesdeltagare. Under perioden planeras deltagande i minst 3—4 konferenser per år.

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet ställer 11 772 000 FIM till förfogande för NORDINFO som planeringsram för perioden 1993—1995, med en tänkt fördelning på 3 759 000 för 1993, 3 928 000 för 1994 och 4 085 000 för 1995. I planeringsramen har en tänkt inflation på 4,5 % för 1994 och 4 % för 1995 lagts in. Överstiger den verkliga inflationen dessa antaganden med mera än 2 %-enheter, skall kontraktet kunna omförhandlas.

För överenskomna aktiviteter i paragraf 2 finns inga möjligheter för ytterligare resurstillskott från ministerrådet under perioden. Avgifter, räntor och andra intäkter får behållas av institutionen för att finansiera verksamheten under perioden. Eventuellt överskott/underskott i det formella bokslutet skall överföras mellan budgetåren.

4. Resultatredovisning

NORDINFOs resultatredovisning skall inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande:

4.1 Sammanfattning

NORDINFOs verksamhet under året redovisas kortfattat med utgångspunkt i formuleringarna i paragraf 1. Mål och Syfte, och det planerade arbetet enligt paragraf 2.

4.2 NORDINFOs resursförbrukning inom huvudområdena – utvecklingsprojekt inom informationsförmedling

- strategi- och organisationsutveckling
- koordinerande verksamhet
- publicerings- och informationsverksamhet

Resursfördelningen specificeras i tre former: brutto-budget, %-fördelning av bruttobudget och fördelning av manår enligt följande tabell:

TABELL 1: Resursförbrukning inom huvudområden

Aktivitetstyper	Bruttobudget (FIM)	%-fördelning	manår
Informationsförmedling			
Strategi- och organisationsutveckling			
Koordinerande verksamhet			
Publicerings- och informationsverksamhet			
Styrkostnader			
Administration			
Lokalkostnader			
Summa			

4.3 Översikter över enskilda aktiviteter

Redovisning av de aktiviteter som planerats för perioden enligt punkt 2 i kontraktet.

TABELL 2: Översikt över enskilda aktiviteter

Aktiviteter	1993		1994		1995	
	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat
Antal projekt, nya	14		8		8	
Projekt, löpande	12		12		12	
Antal möten/konferenser	14		10		10	
Deltagande i externa aktiviteter	5		5		5	
NORDINFO-Nytt	4		4		4	
Publikationer	4		4		4	
Informationsverksamhet	5		5		5	
Styrelsens möten	3		3		3	

4.4 Kostnad per budgetår för specificerade aktiviteter

TABELL 3: Totalkostnad i FIM för specificerade aktiviteter

Kostnad	1993	1994	1995
Projekt			
Möten/konferenser			
Deltagande i externa aktiviteter			
NORDINFO-Nytt			
Publikationer			
Informationsverksamhet			
Styrelsens möten			

4.5 Bruttoredovisning av intäkter

TABELL 4: Bruttoöversikt över intäkter

Intäkter (i 1000 FIM)	Summa
Nordiska ministerrådet (basanslag)	
Andra nordiska organ	
Nationella organ	
Abonnemang, deltagar- avgifter, publikationer	
Annat (räntor etc)	
Samlade intäkter	

NORDINFOs lokalförhållanden och omkostnader beskrivs.

4.6 Rapport om eventuella omvärldsförändringar av betydelse för verksamheten

Eventuella förändringar som påverkar NORDINFOs verksamhet under perioden beskrivas, med möjliga omprioriteringar som följd.

5. Resultatvärdering och evaluering

Resultatvärdering görs av Nordiska ministerrådet på grundval av NORDINFOs årliga resultatrapportering.

Nordiska ministerrådet (utbildnings- och forskningsministrarna) har gett Nordiska Forskningspolitiska Rådet (FPR) och Ledningsgruppen för högre utbildning (HÖGUT) i uppdrag att ansvara för att de nordiska institutionerna inom forskning och högre utbildning evalueras. FPR/HÖGUT kommer i samråd med institutionen att besluta om evalueringens form och tidpunkt för genomförande.

2.3.11 Nordiskt vulkanologiskt institut

Budget 1994:	58 936 000 ISK
motsvarar	6 483 000 DKK

Budgetöverenskomst

1. Institutionens formål

Statutterne for Nordisk vulkanologisk institut, første paragraf, definerer instituttets formål:

"Nordisk vulkanologisk institut har till uppgift at bedrive vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik og vulkanhistoria. Instituttet skall bereda forskare og studerende såväl inom som – enligt styrelsens beslut – utom Norden tillfälle att studera vulkanism og dermed sammanhängande problem."

2. Institutionens planer og aktiviteter

Instituttets virksomhed omfatter:

a) Forskning

To typer af forskningsprojekter kan defineres. (1) Grundforskning på et højt videnskabeligt niveau som har det formål at udvide kundskaber om jordens indre energi med særskilt hensyn til energitransport via konvektive processer fra jordens indre mod overfladen, med udtryk i vulkanske og hydrotermiske processer. Endvidere at undersøge jordskorpens mekaniske respons til konvektionsprocesser i den underliggende øvre kappe. (2) Anvendt forskning med vægt på udvikling af metoder og tilvirkning af instrumenter til geofysisk og geokemisk overvågning af områder som er truet af vulkanudbrud (og jordskælv).

I kontraktperioden skal instituttet arbejde med 11 projekter som deles i 35 selvstændige forskningsopgaver. Instituttet fokuserer forskningsvirksomheden på pladetektoniske processer i oceaniske spredningszoner hvor de enkelte forskningsopgaver skal besvare specifikke geologiske, geokemiske og geofysiske spørgsmål.

Alle opgaver under (1) er videnskabeligt relevante i den generelle internationale diskussion om pladetektonik såvel som i diskussionen inden for flere specifikke delfelter som (a) jordskorpedeformation, (b) indflydelse på jordens afgang på atmosfæren, (c) detaljer i sammenhængen imellem pladebevægelser, tektonik og vulkanisme og (d) magmatologi.

Forskningsopgaver under (2) fokuserer på at anvende "state of the art" elektronisk teknologi sammen med resultater og erfaring fra grundforskningen som grundlag for udvikling og tilvirkning af (a) sensorer til måling af enkelte "environmental" parametre og (b) systemer til "real time" overvågning af områder som er truet af naturkatastrofer.

b) Forskerstipendiat

Instituttet har fem forskerstipendier, som bevilges for et år ad gangen til nordiske forskere. Det gælder hovedsagelig unge Ph.D. kandidater som ønsker at benytte instituttets ressourcer og kompetenceniveau til at udføre et videnskabeligt projekt som kan accepteres til doktorgraden, men også "postdoc" stipendier. Stipendiatens arbejde integreres i instituttets øvrige projekter og formuleres som en særskilt forskningsopgave og udføres i samarbejde med og under vejledning af det faste personale.

c) Internationalt samarbejde

Instituttet deltager aktivt i internationalt samarbejde på forskellige niveauer. Under kontraktperioden vil instituttet spille en aktiv rolle i European Volcanology Project (EVOP) med eventuel finansiel støtte fra EF's Environment fund. I 1993 og 1994 deltager instituttet i et (EVOP) project på Furnas-vulkanen på Azorerne med støtte fra den islandske regering, og for 1995 søges midler fra EF til projekter på Kraflavulkanen i Island. Internationalt samarbejde omfatter endvidere samarbejde med UNESCO igennem World Organization of Volcano Observatories med deltagelse i videnskabelige hjælpeaktioner i forbindelse med eventuelle vulkanudbrud i udviklingslande. Endvidere arbejder instituttet

med et antal forskningsprojekter i samarbejde med universiteter i Europa og USA.

d) Publicering

Instituttets forskningsresultater publiceres i internationale fagtidsskrifter i vulkanologi, geokemi, geofysik, mineralogi og petrologi. Instituttets ansatte og forskningsstipendiater formidler deres forskningsresultater i form af foredrag på internationale konferencer. Alle data som på grund af volumen eller karakter ikke får plads i internationale tidsskrifter publiceres i "open file" rapporter med begrænset distribution.

3. Ressourcetilskud

Nordisk Ministerråd stiller 175 611 000 ISK til NORDVULC:s rådgivning i perioden 1993–1995. Beløbet udbetales med 58 937 000 ISK i 1993, 59 526 000 ISK i 1994 og 57 148 000 ISK i 1995. Indberegnet i disse tal er inflation på 1 % for 1994 og 1 % for 1995. Hvis inflationen afviger mere end 2 %-enheder fra disse tal, skal kontrakten kunne genforhandles. Det er forudsat, at en forskerstilling (lønniveau 2 914 933 ISK i 1993) overtages af den islandske regering i 1995.

For de aktiviteter, som beskrives i punkt 2, er der ingen mulighed for ekstrabevillinger fra Ministerrådet under kontraktperioden. Afgifter, renter og andre indtægter kan Instituttet bruge til at finansiere virksomheden under perioden. Eventuelle overskud/underskud i det formelle regnskab skal overføres mellem budgetårene.

4. Resultatrapportering

En resultatrapport skal for hvert kalenderår indsendes til Nordisk Ministerråd. Rapporten skal indeholde:

4.1. Sammenfatning

Der gives en kortfattet redegørelse for NORDVULC' s virksomhed på baggrund af formål og planer.

4.2 Institutionens ressourceforbrug fordelt på hovedområder

Tabel 1:

	Brutto- budget	%-fordeling af bruttobudget	Årsverk
Forskning			
Forskerstipendiater			
Internationalt samarbejde			
Styrelse			
Fællesadministration			
Lokaleomkostninger			
Publicering			
Sum			

4.3 Oversigter over de enkelte opgaver

Tabel 2:

Aktiviteter	1993		1994		1995	
	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat
Forskningsopgaver	30		29		24	
Forskerstipendiater	5		5		5	
Internationale samarbejdsopgaver	4		5		5	
Gæsteforskere	2		2		2	
Publicering						
Internat. tidskrifter	6		9		17	
Progress reports	26		24		15	

4.4 Udgift pr. budgetår for specificerede aktiviteter

Tabel 3: Gennemsnitsudgift pr. budgetår for specificerede aktiviteter

Udgift pr.	1993	1994	1995
Forskningsopgave			
Forskerstipendiatmåned			
Internationalt samarbejdsprojekt			
Gæsteforsker			
Udgivelse			

4.5 Brutto-oversigt for indtægter

Tabel 4: Brutto-oversigt over indtægter (i 1000 ISK)

	Sum
Nordisk Ministerråd (basisbevilling)	
Andre Nordiske organer (Baltikum, NorFA o.s.v.)	
Nationale midler	
Internationale midler (ESF, EF o.s.v.)	
Andet (renter o.s.v.)	

Institutionens lokaleforhold og lokaleudgifter beskrives.

4.6 Rapport om eventuelle ændringer af eksterne forhold som har betydning for virksomheden

5. Resultatvurdering og evaluering

Resultatvurdering gøres af Nordisk Ministerråd på grundlag af institutionens årlige resultatrapportering.

Nordisk Ministerråd (undervisnings- og forskningsministrene) har givet Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) og Styringsgruppen for højere uddannelse (HØGUT) i opdrag at forestå evaluering af de nordiske institutioner inden for højere uddannelse og forskning FPR/HØGUT vil i samråd med NORDVULC træffe beslutning om evalueringens form og tidspunkt for dens gennemførelse.

2.3.12 Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Budget 1994:	8 025 000 SEK
motsvarar	8 185 000 DDK

Budgetöverenskommelse

1. NORDPLANs mål och syfte

NORDPLANs uppgift är erbjuda vidareutbildning i samhällsplanering och i näraliggande ämnen i de nordiska länderna och att bedriva forskning inom ämnesområdet. Dessutom anordnar institutet forskarkurser i samarbete med universitet och högskolor.

2. NORDPLANs planerade aktiviteter under perioden 1993–95

2.1 Undervisning

NORDPLAN satsar enligt ministerrådets rekommendationer främst på vidare- och fortbildningsaktiviteter under kontraktperioden, men också nya forskarkurser utvecklas i samarbete med nationella högskolor. Ett utmärkande drag för aktiviteterna är ett brett perspektiv på *aktuella samhällsfrågor* varav samspelet mellan *infrastruktur och miljö samt kulturens roll i samhällsplaneringen* framhävs särskilt under kontraktperioden. Ett annat satsningsområde är *ökad internationalisering*.

2.1.1 Vidareutbildning VUB

Vidareutbildningen är *en 1-årig postgradual, tvärfacklig utbildning* i samhällsplanering som riktar sig *till yrkesaktiva* från alla samhällssektorer. Den ger nya impulser och vidgar perspektivet hos deltagarna genom att dels grundläggande planeringsfrågor, dels aktuella ämnen belyses i teori och praktik. Femtio elever — arkitekter, ingenjörer, naturvetare, ekonomer, jurister, samhällsvetare och socionomer — antas årligen bland kring 100 mycket kvalificerade sökande. Två deltagare handplockas varje år från de baltiska länderna.

2.1.2 Fort- och efterutbildning FUT

Två nya kurser (cirka fyra veckor vardera) ges: *”Vägar till bärkraftig utveckling”* och *”Konsekvensanalyser för kommuner”*. Till den förstnämnda kursen hör igångsättande och handledning av lokala projekt.

2.1.3 Forskarutbildning FUB

Utbildningen består av *doktorandhandledning, forskarkurser, seminarier och symposier*. Denna är den sista 3-årsperioden då NORDPLANs forskarstudierande har möjlighet att lägga fram sin avhandling vid institutet. Under perioden beräknas 33 studerande begära handledning av NORDPLAN. En del av dem kommer att lägga fram sin avhandling vid nationella högskolor.

Forskarkurser anordnas både i egen regi och i samarbete med andra högskolor och universitet. Ett *samarbetsavtal* finns med *Aalborg universitetscenter, Norges tekniska högskola/Universitetet i Trondheim* och *Fortbildningscentralen i*

samhällsplanering vid Polytekniska högskolan i Helsingfors. Minst en lärare vid NORDPLAN kommer att ha handledning åt elever vid en samarbetsinstitution.

2.1.4 Övriga kurser och seminarier

Övriga seminarier och konferenser syftar till att förmedla såväl aktuella forskningsresultat som praktiska erfarenheter från olika samhällssektorer. De spelar en viktig roll i nätverksbyggnaden mellan praktiker och forskare från olika delar av Norden och av världen.

2.2 Forskning

2.2.1 Lärarnas forskningsskyldighet och doktorandernas forskning

Den postgraduala vidareutbildningen, med välkvalificerade deltagare kräver att lärarna forskar aktivt. I tjänstgöringsskyldigheten för professorer och högskolelektorer ingår därför forskning vid sidan av undervisning. Forskningen sker på särskilt avsatt tid.

- Resultaten förmedlas, förutom genom institutets utbildningar bl.a. genom
- diskussionsunderlag,
 - meddelanden och rapporter i NORDPLANs publikationsserier,
 - böcker utgivna av olika förlag och artiklar i vetenskapliga tidskrifter,
 - avhandlingar av institutets *doktorander* t.o.m 1995
 - vetenskapliga seminarier och konferenser.

Antalet forskningsprojekt beräknas till sex (6). En sammanställning redovisas årligen i institutets årsrapport.

2.2.2 Externfinansierad forskning

I genomsnitt sju (7) externfinansierade heltidsforskare beräknas vara anställda med anslag från nationella forskningsråd och kring 12 forskningsprojekt pågå årligen.

2.3 Publicering och bibliotek

Forskningsresultat ges ut institutets *tre vetenskapliga publikationsserier*: *Meddelanden, Rapporter och Avhandlingar*. Dessa distribueras dels till universitetsbibliotek dels till enskilda mottagare i Norden. Mellan 10–14 publikationer per år planeras under perioden.

De externfinansierade forskare publicerar sig oftast i anslagsgivarnas publikationsserier.

Institutets eget bibliotek anlitas av forskare och forskarstuderande i hela Norden

2.4 Kontaktskapande verksamhet

Verksamheten består av: 1) *Utbyte med fasta samarbetsinstitutioner*: NORDPLAN ska bedriva sina verksamheter i nära samarbete med relevanta nationella institutioner och planmyndigheter. Under 1993 undertecknar institutet särskilda *samarbetsavtal* med tre högskolor. I avtalen regleras bl.a bland annat de studerandes möjligheter att få sina kurser på NORDPLAN godkända i

de nationella forskarutbildningarna. 2) *Kontakt med planmyndigheter och nationella planeringsutbildningar*: Under 1993–95 kommer NORDPLAN att lägga stor vikt vid kontakter med *nationella planmyndigheter*. Dessa håller på att omstruktureras varför kraven på NORDPLANs utbildningsutbud kan förändras. Ett symposium om planerarutbildningen i Norden planeras. 3) *Annat akademiskt samarbete*: Lärarnas ställer som medlemmar i det akademiska samfundet upp som *censorer, sakkunniga och opponenter* vid de nationella universitet.

3. Finansiering

Nordiska ministerrådet ställer 24 576 000 SEK till NORDPLANs förfogande som planeringsram för perioden 1993–95, med tänkt fördelning på 8 221 000 SEK 1993, 8 197 000 SEK 1994 och 8 157 000 SEK 1995. I planeringsramen har en tänkt inflation på 2.2 % år 1994 och 2.0 % 1995 lagts in och en anslagsminskning med 200 000 SEK under både 1994 och 1995 som rör den NMR-finansierade forskningen. Överstiger den verkliga inflationen dessa antaganden med mer än 2 %-enheter, ska budgetavtalet kunna omförhandlas.

För överenskomna aktiviteter i paragraf 2 finns inga möjligheter för ytterligare resurstillskott från Ministerrådet under perioden. Avgifter, räntor och andra intäkter får behållas av institutionen för att finansiera verksamheten under perioden. Eventuellt överskott/underskott i det formella bokslutet ska överföras mellan budgetåren.

4. Resultatrapportering

En resultatrapport ska inlämnas till Nordiska ministerrådet för varje kalenderår. Den ska innehålla:

4.1 Sammandrag

En kort redogörelse för verksamheten mot bakgrund av mål och planer.

4.2 NORDPLANs resursanvändning fördelad per huvudområden

Tabell 1

Aktivitetstyper	Bruttobudget 1000 SEK	%-fördelning av bruttobudget	Årsverk
Undervisning			
Forskning, förstudier			
Kontaktskapande verksamhet			
Publicering			
Styrelsekostnader			
Gemensam administration			
Lokalkostnader			
Övrigt			
Summa			

4.3 Översikt över enskilda aktiviteter

Tabell 2a: Vidareutbildningen, fort- och efterutbildning

	1993		1994		1995	
	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat
Kurser	1		2		3	
Studierande	50		70		100	
Studiemånad	150		170		200	

Tabell 2b: Forskarkurser, doktorandhandledning

	1993		1994		1995	
	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat
Kurser	3		3		3	
Studierande	60		60		60	
Studiemånad	40		57		37	

Tabell 2c: Övriga kurser och seminarier

	1993		1994		1995	
	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat
Kurser	10		9		9	
Studierande	640		560		560	
Studiemånad	70		60		60	

Tabell 2d: Övriga aktiviteter

	1993		1994		1995	
	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat	Avtal	Resultat
Forskningsprojekt	18		18		18	
Publikationer	12		13		14	
Styrelsemöten	3		4		4	

4.4 Kostnad per budgetår för specificerade aktiviteter

Tabell 3a: Vidareutbildningen, fort- och efterutbildning

Kostnad 1000 SEK	1993	1994	1995
Kurs			
Studiemånad			

Tabell 3b: Forskarkurser; doktorandhandledning

Kostnad 1000 SEK	1993	1994	1995
Kurs			
Studiemånad			

Tabell 3c: Övriga kurser och seminarier

Kostnad 1000 SEK	1993	1994	1995
Kurs			
Studiemånad			

Tabell 3d: Övriga aktiviteter

Kostnad 1000 SEK	1993	1994	1995
Forskningsprojekt			
Publikation			
Styrelsesammanträde			

4.5 Bruttoöversikt för intäkter

Tabell 4:

Intäkter i 1000 SEK	Summa
Nordiskt ministerråd (basbeviljning)	
Andra nordiska organ	
Nationella medel (forskningsråd)	
Deltagaravgifter m.m.	
Andra intäkter (t.ex räntor)	
Lokaler hyresfritt	
Summa intäkter	

Här redogörs för villkoren för institutets lokaler.

4.6 Rapport om omvärldsförändringar av betydelse för verksamheten

5. Utvärdering

Utvärdering av resultat görs av Nordiska ministerrådet med institutets årliga resultatrapportering som underlag. Nordiska ministerrådet (utbildnings- och forskningsministrarna) har gett Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) och Ledningsgruppen för högre utbildning (HÖGUT) i uppdrag att ansvara för att de nordiska institutionerna inom högre utbildning och forskning utvärderas. FPR/HÖGUT kommer att besluta om form och tidpunkt för utvärdering i samråd med institutionerna.

2.3.13 Samarbejdsinitiativer på forskningsområdet

Budget 1994:	1 317 000 FIM
modsvarer	1 607 000 DKK

I de seneste år er tildelt nedennævnte samarbejdsorganer en basisbevilling til dækning af "organisatoriske udgifter" (styrelse, fast personale, lokaler m.v.), mens de øvrige midler på denne budgetpost har været samlet i en pulje med sigte på anvendelse til tidsbegrænset støtte til eksisterende eller nye samarbejdsinitiativer på forskningsområdet. I overensstemmelse med det af Ministerrådet fastsatte arbejdsprogram for ændret finansiering og organisering af kultursektorens institutioner m.v. foreslås de tre kollegier ikke tildelt støtte fra og med 1994. Støtten til NoSAMF foreslås gradvis afviklet i de kommende år. Der påtænkes indført kontraktbaseret mål- og rammestyrelse for NoSAMF.

1000-tal DKK	Budget	Budget
	1994	1993
1. Nordisk kollegium for marinbiologi		89
2. Nordisk kollegium for økologi (NKE)		160
3. Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)		82
4. Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	1 607	1 330
Summa		1 661
Felles pulje	0	3 266
Totalt	1 607	4 927

2.3.14 Nordiske geoekskursioner til Island

Budget 1994: 0 DKK

Med henvisning til ministerrådets beslutning om opfølgning af arbejdsprogrammet for ændret finansiering af nordiske institutioner mm, foreslås det at Geoekskursionerne fremtidigt ikke tildeles en fast bevilling fra Ministerrådet.

3 Miljø

Se del 1 siderne 24 og 25.

4 Fiskeri

Se del 1 side 26.

5 Medborgernes rettigheder

5.1 Arbejdsmarked og arbejdsmiljø

Budget 1994:

14 060 000 DKK

En forstærket indsats mod ungdomsarbejdsløsheden

I 4. kvartal af 1992 var der 250 000 unge arbejdsløse i de nordiske lande, svarende til omkring 13,2 pct. af de unge i arbejdsstyrken. Hertil kommer at omkring 180 000—200 000 unge er i gang i et arbejdsmarkedstiltag eller en arbejdsmarkedsuddannelse. Dette betyder at i alt knap 450 000 unge i alderen 16—24 år — hvilket svarer til ca. 23 pct. eller stort set hver 4. ung på arbejdsmarkedet — er uden det, vi normalt ville kalde et ordinært job.

Indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden har høj prioritet i de nordiske lande. Der anvendes relativt langt flere ressourcer på aktiviteter for unge end til de andre aldersgrupper. Hertil kommer at det ordinære uddannelsessystem — erhvervsuddannelser og videregående uddannelser — er blevet kraftigt udbygget.

De nordiske lande har en tradition for at samarbejde på det arbejdsmarkedspolitiske område ikke mindst omkring indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden. Der foregår en løbende erfaringsudveksling, og der har gennem årene været flere nordiske fællesprojekter med udvikling af nye tanker og ideer. Det er således ingen tilfældighed, at de nordiske lande i international sammenhæng betragtes som foregangslande på dette område.

De nordiske lande vil forstærke dette samarbejde. Hovedelementer vil være efter- og videreuddannelse, jobrotation og uddannelsesvikariat, analyse af de unges indtræden på arbejdsmarkedet, nye aktiveringstiltag, unge som iværksættere, fleksibel administration af indsatsen herunder samarbejde med arbejdsmarkedets parter og kommunerne. Internationale erfaringer vil også, indgå ikke mindst fra den kommende konference mellem EF- og EFTA-landene om en vækststrategi for Europa for at styrke beskæftigelsen.

Det er ikke umiddelbart tanken, at der skal igangsættes nye store nordiske netværksprojekter i stil med Norden i Vækst (NIV) programmerne om ungdomsarbejdsløshed og langtidсарbejdsløshed i sidste halvdel af 1980'erne. *I stedet skal der ske en erfaringsudveksling, politisk koordinering, samordning mellem eksisterende indsatser og programmer nordisk og mod EF samt iværksættes enkelte udrednings- og analyseprojekter på udvalgte områder.* Programmet er som nævnt under udarbejdelse og konkretisering i øjeblikket. I det følgende er nævnt nogle hovedelementer i indsatsen.

Programmet vil bygge videre på flere projekter, der enten er i gang eller er afsluttet for nyligt. Man vil således på baggrund af det afsluttede *paraplyprojektet om "90-ernes udfordringer på arbejdsmarkedet"* blandt andet drøfte om der er barrierer og manglende fleksibilitet i systemerne, der hindrer unge i at få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Projekterne *ungdom og virkemiddelbruk og miljø og sysselsætning* vil give anledning til at drøfte hvilke nye satsninger, der kan gøres for at skabe nye, nyttige og varige jobs som led i indsatsen for at nedbringe ledigheden.

Et af ministerrådets "flagskibe" i 1993 er det nystartede projekt en "ny aktiveringsdimension". Her beskrives og analyseres nye forsøg i de nordiske lande for at aktivere de arbejdsløse. Ministerrådet har ved flere lejligheder drøftet denne emnekreds. Disse drøftelser vil fortsætte — blandt andet også med arbejdsmarkedets parter — for at udveksle erfaringer og i fællesskab udvikle nye strategier og ideer. Dette gælder både omkring lovgivning, indhold, organisering og administration. For eksempel er uddannelsesvikariater en aktivitet, som vækker stor interesse og hvor landene allerede har draget nytte af hinandens erfaringer. Arbejdslivsudvikling er et andet eksempel på en aktivitet, som via ministerrådets drøftelser er på vej til at spredes over hele Norden.

Ministerrådet har netop igangsat et større nordisk samarbejdsprojekt om *efter- og videreuddannelse* på arbejdsmarkedet. Selv om dette projekt ikke primært retter sig mod ungdomsarbejdsløsheden, vil dets overvejelser og resultater naturligt indgå i dette program.

I forbindelse med ministerrådets forslag om at fortsætte *Nordjobb*-programmet vil man se på mulighederne af at udbygge *praktikpladsudvekslingen* mellem de nordiske lande.

På ministerråds nylige møde med Nordisk Råds socialutskott pegede udvalget på *indvandrenes* problemer på arbejdsmarkedet, ikke mindst de unges. Problemer der ikke bliver mindre i en tid med risiko for stigende fjendtlighed over for fremmede. Dette tema vil også blive taget op.

At starte sin egen virksomhed har de senere år i flere af de nordiske lande været et arbejdsmarkedspolitisk tiltag for ledige.

Man vil se nærmere på muligheder for, at især unge kan være *igangsatte* (nyforetagere).

Arbejdsmarkedets parter vil som nævnt blive inddraget i såvel politikfastlæggelsen som den konkrete gennemførelse. Ministerrådet vil ligeledes indbyde forskere, politikere, administratorer og arbejdsmarkedets parter til en *konference* i løbet af året for nærmere at drøfte hovedproblemstillinger på ungdomsarbejdsløhedsområdet og komme med forslag til *strategier og ideer*.

Ministerrådet vil søge et nærmere *samarbejde med EFs programmer* til bekæmpelse af arbejdsløsheden. Inden for arbejdsministrenes område er der allerede et vist samarbejde mellem det nordiske informationsprojekt og EFs tilsvarende program MISEP.

En række aktiviteter er allerede i gang eller vil blive iværksat i løbet af 1993. Aktiviteterne kommer at ligge på et niveau af 1,2 MDKK i 1994.

Övriga aktiviteter

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) beslöt 1991 att upprätta en ämbetsmannakommitté för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik (ÅK-A) som avlöste de två tidigare kommittéerna, Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) och Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor (ÅK-AÖ). Avsikten var att förenkla och effektivisera det nordiska samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet. Som en följd härav har man från och med budgetåret 1992 slagit samman de två tidigare sektorbudgetar på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet till en samlad budget för hela området.

Det nordiska samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet bygger på överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, senast reviderad 1982, samt på den nordiska arbetsmiljökonventionen från 1990.

1000-tal DKK	Budget 1994	Budget 1993
Dispositionsbevilning	9 360	12 790
Nordjobb	2 500	2 519
NIVA	2 200	2 770
Summa	14 060	18 079

5.1.1 Projektmedel

Arbetsmarknad

Överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden kompletteras av två generella överenskommelser: överenskommelsen om samarbete om yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning samt överenskommelsen om förmåner vid arbetslöshet. Arbetslöshetsöverenskommelsen kommer att ersättas av den nya nordiska socialkonventionen efter EES-avtalet träder ikraft.

Uppföljning av överenskommelserna ges hög prioritet i arbetet i respektive underutskott under ämbetsmannakommittén. Dessutom lägger man vikt på utvecklingen i relationerna mellan Norden och EG samt det nordiska samarbetet med Östeuropa och de baltiska länderna.

Arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitikerna står inför betydande utmaningar på 1990-talet bl a med hänsyn till den svåra sysselsättningsituationen, strukturförändringar i arbetslivet och i företagen. Prioriterade områden är arbetsmarknadens funktionssätt samt åtgärder för att förbättra effektiviteten och flexibiliteten, marginalgruppernas situation på arbetsmarknaden och arbetslöshetens struktur och konsekvenser.

Efter- och vidareutbildning har allt större betydelse i ländernas arbetsmarknadspolitik. Ministerrådet har 1993 startat ett samarbetsprogram om löpande utveckling och anpassning av efter- och vidareutbildningen. Resultat av programmet värderas årligen och efter två års verksamhet kommer ministerrådet att ta ställning till programmets eventuella vidareförande.

Innanför det nordiska migrationssamarbetet vidareförs ett projektprogram med invandrarnas situation på arbetsmarknaden som ett av de prioriterade områden.

Nordjobb

I överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation 8/1989/k har man garanterat Nordjobbs vidareförande till slutet av 1993 med en fast driftbeviljning på 2 250 000 i fasta priser.

Avsikten med projektet är att bistå ungdomar med ett sommarjobb, bostad osv. i ett annat nordiskt land för att öka kännedom och etablera kontakter mellan ungdomar över landgränserna.

Projektidéen formulerades av den så kallade Gyllenhammar-gruppen och sedan 1986/87 har Föreningarna Norden stått för den praktiska delen av

ungdomsutbytet i samarbete med de berörda myndigheterna, speciellt genom konkreta samarbetsavtal med arbetsförmedlingarna i länderna.

På grund av den svåra sysselsättningssituationen i de nordiska länderna har det blivit svårt att uppnå de tidigare årens nivå på ca 1000 ungdomsutbyten. De positiva erfarenheterna och ungdomarnas växande intresse för programmet är dock starka incitament för vidareförandet av programmet.

Myndigheterna och Föreningarna Norden har kontinuerligt övervägt utvecklingsmöjligheter både mellan de nordiska länderna och perspektiv i att ungdomsutbytet utvidgas till områden utanför Norden. 1992 startade man således ett försöksprojekt mellan Grönland och det övriga Norden.

Nordiska rådet har antagit rekommendationen nr 40/1992/k angående Nordjobb som permanent ordning. Nordjobb-programmet har evaluerats 1993 i ministerrådets regi. Evalueringsrapporten som blev färdig 30.4.1993 kommer att bilda grundlag för omvandling av programmet till en aktivitet med 3-årig mål- och ramstyrning och för programmets eventuella anknytning till motsvarande internationella (t.ex. EG) ungdomsutbytesprogram, se även avsnitt 5.1 om ungdomsarbetslösheten.

Arbetsmiljö

Den nordiska arbetsmiljökonventionen kompletteras med ett samarbetsprogram för perioden 1990–1993. Resultaten av samarbetsprogrammet kommer att utvärderas under 1993. Ministerrådet kommer att ta ställning till behov av ett flerårigt nytt samarbetsprogram efter utvärderingen.

Medel från den ekonomiska handlingsplanen har till slutet av 1992 möjliggjort deltagandet i det europeiska standardiseringsarbetet och därmed gett möjlighet för ökad nordisk påverkan på framtidens standarder som kommer att ha betydelse för arbetsmiljön i Norden och EG-EFTA i helhet. Ministerrådet har avsatt medel ur sin ordinarie budget från och med 1993 för att garantera det fortsatta deltagandet i standardiseringsarbetet.

Ministerrådet prioriterar samarbete på arbetslivs- och arbetsrättsområdet. Aktiviteterna riktas mot samarbete angående den aktuella utvecklingen på arbetsmarknaden i Norden och den stigande internationaliseringens betydelse för arbetslivs- och arbetsrättsfrågorna i Norden.

Andra prioriterade områden är arbetsmiljöforskningsarbete och ökat erfarenhetsutbyte mellan de nordiska arbetsmiljöforskningsinstituten, modernisering av tillsynsverksamheten samt ökad fokusering på de ekonomiska styrningsmedel i arbetsmiljön.

5.1.2 Institutioner

5.1.2.1 NIVA – Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet

Budget 1994:	1 804 000 FIM
motsvarar	2 200 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Syfte med institutionens verksamhet

NIVAs huvuduppgift är att arrangera vidare- och efterutbildning för forskare och andra specialister inom arbetsmiljöområdet. Sådan utbildning skall anordnas i olika former: kurser, seminarier, symposier etc. Utöver sin roll som utbildningsanordnare skall NIVA verka aktivt för nordisk samverkan och samordning av arbetsmiljöutbildning.

Flertalet av NIVAs kursaktiviteter skall anordnas på engelska för att möjliggöra att också utomnordiska lärare engageras och att utomnordiska deltagare antas. Merparten av deltagarna skall komma från de nordiska länderna. Det skall eftersträvas att deltagandet från de nordiska länderna är något så när proportionerligt mot ländernas befolkning. NIVA-kurser bör anordnas i alla nordiska länder. Elevaktiva undervisningsformer skall användas.

2. NIVA:s verksamhet 1992–1994

NIVAs styrelse fastställer det årliga kursutbudet.

Under treårsperioden 1994–96 skall totalt minst 36 eller 12 utbildningsaktiviteter per år anordnas.

Totalt genomförs under treårsperioden en kursaktivitet som motsvarar ca 6 000 elevdagar.

Nordisk samordning kommer under perioden att bedrivas med 3,5 % av NIVAs resurser.

3. Nordiska ministerrådets resursåtagande

Nordiska ministerrådet ställer 6 423 TFIM till NIVAs förfogande för verksamhetsperioden 1994–1996. Detta anslag avses periodiseras med 2 057 TFIM år 1994, 2 140 TFIM år 1995 och 2 226 TFIM år 1996. I denna summa ingår inflationskompensation med 4,5 % för år 1994. För åren 1995 och 1996 räknas anslaget upp med 4 %. Blir inflationsindex 2 % därutöver per år skall överenskommen kunna omförhandlas. I övrigt finns det inga möjligheter till resurstillskott från Nordiska ministerrådet under perioden 1994–1996. Avgifter/intäkter inkl. räntor får institutionen använda för att täcka kostnader för verksamheten enligt tidigare praxis.

Utbetalning av anslaget sker enligt de av Nordiska ministerrådet fastställda riktlinjerna för rekvisition från institutionerna. Ev överskott efter år 1996 regleras i nästa kontraktsförhandling i januari 1995.

4. Resultatredovisning efter varje år

- 4.1 Institutionens verksamhet under perioden skall redovisas med utgångspunkt i formuleringarna i ovanstående punkt (syfte etc).
- 4.2 Det konkreta genomförandet av verksamheten redovisas årligen genom årsberättelse som institutionen ger i samband med sitt bokslut.
- 4.3 Resultatredovisningen skall innehålla:

Antal:

- kurser
- elevdagar

Kostnader:

- för kursverksamheten
- per kurs
- per elevdag
- för nordisk samordning
- för övrig verksamhet

Intäkter:

- summa deltagaravgifter
- summa övriga kursintäkter
- intäkter per kurs
- intäkter per elevdag
- övriga intäkter

Bidrag:

- ordinarie från Nordiska ministerrådet
- Baltikum stipendiemedel från Nordiska ministerrådet
- övriga bidrag

Nordisk subventioneringsgrad

- NMR bidrag/totala utgifter

Antalet anställda 31.12.

5. Evaluering

NIVAs verksamhet under perioden 1982—86 evaluerades omsorgsfullt av utomstående konsulter. Som resultat av detta har inom NIVA genomförts ett omfattande utvecklingsprogram. NIVAs styrelse konstaterade på sitt möte den 30.3.1993 att NMRs resultatrapport på ett tillräckligt sätt beskriver NIVAs nuvarande utveckling.

Inom ramen för avtalsperioden 1994—1996 genomförs år 1995 en evaluering av NIVAs verksamhet som syftar till att svara på frågorna "Är NIVAs fortsatta verksamhet motiverad?" och, ifall svaret är jakande, "I vilken riktning bör NIVAs verksamhet utvecklas?". Evalueringen baseras på en enkät som riktas till kurslederna för NIVAs kurser. NIVAs styrelse tar ställning till frågor gällande denna evaluering.

5.2 Social- og hälsovård

5.2.1 Projektmidler – socialpolitik og levnedsmidler

Budget 1994: 6 699 000 DKK

Socialpolitik

Budget 1994: 4 299 000 DKK

Total dispositionsbevilgning på det socialpolitiske området:

1000-tal DKK	Budgetforslag 1994	Budget 1993
Socialpolitik, dispositionsbevilgning	4 299	7 533 ¹

¹ inkl. NOPUS, 1 500 i 1993

Projektverksamheten bedrivs dels i form av temporär försöksverksamhet dels om utredningar och FoU-verksamhet. Projekten delas på följande områden: projekt generellt, efter- och vidareutbildning, socialvård, barn-, ungdoms- och familjepolitik, äldreområdet, handikappområdet, missbrukarfr gor samt hälso- och sjukvård.

Två permanenta samarbetskomiteer drivs på det statistiska området, Nordiska socialstatistiska komiteen NOSOSKO och Nordiska medicinalstatistiska komiteen NOMESKO. Av andra st rre projekt kan vidare nämnas Nordiska handlingsplanen mot cancer och projektet Standardisering inom hälso- och socialområdet.

Levnedsmidler

Budget 1994: 2 400 000 DKK

Nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet fra 1993 udstikker rammerne for samarbejdet. Programmet er vedtaget af ministerrådet efter Nordisk Råds 42. session i Oslo i marts 1993. Det nye program sigter på at besvare udfordringen fra Det Europæiske Fællesskab, at imødekomme den rivende teknologiske udvikling, som sker på levnedsmiddelområdet, og på at bidrage til forbedring af befolkningens kostvaner og dermed sundhed. Levnedsmiddelområdet har stor økonomisk betydning i alle europæiske lande og det regelværk, som regulerer området, er meget omfattende. Regelv rket skal sikre den frie handel, samtidig med at forbrugerne beskyttes mod sundhedsrisici fra levnedsmidler og mod vildledning i markedsføringen.

Samarbejdsprogrammet l gger vægt på at styrke de nordiske landes levnedsmiddel- og ernæringspolitik, støtte landenes forpligtende deltagelse i samarbejdet inden for EØS, EFTA og EF samt på at videreudvikle kompetencen i de små nordiske fagmiljøer.

Samarbejdet omfatter levnedsmiddelovgivning, overvågning, kontrol og tilsyn af levnedsmidler, information og oplysning over for forbrugerne og industrien samt risikovurdering, videnopbygning og udredningsarbejde.

Ministerrådet vil i 1994 på lovgivningsområdet fortsætte med projekter, som har til formål at forenkle EØS-lovgivningen og at sikre en bedre sundhedsbeskyttelse og information for forbrugerne. Dette vil gælde f.eks. vedrørende mærkning af levnedsmidler, anvendelse af tilsætningsstoffer og regler for kødkontrol. EK-Livs har i flere år anvendt en strategi med at gennemføre udredninger og udforme nordisk konsensus på områder, hvor EF-lovgivningen endnu ikke er fastsat og på dette grundlag at påvirke udarbejdelsen af internationale og EF-regler. Denne strategi vil blive fortsat i 1994 fortrinsvis på det toksikologiske område og på kontrolområdet. Ved gennemførelsen af EF-lovgivningen vil der blive lagt vægt på en fælles nordisk forståelse og fortolkning af reglerne og på et samarbejde om hensigtsmæssige tilpasninger og praktiske løsninger.

EØS-aftalen skaber nye rammer for levnedsmiddelkontrollen. Grænsekontrollen af levnedsmidler skal i princip afskaffes, og der må ikke stilles krav om forhåndsgodkendelse af varepartier eller importører fra andre EØS-lande. Ministerrådet vil i 1994 fortsat arbejde for fælles principper for og gensidig accept af kontrollen i Norden. Der vil blive lagt vægt på samarbejde vedrørende kvalitetssikring af laboratorier og kontrolmetoder.

Overvågningen af madvarernes kvalitet og sammensætningen af befolkningens kost vil blive styrket på nordisk plan gennem bedre udnyttelse af andre landes data og samarbejde ved indsamling af data om kostvaner og kostrelaterede sundhedsproblemer.

Samarbejde om information og oplysning vil blive opprioriteret i 1994.

Ministerrådet vil revidere de nordiske anbefalinger om indtagelse af næringsstoffer på grundlag af toksikologiske og ernæringsmæssige vurderinger. Arbejdet fortsættes med sundhedsmæssig vurdering af nye levnedsmidler fremstillet bl.a. med genteknologi, sundhedsmæssig vurdering af materialer, som kommer i kontakt med levnedsmidler og toksikologisk vurdering af miljøgifte som PCB, dioxiner og tungmetaller.

Nordisk bistand ved opbygning af en infrastruktur på levnedsmiddelområdet i de baltiske lande, som startedes i 1992, vil blive fortsat.

5.2.2 Institutioner

5.2.2.1 Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

Budget 1994:	2 941 000 SEK
motsvarar	3 000 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Syfte och strategier

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) är de nordiska ländernas samarbetsorgan på läkemedelsområdet, som har till uppgift:

att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden

att samordna de nordiska insatserna inom ramen för EG-samarbetet och det europeiska farmakopésamarbetet

- att initiera nordisk forskning och samarbete på läkemedelsområdet samt vara rådgivande organ för såväl de nordiska ländernas regeringar som Nordiska ministerrådet
- att bibehålla jämförbarheten i den nordiska läkemedelsstatistiken, inklusive ATC, DDD och ATCvet.

2. NLNs planerade arbete under perioden 1992–1994

2.0 Allmänna förutsättningar

Viktiga händelser i omvärlden

De förändringar som nu sker i Europa medför stora förändringar på läkemedelsområdet i Norden. Som exempel på viktiga händelser kan nämnas EES-förhandlingarna, upprättande av en europeisk läkemedelsmyndighet samt International Conference on Harmonization (ICH), ett forum för harmonisering av registreringskraven för läkemedel i Europa, Japan och USA.

Läkemedelsindustrin vill ha fortsatt samarbete

I november 1991 möttes NLN och företrädare för de nordiska läkemedelsindustriföreningarna för att diskutera NLNs roll efter 1992. Industrin såg positivt på det arbete som NLN utfört och anser att det är viktigt att harmoniseringsarbetet fortsätter. Industrin önskar dock en konkretisering av NLNs uppgifter, fasta tidsramar för genomförandet samt att NLNs beslut görs bindande för länderna.

Enligt industrin är registrering det viktigaste området för nordiskt samarbete. Det råder i dag enighet i Norden om kraven och de övergripande principerna för registrering och NLN bör arbeta för ett ömsesidigt godkännande av registreringsbeslut. På sikt bör NLN kunna bli besvärinstans om myndigheterna fattar olika beslut.

Fördelning av resurser

NLNs arbete indelas i fyra områden, Internationellt samarbete (30 %), Nordiskt registreringsarbete (35 %), Nordisk läkemedelsstatistik (25 %) och Extern information (10 %).

2.1 Internationellt samarbete

EG-samarbete

Det direkta EG-samarbetet sker via observatorsskap i EGs större expertgrupper på läkemedelsområdet. NLN representeras i 4 expertgrupper.

År	Antal expertgrupper	Antal möten	Mötesdagar
1992	4	12	24
1993	4	12	24
1994	4	12	24

EG sänder dessutom alla förslag till riktlinjer och direktiv till NLN för synpunkter.

År	Antal remissyttranden
1992	20
1993	20
1994	20

Europafarmakopésamarbete

Inom Europafarmakopésamarbetet samordnas de nordiska insatserna för gemensamma europeiska standarder för bland annat råvaror till läkemedel. Totalt finns 25 expertgrupper.

År	Antal expertgrupper
1992	25
1993	25
1994	25

2.2 Nordiskt registreringssamarbete

Projekt "Nordiska förpackningar"

Projektet innebär att ett företag kan ansöka om godkännande av en nordisk förpackning hos NLN, i stället för att skicka fem ansökningar till de olika nordiska myndigheterna.

År	Antal behandlade ansökningar
1992	50
1993	100
1994	100

EG har nyligen beslutat att samtliga läkemedel skall förses med ett patientinformationsblad där viktiga fakta om läkemedlet samlas. För att nordiska förpackningar ska kunna användas även i framtiden utarbetas nordiska tolkningsriktlinjer baserade på EGs riktlinjer.

Projekt "Nordisk registrering"

NLN utreder för närvarande vilka förutsättningar som finns för en nordisk registreringssamordning. I ett projektförslag föreslås NLN få en styrfunktion med uppgift att fördela och samordna utredningsarbete mellan länderna. Om projektet realiserar innebär det ytterligare ett steg mot en gemensam nordisk läkemedelsmarknad. Beslut fattas under våren 1992.

NLN finansierar ett möte per år för jurister inom läkemedelsmyndigheterna för att undvika att nya EG-direktiv och riktlinjer tolkas olika i de nordiska länderna. Vid dessa möten sker en gemensam genomgång och anpassning av nordiska föreskrifter och författningar.

2.3 Nordisk läkemedelsstatistik

Nordic Statistics on Medicines

NLN gör årliga sammanställningar av läkemedelsförbrukningen i de nordiska länderna. Vart tredje år publiceras valda delar av dessa sammanställningar.

NLN-sekretariatet besvarar förfrågningar dels gällande förbrukningen av läkemedel, dels beträffande de verktyg som används för att mäta denna förbrukning, ATC och DDD.

År	Antal besvarade förfrågningar
1992	100
1993	150
1994	100

NLN har påbörjat en utvärdering av ett ADB-baserat system, för att därigenom garantera en bibehållen jämförbarhet mellan de nordiska länderna samt ytterligare förbättra möjligheterna att svara på inkomna förfrågningar.

ATCvet

1989 påbörjades utarbetandet av ett system för klassificering av läkemedel till djur, ETCvet. Under 1992 publiceras riktlinjer för ATCvet. Samtidiga läkemedel för djur på den nordiska marknaden klassificeras. Detta arbete fortsätter för att på sikt överföras till WHO, i likhet med ATC för humana läkemedel.

År	Antal klassificeringar
1992	700
1993	50
1994	100

2.4 Extern information

Workshops och symposier

NLNs arrangerar workshops/symposier för att stimulera läkemedelsdebatten i Norden. Resultat och diskussioner från dessa publiceras i NLNs publikationsserie.

Under hösten 1992 planerar NLN tillsammans med läkemedelsindustrin ett symposium i GCTP (Good Clinical Trial Practice). NLN har tidigare publicerat riktlinjer för GCTP som fått stor internationell spridning (upplaga 20 000 ex).

År	Antal workshop-/symposierrapporter (upplaga)
1992	1 (2 500)
1993	1 (2 500)
1994	1 (2 500)

NLN överväger att anordna utbildningsseminarier för nya användare av läkemedelsstatistik, ATC, DDD och ATCvet. Dessa seminarier skall i så fall avgiftsfinansieras.

Nytt från NLN

NLN:s nyhetsbrev Nytt från NLN/NLN News utkommer 4 gånger per år, på skandinaviska och på engelska.

År	Antal prenumeranter (upplaga)	
	Nytt från NLN/NLN NEWS	
1992	4x1 000	4x500
1993	4x1 000	4x500
1994	4x1 000	4x500

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet (NMR) föreslås ställa 9 400 TSEK till NLN:s förfogande under perioden 1992–1994, som tänkt planeringsram. I detta belopp ingår pris-justering och löneuppräknings med 4 % per år. Överstiger de verkliga pris- och löneskillnaderna dessa pris- och löneantaganden med mer än 2,0 % per år skall anslagen kunna omförhandlas på begäran av NLN. I övrigt finns inga möjligheter till resurstillskott från NMR under 3-årsperioden. Institutionen får behålla avgifter och andra intäkter, inklusive räntor, för att täcka utgifter för verksamheten.

4. Resultatredovisning

En resultatredovisning skall inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande:

4.1 Sammanfattning

NLN:s verksamhet under året redovisas kortfattat med utgångspunkt i formuleringarna i ovanstående punkt 1 (syfte och strategier).

4.2 NLN:s resursförbrukning på dess huvudområden

- Internationellt samarbete
- Nordiskt registreringsarbete
- Nordisk läkemedelsstatistik
- Extern information

4.3 Översikter över enskilda uppgifter

- antal möten och mötesdagar i EG:s expertgrupper
- antal expertgrupper i Europafarmakopésamarbetet
- status för harmoniseringen av föreskrifter och författningar
- antal ansökningar inom projekt "Nordiska förpackningar"
- status för projekt "Nordiska registreringar"
- antal besvarade förfrågningar avseende läkemedelsstatistik
- antal klassificeringar av veterinärpreparat (ATCvet)
- antal symposier/workshops, inklusive upplaga för rapporter
- upplaga för Nytt från NLN/NLN News.

4.4 Kostnad per budgetår för:

- per möte i EG:s expertgrupper och i Europafarmakopésamarbetet
- per ansökan
- per förfrågan
- per klassificering
- per symposium/workshop
- per Nytt från NLN/NLN NEWS

4.5 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter

- Utbetalt per 31/12 fördelat enligt NMRs redovisningsmall
- Intäkter per 31/12 fördelat enligt NMRs redovisningsmall
- Antalet anställda per 31/12 med angivande av lön.

4.6 Rapport om eventuella omvärldsförändringar av betydelse för verksamheten

Resultatredovisningen skall lämnas i början av vecka 4 varje år.

5 Utvärdering

Under det sista året av perioden 1992–1994 kommer en övergripande utvärdering av NLNs verksamhet att genomföras. Denna utvärdering begränsas till att dels utvärdera om kostnaderna står i rimlig proportion till uppnådda resultat, dels om verksamheten är i överensstämmelse med NLNs syfte och strategier.

I utvärderingen av NLN skall särskilt belysas följande:

- NLNs betydelse som nordisk resurs i internationellt registrerings- och standardiseringssamarbete
- NLNs arbetsbesparande betydelse för läkemedelsmyndigheter och läkemedelsindustri
- NLNs betydelse på hälsoekonomiområdet som leverantör av förbruknings- och kostnadsjämförelser
- NLNs roll för att stimulera forskning och utveckling på läkemedelsområdet i Norden.

5.2.2.2 Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Budget 1994:	1 000 DKK
(nationell finansiering	37 190 000 SEK
motsvarar	37 934 000 DKK)

Följande är ett förslag till budgetöverenskommelse som planeringsram för en 3-års period, och som förhandlas för närvarande. Institutionen och ministerrådssekretariatet är överens om innehållet. Styrelsen har godkänt föreliggande förslag. Ej ännu vidarebehandlat i budgetprocessen:

Budgetöverenskommelse

Omfattning

1. Syfte och målsättning med Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska hälsovårdshögskolan är en institution för högre utbildning och forskning inom området folkhälsovetenskap. Vid högskolan anordnas dels vidare- och efterutbildning för personal inom såväl hälso- och sjukvården som angränsande områden i de nordiska länderna, dels forskarutbildning i folkhälsovetenskap.

Verksamheten skall bedrivas i samverkan med de myndigheter och de forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna som har uppgifter inom högskolans område. Högskolan samverkar även med utländska institutioner och internationella organ inom verksamhetsområdet.

Verksamheten skall ges en sådan inriktning att högskolan får en nordisk karaktär. Huvudvikten bör läggas vid problem av betydelse i de nordiska länderna. Uppmärksamhet bör ägnas åt dels sociala faktorer och miljöfaktorer som påverkar befolkningens hälsa och välbefinnande, dels de sociala konsekvenserna av ohälsa.

2. Nordiska hälsovårdshögskolans planerade arbete under perioden 1994–1996

Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet kan i administrativt avseende indelas på följande sätt:

- 2.1 Utbildning
- 2.2 Forskning och utvecklingsarbete
- 2.3 Konferenser/Seminarier
- 2.4 Externfinansierad verksamhet

2.1 Utbildning

Examensstrukturen vid Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) innehåller fyra nivåer, samtliga med akademisk grundutbildning eller utbildning vid högskola och motsvarande som förutsättning.

Nivå 1. Enstaka kurs

Kursbevis utfärdas efter genomgången kurs, med eller utan genomförd och godkänd tentamen.

Nivå 2. Diplom i folkhälsokunskap (Diploma of Public Health)

Utbildningen omfattar åtta kursmånader med godkända tentamina.

Nivå 3. Examen i folkhälsovetenskap (Master of Public Health, MPH)

Utbildningen omfattar diplom i folkhälsokunskap och därtill ett års studier med ett avhandlingsarbete (masteravhandling).

Nivå 4. Doktorexamen (Doctor of Public Health, Dr.PH)

Utbildningen omfattar minst två års heltidsstudier efter masterexamen eller motsvarande med ett avhandlingsarbete (doktorsavhandling).

Nivå 1–3

Utbildningen omfattar kurer och — för studerande som avlägger MPH-examen — även handledning i avhandlingsarbetet.

Undervisningen utgörs av huvudkurser (HK) och alternativa huvudkurser (AHK). Huvudkurserna omfattar 2 kursperioder om 4 veckor, en period på våren och en på hösten. De alternativa huvudkurserna omfattar 1 kursperiod om 4 veckor.

Under arbetsperioden erbjudes sammanlagt:

		Varav 1994
Kurser ¹	40	13,5
Kursmånader ²	51	18
Studerandeplatser	1 600	540
Studentmånader ³	2 400	810

¹ Med "kurs avses det antal olika kurser som planeras, oavsett antal kursgrupper (om 30 stud) och kursens längd. Ges samma kurs 2 gånger räknas den i detta sammanhang som en kurs. Denna definition antyder arbetsinsatsen för löpande utveckling av kurs och för detaljplanering av kurs.

² Med "kursmånad" avses det antal olika kurser som planeras uttryckt i antal månader (kurslängd), men oavsett antal kursgrupper (om 30 stud).

³ Med studentmånad avses en studerandes deltagande i kurs uttryckt i månader.

Nivå 2

Under perioden beräknas följande antal personer ha fullgjort 8 kursmånader, dvs. förutsättningarna för diplom i folkhälsokunskap:

		Varav 1994
Antal diplom	200	—

Nivå 3

Handledningsarbetet för MPH-avhandlingen beräknas utifrån följande tal:

		Varav 1994
Nyantagna	75	25
Registrerade	90	—
MPH-examina	30	6

Under 1994 förutsätts "kostnaden per utnyttjad studentmånad" (verksamhetsmånad) för nivå 1–3 sjunka till 32 000 kr. från 1992 års värde på 33 400 kr.

Nivå 4

Utbildningen består av forskarkurser (FU-kurs) inom avhandlingens ämnesområde samt handledning i avhandlingsarbetet.

Forskarkursena — som också är fördjupningskurser — omfattar 1 kursperiod om 2 veckor med högst 30 deltagare, det vill säga högst 15 studentmånader per kurs.

Under perioden erbjuds undervisning för sammanlagt:

		Varav 1994
Kurser	20	7
Kursmånader	10	3,5
Studandeplatser	600	210
Studentmånader	300	105

Under 1994 förutsätts "kostnaden per utnyttjad studentmånad" (verksamhetsmånad) för nivå 4 sjunka till 76 000 kr från 1992 års värde på 80 000 kr.

Handledningsarbetet beräknas utifrån följande tal:

		Varav 1994
Nyantagna	10	3
Registrerade	35	—
MPH-examina	5	2

2.2 Forskning och utvecklingsarbete

I tjänstgöringsskyldigheterna för NHV:s professorer, forskarassistenter och högskolelektorer ingår — förutom undervisning i olika former — även forskning.

Forskning som fordrar särskilt avsatt tid och resurser sker på eget ansvar och prövas inomvetenskapligt.

Resultaten framkommer bl.a. i form av artiklar som dokumenterar respektive avdelnings forskningsaktiviteter och publiceras i fackjournaler, monografier eller böcker.

Antal publikationer under perioden	150
------------------------------------	-----

Forskningen beräknas till 12 000 arbetstimmar/4 000 per år.

2.3 Konferenser/Seminarier

Syftet med dessa är att förmedla kunskap om väsentliga folkhälsovetenskapliga resultat eller att tjäna som debattforum för hälso- och sjukvårdens utveckling.

För dessa aktiviteter — som också skall vara en del av högskolans reguljära verksamhet — skall högskolan avsätta resurser. Till viss del bör kostnaderna täckas genom deltagaravgifter.

Antal konferenser under perioden	10
----------------------------------	----

2.6 Externfinansierad verksamhet

I den omfattning tillgängliga lokaler och övriga fysiska resurser medger bör uppdragsverksamhet förekomma.

Uppdragsverksamheten kan avse utbildning, undervisning, forskning (handledning), konferanser och seminarier inom det folkhälsovetenskapliga området, även av mer perifer art. I viss utsträckning kan ren lokaluthyrning förekomma. Åtminstone full kostnadstäckning skall eftersträvas.

Externfinansierad verksamhet beräknas uppgå till ca 9 MSEK under perioden, varav den största delen kommer från NMR:s program för Baltikum och Nordens närområden och innebär en folkhälsovetenskaplig utbildning för dem som är i färd med att bygga upp strukturen för den nya hälso-, sjuk- och socialvården i de baltiska länderna och för motsvarande egen folkhälsovetenskaplig utbildning.

3. Finansiering från de nordiska regeringarna

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) ställer 111 571 TSEK (i nationell valuta) till Nordiska hälsovårdshögskolans förfogande för perioden 1994 — 1996, med en tänkt fördelning på 37 190 TSEK per år. I planeringsramen har en tänkt inflation på 2,2 % för 1994 och 2,0 % för vardera året 1995 och 1996 lagts in. Överstiger den verkliga inflationen dessa antaganden med mera än 2 %-enheter, skall kontraktet kunna omförhandlas.

För överenskomna aktiviteter i paragraf 2 finns inga möjligheter för resurstillskott från ministerrådet under perioden. Fastställda avgifter, räntor och andra initiativintäkter får behållas av institutionen för att finansiera verksamheten under perioden. Eventuellt överskott/underskott i det formella bokslutet skall överföras mellan budgetåren.

Den 3-åriga budgetramen omfattar dels en total ekonomisk ram för högskolans verksamhet, dels en garantinivå för finansieringen, som motsvarar högskolans budget för år 1986. Garantinivån justeras årligen med högst det prisomräkningstal som används i ministerrådets budget. Kostnaderna för verksamheten inom garantinivån fördelas mellan länderna i samma proportioner som gäller för den gemensamma nordiska budgeten. Kostnaderna för verksamhet utöver garantinivån fördelas mellan länderna i proportion till utnyttjandegraden enligt särskild överenskommelse.

Antalet elevplatser i högskolans kurser fördelas för varje år mellan länderna i förhållande till varje lands bidrag till budgeten.

Medlen utbetalas i förskott av respektive land två gånger per år efter rekvisition från högskolan. Efter verksamhetsårets utgång skall en avräkning ske i förhållande till antalet faktiskt utnyttjade elevplatser under året eller enligt annat system som länderna kommer överens om.

Vid kostnadsfördelningen mellan länderna skall samtliga budgeterade kostnader för högskolans verksamhet fördelas på verksamhetsmånader.

4. Resultatredovisning

En resultatredovisning skall inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande:

- 4.1 Skolans verksamhet under året skall kortfattat redovisas i utgångspunkt i formuleringarna i ovanstående punkt 1 (målsättningar och syfte)
- 4.2 Resultatredovisningen skall innehålla följande:
 - Antal planerade kurser/genomförda kurser,
 - Antal planerade studentmånader/genomförda studentmånader,
 - Antal avlagda diplomeringar,
 - Antal avlagda Master-examen,
 - Antal nyinskrivna vid Master- och forskarutbildning,
 - Antal forskningstid under året,
 - Antal konferens- och kursdeltagare,
 - Antal konferenser/seminarier,
 - Antal externfinansierad utbildning
 - Antal publikationer
- 4.3 Resursfördelning/produkter
 - Kostnad/intäkt per studerandeplats
 - Kostnad/intäkt per kurs
 - Kostnad/intäkt per kursmånad
 - Kostnad/intäkter per studentmånad
 - Kostnad/intäkter för forskningen
 - Kostnad/intäkter för konferens- och seminarieverksamheten
 - Kostnad/intäkter för extern information
- 4.4 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter per kalenderår
 - Utbetalt per 31/12 totalt
 - Intäkter per 31/12 spec. för dep-anslag, avgifter och övriga inkomster
 - Antalet anställda per 31/12
- 4.5 Rapport om omvärldsförändring av betydelse för verksamheten

5. Evaluering/utvärdering

Under det sista året av perioden 1994 — 1996 kommer man att genomföra en övergripande utvärdering av NHV:s verksamhet. Denna utvärdering skall utvärderas:

- hur relevant målsättning är i förhållande till de behov som finns i Norden på det folkhälsovetenskapliga området,
- om den pedagogiska, fackmässiga och vetenskapliga verksamheten är i överensstämmelse med skolans specifika målsättning samt
- om kostnaderna står i rimlig proportion till uppnådda resultat.

5.2.2.3 Nordisk institutt for odontologisk materialprøving (NIOM)

Budget 1994:	10 485 000 NOK
motsvarar	9 856 000 DKK

Føljande är ett förslag till budgetöverenskommelse som planeringsram för en 3-års period, och som förhandlas för närvarande. Institutionen och ministerrådssekretariatet är överens om innehållet. Ej ännu vidarebehandlat i budgetprocessen.

Budsjettoverenskomst

0. Innledning

NIOM's forskning, produktgodkjenning og informasjonsarbeide er en integrert del av nordisk tannpleie. Flere av forutsetningene for NIOM's arbeid endres midlertid vesentlig ved overgangen til, og i løpet av neste kontraktperiode.

- 0.1 NIOM's produktsertifisering er en integrert del av flere innkjøpsordninger, forsikringsavtaler og tariffavtaler, som alle forutsetter bruk av NIOM-godkjente produkter. Produktsertifiseringen vil måtte endres i henhold til det europeiske samarbeid om kontroll og godkjenning av medisinsk utstyr, som trer i kraft i løpet av 1995. Direktivet for medisinsk utstyr gir retningslinjene for hvordan kontroll og godkjenning skal utføres. Det krever at kun CE-merket produkter kan selges og brukes.
- 0.2 NIOM's sertifiseringssystem, som bare delvis tilsvare kravene i Direktivet, avsluttes i løpet av 1993. Ett nytt og utvidet system basert på retningslinjene i Direktivet starter i januar 1994. Dette kan gi mulighet for direkte overgang til CE-merking av godkente produkter i 1995.
- 0.3 Direktivet krever at godkjenningen utføres av et "meldt organ" (Notified Body). Slike organer skal ha akkreditering for sin virksomhet. Det kreves også at produktsertifisering med tilhørende prøving skal kunne utføres ved organets eget prøvelaboratorium.
- 0.4 NIOM har akkreditering for virksomheten ved prøvelaboratoriet, og har søkt om akkreditering som sertifiseringsorgan.
- 0.5 Direktivet krever at et "meldt organ" ikke skal være økonomisk avhengig av inntektene fra kontroll og godkjenning for å sikre uhildethet.
- 0.6 NMR ønsker att kontroll og godkjenning skal være inntektsbasert arbeid (gebyr), og foreslår reduserte bevilgninger til NIOM.
- 0.7 NIOM's styre vil i løpet av 1993 foreslå en ny struktur og nye statutter for instituttet som er tilpasset funksjonen som europeisk kontroll- og godkjenningsorgan, samtidig som de øvrige funksjoner (standardisering, forskning, utvikling og informasjon) kan fortsette. Strukturendringer bør tre i kraft forut for, eller ved starten, av den nye kontraktperioden.

1. Målsetting og hensikt for instituttets virksomhet er:

- 1.1 at gjennom systematisk og målrettet forskning, å arbeide for at materialer som benyttes i tannpleien i de nordiske land, oppfyller myndighetenes helsemessige og tekniske krav,
- 1.2 å etablere NIOM som et konkurransedyktig organ i samband med den felles europeiske kontroll- og godkjenningsordning som skal etableres i 1995 for medisinsk utstyr,
- 1.3 å delta i, og påvirke internasjonalt standardiseringsarbeide på det odontologiske området, f.eks. innenfor ISO (International Organization for Standardization) og CEN (Comité Européen de Normalization).
- 1.4 å drive forskning og utvikling av nye materialer og metoder for restaurering i munnhulen,
- 1.5 å initiere nordisk forskning og samarbeide på det odontologiske området, samt å være rådgivende organ for såvel de nordiske lands regjeringer, som for Nordisk Minisiterråd, og
- 1.6 å drive opplysningsvirksomhet til tannhelsepersonell og andre interesserte.

2. NIOM's planlagte arbeid for perioden 1994–1996

2.1. Ressurser

- 2.1.1 Instituttets arbeid vil fordele seg på de 5 forskjellige hovedoppgavene sertifisering, prøving, standardisering, forskning og informasjon.
- 2.1.2 Ressursene til dette arbeid skal komme fra et fast tilskudd fra NMR, og ved at sertifisering og prøving skal være gebyrbelagt. Markedet for disse tjenester er imidlertid usikkert, og konkurransen med andre meldte organ kan bli stor.
- 2.1.3 Instituttet må derfor prioritere ressursene til sertifiseringsvirksomheten i den kommende periode ved redusert finansiering fra NMR. Dette er nødvendig for å kunne være konkurransedyktig og å beholde markedsposisjonen som et ledende sertifiseringsorgan. Deltagelse i standardiseringsvirksomhet og forskning må reduseres dersom ikke inntekter eller andre finanseringskilder kan kompensere for NMR's reduksjon.
- 2.1.4 Normal drift uten investering i utstyr og instrumenter er p.t. NOK 13,5 mill pr. år. Et basisbudsjett, d.v.s lønn, husleie, lys, renhold og den del andre faste utgifter utgjør NOK 12,5 mill.
- 2.1.5 NMR forplikter seg til et årlig budsjett-tilskudd: NOK 11,4 mill. pr. år. NIOM planlegger egeninntekter på NOK 3 mill pr. år. Det antas at inntektene ikke kan føre til full kostnadsdekning for sertifisering og prøving i løpet av denne kontraktsperioden, men at dette skal være et langsiktig mål for instituttet.
- 2.1.6 Fordelingen av instituttets årlige bruk av ressurser er angitt i Tabell 1.

Tabell 1. Resursfordeling (mill. NOK)

Budsjett*	Sertif.		Prøving		Standard.		Forskning		Info.	
	Mill	%	Mill	%	Mill	%	Mill	%	Mill	%
14.0	4	29	3	21	1.5	11	4	29	1.5	11

* NMR tilskudd og inntekter.

2.2. Sertifisering

NIOM starter nytt sertifiseringsystem januar 1994. Systemet er en godkjenning for markedsføring med en årlig etterkontroll i 5 år. Alle produkter som deltar i vårt nuværende sertifiseringsprogram, må meldes på nytt. Dokumentasjonskravet for sertifisering er utvidet. Det er stor usikkerhet m.h.t. hvor mange produsenter og produkter som vil delta i og med at ordningen fortsatt er frivillig, og kun gyldig for det nordiske marked det første år. Det forventes økende deltagelse i løpet av perioden.

Antall sertifiserte produkter:

1994	500
1995	800 (nye sertifiseringer og årlig etterkontroll)
1996	1200 (nye sertifiseringer og årlig etterkontroll)

Omfanget av sertifisering er antatt å bli uavhengig av budsjettalternativene når denne del av virksomheten prioriteres

2.3 Prøving

Prøving med akkrediterte metoder er utskilt som eget tilbud til produsentene. Markedet for denne tjeneste er også vanskelig å forutsi, men vil i stor grad være avhengig av pris og den service, spes. tid for prøvingen, som instituttet kan tilby. Økede investeringer gir mulighet for å utvide tilbudet om akkrediterte prøver.

Kapasitet, servicenivå, akkreditering av nye metoder og innkjøp av nye instrumenter for prøvingen er avhengig av oppnådde inntekter og de mulighetene for investeringer og/eller utvidelse som gis.

Tabell 2. Forventet antall prøvede produkter

1994	200
1995	300
1996	300

2.4 Standardisering

Sertifisering av produkter er i vesentlig grad basert på en granskning av resultater fra forskjellige prøvinger i henhold til europeiske eller internasjonale standarder. Standardene får stor betydning i det europeiske system, og det er viktig at sertifiseringspersonalet har god kjennskap til disse dokumentene. Deltagelsen i standardiseringsarbeidet må imidlertid reduseres ved reduserte budsjetter dersom ikke andre finanseringskilder kan finnes, f.eks. bidrag fra de nordiske lands standardiseringsorganisasjoner.

Tabell 3. Standardiseringsarbeid (møtedagar pr. år)*

År	Møtedagar b
1994	40
1995	40
1996	40

* ikke medregnet forberedelser, dokumentskrivning og ringtester

2.5 Forskning

Forskningsaktiviteten er en nødvendig basis for standardiseringsarbeidet så vel som for sertifiseringen og informasjonen til myndigheter og publikum. Forskningsaktiviteten må reduseres ved reduserte driftstilskudd fra NMR dersom ikke andre finanseringskilder kan finnes.

Forskningsmidler er imidlertid ofte knyttet til samarbeidsprosjekter med industrien. Dette kan gi instituttet problemer ved en vurdering av hildethet som sertifiseringsorgan.

Tabell 4. Forskning (årsverk)

År	Årsverk b
1994	10
1995	10
1996	10

2.6 Informasjon

NIOM driver informasjon til myndigheter, tannhelsepersonell, produsenter og publikum om dentale materialer. Informasjonsvirksomheten består av en rekke enkeltelementer som beskrives hver for seg. Informasjonen skal prioriteres og forøkes opprettholdt til tross for reduksjonen i NMR's budsjett-tilskudd.

2.6.1 NIOM Info

NIOM's informasjonsarbeid utgis 3 ganger i året og trykkes i 2000 eks.

2.6.2 Lister over sertifiserte produkter

Som sertifiseringsorgan er instituttet forpliktet til å publisere alle godkjenninger. Lister over sertifiserte produkter trykkes som tidligere en gang hvert år i 25000 eks.

2.6.3 Årsberetning

Årsberetning trykkes i 2000 eks. på norsk og 1000 eks. med engelsk tekst.

2.6.4 Kurs

NIOM planlegger 2 kurs pr. år.

2.6.5 Uttalelser till offentlige myndigheter

Uttalelser til myndigheter er avhengig av det antall forespørsler som foreligger. Det beregnes å medgå ca. 200 timer til dette.

2.6.6 Enkelthenvendelser fra tannhelsepersonell og private

Informasjon til enkeltpersoner gis så langt det er kapasitet. Det varierer fra korte spørsmål til relativt omfattende forespørsler.

Tabell 5. Informasjon (årlig)

NIOM-Info (eks)	2000
Lister	25000
Årsberetning (eks)	3000
Uttalelser (timer)	200
Kurs (timer)	60

2.7 Investeringsplan

- 2.7.1 Forskning, utvikling og materialprøving krever avanserte instrumenter og utstyr. Akkrediteringen av prøvelaboratoriet har også øket kravene til kvaliteten av utstyret. Instituttet skal også utføre prøvinger på oppdrag fra industrien med kontraktfestede tidsrammer i kontraktsperioden.
- 2.7.2 For å kunne opprettholde nødvendig kvalitet, og håndtere problemene ved plutselig sammenbrudd av viktige instrumenter og utstyr, er det meget nødvendig for instituttet å ha en investeringsplan og et reservefond. Investeringsplanen er imidlertid avhengig av NMR's fast budsjett-ramme og de inntekter som instituttet kan få ved salg av sine tjenester.
- 2.7.3 Det planlegges følgende investeringer i kontraktsperioden:
- En utvidelse av akkreditert fysisk/kjemisk prøving til 2 nye materialgrupper i 1994, en i 1995 og en i 1996.
 - Det planlegges en oppgradering av utstyr og deretter akkreditering for biologiske prøver (cellekultur) ved biologisk laboratorium i 1994.
 - Ombygging og utvidelse av samme i 1995 og anskaffelse av atomabsorpsjonsspektrofotometer i 1996.

Tabell 6. Investeringsplan (DKK-tusen)

1994	500
1995	500
1996	1000

3. Finansiering av instituttets virksomhet

Nordisk Ministerråd stiller 34 200 TNOK til NIOM's disposisjon for perioden 1994–1996 med en tenkt fordeling 10 635 TNOK i 1994, 11 565 TNOK i 1995 og 12 000 TNOK i 1996. I disse beløp inngår prisjusteringer med 2 % per år. Overstiger den virkelige inflasjon disse antakelser med mer en 2 %-enheter, skal kontrakten omforhandles.

Om mulighetene til inntekter fluktuere kraftig, kan omforhandling skje etter begæring av en av parterne. Dersom instituttets inntekt blir mindre enn 2 mill NOK pr. år skal omforhandling skje. Det påhviler NIOM å holde sekretariatet løpende orientert om forandringer i inntektssituasjonen. For overenskomne aktiviteter i paragraf 2 finnes det utover dette ingen muligheter for ressurstilskudd fra ministerrådet under perioden. Fastsatte avgifter, renter og andre initiativinntekter må beholdes av institusjonen for å finansiere virksomheten under perioden. Eventuelt overskudd/underskudd i det formelle årsregnskapet skal overføres mellom budgetårene.

Etter nærmere forhandlinger med NMR kan overskudd evt. overføres til neste kontraksperiode etter regnskapsmessig avklaring ved slutten av denne kontraktsperiode.

Prosjektmidler fra eksterne kilder er ikke omfattet av bestemmelsene i denne paragraf.

4. Resultatredovisning

En resultatredovisning skall inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande:

- 4.1 Institutets verksamhet under året skall kortfattat redovisas med utgångspunkt i formuleringarna ovanstående punkt 1 (syfte och målsättning)
- 4.2 NIOM:s resursförbrukning på huvudområdena:
- materialprovning
 - standardisering
 - forskning
 - informations- och utredningsverksamhet
 - administration
- 4.3 Översikter över enskilda uppgifter
- testade produkter
 - skriftliga rapporter och utredningar
 - vetenskapliga publikationer
 - deltagande i internationellt standardiseringsarbete
 - kursverksamhet
- 4.4 Resultatmått
- Kostnad per budgetår för
- per produkt
 - per ISO-standard
 - per nyhetsbrev
 - per utredningstimme
- 4.5 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter
- utbetalt per 31/12 totalt
 - intäkter per 31/12 anslag, avgifter och övriga inkomster
 - antalet anställda per 31/12
- 4.6 Rapport om förändringar i omvärlden av betydelse för verksamheten.

5. Evaluering

Tekst bestemmes etter nærmere forhandlinger med NMR.

5.2.2.4 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Budget 1994:	2 059 000 FIM
motsvarar	2 511 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Syfte och målsättning med NAD

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning är ett nordiskt samarbetsorgan inom social- och hälsovårdsområdet. Dess huvudoppgift är att verka för ett ökat forsknings- och informationssamarbete om samhällsligt viktiga alkohol- och drogfrågor. Verksamheten inriktas i huvudsak på den samhällsvetenskapliga forskningen inklusive socialmedicin och socialpsykiatri. I tillägg till alkohol och narkotika beaktas även beroendeframkallande läkemedel.

Sina uppgifter fullgör NAD genom att:

- främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom området
- initiera och planera samnordiska forskningsprojekt

- främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete
- arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutväxling.

2. NADs planerade arbete under perioden 1992–1994

2.1 Initiering av forskningsprojekt och -samarbete (forskarmånader, utredningsarbete, arbetsgrupper)

Under ifrågavarande treårsperiod står speciellt internationella perspektiv på alkohol- och drogfrågor i fokus. Under perioden 1992–1994 har nämnden för avsikt att initiera forskning och samarbete kring:

- a) preventiva åtgärder mot alkoholmissbruk (bl.a. alkohol och ekonomi, alkoholpolitikens framtid, olika slag av åtgärder)
- b) prevention av narkotikamissbruk (bl.a. internationaliseringens betydelse, olika slag av narkotikapolitiska metoder, kontrollens nivåer och objekt)
- c) rusmedelsbruk i Norden (bl.a. epidemiologiska metoder, förhållandet mellan olika rusmedel, bruksmiljöer)
- d) rusmedel och risker (barn och rusmedel, alkohol och självmord)
- e) behandlingsfrågor (behandlingsevaluering, tvångsåtgärder, familjebehandling, förhållandet mellan vård och kontroll).

Forskningen och planeringen vid denna punkt beräknas till följande:

År	Timmar	el Årsverk	NAD-möten
1992	1000	1	2
1993	1000	1	2
1994	1000	1	2

2.2 Tematiskt avgränsade arbetsmöten

NAD kommer under treårsperioden att ordna tematiskt avgränsade arbetsmöten dels som ett led i initieringen av nya forskningsprojekt, dels som självständiga verksamhetsformer.

År	Antal arbetsmöten
1992	2
1993	2
1994	2

2.3 Stöd till pågående forskningsprojekt

Nämnden stöder pågående forskningsprojekt bl.a. genom anslag till möten och ev. speciella forskningsuppgifter samt genom sekretariatsmedverkan och information.

År	Antal samarbetsprojekt
1992	3
1993	3
1994	3

2.4 Seminarier

NAD arrangerar seminarier för att skapa kontakt- och informationsmöjligheter för nordiska forskare inom olika discipliner och med olika inriktning.

År	Antal seminarier
1991	2
1992	1
1993	1

2.5 Rapporter, information och dokumentation

Under tre-års-perioden utges ett antal NAD-publikationer(böcker).

År	Antal publikationer
1992	2
1993	2
1994	1

Vidare kommer artiklar från enskilda NAD-seminarer och projekt, meddelanden från NAD (NAD-Nytt) att ingå i Nordisk Alkoholtidskrift (NAT). Detta sker fortlöpande i sex nummer per år under åren 1992-1994.

Dylika skriftliga bidrag finns i NAT

År	Antal skriftliga bidrag i NAT
1992	6
1993	6
1994	6

Sekretariatet informerar dessutom om NADs verksamhet samt aktuella rusmedelsfrågor i föredrag och föreläsningar:

År	Antal framträdanden (motsv)
1992	10
1993	10
1994	10

2.6 Forskarutväxling och -utbildning

Resestipendier för vistelser vid annan (motsv) nordisk institution utdelas efter ansökan.

År	Antal stipendier
1992	5-7
1993	5-7
1994	5-7

Under 1993-94 påbörjas planering av en forskarkurs om aktuella alkohol- och drogpolitiska frågor.

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) ställer 6,5 milj. FIM till förfogande för NAD som planeringsram för perioden 1992-1994. I detta belopp ingår pris- och löneförändringar med 4,0 % för 1993 och 1994. Överstiger de verkliga pris- och löneförändringarna dessa antaganden med mer än 2 % per år skall anslagen kunna omförhandlas. I övrigt finns inga möjligheter för resurstillskott från NMR under 3-årsperioden. Avgifter och andra intäkter kan behållas av institutionen för att täcka utgifter för verksamheten.

4. Resultatredovisning

En resultatredovisning skall inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande.

- 4.1 Nämndens verksamhet under året skall kortfattat redovisas med utgångspunkt i formuleringarna under avsnitt 1 (Mål och syfte).
- 4.2 NADs resursförbrukning på huvudområdena

FIM %

- initiering av ny forskning
 - tematiskt avgränsade möten
 - stöd till pågående forskning
 - seminarier
 - rapporter, artiklar
 - resestipendier
- 4.3 Översikt över enskilda uppgifter
 - antal forskningstimmar eller årsverk
 - antal NAD-möten
 - antal tematiskt avgränsade forskningsmöten
 - antal projekter som får stöd
 - antal seminarier
 - antal publikationer (böcker)
 - antal bidrag i NAT
 - antal framträdanden
 - antal resestipendier
 - 4.4 Kostnad per budgetår
 - per forskningstimme
 - per NAD-möte
 - per tematiskt möte
 - per seminar
 - per publikation
 - per bidrag i NAT
 - per framträdande
 - per resestipendie
 - 4.5 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter per kalenderår
 - Utbetalt 31/12. Totalt
 - Intäkter per 31/12. Anslag, avgifter och övriga inkomster
 - Antalet anställda per 31/12
 - personalöversikt
 - 4.6 Rapport om förändring i omvärlden av betydelse för verksamheten.

5. Evaluering

Mot bakgrund av att NAD tidigare inte har evaluerats skall under det sista året en övergripande utvärdering av NADs verksamhet göras. I den skall å ena sidan verksamhetsformernas relevans i förhållandet till NADs syften bedömas, å andra sidan skall forskningens kvalitet utvärderas.

5.2.2.5 Nordiska nämnden för handikappfrågor – NNH

Budget 1994:	Nordiska nämnden för handikappfrågor (Motsv.)	4 300 000 SEK 4 386 000 DKK
	Tammerfors (Center databas. hj.midl. (Motsv.)	2 239 000 SEK 2 284 000 DKK
	Støtteordning — handikapporg.	524 000 DKK
	Totalt, motsvarar	7 194 000 DKK

Budgetförslaget omfattar Nordiska nämnden för handikappfrågor och Centret för databaserade hjälpmedel i Tammerfors samt ett reducerat anslag till stödordningar till handikapporganisationernas nordiska samarbete från 1 679 TDKK i 1993 till 524 TDKK i 1994. Budgetöverenskommelsen måste därför omförhandlas på denna punkt (2.5.).

Budgetöverenskommelse

1. Mål och syfte med Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) är Nordiska ministerrådets samarbets- och expertorgan för handikappfrågor med övergripande ansvar för koordinering av handikapparbetet under ministerrådet.

NNH har sitt huvudsäte i Stockholm. NNHs dotterinstitution Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD) är placerad i Dronninglund i Danmark. En annan dotterinstitution, Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel (NUH), har inrättats på försök i Tammerfors i Finland.

NNH skall genom att främja nordiskt samarbete i handikappfrågor bidra till förverkligandet av nationella mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.

NNH har särskilt till uppgift

- att ta initiativ till nordisk samordning av insatser för att förbättra samhällets tillgänglighet för människor med funktionshinder,
- att verka för nordiskt samarbete som syftar till att tillvarata den samlade kompetensen inom specifika områden,
- att följa och stimulera forsknings- och utvecklingsarbete samt att främja informationsutbyte inom handikappområdet,
- att främja nordiskt samarbete om hjälpmedel och om insatser för att uppnå användning av ny teknik för handikappändamål.
- att administrera ekonomiska bidrag till handikapporganisationernas nordiska samarbete, samt
- att medverka till samordning av nordiska insatser i europeiskt och annat internationellt samarbete inom handikappområdet.

NNHs verksamhet förutsätter fortlöpande kontakt med myndigheter, och handikapporganisationer i Norden.

2. NNHs planerade arbete under perioden 1992–1994

NNHs arbete omfattar följande programområden: (1) Samhällets tillgänglighet för människor med funktionshinder, (2) Särskilda behovsområden, (3) Forskning och utveckling. Information, (4) Hjälpmedel och ny teknik, (5) Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete, samt (6) Europeiskt och annat internationellt samarbete.

2.1 Samhällets tillgänglighet för människor med funktionshinder

I NNHs arbete inom programområdet ingår bland annat att medverka till gemensamma nordiska problemformuleringar, att stimulera till utveckling av gemensamma nordiska funktionskrav avseende tillgänglighet för människor med funktionshinder, och att bidra till att dessa krav förs ut i praktisk tillämpning, inom Norden och i det europeiska arbetet med styrande direktiv och standarder.

Programområdet omfattar under perioden 1992–1994 följande delområden:

- Tillgänglighetsnormer för byggd miljö och kollektiva färdmedel
- Generell tillgänglighet inom informationsteknologiområdet
- Ad hoc-verksamhet

Under perioden 1992–1994 genomförs följande aktiviteter inom programområdet:

År	Kravspecifikationsprojekt	Utredningar
1992	2	2
1993	2	2
1994	2	2

2.2 Särskilda behovsområden

Inom detta programområde är NNHs arbete inriktat på sådant samarbete som syftar till att tillvarata den samlade kompetensen i Norden inom områden som rör människor med grava eller ovanliga funktionshinder. I programområdet ingår också punktinsatser inom olika samhällsområden.

Programområdet omfattar under perioden 1992–1994 följande delområden:

- Handikappgrupper
- Samhällsområden

Under perioden 1992–1994 genomförs följande aktiviteter inom programområdet:

År	Utredningar	Uppföljningsprojekt	Konferenser
1992	6	1	1
1993	6	1	1
1994	6	1	1

2.3 Forskning och utveckling. Information

Kunskapsspridning är en viktig dimension i det nordiska samarbetet inom handikappområdet. Ett praktiskt exempel är NNHs uppgift att följa och informera om pågående forsknings- och utvecklingsarbete inom sitt ansvarsområde.

Programområdet omfattar under perioden 1992–1994 följande delområden:

- Registrering av och information om pågående handikappforskning i Norden
- Information om NNHs verksamhet m.m.

Under perioden 1992–1994 genomförs följande aktiviteter inom programområdet:

- Utveckling av FoU-databas

År	Inventering FoU-projekt	NNH-Nytt	Rapporter	Informations- brochyrer
1992	1	4	4	2
1993	1	4	4	2
1994	1	4	4	2

2.4 Hjälpmedel och ny teknik

Det nordiska samarbetet på hjälpmedelsområdet syftar bland annat till nationell kompetensutveckling genom informations- och erfarenhetsutbyte, resursbesparingar genom arbetsfördelning och undvikande av dubbelarbete samt samordning av nordiska synpunkter inklusive brukarkrav i förbindelse med europeiskt och internationellt standardiseringsarbete inom området.

Programområdet omfattar under perioden 1992–1994 följande delområden:

- Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel (NUH) i Tammerfors (dotterinstitution – förlängd försöksverksamhet t.o.m. 1994)
- Samarbete med och mellan nationella hjälpmedelsinstitut
- Nordiska arbetsgruppen för harmonisering av krav inom hörselhjälpmedelsområdet
- Nordiskt Forum för Telekommunikation och Handikapp (NFTH)

Under perioden 1992–1994 genomförs följande aktiviteter inom programområdet: Stöd till Samordn. Inform.

År	Stöd till utv.proj.	Rekom.	Samordn. projekt	Inform. projekt	Konferenser
1992	10	1	4	1	1
1993	10	1	4	1	1
1994	10	1	4	1	1

2.5 Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

NNH administrerar sedan 1991 en ekonomisk stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

Arbetet med stödordningen kan i administrativt hänseende delas upp i två aktivitetsområden:

- Ärendebereidning och beslut om fördelning av stöd
- Information, uppföljning och avrapportering

Under perioden 1992–1994 genomförs följande aktiviteter inom programområdet:

År	Beredning av ansökningar	Uppföljning av beslut
1992	50	40
1993	50	40
1994	50	40

2.6 Europeiskt och annat internationellt samarbete

NNHs arbete inom detta programområde syftar bland annat till samordning av nordiska insatser i europeiskt och annat internationellt samarbete inom handikappområdet.

Programrådet delas under perioden 1992–1994 enligt följande:

- Europeiskt samarbete
- Annat internationellt samarbete

Under perioden 1992–1994 räknar man med följande antal mötesdagar på grund av detta arbete:

År	EG DG V	CEN/TC 293	TIDE	COST 219
1992	12	15	12	10
1993	15	15	10	10
1994	18	15	8	10

Därutöver räknar man med följande antal utredningar och uppföljningsprojekt under perioden:

År	Utredningar/uppföljningsprojekt
1992	2
1993	2
1994	2

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet ställer 24 900 TSEK till NNHs förfogande som planeringsram för perioden 1992–1994. Av detta belopp går 4 800 TSEK till stödordningen för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

I beloppen ingår pris- och löneförändringar med 4 % för 1993 respektive 1994. Om de verkliga pris- och löneförändringarna överstiger dessa pris- och löneantaganden med 2 % per år, skall anslagen kunna omförhandlas.

Särskilda beställningar kan läggas ut från ministerrådet under perioden 1992–1994. Det sker i så fall i form av tillägg till budgetöverenskommelsen efter särskilda förhandlingar om resurstillskott.

I övrigt finns inga möjligheter till resurstillskott från ministerrådet under treårsperioden. Intäkter inklusive räntor får behållas av institutionen för att täcka utgifter för verksamheten.

4. Resultatredovisning från NNH

En resultatredovisning skall inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande:

- 4.1 Institutionens verksamhet under året skall kortfattat redovisas med utgångspunkt i formuleringarna i ovanstående avsnitt 1 (Mål och syfte)
- 4.2 Institutionens resursförbrukning på huvudområdena

	SEK	%
– Samhällets tillgänglighet		
– Särskilda behovsområden		
– Forskning och utveckling. Information		
– Hjälpmedel och ny teknik		
– Stödordningen		
– Europeiskt/internationellt samarbete		
4.3 Översikt över enskilda uppgifter med utgångspunkt i de delområden som anges i ovanstående avsnitt 2 (NNHs planerade arbete under perioden 1992–1994)		
– antal kravspecifikationsprojekt		
– antal utredningar gällande samhällets tillgänglighet		
– antal utredningar gällande särskilda behovsområden		
– antal uppföljningsprojekt gällande särskilda behovsområden		
– antal konferenser gällande särskilda behovsområden		
– antal inventering av FoU-projekt		
– antal NNH-Nytt		
– antal rapporter		
– antal informationsbrochyrer		
– antal stöd till utvecklingsprojekt på hjälpmedelsområdet		
– antal rekommendationer		
– antal samordningsprojekt		
– antal informationsprojekt		
– antal konferenser		
– antal ansökningar till stödordningen		
– antal beslut som följs upp		
– antal mötesdagar gällande EG/DG V, CEN/TC 293, TIDE och COST 219		
– antal utredningar/uppföljningsprojekt		
4.4 Kostnad per budgetår		
– per utredning		
– per konferens		
– per NNH-Nytt		
– per rapport		
– per informationsbrochyr		
– per ansökan		
– per möte och/eller mötesdag i internationellt samarbete		

4.5 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter

- Utbetalt per 31/12 totalt
- Intäkter per 31/12 NMR-anslag och övriga intäkter
- Antalet anställda per 31/12 med angivande av lön

4.6 Rapport om omvärldsförändringar av betydelse för verksamheten

Preliminär resultatredovisning skall lämnas senast under vecka 4 varje år.

5. Utvärdering

Under perioden 1992–1994 kommer en övergripande utvärdering av NNHs verksamhet att genomföras. Utvärderingen skall utvärdera dels om kostnaderna står i rimlig proportion till uppnådda resultat, dels om verksamheten är i överensstämmelse med institutionens mål och uppgifter.

5.2.2.6 Nordisk uddannelsescenter for dövblindepersonale NUD

Budget 1994:

5 818 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Mål och syfte med Nordisk uddannelsescenter for dövblindepersonal (NUD)

NUD skall bidra till professionell utveckling av dövblindmedarbetare och deras institutioner / organisationer i Norden och främja nordiskt samarbete inom området. Där skall vara en stimulerande och utvecklande miljö, som skapar nya kunskaper, ger möjlighet till öppen, tvärfacklig diskussion, utväxling av erfarenheter och användning av internationell kunskap.

NUD skall

- sörja för en nordisk utbildning som stödjer och kompletterar nationell utbildning. Verksamheten kan ha skilda former — kurser på olika nivåer, konferenser, utvecklingsprojekt och andra former av kunskapsförmedling.
- fungera som förmedlare av information och kunskaper på dövblindområdet, och ha ett fackbibliotek för kursdeltagare och andra användare.
- insamla information om dövblindhet och upprätthålla ett kontaktnät inom dövblindfältet både i och utanför Norden för att få den nyaste kunskapen och bidra till internationellt samarbete.
- initiera och koordinera utvecklings- och forskningsarbete med sikte på utveckling av dövblindarbetets teori och praxis i Norden.

2. NUDs planerade arbete under perioden 1992–1994 (underlag från NUD)

NUDs arbete omfattar följande programområden: (1) Utbildning, (2) Resurs-service, (3) Utvecklingsarbete, och (4) Europeiskt och annat internationellt samarbete.

Med hänsyn till balancerad nordisk representation erbjuds tolkning till finska och isländska deltagare samt översättningar av material från/till finska.

2.1 Utbildning

NUD arrangerar under perioden 1992–1994 följande utbildningsaktiviteter:

År	Grund kurser	Tema- kurser	Konferenser
1992	2 1/2	2	3
1993	1 1/2	5	3
1994	1 1/2	5	3

Övrig kapacitet som blir ledig av de 2400 persondygn som NUD enligt avtal med Dronninglund slot skall årligen köpa från slottet, används till studieveckor, föreläsare, mindre arbetsgrupper, individuella FoU-arbetare och andra gäster från och utanför Norden.

2.2 Resursservice och nordisk koordinering

Inom detta programområde skall NUD insamla information och kunskaper på dövblindområdet, ha ett fackbibliotek, förmedla information och upprätthålla ett kontaktnät inom dövblindfältet i och utanför Norden.

NUDs verksamhet under perioden 1992–1994 omfattar följande delområden:

- Insamling av information och kunskaper
- Biblioteksservice
- Förmedling av information
- Nordisk koordinering

Under perioden 1992–1994 genomförs följande uppgifter inom området:

År	Nya titlar	Litteratur- listor	Nyhets- brev	Brev till kontakter	Info per telefon
1992	250	300	2	3	1000
1993	250	300	2	3	1000
1994	250	300	2	3	1000

	Individuella infoförsändelser	Besök och koordinerings- möten/dagar
1992	200	100
1993	200	100
1994	200	100

2.3 Utvecklingsarbete

NUD initierar och koordinerar utvecklingsarbete med sikte på utveckling av dövblindarbetets teori och praxis i Norden.

Under perioden 1992–1994 genomförs följande uppgifter inom området:

År	Böcker	Arbetstexter
1992	2	4
1993	2	4
1994	2	4

2.4 Internationellt arbete

NUD deltar i europeiskt samarbete å ena sidan för att få internationell kunskap till centret och å andra sidan för att bidra med sin insats i europeisk och internationell utveckling.

Under perioden 1992—1994 genomförs följande uppgifter på området:

År	Brev till kontakter	Individuella infoförsändelser	Mötes- och konferensdagar
1992	2	50	30
1993	2	50	40
1994	2	50	40

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet ställer 17 460 TDKK till NUDs förfogande för perioden 1992—1994. I detta belopp ingår pris- och löneförändringar med 3 % för 1993 respektive 1994. Om de verkliga pris- och löneförändringarna överstiger dessa pris- och löneantaganden med 1 1/2 % per år, skall anslagen kunna omförhandlas.

Särskilda beställningar kan läggas ut från ministerrådet under perioden 1992—1994. Det sker i så fall i form av tillägg till budgetöverenskommelsen efter särskilda förhandlingar om resurstillskott.

I övrigt finns inga möjligheter till resurstillskott från ministerrådet under treårsperioden. Det är dock möjligt för NUD att utanför ministerrådets beställningar åta sig andra uppdrag som passar in i NUDs verksamhet. Härvid krävs full kostnadstäckning. Intäkter inklusive räntor får behållas av institutionen för att täcka utgifter för verksamheten. Eventuellt överskott efter 1991 får överföras till nästa budgetperiod.

4. Resultatredovisning från NUD

En resultatredovisning skall inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande:

4.1 Institutionens verksamhet

Institutionens verksamhet under året skall kortfattat redovisas med utgångspunkt i formuleringarna i ovanstående avsnitt 1 (mål och syfte).

4.2 Institutionens resursförbrukning på huvudområdena

	DKK	%
— Utbildning		
— Resursservice		
— Utvecklingsarbete		
— Internationellt arbete		

4.3 Översikt över enskilda uppgifter med utgångspunkt i de delområden som anges i ovanstående avsnitt 2

- antal grundkurser
- antal temakurser
- antal konferenser
- antal andra besökare
- antal nya titlar på biblioteket
- antal litteraturlistor
- antal Nyhetsbrev
- antal brev till kontaktnät
- antal infosamtal (telefon)
- antal försändelser på begäran
- antal dagar till besök på nationella verksamheter och koordineringsmöten
- antal böcker
- antal arbetstexter
- antal brev till internationellt kontaktnät
- antal infoförsändelser på begäran
- antal mötes- och konferensdagar

4.4 Kostnad per budgetår

- per kurs- eller konferensdag
- per grundkurs
- per temakurs
- per konferenskurs
- per upprätthållning av bibliotek
- per Nyhetsbrev
- per brev till kontaktnät
- per utvecklingsarbete
- per brev till internationellt kontaktnät
- per mötes- eller konferensdag i internationellt arbete

4.5 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter

- utbetalt 31.12 totalt
- intäkter per 31.12 MR-anslaget och övriga intäkter
- antalet anställda per 31.12 med angivande av lön

4.6 Rapport av omvärldförändringar av betydelse för verksamheten

Preliminär resultatredovisning skall lämnas senast under vecka 4 varje år.

5. Utvärdering

Under perioden 1992—1994 kommer en övergripande utvärdering av NUDs verksamhet att genomföras. Utvärdering skall utröna dels om kostnaderna står i rimlig proportion till uppnådda resultat, dels om verksamheten är i överensstämmelse med institutionens mål och uppgifter.

5.2.2.7 Nordiska kontaktmannanorganet för narkotikafrågor

Budget 1994: 800 000 DKK

Nordiska kontaktmannanorganet för narkotikafrågor är ett tvärfackligt, permanent samarbetsorgan under ministerrådet i sammansättning av de ministrar som ansvarar för narkotikafrågorna med uppgift att samordna och initiera samarbetet rörande dessa frågor.

Kontaktmannanorganets uppgifter är bl.a. att följa missbrukarutvecklingen i länderna, samordna utvecklingsarbetet genom förebyggande insatser, vård och behandling, verka för samarbete och erfarenhetsutbyte kring lagstiftning och rättstillämpning samt att driva omfattande informations- och dokumentationsarbete.

1000-tal DKK	Budget 1994	Budget 1993
Dispositionsmedel	800	1 161

Verksamhet 1994: Under verksamhetsåret fortsätter fullföljandet av det åttapunktsprogram vilket antogs av det nordiska ministerrådsmötet om narkotika i Stockholm den 23. januari 1990.

5.2.2.8 Nordiskt utbildningsprogram för utveckling av social service, NOPUS

Budget 1994: 1 515 000 SEK
motsvarar 1 545 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. NOPUS syfte och verksamhet

NOPUS — Nordiskt utbildningsprogram för utveckling av social service är en samnordisk utbildningsinstitution för utbildning och vidare- och efterutbildning av socialpersonal i Norden med särskild inriktning på personal i ledande ställning.

Institutionen är underställd Nordiska ministerrådet och fungerar som självständig enhet i Nordiska hälsovårdshögskolans lokaler på Nya Varvet i Göteborg.

NOPUS målsättning realiserar genom utbildning, vidare- och efterutbildning, information samt forskning på det sociala området. Verksamhetens syfte förutsätter även kontakter till nordiska institutioner och organisationer inklusive utbildnings- och forskningsinstitutioner på detta område. All utbildning skall utifrån ett nordiskt perspektiv ge tillfälle till fördjupade studier i praktik och teori med relevans för planering och utveckling av det sociala områdets sektorer.

2. NOPUS planerade verksamhet under perioden 1992–1994

2.1 Kvalificerad vidare- och efterutbildningsverksamhet (långa kurser)

Under perioden 1992–1994 omfattar programmet ett par veckors kurser för ledande personal inom socialtjänsten.

År	Kurser	Kursdeltagare	Kursdagar
1992	4	44	40
1993	4	103	40
1994	4	103	40

Kursdeltagare som genomgått kurs och utfört en självständig arbetsuppgift erhåller kursintyg. I vissa länder kan kurs ge studiepoäng eller ersätta lagstadgad fortbildning.

2.2 Konferenser och specialkurser

Syftet med specialkurser, seminarier och konferenser är bl.a. att fördjupa kunskaper som erhållits under de längre kurserna.

År	Specialkurser	Kursdeltagare	Kursdagar
1992	5	150	20
1993	3	150	20
1994	4	150	20

2.3 Forskning och utvecklingsarbete

Under perioden 1992–94 inleds planeringen av forskningsprojekt med relevans för vidareutbildningen vid institutionen. Detta sker genom extern finansiering. Resultaten från de längre kurserna publiceras i form av rapporter, manualer m.m.

År	Rapporter
1992	1
1993	3
1994	3

2.4 Högre utbildning

Under perioden 1992–94 inleds planeringsarbetet på högre utbildning i samarbete med NHV till sådana delar som kan kombineras med tänkbar högre utbildning vid NOPUS.

År	Forskar- studerande	Kurser	Avhandlingar
1994	3	5	(1)

3. Finansieringen

Finansieringen av 2.1 sker genom de medel som tillställs av NMR. På längre sikt eftersträvas självfinansiering. Beträffande 2.2 planeras finansieringen ske

dels genom medelstilledningen, dels externt genom kursavgifter. Vid finansieringen av 2.3 och 2.4 beräknas kostnaderna för del av undervisning och handledning personalmässigt ingå i lönerna (professor, högskoleadjunkt) medan övriga utbildningskostnader täcks av intäkter i form av kursavgifter m.m.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) ställer 4,5 milj. SEK till NOPUS förfogande som planeringsram för perioden 1992—1994. I detta belopp ingår pris- och löneförändringar med 4,0 % för 1993 och 1994. Genom nationell finansiering tillställs NOPUS 2,4 milj. SEK för samma period. Överstiger de verkliga pris- och löneförändringarna dessa antaganden med mer än 2 % per år skall anslagen kunna omförhandlas. I övrigt finns det inga möjligheter för resurstillskott från NMR under 3-års perioden. Avgifter och andra intäkter kan behållas av institutionen för att täcka utgifter för verksamheten.

4. Resultatredovisning

En resultatredovisning inlämnas till Nordiska ministerrådet per kalenderår enligt följande:

- 4.1 Institutionens verksamhet under året skall kortfattat redovisas med utgångspunkt i formuleringarna under avsnitt 1 (Syfte och verksamhet)
- 4.2 Resursförbrukning på huvudområdena
 - kvalificerad vidare- och efterutbildning
 - konferenser och specialkurser
 - forskning och utvecklingsarbete
 - högre utbildning
- 4.3 Översikt över enskilda uppgifter
 - antal kurser
 - antal kursdeltagare
 - antal kursdagar
 - antal konferenser/specialkurser
 - antal kursdeltagare
 - antal kursdagar
 - antal rapporter
 - antal forskarstuderande
 - antal forskarkurser
 - antal avhandlingar
- 4.4 Resultatmått
 - Jämförelse av kostnader och intäkter
 - kostnader/intäkter per kurs
 - kostnader/intäkter för seminarie, kortkurs- och konferensverksamheten
 - kostnader/intäkter per kursdeltagare i verksamhetstyp
 - kostnader/intäkter för extern information
 - kostnader/intäkter för forskning
 - kostnader/intäkter för högre utbildning (planering, introducering).

- 4.5 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter per kalenderår
- Utbetalt per 31.12 totalt
 - Intäkter per 31.12 specificerat enligt överenskomna poster
 - Antalet anställda per 31.12
 - Antalet projektvisanknutna per 31.12.
- 4.6 Rapport om omvärldsförändring av betydelse för verksamheten.

5. Evaluering/utvärdering

Under det senaste året av perioden 1992—1994 kommer en övergripande utvärdering av NOPUS' verksamhet att genomföras. Denna utvärdering begränsas till att dels utröna om kostnaderna står i rimlig proportion till uppnådda resultat, dels om verksamheten är i överensstämmelse med institutionens syfte och strategier.

5.3 Forbrugere

5.3.1 Projektmidler

Budget 1994:

4 400 000 DKK

Forbrugerministrene har i 1993 vedtaget et program for forbrugerområdet, som skal danne grundlag for et nyt samarbejdsprogram fra og med 1994. I forhold til det gældende samarbejdsprogram lægges der større vægt på at støtte de enkelte landes forpligtende deltagelse i EØS-samarbejdet og gennemførelse af forbrugerlovgivningen. Det betragtes som en hovedopgave for det nordiske forbrugerpolitiske samarbejde at sørge for størst mulig indflydelse på den europæiske udvikling i form af stigende forbrugerindflydelse, bedre forbrugereinformation og stærkere retsstilling for forbrugerne. Nordisk Råd har peget på forbrugerområdet som et af de vigtigste satsningsområder i det indre marked dels for at sikre det høje nordiske niveau for forbrugerbeskyttelse, dels for offensivt at påvirke udviklingen i EØS.

Programmet opprioriterer desuden fokuseringen på forholdet mellem forbrug og miljø. Andre væsentlige arbejdsopgaver er, i lighed med det gældende samarbejdsprogram, at forbedre forbrugernes juridiske stilling og sikkerhed.

Programmet medfører en omorganisering af embedsmandskomiteéns arbejde for at følge op statsministernes beslutninger om politisk styring, forenkling og vægt på genuine nordiske opgaver. Opgaver, som bedre løses andre steder end inden for det nordiske samarbejde, skal udgås.

Arbejdet deles op i følgende områder: Forbrugernes retlige stilling, forbrugernes økonomiske stilling, forbrugernes sikkerhed (herunder standardisering), forbrugeruddannelse og -information, miljømærkning og andre miljøspørgsmål. Forsknings- og udredningsprojekter gennemføres på alle arbejdsområder. Resultaterne anvendes til nationale foranstaltninger og ikke mindst til opbygning af en nordisk platform for deltagelsen i EØS- og andet internationalt arbejde. Alle arbejdsområder sigter desuden på information af forbrugerne og uddannelse af børn og unge i økonomiske og andre forbrugerspørgsmål.

Prioriterede opgaver i 1994 på det forbrugerretlige område er at påvirke udviklingen af aktuelle EF-direktivforslag om f.eks. aftaler ved fjernsalg, om brugsret til time share boliger samt ansvar for tjenesteydelser, at effektivisere overvågningen af markedsføring og salg over landegrænserne for at rense ud utilbørlige metoder og specielt at forebygge uønsket TV-reklamepåvirkning af børn og unge samt at sikre den retlige beskyttelse af forbrugerne ved anvendelse af ny teknologi ved betalingsformidling, markedsføring, produktion og distribution.

På det økonomiske område satses der på videreudvikling af budgetrådgivning og rådgivning om gældssanering samt på at hjælpe forbrugerne til at udnytte de nye europæiske markedsmuligheder for finansielle tjenester på kredit-, opsparings og forsikringsområder. De forbrugerpolitiske aspekter ved liberalisering af offentlige og halvoffentlige tjenester vil blive undersøgt.

Beskyttelsen af forbrugernes sundhed og sikkerhed forventes at ske gennem internationalt samarbejde inden for rammen af EFs produktsikkerhedsdirektiv. De nordiske lande skal yde en aktiv indsats på dette område. Ministerrådet sigter på nordisk samarbejde og arbejdsdeling ved kontrol af potentielt farlige produkter på markedet. Ministerrådet vil anvende betydelige ressourcer til forbrugerdeltagelse i standardiseringsarbejdet, som i høj grad sigter på sikkerhedsspørgsmål.

Det nordiske miljømærkningsarbejde har fået et gennembrud i 1992—93, og ministerrådet prioriterer indsatserne for at udvikle kriterier for flere produktgrupper meget højt for at give forbrugerne mulighed for at vælge miljøvenlige produkter og derigennem at påvirke virksomhedernes miljøprioriteringer. Desuden er det vigtigt at sikre den bedste mulige koordinering mellem det nordiske miljømærke og EF-miljømærket angående kriteriernes niveau og administration af systemerne. Ministerrådet vil også satse på styrket forbrugeruddannelse om miljøspørgsmål og mere information om forbrugets miljøkonsekvenser.

6 Økonomi

6.1 Energi- og næringspolitikk

6.1.2 Institusjoner

6.1.2.1 Nordisk Industrifond

Budget 1994:	57 680 000 NOK
tilsvarer	54 219 000 DKK

Nordisk Industrifond skal initiere nordiske samarbeidsprogram og FoU-prosjekter innenfor strategiske områder for nordisk næringsliv der betydelige samarbeidsgevinster kan oppnås. Det skal legges særlig vekt på å utvikle samarbeidet mellom bedrift og forskningsmiljøer. Fondets hovedaktivitet er knyttet til forskning med industriell anvendelse, utført ved institutt/universitet eller i industrien. Fondet er også involvert i utdanning via stipendier.

I 1992 ble det på vegne av ministerrådet gjennomført en evaluering av fondet. Deretter ble det fastlagt en strategi for fondet som medfører at virksomheten skal konsentreres om utvikling av høyteknologi først og fremst innenfor tre utvalgte områder der Norden har særlige forutsetninger, og som kan bli grunnlaget for en positiv industriell utvikling i Norden.

Disse er:

1. Ny teknikk i næringsmiddelindustrien
2. Ny teknikk i skogs- og treindustrien
3. Ressursbesparende lette konstruksjoner

Virksomheten gjennomføres i nært samarbeid med næringslivet. Det tas sikte på å øke den industrielle medvirkning til i gjennomsnitt 50 %.

Nordisk industrifond fikk i 1993 en ekstratildeling av ministerrådets overskudd på regnskapet for 1991, på 8 MDKK.

For å kunne følge opp arbeidet som Industrifondet har satt i gang innenfor ovenstående nisjeprogram og avsluttet prosjekter utenfor nisjene, får Industrifonden en bevilgning for 1994 på 57,7 MNOK og fullmakt til å gi tilsagn om prosjektstøtte, som utbetales i påfølgende budjetterminer, innenfor en total ramme på 75 MNOK inkludert tidligere gitte tilsagn. Tilsagnen vil komme til utbetaling med maksimalt 50 MNOK i 1995 og maksimalt 25 MNOK i 1996.

6.1.2.2 NORDTEST

Budget 1994:	8 935 000 FIM
motsvarer	10 900 000 DKK

Budgetöverenskommelse

Inledning

Detta avtal gäller finansiering av NORDTESTs verksamhet enligt strategiplan 1991–95 över NMRs budget för treårsperioden 1992–1994. NORDTESTs

verksamhet under avtalsperioden och de medel som NMR planerar att ställa till förfogande för verkställande av NORDTESTs program specificeras i strategiplanen och i nedanstående paragrafer. Parterna är medvetna om att ministerrådsförslag förväntas inom det industripolitiska samarbetet och att en eventuell revision av denna överenskommelse kan bli aktuell från och med år 1993 (se moment 3).

1. NORDTEST's mål och inriktning

NORDTESTs är det nordiska samarbetsorganet inom det provningstekniska området, upprättat 1973 av NMR. Verksamheten regleras av stadga för NORDTEST, som fastställts av ministerrådet och av NORDTESTs måldokument som fastställts av styrelsen. Den löpande verksamheten regleras genom en rullande strategiplan. Strategiplanen fastställs av styrelsen, som har rätt att förändra planen under avtalsperioden utgående från förändringar i omvärlden och målgruppernas behov.

De överordnade målen inom verksamhetsområdet är att främja:

- säkerhet för liv, hälsa, miljö och materiella värden
- fri handel genom nettbrytning av tekniska handelshinder
- nordiska intressen i europeiskt och internationellt perspektiv

Arbetet är riktat mot följande målgruppers behov: näringsliv, myndigheter, standardiseringsorgan, institutioner för forskning, utveckling, provning och kontroll, allmänheten.

2. NORDTEST's planerade arbete under avtalsperioden

För uppfyllande av sina överordnade mål i enlighet med målgruppernas intressen har NORDTEST koncentrerat sin verksamhet till följande insatsområden (produkter):

- Utveckling och implementering av provningsmetoder
- Kvalitetssäkring av provningsverksamhet
- Kompetensutveckling
- Internationellt samarbete
- Information

2.1 Provningsmetoder

NORDTEST har programgrupper och fackgrupper inom olika teknikområden, vilkas huvudsakliga uppgift är framtagning av provningsmetoder. Behovet av insatser värderas löpande varvid arbete inom vissa områden minskas och utökas på andra områden. NORDTEST har ett provningsmetodregister som för närvarande upptar ca 1200 metoder. Provningsmetoder som utvecklas av NORDTEST förs vid behov vidare till CEN/CENELEC som underlag till europeisk standard. Detta arbete administreras av de nationella standardiseringsorganen, men ges ofta finansiellt stöd av NORDTEST. Även denna verksamhet bedrivs huvudsakligen i projektform.

Under perioden 1992—1994 planeras att metodregistret *utökas med 160 nya och reviderade metoder, bidrag ges till 100 internationella metoder. 40 tekniska rapporter utarbetas och 6 seminarier anordnas.*

2.2 Kvalitetssäkring av provningsverksamhet

Inom NORDTEST är kvalitetssäkringen av provningsverksamheten specifikt inriktad på laboratoriefrågor. I europeiskt perspektiv ligger Norden genom NORDTESTs verksamhet långt framme i utvecklingen på detta område. Underlag framtas genom projekt om kompetenskrav på provningspersonal, regler för ringprovning, kalibrering, tolkning av EN 45000 och ISO 9000 seriens standarder, kvalitetssäkring av programvara för laboratorier m m, som är nödvändiga förutsättningar för godkännande provningsresultat över landsgränserna. Arbetet sker i projekt och resultaten redovisas bl.a. som tekniska rapporter och i seminarier.

Under perioden 1992—1994 planeras att tas fram *6 tekniska rapporter och att hållas två seminarier.*

2.3 Kompetensutveckling

Området omfattar båda höjande av den provningstekniska kompetensen inom specifika teknikgrenar och certifiering av provningspersonal. Forskningsprogram har med insats från NORDTEST initierats inom tre teknikområden och omfattande arbeten pågår nu med extern finansiering. Initieringen sker i form av projekt som resulterar i planer för det fortsatta arbetet. Då forskningsprogrammen genomförts bearbetas resultaten i projekt som resulterar i NORDTEST-metoder.

Under perioden 1992—1994 kommer *2 tekniska rapporter* att lämnas och *1 seminarium* att anordnas. Dessutom kommer initiativ att tas för *framtagning av ett utbildningsprogram.*

2.4 Internationellt samarbete

Det internationella arbetet inom området följs bl.a. genom *medverkan i internationella organisationers arbete och stöd till det europeiska standardiseringsarbetet.* En viktig uppgift är härvid att påverka det internationella arbetet i en för Norden gynnsam riktning samt att förbereda nordisk användning av internationella metoder och förfaranden. Deltagande sker genom arbetet i Eurolab, ILAC och RILEM. Fack- och programgrupperna deltar i internationella organ, specialiserade på vissa teknikområden, som EGOLF etc.

Antalet möten styrs inte av NORDTEST utan av de internationella organisationerna. På NORDTESTs initiativ kommer *2 tekniska rapporter* att lämnas och ett seminarium att anordnas.

2.5 Information

Informationen omfattar såväl publikationsverksamhet som hållande av seminarier och symposier. Merparten av publikationerna utges på engelska. Förfrågningar från utom-nordiska länder kräver ökade resursinsatser från NORDTEST. Resultaten från projektverksamheten publiceras i form av nya provningsmetoder, tekniska rapporter, riktlinjer m.m. *NORDTEST-Info kommer att utges 2 gånger per år.*

Under perioden 1992—94 kommer dessutom 6 publikationer att utges i serien *NORDTEST Doc. Gen. Nordiskt provningstekniskt forum* kommer att anordnas löpande för NORDTESTs målgrupper.

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet beräknar FIM 28,5 milj till NORDTEST som plane-ringsram för perioden 1992—1994. I detta belopp ingår pris- och löneföränd-ringar med 4 % per år. Bli förändringen större än 6 % per år, skall kontraktet omförhandlas. I övrigt finns ingen möjlighet till basresurstillskott från NMR under kontraktperioden. Avgifter och andra intäkter inkl räntor får institutio-nen behålla efter särskilt beslut av NMR. För nya uppgifter eller utökad verksamhet som beslutas av NMR ställs särskilda medel till förfogande (t ex nytt ministerrådsförslag om det industripolitiska samarbetet).

4. NORDTEST's resultatredovisning

Resultatredovisningen under perioden 1992—1994 sker kalenderårsvis. Den består av en verbal beskrivning av verksamheten som bl.a. innehåller uppgifter om antal initierade och slutförda projekt, antal registrerade provningsmetoder och tekniska rapporter, antal utgåvor av NORDTEST-Info och Doc Gen., antal symposier och seminarier. Dessutom ges kort rapport om omvärldsförändring-ar. Bruttoredovisningen av räkenskaperna för perioden 1992—94 sker kalen-derårsvis och innehåller: Utbetalt per 31/12, intäkter per 31/12, specificerat NMR-anslag, avgifter och andra inkomster, antal fast anställda per 31/12.

5. Evaluering

Evaluering görs av ministerrådets sekretariat, fackavdelning 2 och budgetav-delningen, utgående från redovisningen av resultaten. Redovisningen komp-letteras genom diskussion mellan ministerrådets sekretariat och NORDTEST.

6.2 Regionalpolitik

6.2.2 Institutioner

6.2.2.1 NordREFO

Budget 1994:	2 942 000 SEK
motsvarar	3 000 000 DKK

Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO) initierer og samordner nordisk forskning, som er relevant for regionalpolitisk planlægning og politi-kudformning. Virksomheden har til formål at fremme et samspil mellem forsk-ning og praktisk politik samt at opbygge og udvikle nordiske forskernetværk. NordREFO gennemfører også udredninger om politisk aktuelle spørgsmål som opgave for NERP.

Instituttet har to ansatte på sekretariatet som i juli 1993 flyttet som led i en 4-årig turnus til Sverige, hvor det lokaliseres hos NORDPLAN i Stockholm.

I den forbindelse udarbejdes et nyt *forskningsprogram for perioden 1993–1997*.

I forlængelse af det forskningsprojekt, som NordREFO i 1992–93 har gennemført for EF-kommissionen om de generelle aspekter af de nordiske lande og åbningen mod øst, har NordREFO i 1993 for NERP udarbejdet et forskningsprogram med konkrete projektforslag vedr. konsekvenser for Norden af Europas regionale udvikling. Projektet gennemføres 1993–1995.

I 1990 startedes udgivelsen af *tidsskriftet NORD REVY* om regional udvikling, erhvervsliv og miljø. Målsætningen var, at tidsskriftet skulle være selv bærende i løbet af en periode på tre år, men bl.a på grund af en langsommere udvikling i abonnementsantallet end oprindeligt forventet, har NERP givet tilsagn om fortsat støtte til tidsskriftet i perioden 1993–1995.

NORD REVY flyttet 1. juli 1993 til ministerrådets sekretariat, da NordREFO flyttet til Stockholm.

NordREFO's bevilling var i 1993 forhøjet ekstraordinært i forbindelse med flytningen til Sverige.

6.3 Jord- og skogbrug

6.3.2 Institutioner

6.3.2.1 Nordisk genbank (NGB)

Budsjett 1994:	7 255 000 SEK
motsvarer	7 400 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. NGB's mandat

NGB är ett centrum för växtgenetiska resurser i de nordiska länderna.

Institutionens mandat är att

- bevara och dokumentera den genetiska variationen i nordiskt material av växtarter av värde för jord- och trädgårdsbruk. Inlagrat material skall ställas till disposition för växtförädling, växtforskning och annan bona fide användning;
- verka för en rationell samordning av de nordiska ländernas insatser rörande användning av växtgenetiska resurser inom växtförädling och förädlingsforskning;
- delta i internationellt samarbete rörande bevarande och användning av växtgenetiska resurser.

2. NGB's planerade arbete under perioden 1993–1995

2.1 Bevarandeenheten

Expertplanering

NGB har för närvarande sju arbetsgrupper av experter på olika växtslag som rekommenderar vilka krav växtmaterial måste uppfylla för att omfattas av institutionens mandat. Verksamheten detaljplaneras med hjälp av de prioriteringar som arbetsgrupperna gör för respektive växtslag inom ramen för tillgängliga medel. I varje arbetsgrupp hålls i regel ett möte per år.

Arbetsgruppernas krav och rekommenderade rutiner för ett säkert bevarande skall sammanfattas i bok vars första upplaga skall tryckas 1993.

Anskaffning

För alla odlade arter skall NGB ha, och bibehålla updaterad, en inventeringsdatabas med uppgifter om samtliga sorter som är eller har varit på sortlista i de nordiska länderna. Varje år skall prover av nya sorter på sortlistorna lagras in. Sorter som fattas men finns i andra länders samlingar skall repatrieras. Dessutom skall, i den mån relevant arbetsgrupp bedömer så behövas, lokalsorter och vildväxande material insamlas och existerande kollektioner vid nordiska forskningsinstitut föras över till NGB. Ett par hundra nya accessioner (sorter, lant-sorter, förädlingslinjer etc) beräknas tillkomma varje år.

Bevarande

Accepterat material skall bevaras under betryggande former enligt arbetsgruppernas rekommendationer. Materialet bevaras antingen ex situ som frö på institutionens eget frölager eller vegetativt i samarbete med nationella institutioner. In situ bevarande kan också förekomma. På frölagret skall grobarheten noggrant kontrolleras, ca 500 grobarhetsanalyser per år. För vegetativt bevarat material skall bevarandet säkerställas i avtal med samarbetspartner. Alla data rörande bevarandet skall registreras i databaser för att möjliggöra en kontinuerlig uppföljning och översikt över arbetet.

Förökning och föryngring

NGB skall genom förökning av accepterad material se till att tillräckligt material finnes för distribution. Genom föryngring skall NGB se till att materialets livsduglighet möter arbetsgruppernas rekommendationer. Ett hundra tal accessioner beräknas förökas/föryngras varje år.

Beskrivning och dokumentation

NGB skall kontinuerligt öka informationsmängden i institutionens databaser för att bättre kunna betjäna användarna. Upp till 500 accessioner kommer att varje år odlas för beskrivning av från 1 till ca 50 olika egenskaper.

Publicering och PR verksamhet

NGB skall publicera kataloger (1–2 per år) eller på annat sätt göra informationen om det bevarade materialet tillgänglig för växtförädlare och andra potentiella användare. NGB skall också bedriva annan PR verksamhet som syftar till

ett bättre utnyttjande av materialet och bättre almbildning på området genom ett antal föredrag och tidskriftsartiklar per år.

Service

NGB skall på förfrågan ställa inlagrat material med information till förfogande. Ca 50–70 förfrågningar efter material beräknas inkomma varje år och ca 20–30 förfrågningar efter information.

Internationellt samarbete

NGB skall delta i internationellt samarbete rörande de växtslag som faller inom institutionens mandat och på anmodan framträda i internationella fora som de nordiska ländernas representanter, 5–10 möten per år.

Vetenskapliga tjänster

NGB skall vara remissinstans för alla de nordiska länderna i frågor som rör genetiska resurser och de anställda skall vid behov delta i utredningsgrupper och andra aktiviteter kring genetiska resurser i de nordiska länderna. Förväntat är en ökad verksamhet rörande omförhandling av FAOs Undertaking on Plant Genetic Resources och som uppföljning av Konventionen om Biologisk Mångfald. Uppskattningsvis blir det 10–15 möten och remissvar per år.

2.2 Utnyttjandeenheten

NGBs styrelse skall, med hjälp av arbetsgrupperna eller särskilda utredningsgrupper, initiera projekt rörande utnyttjande av växtgenetiska resurser, där ökat nordiskt samarbete rationaliserar den nationella verksamheten. Stöd till projekt kan också beviljas efter ansökan utifrån. Medel beviljas till såväl forskningsprojekt som förädlingsprojekt.

Inriktningen på verksamheten 1993–1995 fastslås i SNPs handlingsplan för 1991–1995. Uppgifter inom följande ämnesområden prioriteras:

- Miljörelaterad forskning/förädling
- Alternativa växtslag/användningsområden
- Anpassnings- och kvalitetsförädling
- Bioteknologi
- Datateknik

NGBs stöd skall vara ett komplement till de nationella resurserna. NGB eftersträvar att medlen fördelas på flera olika växtslag. Särskilt uppmärksammas arter som inte är ekonomiskt lönsamma för förädlingen, men som er regionalpolitiskt viktiga, t.ex. arter som används i Nordens nordligaste områden. Mellan 8 och 15 projekt kommer att årligen erhålla stöd från NGB.

2.3 Externfinansierad verksamhet

I den omfattning tillgängliga lokaler och övriga fysiska resurser medger förekommer uppdragsverksamhet och annan externt finansierad verksamhet där full kostnadstäckning alltid skall eftersträvas. NGB skall bl.a. medverka i nordiska forskningsprojekt som syftar till bättre beskrivning och utnyttjande av det bevarade materialet och internationella forskningsprojekt för att fullfölja

de internationella åtaganden. Externa uppdrag beräknas innbringa ca 2 000 000 SEK per år under perioden 1993–1995, till största delen genom biståndsverksamhet (SADC-projektet).

3. Finansiering från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet ställer SEK 21 225 000 + DKK 1 907 000 till förfogande för Nordiska Genbanken som planeringsram för perioden 1993–1995. I detta belopp ingår pris- och löneförändringar med 2,2 % 1994 och 2,0 % 1995. Överstiger de verkliga pris- och löneförändringarna dessa antaganden med mer enn 2,0 % per år skall kontraktet kunna omförhandlas. I övrigt finns det inga möjligheter för resurstillskott från Nordiska ministerrådet under 3-årsperioden. Eventuella avgifter eller andra intäkter kan behållas av institutionen för att täcka utgifter för verksamheten.

4. Resultatredovisning

Institutionens verksamhet skall varje år redovisas före utgången av januari enligt följande:

4.1 Översikt

Här beskrivs huruvida huvudinriktningen av verksamheten bibehålls under året.

4.2 Konkreta resultat

a) Bevarandeenheten¹:

Det konkreta genomförandet av verksamheten redovisas med nyckeltal i tabellform. Tabellerna skall visa status 1/1, ändring under året och status 31/12 per växtslag enligt följande:

Inventering av sorter

— total antal och antal som finns bevarade

Inventering av lokalsorter

— total antal och antal som finns bevarade

Frölager

— antal accessioner (accession = enhet av växtmaterial i en genbank), fördelade enligt NGBs ansvar d v s på — långtidsansvar

— temporärt ansvar

— under utredning

— i specialkollektioner

Vegetatigt bevarande

— fördelat på länder

In situ bevarande

— fördelat på arter och antal bevarandeplatser

¹ Eftersom denna redovisning kräver att NGB delvis omstrukturerar sitt informationssystem, kommer redovisningen för 1993 att under några punkter endast inkludera status 31/12.

Förökning/föryngring

- antal accessioner i behov av förökning
- antal accessioner i behov av föryngring
- antal framgångsrikt förökade/föryngrade accessioner.

Beskrivning

- antal accessioner beskrivna under året, fördelad på antal descriptorer, t.ex. 1–5, 6–10, fler än 10

Dokumentation

- antal accessioner utan beskrivning
- antal accessioner med endast uppgifter om insamlingsplats
- antal accessioner , med dokumenterade egenskaper

Distribution

- antal förfrågningar efter material
- antal distribuerade accessioner
- antal från andra genbanker förmedlade acc.
- antal förfrågningar om databaser

b) Utnyttjandeenheten

- lista över utredningar och projekt
- redogörelse för hur avslutade utredningar/projekt har slutredovisats

4.3 Externt finansierad verksamhet

Kortfattad presentation

4.4 Resursförbrukning

Resursförbrukningen beräknas för de huvudområden som anges under punkt 2.

Enheten för bevarande

- Expertplanering
- Anskaffning
- Bevarande
- Förökning och föryngring
- Beskrivning och dokumentation
- Publicering/PR-verksamhet
- Service
- Internationell verksamhet
- Vetenskapliga tjänster

Utnyttjandeenheten

- Enskilda utredningar och projekt

Extern finansierad verksamhet

4.5 Resultatmått

- Bevarandekostnad per ex situ bevarad accession, fördelad på
- frölagre
- fältgenbanker (klonarkiv)

- (in vitro) potatis
- Kostnad per förökad/föryngrad accession fördelad på växtslag
- Kostnad per publikation

4.6 Bruttoredovisning av kostnader och intäkter

Utbetalt per 31/12 totalt

Intäkter, specificerad på NMRs anslag och övriga intäkter

Antalet anställda 31/12

4.7 Rapport om eventuella omvärldsförändringar av betydelse för verksamheten

5. Evaluering

Genbankens verksamhet vil bli evaluerat innan utgången av 1995 i förbindelse med utløpet av Tillegg til nordisk handlingsprogram for jord- og skogbruksområdet. Spesielt skal vurderes om kostnader står i rimelig forhold til oppnådde resultater, samt om virksomheten drives i samsvar med institusjonens målsetting og pålagte oppgaver.

6.3.2.2 Samarbeidsnevnden for nordisk skogforskning (SNS)

Budsjett 1994:	4 345 000 FIM
motsvarer	5 300 000 DKK

Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) har til oppgave å formidle og støtte samnordisk forskning innen skogbruket. Arbeidet koordineres med de nasjonale forskningsråd ved at disse er representert i SNS' styre.

SNS' satsingsområder omfatter bl.a. produksjon, ressursutnyttelse, skogsplanteforedling, miljøpåvirkninger på skogen og flersidig skogbruk. SNS har videre i samarbeid med NKJ iverksatt et program for den miljørettede jord- og skogbruksforskning.

SNS' budsjett går hovedsaklig til forskningsprosjekter. De nordiske midler dekker omlag 20–25 % av prosjektkostnadene. SNS tar sikte på å øke den nasjonale andel av finansieringen gjennom forskningsrådene.

6.4 Andra institusjoner

6.4.2.1 Nordiska projektexportfonden

Budget 1994:	7 049 000 FIM
motsvarar	8 600 000 DKK

Nordiska projektexportfondens (NoPEF) syfte är att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft genom att ge stöd till projekt där ett

nordiskt intresse föreligger och att i samarbete med nationella, regionala och internationella instanser bidra till att främja nordiska företags internationalisering och möjligheter att delta i projekt internationellt (utanför EG och EFTA-området). Detta görs huvudsakligen genom att villkorliga lån ges till nordiska företag för förutsknings- och lönsamhetsstudier för projekt som kan leda till affärskontrakt samt genom projektidentifikation och exportfrämjande verksamhet på fjärran marknader i nordisk regi.

NoPEF kommer i än högre grad att inrikta sin verksamhet på Östeuropa, Asien och Latinamerika, då de begränsade medel som ställs till fondens förfogande för projektfrämjande kräver en geografisk koncentration för effektivt utnyttjande. Inom ramen för det Baltiska Investeringsprogrammet har NoPEF tilldelats medel för perioden 1992 till 1995 för utveckling av små- och medelstora företag i de baltiska länderna i samarbete med nordiska företag. Från 1993 bortfaller medel från den ekonomiska handlingsplanen som särskilt örönmärkts för projektexport på miljöområdet.

6.4.2.2 Nordiska nämnden för byggbestämmelser (NKB)

Budget 1994:	1 147 500 FIM
motsvarar	1 400 000 DKK

Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, som bildades 1956, är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter. Sedan 1979 är NKB en institution under Nordiska ministerrådet.

I NKB:s arbetsprogram för 1994–1996 beskrivs målsättningen för verksamheten och ett treårskontrakt kommer att ingås. NKB skall fungera som ett nordiskt samarbetsorgan i fråga om samhällsstyrning vad gäller säkerhet, hälsa, tillgänglighet, miljö och resurshushållning inom byggsektorn. NKB skall verka för att det nordiska synsättet på byggnadernas funktion och kvalitet tillvaratas i internationella sammanhang, främst i det europeiska arbetet.

Dessutom skall NKB arbeta för att den av bostadsministrarna fastlagda Handlingsplanen för nordiska insatser beträffande byggnormer och standardisering och att det av bostadsministrarna fastlagda Handlingsprogrammet för bättre inomhusklimat förverkligas.

NKB:s sekretariat i Helsingfors har en anställd. NKB:s styrelse, består av två representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige och en från Island.

6.4.2.3 Nordiska ekonomiska forskningsrådet (NEF)

Budget 1994:	2 648 000 SEK
motsvarar	2 700 000 DKK

Budgetöverenskommelse

1. Syfte och målsättning med Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Nordiska ekonomiska forskningsrådet (NEF) är ett forskningsråd inom det ekonomiska forskningsrådet. Enligt NEF:s stadgar skall rådet initiera och stödja forsknings- och utredningsarbete som syftar till ett fördjupat ekonomiskt samarbete i Norden.

NEF fullgör sina uppgifter genom att:

- Fördela anslag till forskare/forskargrupper i Norden efter ansökan.
- Efter initiativ av rådet organisera forskningsgrupper inom speciella problemområden.
- Anordna vetenskapliga workshops i samarbete med och efter initiativ av forskare i Norden.
- Anordna vetenskapliga seminarier/symposier inom områden som rådet beslutat.
- Publicera forskningsrapporter vilka av rådet bedömts vara av god kvalitet samt av nordiskt intresse.
- Publicera en årsbok vilken beskriver pågående och avslutad forskning med stöd från rådet.
- På initiativ av Nordiska ministerrådet (NMR) genomföra mindre utredningar av ekonomisk natur.
- Upparbeta kontakter med andra forskningsråd i Norden samt med ekonomiska forskningsprogram inom EG.
- Initiera samarbete på det ekonomiska forskningsområdet med Östeuropa och särskilt de baltiska staterna.

2. NEF:s planerade arbete under perioden 1992–1994

2.1. Stöd till forskningsprojekt

NEF:s stöd till forskningsprojekt sker på två sätt. Dels fördelar rådet medel till enskilda forskare eller grupper av forskare efter ansökan och sakkunnigbedömning. Dels kan rådet själv ta initiativ till organiserandet av en eller flera forskningsgrupper inom av rådet beslutat problemområde. Initiativet till det senare slaget av forskning kan komma från rådet själv eller från NMR:

För kontraktperioden kommer NEF att prioritera följande forskningsområden i samband med att medel utannonseras.

1992–1994

- a) Forskning kring ekonomisk integration, särskilt problemen Norden och EG.
- b) Forskning kring industriell organisation.
- c) Forskning och forskarutbildning kring de ekonomiska förbindelserna mellan Norden och Östeuropa.
- d) Forskning kring produktivitet utvecklingen inom tjänstesektorerna.
- e) Forskning kring miljöekonomiska problem.
- f) Forskning kring incitamentsproblem i välfärdsstaten.

På initiativ av Nordiska ministerrådet har rådet organiserat en nordisk forskargrupp vars uppgift är att utveckla och genomföra skattevetenskaplig forskning. Detta forskningsprogram finansieras med särskilda medel och kommer att pågå åren 1990–1992.

Rådets avsikt är att varje år stödja minst fem forskningsprojekt av betydelse förutom det skatteekonomiska forskningsprogrammet.

2.2. *Anordnande av vetenskapliga workshops*

NEF:s ambition är att årligen bidra finansiellt till *minst tre workshops* inom olika problemområden. Syftet med workshopverksamheten är tvåfaldig. Dels skall verksamheten bidra till ökade kontakter och forsknings-samarbete inom Norden. Dels skall verksamheten inventera nya forskningsormåden och undersöka förutsättningarna för framtida samnordiska forskningsprojekt.

2.3 *Vetenskapliga seminarier*

Rådets ambition är att årligen avhålla *minst ett vetenskapligt seminarium* inom ett för de nordiska ekonomierna aktuellt tema. Denna del av rådets verksamhet kan komma att utvecklas under perioden.

2.4 *Publicering av vetenskapliga rapporter*

Rådet ser som en naturlig del av verksamheten som forskningsråd att *publicera viktigare resultat* i bokform. För att nå en bredare krets sker publicering även på engelska vid internationella förlag.

2.5 *Utgivande av årsbok*

Rådet avser att årligen publicera en årsbok som beskriver pågående och avslutad forskning samt övriga rådsaktiviteter.

2.6 *Samverkan med andra nordiska institutioner*

NEF reserverar årligen en viss summa för nordisk ekonomisk *utredningsverksamhet* och *samverkan* med andra nordiska institutioner. Under treårsperioden avser rådet att etablera kontakter med nordiska forskningsråd samt med anslagsgivande organ för ekonomisk forskning inom EC.

3. **Finansiering från Nordiska ministerrådet**

Nordiska ministerrådet (finansministrarna) ställer 9 016 000 TSEK till förfogande för Nordiska ekonomiska forskningsrådet som planeringsram för perioden 1992—1994. Detta anslag avses periodiceras genom årlige beslut. I dessa belopp ingår pris- och löneförändringar med 4 % för 1992, 1993 och 1994. Överstiger de verkliga pris- och löneförändringarna dessa antaganden med mer än 2 % per år skall anslagen kunna omförhandlas. I övrigt finns inga möjligheter för resurstillskott från NMR under 3-årsperioden. Avgifter och andra intäkter kan efter särskilt beslut behållas av institutionen för att täcka utgifter för verksamheten.

4. **Resultatredovisning**

4.1 Institutionens verksamhet under perioden skall redovisas med utgångspunkt i målformuleringarna under punkt 1.

4.2 Det konkreta genomförandet av verksamheten redovisas i samma termer som under punkt 2.

4.3 Resultatredovisning (ekonomiska termer)

* Forskningsprojekt efter ansökan	AA SEK ant. projekt:
* Forskningsprojekt efter initiativ av NEF	BB SEK ant. projekt:
* Genomförda workshops	CC SEK ant. WS:
* Publicering av vetensk. rapporter	DD SEK ant. rapporter:
* Utgivande av årsbok	EE SEK
* Genomförande av vetensk. seminarier	FF SEK
* Samverkan med andra institutioner	GG SEK
Anslag totalt	XXX SEK
Intäkter övriga	ZZZ SEK
Räntor	YYY SEK
Bruttoomslutning	SEK

4.4 Antalet anställda den 31/12 199x

4.5 Rapport om världsförändring vilken inverkar på institutionens inriktning och verksamhet.

5. Evaluering/utvärdering

Vid årsskiftet 1993/94 överlämnar rådet till ministerrådet en rapport om omfattningen och distributionen av de publikationerna om forskningsprojekt som omfattas av detta avtal. Rapporten utvärderas av finanssektorn i syfte att se om det finns behov av ändringar i rådets arbete.

7 Juridiska frågor

7.1 Lagstiftning

7.1.1 Projektmedel

Budget 1994: 100 000 DKK

Lagstiftningsområdets projektmedel används till att

- * Anordna nordiska konferenser och seminarier i egen regi samt lämna bidrag till motsvarande arrangemang i andras regi
- * Översätta fackorienterad informationsmaterial, mm
- * Lämna bistånd till de baltiska länderna i form av seminarier och inköp av juridisk litteratur

7.1.2 Råd för integrationsrätt (NORFEIR)

Budget 1994: 1 348 000 DKK

Nordiskt råd för forskning i europeisk integrationsrätt upprättades av justitiedepartementen år 1991.

Rådets arbete är koncentrerat på att samla in och upprätthålla en informationsbas om den forskning i integrationsrätt som bedrivs i Norden. Dessutom skall bibliotek med integrationsrättslig litteratur kartläggas. Vidare skall de nordiska forskningsinstitutionernas internationella kontaktnät utredas.

Rådet arrangerar olika former av seminarier och konferenser. Rådet kan också bidra med medel för inköp av litteratur, genomförande av forskningsprojekt och publicering av böcker och forskningsrapporter.

7.2 Jämställdhet

7.2.1 Projektmedel

Budget 1994: 2 325 000 DKK

Jämställdhetssektorns resurser kommer — utöver Nordiskt Forum — att satsas på

- * Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet
- * Nordisk koordinator för kvinnoforskning
- * Lika lön för kvinnor och män
- * Jämställdhetssektorns seminarier vid Nordiskt Forum 1994

7.2.2 Nordiskt Forum

Budget 1994: 9 227 000 DKK

Nordiska ministerrådet har beslutat att under perioden 1992—1995 avsätta totalt 13,5 MDKK till ett nytt Nordiskt Forum. År 1994 används 9,227 MDKK för detta ändamål.

8 Övrig verksamhet

8.1 Projektmedel

8.1.1 Verksamhetsbidrag

Budget 1994: 5 314 000 DKK

Från detta anslag beviljas bidrag till olika verksamheter inom samarbetsministrarnas område. Anslaget till Nordiska administrativa förbundet som minskats under de senaste åren föreslås nu avvecklas helt. Förbundets verksamhet bör fortsättningsvis kunna finansieras genom nationella medel eller via medlemsavgifter.

1000-tal DKK	Budgetförslag 1994	Budget 1993
Bidrag Nordiska administrativa förbundet	0	180
Bidrag Föreningarna Norden	899	799
Bidrag Nordiska informationskontor	1 428	1 428
Bidrag Västnorden m.m.	2 987	2 987
Summa	5 314	5 394

Posten, Bidrag Vestnorden, skal dekke ulike tiltak til styrking av det vestnordiske samarbeidet og vestnordens deltakelse i det nordiske samarbeidet m.a. reisestøtte til møtedeltakere fra Island, Færøyane og Grønland og til stedfortrederkontoret på Grønland som gis ansvaret for en forsøksordning med Nordjobb.

8.1.2 Tjänstemannautbyte

Budget 1994: 1 786 000 DKK

Tjänstemannautbytet ger statligt anställda möjlighet att lära känna förvaltningen i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Det årliga beloppet fördelas mellan länderna av en grupp bestående av en kontaktperson från varje land. Utbytesstipendierna fördelas, utbetalas och redovisas nationellt.

8.1.3 Europainformation

Budget 1994: 2 169 000 DKK

Från detta anslag finansieras särskilda insatser för att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa. Häri ingår besöksresor och seminarier för europeiska journalister och beslutsfattare. Aktiviteterna genomförs i samråd med press- och kulturcheferna vid de nordiska utrikesministerierna.

8.1.4 Nordens närområden

Budget 1994: 13 700 000 DKK

Från denna anslagspost finansieras de nordiska informationskontoren i Estland, Lettland och Litauen. Kontoren fungerar som kontakt- och informationsorgan, särskilt inom kultur och undervisning.

Dessutom bekostas stipendieprogrammet för Baltikum och andra samarbetsprojekt mellan Norden och övriga närområden från detta anslag.

1000-tal	Budget 1994	Budget 1993
Dispositionsmedel Informationskontor:	8 750	7 502
– Tallin		
– Riga	4 950	4 798
– Vilnius		
Summa	13 700	12 300

8.1.5 Generalsekreterarens disponeringsreserv

Budget 1994: 500 000 DKK

Till generalsekreterarens förfogande för stöd av t ex projekt, seminarier etc.

8.1.6 Lönereserv för institutionerna m.m.

Budget 1994: 0 DKK

Som följd av den förenklade lönebudgeteringen och systemet med flerårig mål- och ramstyrd budgetering av institutionerna bortfaller behovet för anslag med en särskild lönereserv. Skulle under löpande budgetår särskilda åtgärder krävas för någon institution kan t ex medel från satsningsområdenas projekt-beviljningar tillskjutas.

8.1.7 Information

Budget 1994: 2 610 000 DKK

Samordning/samverkan är en av huvudpunkterna i strategin för informationen om det nordiska samarbetet de kommande åren. Budgeten för 1994 fokuserar på detta begrepp — bl a planeras ett omfattande samarbete med Nordiska rådet beträffande den nordiska basinformationen.

8.1.8 Publikationsverksamhet

Budget 1994: 1 875 000 DKK

Den försöksverksamhet som inleddes 1991 har utvärderats. Efter beslut i nordiska samarbetskommittén har verksamheten nu permanentats. I enlighet med detta beslut övergår enheten vid årsskiftet till att bli en självständig resultatenhets inom sekretariatets informationsavdelning.

8.1.9 Ministerrådets reserv

Budget 1994: 3 214 000 DKK

Ministerrådsreserven används för att stödja politiskt intressanta projekt som initieras under löpande budgetår.

8.1.10 Datapolitikk

Budsjett 1994: 0 DKK

Gruppen för datapolitik avskaffas. Verksamheten avvecklas med 1993 års anslag.

8.2 Institutioner

8.2.1 Ministerrådets sekretariat

Budsjett 1994: 50 395 000 DKK

Sekretariatet har cirka 85 anställda och ledes av en generalsekretär. Sekretariatet är organiserat i tre fagavdelningar, en informationsavdelning, en ekonomi- och administrationsavdelning, en internationell enhet och generalsekretärens kontor.

Sekretariatets budget är i förhållande till 1993 reducerad med 20 % eller 12,6 MDKK. Jämför Nordisk Samarbejdskomiténs beslutning av 4. mars 1993 om sekretariatet i 1994 använder de beaktelser, som gjorts i 1993.

Indenför sekretariatet finns Nordisk Kulturfond med ett administrationsbudget på 1,5 MDKK.

8.2.2 Nordiska statistiska sekretariatet

Budget 1994: 2 481 000 DKK

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Nordiska statistiska sekretariatet utgör sekretariat för de nordiska chefstatistikermötena som betjänar och samordnar verksamheten i det nordiska statistiska utskottet.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik.

Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistisk årsbok och utger andra samnordiska statistiska publikationer.

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i de nordiska länderna. Sekretariatet är beläget i Köpenhamn. Totalt finns sex anställda.

Förberedelserna pågår för att lägga fram ett mål- och ramstyrningsavtal för åren 1994–1996.

Juridiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om handlingsprogram på konsumentområdet

(Ministerrådsförslaget, se s. 691)

1. Indledning

På mödet mellem Juridisk Udvalg og Forbrugerministrene i forbindelse med Nordisk Råds session i Århus den 10. november 1992 anmodede udvalget om, at der måtte blive arbejdet videre med henblik på at præsentere et nyt nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet, der skal efterfølge det tidligere program, som har været gældende i perioden 1988-1993.

Det nordiske samarbejde på forbrugerområdet vil også i fremtiden være af stor betydning, idet udviklingen i det internationale samarbejde snarere har øget end mindsket behovet for et nordisk samarbejde på forbrugerområdet. Ministerrådet har derfor udarbejdet et nyt handlingsprogram for forbrugerområdet, som på mange måder går videre end det tidligere forbrugerprogram fra 1988.

Det nordiske forbrugersamarbejde har dybe traditioner, idet det går ca. 50 år tilbage i tiden. Det her præsenterede handlingsprogram er det fjerde handlingsprogram, og udvalget konstaterer med tilfredshed, at ministerrådet i sin handlingsplan har lagt vægt på at udarbejde en konkret plan for det videre samarbejde, og at programmet har fået en mere international profil, hvorved man særlig satser på internationale spørgsmål, specielt de der har at gøre med Europadimensionen.

Programmet lægger også særlig vægt på miljøspørgsmål.

Planerne skal være gennemført under perioden 1994-1998.

2. Generelt

Formålet med det nordiske forbrugersamarbejde er at forsyne forbrugerne med information, forbrugerindflydelse og forbrugerbeskyttende lovgivning. Gennem de sidste 20 år har der udviklet sig en omfattende lovgivning med henblik på at værne forbrugernes interesser.

Organisationsstrukturerne i Norden er nogenlunde ensartede, og der er i Norden forbrugerombudsmand, som varetager forbrugernes interesser. De mange nordiske forbrugersammenslutninger og organisationer spiller også en vigtig rolle i beslutningsprocessen. Overenskomster kommer ikke

sjældent i stand mellem forbrugermyndigheder og erhvervslivet. Som eksempel herpå kan nævnes markedsføringsregler og regler om aftalevilkår.

Den veludviklede forbrugerpolitik er ikke bare til gavn for forbrugerne, men den bidrager også til at skabe sund konkurrence for udbydere af varer og tjenesteydelser.

3.1. Norden i Europa

En hovedopgave for det nordiske forbrugerpolitiske samarbejde er at øve den størst mulige indflydelse på den europæiske udvikling på forbrugerområdet med sigte på en stærk forbrugerindflydelse, en god forbrugerinformation og en stærk retsstilling for forbrugerne. Alene kan de nordiske lande ikke gøre sig så stærkt gældende, som de kan ved at samarbejde nordisk.

Det nordiske samarbejde bør også kunne gøre sig gældende ved gennemførelsen af europæiske regler og modeller. Samarbejdet bør her lede til, at de europæiske regler overføres på en ensartet måde i alle de nordiske lande. Dette bør kunne medføre betragtelige effektiviseringsgevinster. Da EF-reglerne ofte er minimumsregler, er der mulighed for at vedtage yderligere regler, og her vil det være af værdi, at man finder fælles nordiske beskyttelsesniveauer, således at lovgivningen forbliver ensartet.

Udvalget finder det meget vigtigt, at ministerrådet fortsætter det samarbejde, som ligger ud over det, der kræves som følge af EF og EØS-aftalen også i spørgsmål, som endnu ikke har været behandlet på europæisk plan. Det er udvalgets forventning, at resultaterne senere kan tjene som inspirationskilde med henblik på at påvirke den fælles europæiske lovgivning på længere sigt.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at ministerrådet har den videregående ambition at spille en aktiv rolle i forbindelse med udviklingen i Østeuropa. Norden kan medvirke til at opbygge infrastrukturer, som styrker forbrugernes stilling, og kan pege på og rådgive om flere forskellige metoder til at løse forbrugerpolitiske problemer på.

3.1.1. Finansielle tjenesteydelser

Der henvises til: 4.1.1. *Retlige spørgsmål*

3.2. Mål

Juridisk Udvalg er enig i den af ministerrådet fastsatte målsætning :

1. at forbedre forbrugernes retlige og økonomiske stilling samt sikkerstille deres helbred , og sikkerhed,
2. at tilgodese forbrugernes krav på miljøhensyn såvel i fremstillings- som i forbrugsleddet,
3. at udvide forbrugerforskningen,
4. at de nordiske lande skal deltage aktivt i og påvirke den europæiske udvikling på forbrugerområdet.

Ad 1. finder udvalget, at der foruden hensynet til sundhed og helbred skal tages hensyn til forbrugernes værdighed.

Ad 3. finder udvalget, at myndighederne via information bør delagtiggøre forbrugerne i indvundne forskningsresultater.

4. Prioriteringer

4.1. Retlige spørgsmål

Den enkelte forbrugers retlige stilling er typisk svagere end den persons eller det firmas, der udbyder varen eller tjenesteydelsen. Lovgivning har derfor været et stærkt instrument med henblik på at styrke forbrugernes retsstilling. I de nordiske lande kompletteres lovgivningen med forskellige frivillige aftaler, som bygger på overenskomster mellem forbrugermyndigheder og andre forbrugerorganer, forbrugerorganisationer og erhvervslivet. Tanken er, at hvor regler overholdes uden lovgivning, er der ikke behov for at lovgive.

Det nordiske samarbejde bygger på at få indført et så højt beskyttelsesniveau som muligt også i det europæiske samarbejde. En anden vigtig opgave vil være at overføre EØS- og EF/EU-regler til de nordiske landes lovgivning på en ensartet måde.

Juridisk Udvalget er tilfreds med, at ministerrådet vil tage initiativ til at styrke forbrugernes stilling på det europæiske plan blandt andet ved at muliggøre gruppesøgsmål og prøvning af grænseoverskridende tvister i reklimationsnævn, og at ministerrådet vil arbejde aktivt for at den nordiske forbrugerpolitik får gennemslag ved udformningen af regler inden for EØS- og EF/EU-området.

Udvalget konstaterer med tilfredshed, at ministerrådet vil styrke samarbejdet mellem de nordiske og europæiske tilsyns- og kontrolorganer på markedsføringsområdet.

Videre finder udvalget det berettiget at udvikle det nordiske samarbejde og føre en fælles politik, når ny teknik indføres, så som elektroniske betalingssystemer og nye markedsføringsmetoder, herunder TV-reklame, og at myndighederne arbejder for at forbrugernes retlige og økonomiske stilling beskyttes ved afregulering og privatisering af tjenester.

Udvalget efterlyser regler, der effektivt forhindrer diskriminering eller udnyttelse i markedsføringen på grund af køn, race, religion, helbredstilstand, handicap og alder etc.

På markedsføringsområdet finder udvalget, at der skal indføres regler, der lovfæster ligestilling mellem kønnene, forbyder kønsdiskriminerende markedsføring og reklame og fremhævelse af traditionelle kønsroller, og som er egnet til at krænke ligeværdsprincippet mellem kvinder og mænd hos det ene køn.

Udvalget skal gøre opmærksom på, at det ovenfor anførte om markedsføringen gælder naturligvis foruden på ligestillingsområdet også for al markedsføring, der må anses for utilbørlig eller uetisk over for børn og unge samt for alle andre enkeltpersoner eller befolkningsgrupper.

Udvalget skal også pege på nødvendigheden af en retlig regulering af reklamen for produkter, der foregiver at have en helbreds- eller skønhedsforbedrende virkning, der ikke er videnskabeligt bevis for. Denne type produkter er egnede til at skabe falske forventninger hos forbrugerne og understøtte en fortegnat virkelighedsopfattelse.

4.1.1. *Finansielle tjenesteydelser*

Der er stor interesse for nordisk samarbejde og tilpasning netop på området for finansielle tjenesteydelser. Dette falder godt i tråd med de regler, der er vedtaget og vil blive vedtaget på dette område i EF/EU og i EØS-aftalen m.v.

I denne forbindelse noterer udvalget, at EF-Kommissionen i sin nye handlingsplan på forbrugerområdet peger på, at det er en forudsætning for Det Indre Markeds ordentlige funktion, at de grænseoverskridende betalingsmidler er effektive, og at forbrugeren kan have tillid til Det Indre Marked. Det ansvar, der er forbundet med anvendelsen af kredittkort, er ligeledes vigtigt, ligesom f. eks. gennemskinnelighed i udbudet på låne-markedet og home banking bør gøres til genstand for særlig opmærksomhed.

Udvalget anmoder om, at pengeinstitutydelser og andre kreditydelser samt forsikrings- og pensionsordninger undersøges med det formål at fastsætte fællesnordiske regler på området for finansielle tjenesteydelser, med henblik på at varetage forbrugernes interesser.

4.2. *Økonomi og information*

Udvalget finder som ministerrådet, at det set fra et samfundsøkonomisk synspunkt er vigtigt, at forbrugerne kan udnytte sine økonomiske ressourcer, sine kundskaber og sin tid på bedst mulig måde. Dette forudsætter, at forbrugerne har gode kundskaber, som opnås gennem undervisning, oplysning, rådgivning og information.

Det stadig større udbud af varer og tjenesteydelser gør det vanskeligt for forbrugerne at overskue markedet og at udnytte de nye muligheder. Derfor må forbrugerne have adgang til information om udbudet og om, på hvilke vilkår varer og tjenester tilbydes. Videre er det nødvendigt at have adgang til markedet. Derfor må der ske en vis regulering af dagligvaresektoren og butiksstrukturen, og det er vigtigt, at forbrugerne har en væsentlig indflydelse ved indførelse af ny teknologisk markedsføring og distributionsrutiner.

Juridisk Udvalg er derfor enig med ministerrådet i de foranstaltninger, som ministerrådet har foreslået:

- at arbejde aktivt for at forbedre forbrugerinformationen, bl.a. gennem anvendelsen af ny informationsteknologi
- analysere erfaringerne med de nationale systemer for budgetrådgivning og skyldsanerung med det formål at forbedre dem

- at arbejde aktivt for at forbedre forbrugernes muligheder for at overskue og udnytte det internationale udbud på kredit-, opsparings-, forsikrings- og pensionsområderne
 - at arbejde aktivt for at forstærke forbrugerundervisningen, særlig i husholdningsøkonomiske spørgsmål
 - at udvikle strategier, for eksempel i spørgsmål om distribution og tilgængelighed, som øger forbrugernes muligheder for at udnytte udbudet på markedet,
- men udvalget efterlyser gennemførelsesstrategier på de nævnte områder.

4.3. Sundhed og sikkerhed

Spørgsmål om produktsikkerhed og sikkerhed over for tjenesteydelser spiller en vigtig rolle i Norden og i Europa i øvrigt. Direktiver på EF-området, f.eks. om legetøjs sikkerhed og det generelle produktsikkerhedsdirektiv er allerede gennemført og får stor betydning også i Norden med henblik på at værne forbrugernes sundhed og sikkerhed. Myndigheder og producenter får ansvaret for at alene sikre forbrugsvarer cirkulerer på markedet. På den anden side er det ikke lovligt at indføre nationale regler om varers udformning m.m., som får karakter af handelshindringer. Det er vigtigt, at forbrugernes interesse i høj sikkerhed og gode funktionsegenskaber varetages i standardiseringsarbejdet og kommer til at præge produktudviklingen. For at dette kan lade sig gøre, må forbrugerne kræve en effektiv markedskontrol udført af myndighederne i alle lande.

Udvalget er enig i de foranstaltninger, som ministerrådet har foreslået:

- at arbejde aktivt for en formålstjenlig og effektiv markedsovervågning og kontrol af produkters sikkerhed
 - at arbejde aktivt for en formålstjenlig og effektiv arbejdsfordeling mellem prøvningsorganer i de nordiske lande
 - at arbejde aktivt for nordisk forbrugerindflydelse i europæisk og i øvrigt internationalt standardiseringsarbejde
 - at videreudvikle den nordiske deltagelse i internationale systemer for information om (notificering om) farlige varer
 - at fremme samordningen mellem nationale, nordiske og internationale skaderapporteringssystemer
 - at arbejde aktivt for et fælles europæisk regelsystem for mærkning af varer
 - at arbejde aktivt for at ny teknologi bliver forbrugervenlig, og at der tages særligt hensyn til børn, ældre og handicappede,
- men udvalget efterlyser også her, at der arbejdes på at tilvejebringe fælles gennemførelsesbestemmelser om, hvordan man vil nå de opstillede mål.

4.4. Forbrugerne og miljøet

Sammenhængen mellem miljø- og forbrugerpolitik bliver stadig stærkere. Forbrugerne kan gennem deres miljøbevidste efterspørgsel styre produk-

tionen og udbudet af varer og tjenesteydelser i en mindre miljøbelastende retning.

Det nordiske miljømærkningssamarbejde, som indførtes i 1989, gør det enklere for forbrugerne at handle miljøbevidst.

Udvalget er enig i de foranstaltninger, som ministerrådet foreslår:

- at arbejde aktivt for at forbrugeruddannelsen og informationen om miljøspørgsmål forstærkes
 - at arbejde aktivt for at øge forbrugernes muligheder for indflydelse på miljøpolitikken
 - at arbejde aktivt for at først og fremmest produkter, der har en høj belastning på miljøet og stor efterspørgsel (dagligvarer) omfattes af miljømærkningen
 - at arbejde aktivt for at Norden medvirker i udformningen af det europæiske miljømærkningssystem,
- men udvalget savner gennemførelsesforanstaltninger på de enkelte områder.

Udvalget skal også gøre opmærksom på den konkurrenceforvridning, der kan forårsage dyrere varer for forbrugerne i lande med stærk miljølovgivning i forhold til lande med en mindre veludviklet miljølovgivning. Udvalget foreslår, at ministerrådet sikrer sig, at der ikke sker en forvridning af konkurrenceforholdene til ugunst for miljøbevidste forbrugere.

5. Forbrugerforskning

På grund af de meget færre midler, der er til rådighed for forbrugerne, set i forhold til erhvervslivets ressourcer, er det af største betydning, at forskningen dækker så mange områder som muligt og er så økonomisk som mulig i forhold til udbudet. Dette gælder på det juridiske, økonomiske, tekniske, miljø- og mediemæssige område samt på området for sundhed og sikkerhed.

Udvalget er enig i de af ministerrådet foreslåede foranstaltninger:

- at udvikle et nordisk forbrugerpolitisk forskningsprogram
 - at arbejde aktivt for øget forbrugerforskning på nordisk og europæisk plan,
- men udvalget savner konkrete gennemførelsesforanstaltninger.

6. Samarbejdet med Nordens nærområder

Udvalget er enig i, at de nordiske lande bør virke for at forbrugerne i Østeuropa får en styrket stilling i forhold til producenter af såvel offentlige som private varer og tjenesteydelser. Specielt er det vigtigt at støtte opbygningen af forbrugerorganer og at stimulere lovgivningen. Udvalget skal pege på, at varer og tjenesteydelser fra Østeuropa, der er kommet i stand efter samme regler som dem, der gælder i Norden og i EØS og EF/EU, bør have en let adgang til disse markeder på lige vilkår.

Ministerrådet vil:

- udvikle kontakterne mellem staterne i Østeuropa og de nordiske lande.

7. Organisation

Nordisk forbrugersamarbejde kendetegnes ved et bredt samarbejde også inden for den nordiske samarbejdsstruktur mellem myndigheder og andre forbrugerorganer. Ifølge den nordiske statsministerrapport fra 1992 skal den politiske styring af det nordiske samarbejde forstærkes samtidigt som det direkte samarbejde med berørte parter skal bevares.

Ansvar for videreførelsen af forbrugersamarbejdet og denne handlingsplan ligger hos Nordisk Ministerråd (Forbrugerministrene) og en embedsmandskomité, Nordisk Embedsmandskomité for Forbrugerspørgsmål, som forbereder ministrenes arbejde og gennemfører ministerrådets beslutninger. Ordførerlandet har ansvaret for helheden og fremdriften og leder samarbejdet i Forbrugerministerrådet og i Embedsmandskomitéen for Forbrugerspørgsmål.

Samarbejdet mellem myndigheder og andre forbrugerorganer og sammenslutninger støttes af et bredt sammensat forbrugerudvalg med tre til fem repræsentanter fra myndigheder og andre forbrugerorganer, interesseorganisationer og forskningsmiljøer i hvert nordisk land.

Embedsmandskomitéen og et under denne nedsat antal styregrupper har ansvaret for, at forbrugerhandlingsprogrammet gennemføres. Handlingsprogrammet gennemføres i praksis gennem nordiske projekter f.eks. vedrørende samordning af regel- og kontrolsystemer, forsknings- og undersøgelsesprojekter samt informationsudveksling.

8. Økonomiske forudsætninger

Forbrugerområdet hører til de af statsministrene prioriterede områder i det nordiske samarbejde og får del af de fælles midler i form af penge og sekretariatsbistand, som bevilges på det nordiske budget.

Handlingsprogrammet gennemføres inden for rammerne af Nordisk Ministerråds budget. Desuden forudsætter det nordiske forbrugersamarbejde et stort tilskud af nationale ressourcer.

9. Konklusion

Ministerrådets forslag til handlingsprogram på forbrugerområdet finder udvalget handlingsorienteret, målbevidst og moderne.

Når Juridisk Udvalg har efterlyst konkrete gennemførelsesforanstaltninger på en række punkter, er udvalget klar over, at dette først kan gøres, når arbejdet er kommet i gang. Udvalget vil derfor se frem til i ministerrådets kommende årsberetninger, C 1, og i ministerrådets fremtidsplaner, C 2, at følge, hvor langt ministerrådet er kommet med henblik på at planlægge og gennemføre målsætningen i handlingsprogrammet også med henblik på at vedtage gennemførelses- og kontrolforanstaltninger på de enkelte delområder i handlingsprogrammet.

På markedsføringsområdet finder udvalget, at der skal indføres regler, der lovfæster ligestilling mellem kønnene, forbyder kønsdiskriminerende

markedsføring og reklame og fremhævelse af traditionelle kønsroller, og som er egnet til at krænke ligestillingsprincippet mellem kvinder og mænd hos det ene køn.

Udvalget skal gøre opmærksom på, at det ovenfor anførte om markedsføringen gælder naturligvis foruden på ligestillingsområdet også for al markedsføring, der må anses for utilbørlig eller uetisk over for børn og unge samt for alle andre enkeltpersoner eller befolkningsgrupper.

Udvalget konstaterer, at der findes stor interesse for nordisk samarbejde og tilpasning netop på området for finansielle tjenesteydelser. Dette falder godt i tråd med de regler, der er vedtaget og vil blive vedtaget på dette område i EF/EU og i EØS-aftalen m.v.

Udvalget understreger, at en ny regulering ikke må lede til omkostninger af betydelig størrelse og således til højere forbrugerpriser, og at al unødvendig regulering og unødvendigt bureaukrati bør undgås.

Udvalget forventer, at handlingsprogrammet samtidig med at det kommer til at foreligge på et af de nordiske sprog og finsk også bliver tilgængeligt på engelsk med henblik på at kunne anvendes i internationalt samarbejde.

Med henvisning til det ovenfor anførte foreslår Juridisk Udvalg, at
Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført om retlige spørgsmål

2. at Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994 fremlægger forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tager hensyn til, hvad udvalget har anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser.

Mariehamn, den 8. november 1993

Marianne Fischer Boel (V)

Ulf Guttormsen (A)

Dorrit Myltoft (RV)

Heikki Riihijärvi (SR)

Birthe Sörestedt (s)

Eirin Faldet (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Hans Nyhage (m) Formand

Kimmo Sasi (Kok.)

Særlig udtalelse:

Johan J. Jakobsen (Sp) og Lars Werner (v) finder, at udkastet til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og udvalgets betænkning for ensidigt sigter mod gennemførelsen af europæiske regler og modeller på bekostning af den nordiske dimension.

Disse medlemmer mener, at hovedopgaven for det nordiske forbrugersamarbejde må være at fremme de nordiske forbrugeres interesser. "Gennemførelse af europæiske regler og modeller" og overførelse af sådanne regler "på en ensartet måde i alle de nordiske lande" må komme i anden række.

Medlemmerne henviser videre til, at der for tiden foregår en debat om de enkelte landes ret til at kræve højere standarder og stille strengere krav m.h.t. vigtige forbrugerinteresser som sundhed, sikkerhed og miljø og mener, at denne ret burde have været præciseret i udvalgets betænkning.

Reservation:

Udvalgets medlem, *Aage Brusgaard (FP)*, kan ikke tilslutte sig ministerrådsforslaget og udvalgsflertallets betænkning, idet det efter hans opfattelse vil være til skade for de nordiske producenter og dermed også til skade for beskæftigelsen i Norden.

B 139/j

Ministerrådsförslag

om nordiskt handlingsprogram på konsumentområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om handlingsprogram på konsumentområdet för behandling under Nordiska rådets 43:e session i Mariehamn. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet kommer därefter att slutligt behandla programmet.

Stockholm den 30 september 1993

På Nordiska ministerrådets vägnar

Inger Davidson

Pär Stenbäck

Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram för konsumentområdet

Förelägges av Nordiska ministerrådet (konsumentministrarna)

Med hänvisning till

- Samarbetsprogrammet, som har varit gällande sedan 1989,
- Konsumentsektorns seminarium om det framtida nordiska samarbetet den 20-21 maj 1992 i Bergen,
- Rapporten från statsministrarnas personliga representanter för nyvärdering av det nordiska samarbetet (Iloniemi-rapporten) från den 14 augusti 1992 samt rapporten från uppföljningsgruppen för nyvärdering av det nordiska samarbetet (Støre-rapporten) från den 11 november 1992,
- Juridiska utskottets möte med konsumentministrarna i Århus den 10 november 1992, där ordföranden för ministerrådet presenterade övervägandena inför ett nytt handlingsprogram,
- Konsumentsektorns policydokument om det framtida nordiska samarbetet på konsumentområdet från den 7 december 1992,
- Ministerrådets (konsumentministrarnas) möte i Lillehammer den 11-12 januari 1993,
- Remiss till Ämbetsmannakommittéerna för livsmedelsfrågor, miljöfrågor, lagstiftningsfrågor, jämställdhetsfrågor, utbildningsfrågor samt Nordiska socialpolitiska kommittén,

förelägger Nordiska ministerrådet följande förslag till handlingsprogram för konsumentområdet.

Handlingsprogram för det nordiska konsumentsamarbetet under perioden 1994-1998

1. Inledning

1.1. Den nordiska modellen

De nordiska ländernas gemensamma kultur och historia, demokratiska traditioner och besläktade språk har gjort det möjligt att utveckla ett nära och konstruktivt samarbete inom olika områden, däribland konsumentområdet. De många likheterna i de nordiska ländernas konsumentpolitik gör att man kan tala om en nordisk modell.

Samarbetet syftar till att stärka konsumenterna genom information, inflytande och lagstiftning. En omfattande lagstiftning för att värna konsumentintressena har utvecklats under de senaste tjugo åren.

Även organisationsstrukturen på konsumentområdet är likartad. Det finns i Norden konsumentombudsmän som agerar på konsumenternas vägnar. Den nordiska modellen innebär också att andra konsumentföreträdare,

t.ex. konsumentorganisationer tillerkänns en viktig roll i beslutsprocessen. Ett typiskt nordiskt inslag är att konsumenternas ställning förbättras genom förhandlingar mellan konsumentföreträdare och näringsliv, som leder till överenskommelser om bl. a. marknadsföring och avtalsvillkor. Det finns vidare en billig och enkel hantering av tvistemål mellan konsumenter och näringsidkare, som sköts av särskilda reklamationsnämnder.

En väl utvecklad konsumentpolitik är inte bara till gagn för konsumenterna. Den bidrar också till sunda konkurrensförhållanden och får därmed betydelse även för andra aktörer på marknaden.

1.2. Norden i Europa

Det är en huvuduppgift för det nordiska konsumentpolitiska samarbetet att utöva största möjliga inflytande på den europeiska utvecklingen på området, med sikte på starkt konsumentinflytande, god konsumentinformation och en stark rättslig ställning för konsumenterna. En samordning av de nordiska ländernas konsumentpolitik ger möjlighet att utöva ett sådant inflytande. Men det nordiska samarbetet är också avsett att ge positiva effekter när gemensamma europeiska regler och modeller skall övertas av de nordiska länderna. Samarbetet kan här leda till att de europeiska reglerna överförs på likartat sätt i alla de nordiska länderna. Det kan dessutom ge effektivitetsvinster av olika slag. Reglerna på konsumentområdet inom EG har ofta minimikaraktär och tillåter avvikelser till fördel för konsumenterna. Det ligger också ett värde i att man finner gemensamma nordiska skyddsnivåer när reglerna överförs till nationell rätt.

Därutöver finns det ett fortsatt behov av att uppnå gemensamma lösningar av frågor som ännu inte har behandlats på ett europeiskt plan. Förhoppningsvis kan resultaten senare tjäna som inspirationskälla för och påverka en gemensam europeisk lösning.

De nordiska länderna har vidare ambitionen att spela en aktiv roll i samband med utvecklingen i Östeuropa. Norden kan t. ex. medverka till att bygga upp infrastrukturer som stärker konsumenternas ställning och lära ut olika metoder att lösa konsumentpolitiska problem.

2. Mål

Följande övergripande mål gäller för det nordiska samarbetet:

1. att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning samt deras hälsa och säkerhet
2. att tillgodose konsumenternas krav på miljöhänsyn
3. att utvidga och bredda konsumentforskningen
4. att delta i och påverka den europeiska utvecklingen på konsumentområdet.

3. Prioriteringar

3.1. Rättsliga frågor

Den enskilde konsumentens ställning är, typiskt sett, svagare än näringsidkarens (företagets). Lagstiftning har därför använts som ett instrument för att stärka konsumentens ställning. Lagarna kompletteras i de nordiska länderna med olika frivilliga ordningar, som ofta bygger på överenskommelser mellan konsumentmyndigheter och andra konsumentorgan, konsumentorganisationer och näringslivet.

Det nordiska samarbetet syftar till att en hög skyddsnivå uppnås även i det europeiska samarbetet. En annan viktig uppgift är att verka för att EES- och EG-områdets regler förs över till de nordiska länderna på ett likartat sätt.

Ministerrådet kommer att:

- ta initiativ till att stärka konsumentens ställning på det europeiska planet, t.ex. genom möjligheter till grupptalan och prövning av gränsöverskridande tvister i reklamationsnämnder
- aktivt arbeta för att den nordiska konsumentpolitiken får genomslag vid utformningen av rättsakter inom EES- och EG-området
- aktivt arbeta för att EES- och EG-områdets regler förs över på ett likartat sätt till de nordiska länderna
- utveckla en gemensam nordisk beredskap för reklamationer m. m. i samband vid gränsöverskridande köp
- stärka samarbetet mellan de europeiska tillsynsorganen på marknadsföringsområdet
- utveckla en gemensam nordisk politik när ny teknik införs, såsom elektroniska betalningssystem och nya marknadsföringsmetoder (bl. a. TV-reklam)
- aktivt arbeta för att konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning skyddas vid avreglering och privatisering av tjänster.

3.2. Ekonomi och information

Många hushåll i Norden har i dag en ansträngd ekonomi. Det är viktigt för hela samhällsekonomin att konsumenterna kan utnyttja sina resurser i fråga om pengar, kunskap och tid på bästa möjliga sätt. För att konsumenten rätt skall kunna handskas med sina resurser förutsätts att hon har goda kunskaper. Detta kan uppnås genom konsumentundervisning, rådgivning och information.

Samtidigt ökar utbudet och marknadsföringen av varor och tjänster. Utvidgningen av det område som utgör en gemensam europeisk marknad kan ge konsumenterna många nya och fler valmöjligheter - inte minst i fråga om tjänster. Men det blir samtidigt mera komplicerat för dem att överblicka marknaden och utnyttja de nya möjligheterna. En förutsättning för att konsumenterna skall kunna agera rationellt på marknaden är därför

att denna görs överskådlig genom att hushållen får god tillgång till information om utbudet av varor och tjänster och på vilka villkor dessa erbjuds.

Konsumenternas möjlighet att utnyttja marknaden och få tillgång till utbudet påverkas också av bl. a. hur dagligvarusektorn och butiksstrukturen ser ut, liksom av hur ny teknologi vid marknadsföring och distribution kommer att utvecklas och utnyttjas.

Ministerrådet kommer att:

- aktivt arbeta för att förbättra konsumentinformationen, bl. a. genom användningen av ny informationsteknologi
- analysera erfarenheterna av de nationella systemen för budgetrådgivning och skuldsanering i syfte att förbättra dem
- aktivt arbeta för att förbättra konsumenternas möjligheter att överblicka och utnyttja det internationella utbudet på kredit-, sparande-, försäkrings- och pensionsområdena
- aktivt arbeta för att förstärka konsumentundervisningen, särskilt i hushållsekonomiska frågor
- utveckla strategier, exempelvis i fråga om distribution och tillgänglighet, som ökar konsumenternas möjligheter att utnyttja utbudet på marknaden.

3.3. Hälsa och säkerhet

Frågan om produktsäkerhet spelar en viktig roll i Norden liksom i Europa i övrigt. EG-direktiv på området - exempelvis om leksakers säkerhet - har förts över till nationella regler i de nordiska länderna. I juni 1994 träder EG:s generella produktsäkerhetsdirektiv i kraft. Det kommer att få betydelse för konsumenternas hälsa och säkerhet. Både producenter och myndigheter får ett ansvar för att endast säkra konsumentvaror cirkulerar på marknaden. Å andra sidan får nationella regler om varors utformning m. m. inte utformas så att det uppställs handelshinder. Harmonisering av regelsystem, liksom standardiseringsverksamheten, får därmed stor betydelse. Det är viktigt att konsumenternas intresse av hög säkerhet och goda funktionsegenskaper tas till vara i standardiseringsarbetet och präglar produktutvecklingen. Vidare är frågan om en effektiv marknads kontroll av största vikt från konsumentens synpunkt.

Ministerrådet kommer att:

- aktivt arbeta för en ändamålsenlig och effektiv marknadsövervakning och kontroll av produkters säkerhet
- aktivt arbeta för en ändamålsenlig och effektiv arbetsfördelning mellan provningsorganen i de nordiska länderna
- aktivt arbeta för ett nordiskt konsumentinflytande i europeiskt och övrigt internationellt standardiseringsarbete

- vidareutveckla det nordiska deltagandet i internationella system för information om (notifiering av) farliga varor
- främja samordningen mellan nationella, nordiska och internationella skaderapporteringsystem
- aktivt arbeta för ett enhetligt europeiskt regelsystem för märkning av varor
- aktivt arbeta för att ny teknologi blir konsumentvänlig och att särskilt hänsyn tas till barn, äldre och handikappade.

3.4. Konsument och miljö

Sambandet mellan miljö- och konsumentpolitik har blivit allt starkare. Konsumenterna kan genom en miljömedveten efterfrågan styra produktionen och utbudet av varor och tjänster i mindre miljöbelastande riktning.

Det nordiska miljömärkningssamarbetet som Nordiska ministerrådet inledde år 1989 underlättar för konsumenterna att handla miljömedvetet.

Ministerrådet kommer att:

- aktivt arbeta för att konsumentutbildningen och informationen om miljöfrågor stärks
- aktivt arbeta för att öka konsumenternas möjlighet till inflytande på miljöpolitiken
- aktivt arbeta för att i första hand produktgrupper som har hög belastning på miljön och stor efterfrågan (dagligvaror) omfattas av miljömärkningen
- aktivt arbeta för att Norden medverkar i utformningen av det europeiska miljömärkningssystemet.

4. Konsumentforskning

Konsumentområdet omfattar många samhällsområden. Behovet av forskning är stort och täcker juridiska, ekonomiska, tekniska, miljö-, media-, hälso- och säkerhetsfrågor.

Ministerrådet kommer att:

- utarbeta ett nordiskt konsumentpolitiskt forskningsprogram
- aktivt arbeta för ökad konsumentforskning på det nordiska och det europeiska planet.

5. Samarbete med Nordens närområden

De nordiska länderna vill verka för att konsumenterna i Östeuropa stärker sin ställning i förhållande till producenter av varor och tjänster. Särskilt kommer uppbyggandet av konsumentorgan och regelverk att stimuleras.

Ministerrådet kommer att:

- utveckla kontakterna mellan staterna i Östeuropa och de nordiska länderna.

6. Organisation

Konsumentområdet kännetecknas - också inom den nordiska samarbetsstrukturen - av ett brett samarbete mellan myndigheter och andra konsumentorgan. Enligt den nordiska statsministerrapport som presenterades år 1992 skall den politiska styrningen av det nordiska samarbetet förstärkas, samtidigt som det direkta samarbetet med berörda parter skall bevaras.

Ansvar för konsumentsamarbetet ligger hos Nordiska ministerrådet (konsumentministrarna). En ämbetsmannakommitté - Nordiska Ämbetsmannakommittén för Konsumentfrågor NÄK - förbereder ministerrådets arbete och verkställer dess beslut. Ordförandelandet har ansvaret för helheten och leder samarbetet i konsumentministerrådet och i ämbetsmannakommittén.

Samarbetet mellan myndigheter och andra konsumentorgan stöds av ett brett sammansatt konsumentutskott med tre till fem representanter från myndigheter och andra konsumentorgan, intresseorganisationer och forskningsmiljöer i varje land.

Ämbetsmannakommittén har tillsatt ett antal styrgrupper, som tillsammans med kommittén svarar för att handlingsprogrammet genomförs. Styrgrupperna kan ta initiativ till konkreta projekt på sådana områden som ministerrådet prioriterar. Styrgrupperna kan vara permanenta eller tillfälliga.

Handlingsprogrammet genomförs i praktiken bl. a. genom nordiska projekt för exempelvis samordning av regel- och kontrollsystem, forsknings- och utredningsverksamhet samt informationsutväxling.

7. Ekonomiska förutsättningar

Konsumentområdet hör till de prioriterade områdena i det nordiska samarbetet och får del av de gemensamma resurserna i form av pengar och sekretariatsbistånd. Handlingsprogrammet genomförs inom ramen för Nordiska ministerrådets budget. Därutöver förutsätter det nordiska konsumentsamarbetet tillskott av nationella resurser.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1990 angående luftföroreningsproblem på Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att åtgärder för minskande av förorenande utsläpp i Kola-området vidtas inom ramen för föreslagna miljöfinansieringsordningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 24 september 1993:

De allvarligaste luftföroreningarna i de nordligaste delarna av Fenoskandien förorsakas av utsläppen av svavel och tungmetaller från de stora industrianläggningarna på Kolahalvön. Effekterna gör sig gällande inte bara i den närmaste omgivningen av utsläppskällorna i Murmanskområdet utan också åtminstone i östra delen av Finnmarken och på området mellan Enare träsk och finsk-ryska gränsen i det finska Lappland. Nickelsmältverken i området släpper ut över 500 000 ton svaveldioxid per år. Norska, finska och ryska experter har under flera år samlat in och analyserat miljödata från området. Det framgår tydligt att utsläppen förorsakar stora miljö- och hälsoskador och överskrider de kritiska belastningsgränserna kontinuerligt.

Finska och norska myndigheter har aktivt utrett de tekniska och finansiella möjligheterna till en modernisering av nickelverken på Kola. Utgående från diskussioner mellan de ryska, norska och finska regeringarna har det finländska Outokumpu-bolaget och det norska Elkem-bolaget lämnat in en gemensam offert till en modernisering av Petchenganikelverket. De norska och finska regeringarna har varit villiga att stöda projektet, som går ut på 640 MUSD, med upp till 100 MUSD. Det ryska nickelkombinatet har godtagit den föreslagna tekniska lösningen men den ryska regeringen har meddelat att man förväntar en proportionellt sett mycket större stödandel för att kunna starta projektet. De norska och finska miljöministerna har meddelat den ryska miljöministern att stöd utöver det som redan har lovats inte är realistiskt.

Samarbetsfrågor rörande Kolahalvön diskuterades vid ett möte mellan de nordiska miljöministrarna och den ryska miljöministern i Kirkenes den 3 september 1992 och under ett påföljande besök på Kolahalvön. Ministerrarna utformade en gemensam deklARATION som uttrycker viljan att öka miljösamarbetet i området och som samtidigt poängterar ländernas ansvar för gränsöverskridande föroreningar från det egna området.

Efter att de ryska myndigheterna i september 1992 förkastat den norskfinska offerten mot bakgrund av att investeringsbeloppet för Ryssland låg över det man i dagens ekonomiska situation såg sig i stånd till att klara, sattes en nordisk-rysk utredningsprocess igång för att finna fram till alternativa förslag till modernisering av Petchenganikelverket. En expertgrupp utarbetade i oktober 1992 flera alternativa förslag. På ett nordisk-ryskt miljöministermöte i Köpenhamn i november, rekommenderades att dessa förslag skulle bringas vidare. Arbetet samordnas av det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO.

På Nordiska ministerrådets möte i Oslo den 3 mars 1993 presenterade NEFCO en statusrapport som visar att det, bland annat från det norska bolaget Elkems sida, kommer att vara möjligt att ge ett anbud på nickelverkets modernisering till ett lägre pris än den ursprungliga offerten och med bibehållande av stränga miljökrav. Det finska bolaget Outokumpu har å sin sida meddelat, att man genom att överföra en större del av arbete och materialleveranser till den ryska partern betydligt kan minska på behovet av valutainvesteringar. De förslag som lagts fram grundar sig emellertid på något olika förutsättningar, och varierar också en del vad gäller totala utsläppsreduktioner och driftsekonomiska förhållanden. Förslagen erbjuder emellertid möjlighet att skapa ett intressant samarbete mellan industrieföretag från flera nordiska länder och rysk industri för att lösa ett av regionens allvarliga miljöproblem. Det är angeläget att vidareföra arbetet i syfte att få fram konkurrenskraftiga nordiska samarbetsprojekt på en ur miljösynpunkt försvarlig modernisering av produktionsanläggningarna vid nickelverken.

I maj 1993 utlystes från rysk sida en internationell offerttävlan om projektet. Tidsfristen för inlämning av offerter var ursprungligen den 1 september 1993, men den har förlängts till den 15 november 1993. Det finska bolaget Outokumpu har anmält sig till denna tävlan. Ett betydande arbete har utförts bilateralt mellan Ryssland och Finland respektive Norge för att kartlägga och analysera de miljöproblemen och effekter som utsläppen från de stora industrianläggningarna på Kola förorsakar. En del arbete pågår fortfarande i form av övervakningsprogram bland annat för att registrera ändringar i miljöförhållanden. De bilaterala programmen har haft en sådan omfattning och kvalitet att ministerrådet inte ansett det nödvändigt att sätta igång ytterligare nordiska projekt i området. Delar av nordiska ministerrådets arbete på miljöområdet kommer emellertid att vara till nytta även för Kola-området. Detta gäller främst arbetet gällande metoder för fastställande av belastningsgränser (för mark och färskvatten), och i viss grad även arbetet om miljögifter, i första hand tungmetaller.

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation nr 32/1990 angående program mot ungdomsarbetslösheten

(Meddelandet, se s. 701)

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 32/1990 angående program mot arbetslösheten.

Av meddelandet framgår att ministerrådet tillsatt en planeringsgrupp som till mitten av oktober skall framlägga ett programförslag för 1994 års aktiviteter. Syftet med programmet är att få igång erfarenhetsutbyte och därigenom koordinering av insatserna mellan länderna och gentemot EG. Genomförandet av utredningar och analyser utgör också en del av programmet. Kring årsskiftet 1993/1994 anordnas ett seminarium om ungdomsarbetslösheten.

I ministerrådets förslag till budget för 1994 har man föreslagit 2 MDKK för genomförande av aktiviteterna 1994.

En rad projekt beträffande ungdomsarbetslösheten har nyligen avslutats eller kommer att avslutas under den närmaste tiden. Resultatet av dessa projekt kommer att ingå i underlaget för ministerrådets överväganden om framtida insatser på området. Vidare framgår det att ministerrådet i år startat fyra projekt som har relevans för kampen mot ungdomsarbetslösheten.

I avvaktan på närmare redogörelse för resultatet av ministerrådets åtgärder följs ärendet upp genom kommande meddelanden.

Utskottet föreslår sålunda

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. nr 32/1990 till handlingarna i avvaktan på *nytt meddelande* till nästa session.

Stockholm den 27 september 1993

Claes Andersson (Vas.)
Hans Jørgen Jensen (S)
Bjarne Kallis (SKL)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Birgitte Husmark (SF)
Ragna Berget Jørgensen (A)
Ingrid Näslund (kds)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1990 angående program mot ungdomsarbetslösheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utforma ett program för att i de nordiska länderna minska ungdomsarbetslösheten genom arbets- och utbildningserbjudanden och att därvid prioritera utsatta grupper.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 september 1993:

Ministerrådet gav statsministrarna och Nordiska rådet en redogörelse om ungdomsarbetslösheten på Nordiska rådets session i Oslo mars 1993 och yttrade därmed sin vilja att förstärka insatsen mot ungdomsarbetslösheten.

För att snarast möjligt komma i gång med aktiviteterna har ministerrådet tillsatt en planeringsgrupp bestående av sakkunniga på arbetsmarknads- samt arbetslivs- och arbetsrättsområdet. Gruppen skall till mitten av oktober framlägga ett programförslag för 1994 års aktiviteter.

Syftet med ungdomsarbetslöshetsprogrammet är att upprätta erfarenhetsutbyte och därigenom underlätta politisk koordinering, samverkan mellan existerande och framtida insatser samt program mellan länderna och gentemot EG och att genomföra utredningar och analysprojekt på området.

Arbetsmarknadsparterna har yttrat sin vilja att delta i genomförandet av aktiviteterna.

Arbetsmarknadssektorn har inlett diskussioner med utbildningssektorn om eventuella möjligheter till samarbete angående ungdomar, t.ex. i samband med arbetsmarknadssektorns samarbetsprogram om Efter- och vidareutbildning och utbildningssektorns handlingsprogram Voks Frem.

Kring årsskiftet 1993/1994 ordnas ett seminarium om ungdomsarbetslösheten. Avsikten är att belysa det aktuella läget för ungdomarna på arbetsmarknaden i de nordiska länderna, igångvarande åtgärder och deras målsättning, utformning samt omfång, forskning och utvärdering kring ungdomar och åtgärder.

Insatsen mot ungdomsarbetslösheten är högst prioriterad i ministerrådets verksamhet. I ministerrådsförslaget till budget 1994 har man föreslagit 2 MDKK för genomförandet av aktiviteterna 1994.

I ministerrådets regi genomförs i 1993 projekt, vilkas syfte är att ge stöd för de svagare grupperna på arbetsmarknaden inklusive ungdomarna.

Projektet "Ungdom och virkemiddelbruk kommer att avslutas 1993. I projektet ingår en jämförelse av arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken för de unga samt en analys av orsaker till och sociala konsekvenser av ungdomsarbetslösheten. Ministerrådet kommer att diskutera, vilka nya satsningar projektet ger anledning till.

Det avslutade paraplyprojektet om "1990-talets utmaningar på arbetsmarknaden" kommer med en policyrapport om de ungas inträde på arbetsmarknaden. Ministerrådet ska bl.a. diskutera om det finns hinder och bristande flexibilitet i systemen som försvårar de ungas möjligheter att få fotfäste på arbetsmarknaden.

Ministerrådet har i 1993 startat fyra projekt som har relevans för området. "På väg mot yrkespassivitet" samlar in kunskap om strömmarna från arbetsmarknaden ut i yrkespassivitet. Projektet "En ny aktiveringsdimension" skall vara ett huvudtema under de kommande åren och belysa de nya försöken att aktivera arbetslösa. Ett förprojekt om "Alternativa arbetsmarknader" skall definiera själva begreppet och kartlägga existensen av alternativa arbetsmarknader i de nordiska länderna. På migrationsområdet har man startat projektet "Ethnic Business" som belyser invandrare som egna företagare.

Ministerrådet kommer att hålla Nordiska rådet underrättat om de pågående och planerade aktiviteterna.

Nordiska ministerrådet vill också informera, att det i 1993 har lagt fram en rapport om nordiska in-frastrukturinvesteringar för att befrämja den ekonomiska tillväxten (se NSA 1993:545). Detta nordiska arbete hänger samman med ett norskt initiativ till ett gemensamt möte mellan finans- och ekonomiministrarna i EG och Efta i Luxemburg i april 1993 där samtliga länder presenterade planer om åtgärder för att befrämja tillväxt och sysselsättning i Europa. För att försäkra uppföljningen av aprilmötet och för att värdera nya tillväxt- och sysselsättningsbefrämjande strategier planeras ett nytt gemensamt möte mellan EG och Efta i december 1993.

Juridiska utskottets betänkande

över meddelande om rekommendation nr 42/1991 angående kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati

(Meddelandet, se s. 704)

Til Juridisk Udvalg er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 43. session afgivne meddelelse om rekommandation nr 42/1991 vedr. kunskapsoverførelse til bl.a. Baltikum vedr. parlamentarisme og demokrati.

Nordisk Ministerråd foreslår, at den nævnte rekommandation kan afskrives. Begrundelsen er, at Embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål har taget de fornødne skridt til at gennemføre rekommandationen.

Ministerrådet meddeler, at Rådet også i fremtiden, med kraft vil videreføre de nordiske landes bistand og støtte til Estland, Letland og Litauen.

På denne baggrund kan Juridisk Udvalg godkende, at rekommandationen afskrives.

Juridisk Udvalg forventer når rekommandationen er afskrevet, at der i C 1, Ministerrådets årsberetning, kommer til at stå, hvad der konkret er sket med henblik på kunskabsoverførelse til bl.a. Baltikum.

Udvalget indstiller således

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr 42/1991 for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Stockholm, den 27. september 1993

Børge Bakholt (S)
Hans Engell (KF)
Sinikka Hurskainen (SDP)
Hans Nyhage (m) Formand
Riitta Saastamoinen (Kok.)
Lars Werner (v)

Ragnhild Barland (A)
Lahja Exner (s)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Heikki Riihijärvi (SR)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Ernst Wroldsen (A)

Meddelande

om rekommendation nr 42/1991 angående kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge behovet for og å utrede mulighetene for kunnskapsoverføring til Baltikum og utvalgte østeuropeiske land vedrørende parlamentarisme og demokrati.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993:

Støtte til samarbejdsprojekter, som sigter mod at opbygge demokratiske strukturer, indgår som et prioriteret område i Ministerrådets arbejdsprogram for Baltikum og Nordens nærområder. Arbejdsprogrammets stipendieordning for Baltikum bidrager gennem kundskabsformidling til demokratiseringsprocessen, ligesom ordningen for udveksling af embedsmænd medvirker til, at øge kendskabet til nordiske forhold og demokratiets virke.

Endvidere har ministerrådet de seneste to år særskilt afsat midler til parlamentarisk samarbejde og parlamentarisk udveksling mellem Norden, Baltikum og nærområderne. Dette samarbejde administreres af Nordisk Råds Præsidium, der for nylig har evalueret aktiviteten.

Nordisk Ministerråd har siden Baltikum- og østinitiativernes start gennem Nordisk Journalistcenter arbejdet med efteruddannelse af baltiske journalister fra TV, radio og aviser for dermed at fremme presse- og ytringsfrihed i de baltiske lande. Ordningen er i år udvidet, så den også omfatter stipendier, der muliggør studiebesøg for baltiske journalister i nordiske lande.

Nordisk Ministerråd anser på baggrund heraf, at rekommandationen kan afskrives.

Juridiska utskottets betänkande

över meddelande om rekommendation nr 43/1991 angående stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum

(Meddelandet, se s. 706)

Til Juridisk Udvalg er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 43. session afgivne meddelelse om rekommandation nr 43/1991 vedr. støtte til demokratiseringsbestræbelserne og internationalt samarbejde i bl.a. Baltikum.

Nordisk Ministerråd foreslår, at den nævnte rekommandation kan afskrives. Begrundelsen er, at Embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål har taget de fornødne skridt til at gennemføre rekommandationen.

Ministerrådet meddeler, at Rådet også i fremtiden, med kraft vil videreføre de nordiske landes bistand og støtte til Estland, Letland og Litauen.

På denne baggrund kan Juridisk Udvalg godkende, at rekommandationen afskrives.

Juridisk Udvalg forventer når rekommandationen er afskrevet, at der i C 1, Ministerrådets årsberetning, kommer til at stå, hvad der måtte være gjort for at støtte demokratiseringsbestæbelserne og det internationale samarbejde.

Udvalget indstiller således

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr 43/1991 for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Stockholm, den 27. september 1993

Børge Bakholt (S)
Hans Engell (KF)
Sinikka Hurskainen (SDP)
Hans Nyhage (m) Formand
Riitta Saastamoinen (Kok.)
Lars Werner (v)

Ragnhild Barland (A)
Lahja Exner (s)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Heikki Riihijärvi (SR)
Valgerður Sverrisdóttir (F)
Ernst Wroldsen (A)

Meddelande

om rekommendation nr 43/1991 angående stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge hvilke relevante organisasjoner av ikke statlig karakter som finnes i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land

å kartlegge hvilke behov og muligheter som finnes for kontakt mellom relevante frivillige organisasjoner i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land

å ta initiativ til å opprette støtteordninger som kan stimulere til kontakter/samarbeid mellom relevante organisasjoner av ikke statlig karakter i Baltikum og utvalgte østeuropeiske land og tilsvarende organisasjoner i de nordiske land, med henblikk på å støtte demokratiseringsutviklingen og det internasjonale samarbeidet i Øst, slik at disse støtteordninger ses i sammenheng med de øvrige initiativer Nordisk Råd har tatt overfor Baltikum.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993:

Under Nordisk Ministerråds arbeidsprogram for Baltikum og Nordens nærområder har Nordens Folkelige Akademi i to år arrangeret et sommerakademi for administratorer og undervisere m.fl. hovedsagelig fra de baltiske lande. Sommerakademierne har taget udgangspunkt i forholdet mellem folkeoplysning og demokrati inden for voksenuddannelse med henblik på at formidle kundskab om det folkelige uddannelsesarbejde i bred forstand og dermed skabe yderligere forudsætninger for dialog mellem frivillige organisationer i Norden og Baltikum/nærområderne. Der er nu endvidere skabt mulighed for, at stipendiater fra Baltikum kan komme på ophold på Nordens Folkelige Akademi. Akademiet er netop ved at færdiggøre en kortlægning af nordiske frivillige organisationers, folkehøjskolors og oplysningsforbunds aktiviteter i Baltikum. Kortlægningen bliver fremlagt til december.

De nordiske informationskontorer har i deres virke lagt stor vægt på at skabe så bred en kontakt som muligt til samfundslivet i de baltiske lande. Der er således gennem en række aktiviteter etableret samarbejde også mellem nordiske frivillige organisationer og deres baltiske partnere.

Nordisk Ministerråd har tidligere støttet de nordiske grønne organisationer for at kortlægge behov og formidle erfaringer, når det gælder deltagelse i den demokratiske beslutningsproces omkring miljø og natur. Ministerrådet har under det nuværende arbejdsprogram for Baltikum og Nordens nærområderne også støttet ungdomsorganisationernes aktiviteter i Baltikum via Foreningen Nordens miljøejre for ungdom i østersøområdet.

Ministerrådet vil nu overveje en kortlægning af og et samarbejde også med relevante ikke-statslige frivillige organisationer i nærområderne omkring Baltikum.

Nordisk Ministerråd anser på baggrund heraf, at rekommandationen kan afskrives.

Meddelande

om rekommendation nr 53/1991 angående förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet¹

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att finansieringsmöjligheterna ytterligare förbättras med sikte på ren teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken.

Nordiska ministerrådet meddelar den 24 september 1993¹:

Konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö, Helsingforskonventionen som undertecknades 1974 är tills vidare i kraft. Styrgrupp för konventionen är Helsingforskommissionen, HELCOM. På konferensen i Ronneby år 1990 fattades beslut om att påskynda arbetet i Östersjökommissionen och skapa bättre förutsättningar för förverkligandet av konventionens målsättningar. De mål som ställdes för revideringsarbetet svarar väl mot de principer och rekommendationer som tagits upp i olika nordiska sammanhang. Den nya Östersjökonventionen undertecknades 1992, och kommer att träda i kraft då samtliga av Östersjöns kustländer samt EG ratificerat den.

Återställandet av den ekologiska balansen i Östersjön kräver stora ekonomiska insatser. Kommissionen för skydd av Östersjöområdet marina miljö har utfört ett viktigt arbete genom att låta en ad hoc Task Force grupp utarbeta ett konkret skyddsprogram. Programmet godkändes 1992, och en arbetsgrupp i anslutning till Helsingforskommissionen (HELCOM Programme Implementation Task Force, HELCOM PITF) tillsattes för att koordinera verkställigheten.

¹) Meddelandet avser även rek. nr 11/1993/m angående finansieringssystem för räddning av Östersjön

Finansieringen av programmet måste i första hand bygga på åtgärder i de länder där de värsta föroreningskällorna ligger. De internationella finansieringsinrättningarna Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken (EBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB), Världsbanken (WB) och Nordiska investeringsbanken (NIB) deltog i Task Force-arbetet. Dessa bankers, samt Nordiska miljöfinansieringsbolagets (NEFCO) deltagande i finansieringen av ekonomiskt ändamålsenliga projekt rörande enskilda, större föroreningskällor är väsentlig.

NEFCO är ett gott exempel på en nordisk koordinerad insats på miljöområdet gentemot Östeuropa. En Östersjöfond i anslutning till NEFCO, eller ett motsvarande arrangemang, som bygger på frivilliga insatser kunde vara ett sätt att främja finansieringen, speciellt som många av projekten måste finansieras ur flera olika källor. NEFCO kan, förutom genom sin investeringsverksamhet, bidra med regionala, sektoriella och projektspecifika förundersökningar och kartläggningar. NEFCO har tillförts samnordiska medel för detta, och det är viktigt att arbetet kan fortsätta. Investeringsverksamheten är beroende av NEFCO:s grundkapital, och de nordiska miljöministrarna utreder som bäst möjligheterna att tillföra ytterligare medel till grundkapitalet.

Både de internationella bankerna och enskilda länder har låtit utföra en rad kartläggningar och förstudier rörande miljöns tillstånd, industriella aktiviteter och utsläpp, administration och övrig infrastruktur osv. Dessa förstudier är viktiga instrument för att göra investeringar realiserbara. För närvarande är situationen den, att de nordiska länderna bilateralt väl har kommit igång med konkreta miljöinvesteringar, medan de internationella finansieringsinstitutionerna ej hittills på miljösektorn fattat direkta investeringsbeslut rörande närområdena. De nordiska länderna kan här ha en aktiverande roll på investeringsverksamheten genom att gå vidare från allmänna förstudier till mer projektspecifika utredningar.

Åtgärderna som syftar till en rening av Östersjön är ofta stora projekt med många bakgrundsfaktorer i infrastrukturen och i de administrativa systemen som samtidigt borde åtgärdas. Implementeringen av Östersjöprogrammet är ett långsiktigt arbete, som kräver stora ansträngningar och kontinuerligt samarbete mellan flera parter.

De allvarligaste problemen kan bli hur man skall avhjälpa miljöolägenheter som beror på belastning från kommunala avloppsvatten samt den diffusa belastningen från lantbruk och trafik. Det är svårt att finna finansiering för behövliga investeringar i dylika projekt, som knappast lämpar sig för finansiering enbart via ovannämnda inrättningar. Å andra sidan är det möjligt att här nå betydande förbättringar genom utbildning, utredningar och samarbete.

Regionalt samarbete har visat sig vara framgångsrikt i HELCOM:s verksamhet. De nordiska länderna har tagit upp vikten av att kunna gå vidare med det subregionala samarbetet också i anknytning till Environment for Europe-processen.

Arbetet med att ta fram underlag för utformandet av ekonomiska styrmedel pågår nu såväl under Nordiska ministerrådet som HELCOM. Arbe-

tet bygger på sträan att fördela kostnaderna enligt förorsakarprincipen på så sätt att ländernas inbördes konkurrenssituation inte snedvrids. Möjliga ekonomiska styrmedel bör utformas på så sätt att strukturen är enhetligt uppbyggd, men att avgiftsnivån kan bestämmas nationellt. Inom HELCOM borde man även kunna utreda möjligheterna till sådana lösningar för nedskärning av utsläpp, som baserar sig på en kostnadseffektiv arbetsfördelning länderna emellan.

HELCOM PITF har i maj 1993 tillsatt en ad hoc-arbetsgrupp, vars uppgift är att mångsidigt utreda möjligheter och konsekvenser av användningen av olika ekonomiska styrmedel samt komma med förslag rörande en struktur bestående av koordinerade ekonomiska styrmedel, samt ytterligare förslag rörande finansieringsalternativ avseende verkställigheten av Östersjöns skyddsprogram. Nordiska ministerrådet kommer noga att följa med detta arbete för att kunna rikta in sina egna aktiviteter och resurser på ett effektivt sätt.

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation nr 10/1992 angående nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa

(Meddelandet, se s. 713)

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 10/1992 angående nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa.

I början av året reviderades Nordiska ministerrådets arbetsprogram för Baltikum och Nordens närområde. En budget på 27,3 MDKK har stått till förfogande för aktiviteter i Baltikum och Östeuropa under 1993. Därav har 3 MDKK avsatts till ett förstärkt samarbete på det social- och hälsopolitiska området under 1993. Dessutom har enskilda institutioner använt en del av sin ordinarie budget för aktiviteter i Baltikum.

De flesta av institutionerna och andra samarbetsorgan inom sektorn är på ett eller annat sätt involverade i samarbetsprojekt med de baltiska länderna. Det gäller folkhälsovetenskapliga området, läkemedelsområdet, dövblindområdet, alkohol- och drogområdet, handikappområdet, utbildning av personal inom socialtjänsten m m. I detta arbete förekommer också samarbete med internationella organ på respektive område. Nordiska hälsovårdshögskolan har t ex haft nära samråd med WHO i utformandet av sitt utbildningsprogram för ledare inom hälso- och sjukvården i Baltikum.

Nordiska socialpolitiska kommittén har under året tillsatt ett utskott för att samordna social- och hälsovårdssektorns insatser i Baltikum och Nordens närområde. Man får också anta att finansieringen av dessa projekt vilar på ganska stabil grund eftersom insatser i Nordens närområde kommer att ha hög prioritet i ministerrådets framtida arbete.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 10/1992 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 september 1993

Claes Andersson (Vas.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bjarne Kallis (SKL)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Lena Öhrsvik (s) Förman

Birgitte Husmark (SF)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Ingrid Näslund (kds)

Markku Rossi (Kesk.)

Sten Svensson (m)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1992 angående nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda förutsättningarna och finansieringsformerna för ett nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa.

Nordiska ministerrådet meddelar den 14 september 1993:

I Ministerrådets Arbetsprogram för Baltikum och Nordens närområden 1993 er 3 MDKK avsatt for innsatser på sosial- og helsesektoren. Som fremgår av tidligere årsberetninger hadde de fleste institusjoner og permanente samarbeidsorganer innenfor sektoren allerede etablert omfattende kontakter med de baltiske land.

Fagområder, hvor man tar sikte på å utvikle forsterkede innsatser er bl.a. narkotikaområdet, handikapområdet og kreftregistrering. Samtidig ønsker man å videreføre tidligere innsatser på f.eks. døvblindeområdet, legemiddelkontroll og utdanning av sosialpersonale.

For disse oppgaver o.lign. ble det avsatt 1.3 MDKK.

På Nordiska hälsovårdshögskolan var man allerede kommet i gang med planlegging av det s.k. Østersjøsentrum. NHV tar sikte på å bygge opp en profesjonell folkehelsevitenskapelig kompetanse for dem som skal lede oppbyggingen av en moderne helse- og sosialtjeneste i landene rundt Østersjøen.

Ministerrådet har avsatt 1.7 MDKK for detaljplanlegging av sentret og for kursvirksomhet i 1993, men har ikke ennå tatt stilling til en mer permanent etablering av virksomheten

For å samordne sektorens innsatser i Baltikum og Nordens nærområder på en mer langsiktig basis, har Nordisk sosialpolitisk komité nedsatt et eget arbeidsutvalg. Arbeidsgruppens mandat omfatter å ta beslutninger om anvendelse av sektorens midler, utveksling av nasjonale erfaringer og informasjon, samt koordinering av tjenestemannsutvekslingen på sektoren (stipendieordningen) Arbeidsgruppen skal sørge for at den ekspertise de

nordiske institusjoner på sektoren besitter, kommer utviklingen i Baltikum/Østeuropa til gode, ved å videreføre de prosjekter man har god erfaring med, men samtidig finne frem til nye initiativ i samarbeid med de nasjonale myndigheter.

Evaluering av sektorens innsatser vil inngå i den samlede bedømmelse av Nordisk Ministerråds aktiviteter i Baltikum og Østeuropa for øvrigt som Nordisk samarbeidskomité har besluttet at skal gjøres i det første kvartalet 1994.

Nordisk Ministerråd anser at rekommandasjonens hensikt er tatt vare på og at den derfor kan avskrives.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1992 angående upprättande av ett baltiskt investeringsprogram

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at i samarbejde med de baltiske lande og internationale interessenter oprette programmet for teknisk /finansiell assistance og finansiering af investeringer i Baltikum (Baltisk Investeringsprogram), under hensyn til ligebehandling af de deltagende institutioner og således, at aktiviteterne kan starte senest 1. juni 1992.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993:

Som Nordisk Ministerråd tidigare har meddelat ble det i mars 1992 beslutat å etablere Det baltiske investeringsprogram for å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land. Programmet ventes i løpet av en 3 års periode, med start i 1992, å kunne kanalisere ca 100 millioner ECU som teknisk bistand, samt til finansiering av investeringer i ulike prosjekter. De nordiske land har inngått avtaler med de institusjoner som skal gjennomføre programmet og innbetalt midlene etter planen.

Ministerrådet noterer Nordisk Råds interesse for å følge med i gjennomføringen av det baltiske investeringsprogram.

Ministerrådet presenterte en statusrapport om gjennomføringen av investeringsprogrammet i november 1992 (NSA 1992:583). En ny statusrapport om gjennomføringen av programmet ventes å foreligge i november 1993.

Juridiska utskottets betänkande

över meddelande om rekommendation nr 20/1992 angående stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen

(Meddelandet, se s. 717)

Til Juridisk Udvalg er henvist den av Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 43. session afgivne meddelelse om rekommendation nr 20/1992 vedr. støtte til retsudviklingen i Estland, Letland og Litauen.

Nordisk Ministerråd foreslår, at den nævnte rekommendation kan afskrives. Begrundelsen er, at Embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål har taget de fornødne skridt til at gennemføre rekommendationen.

Ministerrådet meddeler, at Rådet også i fremtiden, med kraft vil videreføre de nordiske landes bistand og støtte til Estland, Letland og Litauen.

På denne baggrund kan Juridisk Udvalg godkende, at rekommendationen afskrives.

Juridisk Udvalg forventer når rekommendationen er afskrevet, at der i C 1, Ministerrådets årsberetning, kommer til at stå, hvad der konkret er sket med henblik på at støtte retsudviklingen i Baltikum.

Udvalget indstiller således

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommendation nr 20/1992 for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

Stockholm, den 27. september 1993

Børge Bakholt (S)

Hans Engell (KF)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Hans Nyhage (m) Formand

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Lars Werner (v)

Ragnhild Barland (A)

Lahja Exner (s)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Heikki Riihiäarvi (SR)

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Ernst Wroldsen (A)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1992 angående stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å bistå de baltiske stater med utarbeidelse av et program for et framtidig baltisk lovgivningssamarbeide, i samarbeid med Nordisk Råd

å bistå de baltiske stater med eksperthjelp i forbindelse med konkrete lovgivningsoppgaver

å bistå de baltiske stater med juridisk litteratur på aktuelle rettsområder

å undersøke mulighetene for å etablere et felles baltisk senter for forskning m.v. i menneskerettighetsspørsmål

å iaktta tilsvarende nasjonale innsatser fra de nordiske land samt fra sentrale internasjonale organisasjoner som f.eks. Europarådet o.l. ved iverksettelsen av ovennevnte tiltak.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993:

Rättsutvecklingen i Baltikum har diskuterats på de tre senaste mötena mellan de nordiska justitieministrarna. Vid det senaste mötet i Marstrand i augusti 1993 deltog också de tre baltiska justitieministrarna.

På uppdrag av de fem nordiska justitieministrarna har Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor (NÄL) utarbetat en promemoria om rättsutvecklingshjälpen till Baltikum. NÄL fortsätter arbetet med att utreda nya åtgärder på området, att svara för samordning och verkställighet av åtgärderna och att hålla ministrarna orienterade om utvecklingen.

Något övergripande gemensamt program för lagstiftningsarbetet mellan de tre baltiska länderna har ännu inte utarbetats. Den avsedda uppgiften torde emellertid kunna lösas efter hand som ambitionerna för Baltiska lagbyrå i Riga genomförs.

När det gäller experthjälper i lagstiftningsärenden har aktiviteten under åren 1991-1993 varit hög. En rad konkreta insatser har kommit till stånd. I Nordiska ministerrådets regi har bl.a. ordnats ett seminarium i immateriell rätt i Riga vintern 1992-93 och sommaren 1993 ett civilrättsseminarium i Uppsala. Som exempel på nationella insatser kan nämnas de kurser i lag-

beredningsteknik som arrangerats av det finska justitieministeriet i Estland. Uppgifter om kvalificerade och villiga resurspersoner, främst professorer, domare, advokater rättssakkunniga och andra, utväxlas löpande mellan de nordiska justitieministrarna.

Till inköp av *juridisk litteratur* har över NÄL:s budget för 1991 och 1992 beviljats sammanlagt 450 000 DKK. Det är bestämt att man också fortsättningsvis skall bevilja medel till litteraturinköp. Justitiedepartementet i Sverige verkställer inköpen och leveranserna på ministerrådets vägnar. Därvid väljs främst nyutkommen engelskspråkig litteratur i aktuella ämnen. Leveranserna sker till biblioteken vid Juridiska fakulteten i Tartu samt justitieministerierna i Riga och Vilnius.

Beträffande frågan om ett *baltiskt center för forskning i människorättsfrågor* konstaterar ministerrådet att många nationella och internationella organisationer har satt i gång en rad åtgärder för bistånd i människorättsfrågor till Baltikum. Som exempel kan nämnas Europarådets Demo-droit-projekt. Mot denna bakgrund har ministerrådet valt att prioritera rättshjälpsinsatserna i ministerrådets regi på andra områden och att inte planera ett inrättande av ett forskningscenter för människorättsfrågor i Baltikum.

NÄL håller sig fortlöpande underrättad om nationella insatser och europeiska insatser i fråga om rättshjälp till Baltikum. I flera nordiska länder planeras utökade insatser när det gäller lagstiftnings-, domstols-, fängvårds- och polisområdet. Planering äger också rum för ett baltiskt rättscenter i Riga, anknutet till juridiska fakulteten vid Stockholms universitet och till Östersjörådets planerade baltiska Eurofakultet i Riga.

Nordiska ministerrådet fortsätter att bedriva ett nordiskt-baltiskt tjänstemannautbyte, i främsta rummet avsett för baltiska jurister och poliser.

Vid justitieministermötet i Marstrand i augusti 1993 kom frågan om stöd till rättsutvecklingen i Baltikum att utgöra en huvudfråga. Det framgick att det viktigaste vid rättshjälpen är att den sker enligt vad som de baltiska staterna själv anger som viktigt och behövligt. Vid bl.a. behovet för baltiska jurister att få bekanta sig med frågor och verksamhet på stället i de nordiska länderna samt behovet att få information om grunderna för en rättsstat.

De nordiska justitieministrarna gav Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor ett särskilt ansvar för den fortsatta behandlingen av de konkreta åtgärderna. Ministerrådet räknar med att NÄL i samverkan med Baltiska lagbyrån återkommer med förslag till beslut.

Ministerrådet vidhåller sin tidigare uppfattning att rättsutvecklingshjälp till Estland, Lettland och Litauen måste betraktas som ett viktigt område för framtiden och att väsentliga resurser skall sättas in här. Behoven har visat sig vara större och problemen svårare att bemästra än väntat. Arbetet kommer säkerligen att kräva sin tid.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs, men kommer också i fortsättningen att med kraft vidareföra de nordiska ländernas bistånd för att stödja det pågående uppbyggandet av ett rättssamhälle i Estland, Lettland och Litauen.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1992 angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

*å arbeide for en større samordning av de nordiske lands
utenlandsrepresentasjon særlig i nye stater.*

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993:

Samordning av de nordiska ländernas utlandsrepresentation är en fråga i vilken de nordiska ländernas regeringar har fortlöpande kontakt. På det konsulära och administrativa området sker redan i flera fall en samordning. En större samordning, speciellt i de nya staterna, men också vid beslut om nedläggning av befintliga representationer, diskuteras kontinuerligt vid de nordiska utrikesministrarnas möten.

Ministerrådet anser härmed att rekommendationen kan avskrivas.

Meddelande

om rekommendation nr 31/1992 angående samarbete i det arktiska området

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til et heldekkende arktisk samarbeide på regeringsnivå.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993:

Ministerrådet har i 1993 fastlagt et nyt samarbejdsprogram for Baltikum og Nordens nærområder og har med dette åbnet for anvendelse af nordiske projektmidler til samarbejdstiltag knyttet til de russiske nærområder og det euroarktiske område.

De nordiske regeringer indgår også hver for sig i det i 1993 etablerede Barents samarbejde, som foruden de nordiske lande også omfatter Den Russiske Føderation og EF-kommissionen.

Ved siden af dette samarbejde er Nordisk Ministerråd gennem praktiske samarbejdstiltag under de enkelte fagministerråd engageret i forskellige aktiviteter i det arktiske samarbejdsområde, herunder:

Engagement på miljøområdet, bl.a. gennem NEFCO. Miljøministrene har med henblik på en videre konkretisering af deres engagement udarbejdet en oversigt over finansieringsbehovene i de nordiske nærområder i forbindelse med initiativer, hvor et nordisk fælles engagement kan være aktuelt.

Inden for uddannelses- og forskningsministrenes samarbejdsområde er der etableret to nordiske programmer af relevans for det arktiske område: "Nordisk program for arktisk humanistisk forskning" og "Nordisk samarbejdskomité for arktisk medicinsk forskning."

Ministerrådet arbejder for nærværende med en redegørelse for eventuelle yderligere initiativer, hvor fagministrene kunne inddrages.

Ministerrådet har nøje fulgt processen knyttet til Nordisk Råds arktiske konference i Reykjavik i august 1993. Ministerrådet har ønsket at afvente den udtalelse, der kom fra konferencen, for at kunne inddrage konferen-

cens synspunkter i det videre arbejde med at udforme et fælles nordisk program for samarbejde i det arktiske område.

Ministerrådet vil derfor vende tilbage til spørgsmålet om det arktiske regeringssamarbejde.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1992 angående Norden i det nya Europa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer:

Norden i Europa

at udrede mulighederne i og konsekvenserne for det nordiske samarbejde af at samtlige eller de fleste nordiske lande bliver medlemmer af EF,

at gennem en revision af Helsingforsaftalen, i de kommende medlemskabsforhandlinger og i de nordiske landes bilaterale aftaler med EF klargøre, hvordan samarbejdet i Norden som region bedst tilpasses den pågående integrationsproces i Europa og der igennem sikre mulighederne for en stærkere og mere ambitiøs udvikling af det regionale nordiske samarbejde,

at arbejde for harmonisering af europæiske regler på et højt niveau inden for arbejdsmarkedspolitikken med sigte på opnåelse af fuld beskæftigelse, miljøkrav, arbejdsmiljøkrav ligestilling og socialpolitikken,

at arbejde for at udvikle og skabe forståelse og tilslutning omkring den nordiske samfundsmodel i en videre europæisk sammenhæng, blandt andet på vigtige områder som arbejdsmarkedspolitik for fuld beskæftigelse, ligestilling mellem kønnene, miljøkrav, arbejdsmiljøbestemmelser og sociale velfærdsordninger, med sigte på harmonisering af fælles europæiske regler å et højt niveau,

at det vurderes på hvilke måder informations- og kontaktvirksomheden i Bruxelles mest hensigtsmæssigt kan drives, f.eks. via et nordisk informations- og kontaktkontor,

at det udenrigspolitiske samarbejde styrkes på områder af fælles interesse inden for rammerne af det officielle nordiske samarbejde,

at i udenrigspolitikken samarbejde om en fælles linie i FN og andre verdensomspændende organisationer særligt i globale udviklings- og miljøspørgsmål.

Samarbejde internt i Norden

at de nordiske lande tilrettelægger en politik, som prioriterer målsætningen om opnåelse af fuld beskæftigelse,

at fortsat prioritere det nordiske samarbejde inden for kultur, uddannelse og forskning, miljø, arbejdsmiljø, ligestilling, forbrugerpolitik og socialpolitik,

at der satses på en nordisk næringspolitisk handlingsplan, med sigte på at styrke økonomi og beskæftigelse i Norden og bl.a. omfatter samordning og styrkelse af næringspolitik, infrastruktur, information og kommunikation i Norden,

at udbygge det nordiske samarbejde om "de fire friheder" med henblik på etableringen af et grænseløst Norden inden for rammerne af EØS-aftalen og senere EF-medlemskab for samtlige eller de fleste nordiske lande,

at forvaltningen af naturressourcerne bygges på princippet om bæredygtig udvikling,

Østersøen - Baltikum

at udvikle samarbejdet omkring Østersøen og på Nordkalotten med hovedvægt på samarbejde om miljøspørgsmål, bæredygtig udvikling og næringspolitik og således, at dette samarbejde indgår i en bredere nordeuropæisk samarbejdsregion,

Institutionelle ændringer i nordisk samarbejde

at den parlamentariske indflydelse på det nordiske samarbejde styrkes gennem fastlæggelse af klare politiske målsætninger og deraf følgende omlægninger af rådets og ministerrådets arbejde, og ved at ministerrådet systematisk tilrettelægger samarbejdet således, at rådet får indflydelse på beslutningsprocessen,

at tage initiativet til en fornyelse af Helsingforsaftalen i lyset af europaintegrationen og behovet for et styrket og vitaliseret nordisk samarbejde, hvorved bl.a. de overordnede målsætninger klargøres, institutionerne styrkes og effektiviseres og der skabes rammer for et mere ambitiøst nordisk samarbejde,

at der, som en konsekvens af fastlagte målsætninger og arbejdsopgaver, ved fornyelsen af Helsingforsaftalen tilrettelægges en revideret institutionel struktur for det nordiske samarbejde,

at der i denne forbindelse i samarbejde med rådet gennemføres en vurdering af mulige organisationsforslag, herunder bl.a. følgende: at

afholde flere, men kortere sessioner, at øge fuldmagterne til formandskabet i ministerrådet, at skifte formandskab hvert halve år, at styrke det partipolitiske samarbejde over grænserne, at overveje i hvilken grad nordiske europapolitikere bør deltage i Nordisk Råd, at give Nordisk Råd budgetmæssig indflydelse samt at tilrettelægge den mest hensigtsmæssige samordning af sekretariatsstrukturen for råd og ministerråd,

at Vest-Nordens interesser i det nordiske samarbejde varetages ved gennemgangen af den nordiske samarbejdsstruktur,

Det videre arbejde

at ministerrådet omarbejder og videreudvikler programforslaget, således som angivet af rådet og i lyset af statsministrenes overvejelser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993:

At den ovennævnte rekommandation har et omfang og en karakter, der væsentligt berører hele Nordisk Ministerråds virke og struktur. Ministerrådet har allerede, som tidligere oplyst, taget initiativer, der ligger i forlængelse af rekommandationens anbefalinger. En omfattende redegørelse for yderligere opfølgning af rekommandationen vil være en integreret del af de kommende C 1 og C 2 dokumenter, som forelægges ved Nordisk Råds 44. session i Stockholm.

Meddelande

om rekommendation nr 40/1992 angående Nordjobb som permanent ordning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 september 1993:

Nordjobb-programmet är ett viktigt element i det nordiska folkliga samarbetet i och med att det ger de nordiska ungdomarna en möjlighet att bekanta sig såväl med arbetslivet som kulturen i de övriga nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet har företagit en evaluering av Nordjobb-utbytesprogrammet och dess underprogram som blev färdig i slutet av maj 1993. Rapporten har sänts på remiss till arbetsmarknadsmyndigheterna, arbetsmarknadsparterna och till Föreningarna Nordens Förbund.

I evalueringsrapporten föreslås tre alternativ för programmets fortsättning: den nuvarande modellen med effektivare administration, Nordjobb under ett europeiskt paraply eller en nordisk modell, vilket skulle innebära samdrift mellan Nordjobb och andra nordiska utbytesprogram, t.ex. Nordplus, Nordplus junior och Baltpraktik.

Nordiska ministerrådet kommer att ta ställning till den framtida strategin för programmet i slutet av 1993. I ministerrådsförslaget till Nordiska ministerrådets budget för 1994 har man föreslagit 2.5 MDKK för Nordjobb.

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation nr 44/1992 angående nordiska arbetsrätten och EG

(Meddelandet, se s. 727)

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 44/1992 angående den nordiska arbetsrätten och EG.

Av meddelandet framgår att arbetsmarknadsministrarna under en längre tid varit eniga om betydelsen av att framhäva den nordiska modellen på arbetslivs- och arbetsrättsområdet. Det har lett till att man i förhandlingarna med EG vid flera tillfällen fått gehör för sina synpunkter.

Nordiska arbetslivs- och arbetsrättsutskottet (NAU) kommer under den närmaste tiden att ytterligare diskutera gemensamma strategier på området. Dessa överläggningar kommer att ske i samråd med arbetsmarknadens parter.

Utskottet föreslår sålunda,

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. nr 44/1992 till handlingarna i avvaktan på *nytt meddelande* till nästa session.

Stockholm den 27 september 1993

Claes Andersson (Vas.)

Birgitte Husmark (SF)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Liisa Rulander (kds)

Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)

Hans Jørgen Jensen (S)

Bjarne Kallis (SKL)

Markku Rossi (Kesk.)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Lena Öhrsvik (s) Förman

Rek. 44/1992/s

D 1993

Meddelande

om rekommendation nr 44/1992 angående nordiska arbetsrätten och EG

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet/de nordiska regeringarna)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap för enskilda nordiska länder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 20 september 1993: De nordiske arbeidsministre har gennem årene været enige om, at det var af stor betydning at arbejde for den nordiske model på arbejdslivs- og arbejdsretsområdet.

De nordiske regeringer har således til stadighed i relevante sammenhænge, herunder ved forhandlinger i EF, argumenteret for den nordiske model - i flere tilfælde med held.

Udbredelsen og anerkendelsen af den nordiske model på arbejdslivs- og arbejdsretsområdet er, som det vil fremgå af de nationale redegørelser, en højt prioriteret opgave. Nordisk arbejdslivs- og arbejdsretsudvalg (NAU) vil i den sammenhæng drøfte mulige strategier - bl.a. med arbejdsmarkedets parter - på kommende møder.

De nordiske regeringarna meddelar den 20 september 1993:

Danmark:

Fra dansk side har både regeringen og arbejdsmarkedets parter arbejdet intenst for at utbrede forståelsen for den nordiske model i EF. Arbejdet er foregået på forskellige planer og i forskellige sammenhænge. Særlig skal nævnes to møder med Kommissionen den 18. december 1992 og den 5. maj 1993 om den nordiske model, hvor arbejdsmarkedets parter deltog sammen med Arbejdsministeriet.

I fortsættelse af mødet den 18. december 1992 udarbejdede arbejdsmarkedets parter en redegørelse for det nordiske aftalesystems funktion, her-

under normsættende karakter. På mødet den 5. maj 1993 præsenterede arbejdsmarkedets parter redogørelsen overfor den ansvarlige kommissær. Kommissæren udtalte bl.a., at Kommissionen fuldt ud accepterede aftalesystemet og at Maastricht-protokollen ikke på nogen måde ville nødvendiggøre en ændring af den gældende praksis i Danmark med hensyn til arbejdsmarkedsspørgsmål. Danmark fik også bekræftet, at EF-direktiver kan gennemføres ved kollektive overenskomster. Kommissæren gav udtryk for, dels at anvendelse af overenskomstsyste­met ofte vil være en hensigtsmæssig måde at gennemføre EF-direktiver på, dels en forventning om, at de danske arbejdsmarkedsorganisationer vil ønske at optræde mere aktivt på EF-plan for at sikre, at deres forestilling om et velordnet forhold mellem arbejdsmarkedets parter nyder fremme. Danmark har således fået fuld opbakning fra Kommissionen bag den nordiske model.

Finland:

I Finland har frågan om bevarandet av den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen i EG-integrationen diskuterats under hela den tid då EES-beredningarna pågått. I förhandlingarna mellan Finlands representanter och representanter för EG-kommissionen hade det redan före ingående av Maastricht-avtalet blivit utrett att direktiven kan verkställas genom kollektivavtal.

När implementeringen av direktiv bereddes tillsammans med arbetsmarknadsparterna har det konstaterats, att direktiven till sin nivå inte ofördelaktigt avviker från den finska arbetslagstiftningen. Man är dock vidare tvungen att diskutera, hur den i den nordiska kollektivavtalsmodellen inneboende möjligheten till flexibilitet som gäller undantagssituationer eller enskilda branscher kunde bibehållas. EG-medlemskap skulle klart förbättra Finlands ställning i detta syfte.

Island:

Island er og har været positive overfor den nordiske model og aftalesystemets funktion. Island har f.eks. generelt ikke vedtaget love på arbejdsmarkedsområdet med mindre det var absolut nødvendigt. Island anser det for meget vigtigt hvad Danmark har fået aftalt med EF-kommissionen om anerkendelse af den nordiske model og aftalesystemets funktion. Island vil imidlertid også lægge vægt på den tidligere indstilling til at arbejdsmarkedets parter i Island deltager i drøftelserne om hvordan Island skal udforme og udføre fælles principholdninger om den nordiske model.

Norge:

Fra norsk side anses det som viktig at den nordiske arbeidsrettsmodellen sikres i et europeisk perspektiv. Både i EØS-prosessen og i underlagsmaterialet overfor EF i forbindelse med medlemsskapsforhandlingene har man nøyre beskrevet modellens utforming i Norge og understreket betydningen av vårt tariffavtalesystem, den sosiale dialog og trepartssamarbeidet. I kommentarer til EF-kommisjonens Grønn-bok er det bl.a. pekt på at styrking av organisasjonenes stilling i arbeidsrettslige spørsmål bør være en viktig målsetting.

Sverige:

I Sverige finns en bred enighet om betydelsen av att slå vakt om den nordiska arbetsrättsmodellen i ett europeiskt perspektiv. Den svenska regeringen har i skilda sammanhang uttalat sig i frågan.

I proposition 1991/92:170 uttalas bl.a. följande:

Den svenska arbetsmarknaden kännetecknas av starka organisationer som organiserar en mycket stor del av arbetsmarknaden på såväl arbetsgivar- som arbetstagsidan. Den svenska arbetsrättslagstiftningen bygger därför sedan lång tid på förutsättningen att arbetsmarknadens parter har möjlighet att genom kollektivavtal ersätta, komplettera eller fylla ut lagstiftningen och att det är de fackliga organisationerna som i första hand har att tillvarata arbetstagarnas intresse. Lagstiftningen syftar till att skapa goda förutsättningar för detta. Det som brukar kallas den svenska arbetsrättsliga modellen kännetecknas framförallt av den starka ställning som parterna på arbetsmarknaden har och dessas principiella frihet att träffa avtal om löner och allmänna anställningsvillkor. En förutsättning för denna frihet är också att parterna tar ett stort ansvar för att upprätthålla arbetsfreden.

I propositionen sägs vidare:

Sverige kommer inom kort att utgöra en del av en gemensam europeisk arbetsmarknad. Det är då viktigt att kunna värna om de värdefulla inslagen i svensk arbetsmarknadslagstiftning. Därför är det väsentligt att skapa möjligheter för att kunna nyttja kollektivavtal för att implementera EG-direktiv.

Inför förhandlingarna mellan EG och Sverige om medlemskap uttalade den svenske utrikeshandelsministern bl. a. följande:

Vi välkomnar unionsfördragets sociala protokoll inklusive arbetsmarknadsparternas förstärkta roll i utarbetandet och genomförandet av gemensamma åtgärder på arbetsmarknadsområdet. Vi utgår från att detta innebär att svenska kollektivavtal erkänns som tillräckligt medel att genomföra EG:s direktiv. Den svenska och nordiska arbetsmarknaden kännetecknas av en lång tradition av att villkor i arbetslivet fastställs i kollektivavtal mellan de berörda organisationerna.

Liknande synpunkter har framförts från svensk sida i kommentarer den 29 juni 1993 till ett inom EG-kommissionen planerat "Green paper" inom området för sociala frågor.

Frågor om den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen i ett EES- och EG-perspektiv behandlas fortlöpande i det nordiska arbetslivs- och arbetsrättsutskottet. Bl.a. planeras i utskottets regi ett brett upplagt seminarium till i början av år 1994 som skall behandla den nordiska modellen.

Meddelande

om rekommendation nr 47/1992 angående kärnsäkerhet i Nordområdena

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande internationella avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 24 september 1993:

De nordiska länderna har under ett flertal år samarbetat om kärnsäkerhetsfrågor i ett vidare internationellt perspektiv såväl på politisk som myndighetsnivå.

Ett aktivt men informellt samarbete pågår mellan flera nordiska myndigheter och organisationer med ansvar för stöd till Östeuropa på kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet. Samarbetet syftar bland annat till att koordinera och optimera nordiska insatser i det östra närområdet.

När det gäller gemensamma nordiska kärnsäkerhets- och strålskyddsintressen i internationella organisationer och grupper (till exempel IAEA, OECD/NEA, NSG, G-24 med flera) tillämpas företrädesvis informella samråd inför eller i anslutning till möten med berörda organ.

Det rådande informella samarbetet fungerar väl. Ansvaret för kärnsäkerhets- och strålskyddsfrågor är fördelade på olika fackdepartement i de nordiska länderna. Vidare skiljer sig de kärntekniska förutsättningarna åt mellan de nordiska länderna bland annat genom att Finland och Sverige driver egna kärnkraftverk. Samarbetet på myndighetsnivå får därför en

særskild betydelse når det gjelder gemensam beredning av sakfrågor som underlag för samnordiska initiativ.

Gjennom det bilaterale miljøvernssamarbeidet mellom Norge og Russland ble det i april 1992 etablert en felles norsk-russisk ekspertgruppe for undersøkelser av mulig radioaktiv forurensning i Barents- og Karahavet. Gruppen ledes av de to lands miljøverndepartementer og har deltagere fra relevante myndigheter og fagmiljøer. Gruppen gjennomførte et felles norsk-russisk tokt til Barents- og Karahavet i august/september 1992, med deltagelse også fra Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA). Norske eksperter besøkte i fjor sommer også isbryterflåtens base og anlegg for behandling av radioaktivt avfall i Murmansk.

Toktet ble utsatt for endel begrensninger fra russisk side i sin prøvetagning, og fikk ikke tillatelse til å undersøke områder der radioaktivt avfall er dumpet. Fjorårets tokt anses imidlertid som et gjennombrudd i miljøvernssamarbeidet med Russland, idet vestlige eksperter for første gang fikk adgang til å gjøre undersøkelser i disse havområdene.

Slutrapporten fra toktet, som ble presentert på en internasjonal kongress i Kirkenes 23-27 august i år, viser att nivåene av radioaktive stoffer er lave og representerer idag ingen fare for mennesker og miljø. Vi mangler imidlertid kunnskap om kildene og farene for lekkasjer i framtida. Manglende kunnskap kan utløse spekulasjoner som bl. a. kan påvirke følsomme fiskemarkeder. Analysene er gjort på laboratorier blant annet i Norge, Russland, Danmark og Sverige.

Norge og Russland rapporterte om sitt samarbeid under det 15. konsultative møtet under Londonkonvensjonen (LC-1972) i november 1992. Slik rapportering om innværende års samarbeid vil også finne sted på det 16. konsultative møtet i november 1993.

Den norsk-russiske ekspertgruppen har utarbeidet forslag til toktrute og til undersøkelsesprogram for et nytt felles tokt i 1993 til fire dumpesteder i Karahavet og i bukten på østkysten av Novaja Semlja der mesteparten av det radioaktive avfallet er dumpet. Grunnlaget for fastsettelsen av toktprogrammet er en hvitbok basert på rapporten fra den kommisjon president Jeltsin nedsatte 24.10.1992 for å undersøke tidligere Sovjetunionens dumping av radioaktivt avfall i det marine miljø. Kommisjonen ble ledet av A. Jablov som er presidentens rådgiver i miljøspørsmål. Rapport ble lagt fram i Moskva 4. april i år. Det er her angitt nøyaktige posisjoner for dumpestedene i buktene på østsiden av Novaja Semlja. Dybdene er godt angitt, og det er gjort anslag over radioaktivitetsinnhold og gitt en del beskrivelse av hvordan det dumpede avfallet er emballert.

De russiske myndigheter ga den 23. august i år tillatelse til å gjøre undersøkelser på tre av dumpestedene, hvor ca. halvparten av det dumpede materialet ligger. Toktet startet fra Kirkenes 12 september i år til de dumpestedene hvor det er gitt tillatelse til å gjøre undersøkelser. Eksperter oppnevnt av IAEA og EF-kommisjonen deltar på toktet, mens flere land og organisasjoner, blant annet i Norden, vil bli trukket med i analysearbeidet etter toktet.

Norske eksperter besøkte i slutten av mai i år Tsjeliabinskområdet øst for Uralfjellene for å få nærmere informasjon om hvorvidt det store antall anlegg i området for håndtering av radioaktive stoffer og oppdemmede deler av elva Tetsja, som tidligere mottok store utslipp av radioaktive stoffer, representerer noen fare for lekkasje ut i elva Ob og dermed til Karahavet og Barentshavet. På russisk side foreligger det et omfattende materiale om disse spørsmål, og det er, som et resultat av besøket, enighet mellom norske og russiske myndigheter om å gjennomføre et samarbeidsprogram med sikte på å klarlegge risikoen for forurensning av de nordlige havområder.

Som et samarbeid mellom Norge, Russland og IAEA, samt med deltakelse fra en rekke andre interesserte land, ble det under et møte i Oslo i februar i år startet opp et internasjonalt program "International Arctic Sea Assessment projekt" (IASAP) for å vurdere eksisterende og mulig framtidig radiologiske og miljømessige virkninger av dumping av radioaktivt avfall i de nordlige havområder. Programmet skal også vurdere om det er aktuelt å iverksette forbyggende tiltak i forhold til dumpet avfall. Resultatene fra fjorårets tokt og det norsk-russiske toktet i år er nødvendig underlag for slike vurderinger.

Det norsk-russiske dumpesamarbeidet har til nå hatt som hovedmål å klarlegge faren for forurensning av Barnets- og Karahavet fra dumpet radioaktivt avfall, den atomdrivne isbryterflåten og lagret material på fartøy og på land. Resultatene skal inngå i risikovurderinger som skal munne ut i forslag om aktuelle beskyttelseiltak. De nordiske land vil delta i arbeidet med risikovurdering og engasjere seg i å få til internasjonal bistånd for å gjennomføre nødvendige tiltak for å beskytte de nordlige havområdene mot de ovennevnte forurensningskilder.

I samband med 1991 års kärnsäkerhetskonferens i IAEA:s regi initieras arbeide med en internationell konvention på kärnsäkerhetsområdet. IAEA har därefter givits uppdraget att utarbete förslag till en konventions-text omfattande säkerheten i kärnkraftverk och vid avfallshantering. IAEA tilskapade hösten 1991 en internationell expertgrupp som huvudsakligen arbetat med utformningen av en konvention avgränsad till säkerheten i civila kärnkraftverk. Avgränsningen hänger samman med att det för närvarande endast finns internationellt accepterade riktlinjer utarbetade på reaktorsäkerhetsområdet. Samtidigt arbetar expertgruppen med förutsättningen att en särskild konvention på kärnavfallsområdet skall utarbetas så snart motsvarande riktlinjer finns framtagna för omhändertagande och slutförvaring av radioaktivt avfall inom IAEOs pågående RADWASS program (Radioactive Waste Safety Standards Programme). Enligt nuvarande planer skall en färdig konventionstext avseende säkerheten i civila kärnkraftverk föreligga under våren 1994 i avsikt att kunna öppnas för under-tecknande under andra halvåret 1994. Under förhandlingarna har man bland annat på svenskt och finskt initiativ behandlat möjligheterna att inkludera frågor rörande kärnavfall från militära källor samt övrig militär kärnteknisk verksamhet i konventionen. Resultatet av diskussionerna är, att konventionen endast kommer att omfatta civil verksamhet.

IAEA:s verksamhet är knuten till den fredliga användningen av kärnenergin vilket medför att riktlinjer och förslag som utarbetas inom IAEA i första hand avser civil kärnteknisk verksamhet.

Dumpning av radioaktivt avfall i havet regleras genom den så kallade London Convention (LC) från 1972. Inte heller LC omfattar militär verksamhet men en diskussion har inletts inom ramen för konventionen för att närmare definiera innebörden av den artikel (VII. 4) som behandlar undantag för konventionens tillämpning på fartyg och luftfartyg som är berättigade till statsimmunitet enligt internationell rätt.

På den nyligt afholdte konference i Nuuk vedrørende det arktiske miljø var der enighed mellem de 8 arktiske lande om følgende formulering: "(landene) vil arbejde og samarbejde med henblik på at tilvejebringe i nærmest mulige fremtid betingelser for et forbud mod al dumpning af radioaktivt affald i arktiske farvande, idet man tager revisionen af Londonkonventionen i betragtning".

Meddelande

om rekommendation nr 10/1993 angående insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast verka för att förhandlingar om att avhjälpa de mest akuta säkerhetsproblemen vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina fortsätter och fullföljs samt att, om dessa ger resultat, arbeta för att nödvändiga internationella resurser tas fram.

Nordiska ministerrådet meddelar den 24 september 1993:

Rekommendationen rör en mycket angelägen fråga. Säkerhetsproblemen vid kärnkraftverken i Nordens närområden ses med stort allvar av Ministerrådet, som har behandlat frågan vid ett flertal tillfällen.

Danmark, Finland, Norge och Sverige deltar sedan snart två år aktivt i G-24:s samordning av de bilaterala och multilaterala program som syftar till att förbättra säkerheten i de äldre sovjetiskbyggda kärnkraftverken. G-24:s arbete utgår bland annat från G-7 ländernas rekommendation, att i ett kortsiktigt perspektiv prioritera säkerhetsinsatser i reaktorer av typen VVER 440/230 och RBMK. Finland har i sitt bilaterala samarbete med Ryssland särskilt koncentrerat insatserna till de fyra VVER-reaktorerna på Kolahalvön och de fyra RBMK-reaktorerna i Sosnovy Bor. Norge har inriktat sitt stöd till kärnkraftverket på Kolahalvön. Det svenska samarbetet är främst koncentrerat till Litauen och de två RBMK-reaktorerna i Ignalina. Finland och Sverige deltar i ett internationellt samarbetsprojekt kring säkerhetsutvärdering av RBMK-reaktorer. Finland deltar också i det internationella samarbetet kring VVER 440-reaktorer.

Danmark har under sit EF-formandskab i juni 1993 fået vedtaget Råds-konklusioner om nuklear sikkerhed og energiforsyningsbehovet i forbindelse med landene i Central- og Østeuropa og det tidligere Sovjetunionen. Centralt i konklusionerne står konstateringen af, at for visse usikre atom-

kraftværker vil en snarlig nedlukning komme på tale, og at der som langsigtede løsninger herpå skal sikres en energiforsyning, der reducerer afhængigheden af de mindre sikre reaktorer. Konklusionerne anbefaler at udnytte det store energibesparelspotentiale i landene, at forøge effektiviteten i energiforsyningen og at sprede forsyningen på flere kilder. Til støtte herfor fremlagde Kommissionen samtidig en rapport, som viser, at det vil være muligt i det tidligere Sovjetunionen at spare op til 30% af den energi, der i dag forbruges.

Genom den multilaterala kärnsäkerhetsfond som inrättades i april 1993 och som administreras av Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) har internationella ekonomiska resurser ställts till förfogande som komplement till nationella och bilaterala kärnsäkerhetsinsatser. Fondens verksamhet samordnas med arbetet inom G-24 och dess inriktning har därvid främst kommit att avse finansiering av förbättringar och nyinstallation av prioriterad säkerhetsutrustning i de aktuella kärnkraftverken. Danmark, Finland, Norge och Sverige bidrar ekonomiskt till fonden, för år 1993 med sammanlagt drygt 7,5 milj. ECU, och deltar aktivt i fondstyrelsens arbete med att prioritera insatserna och att besluta om lämpliga projekt. Kärnkraftverken på Kolahalvön och i Östersjöregionen ges särskild nordisk prioritet i det sammanhanget.

Frågan om vem som bär det civilrättsliga skadeståndsansvaret gentemot tredje man vid en atomolycka i de östeuropeiska kärnkraftverken har accentuerats i samband med pågående insatser för förbättrad kärnsäkerhet. I de västeuropeiska länderna bygger lagstiftningen om skadeståndsansvar gentemot tredje man vid en atomolycka på 1960 års Pariskonvention och 1963 års tilläggskonvention, den så kallade Brysselkonventionen. Konventionssystemet innebär bland annat att skadeståndsansvaret gentemot tredje man strikt åvilar anläggningsinnehavaren/operatören av en kärnteknisk anläggning och att det endast kan utkrävas av denne. Konventionerna har ratificerats av de västeuropeiska OECD-länderna. En annan konvention, den så kallade Wienkonventionen om civilrättsligt ansvar för atomskada, som vilar på samma huvudprinciper som Pariskonventionen, är öppen för anslutning för alla stater. Ett särskilt protokoll, det så kallade Joint Protocol, rörande tillämpningen av Wien- och Pariskonventionerna om atomansvar länkar samman de båda konventionerna. Genom protokollet utvidgas det geografiska tillämpningsområdet för båda konventionerna. Härigenom kan fler skadelidande få ekonomisk ersättning enligt någon av konventionerna. Endast ett fåtal av de östeuropeiska staterna har hittills anslutit sig till Wienkonventionen och Joint Protocol.

Innan berörda stater är anslutna till det internationella regelsystemet och har infört en nationell lagstiftning i enlighet med konventionsreglerna kan företaget som levererar utrustning till de aktuella kärnkraftverken riskera att ställas till ansvar för atomskada vid tillbud i anläggningen och särskilt vid skada för tredje man, vare sig de orsakat tillbudet eller ej. Flera av de större västliga kärnkraftföretagen har därför deklarerat att man inte är beredda att leverera utrustning eller delta i ingenjörsarbeten i östreaktorer förrän ansvarsfrågorna fått en acceptabel juridisk lösning.

Atomansvarighetsfrågorna i samband med stödet till kärnsäkerheten i Östeuropa har bland annat på svenskt initiativ lyfts fram i G-24 samarbetet och frågan behandlas även nationellt med hög prioritet. Såväl processen med anslutning till Wienkonventionen och Joint Protocol som införandet av nationell lagstiftning är omständlig och tidsödande för de flesta av de berörda staterna. Arbete pågår därför med hög prioritet, såväl bilateralt som internationellt, för att hitta interimistiska lösningar på problemet syftande till att inte onödigtvis fördröja angelägna säkerhetsinsatser i de aktuella kärnkraftverken.

Avslutningsvis undersöks alla möjligheter att undanröja säkerhetsproblemen i de berörda reaktorer. Det är angeläget att parallellt med detta arbete verka för internationella insatser för att hjälpa öststaterna till alternativa, säkra och resurssnåla energisystem och härigenom minska beroendet av kärnkraftreaktorer med svåra säkerhetsproblem.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1993 angående finansieringssystem för räddning av Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att agera vid den av HELCOM anordnade konferensen i Gdansk den 25-26 mars för att ett finansieringssystem upprättas för genomförandet av HELCOM:s aktionsprogram för räddning av Östersjön,

att efter konferensen inleda förhandlingar med regeringarna i alla Östersjöländer, länderna inom havets avrinningsområde, samt med EG med sikte på etablerandet av ett finansieringssystem för Östersjön,

att se till att finansieringssystemet behandlar de enskilda länderna rättvist

att använda inlutna medel enligt den av HELCOM föreslagna prioriteringen enligt principen för den största kostnadsnyttan.

Nordiska ministerrådets meddelande, se meddelandet om rek. nr 53/1991/m, s. 708.

Skriftligt spørgsmål

vedrørende eksport af miljøfarligt affald til landene udenfor OECD

(Svaret, se s. 739)

Til Nordisk Ministerråd

På det første møde i Baselkonventionen om den globale grænseoverskridende transport af farligt affald meddelte de fire deltagende nordiske lande Danmark, Sverige, Norge og Finland alle, at man støtter kravet fra udviklingslandene (de såkaldte G 77-lande) om et totalt forbud mod eksport af miljøfarligt affald til alle formål, også genbrug, fra OECD-lande til udviklingslandene.

Da "udviklingslandene" i Baselkonventions-sammenhæng både kan tolkes som ikke-OECD-landene og bogstaveligt som udviklingslandene (der ikke omfatter for eksempel de østeuropæiske lande), og da der siden er skabt tvivl om de nordiske landes politik, er det væsentligt at få afklaret, hvad der er nordisk politik hurtigst muligt.

Nordisk Råd vedtog på sin 41. session et medlemsforslag der opfordrer de nordiske lande til at forbyde eksport af miljøfarligt affald til ikke-OECD-lande til ethvert formål, også genbrug, og at arbejde for vedtagelsen af et sådant forbud i juridisk bindende og globalt dækkende form indenfor rammerne af Baselkonventionen.

Siden er det kommet frem, at Danmark i 1992 eksporterede en mindre mængde miljøfarligt affald til Taiwan, og at Finland fra december 1992 har eksporteret 40 tons miljøfarligt kviksølv-holdigt affald til "genbrug" i Tallinn, Estland.

Danmark har på den anden side arbejdet for, at EF skulle fremsætte forslag i overensstemmelse med Nordisk Råds rekkommendation til Baselkonventionen på det næste møde.

På baggrund af ovenstående stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Støtter de nordiske lande kravet fra bl.a. G 77-landene om et totalt forbud i Baselkonventionen om eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene?

Vil de nordiske regeringer forbyde eksporten af miljøfarligt affald fra de nordiske lande til lande udenfor OECD?

København, den 22. april 1993

Dorte Bennedsen (S)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 30 juni 1993

De nordiska länderna har på Baselkonventionsparternas första möte i december 1992 arbetat för, att det i Baselkonventionen görs ett tillägg om förbud mot export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländerna. Detta är i överensstämmelse med en önskan från G 77-länderna om ett förbud mot export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländer. G 77-länderna har inte bett om att förbudet skall omfatta icke OECD-länder.

Utvecklingsländer betyder i detta sammanhang de länder som gentemot FN definierar sig som utvecklingsländer. Utvecklingsländerna betecknas ofta som de s.k. G 77-länderna. Det finns idag ca 130 länder som definierar sig som utvecklingsländer.

Danmark har sedan, på EG-miljöministrarnas rådsmöte i mars 1993, fått igenom att kommissionen närmare skall undersöka om EG-länderna till nästa medlemsmöte Baselkonventionen (förväntat i februari/mars 1994) skall framlägga förslag om ett förbud mot export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländer. Kommissionen förväntas till rådsmötet i juni att orientera om sina överväganden, varefter beslut kan fattas.

Inom Baselkonventionen kommer man således i en nära framtid att dryfta möjligheter för införande av ett förbud mot export av miljöfarligt avfall till G 77-länderna. Nordiska ministerrådet finner det därför föga ändamålsenligt att på nuvarande tidpunkt diskutera andra förbudskonstruktioner, som t.ex. förbud mot export av miljöfarligt avfall till icke OECD-länder.

Olof Johansson
Ministerrådets ordförande
(samarbetsministrarna)

Pär Stenbäck
Generalsekreterare

Skriftlig fråga

angående definition av begreppen forskning respektive utbildning i arbetet med 1994 års budget

(Svaret, se s. 741)

Till Nordiska ministerrådet

Enligt de av statsministrarna föreslagna prioriteringarna i det nordiska samarbetet och därav följande omDispositioner av de nordiska budgetmedlen avses en större del av budgeten läggas på områdena kultur, utbildning och forskning. Enligt statsministrarnas deklARATION i Århus den 10 november 1992 skall på dessa områden senast 1996 anslås 50 procent av den nordiska budgeten. Dessa prioriteringar blir utgångspunkt för arbetet redan i samband med utarbetandet av 1994 års budget. Med det ökade budgetansvar som nu åvilar Nordiska rådet faller det på rådets utskott att genomföra sina prioriteringar sektorvis inom angiven ram.

På socialutskottets vägnar vill jag fästa uppmärksamheten vid att en stor del av verksamheten inom sektorerna på utskottets verksamhetsområde utgörs av utbildning och forskning. Denna forsknings- och utbildningsverksamhet bör kunna få lika hög prioritet som de aktiviteter som sorterar under kultursamarbetet och andra högt prioriterade områden.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag till Nordiska ministerrådet rikta följande fråga:

Hur vill ministerrådet - inom ramen för det prioriteringsarbete som förutsätts inför utarbetandet av 1994 års budget för det nordiska samarbetet - definiera begreppen forskning respektive utbildning och hur kan avgränsningar av dessa områden preciseras?

Stockholm den 2 juni 1993

Lena Öhrsvik (s)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 16 juli 1993

Som Lena Öhrsvik rigtigt pegeger i begrundelsen for spørgsmålet, har statsministrene i en erklæring af 10. november 1992 støttet et forslag fra opfølgingsgruppen for nyvurdering af det nordiske samarbejde om, at områderne kultur, uddannelse og forskning skal udgøre 50% af Nordisk Ministerråds budget inden 1996.

Dette budgetmål baserer sig ikke på en begrebsmæssig definition af kultur, uddannelse og forskning. Det baserer sig derimod på en indretning af regeringssamarbejdet på et antal prioriterede satsningsområder, herunder kultur og uddannelse/forskning. Det er således en ressortmæssig (ansvarsmæssig) betragtning, der er lagt til grund for forslaget om en budgetforøgelse til kultur og uddannelse/forskning.

Ministerrådet er fuldt ud klar over, at en væsentlig del af virksomheden inden for øvrige satsningsområder er af uddannelsesmæssig og forskningsmæssig karakter. På dette punkt adskiller tilrettelæggelsen af virksomheden i Ministerrådet sig ikke fra forholdene nationalt i de nordiske lande.

Ministerrådet har i de senere års budgetforslag redegjort for omfanget af den totale finansiering af forskning og udvikling over det nordiske budget. For 1993 er omfanget således anslået til ca 242 MDKK. Når hertil lægges budgettet for uddannelse og kultur inden for rammerne af det såkaldte kulturbudget bliver resultatet, at langt over halvdelen af Ministerrådets samlede budget i år og i foregående år anvendes/er anvendt til virksomhed, der indholdsmæssigt må betegnes som kultur, uddannelse og forskning.

Dette understreger, at den af statsministrene tilsigtede forøgelse af budgettet til kultur og uddannelse er baseret på en ansvarsmæssig afgrænsning og ikke en begrebsmæssig afgrænsning af denne virksomhed.

Ministerrådet lægger denne forståelse til grund for arbejdet med budgettet for 1994.

Olof Johansson
Ministerrådets formand
(samarbejdsministrene)

Pär Stenbäck
Generalsekretær

Skriftligt spørgsmål

angående koncernfagligt samarbejde

(Svaret, se s. 743)

Til Nordisk Ministerråd

I 1991 besluttede Nordisk Råd at bede Nordisk Ministerråd om hurtigst muligt at udarbejde forslag til en samordnet nordisk lovgivning angående koncernfagligt samarbejde (rekommendation nr. 24/1991/e).

Siden da er der ikke sket meget med den sag. Ministerrådet har tilsyneladende forholdt sig ganske passivt og ventet på en løsning af spørgsmålet i EF-sammenhæng.

Visse lyspunkter er der dog. I meddelelsen om rekommendationen til den 42. session har ministerrådet omtalt forskellige konferencer og seminarer, som er blevet afholdt i den forløbne periode. Bl. a. nævnes en opfølgingskonference planlagt til foråret 1993 i samarbejde med Dublin-instituttet. Jeg deltog selv i denne konference i maj i Bonn.

Under debatten på den 42. session i marts i år i Oslo forsikrede kommunalminister og nordisk samarbejdsminister Gunnar Berge på et direkte spørgsmål fra mig, at sagen ikke var glemt, og henviste til et nyligt afholdt møde mellem de nordiske arbejdsministre og arbejdsmarkedets parter om sagen.

På den baggrund vil jeg gerne stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke konklusioner vil ministerrådet drage efter den konference, som EF's institut til forbedring af arbejds- og levevilkår (Dublin-instituttet) afholdt i Bonn i maj i år?

Hvilke resultater er der kommet ud af drøftelserne mellem de nordiske arbejdsministre og arbejdsmarkedets parter angående koncernfagligt samarbejde, og hvornår kan Nordisk Råd forvente et konkret udspil fra ministerrådet om sagen?

København, den 21. juli 1993

Hans Jørgen Jensen (S)

Nordisk Ministerråds svar, afgivet den 19. september 1993

1. Spørgsmål:

Ved konferencen i Bonn knyttedes diskussionerne til præsentationen af samarbejdsordninger og erfaringer i nogle store europæiske multinationale koncerner med hovedsæde i forskellige lande: Tyskland, England, Frankrig og Holland. Det synes imidlertid vanskeligt at drage entydige konklusioner på grundlag af konferencen da de inviterede koncernernes præsentation med en undtagelse, blev givet af repræsentanter for selskaberne; og de efterfølgende diskussioner bar på forskellige måder præg af dette. Man må imidlertid konstatere, at der er en voksende interesse i virksomhedernes ledelse for værdien af organiseret koncernfagligt samarbejde. Det var således påfaldende, at ledelsen i de virksomheder, som har måttet gennemgå store ændringer i koncernstrukturen og produktionen, ikke havde væsentlige indvendinger mod arbejdstagerrepræsentanternes ønske om at arbejdsgiverne skal betale omkostningerne ved samarbejdet.

Imidlertid kom de traditionelle synspunkter på fælles europæiske løsninger i form af direktiver eller lovgivning klart frem. Fra arbejdsgivernes side blev der fremholdt, at bedrifterne og de ansatte bedst selv ville kunne finde frem til de former, som passer til virksomhederne.

Arrangørernes hovedkonklusion var, at der hos begge parter synes at være behov for yderligere informations- og erfaringsmateriale fra forskellige former for koncernfagligt samarbejde. Denne konklusion kan Ministerrådet tilslutte sig.

2. Spørgsmål:

Drøftelserne mellem de nordiske arbejdsministre og arbejdsmarkedets parter tog udgangspunkt i den danske arbejdsminister Jytte Andersens orientering om det danske EF-formandskab og bestræbelserne på at gøre fremskridt i arbejdet med EF-direktivforslaget om Europæiske samarbejdsudvalg. Hensigten med forslaget er at sikre arbejdstagere i koncerner, som er placerede i flere medlemsstater, ret til information og høring.

Ministerrådet konstaterer, at der er sket væsentlige fremskridt i EF-forhandlingerne om koncernfagligt samarbejde, idet 11 lande nu synes at kunne nå til enighed om et resultat i nær fremtid. Endvidere er interessen for frivilligt at indgå aftaler om samarbejde i koncerner i hele Europa stigende.

Ministerrådet anser dette for en lovende udvikling og vil derfor nu afvente den nærmeste tids udvikling i arbejdet med det kommende EF-direktiv. Det ligger i sagens natur, at jo flere lande, der er omfattet af kommende regler for multinationale koncerner, jo bedre vil der være. Det

ligger endvidere i sagens natur, at jo flere koncerner, der frivilligt indgår deres egne aftaler om information og høring - evt. på baggrund af en "model" herfor - jo bedre vil det også være.

Börje Hörnlund
Ordfører for Nordisk Ministerråd
(Arbejdsministrene)

Pär Stenbäck
Generalsekretær

Skriftligt spørgsmål

angående reaktion før konsultationsfristens udløb den 4. oktober 1993 angående opstart af THORP oparbejdningsanlæg ved Sellafield

(Svaret, se s. 746)

Til Nordisk Ministerråd

Den 4. august 1993 besluttede britiske myndigheder at åbne en ny periode for offentlig konsultation (public consultation) angående ansøgning om at starte drift af THORP oparbejdningsanlægget ved Sellafield. Fristen til at protestere mod opstart af værket eller kommentere British Nuclear Fuels (BNF) ansøgning udløber den 4. oktober 1993.

Hvis BNF får tilladelse til drift af THORP-anlægget vil udledninger af radioaktivt affald i havet fra Sellafield forøges med 900 % og i luften op til 1300 % i forhold til nuværende udslip.

Der mindes om, at den forøgede udledning af radioaktive stoffer strider direkte mod den nordiske handlingsplan mod havforurening og også mod vedtagelserne i Pariskommissionen om at forhindre og eliminere havforurening fra bl.a. radioaktive stoffer. I denne sammenhæng henvises til PARCOM rekkommendation 93/5, som blev vedtaget på Pariskommissionens møde i Berlin 14.-19. juni 1993, hvor England var med reservation sammen med Frankrig og Belgien.

I den første konsultationsrunde på THORP sidste vinter protesterede 42 af det islandske Altings 63 parlamentarikere i et brev til de britiske myndigheder mod THORP. Desuden besluttede alle medlemmer af Altingets miljøudvalg fornylig at sende en resolut skriftlig protest til det britiske miljøministerium om denne sag.

Planerne om driften af THORP vil som nævnt medføre en kolossal stigning i udslip af radioaktive stoffer, som spredes over Nord-Atlanten og Ishavet. En stigning af disse stoffer i miljøet burde helt forbydes, ikke mindst da der er tale om en væsentlig forøgelse. Drift af THORP ville stride mod grundlæggende interesser blandt fiskerierne ved Nordatlanten og er en uacceptabel trussel mod havmiljøet. Nordisk Ministerråds reaktioner i denne sag har hidtil været altfor svage, som det

bl.a. fremgik af Ministerrådets svar på spørgsmål (E 29/1993) ved Nordisk Råds 42. session.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvordan vil Nordisk Ministerråd (miljøministrene) reagere overfor britiske myndigheder angående planerne om opstart af THORP anlægget ved Sellafield indenfor nuværende konsultationsperiode, som udløber den 4. oktober 1993?

Reykjavík, den 23. september 1993

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Nordiska ministerrådets svar, avgivet den 18 oktober 1993

Nordiska ministerrådet - miljöministrarna - skrev i april 1993 till den dåvarande brittiske miljöministern och uttryckte sin oro över den planerade utvidgningen av Sellafieldanläggningen. I brevet framfördes bland annat att frågan om en stängning av anläggningen måste tas upp om det visar sig att utsläppen från anläggningen skulle leda till oacceptabel förorening och påverka bland annat fisket.

Den brittiske miljöministern har i svarsbrev uttryckt sin förståelse för de nordiska ländernas oro. Den brittiska regeringen har därefter beslutat öppna en ny period för offentligt samråd angående ansökan att starta drift av uppvarmningsanläggningen THORP.

Nordiska ministerrådet - miljöministrarna - har i brev till den brittiske miljöministern den 4 oktober 1993 hänvisat till sitt tidigare brev och framfört att nya aktiviteter inte är acceptabla, om det finns anledning att befara att de kan orsaka ytterligare radioaktiva utsläpp i den marina miljön. Miljöministrarna uppmanar i sitt nya brev brittiska regeringen att följa Paris-kommissionens rekommendation 93/5 beträffande atomuppvarmningsanläggningar vid prövningen av British Nuclear Fuels ansökan att släppa ut radioaktiva ämnen från Sellafieldanläggningen, inbegripande konsultationer med Pariskommissionen. Miljöministrarna anmodar den brittiska regeringen att ingå i sådana konsultationer och att inte agera egenhändigt i saken.

Utöver detta brev har en del av de nordiska länderna reagerat individuellt till brittiska regeringen inom den namngivna perioden.

Köpenhamn den 18 oktober 1993

Olof Johansson
Nordisk samarbetsminister (ordf)
(miljöminister)

Pär Stenbäck
Generalsekreterare

Förslag

från Nordiska rådets presidium om regler för sessionens genomförande

1. Begränsning av talartiden i utrikes- och säkerhetspolitiska debatten

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till 8 minuter för

- a) presidiet
- b) statsministrarna och utrikesministrarna
- c) de nordiska partigruppernas talesmän
- d) de självstyrande områdenas talesmän

att tidsbegränsningen sätts till 5 minuter för övriga talare.

2. Begränsning av talartiden i utskottens sakdebatter och i den sysselsättningspolitiska debatten

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen för utskottens talesmän och ministerrådets talesmän sätts till 7 minuter i debatterna om ministerrådsförslagen och i den sysselsättningspolitiska debatten och 5 minuter för övriga rådsmedlemmar

att tidsbegränsningen i övrigt sätts till 5 minuter.

3. Replikskiftet

Presidiet föreslår

att följande regler för replikskiftet skall gälla vid 43:e sessionen:

- a) en tidsbegränsning på två minuter per replik
- b) replik kan bara tillåtas i anslutning till huvudinlägget
- c) den som repliken riktas till bör ges möjlighet att svara på en gång
- d) presidenten kan ge samma rådsmedlem högst två repliker i ett och samma replikskifte

- e) huvudinläggets talare skall ges rätt att ge ett avslutande svar
- f) presidenten eftersträvar att begränsa hela replikskiftet till högst 10-15 minuter.

Presidenten hänvisar i övrigt till 9 § i Arbetsordningen.

4. Frågeinstitutet

Presidiet föreslår att frågeinstitutet inte tillämpas under 43:e sessionen.

Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse¹

framförd av utrikesminister Margaretha af Ugglas vid Nordiska rådets 43:e session

För drygt en månad sedan höll vi alla andan. Inte minst här i Norden försökte vi några timmar föreställa oss konsekvenserna om de rödbruna krafterna i Moskva hade lyckats ta makten. Lyckligtvis led kommunisterna och deras nya allierade ytterligare ett logiskt nederlag, och reformkrafterna kan fortsätta den stora omvandlingen av Ryssland. Osäkerheten om Rysslands framtid är dock inte över.

Dramatiska tillfällen som detta kastar ett blixtljus över hur betydelsefullt det som händer i Ryssland är och får oss att inse vad som står på spel - alldeles särskilt i Baltikum och i vårt närområde över huvud taget. De bekräftar också att Rysslands öde främst avgörs i Ryssland av ryssarna själva. Ändå saknar det inte betydelse vad omvärlden företar sig för att hjälpa de demokratiska krafterna i Ryssland. Också de nordiska ländernas bidrag till dessa och till ökad stabilitet i Nordeuropa är viktiga.

Västeuropas och därmed också Nordens säkerhetspolitiska läge har utan tvivel förbättrats genom den dramatiska utveckling som ägt rum de senaste åren. Världsfreden är inte längre på samma sätt hotad. Men för de nordiska länderna har geografin inte förändrats. Samtidigt som det övriga Västeuropas avstånd till ryska gränsen jämfört med den f.d. Warszawa-paktsgränsen tredubblats går Västeuropas enda gemensamma gräns mot Ryssland genom det nordiska området. Om situationen försämras riskerar vi att omedelbart påverkas. Norden är mer utsatt!

Östeuropas frigörelse, Sovjetunionens upplösning, de baltiska staternas självständighet och reformprocesserna i Ryssland innebär en helt ny situation och ger Sverige och övriga nordiska länder helt andra möjligheter att agera än under det kalla kriget. Vi har blivit mera aktiva; vi har blivit utrikespolitiska aktörer i ordets egentliga mening. Denna aktivitet sker nationellt, nordiskt, regionalt och inom en större europeisk ram. Vi har mer

¹ I Nordiska rådets yttrande nr 3/1993, p. 1, hemställer rådet:

"att ministerrådet senast vid den 43:e sessionen i Mariehamn ger rådet en redogörelse för resultaten från det planerade mötet om samordning av förhandlingarna om EG-medlemskap," (se *Nordiska rådets 42:a session 1993*, s. 1324).

än någonsin tidigare möjlighet att påverka utvecklingen, särskilt i vårt närområde.

Det finns olika accenter för respektive nordiskt lands politik. Det är dock för oss alla oerhört viktigt att betona sambandet med övriga Europa.

Jag vill peka på den roll de nordiska länderna gemensamt kommer att kunna spela som EG-medlemmar för att ge en nordisk dimension till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Genom sina nära kontakter med Norden knyts också de baltiska staterna närmare till Europa och Europaintegrationen.

På motsvarande sätt är det oerhört värdefullt att flera EG-länder och EG-kommissionen aktivt deltar i Östersjörådet och Barentssamarbetet. På detta sätt vävs våra ansträngningar att utsträcka den nordiska stabiliteten österut samman med den europeiska strävan att vidga den västliga stabiliteten.

EG och den europeiska unionen har en avgörande betydelse för ökad stabilitet och tillväxt i Central- och Östeuropa. Den som tvivlar behöver bara fråga de central- och östeuropeiska länderna själva. Medlemskap i EG är högt prioriterat. Därför välkomnar Sverige att EG vid toppmötet i Köpenhamn slog fast att målsättningen är medlemskap för de central- och östeuropeiska staterna om kriterierna härför är uppfyllda.

Det räcker dock inte med dessa allmänna målsättningar. Västeuropa måste redan i dag i konkret handling visa sin solidaritet med folken i det forna Warszawapaktsområdet. Länderna österut vill redan nu få tillträde till de västeuropeiska marknaderna. Bistånd och kunskapsöverföring spelar en betydelsefull roll, men än viktigare är att handel och ekonomiskt samarbete över gränserna uppmuntras. Det har inte bara en kommersiell betydelse utan i väl så hög grad en politisk.

De nordiska länderna har frihandelsavtal med de baltiska staterna, liksom de baltiska länderna sinsemellan har kommit överens om fri handel. Det borde vara en tillgång även för EG-länderna att den frihandel som uppnåtts kan bevaras också efter ett nordiskt inträde i EG. Det skulle också vara i överensstämmelse med toppmötets i Köpenhamn utfästelse om ökat marknadstillträde. Givetvis får de frihandelsarrangemang som gäller mellan de nordiska länderna och Baltikum inte missbrukas. Det är delvis därför som vårt bistånd till att bygga upp de baltiska staternas gränskontroll och tullväsende är så viktigt.

Länderna i Östeuropa vill inte bara bli medlemmar i Europeiska unionen. De söker också sin säkerhet i Nato. De har en förväntan på Nato som denna organisation starkt känner av. Vid Natos toppmöte i januari kommer östrelationerna att stå i centrum för diskussionen. Vad resultatet av Nato-toppmötet än blir är det sannolikt att vi kommer att få se starkare band mellan Nato och länderna i östra Europa. USA har som bekant lanserat en tanke som man där kallar Partnership for Peace - ett utvidgat partnerskap som bl.a. skulle kunna omfatta samarbete på en rad områden såsom fredsbevarande operationer, krishantering och räddningstjänst. Jag vill nu inte alls göra någon bedömning av vad tankar av denna typ till sist kan komma att innebära för de nordiska länderna, men jag vågar ändå sä-

ga att jag tycker det är viktigt att den nödvändiga säkerhetspolitiska framtidsdiskussion som förs i Europa, inte bara blir akademisk utan får en viss grad av konkretion. Redan i den meningen är tankar av detta slag välkomna. De kan bidra till att förtydliga och därmed i någon mån avdramatisera den säkerhetspolitiska debatten.

Jag vill här också säga att bakom intresset för Nato finns en önskan att USA behåller sitt engagemang i Europa. Det är en önskan som vi i de nordiska länderna delar.

Framtida europeisk säkerhet måste bygga på lösningar som leder till ökad säkerhet för alla. Det innebär att integrationen av Ryssland i Europa är central. Den europeiska säkerheten skall byggas upp tillsammans med och inte mot Ryssland. Det europeiska samarbetet måste fördjupas utan att nya säkerhetspolitiska gränslinjer dras upp. Detta är ett starkt svenskt och förmodligen också nordiskt intresse.

I arbetet för att bygga upp en ny freds- och samarbetsordning i Europa finns det inget som gör oss mer medvetna om riskerna och problemen än konflikterna i f.d. Jugoslavien. Den säkerhetspolitiska utbyggnaden har som främsta syfte att undvika en upprepning av denna blodiga tragedi och ett utbrott av nya etniska konflikter. Förenta nationerna och organisationer som Nato, NACC, WEU, Europarådet och ESK är alla engagerade i Jugoslavien. Var och en av organisationerna har gjort viktiga insatser och förhoppningsvis bidragit till att minska spridningsrisker och lindra befolkningens lidanden. Det är ändå uppenbart att våra organisationer inte klarat den allt överskuggande uppgiften, att få slut på kriget. Det kan beskrivas som ett misslyckande, och är det naturligtvis också. Men den slutsats som också bör dras är att det i framtiden behövs mer europeiskt samarbete, inte mindre, om krig och konflikter skall begränsas.

När Sverige övertog ordförandeskapet i ESK angav jag de viktigaste verksamhetsområdena för det svenska ordförandeskapet. Vi skulle genom förebyggande diplomati och krishantering utveckla ESK som fredsinstrument, vi skulle befästa ESK-staternas demokratiska värdegemenskap, förbättra samverkan med FN och fortsätta stärka ESK som organisation.

Under det år som gått har den förebyggande diplomatin lämnat betydelsefulla bidrag till nationsbyggandet i Baltikum och till begränsningen av konflikten på Balkan. Minoritetskommisariaten har genom bruk av såväl tyst som offentlig diplomati verkat för dialog mellan balter och ryssar, slovaker och ungrare, albaner och greker.

ESK har ställts inför svåra problem då det sökt mäkla fred i de många väpnade konflikterna i de gamla sovjetiska randområdena. I vissa konflikter råder en osäker vapenvila. I andra har eldupphören varit övergående. Ingenstans har en stabil grund för varaktig fred ännu lagts. På en del håll predikas ett modlöshetens evangelium.

Men att överge de krafter som vill bygga demokratiska samhällen i Moldavien, i Kaukasus och i Centralasien, att helt utlämna dessa områden åt stormaktsdominans eller en öppen kamp mellan olika stormakter, är inte en ansvarsfull politik. ESK måste fortsätta att värna om de mänskliga rättigheterna och bidra till nationsuppbyggnaden i dessa stater. I försöken

att få slut på de militära striderna, bevara freden och söka efter långsiktiga lösningar måste ESK samverka med Ryssland och utnyttja det ryska inflytandet i dessa områden, men utan att göra sig till ett redskap för ryska intressen.

Jag vill nu återgå till närområdesperspektivet.

En huvuduppgift för oss alla i väst, för EG, för ESK, för Nato och för Europarådet liksom för de nordiska länderna, är att leverera stabilitet österut, som ett led i uppbyggandet av en europeisk freds- och säkerhetsordning. För svensk/nordisk del har vi störst möjlighet och ansvar i vårt eget närområde.

Mitt eget land har liksom andra nordiska länder under det gångna året kunnat spela en viss roll när det gäller att dämpa risken för motsättningar mellan Ryssland och de baltiska länderna. Som jag ser det är det särskilt värdefullt att vi kunnat göra det i nära samarbete med ESK, inte minst minoritetskommisarierna, och med Europarådet. Båda parter har, som vi har uppfattat det, satt värde på dessa europeiska organisationers medverkan, och det tror jag har varit en styrka.

Vi har sett det som en viktig uppgift att i samverkan med andra länder söka påskynda det ryska trupptillbakadragandet från de tre baltiska staterna. Kravet på ett snabbt, ordnat och fullständigt uttåg, som Ryssland skrev under på i Helsingfors sommaren 1992, får inte luckras upp. Det är därför tillfredsställande att tillbakadragandet pågår. Trupperna har helt lämnat Litauen, och cirka en femtedel återstår i Estland och Lettland.

Ännu råder dock oklarhet om ett slutdatum. Vi understryker därför gång på gång vikten av ett sådant. Trupptillbakadragandet måste ses som ett ovillkorligt åtagande och får inte göras avhängigt av några motprestationer.

De problem som hemtagna ryska officerare drabbas av underlättas av att flera länder, t.ex. Danmark, Norge och USA, har erbjudit bistånd i form av omskolningsprogram och husbyggnadsprojekt. Från svensk sida har vi beslutat bidra med 12 miljoner kronor till omskolning av ryska officerare till olika yrken i S:t Petersburg, Murmansk och Kaliningrad. Vi överväger nu också en insats på husbyggnadsområdet tillsammans med andra länder.

Lokalvalen i Estland kunde avhållas utan incidenter för några veckor sedan. Det finns ett rundabordsforum där den estniska regeringen och representanter för den ryskspråkiga befolkningen kan föra en löpande dialog.

Ett annat område där insatser från omvärlden kan bidra till en ökad stabilitet och ett bättre förhållande mellan befolkningsgrupperna i Estland och Lettland är språkundervisning i estniska respektive lettiska för de ryskspråkiga. Även här ligger Sverige och de nordiska länderna långt framme.

Detta är några exempel på de insatser som i dag görs för att bryta den onda cirkel som upprepade gånger hotat uppstå i de rysk-baltiska förbindelserna och i stället försöka styra in parterna i den goda cirkeln. Den se-

naste månaden har vi kunnat se en förbättring åtminstone i atmosfären mellan de baltiska staterna och Ryssland.

En övergripande målsättning för vår central- och östeuropapolitik är att skapa stabilitet och ökad säkerhet som svarar mot ett vidare säkerhetsbegrepp. Det omfattar hantering av de s.k. lågnivåhoten, som uppstått främst på grund av den stora välståndsklyftan mellan Norden och Ryssland - ökad kriminalitet inkl. organiserad brottslighet och narkotikasmuggling, illegal flyktingtrafik, smuggling av miljöfarliga ämnen, risker för kärnkraftsolyckor m.m. Dessa hot kan i själva verket äventyra själva grunden för våra demokratiska samhällsordningar.

Det s.k. suveränitetsstödet bidrar till de baltiska staternas ansträngningar att bygga upp bl.a. gränskontroll, kustbevakning, tull, polisväsende och en försvars- och säkerhetspolitisk grundkompetens. Därigenom främjas säkerhet och stabilitet, och därigenom bemöts lågnivåhoten. Knappast i något sammanhang finns en så direkt koppling mellan konkreta insatser i andra länder och vår egen situation på både kort och lång sikt.

Vi överväger också att genomföra insatser med liknande innehåll även i Ryssland, främst i S:t Petersburgsområdet. Det kan t.ex. avse bistånd till tull och polis.

Två svenska konferensinitiativ infogas i denna ram. Det ena är en konferens om illegal flyktingtrafik över Östersjön, som ägde rum i Stockholm i våras och som har lett till att ett konkret och nära samarbete mellan länderna i området påbörjats i höst. Det andra gäller åtgärder mot organiserad brottslighet i vid bemärkelse. Om en månad samlas i Borgholm vice-ministrar och statssekreterare från Östersjöstaterna samt Norge och Vitryssland för att diskutera vad som kan göras för att komma till rätta med denna alltmer påträngande fråga.

Ett av de största potentiella hoten utgörs av säkerhetsnivån på kärnkraften i öst. Det är också på kärnsäkerhetsområdet som de kanske mest omfattande insatserna görs.

De nordiska länderna känner ett stort ansvar för att bistå länderna i Central- och Östeuropa med kunskap inom kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet samt att bidra till en effektiv internationell samordning.

Den svenske samordningsministern för nordiska frågor, Olof Johansson, kommer senare att tala om denna fråga.

Vi skall inte överdriva betydelsen av biståndets förmåga att styra utvecklingen. Men utöver biståndets betydelse på konkreta sakområden tror jag att vi skall se biståndet som en viktig bärare och förmedlare av idéer och ett budskap av solidaritet.

De nordiska utrikesministermötena har ändrat karaktär. Till övervägande delen ägnas nu dessa åt situationen i vårt närområde. Det rör sig ofta om en konkret och handlingsinriktad diskussion. Mötet mellan de nordiska och de baltiska utrikesministrarna i anslutning till det nordiska utrikesministermötet i Visby i augusti gav tillfälle till informella överläggningar främst rörande situationen i Baltikum. Sådana möten kan förväntas bli regelbundet återkommande.

Utrikesministrarna har också tagit initiativ till diskussioner om det nordiska östbiståndet, bl.a. för att undersöka möjligheterna till samordning. Goda exempel på nytt nordiskt samarbete som berör flera eller alla nordiska länder är utbildning av officerare från Baltikum, och snart även från Ryssland, för fredsbevarande uppdrag inom FN:s ram samt de nordiska bataljonerna i Makedonien och Bosnien. Det intensifierade nordiska samarbetet i fråga om fredsbevarande insatser och det traditionellt goda samarbetet i internationella fora förtjänar också omnämnande.

Det nordiska samarbetet kan sedan förra året sägas ha kompletterats med ett regionalt samarbete - inom ramen för Barentsrådet respektive Östersjörådet. Barentssamarbetet har tillkommit på norskt initiativ, och bakom Östersjörådets tillkomst står inte minst Danmark. Den mer visionära dimensionen är att återknyta de historiska kontakterna och banden runt Östersjön och på Storkalotten samt att skapa en regional identitet. Detta är kanske den viktigaste funktionen hos dessa nya samarbetsorgan. Att åstadkomma konkreta resultat tycks ta längre tid.

Inom Barentssamarbetet ligger dynamiken på den subregionala nivån i samverkan mellan länen längst i norr. Det är dessa som i första hand bestämmer samarbetets innehåll och inriktning. Det pågår redan lovande aktiviteter. Samtidigt krävs mellanstatliga insatser för att bl.a. lösa regionens miljöproblem och bygga upp en infrastruktur för att samarbetet skall kunna utvecklas fullt ut.

När det gäller Östersjörådet och Östersjösamarbetet i övrigt ligger tyngdpunkten mera på det mellanstatliga planet, även om länen har en möjlighet att samarbeta här och ett mer strukturerat samarbete inletts under hösten. Ett antal städer runt Östersjön har bildat ett eget förbund och har redan påbörjat projekt av gemensamt intresse.

Östersjörådet har sjösatt viktiga samarbetsprojekt. Jag tänker främst på invigningen för en dryg månad sedan av Europafakulteten i Riga. Här bidrar samtliga nordiska medlemmar i Östersjörådet till upprättandet av fakulteter för ekonomi och handel, juridik och förvaltning för hela Baltikum och även för angränsande delar av Ryssland. Rådet utgör också ett lämpligt forum för diskussion av de lågnivåhot jag tidigare nämnt.

Östersjörådet har även utträttat ett viktigt arbete inom kärnsäkerhetsområdet och är just nu i färd med att identifiera regionala projekt i samarbete med internationella finansinstitutioner. Det kan finnas skäl att inför nästa ministermöte inom Östersjörådet, två år efter grundandet, tänka över samarbetets närmare inriktning och försöka göra det mer slagkraftigt.

I detta anförande har jag särskilt velat framhålla några förhållanden som jag tycker är viktiga för de nordiska länderna.

För det första: Norden utgör en del av Europa och uppnår bäst sina utrikes- och säkerhetspolitiska mål i samarbete med övriga Europa.

För det andra: De nordiska länderna kan, i samverkan med övriga länder i Västeuropa, bidra till att de östeuropeiska länderna och Ryssland blir delaktiga av vår säkerhetspolitiska stabilitet. Europeisk säkerhet måste byggas upp tillsammans med Ryssland, inte emot.

För det tredje: De nordiska ländernas geografiska situation gör att vårt område förblir utsatt. De nya lågnivåhoten bemästras bäst i samarbete över gränserna.

Temat för den första utrikespolitiska debatten i Nordiska rådet var Norden i Europa. Ämnet är minst lika aktuellt i dag. Vad vi i själva verket försöker återknyta till är den mer än tusenåriga tradition som Norden och inte minst själva Östersjön haft som förbindelselänk mellan Västeuropa och Ryssland. Historiskt sett har ju Östersjön och färderna på dess vatten snarare förenat strandstaterna än skilt dem åt. Det var lättare att korsa Östersjöns vatten än att färdas över de norsk-svenska fjällen eller genom de småländska skogarna till Danmark.

Norden och det nordiska samarbetet har en uppgift i Europa. Vi har all anledning att vara stolta över vad vi uppnått tillsammans, och jag tror också EG:s medlemsländer ser det på det sättet. Det nordiska samarbetet kommer kanske att förändras i Europeiska unionen och genom Europeiska unionen, men det behöver inte försvagas och kommer säkerligen just genom ett vidare europeiskt samarbete också att kunna förstärkas på viktiga områden. Så har det, om vi tänker efter, varit i det förflutna, och så kommer det förmodligen att förbli. Det kan finnas anledning att här erinra om att frihandeln mellan de nordiska länderna inte uppnåddes genom nordiskt samarbete utan genom europeiskt, nämligen Efta. Det kan också finnas anledning att något dröja vid det faktum att det traditionellt nordiska säkerhetspolitiska mönstret alltid varit en del av ett vidare internationellt sammanhang.

Efter de senaste årens omvälvningar kan vi gjuta nytt liv i Östersjösamarbetet och påbörja en integration som bör lägga grunden till ett nytt mönster av stabilitet i det nordiska området. Det nordiska samarbetet är mycket nära, utan att någonsin ha upplevts som tvingande. Frågan är om några länder i världen står varandra närmare än de nordiska. Vi vill gärna ta med oss denna närhet in i det europeiska samarbetet. Vi vill behålla den, och vi vill dela med oss av våra erfarenheter av vårt samarbete.

Den europeiska unionen är central för att uppnå säkerhet och stabilitet i hela Europa, inklusive vår egen del. Säkerheten på vår kontinent är odelbar. Därför blir Europas enande vår generations historiska uppgift.

BESLUT

Lista över rekommendationer antagna vid Nordiska rådets 43:e session i Mariehamn, 8 - 10 november 1993

(Rekommendationerna 1-16, se Nordiska rådets 42:a session 1993)

Rekommendationer¹

- Nr 17. *Handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden*
- Nr 18. *Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland*
- Nr 19. *Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)*
- Nr 20. *Nordisk kampanj mot främlingsfientlighet*
- Nr 21. *Uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa*
- Nr 22. *Handlingsprogram på konsumentområdet*
- Nr 23. *Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen*
- Nr 24. *Förstärkt nordisk medborgarpolitik*
- Nr 25. *Nordiska ministerrådets budget för 1994*
- Nr 26. *Sysselsättning i Norden*
- Nr 27. *Etablering av näringszoner i Norden*
- Nr 28. *Utvidgat regionalpolitiskt samarbete*
- Nr 29. *Kontroll av kärnteknisk verksamhet*
- Nr 30. *Säkerhet, energi och miljö*

¹) Betr. rek. nr 17-21 och 27-30 företogs ej votering. Beslut i dessa saker togs med acklamation.

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *handlings- och sam-*
arbetsprogram för Nordens
närområden

REKOMMENDATION nr 17/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 9 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av presidiet (*A 1041/p*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett konkret handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden och därvid särskilt uppmärksamma S:t Petersburg och Leningradregionen

att i utarbetandet av handlings- och samarbetsprogrammet redogöra även för de samnordiska och nationella ekonomiska konsekvenserna av förslagen

att i handlingsprogrammet särskilt beakta samarbetsmöjligheterna och förutsättningarna på miljö-, handels-, kultur- och infrastrukturområdena.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *tillbakadragande av
ryska trupper från Estland och
Lettland*

REKOMMENDATION nr 18/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 9 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av presidiet (*A 1056/p*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ytterligare stärka kravet gentemot Ryssland om ett snabbt, ordnat och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Lettland.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *samarbete om läs- och
skrivsvårigheter (dyslexi)*

REKOMMENDATION nr 19/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 9 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 1033/k).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna,

att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser,

att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahas inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk kampanj mot
främlingsfientlighet*

REKOMMENDATION nr 20/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 9 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 1057/k*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att nedsätta en arbetsgrupp bestående av representanter från Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, de nordiska ungdomsorganisationerna och Föreningarna Nordens Förbund. Arbetsgruppen ges i uppdrag att före den 15 februari 1994 framlägga ett förslag om genomförande av en nordisk kampanj med "Norden mot främlingsfientlighet" som tema,
att avsätta nödvändiga medel för att genomföra kampanjen.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *uppgörelser om vård-
 naden av barn vid skilsmässa*

REKOMMENDATION nr 21/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 9 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 1026/j).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,

at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931, fremskynder dette arbejde mest muligt,

at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
 Fung. president

Jostein Osnes
 Presidiesekretare

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *handlingsprogram på
 konsumentområdet*

REKOMMENDATION nr 22/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (B 139/j) med 56 röster mot 1. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført om retlige spørgsmål
2. at Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994 fremlegger forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tager hensyn til, hvad udvalget har anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Arne Andersson (m)

Marianne Andersson (c)

Sten Andersson (s)

Peter Angelsen (Sp)

Árni M. Mathiesen (Sj)

Børge Bakholt (S)

Hugo Bergdahl (fp)

Mariann Fischer Boel (V)

Paul Chaffey (SV)

Birgitta Dahl (s)

John Dale (Sp)

Erik Dalheim (A)

Anneliese Dørum (A)

Hans Engell (KF)

Knud Enggaard (V)

Eirin Faldet (A)

Jan Fransson (s)

Lars P Gammelgaard (KF)

Geir H. Haarde (Sj)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Halldór Ásgrímsson (F)

Ilse Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Birgitte Husmark (SF)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Jørgen Jensen (S)
Elver Jonsson (fp)
Timo Järviolahti (Kesk.)
Anker Jørgensen (S)
Inger Koch (m)
Wiggo Komstedt (m)
Berit Brørby Larsen (A)
Karin Lian (A)
Lauri Metsämäki (SDP)
Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
Håkan Nordman (SFP)
Mats Nyby (SDP)
Hans Nyhage (m)
Inger Stilling Pedersen (KRF)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Markku Rossi (Kesk.)
Riitta Saastamoinen (Kok.)
Sigríður A. Þórðardóttir (Sj)
Otto Steenholdt (At)
Siri Frost Sterri (H)
Jógvæn Sundstein (Fkfl)
Ilkka Suominen (Kok.)
Sten Svensson (m)
Anders Svärd (c)
Birthe Sörestedt (s)
Anders Talleraas (H)
Eeva Turunen (Kok.)
Lena Öhrsvik (s)

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var: *Aage Brusgaard (FP)*

Mariehamn den 10 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen*

REKOMMENDATION nr 23/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 1028/s) med 40 röster mot 17. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
2. att förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
3. att vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
4. att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område.

De 40 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Marianne Andersson (c)
 Sten Andersson (s)
 Peter Angelsen (Sp)
 Børge Bakholt (S)
 Hugo Bergdahl (fp)
 Paul Chaffey (SV)
 Birgitta Dahl (s)
 John Dale (Sp)
 Erik Dalheim (A)
 Anneliese Dørum (A)
 Knud Enggaard (V)
 Eirin Faldet (A)
 Jan Fransson (s)
 Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Halldór Ásgrímsson (F)
 Ilse Hansen (S)
 Søren Hansen (S)
 Hjörleifur Guttormsson (Ab)
 Sinikka Hurskainen (SDP)
 Birgitte Husmark (SF)
 Johan J. Jakobsen (Sp)
 Hans Jørgen Jensen (S)
 Elver Jonsson (fp)
 Timo Järviolahti (Kesk.)
 Anker Jørgensen (S)
 Berit Brørby Larsen (A)
 Karin Lian (A)
 Lauri Metsämäki (SDP)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
Håkan Nordman (SFP)
Mats Nyby (SDP)
Hans Nyhage (m)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Markku Rossi (Kesk.)
Riitta Saastamoinen (Kok.)
Otto Steenholdt (At)
Anders Svärd (c)
Birthe Sörestedt (s)
Lena Öhrsvik (s)

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)*, *Arne Andersson (m)*, *Árni M. Mathiesen (Sj)*, *Mariann Fischer Boel (V)*, *Aage Brusgaard (FP)*, *Hans Engell (KF)*, *Lars P. Gammelgaard (KF)*, *Geir H. Haarde (Sj)*, *Inger Koch (m)*, *Wiggo Komstedt (m)*, *Sigríður A. Þórðardóttir*, *Siri Frost Sterri (H)*, *Jógvan Sundstein (Fkfl)*, *Ilkka Suominen (Kok.)*, *Sten Svensson (m)*, *Anders Talleraas (H)* och *Eeva Turunen (Kok.)*.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *förstärkt nordisk
 medborgarpolitik*

REKOMMENDATION nr 24/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 1045/s) med 34 röster mot 25. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt

att i förhållande till EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen.

De 34 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Marianne Andersson (c)

Sten Andersson (s)

Peter Angelsen (Sp)

Børge Bakholt (S)

Hugo Bergdahl (fp)

Paul Chaffey (SV)

Birgitta Dahl (s)

John Dale (Sp)

Erik Dalheim (A)

Anneliese Dørum (A)

Knud Enggaard (V)

Eirin Faldet (A)

Jan Fransson (s)

Ilse Hansen (S)

Søren Hansen (S)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Birgitte Husmark (SF)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Jørgen Jensen (S)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Berit Brørby Larsen (A)

Karin Lian (A)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Lauri Metsämäki (SDP)

Håkan Nordman (SFP)

Mats Nyby (SDP)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Otto Steenholdt (At)

Birthe Sörestedt (s)

Lena Öhrsvik (s)

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Arne Andersson (m), Árni M. Mathiesen (Sj), Mariann Fischer Boel (V), Aage Brusgaard (FP), Hans Engell (KF), May Flodin (FS), Lars P. Gammelgaard (KF), Geir H. Haarde (Sj), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F), Timo Järviolahti (Kesk.), Inger Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Hans Nyhage (m), Markku Rossi (Kesk.), Riitta Saastamoinen (Kok.), Sigríður A. Þórðardóttir (Sj), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Ilkka Suominen (Kok.), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Anders Talleraas (H) och Eeva Turunen (Kok.).*

Mariehamn den 10 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordiska ministerrådets*
budget för 1994

REKOMMENDATION nr 25/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av budgetutskottet (B 138/b) med 60 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet
 att vid fastställandet av budgeten för 1994 och under förutsättning
 att beslutet om fördelningen av överskottet från 1992 ligger fast,
 överföra 7,016 MDKK från nysatsningen på allmänkultur till
 följande aktiviteter:

Livsmedelsområdet	1,000 MDKK
Konsumentområdet	1,200
Stödordning för handikapp- organisationerna	1,155
Insatser på narkotikaområdet	0,361
Socialt utsatta grupper	0,300
Bygg- och bostadssektorn inkl. program för FoU i infrastrukturfrågor	<u>3,000</u>
<i>Totalt</i>	<i>7,016 MDKK</i>

att vid fastställandet av budgeten för 1994 göra nedanstående ned-
 skärningar av nysatsningen på allmänkultur:

Nordiskt film- och mediasamarbete	- 1,500 MDKK
Barn och ungdom	- 0,500
Samarbete på konstområdet	- 1,500
Nordisk profilering i Europa och Norden	- 1,500
Sessionsländernas kulturprogram	<u>- 2,016</u>
<i>Totalt</i>	<i>- 7,016 MDKK</i>

De 60 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Niels Ahlmann-Ohlson (KF)</i>	<i>Elver Jonsson (fp)</i>
<i>Arne Andersson (m)</i>	<i>Timo Järviolahti (Kesk.)</i>
<i>Marianne Andersson (c)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Sten Andersson (s)</i>	<i>Inger Koch (m)</i>
<i>Peter Angelsen (Sp)</i>	<i>Wiggo Komstedt (m)</i>
<i>Árni M. Mathiesen (Sj)</i>	<i>Kristín Einarsdóttir (Kv)</i>
<i>Børge Bakholt (S)</i>	<i>Berit Brørby Larsen (A)</i>
<i>Hugo Bergdahl (fp)</i>	<i>Karin Lian (A)</i>
<i>Mariann Fischer Boel (V)</i>	<i>Anna-Kaarina Louvo (Kok.)</i>
<i>Paul Chaffey (SV)</i>	<i>Kjellbjørg Lunde (SV)</i>
<i>Birgitta Dahl (s)</i>	<i>Lauri Metsämäki (SDP)</i>
<i>John Dale (Sp)</i>	<i>Eeva-Liisa Moilanen (SKL)</i>
<i>Erik Dalheim (A)</i>	<i>Håkan Nordman (SFP)</i>
<i>Anneliese Dørum (A)</i>	<i>Mats Nyby (SDP)</i>
<i>Hans Engell (KF)</i>	<i>Hans Nyhage (m)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Inger Stilling Pedersen (KRF)</i>
<i>Eirin Faldet (A)</i>	<i>Rannveig Guðmundsdóttir (A)</i>
<i>May Flodin (FS)</i>	<i>Markku Rossi (Kesk.)</i>
<i>Jan Fransson (s)</i>	<i>Riitta Saastamoinen (Kok.)</i>
<i>Lars P. Gammelgaard (KF)</i>	<i>Olof Salmén (ÅC)</i>
<i>Geir H. Haarde (Sj)</i>	<i>Sigríður A. Þórðardóttir (Sj)</i>
<i>Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)</i>	<i>Otto Steenholdt (At)</i>
<i>Halldór Ásgrímsson (F)</i>	<i>Siri Frost Sterri (H)</i>
<i>Ilse Hansen (S)</i>	<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>
<i>Søren Hansen (S)</i>	<i>Ilkka Suominen (Kok.)</i>
<i>Hjörleifur Guttormsson (Ab)</i>	<i>Sten Svensson (m)</i>
<i>Sinikka Hurskainen (SDP)</i>	<i>Anders Svärd (c)</i>
<i>Birgitte Husmark (SF)</i>	<i>Birthe Sörestedt (s)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Anders Talleraas (H)</i>
<i>Hans Jørgen Jensen (S)</i>	<i>Lena Öhrsvik (s)</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var: *Aage Brusgaard (FP)*.

Eeva Turunen (Kok.) avstod från att rösta.

Mariehamn den 10 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *sysselsättning i Norden*

REKOMMENDATION nr 26/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 1036/e, A 1038/e, A 1042/e, A 1046/e, och A 1049/e) med 53 röster mot 1. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

innen 1. mars 1994 å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Marianne Andersson (c)
 Sten Andersson (s)
 Børge Bakholt (S)
 Mariann Fischer Boel (V)
 Kjell Magne Bondevik (KrF)
 Paul Chaffey (SV)
 Birgitta Dahl (s)
 John Dale (Sp)
 Erik Dalheim (A)
 Anneliese Dørum (A)
 Knud Enggaard (V)
 Olof Erland (lib)
 Jan Fransson (s)
 Filip Fridolfsson (m)
 Ranveig Frøiland (A)
 Lars P. Gammelgaard (KF)
 Geir H. Haarde (Sj)
 Ulf Guttormsen (A)
 Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
 Halldór Ásgrímsson (F)
 Ilse Hansen (S)
 Søren Hansen (S)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)
 Sinikka Hurskainen (SDP)
 Birgitte Husmark (SF)
 Hans Jørgen Jensen (S)
 Elver Jonsson (fp)
 Timo Järviolahti (Kesk.)
 Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)
 Anker Jørgensen (S)
 Göthe Knutson (m)
 Inger Koch (m)
 Kristín Einarsdóttir (Kv)
 Berit Brørby Larsen (A)
 Karin Lian (A)
 Kjellbjørg Lunde (SV)
 Metsämäki Lauri (SDP)
 Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
 Dorit Myltoft (RV)
 Håkan Nordman (SFP)
 Mats Nyby (SDP)
 Hans Nyhage (m)
 Inger Stilling Pedersen (KRF)
 Riitta Saastamoinen (Kok.)

Olof Salmén (ÅC)
Siri Frost Sterri (H)
Jógván Sundstein (Fkfl)
Sten Svensson (m)
Anders Svärd (c)

Birthe Sörestedt (s)
Anders Talleraas (H)
Eeva Turunen (Kok.)
Lena Öhrsvik (s)

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var: *Aage Brusgaard (KF)*

Mariehamn den 10 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *etablering av närings-*
zoner i Norden

REKOMMENDATION nr 27/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 1040/e*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en vurdering av erfaringene med etablering av ervervs-

zoner,
å arbeide for en harmonisering av relevante regler og bestemmelser
for bedriftsutvikling i grenseregioner i Norden.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *utvidgat regionalpolitiskt
samarbete*

REKOMMENDATION nr 28/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (*A 1030/me* och *A 1047/m*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att, för att bemöta de ökade kraven på koordinering och utökat samarbete som följer av den europeiska integrationen, förstärka resurserna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet,

att i utvecklingsarbetet beakta eventuella kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EG,

att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt regionalpolitiskt samarbete skall kunna etableras i Östersjö- respektive Barentsregionen, samt

att etablera ett samarbete med utvecklingsorganen i Nordkalottens län/fylken för att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barentsregionen.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *kontroll av kärnteknisk
verksamhet*

REKOMMENDATION nr 29/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (*A 1034/m, A 1043/m och A 1044/m*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m. samt

att överväga möjligheterna till stöd för en effektiv och miljöriktig energiförsörjning m.m. i Östersjö- och Nordkalottområdet.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *säkerhet, energi och miljö*

REKOMMENDATION nr 30/1993

Med hänvisning till Helsingforsavtalet, artiklarna 56 och 65, har Nordiska rådet den 10 november 1993 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (*A 1034/m, A 1043/m och A 1044/m*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

att ta initiativ till framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - S:t Petersburg - Kolaområdena man eljest tvingas hålla i drift,

att, för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter,

att stödja omställningsprojekt och ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion, samt

att aktivt verka i nedrustningsprocessen och stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktion av kärnvapen samt etablerandet av Norden som en kärnvapenfri zon.

Mariehamn den 9 november 1993

Berit Brørby Larsen
Fung. president

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Övriga beslut

A. Beslut att inte företa sig något

(9 november)

1. medlemsförslag om samnordisk homeopatisk forskning (A 1027/k)
2. medlemsförslag om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter (A 1051/k)
3. medlemsförslag om gemensam nordisk visering för baltiska medborgare (A 1023/j)
4. medlemsförslag om handikappades rätt till kommunikationsservice (A 1031/s)

(10 november)

5. medlemsförslag om Nordiska rådets arbetsformer (A 1048/p)
6. medlemsförslag om att liberalisera energimarknaden (A 1039/e)
7. medlemsförslag om att tillåta högersväng vid rött ljus (A 1032/m)
8. medlemsförslag om harmonisering av miljöavgifterna i Norden (A 1037/m)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spørsmål

(9 november)

1. meddelande om rekommendation nr 42/1991/j angående kunskapsöverföring till bl.a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati
2. meddelande om rekommendation nr 43/1991/j angående stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl.a. Baltikum
3. meddelande om rekommendation nr 20/1992/j angående stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen
4. meddelande om rekommendation nr 10/1992/s angående nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa

b. i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa session

(9 november)

1. meddelande om rekommendation nr 32/1990/s angående program mot ungdomsarbetslösheten
2. meddelande om rekommendation nr 44/1992/s angående nordiska arbetsrätten och EG

C. Beslut i interna spörsmål

(8 november)

1. att tillämpa vissa regler för sessionens genomförande såsom tidsbegränsning av talerätten i debatterna samt regler för replikskiftet och frågeinstitutet (Dokument 1)

(9 november)

2. att lägga den säkerhets- och utrikespolitiska redogörelsen till handlingarna (Dokument 2)

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA M. M.

Presidium

Jan P. Syse, Norge, president
 Berit Brørby Larsen, Norge
 Anker Jørgensen, Danmark
 Knud Enggaard, Danmark
 Ilkka Suominen, Finland
 Mats Nyby, Finland
 Geir H. Haarde, Island
 Halldór Ásgrímsson, Island
 Hjörleifur Guttormsson, Island
 Sten Andersson, Sverige
 Elver Jonsson, Sverige

Arbetsutskott

Danmark

Hans Engell
 Anker Jørgensen
 Birgitte Husmark
 Knud Enggaard

Finland

Ilkka Suominen
 Lauri Metsämäki
 Claes Andersson
 Jörn Donner
 Satu Hassi
 Timo Järvilahti
 Eeva-Liisa Moilanen
 Olof Salmén

Island

Geir H. Harde
 Rannveig Guðmundsdóttir
 Halldór Ásgrímsson
 Hjörleifur Guttormsson
 Kristín Einarsdóttir

Norge

Berit Brørby Larsen
 Jan P. Syse
 Kjell Magne Bondevik
 Ranveig Frøiland
 Oscar D. Hillgaard
 Johan J. Jakobsen
 Kjellbjørg Lunde

Sverige

Sten Andersson
 Wiggo Komstedt
 Per Olof Håkansson
 Elver Jonsson
 Anders Svärd

Särskilt inbjudna

Nordiska gäster

Bergqvist, Mats, Sveriges ambassadör	Hentze, Demmus, Föreningen Norden, Färöarna
Bergström, Anders, Föreningen Norden, Sverige	Hetemäki-Olander, Elsi, Föreningen Pohjola-Norden, Finland
Bossom Berg, Johanna, Föreningen Norden, Sverige	Lundqvist, Stig, Norges konsul
Damberg, Nils Gösta, Sveriges generalkonsul	Radtke, Henrik, Föreningen Norden, Sverige
Eidem, Bjarne Mørk, Foreningen Norden, Norge	Rasmussen, Kjell, Norges ambassadör
Eklund, Nils-Erik, Islands konsul	Sigríður A. Snævarr, Islands ambassadör
Fälldin, Torbjörn, Föreningen Norden, Sverige	Svensson, Hasse, Föreningen Norden på Åland
Granlund, Rolf, Danmarks konsul	Waldén, Anette, Föreningen Norden, Sverige
Hauge, Lars, Föreningarna Nordens Förbund	

Internationella och nordiska organisationer

Anteniske, Ance, Baltiska församlingen	Krotov, M., OSS-staternas inter- parlamentariska råd
Baer, Lars Anders, Nordiska samerådet	Madsen, Orla, Nordens Fackliga Samorganisation
Bankauskaite, Dalia, Baltiska församlingen	Meierovics, Gunars, MP, Baltiska församlingen
Budovskis, Maris, MP, Baltiska församlingen	Nugis, Ūlo, MP, Baltiska församlingen
Enqvist, Mauritz, Nordiska arbetsgivareföreningarna	Opdahl, Øystein, delegations- chef, IOM
Gaigg, Gerfried, MP, Eftas parla- mentarikerkommitté	Ullenhag, Jörgen, Nordiska akademikerrådet
Germanis, Neris, MP, Baltiska församlingen	Vainumäe, Anneli, Baltiska församlingen
Harriman, Anita, Nordens Fackliga Samorganisation	Volkov, Boris, OSS-staternas interparlamentariska råd
Helander, Johannes, Nordiska samerådet	

Representanter för de nordiska informationskontoren i Baltikum

Bærug, Richard, Riga
 Kreuger, Anders, Vilnius

Salonen, Leo, Tallinn

De nationella delegationernas sekretariat*Danmark*

Andersen, Annette, betjent
 Beierholm, Bente, overassistent
 Gant, Anne, assistent
 Hagemann, Henrik,
 generalsekretær
 Nørgaard, Jens, betjent
 Olsen, Tove, overassistent
 Riemann, Lavst, stf.
 generalsekretær
 Sandø, Jonna, overassistent
 Vestergaard, Mette, fuldmægtig

Färöarna

Stenberg, Ásla, sekretær

Grönland

Carstensen, Elisabeth,
 fuldmægtig
 Steenholdt, Alibak, bureauchef

Finland

Eriksson, Magnus, bitr. sekreterare
 Husman, Paula, avdelningssekreterare
 Immonen, Maarit, tf. avdelningssekreterare
 Kaikkonen, Paula, bitr. sekreterare
 Lindgren, Susanne, forskare, riksdagens upplysningstjänst
 Lindström, Guy, generalsekretare
 Lohiniva, Greta, bitr. generalsekretare
 Lommi, Jarkko, ADB-tekniker
 Mairue, Sirpa, tf. byrsekreterare

Meier, Leena, sekreterare, sekretariatet för nordiskt samarbete
 Mennander, Kirsi, translator
 Nieminen, Risto, bitr. sekreterare
 Saavalainen, Merja, tf. byråfunktionär
 Salo, Kari, informationssekretare
 Tallqvist, Kristiina, informationsassistent

Åland

Eklblom, Magareta, byråsekreterare
 Groop, Janina, tf. delegationssekreterare
 Sundström, Marina, byråsekretare

Island

Lena Hjaltason, fuldmægtig
 Snjólaug Ólafsdóttir, generalsekreterare

Norge

Andreassen, Bjørn, førstekonsulent
 Austin, Kjell, førstekonsulent
 Braaten, Else Marie, konsulent
 Myhre-Jensen, Kjell, sekretariatsleder
 Pettersen, Dag, førstekonsulent
 EDB
 Sandodden, Elenor, betjent
 Sollien, Liv, førstefullmektig
 (UD-nordisk sekretariat)

Trolle, Lisa, konsulent
Vekrum, Lise Enberget, sekretær

Sverige

Alvarson, Dan, expeditions-
föreståndare
Bergqvist, Renée, 1:e byrå-
sekreterare
Bruce, Margareta, byråsekreterar

Hjelm, Eva, kamrer
Hultén, Eric, avdelningsdirektör
Isacsson, Bert, kanslichef
Quiding, Ossian, informations-
sekreterare
Smekal, Eva, byråchef
Söderman, Anita, avdelnings-
direktör
Tollin, Ingrid, chefssekreterare

Presidiesekretariatet

Bejmar, Marianne, byråassistent
Carlsson, Inge Munk, byrå-
assistent
Caspersen, Ove, tf. informations-
chef
Davidsen, Mona, byråassistent
Friborg, Charlotta, tf. biträdande
redaktör
Hagen, Gro, 1:e byråassistent
Karlsson, Svenolof, redaktör
Koumi, Margareta, byråassistent
Lindfors, Viveca, byråsekreterare

Mattsson, Kaj-Peter, stf. presidie-
sekreterare
Nyberg, Lars, expeditions-
assistent
Osnes, Jostein, presidie-
sekreterare
Stenberg, Stig, intendent
Sundberg, Renée, byråassistent
Wiklund, Viveca, redaktions-
assistent
Östman, Margit Louise, inter-
nationell sekreterare

Utskottssekreterare

Andersson, Marianne, budget-
utskottet
Elín Pálsdóttir Flygenring,
kulturutskottet
Ingimar Einarsson, social-
utskottet

Lundberg, Göran, miljöutskottet
Vefald, Olav, ekonomiska
utskottet
Østergaard, Anne, juridiska
utskottet

Nordisk Kontakt

Carlsson, Marianne, redaktör,
Finland
Häggman, Larserik, chefredaktör

Norrbom, Hans, redaktör,
Sverige

Nordiska ministerrådets sekretariat

Berg, Knut, konsulent	Persson, Margaretha, avdelnings- sekreterare
Berggreen, Lasse, konsulent	Petersen, Claes Bagge, konsulent
Edna, Ole Jacob, konsulent	Ranebo, Stellan, konsulent
Eklund, Per, konsulent	Riktor, Rolf, konsulent
Ekman, Anette, konsulent	Sandelin, Ann, avdelningschef
Elefalk, Kjell, konsulent	Sandholt, Gunnar, konsulent
Emborg, Kerstin, administra- tionssekreterare	Sødergaard, Steffen, konsulent
Fabricius, Else, konsulent	Stenbäck, Pär, generalsekreterare
Felixon, Tryggvi, konsulent	Stenroth, Ove, sektionschef
Flatøy, Liv Marion, sekretær	Støvring, Per, konsulent
Granström, Birgitta, sekreterare	Ström, Björn, konsulent
Gummesson, Anders, avdel- ningschef	Suhr, Helena, administrations- sekreterare
Hansen, Leif Chr., afdelingschef	Tangeraaas, Martin, konsulent
Herfelt, Susanne, konsulent	Teperi, Outi, sekreterare
Kolltveit, Johs, afdelingschef	Tiveus, Ylva, sektionschef
Kristensen, Marianne, konsulent	Tommola, Aila, konsulent
Kvaran, Olafur, konsulent	Tuoi, Lemmi, konsulent
Larsen, Stein, konsulent	Tveit, Hege, konsulent
Lehtovirta, Tapani, konsulent	Urdshals, Jan-Erik, sekreterare
Lönnroth, Joakim, konsulent	Vibholt, Villy, sektionschef
Mathlein, Lars, avdelningschef	Vikersveen, Kari, administra- sjonssekretær
Mattila, Pekka, konsulent	Williams, Johan, konsulent
Meyer, Peter Uffe, konsulent	Östling, Bengt, konsulent
Nielsen, Knud Arne, sektionschef	
Olsson, Ingrid, avdelnings- sekreterare	

Stenografer

Danmark

Bram, Lise, referent
 Delfs-Andersen, Sven, referent
 Hildebrand, Kirsten, tekst-
 behandler
 Jensen, Vibeke, tekstbehandler
 Keel, Klaus, referent
 Sander, Inger Merete, referent
 Spanggaard, Elisabeth, referent

Finland

Filppa, Birgitta, stenograf
 Karrento, Anita, stenograf
 Niittuimperä, Jari, stenograf
 Åkerberg, Iris, maskinskrivare

Norge

Kleppe, Elisabeth, referent
 Raanes, Gudrun Strand, referent
 Schwartz, Kari, referent
 Smiseth, Ingeborg, referent-
 revisor

Sverige

Djurström, Stig, riksdags-
stenograf

Löfling, Arne, riksdagsstenograf
Nilsson, Lars, riksdagsstenograf

Tolkar

Andersson, Pirkko-Liisa
Duvantier, Claire
Fluger, Lena
Hellström, Sirpa

Kaljunen, Riitta
Laakso, Ritva
Zöega, Anne

Partigruppernas sekretariat*Socialdemokratiska gruppen*

Andersson, Berit, sekreterare
Dybing, Svein, informasjonssjef
Forfang, Frode, sekretær
Jahren, Frode, politisk rådgiver
Kokk, Enn, sekreterare
Lundin, Inga-Lisa, sekreterare
Läth, Roger, pressekreterare
Sirjamo, Anna-Liisa, informa-
tionssekreterare
Svensson, Jerry, gruppsekre-
terare

Konservative gruppen

Airaksinen, Harri, tf. planerings-
sekreterare
Lebech, Mads, gruppeseekretær

Mittengruppen

Ness, Steinar, generalsekretær

Vänstersocialistiska gruppen

Nilsen, Petter, gruppeseekretær

Sakkunniga*Danmark*

Andersen, Claus, minister-
sekretær
Balslev, Uffe, ministersekretær
Bjerregaard, Tine, assistent
Boisen, Ida M., fuldmægtig
Carlsen, Anne Marie Sloth,
fuldmægtig
Clausen, Birgitte, fuldmægtig
Fischer, Per, konsulent
Fledelius, Hanne, fuldmægtig
Goldschmidt, Ernst, kommitteret
Hansen, Marie, fuldmægtig
Hassel, Tina, overassistent
Hindkjær, Lars, ministersekretær
Jensen, Marianne Mochau,
fuldmægtig
Johannesen, Odma, fuldmægtig
Junker, Ulla, fuldmægtig

Jørgensen, Kresten Schultz,
ministersekretær
Jørgensen, Lars Bernhard,
afdelingschef
Katznelson, Ib, kommitteret
Kjeldsen, Berno, sekretariatschef
Koch, Hans Jørgen, afdelingschef
Larsen, Frits, fuldmægtig
Larsen, Peter Jon, general-
sekretær
Lassen, Nina, fuldmægtig
Lauridsen, Marianne, kontorchef
Lindhard, Lasse, fuldmægtig
Martinussen, Gurli, kontorchef
Nielsen, Arne, fg. formand
Pedersen, Carsten, kontorchef
Peytz, Karen, fuldmægtig
Schou, Mogens, kontorchef
Skaftø, Søren, departementschef

Stehr, Hans Jürgen, kontorchef
 Thomasen, Henrik, minister-
 sekretær
 Tornøe, Ulrik W., kontorchef
 Vildlyng, Margit, fuldmægtig
 Worm, Susanne, fuldmægtig

Färöarna

Gravesen, Iben, lagmandens
 personlige sekretær
 Poulsen, Maiken S., sekretær
 Thorsteinsson, Jákup, direktør
 á Velbastad, Niels, samarbejds-
 ministerens stedfortræder

Grönland

Helms, Hans Jakob, direktør
 Lyberth, Jakob, konsulent
 Møller, Aqigssiaq, direktør
 Riemenschneider, Enid,
 konsulent
 Søndergaard, Jørgen S.,
 konsulent

Finland

Brehmer, Erik, legationsråd
 Dahlqvist, Anders, special-
 medarbetare
 Ekebom, Ralf, överinspektör
 Erhola, Kristiina, andre-
 sekreterare
 Eskola, Erkki, överinspektör
 Eskola, Jarkko, avdelningschef
 Gröhn, Inga-Maria, finansråd
 Gustafson, Matti, bitr. avdel-
 ningschef
 Heino, Jan, bitr. avdelningschef
 Heinonen, Olli-Pekka, special-
 medarbetare
 Himanen, Hannu, byråchef
 Holopainen, Kauko, statsrådets
 informationschef
 Huhtaniemi, Pekka, statsmi-
 nisterns specialmedarbetare
 af Hällström, Gustaf, verkstäl-
 lande direktör
 Jatila, Ulla, överinspektör

Kauppi, Lea, byråchef
 Kauppila, Aulikki, överinspektör
 Kivimäki, Erkki, utrikesråd, sam-
 arbetsministerns ställföre-
 trädare

Korkman, Sixten, överdirektör
 Krokfors, Karl-Johan, ambassad-
 råd

Laajava, Jaakko, avdelningschef
 Lindell, Paul, projektchef
 Lindqvist, Bengt-Göran, bygg-
 nadsråd

Lång, Ulla, äldre regeringsråd
 Manninen, Jussi, konsultativ
 tjänsteman

Mäkinen, Markku, överdirektör
 Niemi, Irmeli, överdirektör

Numminen, Jaakko, kanslichef
 Nyroos, Hannele, överinspektör
 Ojala, Olli, överdirektör

Potila, Sirkka, konsultativ tjänste-
 man

Sisula, Heikki, överinspektör
 Slotte, Kristian, konsultativ
 tjänsteman

Valjento, Liisa, utrikessekreterare
 Valtonen, Pertti, industriråd
 Widing, Barbro, specialrådgivare
 Wirtanen, Nils, understatssekre-
 terare

Åland

Abrahamsson, Sten-Erik, utbild-
 ningschef

Beckman, Henrik, projektchef
 Eriksson, Dan E., projektchef
 Holmfors, Paul, landskapsforst-
 mästare

Jansson, Harry, tf.
 avdelningschef

Kulves, Håkan, miljövärd-
 intendent

Lindbäck, Peter, tf. kanslichef
 Linde, Bengt, avdelningschef
 Lindholm, Anders, överingenjör
 Lindström, Henry, landskaps-
 agronom

Sandell, Birger Ch., landskaps-
läkare

Storå, Carl, fiskeriintendant

Söderlund, Tor-Erik, över-
inspektör

Island

Albert Jónsson, afdelingschef

Árni Gunnarsson, kontorchef

Árni Kolbeinsson, departements-
chef

Árni Þ. Árnason, kontorchef

Bolli Þór Bollason, kontorchef

Eyjólfur Sveinsson, politisk
rådgiver

Guðríður Sigurðardóttir, depar-
tementschef

Hanne Fisker, fuldmægtig

Jón Júlíusson, kontorchef

Karitas H. Gunnarsdóttir

Kristmundur Halldórsson,
afdelingschef

Magnús Johannesson, depar-
tementsråd

Ólafur Davíðsson, depar-
tementschef

Páll Sigurðsson, depar-
tementschef

Snorri Rúnar Pálmason, sag-
kundig

Þórður H. Ólafsson, kontorchef

Norge

Bakke, Audun, rektor, Nordiskt
journalistcenter

Bauer, Irene, underdirektør

Berg, Hans, førstekonsulent

Brofoss, Knut, ekspedisjonssjef

Clemet, Fridtjov, rådgiver

Eriksen, Tore, ekspedisjonssjef

Fure, Lars, byråsjef

Garberg, Heidi, rådgiver

Gilbo, Berit, førstekonsulent

Glenne, Eirik, ekspedisjonssjef

Graham, Oddmund, depar-
tementsråd

Gramstad, Sigve, ekspedisjons-
sjef

Griebenow, Berit, informasjons-
sjef

Hansen, Svein Roald, stats-
sekretær

Hjelle, Marta, konsulent

Hoffmann, Fredrik, ekspedisjons-
sjef

Holter, Dag Wernø, byråsjef

Ingebrigtsen, Roger, politisk råd-
giver

Johannessen, Ole Jørgen, stats-
sekretær

Juul, Mona, byråsjef

Jørgensen, Jan Birger, første-
konsulent

Libak, Arvid, politisk rådgiver

Lorentsen, Lorents G., ekspedi-
sjonssjef

Løvaas, Harald, generalsekretær,
Foreningen Norden

Nåvik, Gunnbjørg, rådgiver

Owe, Christoffer,
ekspedisjonssjef

Paulsrud, Kari, politisk rådgiver

Prebensen, Wenche, rådgiver

Rasmussen, Hallstein, ass. fiske-
ridirektør

Roderburg, Elisabeth, byråsjef

Rogstad, Bjørn G., underdirektør

Singsaas, Øystein, statssekretær

Stubsjøen, Magne, jorddirektør

Tveitereid, Sigurd, ekspedisjons-
sjef

Tønnesen, Trygve, rådgiver

Westvik, Rita, politisk rådgiver

Yttredal, Børge, konsulent

Aalda, Oluf, skogsdirektør

Aas, Even, politisk rådgiver

Sverige

Blixt, Per Göran, departements-
råd

Bodén, Lennart, sakkunnig

Carlson, Per, departements-
sekreterare

Christiansson, Lars, presschef
 Eiken, Odd, statssekreterare
 Emblad, Stefan, departements-
 sekreterare
 Fischer, Carin, statsekreterare
 Fürstenbach, John, byråchef
 Fält, Mats, sakkunnig
 Heister, Chris, sakkunnig
 Hyttring, Jan, statssekreterare
 Ifvarsson, Carl-Anders, stats-
 sekreterare
 Jernaes, Claes, pressombuds-
 man
 Johansson, Per Egon, stats-
 sekreterare
 Johansson, Sven-Olof, departe-
 mentsråd
 Jönsson, Mats, sakkunnig
 Karlberg, Lars, departementsråd
 Landerholm, Karin, sakkunnig
 Lannegren, Göran,
 departementsråd
 Lidal, Bengt, departementsråd
 Ljunggren, Anders, stats-
 sekreterare
 Lundberg, Lars, departements-
 råd

Lundh, Brita, departements-
 sekreterare
 Lyrvall, Björn, departements-
 sekreterare
 Moberg, Axel, kansliråd
 Magnusson, Hans, departe-
 mentsråd
 Nyman, Mats, sakkunnig
 Peters, Catharina, departements-
 sekreterare
 Peterson, Carl-Gunnar, plane-
 ringschef
 Pettersson, Agne, departements-
 sekreterare
 Sandberg, Torsten, planerings-
 chef
 Svidén, Ulf, departementsråd
 Ullenhaag, Jörgen, sakkunnig
 Unger, Lisbeth, departements-
 sekreterare
 Utterström, Thomas, sakkunnig
 Zachrisson-Nilsson, Ann, kansli-
 råd
 Ziemelis, Mite, departements-
 sekreterare

De politiska ungdomsorganisationerna

Danmark

Tarby, René, Nordens Liberale
 og Radikale Ungdom (NLRU)

Åland

Andersson, Carina, Förenings-
 rådet för Åländska Ungdoms-
 organisationer (FÅU)
 Ekström, Eva, (FÅU)

Island

Valdimarsson, Valdimar G., NCF

Norge

Fossum, Jørgen Kaurin, Lands-
 rådet for Norske Ungdoms-
 organisasjoner (LNU)

Sundtoft, Tine, Nordiska
 Ungkonservativa Unionen
 (NUU)

Westby, Tonje, Foreningen
 Nordens Sosialdemokratiske
 Ungdom (FNSU)

Wik, Vedis, Sosialistisk Ungdom
 i Norden (SUN)

Sverige
Henrixon, Göran, Kristen-
demokratisk ungdom i
Norden (KDUN)

Magnusson, Pia, Landsrådet för
Sveriges ungdomsorganisa-
tioner (LSU)

EG-praktikanter

Belgien
Danmark
Frankrike
Grekland
Holland
Irland
Italien
Luxemburg
Portugal
Spanien
Storbritannien
Tyskland

Pieter Vercruysse
Louise Brincker
Sophie Mathas
George Kassimeris
Marieke Van Breikel
James Kieran Donahoe
Alessandro Paolicchi
Christian Bieber
Pedro Birgilio G.T. Pontes
Miriam Omedes
Isabel Dakyns
Axel Klasen

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak

nr	rubrik
<i>A. Medlemsförslag</i>	
A 1023/s	Medlemsförslag om gemensam nordisk visering för baltiska medborgare
A 1026/j	Medlemsförslag om uppgörelser utanför domstolen av barnens framtid vid föräldrarnas skilsmässa
A 1027/k	Medlemsförslag om samnordisk homeopatisk forskning
A 1028/s	Medlemsförslag om förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen
A 1030/m	Medlemsförslag om förstärkt nordiskt regionalpolitiskt samarbete
A 1031/s	Medlemsförslag om de handikappades rätt till kommunikationsservice
A 1032/m	Medlemsförslag om att tillåta högersväng vid rött ljus
A 1033/k	Medlemsförslag om åtgärder för barn med särskilda läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
A 1034/m	Medlemsförslag om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden
A 1036/e	Medlemsförslag om nordisk initiativ för ökt sysselsetting
A 1037/m	Medlemsförslag om harmonisering av miljöavgiftene i Norden
A 1038/e	Medlemsförslag om ändringar i de nordiske lönsoppgjörssystemer
A 1039/e	Medlemsförslag om å liberalisere energimarkedet i Norden
A 1040/e	Medlemsförslag om etablering af erhvervszoner i Norden
A 1041/p	Medlemsförslag om samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet
A 1042/e	Medlemsförslag om arbeid og verdiskapning
A 1043/m	Medlemsförslag om energi- og miljøtiltak i Norden
A 1044/m	Medlemsförslag om atomsikkerhet i Russland
A 1045/s	Medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken
A 1046/e	Medlemsförslag om tiltak mot arbeidsledigheten
A 1047/m	Medlemsförslag om utvidgat Nordkalottensamarbete i ett europeiskt perspektiv (Nordkalotten som euroregion)
A 1048/p	Medlemsförslag om Nordiska rådets arbetsformer
A 1049/e	Medlemsförslag om näringslivssamarbetet i Norden
A 1051/k	Medlemsförslag om Nordens miljöinstitut i anslutning till Rantasalmis sjönaturcenter
A 1056/p	Medlemsförslag om tilbagetrækning af russiske tropper fra Estland och Letland
A 1057/k	Medlemsförslag om nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 138/b	Ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994
B 139/j	Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram på konsumentområdet

Tryckt	Behandling	Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
253	136			ingen åtgärd	A 1023/j
261	136	21	764		A 1026/j
275	132			ingen åtgärd	A 1027/k
285	147	23	767		A 1028/s
299	244	28	776		A 1030/m
309	149			ingen åtgärd	A 1031/s
314	245			ingen åtgärd	A 1032/m
319	133	19	762		A 1033/k
331	245	29, 30	777, 778		A 1034/m
352	186	26	773		A 1036/e
379	246			ingen åtgärd	A 1037/m
385	186	26	773		A 1038/e
390	237			ingen åtgärd	A 1039/e
398	237	27	775		A 1040/e
411	121	17	760		A 1041/p
418	186	26	773		A 1042/e
421	245	29, 30	777, 778		A 1043/m
424	245	29, 30	777, 778		A 1044/m
427	150	24	769		A 1045/s
443	186	26	773		A 1046/e
445	244	28	776		A 1047/m
450	185			ingen åtgärd	A 1048/p
454	186	26	773		A 1049/e
458	134			ingen åtgärd	A 1051/k
462	122	18	761		A 1056/p
466	135	20	763		A 1057/k
472	153	25	771		B 138/b
682	137	22	765		B 139/j

Sak

nr	rubrik
<i>D. 1993 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer¹</i>	
*24/1990/m	Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
32/1990/s	Program mot ungdomsarbetslösheten
42/1991/j	Kunskapsöverföring till bl. a. Baltikum rörande parlamentarism och demokrati
43/1991/j	Stöd till demokratiseringssträvandena och internationella samarbetet i bl. a. Baltikum
*53/1991/m	Förbättrad finansiering av Österjösamarbetet
10/1992/s	Nordiskt hälso- och sjukvårdssamarbete med Baltikum och Östeuropa
*15/1992/e	Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
20/1992/j	Stöd till rättsutvecklingen i Estland, Lettland och Litauen
*30/1992/p	Gemensam nordisk utlandsrepressetation i vissa nya stater
*31/1992/p	Samarbete i det arktiska området
*32/1992/e	Norden i det nya Europa
*40/1992/k	Nordjobb som permanent ordning
44/1992/s	Nordiska arbetsrätte och EG
*47/1992/m	Kärnsäkerhet i Nordområdena
*10/1993/m	Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
*11/1993/m	Finansiering för räddning av Östersjön

E. Skriftliga frågor

- 49 Skriftligt spørgsmål til (og svar fra) Nordisk Ministerråd vedrørende eksport af miljøfarlig affald til landene udenfor OECD
- 50 Skriftlig fråga till (och svar från) Nordiska Ministerrådet angående definition av begreppen forskning respektive utbildning i arbetet med 1994 års budget
- 51 Skriftligt spørgsmål til (og svar fra) Nordisk Ministerråd vedrørende concernfagligt samarbejde
- 52 Skriftligt spørgsmål til (og svar fra) Nordisk Ministerråd vedrørende reaktion før konsultationsfristens udløb den 4. oktober 1993 vedr. opstart af THORP oparbejdningsanlæg ved Sellafeld

Dokument

- 1 Regler för sessionens genomförande
- 2 Utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse

¹ Saker som försetts med * togs ej upp till behandling på sessionen.

Tryckt	Behandling	Rekommendation	Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	nr
698			(ingen behandling)	*24/1990/m
700	152		nya meddelanden	32/1990/s
703	143		slutbehandlad	42/1991/j
705	143		slutbehandlad	43/1991/j
708			(ingen behandling)	*53/1991/m
711	153		slutbehandlad	10/1992/s
715			(ingen behandling)	*15/1992/e
716	143		slutbehandlad	20/1992/j
719			(ingen behandling)	*30/1992/p
720			(ingen behandling)	*31/1992/p
722			(ingen behandling)	*32/1992/e
725			(ingen behandling)	*40/1992/k
726	153		nya meddelanden	44/1992/s
728			(ingen behandling)	*47/1992/m
734			(ingen behandling)	*10/1993/m
737			(ingen behandling)	*11/1993/m
738				49
740				50
742				51
745				52
748	39		till handlingarna	1
750	48		till handlingarna	2

Personregister

(siffrorna hänvisar till sidor)

Abelsen, Emil, Grønlands del.

(Si)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 84

Ahlmann-Ohlsen, Niels, Danm.

del. (KF)

Vald medlem

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 118

Alsaker, Svein, Norges del. (KrF)

Vald medlem till 1 oktober 1993

Medlemsförslag:

samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet: 411
näringslivssamarbete: 454

Andersson, Claes, Finl. del. (Vas.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

åtgärder för barn med dyslexi: 319
arbete och värdeskapande: 418
energi- och miljöåtgärder: 421
kärnsäkerhet i Ryssland: 424

Andersson, Marianne, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

gemensam nordisk visering för baltiska medborgare: 253
uppgörelser utanför domstol av barns framtid vid föräldrars skilsmässa: 261
samnordisk homeopatisk forskning: 275

åtgärder för barn med dyslexi: 319

näringslivssamarbete: 454
kampanj mot rasism och främlingsfientlighet: 466

Yttranden:

kampanj mot rasism och främlingsfientlighet: 135
Nordiska ministerrådets budget för 1994: 174

Andersson, Sten, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden: 331
ökad sysselsättning: 352
nordisk medborgarpolitik: 427

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 48

Angelsen, Peter, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 160

Árni M. Mathiesen, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 172

Aula, Maria Kaisa, Finl. del.

(Kesk.)

Suppleant

Medlemsförslag:

högersväng vid rött ljus: 314

Bennedsen, Dorte, Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk medborgarpolitik: 427

*Skriftlig fråga:*export av miljöfarligt avfall till
länder utanför OECD: 738**Bergdahl, Hugo, Sv. del. (fp)**

Vald medlem

*Medlemsförslag:*uppgörelser utanför domstol av
barns framtid vid föräldrars
skilsmässa: 261åtgärder för barn med dyslexi:
319samarbetet med S:t Petersburg
och Leningrad-distriktet: 411
näringslivssamarbete: 454*Yttrande:*utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 86**Berge, Gunnar, Norges del. (A)**

Regeringsrepresentant

*Yttrande:*sysselsättningspolitisk debatt:
initiativ för ökad sysselsätt-
ning; ändringar i löneupp-
görelsesystemen; arbete och
värdeskapande; åtgärder mot
arbetslösheten samt närings-
livssamarbete i Norden: 211**Björkenheim, Rose-Marie, Finl.**

del. (Kesk)

Vald medlem

*Medlemsförslag:*uppgörelser utanför domstol av
barns framtid vid föräldrars
skilsmässa: 261handikappades kommunika-
tionservice: 309

högersväng vid rött ljus: 314

näringslivssamarbete: 454

Blankenborg, Haakon, Norges

del. (A)

Vald medlem till 1 oktober 1993

*Medlemsförslag:*kärnsäkerhet och miljöriktig
energiförsörjning i Nordens
närområden: 331**Bondevik, Kjell Magne, Norges**

del. (KrF)

Vald medlem

*Yttranden:*utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 117sysselsättningspolitisk debatt:
initiativ för ökad sysselsätt-
ning; ändringar i löneupp-
görelsesystemen; arbete och
värdeskapande; åtgärder mot
arbetslösheten samt närings-
livssamarbete i Norden: 229**Brundtland, Gro Harlem, Norges**

del. (A)

Regeringsrepresentant

*Yttrande:*utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 59**Brusgaard, Aage, Danm. del. (FP)**

Vald medlem

*Yttranden:*utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 94tillbakadragande av ryska trup-
per från Estland och Lettland:
122handlingsprogram på konsu-
mentområdet 141:Nordiska ministerrådets budget
för 1994: 156sysselsättningspolitisk debatt:
initiativ för ökad sysselsätt-
ning; ändringar i löneupp-
görelsesystemen; arbete och
värdeskapande; åtgärder mot

arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 234

Chaffey, Paul, Norges del. (SV)
Vald medlem

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 111

Dahl, Birgitta, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förebyggande och rehabiliterande verksamhet i socialförsäkringssystemen: 285

kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden: 331

Yttranden:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 223
miljöutskottets allmänna debatt: 240

Dale, John, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 92
sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 203

Dalheim, Erik, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsätt-

ning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 197

Davíð Oddsson, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 61

Davidson, Inger, Sv. del. (kds)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

handlingsprogram på konsumentområdet: 139

Engell, Hans, Danm. del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

åtgärder mot arbetslösheten: 443
tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland: 462

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 55, 73, 74
tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland: 122
sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 206

Enggaard, Knud, Danm. del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet: 411
näringslivssamarbete: 454

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 52

Eriksson, Berith, Sv. del. (v)

Suppleant

Medlemsförslag:

förebyggande och rehabiliterande verksamhet i socialförsäkringssystemen: 285
 arbete och värdeskapande: 418
 energi- och miljöåtgärder: 421
 kärnsäkerhet i Ryssland: 424

Erland, Olof, Ålands del. (lib)

Suppleant

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 227

Erlandsson, Ragnar, Ålands del.

(ÅC)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 98

Exner, Lahja, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förebyggande och rehabiliterande verksamhet i socialförsäkringssystemen: 285

Five, Kaci Kullmann, Norges del.

(H)

Suppleant

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 100

Friggebo, Birgit, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

kulturutskottets allmänna debatt: 124

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 162, 164

Fransson, Jan, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 190

Frøiland, Ranveig, Norges del.

(A)

Vald medlem

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 69

Gammelgaard, Lars P. Danm. del

(KF)

Vald medlem

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 187, 200, 219

Geir H. Haarde, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

åtgärder mot arbetslösheten: 443
 tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland: 462

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 192

Grøndahl, Kirsti Kolle, Norges del. (A)

Vald medlem till 25 oktober 1993

Medlemsförslag:

kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden: 331
öklad sysselsättning: 352
nordisk medborgarpolitik: 427
Nordkalotten som euroregion: 445

Gustavsson, Stina, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

uppgörelser utanför domstol av barns framtid vid föräldrars skilsmässa: 261

Guttormsen, Ulf, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 103

Haarstad, Ragnhild, Queseth,

Norges del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 82

Haavisto, Pekka, Finl. del. (Vihr.)

Vald medlem till 16 februari 1993

Medlemsförslag:

förstärkt regionalpolitiskt samarbete: 299

Hagen, Carl I., Norges del. (FrP)
Vald medlem till 25 oktober 1993*Medlemsförslag:*

harmonisering av miljöavgifterna: 379
ändringar i nordiska löneuppgörelsesystemen: 385
liberalisering av energimarknaden: 390
etablering av näringszoner: 398

Halldór Ásgrímsson, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet: 411
Nordkalotten som euroregion: näringslivssamarbete: 445

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 191

Hansen, J.K., Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

gemensam nordisk visering för baltiska medborgare: 253

Hansen, Søren, Danm. del. (S)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 166

Hansson, Agne, Sv. del. (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

samnordisk homeopatisk forskning: 275

Hauan, Åshild, Norges del. (A)
Vald medlem till 1 oktober 1993
Medlemsförslag:
åtgärder för barn med dyslexi:
319

Haugen, Helga, Norges del. (KrF)
Vald medlem till 1 oktober 1993
Medlemsförslag:
näringslivssamarbete: 454

Hellström, Mats, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Nordkalotten som euroregion:
445
Yttrande:
utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 114

Hilden, Jytte, Danm. del. (S)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
kulturutskottets allmänna
debatt: 128

Hjörleifur Guttormsson, Isl. del.
(Ab)
Vald medlem
Medlemsförslag:
arbete och värdeskapande: 418
energi- och miljöåtgärder: 421
kärnsäkerhet i Ryssland: 424
Skriftlig fråga:
reaktion före konsultationsfris-
tens utgång 4 oktober 1993 för
start av THORP-anläggningen
i Sellafeld: 745
Yttranden:
utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 75, 91
sysselsättningspolitisk debatt:
initiativ för ökad sysselsätt-
ning; ändringar i löneupp-
görelsesystemen; arbete och

värdeskapande; åtgärder mot
arbetslösheten samt närings-
livssamarbete i Norden: 194,
218
etablering av näringszoner: 237

Holst, Johan Jørgen, Norges del.
(A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 89, 92, 93, 94

Houg, Tora Aasland, Norges del.
(SV)
Vald medlem till 1 oktober 1993
Medlemsförslag:
gemensam nordisk visering för
baltiska medborgare: 253
arbete och värdeskapande: 418
energi- och miljöåtgärder: 421
kärnsäkerhet i Ryssland: 424

Hurskainen, Sinikka, Finl. del.
(SDP)
Vald medlem
Medlemsförslag:
handikappades kommunika-
tionsservice: 309
högersväng vid rött ljus: 314
nordisk medborgarpolitik: 427
Yttranden:
handlingsprogram på konsu-
mentområdet: 138
sysselsättningspolitisk debatt:
initiativ för ökad sysselsätt-
ning; ändringar i löneupp-
görelsesystemen; arbete och
värdeskapande; åtgärder mot
arbetslösheten samt närings-
livssamarbete i Norden: 197

Husmark, Birgitte, Danm. del.
(SF)
Vald medlem

Medlemsförslag:

förebyggande och rehabiliterande verksamhet i socialförsäkringssystemen: 285
 åtgärder för barn med dyslexi: 319
 arbete och värdeskapande: 418
 energi- och miljöåtgärder: 421
 kärnsäkerhet i Ryssland: 424

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 96
 sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 199, 200

Huuhtanen, Jorma, Finl. del. (Kesk.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

socialutskottets allmänna debatt: 145

Håkansson, Per Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden: 331

Yttranden:

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 167, 177

Hörnlund, Börje, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot

arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 195

Ihamäki, Timo, Finl. del. (Kok.)

Suppleant

Medlemsförslag:

Nordens miljöinstitut: 458

Jagland, Thorbjörn, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 50

Jakobsen, Johan J., Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

näringslivssamarbete: 454

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 77, 93
 handlingsprogram på konsumentområdet: 142

Jensen, Hans Jørgen, Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förebyggande och rehabiliterande verksamhet i socialförsäkringssystemen: 285
 åtgärder för barn med dyslexi: 319

Skriftlig fråga:

koncernfackligt samarbete: 742

Johannessen, Jógvan A., Færøernes del. (Jvfl)

Vald medlem

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och

värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 231

Johansson, Olof, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 76

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 157, 171

miljöutskottets allmänna debatt: 242

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet: 411

Nordkalotten som euroregion: 445

näringslivssamarbete: 454

kampanj mot rasism och främlingsfientlighet: 466

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 110

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 215, 219

Järvilahti, Timo, Finl. del. (Kesk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handikappades kommunikationsservice: 309

högersväng vid rött ljus: 314

samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet: 411

näringslivssamarbete: 454

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 115

ordiska ministerrådets budget för 1994: 170

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 233

Jätteenmäki, Anneli, Finl. del. (Kesk.)

Vald medlem

Vald medlem

Medlemsförslag:

näringslivssamarbete: 454

Yttrande:

miljöutskottets allmänna debatt: 239

Jørgensen, Anker, Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden: 331

ökad sysselsättning: 352

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 71, 73, 74

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 216, 218, 219, 220

Kallis, Bjarne, Finl. del. (SKL)

Suppleant

Medlemsförslag:

handikappades kommunikationsservice: 309

högersväng vid rött ljus: 314

- Kekkonen, Antero**, Finl. del., (SDP)
Suppleant
Medlemsförslag:
handikappades kommunikationsservice: 309
- Kjærsgaard, Pia**, Danm. del. (FP)
Suppleant (vald medlem till 6 oktober 1993)
Medlemsförslag:
harmonisering av miljöavgifterna: 379
ändringar i nordiska löneuppgörelsesystemen: 385
liberalisering av energimarknaden: 390
etablering av näringszoner: 398
- Kleveland, Åse**, Norges del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
kulturutskottets allmänna debatt: 131
Nordiska ministerrådets budget för 1994: 176
- Koch, Inger**, Sv. del. (m)
Vald medlem
Yttrande:
utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 97
- Kofod-Svendsen, Flemming**, Danm. del. (KRF)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Nordiska ministerrådets budget för 1994: 165
sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 213
- Komstedt, Wiggo**, Sv. del. (m)
Vald medlem
Medlemsförslag:
rådets arbetsformer: 450
Yttranden:
utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 67
rådets arbetsformer: 185
- Lahnstein, Anne Enger**, Norges del. (Sp)
Suppleant
Yttrande:
utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 107
- Larsen, Berit Brørby**, Norges del. (A)
Vald medlem
Yttranden:
Öppningsanförande: 37
Avslutningsanförande: 247
- Laukkanen, Markku**, Finl. del. (Kesk.)
Vald medlem
Medlemsförslag:
handikappades kommunikationsservice: 309
högersväng vid rött ljus: 314
näringslivssamarbete: 454
Nordens miljöinstitut: 458
- Lian, Karin**, Norges del. (A)
Vald medlem
Yttrande:
kulturutskottets allmänna debatt: 130
- Liltved, Tore A.**, Norges del. (H)
Suppleant (vald medlem till 25 oktober 1993)
Medlemsförslag:
Nordkalotten som euroregion: 445

Louvo, Anna-Kaarina, Finl. del.
(Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handikappades kommunikationsservice: 309

Nordkalotten som euroregion: 445

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 87

Lunde, Kjellbjørg, Norges del.
(SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

arbete och värdeskapande: 418

energi- och miljöåtgärder: 421

kärnsäkerhet i Ryssland: 424

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 81, 83

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 159

sysselsättningspolitisk debatt:

initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 226

miljöutskottets allmänna debatt: 241

241

Metsämäki, Lauri, Finl. del.
(SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

högersväng vid rött ljus: 314

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 106

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 155, 164

Moilanen, Eeva-Liisa, Finl. del
(SKL)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handikappades kommunikationsservice: 309

högersväng vid rött ljus: 314

näringslivssamarbete: 454

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 113

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 175

Motzfeldt, Jonathan, Grönlands del. (Si)

Vald medlem

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 101

Myltoft, Dorit, Danm. del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

näringslivssamarbete: 454

Nielson, Poul, Danm. del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden: 331

331

Niinistö, Sauli, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem till 14 maj 1993

Medlemsförslag:

högersväng vid rött ljus: 314

Nordlund, Roger, Ålands del.
(ÅC)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsätt

ning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 209

Nordman, Håkan, Finl. del. (SFP)
Suppleant

Medlemsförslag:

uppgörelser utanför domstol av barns framtid vid föräldrars skilsmässa: 261

samnordisk homeopatisk forskning: 275

förstärkt regionalpolitiskt samarbete: 299

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 119

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 200

Norrback, Ole, Finl. del. (SFP)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 79, 82, 83, 84

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 169

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 220

Nyby, Mats, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden: 331

ökad sysselsättning: 352

Nordkalotten som euroregion: 445

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 66

Nyhage, Hans, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland: 462

kampanj mot rasism och främlingsfientlighet: 466

Yttranden:

uppgörelser utanför domstol av barns framtid vid föräldrars skilsmässa: 136

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 209

Näslund, Ingrid, Sv. del. (kds)

Vald medlem

Medlemsförslag:

åtgärder för barn med dyslexi: 319

Nordkalotten som euroregion: 445

näringslivssamarbete: 454
kampanj mot rasism och främlingsfientlighet: 466

Yttrande:

åtgärder för barn med dyslexi:
133

Ojala, Outi, Finl. del. (Vas.)

Suppleant

Medlemsförslag:

handikappades kommunika-
tionservice: 309

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 57
nordisk medborgarpolitik: 150

Oscarsson, Berit, Sv. del. (s)

Vald medlem till 19 oktober 1993

Medlemsförslag:

gemensam nordisk visering för
baltiska medborgare: 253
kampanj mot rasism och främ-
lingsfientlighet: 466

Pedersen, Inger Stilling, Danm.
del. (KRF)

Vald medlem (suppleant till
8 mars 1993)

Medlemsförslag:

näringslivssamarbete: 454

Perho-Santala, Maija, Finl. del.
(Kok.)

Suppleant

Medlemsförslag:

handikappades kommunika-
tionservice: 309
högersväng vid rött ljus: 314

Petersen, Niels Helveg, Danm.
del. (RV)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 64

Puisto, Virpa, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handikappades kommunika-
tionservice: 309

Rannveig Guðmundsdóttir, Isl.
del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kärnsäkerhet och miljöriktig
energiförsörjning i Nordens
närområden: 331
ökad sysselsättning: 352
nordisk medborgarpolitik: 427

Yttranden:

kulturutskottets allmänna
debatt: 122
åtgärder för barn med dyslexi:
133
Nordiska ministerrådets budget
för 1994: 161

Rasmussen, Henriette, Grøn-
lands del. (IA)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt:
initiativ för ökad sysselsätt-
ning; ändringar i löneupp-
görelsesystemen; arbete och
värdeskapande; åtgärder mot
arbetslösheten samt närings-
livssamarbete i Norden: 207

Rossi, Markku, Finl. del. (Kesk.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handikappades kommunika-
tionservice: 309
högersväng vid rött ljus: 314
åtgärder för barn med dyslexi:
319
näringslivssamarbete: 454

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 70

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 224

Rulander, Liisa, Sv. del. (kds)

Suppleant

Medlemsförslag:

samnordisk homeopatisk forskning: 275

Yttrande:

nordisk medborgarpolitik: 151

Saastamoinen, Riitta, Finl. del.

(Kok.)

Vald medlem

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 116

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 174

Salmén, Olof, Ålands del. (ÅC)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbetet med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet: 411

Nordkalotten som euroregion: 445

näringslivssamarbete: 454

Yttrande:

Nordiska ministerrådets budget för 1994: 166

Sasi, Kimmo, Finl. del. (Kok.)

Suppleant

Medlemsförslag:

högersväng vid rött ljus: 314

åtgärder mot arbetslösheten: 443

tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland: 462

Sighvatur Björgvinsson, Isl. del.

(A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 204

Sigríður Anna Þórðardóttir, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Vald medlem

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 212

Skjervengen, Pål Atle, Norges del. (FrP)

Vald medlem

till 1 oktober 1993

Medlemsförslag:

harmonisering av miljöavgifterna: 379

ändringar i nordiska löneuppgörelsesystemen: 385

liberalisering av energimarknaden: 390

etablering av näringszoner: 398

Solholm, Lodve, Norges del.

(FrP)

Vald medlem till 1 oktober 1993

Medlemsförslag:

åtgärder för barn med dyslexi: 319

harmonisering av miljöavgifterna: 379
 ändringar i nordiska löneuppgörelsesystemen: 385
 liberalisering av energimarknaden: 390
 etablering av näringszoner: 398

Steenholdt, Otto, Grønlands del. (At)

Vald medlem

Medlemsförslag:

näringslivssamarbete: 454
 Nordens miljöinstitut: 458

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 109

Sundstein, Jógvan, Færøernes del. (Fkfl)

Vald medlem

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 222

Svensson, Sten, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

åtgärder mot arbetslösheten: 443

Yttranden:

socialutskottets allmänna debatt: 146

förebyggande och rehabiliterande verksamhet i socialförsäkringssystemen: 148, 149
 nordisk medborgarpolitik: 151
 sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsätt

ning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 230

Svärd, Anders, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordkalotten som euroregion: 445

näringslivssamarbete: 454

Talleraas, Anders, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

åtgärder mot arbetslösheten: 443

tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland: 462

Yttrande:

sysselsättningspolitisk debatt: initiativ för ökad sysselsättning; ändringar i löneuppgörelsesystemen; arbete och värdeskapande; åtgärder mot arbetslösheten samt näringslivssamarbete i Norden: 225

Tarby, René, Danm., Ungdomens Nordiska Råd

Representant

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska debatten: 95

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förstärkt regionalpolitiskt samarbete: 299

Nordens miljöinstitut: 458

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 102

Tuominen, Pekka, Ålands del.
(ÅSD)

Suppleant

Medlemsförslag:

förebyggande och rehabilite-
rande verksamhet i socialför-
säkringssystemen: 285

Thurdin, Görel, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 104

Turunen, Eeva, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

gemensam nordisk visering för
baltiska medborgare: 253
handikappades kommunika-
tionservice: 309

Yttrande:

kulturutskottets allmänna
debatt: 126

af Ugglas, Margaretha, Sv. del.
(m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

utrikes- och säkerhetspolitiska
redogörelsen: 39
utrikes- och säkerhetspolitiska
debatten: 120

Ulfvengren, Richard, Sv. del.
(nyd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kampanj mot rasism och främ-
lingsfientlighet: 466

Unckel, Per, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

kulturutskottets allmänna
debatt: 127

Werner, Lars, Sv. del. (v)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kampanj mot rasism och främ-
lingsfientlighet: 466

Öhrsvik, Lena, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

förebyggande och rehabilite-
rande verksamhet i socialför-
säkringssystemen: 285

åtgärder för barn med dyslexi:
319

Skriftlig fråga:

definition av begreppen forsk-
ning resp. utbildning i arbetet
med 1994 års budget: 740

Yttranden:

socialutskottets allmänna debatt:
förebyggande och rehabilite-
rande verksamhet i socialför-
säkringssystemen: 147, 148
Nordiska ministerrådets budget
för 1994: 170, 172

sysselsättningspolitisk debatt:
initiativ för ökad sysselsätt-
ning; ändringar i löneupp-
görelsesystemen; arbete och
värdeskapande; åtgärder mot
arbetslösheten samt närings-
livssamarbete i Norden: 202

Ämnesregister

*De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 795.
Övriga siffror hänvisar till sidor. Saker markerade med * har ej upptagits till behandling under sessionen.*

Arbeid: se Arbete

Arbetsledighet: se Arbetslöshet

Arbete: se även Sysselsättning
och värdeskapande: *A 1042/e, 186, 418*

Arbetsformer, Nordiska rådets:
A 1048/p, 185, 450

Arbetslöshet
ungdoms-, handlingsprogram:
D 32/1990/s, 152, 700

åtgärder: *A 1046/e, 186, 443*

Arbetsrätt

EG och nordisk: *D 44/1992/s, 153, 726*

Arktis(kt)

samarbete: **D 31/1992/p, 720*

Atom: se kärnkraft

Avfall

export av miljöfarligt till länder
utanför OECD: *E 49, 738*

Baltikum: se även Östersjön, Öst-
europa, resp. Estland, Lettland,
Litauen:

demokratiseringssträvanden och
internationellt samarbete, stöd
till: *D 43/1991/j, 143, 705*

gemensam nordisk visering för
baltiska medborgare: *A 1023/j, 136, 253*

hälso- och sjukvårdssamarbete:
D 10/1992/s, 153, 711

investeringsprogram:
**D 15/1992/e, 715*

kunskapsöverföring om demo-
krati till: *D 42/1991, 143, 703*

stöd till rättsutvecklingen:
D 20/1992/j, 143, 716

Barn(s)

framtid vid föräldrars skilsmässa,
uppgörelser utanför domstol:
A 1026/j, 136, 216
med läs- och skrivsvårigheter
(dyslexi): *A 1033/k, 133, 319*

Budget

definition av begreppen forskning
resp. utbildning i arbetet med
1994 års: *E 50, 740*
ministerrådets, för 1994: *B 138/b, 153, 472:*

Demokrati

kunskapsöverföring om, till bl.a.
Baltikum: *D 42/1991/j, 143, 703*
strävanden i bl.a. Baltikum:
D 43/1991/j, 143, 705

Dyslexi, åtgärder för barn med läs-
och skrivsvårigheter: *A 1033/k, 133, 319*

EF, se EG

EG

och nordisk arbetsrätt:
D 44/1992/s, 153, 726

Eksport: se Export

Energi:

försörjning i Nordens närområ-
den, miljöriktig: *A 1034/m, 245, 331*

liberalisering av marknaden:
A 1039/m, 237, 390

och miljöåtgärder: *A 1043/m, 245, 421*

Erhvervs-, se Närings-

Estland, se även Baltikum, Östersjön
resp. Östeuropa

stöd till rättsutvecklingen:
D 20/1992/j, 143, 716
 tillbakadragande av ryska trup-
 per: *A 1056/p*, 122, 462
 Europa: se även EG resp. Östeuropa
 Norden i det nya: **D 32/1992/e*,
 722
 Euroregion, Nordkalotten som, sam-
 arbetet i ett europeiskt perspektiv:
A 1047/m, 244, 445
 Export
 av miljöfarligt avfall till länder
 utanför OECD: *E 49*, 738

Finansiering

förbättrad, av Östersjösamarbetet:
 **D 53/1991/m*, 708
 för räddning av Östersjön:
 **D 11/1993/m*, 737

For: se För

Forbruger: se Konsument

Forskning

homeopatisk, samnordisk:

A 1027/k, 132, 275

resp. utbildning, definition av be-
 greppen i arbetet med 1994 års
 budget: *E 50*, 740

Främlingsfientlighet och rasism,
 nordisk kampanj: *A 1057/k*, 135,
 466

Förening

luft-, på Nordkalotten:

**D 24/1990/m*, 698

Gränsregionalt samarbete (se
 Regionalpolitik)

H

Handikapp(ades)
 kommunikationsservice, rätt till:
A 1031/s: 149, 309

Handlingsprogram

konsumentområdet: *B 139/j*, 137,
 682

ungdomsarbetslöshet:

D 32/1990/s, 152, 700

Hälsa(o):

och sjukvårdssamarbete med Bal-
 tikum och Östersjön:

D 10/1992/s, 153, 711

Högersväng vid rött ljus: *A 1032/m*,
 245, 314

I

Ignalina
 och Sosnovy Bor, ökad säkerhet i
 kärnkraftverken: **D 10/1993/m*,
 734

Internationellt samarbete

i bl.a. Baltikum: *D 43/1991/j*, 143,
 705

Investeringsprogram

baltiskt: **D 15/1992/e*, 715

Kampanj mot rasism och främlings-
 fientlighet: *A 1057/k*, 135, 466

Kommunikationsservice för handi-
 kappade: *A 1031/s*, 149, 309

Koncernfackligt samarbete: *E 51*, 742

Konsument

området, handlingsprogram:
B 139/j: 137, 682

Kraftsamarbejde: se Energi

Kunskapsöverföring till bl.a. Balti-
 kum: *D 42/1991/j*, 143, 703

Kärnkraft(säkerhet)

i Nordens närområden samt ef-
 fektiv och miljöriktig energiför-
 sörjning: *A 1034/m*, 245, 331

i Nordområdena: **D 47/1992/m*,
 730

i Ryssland: *A 1044/m*, 245, 424

verken i Sosnovy Bor och Ignali-
 na, ökad säkerhet: **D 10/1993/m*,
 734

Leningrad-distriktet samarbetet

med: *A 1041/p*, 121, 411

Lettland, se även Baltikum, Östersjön
 resp. Östeuropa

stöd till rättsutvecklingen:

D 20/1992/j, 143, 716

- tillbakadragande av ryska trupper: *A 1056/p*, 122, 462
- Litauen, Lettland och Estland, se även Baltikum, Östersjön resp. Östeuropa
- stöd till rättsutvecklingen: *D 20/1992/j*, 143, 716
- Luftföreningsproblem på Nordkalotten: **D 24/1990/m*, 698
- Läs- och skrivsvårigheter (dyslexi), åtgärder för barn: *A 1033/k*, 133, 319
- Lønns-, se Löne-
- Löneuppgörelser i de nordiska länderna, ändringar i systemen: *A 1038/e*, 186, 385
- M**edborgarpolitik: förstärkning av samarbetet inom den nordiska: *A 1045/s*, 150, 427
- Miljö
- avgifter, harmonisering: *A 1037/m*, 246, 379
- energiförsörjning och kärnsäkerhet i Nordens närområden: *A 1034/m*, 245, 331
- och energiåtgärder i Norden: *A 1043/m*, 245, 421
- farligt avfall, export till länder utanför OECD: *E 49*, 738
- institut, Nordens, i Rantasalmi sjönaturcenter: *A 1051/k*, 134, 458
- N**orden(s)
- i det nya Europa: **D 32/1992/e*, 722
- miljöinsitut i Rantasalmi sjönaturcenter: *A 1051/k*, 134, 458
- närområden, kärnsäkerhet och miljöriktig energiförsörjning: *A 1034/m*, 245, 331
- Nordiska ministerrådet
- budget för 1994: *B 138/b*, 153, 452
- Nordiska rådet(s)
- arbetsformer: *A 1048/p*, 185, 450
- frågor, skriftliga (E-saker): 738
- meddelanden (D-saker): 698
- medlemsförslag (A-saker): 251
- ministerrådsförslag (B-saker): 472
- Nordiska rådets 43:e session
- arbetsutskott: 783
- arrangemang, särskilda: 31
- avslutningsanförande, presidentens: 247
- beslut: 757
- godkännande av protokollen: 249
- kallelse till: 7
- kulturutskottets allmänna debatt: 123
- medlemslista vid: 9
- miljöutskottets allmänna debatt: 239
- ministerrådsförslag vid: 698
- presidium: 783
- presidiesekretariat: 786
- protokoll vid: 35
- regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
- regler för sessionens genomförande: *Dokument 1*: 748
- rekommendationer: 759
- sakkunniga vid: 788
- saklista vid: 26
- sekretariat vid: 785
- sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 821
- socialutskottets allmänna debatt: 143
- sysselsättningspolitisk debatt: 186
- särskilt inbjudna: 784
- utrikes- och säkerhetspolitisk redogörelse: *Dokument 2*, 750
- debatt: 48
- öppningsanförande, presidentens: 37
- översikt över antagna rekommendationer: 759
- översikt över sessionen: 31
- övriga beslut: 779
- Nordjobb
- som permanent ordning: **D 40/1992/k*, 725
- Nordkalotten
- som euroregion, utvidgat samarbete i europeiskt perspektiv: *A 1047/m*, 244, 445

luftföreningensproblem:
**D 24/1990/m, 698*

Nordområdena, kärnsäkerhet i:
**D 47/1992/m, 730*

Närings(livs)
 samarbetet: *A 1049/e, 186, 454*
 zoner, etablering: *A 1040/e, 237, 398*

Parlamentarism
 i Baltikum, kunskapsöverföring
 om: *D 42/1991/j, 143, 703*

Personregister: 800

Rantasalmis sjönaturcenter, Nordens miljöinsitut i: *A 1051/k, 134, 458*

Rasism och främlingsfientlighet, nordisk kampanj: *A 1057/k, 135, 466*

Regionalpolitik
 förstärkt samarbete: *A 1030/m, 244, 299*

Ryska trupper i Estland och Lettland, tillbakadragande av: *A 1056/p, 122, 462*

Ryssland, kärnsäkerhet i: *A 1044/m, 245, 424*

Rätt(s)
 nordisk arbets- och EG:
D 44/1992/s, 153, 726
 utvecklingen i Estland, Lettland, Litauen, stöd till: *D 20/1992/j, 143, 716*

Rött ljus, tillåta högersväng vid:
A 1032/m, 245, 314

Samarbete(t)
 i det arktiska området:
**D 31/1992/p, 720*
 koncernfackligt: *E 51, 742*
 inom den nordiska medborgarpolitiken: *A 1045/s, 150, 427*
 näringslivs-: *A 1049/e, 186, 454*
 regionalpolitiskt: *A 1030/m, 244, 299*

med S:t Petersburg och Leningrad-distriktet: *A 1041/p, 121, 411*

Sellafield
 start av uppbyggnadsanläggningen THORP, reaktion före konsultationsfristens utgång: *E 52, 745:*

Sjukvård(s)
 samarbete med Baltikum och Östeuropa: *D 10/1992/s, 153, 711*

Skilmässa, uppgörelser utanför domstol av barnens framtid vid föräldrars: *A 1026/j, 136, 261*

Social(a)(t)
 försäkringssystemen, förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska: *A 1028/s, 147, 285*

Sosnovy Bor
 och Ignalina, förbättrad säkerhet i kärnkraftverken: **D 10/1993/m, 734*

S:t Petersburg, samarbetet med:
A 1041/p, 121, 411

Sysselsättning, initiativ för ökad:
A 1036/e, 186, 352

THORP
 i Sellafield, start av uppbyggnadsanläggningen, reaktion före konsultationsfristens utgång: *E 52, 745*

Ud: se Ut

Uddannelse: se Utbildning

Ungdom(s)
 arbetslösheten, program mot:
D 32/1990/s, 152, 700

Utbildning(s):
 resp. forskning, definition av begreppen i arbetet med 1994 års budget: *E 50, 740*

Utlandsrepresentation, gemensam i nya stater: **D 30/1992/p, 719*

Visering, gemensam nordisk för
baltiska medborgare: *A 1023/j*,
136, 253

Verdi-: se Värde-

Värdeskapande och arbete: *A 1042/e*,
186, 418

Økologi: se Miljö

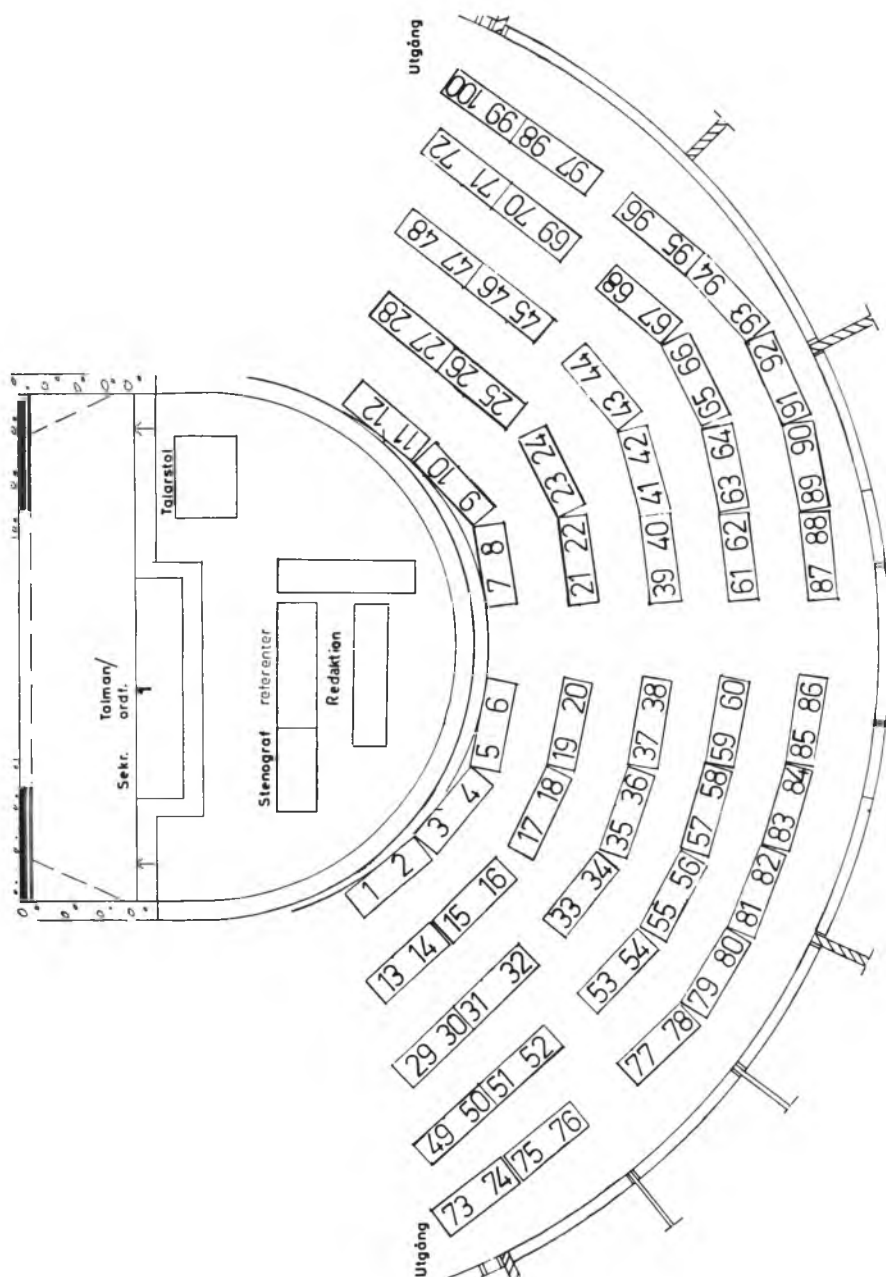
Östersjö(n)(s): se även Baltikum
finansiering för räddning av:
**D 11/1993/m, 737*

samarbetet, förbättrad finansie-
ring: **D 53/1991/m, 708*

Östeuropa (och Norden:): se även
Baltikum, Östersjön resp. Estland,
Lettland, Litauen:
hälso- och sjukvårdssamarbete:
D 10/1992/s, 153, 711

Översikt över sakernas behandling:
795

Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas placering i sessionssalen

Regeringsrepresentanter

<p>97. Bolig Emil Abelsen, GR
 28. Esko Aho, SF
 A. Svend Auken, DK
 A. Gunnar Berge, N
 A. Svend Bergstein, DK
 A. Thorbjørn Berntsen, N
 100. Carl Bildt, S
 72. Gro Harlem Brundtland, N
 A. Werner Christie, N
 48. Davið Oddsson, IS
 A. Inger Davidsson, S
 A. Anders Eriksson, ÅL
 A. Karl-Göran Eriksson, ÅL
 98. Ragnar Erlandsson, ÅL
 A. Friðrik Sophusson, IS
 A. Birgit Friggebo, S
 A. Bjørn Tore Godal, N
 A. Guðmundur Árni Stefánsson, IS
 27. Heikki Haavisto, SF
 A. Gudmund Hernes, N
 A. Jytte Hilden, DK
 71. Johan Jørgen Holst, N
 A. Jorma Huuhtanen, SF
 A. Börje Hörnlund, S
 A. Bergur Jacobsen, FR
 A. Marianne Jelved, DK
 A. Marianne Jensen, GR
 47. Olof Johansson, S
 A. Sigbjørn Johnsen, N</p> | <p>A. Toimi Kankaanniemi, SF
 A. Åse Kleveland, N
 A. Grete Knudsen, N
 A. Flemming Kofod-Svendsen, DK
 A. Seppo Kääriäinen, SF
 A. Bo Könberg, S
 A. Harriet Lindeman, ÅL
 A. Roger Nordlund, ÅL
 A. Ole Norrback, SF
 A. Mats Odell, S
 A. Ólafur G. Einarsson, IS
 A. Ove Rosing Olsen, GR
 11. Niels Helveg Petersen, DK
 70. Marita Petersen, FR
 A. Sirpa Pietikäinen, SF
 A. Henriette Rasmussen, GR
 12. Poul Nyrup Rasmussen, DK
 A. Elisabeth Rehn, SF
 A. Sighvatur Björgvinsson, IS
 A. Jann Sjursen, DK
 A. Jens Stoltenberg, N
 A. Görel Thurdin, S
 99. Margaretha af Ugglas, S
 A. Per Unckel, S
 A. Riitta Uosukainen, SF
 A. Iiro Viinanen, SF
 A. Per Westerberg, S
 A. Anne Wibble, S
 A. Lasse Wiklöf, ÅL</p> |
|--|--|

Valda medlemmar

1. Niels Ahlmann-Ohlsen, DK
2. John Alvheim, N
3. Arne Andersson, S
5. Marianne Andersson, S
4. Sten Andersson, S
6. Peter Angelsen, N
7. Árni M. Mathiesen, IS
8. Børge Bakholt, DK
9. Hugo Bergdahl, S
10. Mariann Fischer Boel, DK
13. Kjell Magne Bondevik, N
14. Aage Brusgaard, DK
15. Paul Chaffey, N
16. Birgitta Dahl, S
17. John Dale, N
18. Erik Dalheim, N
19. Anneliese Dørum, N
20. Hans Engell, DK
21. Knud Enggaard, DK
22. Eirin Faldet, N
89. Kaci Kullmann Five, N
23. May Flodin, ÅL
56. Jan Fransson, S
24. Ranveig Frøiland, N
25. Lars P. Gammelgaard, DK
26. Geir H. Haarde, IS
29. Hans Gustafsson, S
30. Ulf Guttormsen, N
31. Ragnhild Queseth Haarstad, N
32. Halldór Ásgrímsson, IS
35. Ilse Hansen, DK
33. J.K. Hansen, DK
34. Søren Hansen, DK
36. Satu Hassi, SF
37. Mats Hellström, S
38. Hjörleifur Guttormsson, IS
39. Sinikka Hurskainen, SF
40. Birgitte Husmark, DK
41. Per Olof Håkansson, S
42. Thorbjørn Jagland, N
43. Johan J. Jakobsen, N
44. Hans Jørgen Jensen, DK
45. Jógvan A. Johannessen, FR
46. Elver Jonsson, S
50. Timo JärviLahti, SF
51. Anneli Jäätteenmäki, SF
49. Anker Jørgensen, DK
52. Inger Koch, S
53. Wiggo Komstedt, S
54. Kristín Einarsdóttir, IS
55. Berit Brørby Larsen, N
57. Markku Laukkanen, SF
58. Karin Lian, N
59. Anna-Kaarina Louvo, SF
60. Kjellbjørg Lunde, N
61. Lauri Metsämäki, SF
62. Eeva-Liisa Moilanen, SF
64. Jonathan Motzfeldt, GR
65. Dorit Myltoft, DK
63. Anders Mølgaard, DK
66. Håkan Nordman, SF
67. Mats Nyby, SF
68. Hans Nyhage, S
69. Ingrid Näslund, S
73. Outi Ojala, SF
74. Inger Stilling Pedersen, DK
75. Virpa Puisto, SF
76. Rannveig Guðmundsdóttir, IS
77. Heikki Riihijärvi, SF
78. Markku Rossi, SF
79. Riitta Saastamoinen, SF
80. Olof Salmén, ÅL
81. Sigríður A. Þórðardóttir, IS
82. Solveig Sollie, N
83. Otto Steenholdt, GR
84. Siri Frost Sterri, N
85. Jógvan Sundstein, FR
86. Ilkka Suominen, SF
87. Sten Svensson, S
88. Anders Svärd, S
90. Birthe Sörestedt, S
91. Anders Talleraas, N
92. Erkki Tuomioja, SF
93. Eeva Turunen, SF
94. Lars Werner, S
95. Lena Öhrsvik, S

